

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Harvard College Library

FROM

Prof. H. S. White

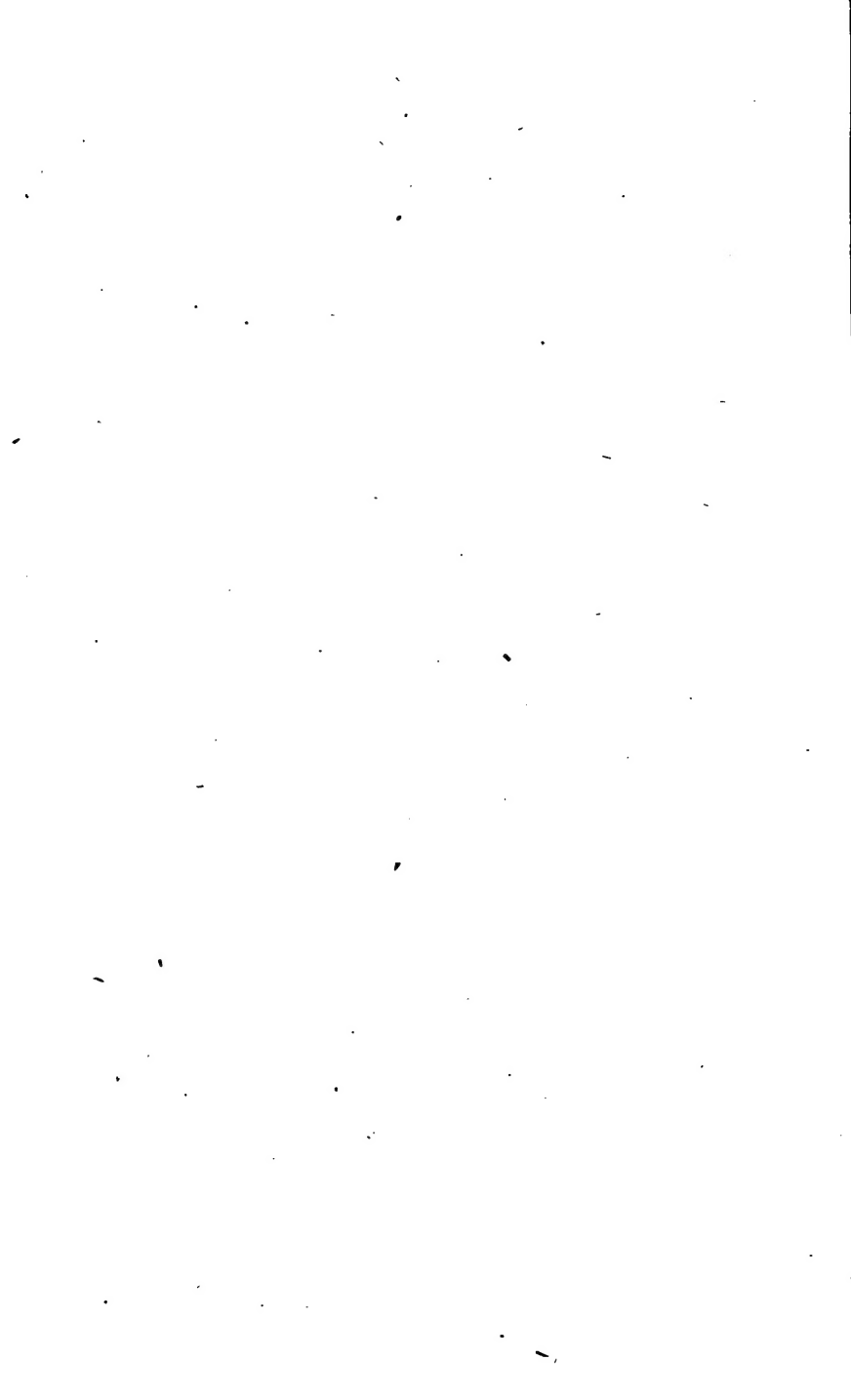
3 2044 102 850 617

Horatio S. White.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ
ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΛΟΓΟΙ Θ.

HERODOTUS,

FROM THE TEXT OF SCHWEIGHÆUSER:

WITH

~~ENGLISH NOTES.~~

EDITED BY

C. S. WHEELER, A. M.,

TUTOR IN GREEK IN HARVARD UNIVERSITY.

Kurzſichtige Critiker haben oft ſeinem Schatten geſtäubt; aber die
Stille der Wiſſe blieb in fürchtbarer Majestät die ewige Zeugin ſeiner
Glaubwürdigkeit. HEEREN.

IN TWO VOLUMES.

VOL. II.

BOSTON:
JAMES MUNROE AND COMPANY.

1854.

EducT1240.878.854

Prof. H. S. White

ἙΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΠΕΜΠΤΗ.

ΤΕΡΨΙΧΟΡΗ.

1. Οἱ δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν Περσέων καταλειφθέντες ὑπὸ
Δαρείου, τῶν ὁ Μεγάβαζος ἦρχε, πρώτους μὲν Περινθίους Ἑλλησ-
ποντίων οὐ βουλομένους ὑπηκόους εἶναι Δαρείου κατεστρέψαντο,
περιεφθέντας πρότερον καὶ ὑπὸ Παιόνων τρηχέως. Οἱ γὰρ ὦν
5 ἀπὸ Στυρμόνος Παίονες, χρήσαντος τοῦ Θεοῦ στρατεύεσθαι ἐπὶ
Περινθίους, καὶ ἦν μὲν ἀντικατιζόμενοι ἐπικαλέσονται σφεας οἱ
Περινθιοὶ ὀνομαστί βώσαντες, τοὺς δὲ ἐπιχειρεῖν· ἦν δὲ μὴ
ἐπιβώσωνται, μὴ ἐπιχειρεῖν· ἐποίουν οἱ Παίονες ταῦτα. ἀντι-
κατιζομένων δὲ τῶν Περινθίων ἐν τῷ προαστήῳ, ἐνθαῦτα μουνό-
10 μαχίῃ τριφασίῃ ἐκ προκλήσιός σφι ἐγένετο· καὶ γὰρ ἄνδρα ἄνδρῖ,
καὶ ἵππον ἵππῳ συνέβαλον, καὶ κύνα κυνί. νικώντων δὲ τὰ δύο
τῶν Περινθίων, ὡς ἐπαιώνιζον κεχαρηκότες, συνεβάλοντο οἱ Παί-
ονες τὸ χρηστήριον αὐτὸ τοῦτο εἶναι· καὶ εἰπὴν κου παρὰ σφίσι
αὐτοῖσι· “Νῦν ἂν εἴη ὁ χρησμὸς ἐπιτελούμενος ἡμῖν, νῦν ἡμέ-
15 τερον τὸ ἔργον.” οὕτω τοῖσι Περινθίοισι παιωνίσασι ἐπιχειροῦσι
οἱ Παίονες, καὶ πολλὸν τε ἐκράτησαν, καὶ ἑλιπόν σφεων ὀλίγους.

2. Τὰ μὲν δὴ ἀπὸ Παιόνων πρότερον γεγόμενα ὥδε ἐγένετο·
τότε δὲ ἀνδρῶν ἀγαθῶν περὶ τῆς ἐλευθερίας γινομένων τῶν
Περινθίων, οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ Μεγάβαζος ἐπεκράτησαν πλήθει.
20 ὡς δὲ ἐχειρώθη ἡ Πέρινθος, ἤλαυνε τὸν στρατὸν ὁ Μεγάβαζος
διὰ τῆς Θρηίκης, πᾶσαν πόλιν καὶ πᾶν ἔθνος τῶν ταύτῃ οἰκημέ-
νων ἡμερούμενος βασιλεῖ· ταῦτα γὰρ οἱ ἐντέταλτο ἐκ Δαρείου,
Θρηίκην καταστρέφεισθαι.

3. ΘΡΗΙΚΩΝ δὲ ἔθνος μέγιστόν ἐστι μετὰ γε Ἰνδοὺς πάν-
25 των ἀνθρώπων. εἰ δὲ ὑπ' ἐνὸς ἄρχοιτο, ἢ φρονεοί κατὰ ταῦτόν,
ἄμαχόν τ' ἂν εἴη, καὶ πολλῷ κράτιστον πάντων ἐθνέων, κατὰ

γνώμην τὴν ἐμήν. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο ἄπορόν σφι καὶ ἀμήχανον μὴ
κοιτε ἔγγινηται· εἰσὶ δὴ κατὰ τοῦτο ἄσθενείς. Οὐνόματα δὲ
πολλὰ ἔχουσι κατὰ χώρας ἕκαστοι· νόμοισι δὲ οὗτοι παραπλη-
σίοις πάντες χρεώνται κατὰ πάντα, πλὴν Γετιῶν, καὶ Τραυσῶν,
καὶ τῶν κατύπερθε Κρησιτωναίων οἰκεόντων. 5

4. Τουτέων δὲ τὰ μὲν Γέται οἱ ἀθανατίζοντες ποιεῦσι, εἰρη-
ταί μοι. Τραυσοὶ δὲ τὰ μὲν ἄλλα πάντα κατὰ ταυτὰ τοῖσι ἄλλοις
Θρηξὶ ἐπιτελείουσι, κατὰ δὲ τὸν γινόμενόν σφι καὶ ἀπογινόμενόν
ποιεῦσι τοιαῦτα. τὸν μὲν γεγόμενον περιεζόμενοι οἱ προσήκοντες
ὀλοφύρονται, ὅσα μιν δεῖ ἐπεὶ τε γένετο ἀναπλῆσαι κακὰ, ἀνηγέ- 10
μενοι τὰ ἀνθρωπήϊα πάντα πάθια· τὸν δ' ἀπογενόμενον παί-
ζοντες τε καὶ ἡδόμενοι γῇ κρύπτουσι, ἐπιλέγοντες ὅσων κακῶν
ἐξαπαλλαχθεὶς ἔστι ἐν πάσῃ εὐδαιμονίῃ.

5. Οἱ δὲ κατύπερθε Κρησιτωναίων ποιεῦσι τοιαῦτα. ἔχει γυ-
ναῖκας ἕκαστος πολλὰς· ἐπεὶ ὧν τις αὐτέων ἀποθάνῃ, κρίσις 15
γίνεται μεγάλη τῶν γυναικῶν, καὶ φίλων σπουδαὶ ἰσχυραὶ περὶ
τοῦδε, ἥτις αὐτέων ἐφιλέετο μάλιστα ὑπὸ τοῦ ἀνδρός. ἥ δ' ἂν
κριθῇ καὶ τιμηθῇ, ἐγκωμιασθεῖσα ὑπὸ τε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν
σφάζεται ἐς τὸν τάφον ὑπὸ τοῦ οἰκηϊοτάτου ἑωυτῆς· σφαχθεῖσα
δὲ συνθάπτεται τῷ ἀνδρὶ. αἱ δὲ ἄλλαι συμφορὴν μεγάλην ποι- 20
εῦνται· ὄνειδος γάρ σφι τοῦτο μέγιστον γίνεται.

6. Τῶν δὲ δὴ ἄλλων Θρητικῶν ἐστὶ ὅδε ὁ νόμος. πωλεῦσι τὰ
τέκνα ἐπ' ἐξαγωγῇ. τὰς δὲ παρθένους οὐ φυλάσσουσι, ἀλλ' ἐῷσι
οἷσι αὐταὶ βούλονται ἀνδράσι μίσγεσθαι. τὰς δὲ γυναῖκας ἰσχυ-
ρῶς φυλάσσουσι· καὶ ὠνέονται τὰς γυναῖκας παρὰ τῶν γονέων 25
χρημάτων μεγάλων. καὶ τὸ μὲν ἐσιίχθαι εὐγενὲς κέκριται· τὸ δ'
ἄστικτον ἀγεννές. ἀργὸν εἶναι κάλλιστον· γῆς δὲ ἐργάτην ἀτι-
μότατον. τὸ ζῆν ἀπὸ πολέμου καὶ ληϊστύος κάλλιστον. οὗτοι
μὲν σφειων οἱ ἐπιφανέστατοι νόμοι εἰσὶ.

7. Θεοὺς δὲ σέβονται μούρους τούτους· Ἄρεα καὶ Διόνυσον 30
καὶ Ἄρτεμιν. οἱ δὲ βασιλεῖς αὐτέων πάριξ τῶν ἄλλων πολιτικῶν
σέβονται Ἑρμῆν μάλιστα θεῶν· καὶ ὁμνύουσι μῦθον τοῦτον, καὶ
λέγουσι γεγόνειν ἀπὸ Ἑρμῆος ἑωυτούς.

8. Ταφαὶ δὲ τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτέων εἰσὶ αἶδε. τρεῖς μὲν
ἡμέρας προτιθέασι τὸν νεκρόν· καὶ παντοῖα σφάζαντες ἱερῆα 35
εὐχέονται, προκλαύσαντες πρῶτον· ἔπειτα δὲ θάπτουσι κατα-

καύσαντες, ἢ ἄλλως γῇ κρύψαντες. χῶμα δὲ χεάντες, ἀγῶνα τιθεῖσι παντοῖον, ἐν τῷ τὰ μέγιστα ἄεθλα τίθεται κατὰ λόγον μουννομαχίης. ταφαὶ μὲν δὴ Θρηήκων εἰσὶ αὐται.

9. Τὸ δὲ πρὸς βυρίῳ τῆς χώρας ἔτι ταύτης οὐδεὶς ἔχει φράσαι
 5 τὸ ἀτρεκέις, οὔτινές εἰσι ἀνθρώπων οἱ οἰκέοντες αὐτήν· ἀλλὰ τὰ
 πέρην ἤδη τοῦ Ἰστρου ἐρῆμος χώρα φαίνεται ἐοῦσα καὶ ἄπειρος.
 μούνους δὲ δύναμαι πυθέσθαι οἰκέοντας πέρην τοῦ Ἰστρου
 ἀνθρώπους τοῖσι οὐτομα εἶναι Σιγύννας, ἐσθ' ἡμὶ δὲ χρεωμένους
 Μηδικῇ. τοὺς δὲ ἵππους αὐτέων εἶναι λασίους ἅπαν τὸ σῶμα,
 10 ἐπὶ πέντε δακτύλους τὸ βάθος τῶν τριχῶν· μικροὺς δὲ, καὶ σι-
 μοὺς, καὶ ἀδυνάτους ἄνδρας φέρειν· ζευγνυμένους δὲ ὑπ' ἄρματα
 εἶναι ὀξύτατους· ἄρματιηλατέειν δὲ πρὸς ταῦτα τοὺς ἐπιχαρίλους.
 κατήκειν δὲ τουτέων τοὺς οὖρους ἄγχοῦ Ἐνετῶν τῶν ἐν τῷ Ἀδρίῃ.
 εἶναι δὲ Μῆδων σφέας ἀποίκους λέγουσι. ὅπως δὲ οὗτοι Μῆδων
 15 ἄποικοι γεγόνασιν ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω ἐπιφράσασθαι· γένοιτο δ' ἂν
 πᾶν ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ. Σιγύννας δ' ὧν καλέουσι Αἰγυες οἱ
 ἄνω ὑπὲρ Μασσαλῆς οἰκέοντες τοὺς καπήλους· Κύπριοι δὲ τὰ
 δόρατα.

10. Ὡς δὲ Θρηήκιες λέγουσι, μέλισσαι κατέχουσαι τὰ πέρην
 20 τοῦ Ἰστρου εἰσὶ· καὶ ὑπὸ τουτέων οὐκ εἶναι διελθεῖν τὸ προσω-
 τέρω. ἐμοὶ μὲν νυν ταῦτα λέγοντες δοκεῖουσι λέγειν οὐκ οἰκότα·
 τὰ γὰρ ζῶα ταῦτα φαίνεται εἶναι δύσριγα. ἀλλὰ μοι τὰ ὑπὸ τὴν
 ἄρκτον ἀοίκητα δοκεῖ εἶναι διὰ τὰ ψύχρα. Ταῦτα μὲν νυν τῆς
 χώρας ταύτης περὶ λέγεται. τὰ παραθαλάσσια δ' ὧν αὐτῆς Με-
 25 γάβαζος Περσέων κατήκοα ἐποίησε.

11. ΔΑΡΕΙΟΣ δὲ, ὥς διαβὰς τάχιστα τὸν Ἑλλήσποντον
 ἀπῆκετο εἰς Σάρδις, ἐμνήσθη τῆς ἐξ Ἰστιαίου τε τοῦ Μιλησίου
 εὐεργεσίης, καὶ τῆς παραινέσιος τοῦ Μιτυληναίου Κώεω. μετα-
 πεμψάμενος δὲ σφας εἰς Σάρδις ἐδίδου αὐτοῖσι αἵρεσιν. ὁ μὲν δὴ
 30 Ἰστιαῖος, αἶτε τυραννέων τῆς Μιλήτου, τυραννίδος μὲν οὐδεμιῆς
 προσέχερζε· αἰτέει δὲ Μύρκινον τὴν Ἡδωνίδα, βουλόμενος ἐν
 αὐτῇ πόλιν κτίσαι. οὗτος μὲν δὴ ταύτην αἰρέεται. ὁ δὲ Κώης,
 οἷά τε οὐ τύραννος, δημότης τε ἔων, αἰτέει Μιτυλήνης τυραννεύσαι.
 τελειωθέντων δὲ ἀμφοτέροισι, οὗτοι μὲν κατὰ τὰ εἰλοντο ἐγράποντο.

35 12. Δαρεῖον δὲ συνήνεκε πρῆγμα τοιόνδε ἰδόμενον ἐπιθυμή-
 σαι ἐντείλασθαι Μεγαβάζῳ, Παίονας ἐλόντα ἀνασπάστους ποιῆσαι

ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἀσίην. Ἦν Πίλγρης καὶ Μαρτύης ἄνδρες Παιόνες, οἱ, ἐπεὶ τε Δαρεῖος διέβη ἐς τὴν Ἀσίην, αὐτοὶ ἐθέλοντες Παιόνων τυραννεῖν, ἀπικνέονται ἐς Σάρδεις ἅμα ἀγόμενοι ἀδελφεὴν μεγάλην τε καὶ εὐειδέα. φυλάξαντες δὲ Δαρεῖον προκατιζόμενον ἐς τὸ προάστειον τὸ τῶν Λυδῶν, ἐποίησαν τοιόνδε. Σκευά- 5
σαντες τὴν ἀδελφεὴν ὥς εἶχον ἄριστα, ἐπ' ὕδωρ ἔπεμπον ἄγγος ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἔχουσαν, καὶ ἐκ τοῦ βραχίονος ἵππον ἐπέκρουσαν, καὶ κλώθουσιν λινον. ὥς δὲ παρεξήϊε ἡ γυνή, ἐπιμελὲς τοῦ Δαρείῳ ἐγένετο· οὔτε γὰρ Περσικὰ ἦν οὔτε Λύδια τὰ ποιούμενα ἐκ τῆς γυναικὸς, οὔτε πρὸς τῶν ἐκ τῆς Ἀσίης οὐδαμῶν. ἐπιμελὲς δὲ 10
ὥς οἱ ἐγένετο, τῶν δορυφόρων τινὰς πέμπει, κελύων φυλάξαι ὃ τι χρήσεται τῷ ἵππῳ ἢ γυνή. οἱ μὲν δὴ ὅπισθε εἶποντο. ἡ δὲ, ἐπεὶ τε ἀπῆκετο ἐπὶ τὸν ποταμὸν, ἤρσε τὸν ἵππον· ἄρσασα δὲ, καὶ τὸ ἄγγος τοῦ ὕδατος ἐμπλησασμένη, τὴν αὐτὴν ὁδὸν παρεξήϊε, φέρουσα τὸ ὕδωρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ ἐπέκρουσα ἐκ τοῦ βραχί- 15
ονος τὸν ἵππον, καὶ στρέφουσα τὸν ἄτρακτον.

13. Θωμάζων δὲ ὁ Δαρεῖος τὰ τε ἤκουσε ἐκ τῶν κατασκόπων, καὶ τὰ αὐτὸς ὦρα, ἄγειν αὐτὴν ἐκέλευε ἑωυτῷ ἐς ὄψιν. ὥς δὲ ἄχθη, παρήσαν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς, οὐ καὶ πρόσω σκοπιὴν ἔχοντες τουτέων. εἰρωτέωντος δὲ τοῦ Δαρείου ὁποδαπὴ εἴη, 20
ἔφασαν οἱ νεηνίακοι εἶναι Παιόνες, καὶ ἐκείνην εἶναι σφέων ἀδελφεήν. ὁ δ' ἀμείβετο· “τίνες δὲ οἱ Παιόνες ἄνθρωποι εἰσι, καὶ κοῦ γῆς οἰκημένοι, καὶ τί κείνοι ἐθέλοντες ἔλθοιεν ἐς Σάρδεις.” οἱ δὲ οἱ ἔφραζον, ὥς “ἔλθοιεν μὲν ἐκείνῳ δώσαντες σφέας αὐτούς· εἴη δὲ ἡ Παιονίη ἐπὶ τῷ Στρυμόνι ποταμῷ πεπολισμένη· ὁ δὲ 25
Στρυμὼν οὐ πρόσω τοῦ Ἑλλησπόντου· εἴησαν δὲ Τεύκρων τῶν ἐκ Τροίης ἄποικοι.” Οἱ μὲν δὴ αὐτὰ ἕκαστα ἔλεγον. ὁ δὲ εἰρώτα “εἰ καὶ πῦσαι εἴησαν αὐτόθι αἱ γυναῖκες οὕτω ἐργατίδες.” οἱ δὲ καὶ τοῦτο ἔφασαν προθύμως οὕτω ἔχειν· αὐτοῦ γὰρ ὦν τοῦτου εἵνεκα καὶ ἐποιέτο. 30

14. Ἐνθαῦτα Δαρεῖος γράφει γράμματα πρὸς Μεγάβαζον, τὸν ἔλιπε ἐν τῇ Θρηίκῃ στρατηγόν, ἐντελλόμενος ἐξαναστῆσαι ἐξ ἡθέων Παιόνας, καὶ παρ' ἑωυτὸν ἀγαγεῖν καὶ αὐτοὺς καὶ τέκνα τε καὶ γυναῖκας αὐτέων. αὐτίκα δὲ ἱππεὺς ἔθηκε φέρων τὴν ἀγγελίην ἐπὶ τὸν Ἑλλησπόντον· περαιωθεὶς δὲ διδοῖ τὸ βιβλίον τῷ 35
Μεγαβάζῳ. ὁ δὲ ἐπιλεξάμενος, καὶ λαβὼν ἡγεμόνας ἐκ τῆς Θρηίκης, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Παιονίην.

15. Πυθόμενοι δὲ οἱ Παῖονες τοὺς Πέρσας ἐπὶ σφείας ἰάναι, ἀλισθέντες ἐξστρατεύσαντο πρὸς θαλάσσης, δοκέοντες ταύτῃ ἐπιχειρήσειν τοὺς Πέρσας ἐμβάλλοντας. οἱ μὲν δὲ Παῖονες ἦσαν ἐτοῖμοι τὸν Μεγαβάζου στρατὸν ἐπιόντα ἐρύκειν. οἱ δὲ Πέρσαι
 5 πυθόμενοι συναλλισθαι τοὺς Παίονας, καὶ τὴν πρὸς θαλάσσης ἐμβολὴν φυλάσσοντας, ἔχοντες ἡγεμόνας τὴν ἄνω ὁδὸν τράπονται· λαθόντες δὲ τοὺς Παίονας ἐσπίπτουσι ἐς τὰς πόλεις αὐτῶν, ἐού-
 σας ἀνδρῶν ἐρήμους· οἷα δὲ κρινῆσι ἐπιπесόντες εὐπειείως κατέ-
 σχον. οἱ δὲ Παῖονες ὥς ἐπύθοντο ἐχομένας τὰς πόλεις, αὐτίκα
 10 διασκεδασθέντες κατ' ἐκαστοὺς ἑκαστοὶ ἐγράφοντο, καὶ παρεδίδουσαν σφείας αὐτοὺς τοῖσι Πέρσῃσι. Οὕτω δὲ Παίωνων Σιροπαλονές τε, καὶ Παϊόπλαι, καὶ οἱ μέχρι τῆς Πρασιάδος λίμνης, ἐξ ἡθέων ἑξα-
 νασιάντες ἤγοντο ἐς τὴν Ἀσίην.

16. Οἱ δὲ περὶ τὸ Πάγγαιον οὗρος, καὶ Δόβηρας, καὶ Ἀργιά-
 15 νας, καὶ Ὀδομάντους, καὶ αὐτὴν τὴν λίμνην τὴν Πρασιάδα, οὐκ ἐχειρώθησαν ἀρχὴν ὑπὸ Μεγαβάζου. ἐπειρήθη δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ λίμνῃ κατοικημένους ἐξαιρέειν ὧδε. ἱκρία ἐπὶ σταυρῶν ὑψηλῶν ἐξευγμένα ἐν μέσῃ ξυτήκε τῇ λίμνῃ, ἔσودον ἐκ τῆς ἡπείρου στεινὴν ἔχοντα μὴ γεφύρῃ. τοὺς δὲ σταυροὺς τοὺς ὑπεστεῳτας τοῖσι
 20 ἱκρίοισι τὸ μὲν κου ἀρχαῖον ἔστησαν κοινῇ πάντες οἱ πολιῆται· μετὰ δὲ, νόμῳ χρεώμενοι ἰσταῖσι τοιῶδε. κομίζοντες ἐξ οὗρος τῷ οὐνομά ἐστι Ὀρβηλος, κατὰ γυναῖκα ἐκάστην ὃ γαμέων τρεῖς σταυροὺς ὑπίστησι· ἄγεται δὲ ἑκαστὸς συχὰς γυναῖκας. οἰκεῦσι δὲ τοιοῦτον τρόπον, κρατέων ἑκαστος ἐπὶ τῶν ἱκρίων καλύβης τε
 25 ἐν ἣ διαίταται, καὶ θύρης καταπακτῆς διὰ τῶν ἱκρίων κάτω φε-
 ρούσης ἐς τὴν λίμνην. τὰ δὲ νήπια παιδία δέουσι τοῦ ποδὸς σπάρτω, μὴ κατακυλισθῇ δειμαίνοντες. τοῖσι δὲ ἵπποισι καὶ τοῖσι ὑπόζυγίοισι παρέχουσι χόρτον ἰχθύς. τῶν δὲ πληθὺς ἐστι τοσοῦτον, ὥστε, ὅταν τὴν θύρην τὴν καταπακτὴν ἀνακλίνῃ, κατεῖ
 30 σχοίνῳ σπυρίδα κεινὴν ἐς τὴν λίμνην· καὶ οὐ πολλὸν τινα χρόνον ἐπισχὼν ἀνασπᾷ πλήρεια ἰχθύων. τῶν δὲ ἰχθύων ἐστὶ γένεα δύο, τοὺς καλείουσι πάπρακας τε καὶ τίλωνας. Παίωνων μὲν δὲ οἱ χειρωθέντες ἤγοντο ἐς τὴν Ἀσίην.

17. Μεγάβαζος δὲ ὥς ἐχειρώσατο τοὺς Παίονας, πέμπει ἀγγέ-
 35 λους ἐς Μακεδονίην ἄνδρας ἐπιτὰ Πέρσας, οἱ μετ' αὐτὸν κείνον ἔσαν δοκιμώτατοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ἐπέμποντο δὲ οὗτοι παρ'

Ἀμύντην, αἰτήσοντες γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρεῖω βασιλεῖ. Ἔστι δὲ ἐκ τῆς Πρασιάδος λίμνης σύντομος κάρτα ἐς τὴν Μακεδονίην. πρῶτα μὲν γὰρ ἔχεται τῆς λίμνης τὸ μέταλλον ἐξ οὗ ὑπερτον του-
τίων τάλαντον ἀργυρίου Ἀλεξάνδρῳ ἡμέρης ἐκάστης ἐφοῖτα· μετὰ
δὲ τὸ μέταλλον, Δύσωρον καλεόμενον οὗρος ὑπερβάντα εἶναι ἐν 5
Μακεδονίῃ.

18. Οἱ ὦν Πέρσαι οἱ πεμφθέντες οὗτοι παρὰ τὸν Ἀμύντην
ὡς ἀπίκοντο, αἶτεον ἐλθόντες ἐς ὅψιν τὴν Ἀμύντειω Δαρεῖω βασι-
λεῖ γῆν τε καὶ ὕδωρ. ὁ δὲ ταυτά τε ἐδίδου, καὶ σφείας ἐπὶ ξείνια
καλεῖ· παρασκευασάμενος δὲ δεῖπνον μεγαλοπρεπές, ἐδέκετο τοὺς 10
Πέρσας φιλοφρόνως. ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγένοντο, διαπίνοντες
εἶπαν οἱ Πέρσαι τὰδε· “Ξεῖνε Μακεδῶν, ἡμῖν νόμος ἐστὶ τοῖσι
Πέρσῃσι, ἐπεὰν δεῖπνον προτιθώμεθα μέγα, τότε καὶ τὰς παλλα-
κὰς καὶ τὰς κουριδίας γυναῖκας ἐσάγεσθαι παρῆδρους. σύ νυν,
ἐπεὶ περ προθύμως μὲν ἐδέξαιο, μεγάλως δὲ ξεινίζεις, διδοῖς τε 15
βασιλεῖ Δαρεῖω γῆν τε καὶ ὕδωρ, ἔπειτο νόμῳ τῷ ἡμετέρῳ.” Εἶπε
πρὸς ταῦτα Ἀμύντης· “ὦ Πέρσαι, νόμος μὲν ἡμῖν γὰρ ἐστὶ οὐκ
οὗτος, ἀλλὰ κεχωρισθαι ἀνδρας γυναικῶν· ἐπεὶ τε δὲ ὑμεῖς, ἰόντες
δεσπόται, προσοχρῆζετε τουτέων, παρέσται ὑμῖν καὶ ταῦτα.” Εἵ-
πας τοσαῦτα ὁ Ἀμύντης μετεπέμπετο τὰς γυναῖκας. αἱ δ' ἐπεὶ 20
τε καλεόμεναι ἦλθον, ἐπεξῆς ἀντίαι ἔζοιτο τοῖσι Πέρσῃσι. ἐν-
θαῦτα οἱ Πέρσαι ἰδόμενοι γυναῖκας εὐμόρφους, ἔλεγον πρὸς
Ἀμύντην, φάμενοι “τὸ ποιηθὲν τοῦτο οὐδὲν εἶναι σοφόν· κρείσ-
σον γὰρ εἶναι ἀρχῇθεν μὴ ἐλθεῖν τὰς γυναῖκας, ἢ ἐλθούσας
καὶ μὴ παριζομένας ἀντίας ἔζεσθαι ἀλγηδόνας σφι ὀφθαλμῶν.” 25
ἀναγκαζόμενος δὲ ὁ Ἀμύντης ἐκέλευε παρῆζειν· πειθομένων δὲ
τῶν γυναικῶν, αὐτίκα οἱ Πέρσαι μαστῶν τε ἄπτοντο, οἷα πλεύνως
οἰνωμένοι, καὶ κού τις καὶ φιλείν ἐπειρᾶτο.

19. Ἀμύντης μὲν δὴ ταῦτα ὁρίων αἰρέμας εἶχε καὶ περ δυσ-
φορέων, οἷα ὑπερδαιμάωνων τοὺς Πέρσας. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ 30
Ἀμύντειω παριών τε καὶ ὁρίων ταῦτα, αἶτε νέος τε ἐὼν καὶ κακῶν
ἀπαθής, οὐδαμῶς ἔτι κατέχειν οἷός τε ἦν· ὥστε δὲ βαρέως φέρων
εἶπε πρὸς Ἀμύντην τὰδε· “Σὺ μὲν, ὦ πάτερ, εἶχε τῇ ἡλικίῃ,
ἀπιδὼν τε ἀναπαύεο, μηδὲ λιπάρει τῇ πόσει. ἐγὼ δὲ προσμένων
αὐτοῦ τῇδε πάντα τὰ ἐπιτήδεια παρέξω τοῖσι ξείνοισι.” Πρὸς 35
ταῦτα συνειὶς ὁ Ἀμύντης, ὅτι νεώτερον πρήγματα πρήξειν μέλλει

Ἀλέξανδρος, λέγει· “Ὡ παῖ, σχεδὸν γὰρ σευ ἀνακαιομένον
 συνήμι τοὺς λόγους, ὅτι ἐθέλεις ἐμὲ ἐκπέμψας ποιεῖν τι νεώτε-
 ρον. ἐγὼ ὢν σευ χρηῖζω μηδὲν νεοχμῶσαι κατ’ ἀνδρας τούτους,
 ἵνα μὴ ἐξεργάσῃ ἡμέας· ἀλλὰ ἀνέχεν ὀρέων τὰ ποιούμενα. ἀμφὶ
 5 δὲ ἀπόδω τῇ ἐμῇ πείσομαι τοι.”

20. Ὡς δὲ ὁ Ἀμύντης χρήσας τουτέων οἰχώκεε, λέγει ὁ Ἀλέ-
 ξανδρος πρὸς τοὺς Πέρσας· “Γυναικῶν τουτέων, ὧ ξεῖνοι, πολλή
 ἐστὶ ὑμῖν εὐπετεία, καὶ εἰ πάσῃσι βούλευθε μίσησθαι, καὶ ὀκό-
 σῃσι ὢν αὐτέων· τούτου μὲν περὶ αὐτοὶ ἀποσημανέετα. νῦν δέ,
 10 σχεδὸν γὰρ ἤδη τῆς κοίτης ὥρῃ προσέρχεται ὑμῖν, καὶ καλῶς
 ἔχοντις ὑμέας ὀρέω μέθης, γυναικας ταύτας, εἰ ὑμῖν φίλον ἐστί,
 ἄφετε λουσασθαι· λουσαμένας δὲ ὑπίσω προσδέκεσθε.” Εἰπας
 ταῦτα, συνήπαινοι γὰρ ἔσαν οἱ Πέρσαι, γυναικας μὲν ἐξελθούσας
 ἀπέπεμπε ἐς τὴν γυναικητήν. αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἴσους τῇσι
 15 γυναιξὶ ἀριθμὸν ἀνδρας λειογενεῖους τῇ τῶν γυναικῶν ἐσθίῃτι
 σκευάσας, καὶ ἐγχειρίδια δούς, παρήγεε ἔσω. παράγων δὲ τούτους
 ἔλεγε τοῖσι Πέρσῃσι τάδε· “Ὡ Πέρσαι, οἴκατε πανδαισίῃ τελέῃ
 εἰσιτισθαι. τὰ τε γὰρ ἄλλα ὅσα ἔχομεν, καὶ πρὸς, τὰ οἶά τε ἦν
 ἐξευρόντας παρέχειν, πάντα ὑμῖν πάρεστι. καὶ δὴ καὶ τόδε, τὸ
 20 πάντων μέγιστον, τὰς τε ἑωυτῶν μητέρας καὶ τὺς ἀδελφεὰς ἐπι-
 दाφιλευόμεθα ὑμῖν, ὥς παντελέως μάθῃτε τιμειώμενοι πρὸς ἡμέων
 τῶν περ ἔστε ἄξιοι, πρὸς δὲ καὶ βασιλεῖ τῷ πέμψαντι ἀπαγγέλλετε,
 ὥς ἀνὴρ Ἑλλήν Μακεδόνων ὑπαρχος εὖ ὑμέας ἐδέξατο καὶ τρα-
 πέζῃ καὶ κοίτῃ.” Ταῦτα εἰπας Ἀλέξανδρος παρίζει Πέρσῃ ἀνδρὶ
 25 ἄνδρα Μακεδόνα ὡς γυναικα τῷ λόγῳ. οἱ δέ, ἐπεὶ τέ σφῶν οἱ
 Πέρσαι ψαύειν ἐπειρῶντο, διεργάζοντο αὐτούς.

21. Καὶ οὗτοι μὲν τούτῳ τῷ μόρῳ διεφθάρησαν, καὶ αὐτοὶ
 καὶ ἡ θεραπῆτῃ αὐτέων· εἶπετο γὰρ δὴ σφι καὶ ὀχήματα, καὶ
 θεράποντες, καὶ ἡ πᾶσα πολλή-παρασκευή· πάντα δὴ ταῦτα ἅμα
 30 πᾶσι κείνοισι ἡράνιστο. Μετὰ δέ, χρόνῳ οὐ πολλῷ ὑστερον,
 ζήτησις τῶν ἀνδρῶν τουτέων μεγάλη ἐκ τῶν Περσέων ἐγένετο· καὶ
 σφῶας Ἀλέξανδρος κατέλαβε σοφίῃ, χρήματά τε δούς πολλὰ, καὶ
 τὴν ἑωυτοῦ ἀδελφήν, τῇ οὔνομα ἦν Γυναιή· δούς δὲ ταῦτα κατέ-
 λαβε ὁ Ἀλέξανδρος Βουβάρῃ, ἀνδρὶ Πέρσῃ, τῶν διζημένων τοὺς
 35 ἀπολομένους τῷ στρατηγῷ. ὁ μὲν νυν τῶν Περσέων τουτέων
 θάνατος οὕτω καταλαμφθεὶς ἐσιγήθη.

22. Ἕλληνας δὲ εἶναι τούτους τοὺς ἀπὸ Περδίκκω γεγονότας, κατὰ περ αὐτοὶ λέγουσι, αὐτὸς τε οὕτω τυγχάνω ἐπιστάμενος, καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖσι ὕπισθε λόγοισι ἀποδείξω ὥς εἰσι Ἕλληνες· πρὸς δὲ, καὶ οἱ τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ διεποντίες ἀγῶνα Ἑλλήνων οὕτω ἔγνωσαν εἶναι. Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀθλεύειν ἐλομένου, καταβάντες ἐπ' 5 αὐτὸ τοῦτο, οἱ ἀντιθουσόμενοι Ἑλλήνων ἐξεῖργόν μιν, φάμενοι οὐ βαρβαρῶν ἀγωνιστέον εἶναι τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ Ἑλλήνων. Ἀλέξανδρος δὲ, ἐπειδὴ ἀπέδεξε ὥς εἴη Ἀργεῖος, ἐκρίθη τε εἶναι Ἕλληνα, καὶ ἀγωνιζόμενος στάδιον συνεξέπιπτε τῷ πρώτῳ. ταῦτα μὲν νυν οὕτω καὶ ἐγένετο. 10

23. ΜΕΓΑΒΑΖΟΣ δὲ ἄγων τοὺς Παίονας ἀπίκετο ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον· ἐνθεῦτεν δὲ διαπεραιωθεὶς ἀπίκετο ἐς Σάρδεις. αἵτε δὲ τειχέοντος ἤδη Ἰστιαίου τοῦ Μιλησίου τὴν παρὰ Δαρείου αἰτήσας ἔνυχε μισθὸν δωρεὴν φυλακῆς τῆς σχεδίας, ἐόντος δὲ τοῦ χώρου τούτου παρὰ Στρυμόνα ποταμὸν, τῷ οὐνομά ἐστι Μύρκινος, 15 μαθὼν ὁ Μεγάβαζος τὸ ποιούμενον ἐκ τοῦ Ἰστιαίου, ὥς ἦλθε τάχιστα ἐς τὰς Σάρδεις ἄγων τοὺς Παίονας, ἔλεγε Δαρεῖω τάδε· “ὦ βασιλεῦ, κοῖόν τι χρῆμα ἐποίησας, ἀνδρὶ Ἕλληνι δεινῷ τε καὶ σοφῷ δοὺς ἐγκτήσασθαι πόλιν ἐν Θρηίκῃ; ἵνα ἰδῇ τε ναυπηγῆσιμός ἐστι ἄφθονος, καὶ πολλοὶ κωπέες, καὶ μέταλλα ἀργύρεα· 20 ὁμιλὸς τε πολλὸς μὲν Ἕλληνας περιοικέει, πολλὸς δὲ βάρβαρος, οἱ προστάτεω ἐπιλαβόμενοι ποιήσουσι τοῦτο τὸ ἂν κείνος ἐξηγήται καὶ ἡμέρης καὶ νυκτός. Σὺ νυν τοῦτον τὸν ἄνδρα παῦσον ταῦτα ποιεῦντα, ἵνα μὴ οἰκῇ πολέμῳ συνέχῃαι· τρόπῳ δὲ ἡπίῳ μεταπεμψάμενος παῦσον. ἐπεὶ δὲ αὐτὸν περιλάβῃς, ποιέειν ὅπως 25 μηκέτι κείνος ἐς Ἕλληνας ἀπίζεταί.”

24. Ταῦτα λέγων ὁ Μεγάβαζος εὐπετέως ἔπειθε Δαρεῖον, ὥς εὖ προορίων τὸ μέλλον γίνεσθαι. μετὰ δὲ, ἄγγελον πέμψας ὁ Δαρεῖος ἐς τὴν Μύρκινον, ἔλεγε τάδε· “Ἰστιάε, βασιλεὺς Δαρεῖος τάδε λέγει· Ἐγὼ φροντίζων εὐρίσχω ἐμοὶ τε καὶ τοῖσι ἐμοῖσι 30 πρήγμασι οὐδένα εἶναι σὺν ἄνδρα εὐνοέστερον· τοῦτο δὲ οὐ λόγοισι, ἀλλ' ἔργοισι οἶδα μαθὼν. νῦν ὦν, ἐπινοεῶ γὰρ πρήγματα μεγάλα κατεργάσασθαι, ἀπικνέω μοι πάντως, ἵνα τοι αὐτὰ ὑπερθέωμαι.” Τούτοις τοῖσι ἔπεισι πιστεύσας ὁ Ἰστιάιος, καὶ ἅμα μέγα ποιούμενος βασιλῆος σύμβουλος γενέσθαι, ἀπίκετο ἐς τὰς 35 Σάρδεις. ἀπικομένη δὲ οἱ ἔλεγε Δαρεῖος τάδε· “Ἰστιάε, ἐγὼ σε

μετεπεμψάμην τῶνδε εἵνεκεν. ἐπεὶ τε τάχιστα ἐνόστησα ἀπὸ Σκυθίων, καὶ σύ μοι ἐγένεο ἐξ ὀφθαλμῶν, οὐδὲν κω ἄλλο χρῆμα οὕτω ἐν βραχεῖ ἐπεξήτησα ὥς σέ ἰδεῖν τε καὶ ἐς λόγους μοι ἀπικέσθαι, ἐγνωκὼς ὅτι κτημάτων πάντων ἐστὶ τιμωίτατον ἀνὴρ φίλος συνετός τε καὶ εὖνοος· τὰ τοι ἐγὼ καὶ ἀμφοτέρω συνειδῶς ἔχω μαρτυρεῖν ἐς πράγματα τὰ ἐμά. νῦν ὦν, εὖ γὰρ ἐποίησας ἀπικόμενος, τὰδε τοι ἐγὼ προτείνομαι. Μίλητον μὲν ἔα, καὶ τὴν νεόκτιστον ἐν Θρηῖκῃ πόλιν· σὺ δ' ἐμοὶ ἐπόμενος ἐς Σοῦσα ἔχε τὰ περ ἂν ἐγὼ ἔχω, ἐμός τε σύσσιτος ἔων καὶ σύμβουλος."

10 25. Ταῦτα Δαρεῖος εἶπας, καὶ καταστήσας Ἀριαφέρνηα ἀδελφὸν ἑωυτοῦ ὁμοπάτριον ὑπαρχον εἶναι Σαρδίων, ἀπήλαυσε ἐς Σοῦσα ἅμα ἀγόμενος Ἰστιάων. Ὅτάνεια δὲ ἀποδείξας στρατηγὸν εἶναι τῶν παραθαλασσίων ἀνδρῶν, τοῦ τὸν πατέρα Σισάμνην βασιλεὺς Καμβύσης, γενόμενον τῶν βασιλεῶν δικαστείων, ὅτι ἐπὶ χρήμασι
15 δίκην ἄδικον ἐδίκασε, σφάζας ἀπέδειρε πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότην· σπαδίζας δὲ αὐτοῦ τὸ δέσμα ἱμάντας ἐξ αὐτοῦ ἔταμε, καὶ ἐνέτεινε τὸν θρόνον ἐς τὸν ἴζων ἐδίκασε· ἐντανύσας δὲ ὁ Καμβύσης ἀπέδειξε δικαστὴν εἶναι ἀντὶ τοῦ Σισάμνεω, τὸν ἀποκτείνας ἀπέδειρε, τὸν παῖδα τοῦ Σισάμνεω, ἐντειλάμενός οἱ μεμνήσθαι ἐν τῷ κατὶ
20 ζων θρόνῳ δικάζει.

26. Οὗτος ὦν ὁ Ὅτάνης ὁ ἐγκατιζόμενος ἐς τοῦτον τὸν θρόνον, τότε διαδόχος γενόμενος Μεγαβύζῳ τῆς στρατηγίης, Βυζαντίους τε εἶλε καὶ Καλχηδονίους· εἶλε δὲ Ἄντανδρον τὴν ἐν τῇ Τρωάδι γῇ· εἶλε δὲ Ἀμπώνιον. λαβὼν δὲ παρὰ Λεσβίων νείας,
25 εἶλε Ἀῆμνόν τε καὶ Ἰμβρόν, ἀμφοτέρως ἔτι τότε ὑπὸ Πιλασγῶν οἰκτομένας.

27. (Οἱ μὲν δὴ Ἀῆμνιοι καὶ ἐμαχέσαντο εὖ, καὶ ἀμυνόμενοι ἀνὰ χρόνον ἐκακώθησαν. τοῖσι δὲ περιεοῦσι αὐτῶν οἱ Πέρσαι ὑπαρχον ἐπιστάσι Λυκάργητον τὸν Μαιανδρίου τοῦ βασιλεύσαντος
30 Σάμου ἀδελφεόν. οὗτος ὁ Λυκάργητος ἄρχων ἐν Ἀῆμνῳ τελεντᾷ.) Αἰτίη δὲ τούτου ἦδε· πάντας ἡνδραποδίζετο καὶ κατεστρέφετο, τοὺς μὲν λειποστρατίης ἐπὶ Σχύθας αἰτιώμενος, τοὺς δὲ σίνεσθαι τὸν Δαρείου στρατὸν ἀπὸ Σκυθίων ὁπίσω ἀποκομιζόμενον. οὗτος μὲν νυν τοσαῦτα ἐξεργάσατο στρατηγήσας.

35 28. ΜΕΤΑ ΔΕ, οὐ πολλὸν χρόνον ἄνεαις κακῶν ἦν, καὶ ἤρχετο τὸ δεύτερον ἐκ Νάξου τε καὶ Μιλήτου Ἴωσι γίνεσθαι κακά.

τοῦτο μὲν γὰρ ἡ Νάξος εὐδαιμονίῃ τῶν νήσων προέφερε· τοῦτο δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ Μίλητος αὐτῇ τε ἰωυτιῆς μάλιστα δὴ τότε ἀκμάσασα, καὶ δὴ καὶ τῆς Ἰωνίης ἦν πρόσχημα· κατύπερθε δὲ τούτων ἐπὶ δύο γενεὰς ἀνδρῶν νοσήσασα ἐς τὰ μάλιστα στάσι, μέχρι οὗ μιν Πάριοι κατήρτισαν. τούτους γὰρ καταρτιστήρας ἐκ 5 πάντων Ἑλλήνων εἵλοντο οἱ Μιλήσιοι.

29. Κατήλλαξαν δὲ σφας ὥδε οἱ Πάριοι. ὥς ἀπίκοντο αὐ-
 τῶν ἄνδρες οἱ ἄριστοι ἐς τὴν Μίλητον, ὦρεον γὰρ δὴ σφας δει-
 νῶς οἰκοφθορημένους, ἔφασαν αὐτῶν βούλεσθαι διεξιθεῖν τὴν
 χώραν. ποιεῦντες δὲ ταῦτα καὶ διεξιόντες πῦσαν τὴν Μιλησίην, 10
 ὅπως τινὰ ἴδοιεν ἐν ἀνευστηκυῇ τῇ χώρῃ ἀγρὸν εὖ ἐξεργασμένον,
 ἀπεγραφέατο τὸ οὖνομα τοῦ δεσπότεω τοῦ ἀγροῦ. διεξιλάσαντες
 δὲ πῦσαν τὴν χώραν καὶ σπανίους εὐρόντες τούτους, ὥς τάχιστα
 κατέβησαν ἐς τὸ ἄστυ, ἄλιην ποιησάμενοι ἀπέδεξαν τούτους μὲν
 τὴν πόλιν νέμειν, τῶν εὖρον τοὺς ἀγροὺς εὖ ἐξεργασμένους· 15
 κείιν γὰρ ἔφασαν καὶ τῶν δημοσίων οὕτω δὴ σφας ἐπιμελήσεσθαι
 ὥσπερ τῶν σφετέρων. τοὺς δὲ ἄλλους Μιλησίους τοὺς πρὶν στα-
 σιάζοντας τούτων ἔταξαν πείθεσθαι. Πάριοι μὲν νυν οὕτω Μι-
 λησίους κατήρτισαν.

30. Τότε δὲ ἐκ τούτων τῶν πολιῶν ὥδε ἤρχετο κακὰ γίνε- 20
 σθαι τῇ Ἰωνίῃ. Ἐκ Νάξου ἔφυγον ἄνδρες τῶν παχέων ὑπὸ τοῦ
 δήμου· φυγόντες δὲ ἀπίκοντο ἐς Μίλητον. τῆς δὲ Μιλήτου ἐτύγ-
 χανε ἐπίτροπος ἐὼν Ἀρισταγόρης ὁ Μολπαγόρειω, γαμβρός τε ἐὼν
 καὶ ἀνεπιὸς Ἰστιαίου τοῦ Λυσσαγόρειω, τὸν ὁ Λαρεῖος ἐν Σούσοισι
 κατέϊχε. ὁ γὰρ Ἰστιαῖος τύραννος ἦν Μιλήτου, καὶ ἐτύγχανε 25
 τοῦτον τὸν χρόνον ἐὼν ἐν Σούσοισι, ὅτε οἱ Νάξιοι ἤλθον, ξεῖνοι
 πρὶν ἰόντες τῷ Ἰστιαίῳ. ἀπικόμενοι δὲ οἱ Νάξιοι ἐς τὴν Μίλητον
 ἐθέοντο τοῦ Ἀρισταγόρειω, εἴ πως αὐτοῖσι παράσχοι δύναμιν τινα,
 καὶ κατέλθοιεν ἐς τὴν ἰωυτῶν. ὁ δὲ ἐπιλεξάμενος ὥς ἦν δι'
 ἰωυτοῦ κατέλθωσι ἐς τὴν πόλιν ἄρξει τῆς Νάξου, σκῆψιν δὲ 30
 ποιεύμενος τὴν ξεινίην τὴν Ἰστιαίου, τόνδε σφι λόγον προσέφερε·
 “Αὐτὸς μὲν ὑμῖν οὐ φερέγγυός εἰμι δύναμιν τισάντην παρασχέιν,
 ὥστε κατάγειν ἀεκόντων τῶν τὴν πόλιν ἐχόντων Ναξίων· πυνθά-
 νομαι γὰρ ὀκτακισχιλὴν ἀσπίδα Ναξίοισι εἶναι, καὶ πλοῖα μακρὰ
 πολλά. μηχανήσομαι δὲ πᾶσαν σπουδὴν ποιεύμενος· ἐπινοῶ δὲ 35
 τῇδε. Ἀρταφέρνης μοι τυγχάνει ἐὼν φίλος· ὁ δὲ Τυτάσπεω μὲν

ἐστι πάϊς, Δαρείου δὲ τοῦ βασιλῆος ἀδελφεός, τῶν δ' ἐπιθλασσίῳ τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἄρχει πάντων ἔχων στρατιήν τε πολλήν καὶ πολλὰς νέας. τοῦτον ὦν δοκέω τὸν ἄνδρα ποιήσειν τῶν ἂν χρῆζωμεν." Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Νάξιοι προσέθεσαν τῷ Ἀρισταγόρῃ πρήσειν ἢ δύναίτο ἄριστα· καὶ ὑπόσχεσθαι δῶρα ἐκέλευον, καὶ δαπάνην τῇ στρατιῇ, ὥς αὐτοὶ διαλύσοιτες· ἐλπίδας πολλὰς ἔχοντες, ὅταν ἐπιφανέωσι ἐς τὴν Νάξον, πάντα ποιήσειν τοὺς Νάξιους τὰ ἂν αὐτοὶ κελεύωσι, ὥς δὲ καὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας. τῶν γὰρ νήσων τουτιέων τῶν Κυκλάδων οὐδεμία καὶ ἦν ὑπὸ Δαρείῳ.

31. Ἀπικόμενος δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἐς τὰς Σάρδεις λέγει πρὸς τὸν Ἀρταφέρνηα, ὡς Νάξος εἴη νήσος μεγάλη μὲν οὐ μεγάλη, ἄλλως δὲ καλὴ τε καὶ ἀγαθὴ, καὶ ἀγχοῦ Ἰωνίης· χρήματα δὲ ἔνι πολλὰ, καὶ ἀνδράποδα. "Σὺ ὦν ἐπὶ ταύτῃ τὴν χώραν στρατηλάτεις κατάγων ἐς αὐτὴν τοὺς φυγάδας ἐξ αὐτῆς. καὶ τοὶ ταῦτα ποιήσαντι τοῦτο μὲν ἐστὶ ἐτοῖμα παρ' ἐμοὶ χρήματα μεγάλα πάρεξ τῶν ἀναισιμωμάτων τῇ στρατιῇ· ταῦτα μὲν γὰρ δίκαια ἡμέας τοὺς ἄγοντας παρέχειν· τοῦτο δὲ νήσους προσκλήσεται βασιλεῖ, αὐτὴν τε Νάξον, καὶ τὰς ἐκ ταύτης ἡρτημένας Πάρον τε καὶ Ἄνδρον, καὶ ἄλλας τὰς Κυκλάδας καλευμένας. ἐνθ' εὖτεν δὲ ὀρμεώμενος εὐπετείως ἐπιθήσεται Εὐβοίῃ, νήσῳ μεγάλῃ τε καὶ εὐδαίμονι, οὐκ ἐλάσσονι Κύπρου, καὶ κάρτα εὐπετεῖ χειρωθήναι. ἀποχρῶσι δὲ ἑκατὸν νέες ταύτας πάσας χειρώσασθαι." Ὁ δὲ ἀμείβετο αὐτὸν τοῖσδε· "Σὺ ἐς οἶκον τὸν βασιλῆος ἐξηγητὴς γίνεαι πρηγμάτων ἀγαθῶν, καὶ ταῦτα εὖ παραινέεις πάντα, πλὴν τῶν νεῶν τοῦ ἀριθμοῦ. ἀντὶ δὲ ἑκατὸν νεῶν διηκόσιαί τοι ἐτοῖμοι ἔσονται ἅμα τῷ ἔαρι. δεῖ δὲ τούτοισι καὶ αὐτὸν βασιλῆα συνέπαινον γίνεσθαι."

32. Ὁ μὲν δὴ Ἀρισταγόρης, ὡς ταῦτα ἤκουσε, περὶ χαρῆς ἔων ἀπῆιτε ἐς Μίλητον. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης, ὡς οἱ πέμπαντι ἐς Σούσα καὶ ὑπερθέντι τὰ ἐκ τοῦ Ἀρισταγόρειω λεγόμενα συνέπαινος καὶ αὐτὸς Δαρεῖος ἐγένετο, παρεσκευάσατο μὲν διηκοσίας τριήρεας, πολλὸν δὲ κάρτα ὅμιλον Περσέων τε καὶ τῶν ἄλλων συμμαχῶν· στρατηγὸν δὲ τουτιέων ἀπέδεξε Μεγαβάτην, ἄνδρα Πέρσῃν τῶν Ἀχαιμενιδέων, ἑωυτοῦ τε καὶ Δαρείου ἀνεψιόν· τοῦ Πανσανίης ὁ Κλεομβρότειος Λακεδαιμόνιος, εἰ δὴ ἀληθὴς γέ ἐστι ὁ λόγος,

ὥστερ' χρόνῳ τουτέων ἡρμούσατο θυγατέρα, ἔρωτα σχὼν τῆς Ἑλλάδος τύραννος γενέσθαι. ἀποδείξας δὲ Μεγαβάτην στρατηγὸν Ἀρταφέρνης ἀπέστειλε τὸν στρατὸν παρὰ τὸν Ἀρισταγόρεα.

33. Παραλαβὼν δὲ ὁ Μεγαβάτης ἐκ τῆς Μιλήτου τὸν τε Ἀρισταγόρεα καὶ τὴν Ἰάδα στρατιήν καὶ τοὺς Ναξίους, ἔπλεε 5 πρόφασιν ἐπ' Ἑλλησπόντου. ἐπεὶ τε δὲ ἐγένετο ἐν Χίῳ, ἔσχε τὰς νῆας ἐς Καύκασα, ὡς ἐνθεῦτεν βορρῇ ἀνέμῳ ἐς τὴν Νάξον διαβάλοι· καὶ, οὐ γὰρ ἔδεε τούτῳ τῷ στόλῳ Ναξίους ἀπολεύσθαι, πρῆγμα τοιόνδε συνηνέχθη γενέσθαι. περιόντος Μεγαβάτεω τας ἐπὶ τῶν νεῶν φυλακὰς, ἐπὶ νεὸς Μυνδίας εἵuche οὐδεὶς φυλάσ- 10 σων· ὁ δὲ δεινὸν τι ποιησάμενος ἐκέλευσε τοὺς δορυφόρους ξευρόντας τὸν ἄρχοντα ταύτης τῆς νεὸς, τῷ οὐνομα ἦν Σκύλαξ, τοῦτον δῆσαι διὰ θαλαμῆς διελόντας τῆς νεὸς κατὰ τοῦτο, ἔξω μὲν κεφαλὴν ποιεῦντας, ἔσω δὲ τὸ σῶμα. δεθέντος δὲ τοῦ Σκύλακος, ἐξαγγέλλει τις τῷ Ἀρισταγόρῃ, ὅτι τὸν ξυνόν οἱ τὸν Μύνδιον 15 Μεγαβάτης δῆσας λυμαινόιτο. ὁ δ' ἐλθὼν παραιτέτο τὸν Πέρσῃ· τυγχάνων δὲ οὐδενὸς τῶν ἐδέετο, αὐτὸς ἐλθὼν ἔλυσε. πυθόμενος δὲ, κάρτα δεινὸν ἐποίησατο ὁ Μεγαβάτης, καὶ ἐσπερχετο τῷ Ἀρισταγόρῃ. ὁ δὲ εἶπε· “ Σοὶ δὲ καὶ τούτοις τοῖσι πρῆγμασι τί ἐστι; οὐ σὲ ἀπέστειλε Ἀρταφέρνης ἔμεο πείθεσθαι, καὶ 20 πλείν τῇ ἂν ἐγὼ κελεύω; τί πολλὰ πρήσσεις;” Ταῦτα εἶπε Ἀρισταγόρης. ὁ δὲ θυμωθεὶς τούτοις, ὡς νῦν ἐγένετο, ἐπεμπε ἐς Νάξον πλοῖον ἄνδρας φράσσοντας τοῖσι Ναξίοις πάντα τὰ παρεόντα σφί πρῆγματα.

34. Οἱ γὰρ ὧν Νάξιοι οὐδὲν πάντως προσεδέκοντο ἐπὶ σφέας 25 τὸν στόλον τοῦτον ὀρμήσεσθαι. ἐπεὶ μὲν τοι ἐπύθοντο, αὐτίκα μὲν ἐσενείκοντο τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τὸ τεῖχος, παρσκευάσαντο δὲ ὡς πολιορκησόμενοι, καὶ σῖτα καὶ ποτὰ τὸ τεῖχος ἐσάξαντο. Καὶ οὔτοι μὲν παρσκευάδατο ὡς παρσομένου σφί πολέμου· οἱ δ' ἐπεὶ τε διέβαλον ἐκ τῆς Χίου τὰς νῆας ἐς τὴν Νάξον, πρὸς πεφρα- 30 γμένους προσεφέροντο, καὶ ἐπολιόρχεον μῆνας τέσσαρας. ὡς δὲ, τὰ τε ἔχοντες ἦλθον χρήματα οἱ Πέρσαι, ταῦτα καταδεδαπάνητό σφί, καὶ αὐτῷ τῷ Ἀρισταγόρῃ προσαναισίμωτο πολλὰ, τοῦ πλεονός τε ἐδέετο ἢ πολιορκίῃ, ἐνθαῦτα τείχεα τοῖσι φυγᾶσι τῶν Ναξίων οἰκοδομήσαντες, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν ἡπειρον, κακῶς 35 πρήσσοντες.

35. Ἀρισταγόρης δὲ οὐκ εἶχε τὴν ὑπόσχεσιν τῷ Ἀρταφέρνηϊ ἐκπληρῶσαι· ἅμα δὲ ἐπέζεε μιν ἡ δαπάνη τῆς στρατιῆς ἀπαιτεομένη, ἀρρώδεε τε, τοῦ στρατοῦ πρήξαντος κακῶς, καὶ Μεγαβάτη διαβιβλημένος· ἐδόκει τε τὴν βασιλῆϊν τῆς Μιλήτου ἀπαιρῆ-
 5 σσθαι. ἀρρώδεων δὲ τουτέων ἕκαστα ἐβουλευέτο ἀπόστασιν. συνέπιπτε γὰρ καὶ τὸν ἐστιγμένον τὴν κεφαλὴν ἀπῆχθαι ἐκ Σουσίων παρὰ Ἰστιαίου, σημαίνοντα ἀπίσταςθαι Ἀρισταγόρῃ ἀπὸ βασιλῆος. Ὁ γὰρ Ἰστιαῖος, βουλόμενος τῷ Ἀρισταγόρῃ σημῆναι ἀποσιτῆναι, ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε ἀσφαλῶς σημῆναι, ὥστε
 10 φυλασσομένων τῶν ὁδῶν· ὁ δὲ τῶν δούλων τὸν πιστότατον ἀποξυρῆσας τὴν κεφαλὴν ἐστιξε, καὶ ἀνέμεινε ἀναφῦναι τὰς τρίχας. ὥς δὲ ἀνέφυσαν τάχιστα, ἀπέπεμπε ἐς Μίλητον, ἐντειλάμενος αὐτῷ ἄλλο μὲν οὐδὲν, ἐπιὰν δὲ ἀπίκηται ἐς Μίλητον, κелеύειν Ἀρισταγόρην ξυρῆσαντά μιν τὰς τρίχας, κατιδέσθαι ἐς τὴν κεφαλὴν. τὰ
 15 δὲ στίγματα ἐσήμαινε, ὥς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, ἀπόστασιν. Ταῦτα δὲ ὁ Ἰστιαῖος ἐποίησε, συμφορὴν ποιούμενος μεγάλην τὴν ἑωυτοῦ κατοχὴν τὴν ἐν Σούσοισι· ἀποστάσιος ὢν γινομένης, πολλὰς εἶχε ἐλπίδας μετήσεσθαι ἐπὶ θάλασσαν· μὴ δὲ νεώτερόν τι ποιήσης τῆς Μιλήτου, οὐδαμὰ ἐς αὐτὴν ἦξιν ἔτι ἐλογίζετο.

36. Ἰστιαῖος μὲν νυν-ταῦτα διανοούμενος ἀπέπεμπε τὸν ἄγγελον· Ἀρισταγόρῃ δὲ συνέπιπτε τοῦ αὐτοῦ χρόνου πάντα ταῦτα συνελθόντα. ἐβουλευέτο ὢν μετὰ τῶν στασιωτέων, ἐκφῆνας τὴν τε ἑωυτοῦ γνώμην καὶ τὰ παρὰ τοῦ Ἰστιαίου ἀπιγμένα. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες γνώμην κατὰ τωὐτὸ ἐξεφέροντο, κελύοντες ἀπ-
 25 στασθαι. Ἐκαταῖος δὲ ὁ λογοποιὸς πρώτα μὲν οὐκ ἔα πόλεμον βασιλεῖ τῶν Περσέων ἀναιρέεσθαι, καταλέγων τὰ τε ἔθνεα πάντα τῶν ἤρχε Δαρεῖος, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ. ἐπεὶ τε δὲ οὐκ ἔπειθε, δεύτερον συνεβούλευε “ποιεῖν ὅπως ναυκράτεες τῆς θαλάσσης ἔσονται. ἄλλως μὲν νυν οὐδαμῶς ἔφη λέγων ἐνορᾶν ἐσόμενον
 30 τοῦτο· ἐπίσταςθαι γὰρ τὴν δύναμιν τὴν Μιλησίων ἐούσαν ἀσθενέα· εἰ δὲ τὰ χρήματα καταριεθῇ τὰ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Βραγχλίδῃσι, τὰ Κροῖσος ὁ Αὐθὸς ἀνέθηκε, πολλὰς εἶχε ἐλπίδας ἐπικρατή-
 σειν τῆς θαλάσσης· καὶ οὕτω αὐτούς τε ξείνι χρήμασι χρᾶσθαι, καὶ τοὺς πολεμίους οὐ συλήσειν αὐτά.” τὰ δὲ χρήματα ἦν ταῦτα
 35 μεγάλα, ὥς δεδήλωται μοι ἐν τῷ πρώτῳ τῶν λόγων. Αὕτη μὲν δὲ οὐκ ἐνίκα ἡ γνώμη. ἐδόκει δὲ ὁμῶς ἀπίσταςθαι· ἔνα τε

αυτίων πλώσαντα ἐς Μυοῦντα ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ ἀπὸ τῆς Νάξου ἀπελθόν, ἐὼν ἐνθαῦτα, συλλαμβάνειν πειρᾶσθαι τοὺς ἐπὶ τῶν νεῶν ἐπιπλέοντας στρατιηγούς.

37. Ἀποπεμφθέντος δὲ Ἰητραγόρειω καὶ αὐτὸ τοῦτο, καὶ συλλαβόντος δολῶ Ὀλίαιον Ἰβανώλιος Μυλασσεία, καὶ Ἰυστιαῖον 5 Τύμνιω Τεφμερία, καὶ Κώην Ἐρξάνδρειω, τῷ Δαρεῖος Μιτυλήνην ἔδωκ' ἵνα, καὶ Ἀρισταγόρην Ἰρακλειδίω Κυμαῖον, καὶ ἄλλους συχνούς· οὕτω δὲ ἐκ τοῦ ἐμφανέος ὁ Ἀρισταγόρης ἀπεσιτήκει, πᾶν ἐπὶ Δαρεῖω μηχανώμενος. Καὶ πρῶτα μὲν λόγῳ μετεῖς τὴν τυραννίδα, ἰσονομίην ἐποίησε τῇ Μιλήτῳ, ὥς ἂν ἐκόντες αὐτῷ οἱ 10 Μιλήσιοι συναπιστάτατο. μετὰ δὲ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίᾳ τω αὐτὸ τοῦτο ἐποίησε, τοὺς μὲν ἐξιλαύνων τῶν τυράννων· τοὺς δ' ἔλαβε τυράννους ἀπὸ τῶν νεῶν τῶν συμπλευσασίων ἐπὶ Νάξον, τούτους δὲ φίλα βουλόμενος ποιέεσθαι τῇσι πόλισι ἐξειδίδου, ἄλλον ἐς 15 ἄλλην πόλιν παραδιδούς, ὅθεν εἴη ἕκαστος.

38. Κώην μὲν νυν Μιτυληναῖοι, ἐπεὶ τε τάχιστα παρέλαβον, ἐξαγαγόντες κατέλευσαν. Κυμαῖοι δὲ τὸν σφέτερον αὐτίων ἀπῆκαν· ὥς δὲ καὶ ἄλλοι οἱ πλεῖντες ἀπίεσαν. τυράννων μὲν νυν κατὰ πᾶσις ἐγένετο ἀνὰ τὰς πόλεις. Ἀρισταγόρης δὲ ὁ Μιλήσιος ὥς τοὺς τυράννους κατέπαυσε, στρατιηγούς ἐν ἐκάστῃ τῶν πόλεων 20 κελύσας ἐκάστους κατασιτῆσαι, δεύτερα αὐτὸς ἐς Λακεδαιμόνα τρηγῆρεϊ ἀπόστολος ἐγένετο· ἔδεε γὰρ δὴ συμμαχίης τινός οἱ μεγάλης ἐξευρεθῆναι.

39. ΤΗΣ ΔΕ ΣΠΑΡΤΗΣ Ἀναξανδρίδης μὲν ὁ Λέοντος οὐκ ἐτι περιεὼν ἐβασίλευε, ἀλλὰ ἐτετελευτήκει· Κλειομένης δὲ ὁ 25 Ἀναξανδρίδew εἶχε τὴν βασιληΐην, οὐ κατὰ ἀνδραγαθίην σχὼν, ἀλλὰ κατὰ γένος. Ἀναξανδρίδῃ γὰρ ἔχοντι γυναῖκα ἀδελφεῆς ἑωυτοῦ θυγατέρα, καὶ ἐούσης ταύτης οἱ καταθυμῆς, παῖδες οὐκ ἐγένοντο. τούτου δὲ τοιούτου λόγτος, οἱ ἔφοροι εἶπαν, ἐπικαλεσάμενοι αὐτόν· “ Ἐὶ τοι σύ γε σιωυτοῦ μὴ προορᾷς, ἀλλ' ἡμῖν 30 τοῦτο ἐστι οὐ περιουσιον, γένος τὸ Εὐρυσθένης γενέσθαι ἐξίτηλον. σύ νυν τὴν μὲν ἔχεις γυναῖκα, ἐπεὶ τί τοι οὐ τίκτει, ἔξεο, ἄλλην δὲ γῆμον· καὶ ποιέων ταῦτα Σπαρτιήτῃσι ἀδήσεις.” Ὁ δ' ἀμείβετο φᾶς “ τουτέων οὐδέτερα ποιήσιν· ἐκείνους τε οὐ καλῶς συμβουλευέιν παραινέοντας τὴν ἔχει γυναῖκα, ἐούσαν ἀναμάρτητον 35 ἑωυτῇ, ταύτην ἀπέντα, ἄλλην ἐσαγαγέσθαι· οὐδὲ σφι πείσεσθαι.”

40. Πρὸς ταῦτα οἱ ἔφοροι καὶ οἱ γέροντες βουλευσάμενοι, προσέφερον Ἀναξανδρίδῃ τάδε· “ Ἐπεὶ τοίνυν τοι περιεχόμενόν σε ὀρέομεν τῆς ἔχεις γυναικὸς, σὺ δὲ ταῦτα ποιεε, καὶ μὴ ἀντίβαινε τούτοισι, ἵνα μὴ τι ἄλλοιον περὶ σεῦ οἱ Σπαρτιῆται βουλευσώνται.
 5 γυναικὸς μὲν τῆς ἔχεις οὐ προσδεόμεθά σε τῆς -ἐξέσιος· σὺ δὲ ταύτῃ τε πάντα ὅσα νῦν παρέχεις πάρεχε, καὶ ἄλλην πρὸς ταύτῃ ἐσάγαγε γυναῖκα τεκνοποιόν.” Ταῦτά κη λεγόντων, συνεχώρησε ὁ Ἀναξανδρίδης· μετὰ δὲ, γυναῖκας ἔχων δύο, διζὰς ἰστίας οἶκεε, ποιῶν οὐδαμῶς Σπαρτιδικά.

10 41. Χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, ἡ εὐύτερον ἐπελθοῦσα γυνὴ τίκει τὸν δὴ Κλεομένεα τοῦτον. καὶ αὕτη τε ἔφεδρον βασιλέα Σπαρτιῆται ἀπέβαινε· καὶ ἡ προτιέρη γυνή, τὸν πρότερον χρόνον ἄτοκος εἶδουσα, τότε κως ἐκύησε, συντυχίῃ ταύτῃ χρησασμένη. ἔχουσαν δὲ αὐτὴν ἀληθεῖ λόγῳ οἱ τῆς ἐπελθούσης γυναικὸς οἰκήτοι
 15 πυθόμενοι ὥχλεον, φάμενοι αὐτὴν κομπέειν ἄλλως βουλομένην ὑποβαλέσθαι. δεινὰ δὲ ποιούντων αὐτέων, τοῦ χρόνου συντάμνοντος, ὑπ’ ἀπιστίας οἱ ἔφοροι τίκτουςαν τὴν γυναῖκα περιζόμενοι ἐφύλαξαν. ἡ δὲ ὡς ἔτεκε Λωριέα, ἰθὺς ἴσχει Λεωνίδην, καὶ μετὰ τοῦτον ἰθὺς ἴσχει Κλεόμβροτον· οἱ δὲ καὶ διδύμους
 20 λέγουσι Κλεόμβροτόν τε καὶ Λεωνίδην γενέσθαι. ἡ δὲ Κλεομένεα τεκοῦσα καὶ τὸ δεύτερον ἐπελθοῦσα γυνή, εἶδουσα θυγάτηρ Πρινητάδῃ τοῦ Δημαρμένου, οὐκέτι ἔτικε τὸ δεύτερον.

42. Ὁ μὲν δὴ Κλεομένης, ὡς λέγεται, ἦν τε οὐ φρενήρης, ἀκρομανῆς τε. ὁ δὲ Ἀωριεὺς ἦν τῶν ἡλικῶν πάντων πρῶτος·
 25 εὐ τε ἐπίστατο κατ’ ἀνδραγαθίην αὐτὸς στήσων τὴν βασιληίην. ὥστε ὦν οὕτω φρονέων, ἐπειδὴ ὁ τε Ἀναξανδρίδης ἀπέθανε, καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι χρεώμενοι τῷ νόμῳ ἐστήσαντο βασιλῆα τὸν πρεσβύτατον Κλεομένεα, ὁ Ἀωριεὺς δεινόν τε ποιούμενος, καὶ οὐκ ἄξιων ὑπὸ Κλεομένεος βασιλεύεσθαι, αἰτήσας ληδὸν Σπαρτιτῆτας,
 30 ἄγε ἐς ἀποικίην, οὔτε τῷ ἐν Λελαφοῖσι χρηστηρίῳ χρησάμενος ἐς ἥντινα γῆν κτίσων ἦν, οὔτε ποιήσας οὐδὲν τῶν νομιζομένων. οἷα δὲ βαρέως φέρων, ἀπλεῖ ἐς τὴν Λιβύην τὰ πλοῖα· κατηγέοντο δὲ οἱ ἄνδρες Θηραῖοι. ἀπικόμενος δ’ ἐς Κίνυπα, οἶκισε χῶρον κάλλιστον τῶν Λιβύων παρὰ ποταμόν· ἐξελασθεὶς δὲ ἐνθεῦτεν
 35 τρίτῃ ἔτι ὑπὸ Μακίων τε καὶ Λιβύων καὶ Καρχηδονίων, ἀπῆκετο ἐς Πελοπόννησον.

43. Ἐνθαῦτα δὲ οἱ Ἀντιχάρης, ἀνὴρ Ἐλεώνιος, συνεβούλευσε ἐκ τῶν Λαίτου χρησμῶν Ἡρακλῆην τὴν ἐν Σικελίᾳ κτίειν, φᾶς τὴν Ἑρμῆος χώρην πᾶσαν εἶναι Ἡρακληϊδῶν, αὐτοῦ Ἡρακλῆος κτησαμένου. Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα ἐς Δελφοὺς οἴχεται χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ, εἰ αἰρεῖται ἐπ' ἣν στέλλεται χώρην· ἡ δὲ Πυθίη οἱ 5 χρᾶ αἰρήσειν. παραλαβὼν δὲ ὁ Δωριεὺς τὸν στόλον, τὸν καὶ ἐς Λιβύην ἦγε, ἐκομίζετο παρὰ τὴν Ἰταλίην.

44. Τὸν χρόνον δὲ τοῦτον, ὡς λέγουσι Συβαριῖται, σφίας τε αὐτοὺς καὶ Τήλυν τὸν ἑωυτῶν βασιλῆα ἐπὶ Κρότωνα μέλλειν στρατατεύεσθαι· τοὺς δὲ Κροτωνιήτας περιδείας γενομένους, δεηθῆναι 10 Δωριεὺς σφι τιμωρῆσαι, καὶ τυχεῖν δεηθέντας· συστρατεύεσθαι τε δὴ ἐπὶ Σύβαριν Δωριέα, καὶ συνελεῖν τὴν Σύβαριν. ταῦτα μὲν νυν Συβαριῖται λέγουσι ποιῆσαι Δωριέα τε καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ. Κροτωνιῆται δὲ οὐδένα σφίσι φασὶ ξεῖνον προσεπιλαβεῦσθαι τοῦ πρὸς Συβαρίτας πολέμου, εἰ μὴ Καλλίην τῶν Ἰαμιδῶν μάντιν 15 Ἥλειον μόνον, καὶ τοῦτον τρόπῳ τοιῷδε. παρὰ Τήλυος τοῦ Συβαριτέων τυράννου ἀποδράντα ἀπικέσθαι παρὰ σφίας, ἐπεὶ τὰ οἱ τὰ ἱρὰ οὐ προεχώρει χρηστὰ θυομένῳ ἐπὶ Κρότωνα. ταῦτα δὲ ὧν οὗτοι λέγουσι.

45. Μαρτύρια δὲ τουτέων ἑκάτεροι ἀποδεικνύουσι τάδε. Συ- 20 βαριῖται μὲν, τέμενός τε καὶ νηὸν ἑόντα παρὰ τὸν ξηρὸν Κράστιν, τὸν ιδρύσασθαι συνελόντα τὴν πόλιν Δωριέα λέγουσι Ἀθηναίῃ ἐπωνύμῳ Κραστή· τοῦτο δὲ αὐτοῦ Δωριεὺς τὸν θάνατον μαρτύριον μέγιστον ποιεῦνται, ὅτι παρὰ τὰ μεμαντευμένα ποιεῶν διεφθάρη. εἰ γὰρ δὴ μὴ παρέπερξε μηδὲν, ἐπ' ᾧ δὲ ἐυτάλῃ ἐποίησε, 25 εἴλε ἂν τὴν Ἑρυνκίην χώρην, καὶ ἑλὼν κατέσχε, οὐδ' ἂν αὐτὸς τε καὶ ἡ στρατιὴ διεφθάρη. Οἱ δ' αὖ Κροτωνιῆται ἀποδεικνύσι Καλλίην μὲν τῷ Ἠλείῳ ἐξαιρετα ἐν γῇ τῇ Κροτωνιήτιδι πολλὰ δοθέντα, τὰ καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι ἐνέμοντο οἱ Καλλίῳ ἀπόγονοι· Δωριεῖ δὲ καὶ τοῖσι Δωριεὺς ἀπογόνοισι οὐδέν· καὶ τοι, εἰ συνεπελάβετό 30 γε τοῦ Συβαριτικοῦ πολέμου Δωριεὺς, δοθῆναι ἂν οἱ πολλαπλήσια ἢ Καλλίῃ. ταῦτα μὲν νυν ἑκάτεροι αὐτέων μαρτύρια ἀποφαινόνται· καὶ πάρεστι ὁκοτέροισί τις πείθεται αὐτέων, τούτοιςι προσχωρεῖν.

46. Συνέπλεον δὲ Δωριεῖ καὶ ἄλλοι συγκρίσται Σπαρτιητέων, 35 Θεσσαλὸς καὶ Παραιβάτης καὶ Κελῆς καὶ Εὐφυλῶν. οἱ ἐπεὶ τε

ἀπίκοντο παντὶ στόλῳ ἐς τὴν Σικελίην, ἀπέθανον μάχῃ ἑσωθέντες
 ὑπὸ τε Φοινίκων καὶ Ἑγεσταίων· μῦθος δὲ γὰρ Εὐρυλίων τῶν
 συγχτιστέων περιεγένετο τούτου τοῦ πάθους. συλλαβὼν δὲ οὗτος
 τῆς στρατιῆς τοὺς περιγενομένους ἔσχε Μινώην τὴν Σελινουσίαν
 5 ἀποικίην, καὶ συνελευθέρου Σελινουσίου τοῦ μουνάρχου Πειθα-
 γόρευ. μετὰ δὲ, ὡς τοῦτον κατέϊλε, αὐτὸς τυραννίδι ἐπεχείρησε
 Σελινούντος, καὶ ἐμουνάρχησε χρόνον ἐπ' ὀλίγον. οἱ γὰρ μιν
 Σελινούσιοι ἐπαναστάντες ἀπέκτειναν καταφυγόντα ἐπὶ Διὸς ἀγο-
 ραίου βωμόν.

10 47. Συνέσπετο δὲ Λωριεῖ καὶ συναπέθανε Φίλιππος ὁ Βου-
 τακίδει, Κροτωνιήτης ἀνὴρ, ὃς ἀρμουςάμενος Τήλυος τοῦ Συβαρί-
 τεω θυγατέρα, ἔφυγε ἐκ Κρότωνος· ψευσθεὶς δὲ τοῦ γάμου
 οἴχετο πλέων ἐς Κυρήνην· ἐκ ταύτης δὲ ὀρμειώμενος συνέσπετο
 οἰκητῇ τε τριήρεϊ καὶ οἰκητῇ ἀνδρῶν δαπάνῃ, ἵναι τε Ὀλυμπιο-
 15 νίκης καὶ κάλλιστος Ἑλλήνων τῶν κατ' ἱωντόν. διὰ δὲ τὸ ἱωντοῦ
 κάλλος ἐνέεικτο παρὰ Ἑγεσταίων τὰ οὐδαὶς ἄλλος· ἐπὶ γὰρ τοῦ
 τάφου αὐτοῦ ἡρώϊον ἰδρυσάμενοι, θυσίῃσι αὐτὸν ἱλάσκονται.

48. Λωριεύς· μὲν νυν τρόπῳ τοιοῦτῳ ἐτελεύτησε· εἰ δὲ ἡνέ-
 σχετο βασιλευόμενος ὑπὸ Κλεομένους, καὶ κατέμενε ἐν Σπάρτῃ,
 20 ἐβασίλευε ἂν Λακεδαιμόνος. οὐ γὰρ τινα πολλὸν χρόνον ἤρξε ὁ
 Κλεομένης, ἀλλ' ἀπέθανε ἅπαις, θυγατέρα μούνην λιπὼν τῇ
 οὐνομα ἦν Γοργώ.

49. ἈΠΙΚΝΕΕΤΑΙ δ' ὢν ὁ Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτιου τύ-
 ραννος ἐς τὴν Σπάρτην, Κλεομένους ἔχοντος τὴν ἀρχήν. τῷ δὲ
 25 ἐς λόγους ἦγε, ὡς Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, ἔχων χάλκιον πίνακα ἐν
 τῷ γῆς ἀπάσης περιόδῳ ἐνετέμνητο, καὶ θάλασσά τε πᾶσα, καὶ
 ποταμοὶ πάντες. ἀπικνεόμενος δὲ ἐς λόγους ὁ Ἀρισταγόρης
 ἔλεγε πρὸς αὐτὸν τάδε· “ Κλεόμενες, σπουδὴν μὲν τὴν ἐμὴν μὴ
 θωμάσης τῆς ἐνθαῦτα ἀπίξις· τὰ γὰρ κατήκοντά ἐστι τοιαῦτα.
 30 Ἰώνων παῖδας δούλους εἶναι ἀντ' ἐλευθέρων ὄνειδος καὶ ἄλγος
 μέγιστον μὲν αὐτοῖσι ἡμῖν, ἔτι δὲ τῶν λοιπῶν ὑμῖν, ὅσῳ προε-
 στέατε τῆς Ἑλλάδος. τὴν ὢν, πρὸς θεῶν τῶν Ἑλληνίων, ρύσασθε
 Ἰῶνας ἐκ δουλοσύνης, ἄνδρας ὁμαίμονας. Εὐπειτέως δὲ ὑμῖν
 ταῦτα οἶά τε χωρεῖν ἐστὶ. οὔτε γὰρ οἱ βάρβαροι ἄλκιμοι εἰσι·
 35 ὑμεῖς τε τὰ ἐς τὸν πόλεμον ἐς τὰ μέγιστα ἀνήκειτε ἀρετῆς πέρι.
 ἡ τε μάχῃ αὐτέων ἐστὶ τοιήδε, τόξα καὶ αἰχμὴ βραχέα· ἀναξυρίδας

δὲ ἔχοντες ἔρχονται ἐς τὰς μάχας, καὶ κυρβασίας ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι· οὕτω εὐπετεῖς χειρωθῆναι εἰσι. Ἔστι δὲ καὶ ἀγαθὰ τοῖσι τὴν ἡπειρον ἐκείνην νεμομένοισι, ὅσα οὐδὲ τοῖσι συνάπασι ἄλλοισι· ἀπὸ χρυσοῦ ἄρξαιμένοισι ἄργυρος, καὶ χαλκός, καὶ ἐσθῆς ποικίλη, καὶ ὑποζύγια τε καὶ ἀνδράποδα· τὰ θυμῷ βουλόμενοι αὐτοὶ ἂν ἔχοιτε. Κατοίκηται δὲ ἀλλήλων ἐχόμενοι, ὥς ἐγὼ φράσω. Ἰώνων μὲν τῶνδε οἶδε Λυδοὶ οἰκείοντές τε χώραν ἀγαθὴν, καὶ πολυαργυρώτατοι ἰόντες.” δεικνὺς δὲ ἔλεγε ταῦτα ἐς τῆς γῆς τὴν περιόδον τὴν ἐφίερετο ἐν τῷ πίνακι ἐντετυμημένην. “Λυδῶν δέ,” ἔφη λέγων ὁ Ἀρισταγόρης, “οἶδε ἔχονται Φρύγες οἱ πρὸς τὴν ἡῶ, 10 πολυπροβατιώτατοι τε ἰόντες ἀπάντων τῶν ἐγὼ οἶδα καὶ πολυκαρπότατοι. Φρυγῶν δὲ ἔχονται Καππαδόκαι, τοὺς ἡμεῖς Συρίους καλούμεν· τούτοις δὲ πρόσουροι Κίλικες κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν τήνδε, ἐν ᾗ ἦδε Κύπρος νῆσος κέεται, οἱ πενταχόσια τάλαντα βασιλεῖ τὸν ἐπέτειον φόρον ἐπιτελεῦσι. Κιλικῶν δὲ τῶνδε ἔχονται 15 Ἀρμένιοι οἶδε, καὶ οὗτοι ἰόντες πολυπρόβατοι. Ἀρμενίων δὲ Ματιηνοὶ, χώραν τήνδε ἔχοντες. ἔχεται δὲ τούτων γῆ ἦδε Κισσίη, ἐν τῇ δὴ παρὰ ποταμὸν τόνδε Χοάσπην κείμενὰ ἔστι τὰ Σοῦσα ταῦτα, ἐνθα βασιλεὺς τε μέγας δίαίταν ποιεῖται, καὶ τῶν χρημάτων οἱ Θησαυροὶ ἐκθαυτὰ εἰσι. Ἐλόντες δὲ ταύτην τὴν πόλιν, 20 θαρσέοντες ἦδη τῷ Διὶ πλούτου πέρι ἐρῶτε. ἀλλὰ περὶ μὲν χώρας ἄρα οὐ πολλῆς, οὐδὲ οὕτω χρηστῆς, καὶ οὖρων σμικρῶν, χρεὸν ἔστι ὑμέας μάχας ἀναβάλλεσθαι πρὸς τε Μεσσηνίους, ἰόντας ἰσοκαλέας, καὶ Ἀρκάδας τε καὶ Ἀργείους· τοῖσι οὕτε χρυσοῦ ἐχόμενόν ἔστι οὐδέν, οὕτε ἀργύρου, τῶν πέρι καὶ τινα ἐνάγει προ- 25 θυμῇ μαχόμενον ἀποθνήσκειν. παρέχον δὲ τῆς Ἀσίης πάσης ἄρχειν εὐπετεῖως ἄλλο τι αἰρήσεσθε;” Ἀρισταγόρης μὲν ταῦτα ἔλεξε. Κλεομένης δὲ ἀμείβετο τοῖσδε, “Ὡ ξεῖνε Μιλήσιε, ἀναβάλλομαί τοι ἐς τρίτην ἡμέρην ἀποκρίνεσθαι.”

50. Τότε μὲν ἐς τοσοῦτον ἤλασαν. ἐπεὶ τε δὲ ἡ κυρὴ ἡμέρην 30 ἐγένετο τῆς ἀποκρίσιος, καὶ ἤλθον ἐς τὸ συγκείμενον, εἶρετο ὁ Κλεομένης τὸν Ἀρισταγόρην, ὁκοῦσιν ἡμερέων ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἰώνων ὁδὸς εἶη παρὰ βασιλῆα. ὁ δὲ Ἀρισταγόρης, τὰλλα ἐὼν σοφὸς καὶ διαβάλλων ἐκείνον εὖ, ἐν τούτῳ ἐσφάλη· χρεὸν γάρ μιν μὴ λέγειν τὸ ἔδν, βουλόμενόν γε Σπαρτιήτας ἐξαγαγεῖν ἐς τὴν 35 Ἀσίην, λέγει δ' ὅτι τριῶν μηνῶν φάς εἶναι τὴν ἄνοδον. Ὁ δὲ

ὑπαρπάσας τὸν ἐπιλοιπον λόγον τὸν ὁ Ἀρισταγόρης ὤρμητο λέγειν περὶ τῆς ὁδοῦ, εἶπε· “Ὡ ξεῖνε Μιλήσιε, ἀπαλλάσσετο ἐκ Σπάρτης πρὸ δύντος ἡλίου· οὐδένα γὰρ λόγον εὐπέια λέγεις Λακεδαιμονίαισι, ἐθέλων σφέας ἀπὸ θαλάσσης τριῶν μηνῶν ὁδὸν ἀγαγεῖν.”

5 ὁ μὲν δὴ Κλειμένης ταῦτα εἶπας ἦϊς ἐς τὰ οἴκια.

51. Ὁ δὲ Ἀρισταγόρης λαβὼν ἰκετηρίην ἦϊς ἐς τοῦ Κλειμένε-
τος· ἐσελθὼν δὲ εἶπω, αἷτε ἰκετεύων, ἐπακοῦσαι ἐκέλευε τὸν
Κλειμένεα, ἀποπέμψαντα τὸ παιδίον· προσεστήκει γὰρ δὴ τῷ
Κλειμένει ἡ θυγάτηρ τῇ οὐνομα ἦν Γοργώ· τοῦτο δὲ οἱ καὶ
10 μῶνον τέκνον ἐτύχχανε ἔὼν ἐτέρων ὀκτὼ ἢ ἐννέα ἡλικίην. Κλει-
μένης δὲ λέγειν μιν ἐκέλευε τὰ βούλεται, μηδὲ ἐπισχεῖν τοῦ παιδίου
εἶνεκα. ἐνθαῦτα δὴ ὁ Ἀρισταγόρης ἄρχετο ἐκ δέκα ταλάντων
ὑπισχεόμενος, ἦν οἱ ἐπιτελεῖσι τῶν ἐδέετο. ἀνανεύοντος δὲ τοῦ
Κλειμένεος, προέβαινε τοῖσι χρήμασι ὑπερβάλλων ὁ Ἀρισταγόρης,
15 ἐς οὗ πεντήκοντά τε τάλαντα ὑποδέδεκτο, καὶ τὸ παιδίον ἠνδρά-
ξατο, “Πάτερ, διαφθερεῖς σε ὁ ξεῖνος, ἦν μὴ ἀποστάς ἦς.” ὁ
τε δὴ Κλειμένης ἡσθεὶς τοῦ παιδιοῦ τῇ παραινέσει ἦϊς ἐς ἔτερον
οἶκημα, καὶ ὁ Ἀρισταγόρης ἀπαλλάσσετο τὸ παράπαν ἐκ τῆς
Σπάρτης, οὐδὲ οἱ ἐξεγένετο ἐπιπλέον ἔτι σημῆναι περὶ τῆς ἀνόδου
20 τῆς παρὰ βασιλῆα.

52. Ἐχει γὰρ ἀμφὶ τῇ ὁδῷ ταύτῃ ὥδε. Σταθμοὶ τε πανταχῇ
εἰσι βασιλῆϊοι, καὶ καταλύσεις κάλλισται· διὰ οἰκειομένης τε ἡ
ὁδὸς ἅπασα καὶ ἀσφαλὲς. διὰ μὲν γε Λυδίας καὶ Φρυγίας
σταθμοὶ τείνοντες εἴκοσί εἰσι, παρασάγγαι δὲ τέσσαρες καὶ ἐννενή-
30 κοντα καὶ ἥμισυ. Ἐκδέκεται δ' ἐκ τῆς Φρυγίας ὁ Ἄλως ποταμὸς,
ἐπ' ᾧ πύλαι τε ἔπεισι, τὰς διεξέλασαι πᾶσα ἀνάγκη, καὶ οὕτω
διεκπερᾶν τὸν ποταμὸν· καὶ φυλακτήριον μέγα ἐπ' αὐτῷ. Δια-
βάντι δὲ ἐς τὴν Καππαδοκίην, καὶ ταύτῃ πορευομένῳ μέχρι οὖρων
τῶν Κιλικίων, σταθμοὶ δυὼν δέοντες εἰσὶ τριήκοντα, παρασάγγαι
40 δὲ τέσσαρες καὶ ἑκατόν. ἐπὶ δὲ τοῖσι τούτων οὐροῖσι διξᾶς τε
πύλας διεξιλῆς, καὶ διξὰ φυλακτήρια παραμείψαι. Ταῦτα δὲ
διεξέλασαντι, καὶ διὰ τῆς Κιλικίης ὁδὸν ποιουμένῳ, τρεῖς εἰσι
σταθμοὶ, παρασάγγαι δὲ πεντεκαίδεκα καὶ ἥμισυ. οὗρος δὲ
Κιλικίης καὶ τῆς Ἀρμενίης ἐστὶ ποταμὸς νηυσὶ περρητὸς, τῷ οὖνο-
50 μα Εὐφρότης. Ἐν δὲ τῇ Ἀρμενίῃ σταθμοὶ μὲν εἰσι καταγωγῶν
πεντεκαίδεκα, παρασάγγαι δὲ ἕξ καὶ πεντήκοντα καὶ ἥμισυ· καὶ

φυλακτήριον ἐν αὐτοῖσι. ποταμοὶ δὲ νησοὶ περητοὶ τέσσαρες διὰ ταύτης ῥέουσι, τοὺς πᾶσα ἀνάγκη διαπορθμεῦσαι ἐστι. πρῶτος μὲν Τίγρις· μετὰ δὲ, δευτέρός τε καὶ τρίτος αὐτὸς οὐνομαζόμενος, οὐκ αὐτὸς ἔων ποταμὸς, οὐδὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ῥέων· ὁ μὲν γὰρ πρότερος αὐτέων καταλεχθεὶς ἐξ Ἀρμενίων ῥέει· ὁ δ' ὕστερον ἐκ 5 Ματινηῶν. ὁ δὲ τέταρτος τῶν ποταμῶν οὐνομα ἔχει Γύνδης, τὸν Κῦρος διελαβὲ κοτε ἐς διώρυχας ἐξήκοντα καὶ τριηκοσίας. Ἐκ δὲ ταύτης τῆς Ἀρμενίης ἐσβάλλονται ἐς τὴν Ματινηνὴν γῆν σταθμοὶ εἰσι τέσσαρες. ἐκ δὲ ταύτης ἐς τὴν Κισσίην χώραν μεταβαίνοντι ἔνδεκα σταθμοὶ, παγασάγγαι δὲ δύο καὶ τεσσεράκοντα καὶ ἡμισὺ 10 ἐστὶ ἐπὶ ποταμὸν Χοάσπην, ἰόντα καὶ τοῦτον νησοὶ περητὸν, ἐπ' ᾧ Σοῦσα πόλις πεπόλισται. Οὗτοι οἱ πάντες σταθμοὶ εἰσι ἔνδεκα καὶ ἑκατὸν. καταγωγαὶ μὲν νυν σταθμῶν τοσαῦταί εἰσι ἐκ Σαρδίων ἐς Σοῦσα ἀναβαίνοντι.

53. Εἰ δὲ ὁρθῶς μεμέτρηται ἡ ὁδὸς ἡ βασιλῆϊ τοῖσι παρα- 15 σάγγησι, καὶ ὁ παρασάγγης δύναται τριήκοντα στάδια, ὥσπερ οὗτος γε δύναται ταῦτα, ἐκ Σαρδίων στάδια ἐστὶ ἐς τὰ βασιλῆϊα τὰ Μεμνόνια καλεόμενα πεντακόσια καὶ τρισχίλια καὶ μύρια, παρασαγγίων ἰόντων πεντήκοντα καὶ τετρακοσίων. πεντήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν στάδια ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη διεξιούσι ἀναισιμούνται 20 ἡμέραι ἀπαρτὶ ἑννεήκοντα.

54. Οὕτω τῷ Μηλιοῖ Ἀρισταγόρῃ, εἰπαντι πρὸς Κλειομένηα τὸν Λακεδαιμόνιον, εἶναι τριῶν μηνῶν τὴν ἄνοδον τὴν παρὰ βασι- 25 λῆα ὁρθῶς εἶρητο. εἰ δὲ τις τὸ ἀτρεκέστερον τουτίων εἴη δίζηται, ἐγὼ καὶ τοῦτο σημανέω· τὴν γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρδεις ὁδὸν δεῖ 26 προσλογίσασθαι ταύτη. καὶ δὴ λέγω σταδίου εἶναι τοὺς πάντας ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἑλληνικῆς μέχρι Σούσων, τοῦτο γὰρ Μεμνόνιον ἄστν καλεῖται, τεσσεράκοντα καὶ τετρακισχιλίους καὶ μυρίους· οἱ γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρδεις εἰσὶ τεσσεράκοντα καὶ πεντακόσιοι στά- 30 διοι· καὶ οὕτω τριοὶ ἡμέρησι μηχανύεται ἡ τρίμηνος ὁδός.

55. Ἀπειλυνόμενος δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἐκ τῆς Σπάρτης ἦεν 35 ἐς τὰς Ἀθήνας, γενομένης τυράννων ὧδε ἑλευθερίας.

ἘΠΕΙ Ἰππαρχον τὸν Πεισιστράτου, Ἰππῆα δὲ τοῦ τυράννου ἀδελφεόν, ἰδόντα ὅσιν ἐνυπνίου τῷ ἑνωτοῦ πάθει ἐναργεστάτην, 40 κτείνουσι Ἀριστογείτων καὶ Ἀρμόδιος, γένος ἰόντες τὰ ἀνέκαθεν 36 Γεφυραῖοι, μετὰ ταῦτα ἐτυραννέοντο Ἀθηναῖοι ἐπ' ἔτεα τέσσαρα οὐδὲν ἥσσαν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἢ πρὸ τοῦ.

56. Ἡ μὲν νυν ὄψις τοῦ Ἰνπάρχου ἐνυπνίου ἦν ἡδε. ἐν τῇ προτέρῃ νυκτὶ τῶν Παναθηναίων ἐδόκει ὁ Ἰνπαρχος ἄνδρα οἱ ἐπιστάται μέγαν καὶ εὐεidéα αἰνίσσεσθαι τάδε τὰ ἔπεα·

Τλήθι λίων ἄτλητα παθὼν τετληότι θυμῷ·

5 οὐδείς ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσιν οὐκ ἀποτίσει.

ταῦτα δέ, ὡς ἡμέρῃ ἐγένετο τάχιστα, φανερός ἦν ὑπεριθέμετος ὀνειροπόλοισι· μετὰ δέ, ἀπειπόμενος τὴν ὄψιν, ἔπεμπε τὴν πομπὴν ἐν τῇ δὴ τελευτᾷ.

57. Οἱ δὲ Γεφυραῖοι, τῶν ἔσαν οἱ φονεῖς οἱ Ἰνπάρχου, ὡς 10 μὲν αὐτοὶ λέγουσι, ἐγγέγονεσαν ἐξ Ἑρετρίης τὴν ἀρχήν· ὡς δὲ ἐγὼ ἀναπνυθάνομενος εὐρίσκω, ἔσαν Φοίνικες τῶν σὺν Κάδμῳ ἀπικομένων Φοινίκων ἐς γῆν τὴν νῦν Βοιωτίην καλεομένην· οἴκειον δὲ τῆς χώρας ταύτης ἀπολαχόντες τῇ Ταναγκικῇ μοῖραν. ἐνθεῦτεν δὲ Καδμείων πρότερον ἐξαναστάντων ὑπ' Ἀργείων, οἱ Γεφυραῖοι 15 οὗτοι δεύτερα ὑπὸ Βοιωτῶν ἐξαναστάντες ἐγράποντο ἐπ' Ἀθηναίων. Ἀθηναῖοι δὲ σφεις ἐπὶ ῥητοῖσι ἐδέξαντο σφείων αὐτῶν εἶναι πολίτητας, πολλῶν τῶν καὶ οὐκ ἀξιαπηγῆτων ἐπιτάξαντες ἔργεσθαι.

58. Οἱ δὲ Φοίνικες οὗτοι οἱ σὺν Κάδμῳ ἀπικόμενοι, τῶν ἔσαν οἱ Γεφυραῖοι, ἄλλα τε πολλὰ οἰκήσαντες ταύτην τὴν χώραν 20 ἐσήγαγον διδασκάλια ἐς τοὺς Ἕλληνας, καὶ δὴ καὶ γράμματα, οὐκ ἔόντα πρὶν Ἕλλησι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖν· πρῶτα μὲν τοῖσι καὶ ἅπαντες χρέωνται Φοίνικες· μετὰ δὲ χρόνου προβαίνοντος ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλον καὶ τὸν ἑυθυμὸν τῶν γραμμάτων. Περιοίκειον δὲ σφεις τὰ πολλὰ τῶν χωρίων τοῦτον τὸν χρόνον Ἑλλήνων Ἴωνες, οἱ 25 παραλαβόντες διδαχὴν παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ γράμματα, μεταρῥυθμίσαντες σφειῶν ὀλίγα ἐχρέωντο· χρεώμενοι δὲ ἐφάτισαν, ὥσπερ καὶ τὸ δίκαιον ἔφερε, ἐσαγαγόντων Φοινίκων ἐς τὴν Ἑλλάδα Φοινικητῆα κεκληῖσθαι. καὶ τὰς βύβλους διφθέρας καλέουσι ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ οἱ Ἴωνες, ὅτι κοτὲ ἐν σπάνι βύβλων ἐχρέωντο διφθέ- 30 ρησι αἰγέησί τε καὶ οὔτῃσι· ἔτι δὲ καὶ τὸ κατ' ἐμὲ πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἐς τοιαύτας διφθέρας γράφουσι.

59. Ἴδον δὲ καὶ αὐτὸς Καδμητῆα γράμματα ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ἰσμηνίου ἐν Θήβῃσι τῇσι Βοιωτῶν, ἐπὶ τρίποσί τισι ἐγκέκολαμμένα, τὰ πολλὰ ὁμοῖα ἔόντα τοῖσι Ἰωνικοῖσι. ὁ 35 μὲν δὴ εἰς τῶν τριπόδων ἐπίγραμμα ἔχει,

Ἀμφιτρύων μ' ἀνέθηκε νέων ἀπὸ Τηλεβουών.

ταῦτα ἡλικίην ἂν εἴη κατὰ Λαῖον τὸν Λαβδάκου τοῦ Πολυδώρου τοῦ Καδμου.

60. Ἐτερος δὲ τρίπους ἐν ἱσαμέτρῳ τόφῳ λέγει,

Σκαῖος πυγμαχίων με ἐκηβόλῳ Ἀπόλλωνι

νικήσας ἀνέθηκε τῆν περικαλλὲς ἄγαλμα.

5

Σκαῖος δ' ἂν εἴη ὁ Ἰπποκόωντος, εἰ δὴ οὗτός γ' ἐστὶ ὁ ἀναθεῖς, καὶ μὴ ἄλλος τῷτὸ οὐνομα ἔχων τῷ Ἰπποκόωντος, ἡλικίην κατὰ Οἰδίπουν τὸν Λαῖου.

61. Τρίτος δὲ τρίπους λέγει καὶ οὗτος ἐν ἱσαμέτρῳ ·

Λαοδάμας τρίποδ' αὐτὸν ἐϋσκόπῳ Ἀπόλλωνι

10

μουναρχίων ἀνέθηκε τῆν περικαλλὲς ἄγαλμα.

Ἐπὶ τούτῳ δὴ τοῦ Λαοδάμαντος τοῦ Ἐτεοκλέους μουναρχίοντος, ἐξανισιέεται Καδμεῖοι ὑπ' Ἀργείων, καὶ τρέπονται ἐς τοὺς Ἐγχέ-
λεας. οἱ δὲ Γεφυραῖοι ὑπολειφθέντες, ὕστερον ὑπὸ Βοιωτῶν
ἀναχωρεῖουσιν ἐς Ἀθήνας · καὶ σφι ἱρά ἐστι ἐν Ἀθήνῃσι ἰδρυμένα, 15
τῶν οὐδὲν μετὰ τοῖσι λοιποῖσι Ἀθηναίοισι, ἄλλα τε κεχωρισμένα
τῶν ἄλλων ἱρῶν, καὶ δὴ καὶ Ἀχαιῆς Διμήτρος ἱρόν τε καὶ ὄργια.

62. Ἢ μὲν δὴ ὄψις τοῦ Ἰππάρχου ἐνυπνίου, καὶ οἱ Γεφυραῖοι
ὄθεν ἐγεγόνευσαν, τῶν ἔσαν οἱ Ἰππάρχου φονεῖς, ἀπήγγηται μοι ·
δεῖ δὲ πρὸς τούτοις ἔτι ἀναλαβεῖν τὸν κατ' ἀρχὰς ἥμα λίσων 20
λόγον, ὥς τυράννων ἐλευθερώθησαν οἱ Ἀθηναῖοι. Ἰππίῳ τυ-
ραννεύοντος καὶ ἐμπικραινομένου Ἀθηναίοισι διὰ τὸν Ἰππάρχου
θάνατον, Ἀλκμαιωνίδαι, γένος ἐόντες Ἀθηναῖοι, καὶ φεύγοντες
Πεισιστρατίδας, ἐπεὶ τέ σφι ἅμα τοῖσι ἄλλοις Ἀθηναίων φυγάσι
πειρωμένοις κατὰ τὸ ἰσχυρὸν οὐ προεχώρει κάτοδος, ἀλλὰ προσ- 25
έπταιον μεγάλως, πειρώμενοι κατιέναι τε καὶ ἐλευθεροῦν τὰς
Ἀθήνας, Λειψύδριον τὸ ὑπὲρ Παιονίης τειχίσαντες · ἐνθαῦτα οἱ
Ἀλκμαιωνίδαι πᾶν ἐπὶ τοῖσι Πεισιστρατίδῃσι μηχανώμενοι, παρ'
Ἀμφικτυόνων τὸν νηὸν μισθοῦνται τὸν ἐν Δελφοῖσι τὸν νῦν ἐόντα,
τότε δὲ οὕκω, τοῦτον ἐξοικοδομῆσαι, οἷα δὲ χρημάτων εὖ ἤκον- 30
τες, καὶ ἐόντες ἄνδρες δόκιμοι ἀνέκαθεν ἔτι, τὸν τε νηὸν ἐξεργά-
σαντο τοῦ παραδείγματος κάλλιον τὰ τε ἄλλα, καὶ, συγκαίμενον
σφι πωρίνου λίθου ποιεῖν τὸν νηὸν, Παρίου τὰ ἐμπροσθεν αὐτοῦ
ἐξεπαίησαν.

63. Ὡς ὢν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσι, οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐν 35
Δελφοῖσι κατήμενοι ἀνέπειθον τὴν Πυθίην χρήμασι, ὅπως ἔλθοιεν

Σπαρτιητίων ἄνδρες, εἴ τε ἰδίῳ στόλῳ εἴ τε δημοσίῳ χρησόμενοι, προφέρειν σφι τὰς Ἀθήνας ἐλευθεροῦν. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὥς σφι αἰεὶ τὸντὸ πρόφαντον ἐγένετο, πέμπουσι Ἀγχιμόλιον τὸν Ἀστέρος, ἰόντα τῶν ἀστῶν ἄνδρα δόκιμον, σὺν στρατῷ ἐξελθόντα

5 Πεισιστρατίδας ἐξ Ἀθηνίων, ὅμως καὶ ξεινίους σφι ἰόντας τὰ μάλιστα· τὰ γὰρ τοῦ Θεοῦ πρεσβύτερα ἐποιεῦντο ἢ τὰ τῶν ἀνδρῶν. πέμπουσι δὲ τούτους κατὰ θάλασσαν πλοίοισι. ὁ μὲν δὴ προυχὼν ἐς Φάληρον τὴν στρατιὴν ἀπέβησεν· οἱ δὲ Πεισιστρατίδαι προπυνθανόμενοι ταῦτα, ἐπεκαλέοντο ἐκ Θεσσαλίας ἐπακου-

10 ρίην· ἐπιποίητο γὰρ σφι συμμαχίη πρὸς αὐτούς. Θεσσαλοὶ δὲ σφι δεόμενοισι ἀπέπεμψαν, κοινῇ γνώμῃ χρεώμενοι, χιλήν τε ἵππον, καὶ τὸν βασιλῆα τὸν σφέτερον Κινέην, ἄνδρα Κονιαῖον· τοὺς ἐπεὶ τε ἔσχον συμμάχους οἱ Πεισιστρατίδαι, ἐμχανέατο τοιαῦδε. κείραντες τῶν Φυληρέων τὸ πεδίον, καὶ ἱππάσιμον ποιή-

15 σαντες τοῦτον τὸν χώρον, ἐπῆκαν τῷ στρατοπέδῳ τὴν ἵππον· ἐμπεσοῦσα δὲ διέφθειρε ἄλλους τε πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ δὴ καὶ τὸν Ἀγχιμόλιον· τοὺς δὲ περιγενομένους αὐτῶν ἐς τὰς νῆας κατέρψαν. Ὁ μὲν δὴ πρῶτος στόλος ἐκ Λακεδαιμόνος οὕτω ἀπήλλαξε· καὶ Ἀγχιμόλιον εἰσὶ ταφαὶ τῆς Ἀττικῆς Ἀλω-

20 πεκῆσι, ἀγχοῦ τοῦ Ἰφρακληῖου τοῦ ἐν Κυνοσάργει.

64. Μετὰ δὲ, Λακεδαιμόνιοι μὲζω στόλον στείλλαντες, ἀπέπεμψαν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, στρατηγὸν τῆς στρατιῆς ἀποδέξαντες βασιλῆα Κλεομένηα τὸν Ἀναξανδρίδην, οὐκ ἐτι κατὰ θάλασσαν στείλλαντες, ἀλλὰ κατ' ἡπειρον. τοῖσι δὲ ἐμβαλοῦσι ἐς τὴν Ἀττι-

25 κὴν χώραν ἢ τῶν Θεσσαλέων ἵππος πρώτη προσέμειξε, καὶ οὐ μετὰ πολὺ ἐτράπετο· καὶ σφειων ἔπεσον ὑπὲρ τεσσαεράκοντα ἄνδρας, οἱ δὲ περιγενομένοι ἀπαλλάσσοντο ὥς εἶχον ἐθὺς ἐπὶ Θεσσαλίας. Κλεομένης δὲ ἀπικόμενος ἐς τὸ αὐτοῦ ἄμα Ἀθηναίων τοῖσι βουλομένοισι εἶναι ἐλευθέροις, ἐπολιόρκει τοὺς τυράννους

30 ἀπεργμένους ἐν τῷ Πελασγικῷ τείχεϊ.

65. Καὶ οὐδὲν τι πάντως ἂν ἐξεῖλον τοὺς Πεισιστρατίδας οἱ Λακεδαιμόνιοι· οὔτε γὰρ ἐπέδρην ἐπενόεον ποιήσασθαι, οἳ τε Πεισιστρατίδαι σίτοις καὶ ποτοῖσι εὖ παρεσκευάδατο· πολιορκήσαντές τε ἂν ἡμέρας ὀλίγας ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Σπάρτην· νῦν δὲ συντυχίῃ τοῖσι μὲν κακὴ ἐπεγένετο, τοῖσι δὲ ἡ αὐτὴ αὕτη σύμμαχος· ὑπεκτιθέμενοι γὰρ ἔξω τῆς χώρας οἱ παῖδες τῶν

Πεισιστρατιδῶν ἤλωσαν. τοῦτο δὲ ὡς ἐγένετο, πάντα αὐτέων τὰ πρήγματα συνετετάρακτο. παρέστησαν δὲ ἐπὶ μισθῷ τοῖσι τέκνοισι ἐπ' οἷσι ἐβούλοντο οἱ Ἀθηναῖοι, ὥστε ἐν πέντε ἡμέρησι ἐκχωρῆσαι ἐκ τῆς Αἰτικῆς. Μετὰ δὲ, ἐξιχώρησαν ἐς Σίγειον τὸ ἐπὶ τῷ Σκαμάνδρῳ, ἄρξαντες μὲν Ἀθηναίων ἐπ' ἔτεα ἕξ τε καὶ 5 τριήκοντα, ἔοντες δὲ καὶ οὗτοι ἀνέκαθεν Πύλιοι τε καὶ Νηλεῖδαι, ἐκ τῶν αὐτέων γεγονότες καὶ οἱ ἀμφὶ Κόδρον τε καὶ Μέλανθον, οἱ πρότερον ἐπήλυδες ἔοντες ἐγένοντο Ἀθηναίων βασιλῆες. ἐπὶ τούτου δὲ καὶ τωὐτὸ οὖνομα ἀπεμνημόνευσε Ἰαποκράτης τῷ παιδὶ θῆσθαι, τὸν Πεισιστρατον, ἐπὶ τοῦ Νέστορος Πεισιστράτου ποιεύ- 10 μενος τὴν ἐπωνυμίην. Οὕτω μὲν Ἀθηναῖοι τυράννων ἀπαλλάχθησαν· ὅσα δὲ ἐλευθερωθέντες ἔρξαν ἢ ἔπαθον ἀξιοχρεά ἀπηγγήσιος, πρὶν ἢ Ἰωνίην τε ἀποστῆναι ἀπὸ Δαρείου, καὶ Ἀρισταγόρεα τὸν Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς Ἀθήνας χρῆσαι σφέων βοηθείην, ταῦτα πρῶτα φράσω. 15

66. Ἀθῆναι, ἐοῦσαι καὶ πρὶν μεγάλαι, τότε ἀπαλλαχθεῖσαι τυράννων, ἐγένοντο μέζονες. ἐν δὲ αὐτῇσι δύο ἄνδρες ἐδυνάστευον, Κλεισθένης τε ἀνὴρ Ἀλκμαιωνίδης, ὅσπερ δὴ λόγον ἔχει τὴν Πυθίην ἀναπεῖσαι, καὶ Ἰσαγόρης ὁ Τισάνδρου, οἰκίης μὲν ἐὼν δοκίμου, ἀτὰρ τὰ ἀνέκαθεν οὐκ ἔχω φράσαι· θύουσι δὲ οἱ συγγενεές 20 αὐτοῦ Διὶ Καρίῳ. οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐστασίασαν περὶ δυνάμιος. ἐσσώμενος δὲ ὁ Κλεισθένης τὸν δῆμον προσεταιρίζεται. μετὰ δὲ, τετραφύλους ἔοντας Ἀθηναίους δεκαφύλους ἐποίησε, τῶν Ἴωνος παίδων Γελέοντος καὶ Αἰγικόρεος καὶ Ἀργάδεω καὶ Ὀπλητος ἀπαλλάξας τὰς ἐπωνυμίας, ἐπιχωρίων δ' ἐτέρων ἡρώων ἐπωνυμίας 25 ἐξευρὼν πάρεξ Αἴαντος· τοῦτον δὲ, αἰεὶ ἀστυγείτονα καὶ σύμμαχον, ζεῖνον ἔοντα, προσέθετο.

67. Ταῦτα δὲ, δοκεῖν ἐμοί, ἐμιμῆετο ὁ Κλεισθένης οὗτος τὸν ἐσωτοῦ μητροπάτορα, Κλεισθέnea τὸν Σικυνῶνος τύραννον. Κλεισθένης γὰρ Ἀργείοισι πολεμήσας, τοῦτο μὲν, ῥαψῳδοὺς ἔπαυσε 30 ἐν Σικυνῶνι ἀγωνίζεσθαι τῶν Ὀμηρείων ἐπέων εἵνεκα, ὅτι Ἀργεῖοι τε καὶ Ἀργος τὰ πολλὰ πάντα ὑμνέσεται· τοῦτο δὲ, ἡρώων γὰρ ἦν καὶ ἔστι ἐν αὐτῇ τῇ ἀγορῇ τῶν Σικυνωνίων Ἀδρησίου τοῦ Ταλαοῦ, τοῦτον ἐπεθύμησε ὁ Κλεισθένης, ἔοντα Ἀργεῖον, ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς χώρας. ἐλθὼν δὲ ἐς Δελφοὺς ἐχρηστηριάζετο εἰ ἐκβάλοι τὸν 35 Ἀδρηστον· ἢ δὲ Πυθίῃ οἱ χρᾶ φᾶσα, “ Ἀδρηστον μὲν εἶναι

Σικυνώνιον βασιλῆα, ἐκείνον δὲ λανσῆρα." ἐπεὶ δὲ ὁ θεὸς τοῦτο
 γε οὐ παρείδιδου, ἀπελθὼν ὅπῃσιν ἐφρόντιζε μηχανὴν τῇ αὐτὸς ὁ
 Ἄδρηστος ἀπαλλάσσεται. ὥς δὲ οἱ ἐξευρησθαι ἐδόκεε, πέμψας ἐς
 5 Θήβας τὰς Βοιωτίας ἔφη θείειν ἐπαγαγέσθαι Μελάνιππον τὸν
 Ἀστυνοῦ· οἱ δὲ Θηβαῖοι ἔδοσαν. ἐπαγαγόμενος δὲ ὁ Κλεισθέ-
 νης τὸν Μελάνιππον τέμενός οἱ ἀπέδεξε ἐν αὐτῷ τῷ περὶ τῆς
 καὶ μιν ἰδρύσει ἐνθάδε ἐν τῷ ἰσχυροτάτῳ. ἐπηγάγετο δὲ τὸν
 Μελάνιππον ὁ Κλεισθένης, καὶ γὰρ τοῦτο δεῖ ἀπηγήσασθαι, ὥς
 ἐχθιστὸν ἰόντα Ἄδρηστω· ὅς τόν τε ἀδελφόν οἱ Μηκιστῆα ἀπε-
 10 κτόνεε, καὶ τὸν γαμβρὸν Τυδεία. ἐπεὶ τε δὲ οἱ τὸ τέμενος ἀπέδεξε,
 θυσίας τε καὶ ὀρτὰς Ἀδρήστου ἀπελόμενος, ἔδωκε τῷ Μελα-
 νίππῳ. Οἱ δὲ Σικυνῶνιοι ἐώθεσαν μεγαλωστέα κάρτα τιμῆν τὸν
 Ἄδρηστον. ἡ γὰρ χώρη ἦν αὕτη Πολύβου· ὁ δὲ Ἀδρηστος ἦν
 Πολύβου θυγατρὶδὸς· ἅπαις δὲ Πόλυβος τελευτῶν διδοῖ Ἀδρή-
 15 στω τὴν ἀρχήν. τὰ τε δὴ ἄλλα οἱ Σικυνῶνιοι ἐτίμων τὸν Ἀδρη-
 στον, καὶ δὴ πρὸς, τὰ πάθια αὐτοῦ τραγικοῖσι χοροῖσι ἐγείρειον,
 τὸν μὲν Διόνυσον οὐ τιμῶντες, τὸν δὲ Ἀδρηστον. Κλεισθένης
 δὲ χοροὺς μὲν τῷ Διονύσῳ ἀπέδωκε, τὴν δὲ ἄλλην θυσίην τῷ Με-
 λανίππῳ. ταῦτα μὲν ἐς Ἀδρηστόν οἱ πεποιήτο.

20 68. Φυλὰς δὲ τὰς Δωριέων, ἵνα δὴ μὴ αἱ αὐταὶ ἔωσι τοῖσι
 Σικυνῶνιοι καὶ τοῖσι Ἀργείοις, μετέβαλε ἐς ἄλλα οὐνόματα.
 ἐνθα καὶ πλείστον κατεγέλασε τῶν Σικυνῶνιων· ἐπὶ γὰρ ὅς τε
 καὶ ὄνου τὰς ἐπωνυμίας μετατιθεῖς, αὐτὰ τὰ τελευταῖα ἐπέθηκε
 πλὴν τῆς ἑωυτοῦ φυλῆς· ταύτῃ δὲ τὸ οὖνομα ἀπὸ τῆς ἑωυτοῦ
 25 ἀρχῆς ἔθετο. οὗτοι μὲν δὴ Ἀρχεῖλοι ἐκαλέοντο· ἕτεροι δὲ
 Ῥῥαῖται· ἄλλοι δὲ Ὀρεᾶται· ἕτεροι δὲ Χοιρεᾶται. Τούτοις τοῖσι
 οὐνόμασι τῶν φυλῶν ἐχρέωντο οἱ Σικυνῶνιοι καὶ ἐπὶ Κλεισθένης
 ἄρχοντος, καὶ ἐκείνου τεθνεώτος ἔτι ἐπ' ἔτι ἐξήκοντα· μετέπειτα
 μὲντοι λόγον σφίσι δόντες, μετέβαλον ἐς τοὺς Ῥῥαῖτας καὶ Παμφύ-
 30 λους καὶ Λυμανάτας· τετάρτους δὲ αὐτοῖσι προσέθεντο ἐπὶ τοῦ
 Ἀδρήστου παιδὸς Αἰγιαλίου, τὴν ἐπωνυμίην ποιεύμενοι κεκλησθαι
 Αἰγιαλέας.

69. Ταῦτα μὲν νυν ὁ Σικυνῶνιος Κλεισθένης ἐπεποιήκει. ὁ
 δὲ δὴ Ἀθηναῖος Κλεισθένης, ἐὼν τοῦ Σικυνῶνιου τούτου θυγα-
 35 τριδὸς, καὶ τὸ οὖνομα ἐπὶ τούτου ἔχων, δοκέειν ἐμοί, καὶ οὗτος
 ὑπερδὼν Ἴωνας, ἵνα μὴ σφίσι αἱ αὐταὶ ἔωσι φυλαὶ καὶ Ἴωσι, τὸν

ὁμώνυμον Κλεισθέnea ἐμιμήσατο. ὥς γὰρ δὴ τὸν Ἀθηναίων δῆμον πρότερον ἀπωσμένον, τότε πάντα πρὸς τὴν ἑωυτοῦ μοῖραν προσεθήκατο, τὰς φυλὰς μειωνόμασε, καὶ ἐποίησε πλεῖνας ἐξ ἐλασσόνων· δέκα τε δὴ φυλάρχους ἀντὶ τεσσάρων ἐποίησε, δέκα δὲ καὶ τοὺς δῆμους κατένευε ἐς τὰς φυλὰς. ἦν τε τὸν δῆμον 5 προσθήμενος πολλῷ κατύπερθε τῶν ἀντιστασιωτῶν.

70. Ἐν τῷ μέρει δὲ ἐσσούμενος ὁ Ἰσαγόρης ἀντιτεχνᾷται τὰδε. ἐπικαλεῖται Κλεισθέnea τὸν Λακεδαιμόνιον, γενόμενον ἑωυτῷ ξείνον ἀπὸ τῆς Πεισιστρατιδῶν πολιορκίης. τὸν δὲ Κλεισθέnea εἶχε αἰτίη φοιτᾶν παρὰ τοῦ Ἰσαγόρει τὴν γυναικα. Τὰ μὲν δὴ 10 πρῶτα πέμπων ὁ Κλεισθένης ἐς τὰς Ἀθήνας κήρυκα ἐξέβαλλε Κλεισθέnea, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους πολλοὺς Ἀθηναίων "τοὺς ἐναγείας" ἐπιλέγων. ταῦτα δὲ πέμπων ἔλεγε ἐκ διδασχῆς τοῦ Ἰσαγόρει. οἱ μὲν γὰρ Ἀλκμαιωνίδαι καὶ οἱ συστασιῶται αὐτῶν εἶχον αἰτίην τοῦ φόνου τούτου· αὐτοὺς δὲ οὐ μετείχε, οὐδ' οἱ 15 φίλοι αὐτοῦ.

71. Οἱ δ' ἐναγείας Ἀθηναίων ὧδε ὠνομάσθησαν. ἦν Κύλων τῶν Ἀθηναίων ἀνὴρ Ὀλυμπιονίκης· οὗτος ἐπὶ τυραννίδι ἐκόμησε. προσποιησάμενος δὲ ἐταιρῶν τῶν ἡλικιωτῶν, καταλαβὲν τὴν ἀκρόπολιν ἐπειρήθη· οὐ δυνάμενος δὲ ἐπικρατῆσαι 20 ἱκέτης ἔζετο πρὸς τῷ γαλμα. τούτους ἀνιστάσει μὲν οἱ πρυτάνεις τῶν Ναυκράρων, οἵπερ ἔνεμον τότε τὰς Ἀθήνας, ὑπεγγύους πλὴν θανάτου· φονεῦσαι δὲ αὐτοὺς αἰτίη ἔχει Ἀλκμαιωνίδας. ταῦτα πρὸ τῆς Πεισιστρατίου ἡλικίης ἐγένετο.

72. Κλεισθένης δὲ ὥς πέμπων ἐξέβαλε Κλεισθέnea καὶ τοὺς 25 ἐναγείας, Κλεισθένης μὲν αὐτοὺς ὑπέξεσχε. μετὰ δὲ, οὐδὲν ἥσσον παρῆν ἐς τὰς Ἀθήνας ὁ Κλεισθένης οὐ σὺν μεγάλῃ χειρὶ· ἀπικόμενος δὲ ἀγηλατείῃ ἐπτακόσια ἐπίστια Ἀθηναίων, τὰ οἱ ὑπέθετο ὁ Ἰσαγόρης. ταῦτα δὲ ποιήσας, δεύτερα τὴν βουλὴν καταλύειν ἐπειράτο· τριηκοσίοισι δὲ τοῖσι Ἰσαγόρει στασιώτῃσι τὰς ἀρχὰς 30 ἐνεχείριζε. ἀντισταθείσης δὲ τῆς βουλῆς, καὶ οὐ βουλομένης πείθεσθαι, ὃ τε Κλεισθένης καὶ ὁ Ἰσαγόρης καὶ οἱ στασιῶται αὐτοῦ καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν. Ἀθηναίων δὲ οἱ λοιποὶ τὰ αὐτὰ φρονήσαντες ἐπολιόρκειον αὐτοὺς ἡμέρας δύο· τῇ δὲ τρίτῃ ὑπόσπονδοι ἐξέρχονται ἐκ τῆς χώρας, ὅσοι ἔσαν αὐτῶν Λακεδαιμόνιοι. 35 Ἐπετελέετο δὲ τῷ Κλεισθένει ἡ φήμη· ὥς γὰρ ἀνέβη ἐς τὴν ἀκρό-

πολιν, μέλλων δὴ αὐτὴν κατασχέσειν, ἥτις ἐς τὸ ἄδυτον τῆς Θεοῦ
 οἷς προσερέων· ἡ δὲ ἱρητὴ ἐξαναστῆσα ἐκ τοῦ θρόνου, πρὶν ἢ τὰς
 θυῖρας αὐτὸν ἀμείψαι, εἶπε· “Ὡ ξεῖνε Λακεδαιμόνιε, πάλιν
 5 χῶρει, μηδ’ ἔσιθι ἐς τὸ ἱρόν· οὐ γὰρ Θεμιστὸν Λωριεύς παριέναι
 ἐνθαῦτα.” ὁ δὲ εἶπε· “Ὡ γύναι, ἀλλ’ οὐ Λωριεύς εἰμι, ἀλλ’
 Ἀχαιοός.” Ὁ μὲν δὴ τῇ κληδόνι οὐδὲν χρεώμενος ἐπιχείρησέ τε,
 καὶ τότε πάλιν ἐξέπιπτε μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων. Τούς δὲ
 ἄλλους Ἀθηναῖοι κατεῖδον τὴν ἐπὶ Θανάτῳ· ἐν δὲ αὐτοῖσι καὶ
 Τιμησίθεον τὸν Δελφόν, τοῦ ἔργα χειρῶν τε καὶ λήματος ἔχοιμ’
 10 αἷν μέγιστα καταλεξαι. οὗτοι μὲν νυν διεδεμένοι ἐτελεύτησαν.

73. Ἀθηναῖοι δὲ μετὰ ταῦτα Κλεισθέεια καὶ τὰ ἐπτακούσια
 ἐπίστια τὰ διωχθέντα ὑπὸ Κλεισθέους μεταπεμφόμενοι, πέμπουσι
 ἀγγέλους ἐς Σάρδεις, συμμαχίην βουλόμενοι ποιήσασθαι πρὸς
 Πέρσας· ἠπιστάτο γάρ σφι Λακεδαιμονίους τε καὶ Κλεισθέεια
 15 ἐκπεπολεμῶσθαι. ἀπικομένων δὲ τῶν ἀγγέλων ἐς τὰς Σάρδεις,
 καὶ λεγόντων τὰ ἐντεταλμένα, Ἀρταφέρνης ὁ Τυτῆσιος, Σαρδίων
 ὑπαρχος, ἐπειρώτα τίνες ἐόντες ἄνθρωποι, καὶ πῇ γῆς οἰκήμενοι,
 δεοῖατο Περσέων σύμμαχοι γενέσθαι. πυθόμενος δὲ πρὸς τῶν
 ἀγγέλων, ἀπεκορύφου σφι τὰτα· εἰ μὲν διδοῦσι βασιλεῖ Λαρεῖρ
 20 Ἀθηναῖοι γῆν τε καὶ ὕδωρ, ὁ δὲ συμμαχίην σφι συντετίθετο· εἰ
 δὲ μὴ διδοῦσι, ἀπαλλάσσεσθαι αὐτοὺς ἐκέλευε. Οἱ δὲ ἀγγελοι
 ἐπὶ σφίων αὐτέων βυλόμενοι, διδόναι ἔφασαν, βουλόμενοι τὴν
 συμμαχίην ποιήσασθαι. οὗτοι μὲν δὴ ἀπελθόντες ἐς τὴν ἰωυτῶν
 αἰτίας μεγάλας ἔχον.

25 74. Κλεισθέης δὲ ἐπιστάμενος περιυβρίσθαι ἔπεισι καὶ ἔργοισι
 ὑπ’ Ἀθηναίων, συνέλεγε ἐκ πάσης Πελοποννήσου στρατὸν, οὐ
 φράζων ἐς τὸ συλλέγει· τίσασθαι τε ἐθέλων τὸν δῆμον τῶν Ἀθη-
 ναίων, καὶ Ἰσαγόρεια βουλόμενος τύραννον καταστήσαι· συνεξῆλθε
 γάρ οἱ οὗτος ἐκ τῆς ἀκροπόλεως. Κλεισθέης τε δὴ στόλῳ μεγάλῳ
 30 ἐσέβαλε ἐς τὴν Ἐλευσίνα, καὶ οἱ Βοιωτοὶ ἀπὸ συνθήματος Οἰνύην
 αἰρέουσι καὶ Τυτῆας, δῆμους τοὺς ἐσχάτους τῆς Ἀττικῆς· Χαλκι-
 δέες τε ἐπὶ τὰ ἑτερα εὐόνοντο ἐπιόντες χώρους τῆς Ἀττικῆς. Ἀθη-
 ναῖοι δὲ, καὶ περ ἀμφιβολίῃ ἐχόμενοι, Βοιωτῶν μὲν καὶ Χαλκιδέων
 ἐς ὕστερον ἔμελλον μνήμην ποιήσεσθαι· Πελοποννησίοισι δὲ ἐοῦσι
 35 ἐν Ἐλευσίνῃ ἀντία ἔθεντο τὰ ὅπλα.

75. Μελλόντων δὲ συνάψειν τὰ στρατόπεδα ἐς μάχην, Κορίν-

ῥοι μὲν πρῶτοι σφὶ ἀντοῖσι δόντες λόγον ὥς οὐ ποιοῖεν τὰ δίκαια, μετεβάλλοντό τε καὶ ἀπαλλάσσοντο· μετὰ δὲ Δημάρχτος ὁ Ἀρίστωνος, ἐὼν καὶ οὗτος βασιλεὺς Σπαρτιητῶν, καὶ συνεξαγαγὼν τε τὴν στρατιὴν ἐκ Λακεδαιμονος, καὶ οὐκ ἐὼν διάφορος ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ Κλεομένει. Ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς διχοστασίης 5 ἐτέθη νόμος ἐν Σπάρτῃ, μὴ ἐξιῖναι ἐπισθαι ἀμφοτέρους τοὺς βασιλῆας, ἐξιούσης τῆς στρατιῆς· τέως γὰρ ἀμφοτέροι ἐῖποντο· παραλυομένου δὲ τουτέων τοῦ ἑτέρου, καταλείπεσθαι καὶ τῶν Τυνδαριδῶν τὸν ἕτερον· πρὸ τοῦ γὰρ δὴ καὶ οὗτοι ἀμφοτέροι, ἐπὶ κλητοὶ σφὶ ἐόντες, εἶποντο. Τότε δὴ ἐν τῇ Ἑλευσίνι ὄρεωντες 10 οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων τοὺς τε βασιλῆας τῶν Λακεδαιμονίων οὐκ ὁμολογέοντας, καὶ Κορινθίους ἐκλιπόντας τὴν τύξιν, οἶχοντο καὶ αὐτοὶ ἀπαλλασσόμενοι.

76. Τέταρτον δὴ τοῦτο ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν ἀπικόμενοι Λωριέες, δις τε ἐπὶ πολέμῳ ἐσβαλόντες, καὶ δις ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ πληθῆος τοῦ 15 Ἀθηναίων· πρῶτον μὲν, ὅτε καὶ Μίγαρα κατοίκισαν, αὐτός ὁ στόλος ἐπὶ Κόδρου βασιλεύοντος Ἀθηναίων ὀρθῶς ἂν καλέοιτο· δεύτερον δὲ καὶ τρίτον, ὅτε ἐπὶ Πεισιστρατιδῶν ἐξέλαιιν ὀρμηθέντες ἐκ Σπάρτης ἀπίκοντο· τέταρτον δὲ τότε, ὅτε ἐς Ἑλευσίνα Κλεομένης ἄγων Πελοποννησίους ἐσέβαλε. οὕτω τέταρτον τότε 20 Λωριέες ἐσέβαλον ἐς Ἀθήνας.

77. Διαλυθέντος ὦν τοῦ στόλου τούτου ἀκλεῶς, ἐνθαῦτα Ἀθηναῖοι τίννησθαι βουλόμενοι, πρῶτα στρατιήν ποιεῦνται ἐπὶ Χαλκιδέας· Βοιωτοὶ δὲ τοῖσι Χαλκιδεῦσι βοηθέουσι ἐπὶ τὸν Εὐ- 25 ριπον. Ἀθηναίοισι δὲ ἰδοῦσι τοὺς βοηθοὺς ἔδοξε πρότερον τοῖσι 25 Βοιωτοῖσι ἢ τοῖσι Χαλκιδεῦσι ἐπιχειρεῖν. συμβάλλουσι τε δὴ τοῖσι Βοιωτοῖσι οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ πολλῷ ἐκρήτησαν· κάρτα δὲ πολλοὺς φονεύσαντες, ἑπτακοσίους αὐτέων ἐζώγησαν. Τῆς δὲ αὐτῆς ταύτης ἡμέρης οἱ Ἀθηναῖοι διαβάντες ἐς τὴν Εὐβοίαν, συμβάλλουσι καὶ τοῖσι Χαλκιδεῦσι· νικήσαντες δὲ καὶ τούτους, 30 τετρακισχιλίους κληρούχους ἐπὶ τῶν ἵπποβοτιῶν τῇ χώρῃ λείπουσι· οἱ δὲ ἵπποβοτῆαι ἐκαλῶντο οἱ παχέες τῶν Χαλκιδέων. ὄσους δὲ καὶ τουτέων ἐζώγησαν, ἅμα τοῖσι Βοιωτῶν ἐζωγρημένοισι εἶχον ἐν φυλακῇ, ἐν πέδαις δῆσαντες· χρόνῳ δὲ ἔλυσάν σφας, διμνέας ἀποτιμησάμενοι. τὰς δὲ πέδας αὐτέων, ἐν τῇσι ἐδεδέατο, ἀνεκρέ- 35 μασαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν, αἵπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἔσαν περιεοῦσαι,

πρεμάμεναι ἐκ τειχίων περιπεφλευσμένων πυρὶ ὑπὸ τοῦ Μήδου, ἄντιον δὲ τοῦ μεγάρου τοῦ πρὸς ἐσπέρην τετραμμένον. καὶ τῶν λύτρων τὴν δεκάτην ἀνέθηκαν, ποιησάμενοι τέθριππον χάλασον· τὸ δὲ ἀριστερῆς χειρὸς ἔστηκε πρῶτον εἰσὶόντα ἐς τὰ προπύλαια τὰ
5 ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἐπιγέγραπται δὲ οἱ τὰδε·

Ἔθνη Βοιωτῶν καὶ Χαλκιδέων θαμάσαντες

παῖδες Ἀθηναίων ἔργμασιν ἐν πολέμῳ,

δυσμῶ ἐν ὀχλύνοντι σιδηρέῳ ἔσβισαν ὕβριν·

τῶν ἵππους δεκάτην Παλλάδι τάσδ' ἔδωσαν.

10 78. Ἀθηναῖοι μὲν τὴν ἡὔξηντο. δηλοῖ δὲ οὐ κατ' ἐν μῦθον, ἀλλὰ πανταχῇ, ἢ ἰσηγορίῃ ὥς ἔστι χρῆμα σπουδαῖον· εἰ καὶ Ἀθηναῖοι τυραννεύοντες μὲν οὐδαμῶν τῶν σφίας περὶ οικισμάτων ἔσαν τὰ πολέμια ἀμείνους, ἀπαλλαχθέντες δὲ τυράννων μακρῶ πρῶτος ἐγένοντο. δηλοῖ ὦν ταῦτα, ὅτι κατεχόμενοι μὲν ἐθελόχα-
15 κειον, ὥς δεσπότη ἐργαζόμενοι· ἐλευθερωθέντων δὲ, αὐτὸς ἕκαστος ἐωνιῶ προθυμέτο κατεργάζεσθαι. οὗτοι μὲν τὴν ταῦτα ἔπρησσαν.

79. Θηβαῖοι δὲ μετὰ ταῦτα ἐς θεὸν ἔπεμπον, βουλόμενοι τίσασθαι Ἀθηναίους. ἢ δὲ Πυθίῃ “ἀπὸ σφείων μὲν αὐτέων
20 οὐκ ἔφη αὐτοῖσι εἶναι τίς, ἐς πολύφημον δὲ ἐξενέικαντας ἐκίλευ τῶν ἄγχιστα δέεσθαι.” ἀπελθόντων ὦν θεοπρόπων, ἐξέφερον τὸ χρηστήριον, ἄλλην ποιησάμενοι. ὥς ἐπυνθάνοντο δὲ λεγόντων αὐτέων τῶν ἄγχιστα δέεσθαι, εἶπαν οἱ Θηβαῖοι ἀκούσαντες του-
τίων· “Οὐκ ὦν ἄγχιστα ἡμέων οἰκίουςι Ταναγραῖοι τε καὶ
25 Κορωναῖοι καὶ Θεσπίες, καὶ οὗτοι γε ἅμα ἡμῖν αἰεὶ μαχόμενοι προθύμως συνδιαφέρουσι τὸν πόλεμον; τί δεῖ τούτων γε δέεσθαι; ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ τοῦτο ἢ τὸ χρηστήριον.”

80. Τοιαῦτα δὲ ἐπιλεγόμενων, εἶπε δὴ κοτε μαθὼν τις·
“Ἐγὼ μοι δοκίω συνιέναι τὸ ἐθέλει λέγειν ἡμῖν τὸ μαντιῆον.
30 Ἀσσωποὺ λέγονται γενέσθαι θυγατέρες Θήβῃ τε καὶ Αἰγινᾷ· τουτέων ἀδελφεῶν ἑοσείων, δοκίω ἡμῖν Αἰγινητέων δέεσθαι τὸν θεὸν χρῆσαι τιμωρητήρων γενέσθαι.” καὶ, οὐ γάρ τις ταύτης ἀμείνων γνώμη ἐδόκει φαίνεσθαι, ἀντίκα πέμψαντες ἐδόντο Αἰγινητέων, ἐπικαλούμενοι κατὰ τὸ χρηστήριον σφι βοηθεῖν, ὥς
35 ὄντων ἄγχιστέων. οἱ δὲ σφι αἰτέουσι ἐπικουρίην τοὺς Δαικίδας συμπέμπειν ἔφασαν.

81. Πειρησαμένων δὲ τῶν Θηβαίων κατὰ τὴν συμμαχίην τῶν Αἰακιδῶν, καὶ τρηχέως περιεφθέντων ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, αὐτὶς οἱ Θηβαῖοι πέμψαντες, τοὺς μὲν Αἰακίδας σφι ἀπιδίδουσαν, τῶν δὲ ἀνδρῶν ἰδέοντο. Αἰγινῆται δὲ εὐδαιμονίῃ τε μεγάλη ἐπαρθέντες, καὶ ἔχθρης παλαιῆς ἀναμνησθέντες ἐχούσης ἐς Ἀθηναίους, τότε, 5 Θηβαίων διεθέντων, πόλεμον ἀκήρυκτον Ἀθηναίοισι ἐπέφερον. ἐπικειμένων γὰρ αὐτέων Βοιωτοῖσι, ἐπιπλώσαντες μακροῖσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀττικὴν, κατὰ μὲν ἔσυραν Φάληρον, κατὰ δὲ τῆς ἄλλης παραλίης πολλοὺς δῆμους· ποιεῦντες δὲ ταῦτα μεγάλως Ἀθη-
ναίους ἐσινέοντο. 10

82. Ἡ δὲ ἔχθρη ἣ προοφειλομένη ἐς Ἀθηναίους ἐκ τῶν Αἰγινητέων ἐγένετο ἐξ ἀρχῆς τοιῆσδε. Ἐπιδαυρίοισι ἣ γῆ καρπὸν οὐδένα ἀνεδίδου. περὶ ταύτης ὣν τῆς συμφορῆς οἱ Ἐπιδάυριοι ἐχρῶντο ἐν Δελφοῖσι· ἣ δὲ Πυθίῃ σφείας ἐκέλευε Δαμίης τε καὶ ΑὐξΗΣΙΗΣ ἀγάλματα ἰδρῦσασθαι, καὶ σφι ἰδρυσασμένοισι ἄμεινον 15 συνοίσεισθαι. ἐπειρώτεον ὦν οἱ Ἐπιδάυριοι κόττερα χαλκοῦ ποιεῖνται τὰ ἀγάλματα, ἣ λίθου· ἣ δὲ Πυθίῃ οὐδέτερα τούτων ἔα, ἀλλὰ ξύλου ἡμίρης ἐλαίης. Ἐδίδοντο ὦν οἱ Ἐπιδάυριοι Ἀθη-
ναίων ἐλαίην σφι δοῦναι ταμέσθαι, ἰρωτάτας δὲ κείνας νομίζοντες εἶναι· λέγεται δὲ καὶ ὥς ἐλαῖαι ἔσαν ἄλλοθι γῆς οὐδαμοῦ κατ' 20 ἐκείνον τὸν χρόνον, ἣ Ἀθήνησι. οἱ δὲ ἐπὶ τοῖσδε δώσειν ἔφασαν, ἐπ' ᾧ ἀπάξουσιν ἔτεος ἐκάστου τῇ Ἀθηναίῃ τῇ Πολιάδι ἱερὰ, καὶ τῷ Ἐρεχθεῖ. καταινέσαντες δ' ἐπὶ τούτοις οἱ Ἐπιδάυριοι τῶν τε ἰδέοντο ἔτυχον, καὶ ἀγάλματα ἐκ τῶν ἐλαιῶν τουτέων ποιησά-
μενοι ἰδρύσαντο· καὶ ἣ τε γῆ σφι ἔφερε, καὶ Ἀθηναίοισι ἐπέτε- 25 λεον τὰ συνέθεντο.

83. Τοῦτον δ' ἔτι τὸν χρόνον, καὶ πρὸ τοῦ, Αἰγινῆται Ἐπιδαυ-
ρίων ἤκουον, τὰ τε ἄλλα, καὶ δίκας, διαβαίνοντες ἐς Ἐπιδαυρον, ἐδίδουσάν τε καὶ ἐλάμβανον παρ' ἀλλήλων οἱ Αἰγινῆται. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε νῆάς τε πηξάμενοι, καὶ ἀγνωμοσύνη χρησάμενοι, ἀπέ- 30 στησαν ἀπὸ τῶν Ἐπιδαυρίων. ἅτε δὲ ἐόντες διάφοροι, δηλίοιτο αὐτούς, ὥστε δὴ θαλασσοκράτορες ἐόντες· καὶ δὴ καὶ τὰ ἀγάλ-
ματα ταῦτα τῆς τε Δαμίης καὶ τῆς ΑὐξΗΣΙΗΣ ὑπαιρέονται αὐτέων, καὶ σφεα ἐκόμισάν τε καὶ ἰδρύσαντο τῆς σφετέρης χώρας ἐς τὴν μεσόγαίαν, τῇ Οἷῃ μὲν ἔστι οὖνομα, στάδια δὲ μάλιστα κη ἀπὸ 35 τῆς πόλιος ὥς εἴκουσι ἀπέχει. ἰδρυσάμενοι δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ,

Θυσίῃσι τέ σφισι καὶ χοροῖσι γυναικῆτοισι κερτόμοισι ἱλάσκοντο, χορηγῶν ἀποδεικνυμένων ἑκατέρῃ τῶν δαιμόνων δέκα ἀνδρῶν· κακῶς δὲ ἡγόρευον οἱ χοροὶ ἄνδρα μὲν οὐδένα, τὰς δὲ ἐπιχωρίας γυναικάς. ἔσαν δὲ καὶ τοῖσι Ἐπιδαυρίοισι αἱ τοιαῦται ἱερογῆλαι.

5 εἰσὶ δὲ σφι καὶ ἁρῆστοι ἱερογῆλαι.

84. Κλεφθέντων δὲ τῶνδε τῶν ἀγαλμάτων, οἱ Ἐπιδαυριοὶ τοῖσι Ἀθηναίοισι τὰ συνέθεντο οὐκ ἐπιτέλειον. πέμπαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐμήνιον τοῖσι Ἐπιδαυρίοισι· οἱ δὲ ἀπέφαινον λόγῳ ὥς οὐκ ἀδικοῦεν· ὅσον μὲν γὰρ χρόνον εἶχον τὰ ἀγάλματα ἐν τῇ

10 χώρῃ, ἐπιτέλειν τὰ συνέθεντο· ἐπεὶ δὲ ἐστερηθῆναι αὐτίων, οὐ δίκαιον εἶναι ἀποφέρειν ἔτι, ἀλλὰ τοὺς ἔχοντας αὐτὰ Αἰγινήτας πρῆσσεσθαι ἐκέλευον. Πρὸς ταῦτα Ἀθηναῖοι ἐς Αἰγιναν πέμπαντες ἀπαίτεον τὰ ἀγάλματα· οἱ δὲ Αἰγινήται ἔφασαν σφίσι τε καὶ Ἀθηναίοισι εἶναι οὐδὲν πρῆγμα.

15 85. Ἀθηναῖοι μὲν νυν λέγουσι, μετὰ τὴν ἀπαίτησιν ἀποσταλῆναι τριήρεϊ μιῇ τῶν ἀστῶν τούτους, οἱ ἀποπεμφθέντες ἀπὸ τοῦ κοινού, καὶ ἀπικόμενοι ἐς Αἰγιναν, τὰ ἀγάλματα ταῦτα, ὥς σφετέρων ξύλων ἐόντα, ἐπειρῶντο ἐκ τῶν βάρθρων ἐξανασπᾶν, ἵνα σφεία ἀνακομίσωνται· οὐ δυναμένους δὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ αὐτίων κρα-

20 τῆσαι, περιβαλόντας σχοινία ἔλκειν τὰ ἀγάλματα. καὶ σφι ἔλκουσι βροντήν τε καὶ ἅμα τῇ βροντῇ σεισμὸν ἐπιγενέσθαι· τοὺς δὲ τριηρέτας τοὺς ἔλκοντας ὑπὸ τουτίων ἀλλοφρονῆσαι· παθόντας δὲ τοῦτο κτείνειν ἀλλήλους ἅτε πολεμίους, ἐς ὃ ἐκ πάντων ἕνα λειφθέντα ἀνακομισθῆναι αὐτὸν ἐς Φάληρον.

25 86. Ἀθηναῖοι μὲν νυν οὕτω λέγουσι γενέσθαι. Αἰγινήται δὲ οὐ νηϊ μιῇ ἀπικέσθαι Ἀθηναίους· μίαν μὲν γὰρ, καὶ ὀλίγῳ πλεῦνας μεῖς, καὶ εἴ σφι μὴ ἔτυχον εἶναι νέας, ἀπαμύνασθαι ἂν εὐπειρώς· ἀλλὰ πολλῇσι νηυσὶ ἐπιπλείν σφι ἐπὶ τὴν χώρην· αὐτοὶ δὲ σφι εἴξαι, καὶ οὐ διανανμαχῆσαι. οὐκ ἔχουσι δὲ τοῦτο

30 δικασθῆναι ἀτρεκέως, οὔτε εἰ ἔσσαντες συγγινωσκόμενοι εἶναι τῇ ναυμαχίῃ κατὰ τοῦτο εἴξαν, οὔτε εἰ βουλόμενοι ποιῆσαι οἷόν τι καὶ ἐποίησαν. Ἀθηναίους μὲν νυν, ἐπεὶ τέ σφι οὐδεὶς ἐς μάχην κατίστατο, ἀποβάντας ἀπὸ τῶν νεῶν, τράπεσθαι πρὸς τὰ ἀγάλματα· οὐ δυναμένους δὲ ἀνασπάσαι ἐκ τῶν βάρθρων αὐτὰ, οὕτω

35 δὴ περιβαλλομένους σχοινία ἔλκειν, ἐς οὗ ἑλκόμενα τὰ ἀγάλματα ἀμφοτέρω τῷ τὸ ποιῆσαι· ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, ἄλλω δὲ

τεω· ἐς γούνατα γάρ σφι αὐτὰ πεσείιν, καὶ τὸν ἀπὸ τούτου χρό-
νον διατελείν οὕτω ἔχοντα. Ἀθηναίους μὲν δὴ ταῦτα ποιεῖν·
σφέας δὲ Αἰγινήται λέγουσι πυθομένους τοὺς Ἀθηναίους ὥς
μέλλοιεν ἐπὶ σφέας στρατεύεσθαι, ἐτοίμους Ἀργεῖους ποιέεσθαι.
τοὺς τε δὴ Ἀθηναίους ἀποβεβάναι ἐς τὴν Αἰγιναίην, καὶ παρῆ- 5
ναι βοηθεόντας σφι τοὺς Ἀργεῖους· καὶ λαθεῖν τε ἐξ Ἐπιδάουρου
διαβάντας ἐς τὴν νῆσον, καὶ οὐ προακηκούσι τοῖσι Ἀθηναίοισι
ἐπιπείσειν ὑποταγομένους τὸ ἀπὸ τῶν νεῶν· ἅμα τε ἐν τούτῳ τὴν
βροντὴν τε γενέσθαι καὶ τὸν σεισμὸν αὐτοῖσι.

87. Λέγεται μὲν νυν ὑπ' Ἀργείων τε καὶ Αἰγινήτων τάδε. 10
ὁμολογέεται δὲ καὶ ὑπ' Ἀθηναίων ἓνα μῦθον ἀποσωθέντα αὐ-
τίων ἐς τὴν Ἀττικὴν γενέσθαι· πλὴν Ἀργεῖοι μὲν λέγουσι, αὐ-
τίων τὸ Ἀττικὸν στρατόπεδον διαφθειράντων, τὸν ἓνα τούτον
περιγενέσθαι· Ἀθηναῖοι δὲ τοῦ δαιμονίου· περιγενέσθαι μέντοι
οὐδὲ τούτον τὸν ἓνα, ἀλλ' ἀπολέσθαι τρόπῳ τοιῷδε. κομισθεῖς 15
γὰρ ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπήγγειλε τὸ πάθος· πυθομένης δὲ τὰς γυ-
ναῖκας τῶν ἐπ' Αἰγιναν στρατευσαμένων ἀνδρῶν, δεινόν τι ποιη-
σαμένης κῆνον μῦθον ἐξ ἀπάντων σωθῆναι, πέριξ τὸν ἄνθρωπον
τούτον λαβούσας, καὶ κεντεύσας τῆσι περόνῃσι τῶν ἱματίων, εἰρω-
τᾶν ἐκάστην αὐτέων ὅκῃ εἴη ὁ ἰωυτῆς ἀνὴρ· καὶ τούτον μὲν οὕτω 20
διαφθαρήναι. Ἀθηναίοισι δὲ ἔτι τοῦ πάθους δεινότερόν τι δόξαι·
εἶναι τὸ τῶν γυναικῶν ἔργον. ἄλλῳ μὲν δὴ οὐκ ἔχειν ὅτεω ζημιώ-
σωσι τὰς γυναικας, τὴν δὲ ἐσθῆτα μετέβαλλον αὐτέων ἐς τὴν
Ἰάδα· ἐφόρειον γὰρ δὴ πρὸ τοῦ αἰ τῶν Ἀθηναίων γυναικες
ἐσθῆτα Δωρίδα, τῇ Κορινθίῃ παραπλησιωτάτην· μετέβαλλον ὧν 25
ἐς τὸν λίνεον κιθῶνα, ἓνα δὴ περόνῃσι μὴ χρέωνται. ἔστι δὲ
ἀληθεῖ λόγῳ χρεωμένοισι οὐκ ἴσας αὕτη ἢ ἐσθῆς τὸ παλαιὸν, ἀλλὰ
Κάειρα· ἐπεὶ ἦ γε Ἑλληνικὴ ἐσθῆς πᾶσα ἢ ἀρχαίη τῶν γυναικῶν,
ἢ αὐτὴ ἦν τὴν νῦν Δωρίδα καλούμεν.

88. Τοῖσι δὲ Ἀργείοισι καὶ τοῖσι Αἰγινήτησι καὶ πρὸς ταῦτα 30
ἔτι τότε ποιῆσαι νόμον εἶναι παρὰ σφι ἑκατέροισι· τὰς περόνας
ἡμιολίας ποιέεσθαι τοῦ τότε κατεστειώτος μέτρου, καὶ ἐς τὸ ἱρὸν
τῶν θεῶν τουτέων περόνας μάλιστα ἀνατιθέναι τὰς γυναικας·
Ἀττικὸν δὲ μήτε τι ἄλλο προσφέρειν πρὸς τὸ ἱρὸν, μήτε κέραμον,
ἀλλ' ἐκ χυτρίδων ἐπιχωρεῖον νόμον τὸ λοιπὸν αὐτόθι εἶναι πλίνειν. 35
Ἀργείων μὲν νυν καὶ Αἰγινήτων αἱ γυναικες ἔκ τε τόσου κατ'

ἔριν τῶν Ἀθηναίων, περόνας ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐφόρεον μίζοντας ἢ πρὸ τοῦ.

89. Τῆς δὲ ἔχθρης τῆς πρὸς Αἰγινήτας Ἀθηναίοισι γενομένης ἀρχὴ κατὰ τὰ εἴρηται ἐγένετο. Τότε δὴ Θηβαίων ἐπικαλειομένων, 5 προθύμως τῶν περὶ τὰ ἀγάλματα γενομένων ἀναμνησκόμενοι οἱ Αἰγινῆται ἐβοήθειον τοῖσι Βοιωτοῖσι. Αἰγινῆται τε δὴ ἐδῆεν τῆς Ἀττικῆς τὰ παραθαλάσσια· καὶ Ἀθηναίοισι ὀρμεωμένοισι ἐπ' Αἰγινήτας στρατεύεσθαι ἤλθε ματτήϊον ἐκ Δελφῶν “ἐπισχόν- 10 τας ἀπὸ τοῦ Αἰγινητέων ἀδικίου τριήκοντα ἔτια, τῷ ἐνὶ καὶ τριη- κοστῷ, Αἰακῷ τέμενος ἀποδεξάσας, ἄρχεσθαι τοῦ πρὸς Αἰγινήτας πολέμου· καὶ σφι χωρήσειν τὰ βούλονται. ἦν δὲ αὐτίκα ἐπι- στρατεύονται, πολλὰ μὲν σφεις ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ χρόνου πείσε- 15 σθαι, πολλὰ δὲ καὶ ποιήσιν· τέλος μέντοι καταστρέφεισθαι.” Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Ἀθηναῖοι, τῷ μὲν Αἰακῷ τέμενος ἀπέδιδαν τοῦτο τὸ νῦν ἐπὶ τῆς ἀγορῆς ἴδρυται· τριήκοντα δὲ ἔτια οὐκ ἀνέσχοντο ἀκούσαντες ὅπως χρεῶν εἴη ἐπισχεῖν πεπον- 20 θύτας πρὸς Αἰγινητέων ἀνάρσια.

90. Ἐς τιμωρίην δὲ παρασκευαζομένοισι αὐτοῖσι ἐκ Λακεδαι- 25 μονίων πρῆγμα ἐγειρόμενον ἐμπόδιον ἐγένετο. πυθόμενοι γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰ ἐκ τῶν Ἀλκμαιωνιδέων ἐς τὴν Πυθίην μεμηχανημένα, καὶ τὰ ἐκ τῆς Πυθίης ἐπὶ σφείας τε καὶ τοὺς Πεισιστρατίδας, συμφορὴν ἐποιεῦντο διπλῆν, ὅτι τε ἄνδρας ξείνους σφι ἐόντας ἐξεληλίκεσαν ἐκ τῆς ἐκείνων, καὶ ὅτι ταῦτα ποιήσασι 30 χάρις οὐδεμίᾳ ἐφαίνετο πρὸς τῶν Ἀθηναίων. Ἔτι τε πρὸς τού- τοις ἐνῆγόν σφεις οἱ χρησμοὶ λέγοντες πολλά τε καὶ ἀνάρσια ἔσεσθαι αὐτοῖσι ἐξ Ἀθηναίων, τῶν πρότερον μὲν ἔσαν ἀδαεές, τότε δὲ, Κλεομένης κομίσαντος ἐς Σπάρτην, ἐξέμαθον. ἐκτῆ- 35 σατο δὲ ὁ Κλεομένης ἐκ τῆς Ἀθηναίων ἀκροπόλιος τοὺς χρη- σμούς, τοὺς ἐκτηντο μὲν πρότερον οἱ Πεισιστρατίδαι, ἐξελαυνόμε- νοι δὲ ἔλιπον ἐν τῷ ἱρῷ· καταλειφθέντας δὲ ὁ Κλεομένης ἀνέλαβε.

91. Τότε δὲ ὡς ἀνέλαβον οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς χρησμούς, καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἐώρειον ἀνζομένους, καὶ οὐδαμῶς ἐτοίμους 40 ἐόντας πείθεσθαι σφι, νόμι λαβόντες ὡς ἐλεύθερον μὲν ἐὼν τὸ γένος τὸ Ἀττικὸν ἰσοδύοπον τῷ ἔωτων ἂν γίνοιτο, κατεχόμενον δὲ ὑπὸ τυραννίδος ἀσθενές καὶ πειθαρχέσθαι ἐτοῖμον· μαθόντες 45 δὲ τουτέων ἕκαστα, μετεπέμποντο Ἰσπλίην τὸν Πεισιστρατεύου ἀπὸ

Σιγίλου τοῦ ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐς ὃ καταφεύγονσι οἱ Πεισιστρατί-
 δαι. Ἐπεὶ τε δὲ σφι Ἰππίας καλεόμενος ἦκε, μεταπεμφόμενοι
 καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ἀγγέλους, ἔλεγον σφι Σπαρτιῆται τάδε·
 “ Ἄνδρες σύμμαχοι, συγγινώσκωμεν αὐτοῖσι ἡμῖν οὐ ποιή-
 σαισι ὀρθῶς. ἐπαρθέντες γὰρ κιβδηλοῖσι μαντιῆτοισι, ἄνδρας 5
 ξείρους ἐόντας ἡμῖν τὰ μάλιστα, καὶ ἀναδεκομένους ὑποχειρίας
 παρῆξιν τὰς Ἀθήνας, τούτους ἐκ τῆς πατρίδος ἐξηλάσαμεν, καὶ
 ἔπειτα, ποιήσαντες ταῦτα, δῆμῳ ἀχαρίστῳ παρεδώκαμεν τὴν πό-
 λιν· ὃς ἐπεὶ τε δι’ ἡμέας ἐλευθερωθεὶς ἀνέκυψε, ἡμέας μὲν καὶ
 τὸν βασιλῆα ἡμέων περιυβρίσας ἐξέβαλε, δόξαν δὲ φύσας αὐξάνε- 10
 ται· ὥστε ἐκμεμαθήκασι μάλιστα μὲν οἱ περίοικοι αὐτέων Βοιω-
 τοὶ καὶ Χαλκιδίεις, τάχα δὲ τις καὶ ἄλλος ἐκμαθήσεται ἁμαρτῶν.
 ἐπεὶ τε δὲ ἐκείνα ποιήσαντες ἡμάρτομεν, νῦν πειρησόμεθα σφεας
 ἅμα ὑμῖν ἀκρόμενοι τίσασθαι. αὐτοῦ γὰρ τούτου εἵνεκεν τόνδε
 τε τὸν Ἰππίην μετεπεμφάμεθα, καὶ ὑμέας ἀπὸ τῶν πολλῶν, ἵνα 15
 κοινῷ τε λόγῳ καὶ κοινῷ στόλῳ ἐσαγαγόντες αὐτὸν ἐς τὰς Ἀθήνας,
 ἀποδῶμεν τὰ καὶ ἀπελόμεθα.”

92. Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον· τῶν δὲ συμμάχων τὸ πλῆθος οὐκ
 ἐκεδέκετο τοὺς λόγους. οἱ μὲν νυν ἄλλοι ἡσυχίην ἦγον, Κορίν-
 θιος δὲ Σωσικλῆς ἔλεξε τάδε· 20

(1). “ ἼΙ δὴ ὅτε οὐρανὸς ἔσται ἔνερθε τῆς γῆς, καὶ ἡ γῆ
 μετέωρος ὑπὲρ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οἱ ἄνθρωποι νομὸν ἐν θαλάσῃ
 ἔξουσιν, καὶ οἱ ἰχθύες τὸν πρότερον ἄνθρωποι, ὅτε γε ὑμεῖς, ὦ
 Λακιδαιμόνιοι, ἰσοκρατίας καταλύοντες τυραννίδας ἐς τὰς πόλεις
 κατὰγειν παρασκευάζεσθε· τοῦ οὔτε ἀδικώτερον οὐδὲν ἐστὶ κατ’ 25
 ἀνθρώπους, οὔτε μιαιφονώτερον. Εἰ γὰρ δὴ τοῦτο γε δοκέει ὑμῖν
 εἶναι χρηστὸν, ὥστε τυραννεύεσθαι τὰς πόλεις, αὐτοὶ πρῶτοι τύραν-
 νον καταστησάμενοι παρὰ σφίσι αὐτοῖσι, οὕτω καὶ τοῖσι ἄλλοις
 διζήσθε κατιστάται. νῦν δὲ, αὐτοὶ ἄπειροι ἐόντες τυράννων, καὶ
 φυλάσσοντες δεινότατα τοῦτο ἐν τῇ Σπάρτῃ μὴ γενέσθαι, παραχρᾶ- 30
 σθε ἐς τοὺς συμμάχους. εἰ δὲ αὐτοὶ ἔμπειροι ἔατε, κατὰπερ ἡμεῖς,
 εἴχετε ἂν περὶ αὐτοῦ γνώμης ἀμείνονας συμβάλλεσθαι ἤπερ νῦν.

(2). “ Κορινθίοισι γὰρ ἦν πόλις κατάστασις τοιήδε. ἦν
 ὀλιγαρχία, καὶ οὗτοι Βακχιάδαι καλεόμενοι ἔνιμον τὴν πόλιν·
 ἐδίδοσαν δὲ καὶ ἦγοντο ἐξ ἁλλήλων. Ἀμφίονι δὲ, ἐόντι τουτέων 35
 τῶν ἀνδρῶν, γίνεται θυγάτηρ χολή· οὐνομα δὲ οἱ ἦν Λύβδα.

ταύτην, Βακχιαδέων γὰρ οὐδεὶς ἤθελε γῆμαι, ἔαχε Ἰητίων ὁ
Ἐχεκράτεος, δῆμον μὲν ἐκ Πίτερης ἑὸν, αἰτὰρ τὰ ἀνέκαθεν Λαπι-
θης τε καὶ Καινίδης· ἐκ δὲ οἱ ταύτης τῆς γυναικὸς, οὐδ' ἐξ ἄλλης,
παῖδες ἐγίνοντο. ἐυτάλη ὦν ἐς Δελφοὺς περὶ γόνου. εὐιόντα δὲ
5 αὐτὸν ἰθείως ἡ Πυθίη προσαγορεύει τοῖσιδε τοῖσι ἔπει·

Ἰητίων, οὗτις σε τίει πολύτιτον ἔοντα.

Λάβδα κύει, τέξει δ' ὀλοοίροχον· ἐν δὲ πεσεῖται
ἀνδράσι μουνάρχοισι, δικαίῳσι δὲ Κόρινθον.

ταῦτα χρησθέντα τῷ Ἰητίωνι ἐξαγγέλλεται· κως τοῖσι Βακχιάδῃσι,
10 τοῖσι τὸ μὲν πρότερον γεγόμενον χρηστήριον ἐς Κόρινθον ἦν ἀση-
μον, φέρον τε ἐς τωὐτό καὶ τὸ τοῦ Ἰητίωνος, καὶ λέγον ὥδε·

Αἰετὸς ἐν Πίτερῃσι κύει· τέξει δὲ λέοντα
καρτερόν, ὠμηστήν· πολλῶν δ' ὑπὸ γούνατα λύσει.

Ταῦτ' ἄν εὖ φράζεσθε Κόρινθοιοι, οἱ περὶ καλὴν

15 Πιερήνῃν οἰκεῖτε καὶ ὀφρυόεντα Κόρινθον.

(3). “Τοῦτο μὲν δὴ τοῖσι Βακχιάδῃσι πρότερον γεγόμενον ἦν
ἀτίκμαρτον· τότε δὲ, τὸ Ἰητίωνι γεγόμενον ὡς ἐπύθοντο, αὐτίκα
καὶ τὸ πρότερον συνῆκαν ἔον συνωδὸν τῷ Ἰητίωνος. συνέντες
δὲ καὶ τοῦτο εἶχον ἐν ἡσυχίᾳ, ἐθέλοντες τὸν μελλόντα Ἰητίωνι
20 γενέσθαι γόνον διαφθεῖραι. ὡς δ' ἔτεκε ἡ γυνὴ τάχιστα, πέμ-
πουσι σφέων αὐτέων δέκα ἐς τὸν δῆμον ἐν τῷ κατοίκητο Ἰητίων,
ἀποκτενέοντας τὸ παιδίον. ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς τὴν Πίτερην,
καὶ παρελθόντες ἐς τὴν αὐλήν τοῦ Ἰητίωνος, αἶτεον τὸ παιδίον·
ἡ δὲ Λάβδα, εἰδυῖα τε οὐδὲν τῶν εἵνεκα ἐκείνοι ἀπικοίτατο, καὶ
25 δοκίουςά υφίας φιλοφροσύνης τοῦ πατρὸς εἵνεκα αἰτέειν, φέρουσα
ἐνχειρίσει αὐτέων ἐντὶ. τοῖσι δὲ ἄρα ἐβεβούλευτο κατ' ὁδὸν τὸν
πρῶτον αὐτέων λαβόντα τὸ παιδίον προσουδίσει. ἐπεὶ τε ὦν ἔδωκε
φέρουσα ἡ Λάβδα, τὸν λαβόντα τῶν ἀνδρῶν θείῃ τύχῃ προσεγέ-
λασε τὸ παιδίον· καὶ τὸν φρασθέντα τοῦτο οἶκός τις ἔαχε ἀπο-
30 κτεῖναι· κατοικτεῖρας δὲ παραδιδού τῷ δευτέρῳ· ὁ δὲ τῷ τρίτῳ·
οὕτω δὴ διεξῆλθε διὰ πάντων τῶν δέκα παραδιδόμενον, οὐδενὸς
βουλομένου διεργάσασθαι. Ἀποδόντες ὦν ὀπίσω τῇ τεκούσῃ τὸ
παιδίον, καὶ ἐξελθόντες ἔξω, ἵστεῳτες ἐπὶ τῶν θυρέων, ἀλλήλων
ἄπτοντο καταιτιώμενοι, καὶ μάλιστα τοῦ πρῶτου λαβόντος, ὅτι
35 οὐκ ἐποίησε κατὰ τὰ δεδογμένα· ἐς δὲ δὴ σφι, χρόνῳ ἐγγινομέ-
νον, ἔδοξε, αὐτὶς παρελθόντας πάντας τοῦ φόρου μετὰλατν.

(4). "Ἐδεῖ δὲ ἐκ τοῦ Ἡελίωνος γόνου Κορίνθῳ κακὰ ἀναβλαστῆν. ἡ Δύβδα γὰρ πάντα ταῦτα ἤκουε ἐστεῶσα πρὸς αὐτῆσι τῆσι θύρῃσι· δεισασα δὲ μὴ σφί μεταδόξῃ, καὶ τὸ δευτέρου λαβόντες τὸ παιδίον ἀποκτείνουσι, φέρουσα κατακρύπτει ἐς τὸ ἀφραστότατόν οἱ ἐφαίνετο εἶναι, ἐς κυψέλην, ἐπισταμένη ὥς εἰ 5 ὑποστρέψαντες ἐς ζήτησιν ἀπικοίατο, πάντα ἐρευνήσιν μέλλοιεν· τὰ δὴ καὶ ἐγένετο. ἐλθοῦσι δὲ καὶ διζημένοισι αὐτοῖσι ὥς οὐκ ἐφαίνετο, ἐδόκει ἀπαλλάσσεσθαι, καὶ λῆγειν πρὸς τοὺς ἀποπέμψαντας, ὥς πάντα ποιήσειαν τὰ ἐκείνοι ἐνετείλαντο. οἱ μὲν δὴ ἀπελθόντες ἔλεγον ταῦτα. 10

(5). "Ἡελίωνι δὲ μετὰ ταῦτα ὁ παῖς αὐξάνετο· καὶ οἱ διαφυγόντι τοῦτον τὸν κίνδυνον ἀπὸ τῆς κυψέλης ἐπυνυμένην Κύψελος οὖνομα ἐτίθη. Ἀνδρωθέντι δὲ καὶ μαντευομένῳ Κυψέλῳ ἐγένετο ἀμφιδέσιον χρηστήριον ἐν Δελφοῖσι, τῷ πύουνος γερόμενος ἐπεχειρησέ τε καὶ ἔσχε Κόρινθον. ὁ δὲ χρησμὸς οὕτως ἦν· 15

Ὀλβιος οὗτος ἀνὴρ ὃς ἐμὸν δόμον ἐσκαταβαίνει,
Κύψελος Ἡελίδης, βασιλεὺς κλεινοῖο Κορίνθου·
αὐτὸς, καὶ παῖδες, παῖδων γε μὲν οὐκέτι παῖδες.

Τὸ μὲν δὴ χρηστήριον τοῦτο ἦν. τυραννεύσας δὲ ὁ Κύψελος τοιοῦτος δὴ τις ἀνὴρ ἐγένετο· πολλοὺς μὲν Κορινθίων ἐδίωξε, 20 πολλοὺς δὲ χρημάτων ἀπεστέρησε, πολλῶ δ' ἔτι πλείους τῆς ψυχῆς.

(6). "Ἀρξάντος δὲ τούτου ἐπὶ τριήκοντα ἔτια, καὶ διαπλέξαντος τὸν βίον εὖ, διάδοχος οἱ τῆς τυραννίδος ὁ παῖς Περικλῆδος γίνεται. Ὁ τοῖνον Περικλῆδος κατ' ἀρχὰς μὲν ἦν ἡπιώτερος τοῦ 25 πατρός. ἐπεὶ τε δὲ ὠμίλησε δι' ἀγγέλων Θρασυβούλῳ τῷ Μιλήτου τυράννῳ, πολλῶ ἔτι ἐγένετο Κυψέλου μισοφρονώτερος. πέμψας γὰρ παρὰ Θρασύβουλον κήρυκα, ἐπυνθάνετο ὅτινα ἂν τρόπον ἀσφαλέστατον καταστησάμενος τῶν πρηγμάτων, κάλλιστα τὴν πόλιν ἐπιτροπέυει. Θρασύβουλος δὲ τὸν ἐλθόντα παρὰ τοῦ Περικλῆδου ἐξῆγε ἔξω τοῦ ἄστεος· ἐσβὰς δὲ ἐς ἄρουραν ἐσπαρμένην, 30 ἅμα τε διεξῆτε τὸ λῆϊον ἐπειρωτῶν τε καὶ ἀναποδίζων τὸν κήρυκα κατὰ τὴν ἀπὸ Κορίνθου ἄπιξιν, καὶ ἐκόλουε αἰεὶ ὅπως τινα ἰδοῖ τῶν ἀσταχύνων ὑπερέχοντα· κολούων δὲ ἐρρύπιτε, ἐς ὃ τοῦ λῆϊου τὸ κάλλιστόν τε καὶ βαθύτατον διεφθιρε τρόπῳ τοιούτῳ· διεξ- 35 ἐλθὼν δὲ τὸ χωρίον, καὶ ὑποθήμενος ἔπος οὐδὲν, ἀποπέμπει τὸν

κήρυκα. Νοστήσαντος δὲ τοῦ κήρυκος ἐς τὴν Κόρινθον, ἦν πρό-
θυμος πυνθάνεσθαι τὴν ὑποθήκην ὁ Περίανδρος. ὁ δὲ οὐδὲν
οἱ ἔφη Θρασύβουλον ὑποθέσθαι· θωμάζειν τε αὐτοῦ, παρ' οἷόν
μιν ἄνδρα ἀποπέμψετε, ὥς παραπλήγᾳ τε καὶ τῶν ἑωυτοῦ σινά-
5 μωρον· ἀπηγεόμενος τὰ περ πρὸς Θρασυβούλου ὁπώπει.

(7). “Περίανδρος δὲ συνιὺς τὸ ποιηθῆν, καὶ νόμῳ ἰσχυρῶς ὡς οἱ
ὑπετίθετο Θρασύβουλος τοὺς ὑπειρόχους τῶν ἀσπῶν φρονεῖν,
ἐνθαῦτα δὴ πᾶσαν κακότητα ἐξέφαινε ἐς τοὺς πολίτας. ὅσα γὰρ
Κύψελος ἀπέλιπε κτείνων τε καὶ διώκων, Περίανδρός σφεα ἀπε-
10 τέλεσε. Μιῆ δὲ ἡμέρῃ ἀπέδυσσε πάσας τὰς Κορινθίων γυναῖκας,
διὰ τὴν ἑωυτοῦ γυναῖκα Μέλισσαν· πέμψαντι γάρ οἱ ἐς Θροπρω-
τοὺς ἐπ' Ἀχέροντα ποταμὸν ἄγγέλους ἐπὶ τὸ νεκυομαντήριον
παρακαταθήκης περὶ ξεινικῆς, οὔτε σημανεῖν ἔφη ἢ Μέλισσα
ἐπιφανῆσα, οὔτε κατερέειν ἐν τῷ κέεται χώρῳ ἢ παρακαταθήκη·
15 ῥιγοῦν τε γὰρ, καὶ εἶναι γυμνή· τῶν γὰρ οἱ συγκατέθεψε εἰμά-
των ὄφελος εἶναι οὐδὲν, οὐ κατακαυθέντων. μαρτύριον δὲ οἱ
εἶναι ὡς ἀληθέα ταῦτα λέγει, ὅτι ἐπὶ ψυχρὸν τὸν ἵπνον Περίαν-
δρος τοὺς ἄρτους ἐπέβαλε. Ταῦτα δὲ ὡς ὁπίσω ἀπηγγέλθη τῷ
Περίανδρῳ, πιστὸν γάρ οἱ ἦν τὸ συμβόλαιον, ὃς νεκρῷ ἑοῦσῃ
20 Μέλισσῃ ἐμίγη, ἰθὺς δὴ μετὰ τὴν ἀγγελίην κήρυγμα ἐποίησατο,
ἐς τὸ Ἰπραίον ἐξεῖναι πάσας τὰς Κορινθίων γυναῖκας. αἱ μὲν δὴ
ὡς ἐς ὀρετὴν ἦσαν κόσμῳ τῷ καλλίστῳ χρωόμεναι· ὁ δ' ὑπόστησας
τοὺς δορυφόρους ἀπέδυσέ· σφιας πάσας ὁμοίως τὰς τ' ἐλευθέρας
καὶ τὰς ἀμφιπόλους· συμφορήσας δὲ ἐς ὄνυχμα, Μέλισσῃ ἐπευχό-
25 μενος κατέκαιε. ταῦτα δὲ οἱ ποιήσαντι, καὶ τὸ δεῦτερον πέμ-
ψαντι, ἔφρασε τὸ εἰδῶλον τὸ Μέλισσας ἐς τὸν κατέθηκε χώρον τῷ
Ξείνου τὴν παρακαταθήκην. Τοιοῦτο μὲν ἔστι ὑμῖν ἡ τυραννίς,
ὣς Λακεδαιμόνιοι, καὶ τοιούτων ἔργων. ἡμέας δὲ τοὺς Κορινθίους
τότε αὐτίκα θῶμα μέγα εἶχε, ὅτε ὑμέας εἶδομεν μεταπεμπομένους
30 Ἰππίην· νῦν τε δὴ καὶ μεζόνως θωμάζομεν λέγοντας ταῦτα·
ἐπιμαρτυρόμεθά τε, ἐπικαλούμενοι ὑμῖν θεοὺς τοὺς Ἑλληνίους, μὴ
κατιστάναι τυραννίδας ἐς τὰς πόλεις. οὐκῶν, ἦν μὴ παύσησθε,
ἀλλὰ πειρήσεσθε παρὰ τὸ δίκαιον κατάγοντες Ἰππίην, ὥστε ὑμῖν
Κορινθίους γε οὐ συναινεόντας.”

93. Σωσικλῆς μὲν ἀπὸ Κορίνθου πρᾶσβένων ἔλεξε τάδε.
Ἰππίης δὲ αὐτὸν ἀμείβετο, τοὺς αὐτοὺς ἐπικαλέσας θεοὺς κείνῳ,

ἣ μὲν Κορινθίους μάλιστα πάντων ἐπιποθήσειν Πεισιστράτιδας, ὅταν σφι ἦκωσι ἡμέραι αἱ κύριαι ἀνιᾶσθαι ὑπ' Ἀθηναίων. Ἰππίας μὲν τούτοις ἀμείψατο, οἶά τε τοὺς χρησμούς ἀτρεκέστατα ἀνδρῶν ἐξεπιστάμενος. Οἱ δὲ λοιποὶ τῶν συμμάχων τῶς μὲν εἶχον ἐν ἡσυχίᾳ σφέας αὐτούς· ἐπεὶ τε δὲ Σωσικλῆος ἤκουσαν 5 εἰπαντος ἐλευθέρως, ἅπας τις αὐτέων φωνὴν ῥήξας αἰρέετο τοῦ Κορινθίου τὴν γνώμην, Λακεδαιμονίοισι τε ἐπεμαρτυρέοντο, μὴ ποιεῖν μηδὲν νεώτερον περὶ πόλιν Ἑλλάδα. οὕτω μὲν ταῦτα ἐπαύσθη.

94. Ἰππὶς δὲ ἐνθεῦτεν ἀπελυνομένῳ ἐδίδου μὲν Ἀμύντης 10 Μακεδῶν Ἀνθεμουῖντα, ἐδίδοσαν δὲ Θεσσαλοὶ Ἰωλκόν. ὁ δὲ τούτων μὲν οὐδέτερον αἰρέετο, ἀνεχώρει δὲ ὀπίσω ἐς Σίγειον, τὸ εἶλε Πεισίστρατος αἰχμῇ παρὰ Μιτυληναίων· κρατήσας δὲ αὐτοῦ κατέστησε τύραννον εἶναι παῖδα τὸν ἑωυτοῦ νόθον Ἠγησίστρατον, γεγονότα ἐξ Ἀργεῖης γυναικὸς, ὃς οὐκ ἀμαχητὶ εἶχε τὰ παρῆλαβε 15 παρὰ Πεισίστρατου. ἐπολέμεον γὰρ ἔκ τε Ἀχιλλεῖου πόλιος ὁρμώμενοι καὶ Σιγείου χρόνον ἐπὶ συχρὸν Μιτυληναῖοι τε καὶ Ἀθηναῖοι· οἱ μὲν ἀπαιτέοντες τὴν χώραν· Ἀθηναῖοι δὲ οὔτε συγγινωσκόμενοι, ἀποδεικνύντες τε λόγῳ οὐδὲν μᾶλλον Αἰολεῦσι μετεὶν τῆς Ἰλιάδος χώρας, ἣ οὐ καὶ σφι καὶ τοῖσι ἄλλοις, ὅσοι 20 Ἑλλήνων συνεπρήξαντο Μενέλεω τὰς Ἑλένης ἀρπαγὰς.

95. Πολεμιόντων δὲ σφεων, παντοῖα καὶ ἄλλα ἐγένετο ἐν τῇσι μάχῃσι· ἐν δὲ δὴ καὶ Ἀλκαῖος ὁ ποιητῆς, συμβολῆς γενομένης, καὶ νικῶντων Ἀθηναίων, αὐτὸς μὲν φεύγων ἐκφεύγει, τὰ δὲ οἱ ὅπλα ἔχουσι Ἀθηναῖοι, καὶ σφεα ἀνεκρέμασαν πρὸς τὸ Ἀθή- 25 ναιον τὸ ἐν Σιγείῳ. ταῦτα δὲ Ἀλκαῖος ἐν μέλει ποιήσας, ἐπιτιθεῖ ἐς Μιτυλήνην, ἐξαγγελλόμενος τὸ ἑωυτοῦ πάθος Μελανίπῳ ἀνδρὶ ἱταίρῳ. Μιτυληναῖους δὲ καὶ Ἀθηναίους κατήλλαξε Περίανδρος ὁ Κυπρέλου· τούτῳ γὰρ διαιτητῇ ἐπειράποντο· κατήλλαξε δὲ ὧδε· νέμεσθαι ἑκατέρους τὴν ἔχουσι. Σίγειον μὲν νυν οὕτω ἐγένετο 30 ὑπ' Ἀθηναίοισι.

96. Ἰππίας δὲ ἐπεὶ τε ἀπῆκετο ἐκ τῆς Λακεδαιμόνος ἐς τὴν Ἀσίην, πᾶν χρήμα ἐκίνει, διαβάλλων τε τοὺς Ἀθηναίους πρὸς τὸν Ἀρταφέρνηα, καὶ ποιεῖν ἅπαντα ὅκως αἱ Ἀθῆναι γενοίαιτο ὑπ' ἑωυτῷ τε καὶ Λακείῳ. Ἰππίας τε δὴ ταῦτα ἐπρησσε, καὶ οἱ 35 Ἀθηναῖοι πυθόμενοι ταῦτα πέμπουσι ἐς Σάρδις ἀγγέλους, οὐκ

ἔωντες τοὺς Πέρσας πείθεσθαι Ἀθηναίων τοῖσι φηγάσι. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ἐκίλευε σφεας, εἰ βουλοίατο ὑοοὶ εἶναι, καταδέεσθαι ὀπίσω Ἰππίην. οὐκων δὲ ἐτεδέεοντο τοὺς λόγους ἀποφερομένους Ἀθηναῖοι· οὐκ ἐνδεκομένοιαι δὲ σφι δίδοκτο ἐκ τοῦ φανερῶν
 5 τοῖσι Πέρησι πολεμίους εἶναι.

97. ΝΟΜΙΖΟΤΣΙ δὴ ταῦτα, καὶ διαβεβλημένοιαι ἐς τοὺς Πέρσας, ἐν τούτῳ δὴ τῷ καιρῷ ὁ Μιλήσιος Ἀρισταγόρης, ὑπὸ Κλεομένεος τοῦ Λακεδαιμονίου ἐξελασθεὶς ἐκ τῆς Σπάρτης, ἀπῆκετο ἐς Ἀθήνας· αὕτη γὰρ ἡ πόλις τῶν λοιπίων ἐδυνάστευε μέ-
 10 γιστα. ἐπειθὼν δὲ ἐπὶ τὸν δῆμον ὁ Ἀρισταγόρης ταῦτα ἔλεγε τὰ καὶ ἐν τῇ Σπάρτῃ, περὶ τῶν ἀγαθῶν, τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ τοῦ πολέμου τοῦ Περσικοῦ, ὡς οὔτε ἀσπίδα οὔτε δόρυ νομίζουσι, εὐπετέες τε χειρωθῆναι εἴησαν. ταῦτά τε δὴ ἔλεγε, καὶ πρὸς τοῖσι τάδε, ὡς οἱ Μιλήσιοι τῶν Ἀθηναίων εἰσὶ ἄποικοι, καὶ οἰκός
 15 σφεας εἶη ῥύεσθαι δυναμένους μέγα· καὶ οὐδὲν ὅ τι οὐκ ὑπάρχειτο, οἷα κάρτα δεόμενος, ἐς ὃ ἀνέπεσέ σφεας. Πολλοὺς γὰρ οἶκε εἶναι εὐπετέστερον διαβάλλειν ἢ ἓνα, εἰ Κλεομένεα μὲν τὸν Λακεδαιμόνιον μόνον οὐκ οἶς τε ἐγένετο διαβάλλειν, τρεῖς δὲ μυριάδας Ἀθηναίων ἐποίησε τοῦτο. Ἀθηναῖοι μὲν δὴ ἀναπείσθοντες
 20 ἐψηφίσαντο εἴκοσι νέας ἀπαστεῖλαι βοηθοὺς Ἴωσι, στρατηγὸν ἀποδείξαντες αὐτέων εἶναι Μελάνθιον, ἄνδρα τῶν ἀστῶν ἰόντα τὰ πάντα δόκιμον. Αὗται δὲ αἱ νέες ἀρχὴ κακῶν ἐγένοντο Ἑλλησί τε καὶ βαρβάροις.

98. Ἀρισταγόρης δὲ προπλώσας, καὶ ἀπικόμενος ἐς τὴν Μίλη-
 25 τον, ἐξευρὼν βούλευμα ἀπ' οὗ Ἴωσι μὲν ἔμελλε οὐδεμία ὠφελίη ἔσσεσθαι· οὐ δ' ὦν οὐδὲ τούτου εἵνεκα ἐποίηε, ἀλλ' ὅπως βασιλῆα Λαρεῖον λυπήσειε· ἔπεμψε ἐς τὴν Φρυγίην ἄνδρα ἐπὶ τοὺς Παίονας, τοὺς ἀπὸ Στυμόνος ποταμοῦ αἰχμαλώτους γενομένους ὑπὸ Μεγαβάρου, οἰκείοντας δὲ τῆς Φρυγίης χώρῳ τε καὶ κώμῃ ἐπ'
 30 ἑωυτῶν· ὅς ἐπεί τε ἀπικετο ἐς τοὺς Παίονας ἔλεγε τάδε· “ Ἄνδρες Παῖονες, ἔπεμψέ με Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτιον τύραννος σωτηρίην ὑμῖν ὑποθησόμενον, ἣν περ βούλησθε πείθεσθαι. νῦν γὰρ Ἰωνίῃ πᾶσα ἀπέστηκε ἀπὸ βασιλῆος, καὶ ὑμῖν παρέχει σῶζεσθαι ἐπὶ τὴν ὑμετέραν αὐτέων. μέχρι μὲν θαλάσσης αὐτοῖσι ὑμῖν, τὸ δὲ ἀπὸ
 35 τούτου ἡμῖν ἤδη μέλει.” Ταῦτα δὲ ἀκούσαντες οἱ Παῖονες κάρτα τε ἀσπαστὸν ἐποίησαντο, καὶ ἀναλαβόντες παῖδάς τε καὶ

γυναικας ἀπεδίδρασκον ἐπὶ θάλασσαν· οἱ δὲ τινες αὐτέων καὶ κατέμειναν ἀρῶνθῆσαντες αὐτοῦ. ἐπεὶ τε δὲ οἱ Παίονες ἀπικέατο ἐπὶ θάλασσαν, ἐνθεῦτεν ἐς Χίον διέβησαν. ἐόντων δὲ ἤδη ἐν Χίῳ, κατὰ πόδας ἐληλύθει Περσίων ἵππος πολλή διώκουσα τοὺς Παίονας. ὥς δὲ οὐ κατέλαβον, ἐπηγγέλλοντο ἐς τὴν Χίον τοῖσι 5 Παίοισι, ὅπως ἂν ὀπίσω ἀπέλθοιεν. οἱ δὲ Παίονες τοὺς λόγους οὐκ ἐνεδέκοντο· ἀλλ' ἐκ Χίου μὲν Χίοι σφείας ἐς Λέσβον ἤγαγον, Λέσβιοι δὲ ἐς Δορύκον ἐκόμεσαν· ἐνθεῦτεν δὲ περὶ κομιζόμενοι ἀπικέατο ἐς Παιονίην.

99. Ἀρισταγόρης δὲ, ἐπειδὴ οἱ τε Ἀθηναῖοι ἀπικέατο εἴκοσι 10 νηυσὶ, ἅμα ἀγόμενοι Ἐρετριέων πέντε τριήρεις, οἱ οὐ τὴν Ἀθηναίων χάριν ἐστρατεύοντο, ἀλλὰ τὴν αὐτέων Μιλησίων, ὀφειλόμενά σφι ἀποδιδόντες· οἱ γὰρ δὴ Μιλήσιοι πρότερον τοῖσι Ἐρετριεῦσι τὸν πρὸς Χαλκιδίας πόλεμον συνδιένεικαν, ὅτι περ καὶ Χαλκιδεῦσι ἀντία Ἐρετριέων καὶ Μιλησίων Σάμιοι ἐβοήθειον· οὗτοι ὦν ἐπεὶ 15 τέ σφι ἀπικέατο, καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι παρήσαν, ἐποιέετο στρατηγὴν ὁ Ἀρισταγόρης ἐς Σύρδεις. αὐτὸς μὲν δὴ οὐκ ἐστρατεύετο, ἀλλ' ἔμεινε ἐν Μιλήτῳ· στρατηγοὺς δὲ ἄλλους ἀπέδειξε Μιλησίων εἶναι, τὸν ἰωυτοῦ τε ἀδελφεὸν Χαροπῖνον, καὶ τῶν ἄλλων ἄστων Ἐρμόφαντον. 20

100. Ἀπικόμενοι δὲ τῷ στόλῳ τούτῳ Ἴωνες ἐς Ἐφεσον, πλοῖα μὲν κατέλιπον ἐν Κορήσῳ τῆς Ἐφεσίης· αὐτοὶ δὲ ἀνέβαινον χειρὶ πολλῇ, ποιούμενοι Ἐφεσίους ἡγεμόνας. πορευόμενοι δὲ παρὰ ποταμὸν Κυῦστριον, ἐνθεῦτεν ἐπεὶ τε ὑπερβάντες τὸν Τρωῶλον ἀπίκοντο αἰρέουσι Σύρδεις, οὐδενός σφι ἀντιωθέντος· αἰρέουσι δὲ 25 χωρὶς τῆς ἀκρόπόλιος τὰλλα πάντα· τὴν δὲ ἀκρόπολιν ἐρῶντο αὐτοὺς Ἀρταφέρνης, ἔχων δύναμιν ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγην.

101. Τὸ δὲ μὴ λεηλατῆσαι ἐλόντας σφείας τὴν πόλιν ἔσχε τότε. ἔσαν ἐν τῇσι Σύρδισι οἰκίαι αἱ μὲν πλευνες καλὰμιναι· ὅσαι δ' αὐτέων καὶ πλίνθιναι ἔσαν καλὰμον εἶχον τὰς ὀροφάς. τουτέων 30 δὴ μίαν τῶν τις στρατιωτέων ὥς ἐνέπρησε, αὐτίκα ἀπ' οἰκίης ἐς οἰκίην ἰὼν τὸ πῦρ ἐπένεμετο τὸ ἅστυ ἅπαν. καιομένου δὲ τοῦ ἅστεος, οἱ Ἄνδοι τε καὶ ὅσοι Περσίων ἐνῆσαν ἐν τῇ πόλει ἀπολαμφθέντες πάντοθεν, ὥστε τὰ περιέσχατα νεμομένου τοῦ πυρὸς, καὶ οὐκ ἔχοντος ἐξήλυσιν ἐκ τοῦ ἅστεος, συνέρῳρον ἐς τε τὴν ἀγο- 35 ρὴν καὶ ἐπὶ τὸν Πακτωλὸν ποταμὸν, ὃς σφι ψῆγμα χρυσοῦ κατα-

φορέων ἐκ τοῦ Τρωῶλου διὰ μίσης τῆς ἀγορῆς φέει, καὶ ἔπειτα ἐς τὸν Ἐρμον ποταμὸν ἐκδιδοῖ, ὃ δὲ ἐς Θάλασσαν. ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν Πακτιῶλὸν καὶ ἐς τὴν ἀγορὴν ἀθροιζόμενοι οἱ τε Λυδοὶ καὶ οἱ Πέρσαι, ἠναγκάζοντο ἀμύνεσθαι. οἱ δὲ Ἴωνες ὀρέοντες τοὺς 5 μὲν ἀνυμνομένους τῶν πολέμιων, τοὺς δὲ σὺν πλῆθει πολλῶ⁹ προσφερομένους, ἔξανεχώρησαν δεισαντες πρὸς τὸ οὖρος τὸν Τρωῶλον καλεόμενον· ἐνθιῦται δὲ ὑπὸ νύκτα ἀπαλλάσσοντο ἐπὶ τὰς νέας.

102. Καὶ Σάρδεις μὲν ἐνεπρήσθησαν, ἐν δὲ αὐτῇσι καὶ ἱρὸν ἐπιχωρῆς Θεοῦ Κυβήβης· τὸ σκηπτόμενοι οἱ Πέρσαι ὕστερον 10 ἀντενεπίμπρασαν τὰ ἐν Ἑλλήσι ἱρά. Τότε δὲ οἱ Πέρσαι οἱ ἐντὸς Ἄλυσος ποταμοῦ νομοὺς ἔχοντες προπυνθανόμενοι ταῦτα, συνηλλίζοντο καὶ ἐβοήθειον τοῖσι Λυδοῖσι. καὶ πως ἐν μὲν Σάρδεσι οὐκέτι ἰόντας τοὺς Ἴωνας εὐρίσκουσι· ἐπόμενοι δὲ κατὰ στίβον αἰρέουσι αὐτοὺς ἐν Ἐφέσῳ. καὶ ἀντετάχθησαν μὲν οἱ Ἴωνες, 15 συμβαλόντες δὲ πολλὸν ἐσώθησαν· καὶ πολλοὺς αὐτέων οἱ Πέρσαι φονεύουσι, ἄλλους τε οὐνομαστοὺς, ἐν δὲ δὴ καὶ Εὐαλκίδεα στρατηγέοντα Ἐρετριέων, στεφανηφόρους τε ἀγῶνας ἀνραιρηκότα, καὶ ὑπὸ Σιμωνίδειω τοῦ Κηΐου πολλὰ αἰνεθέντα. οἱ δὲ αὐτέων ἀπέφυγον τὴν μάχην ἐσκεδάσθησαν ἀνὰ τὰς πόλεις.

20 103. Τότε μὲν δὴ οὕτω ἡγωνίσαντο. μετὰ δὲ, Ἀθηναῖοι μὲν τὸ παράπαν ἀπολιπόντες τοὺς Ἴωνας, ἐπικαλεομένου σφέας πολλὰ δι' ἀγγέλων Ἀρισταγόρῳ, οὐκ ἔφασαν τιμωρῆσιν σφίσι. Ἴωνες δὲ τῆς Ἀθηναίων συμμαχίας στερηθέντες, (οὕτω γὰρ σφι ὑπῆρχε πεποιημένα ἐς Δαρεῖον,) οὐδὲν δὴ ᾔσσαν τὸν πρὸς βασιλῆα πόλε- 25 μον ἐσκευάζοντο. Πλώσαντες δὲ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, Βυζάντιόν τε καὶ τὰς ἄλλας πόλεις ἀπάσας τὰς ταύτῃ ὑπ' ἐκωτοῖσι ἐποιήσαντο. ἐκπλώσαντές τε ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον, Καρίης τὴν πολλὴν προσεκτήσαντο σφίσι σύμμαχον εἶναι, καὶ γὰρ τὴν Καῦνον πρότερον οὐ βουλομένην συμμαχεῖν, ὥς ἐνέπρησαν τὰς Σάρδεις, τότε 30 σφι καὶ αὕτῃ προσεγένετο.

104. Κύπριοι δὲ ἐθέλονταί σφι πάντες προσεγένοντο, πλὴν Ἀμαθουσίων. ἀπέστησαν γὰρ καὶ οὗτοι ὥδε ἀπὸ Μήδων. Ἦν Ὀνήσιλος Γόργον μὲν τοῦ Σαλαμινίων βασιλῆος ἀδελφεὸς νεώ- 35 ὢν ἡρ πολλάκις μὲν καὶ πρότερον τὸν Γόργον παρηγορεῖτο ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλῆος· τότε δ', ὥς καὶ τοὺς Ἴωνας ἐπύθετο

ἀπεισάναι, πύγχνυ επικείμενος εἰῆγε. ὥς δὲ οὐκ ἔπειθε τὸν Ἴϋργον, ἐνθαυτιά μιν φυλάξας ἐξελθόντα τὸ ἄστυ τὸ Σαλαμινίων ὁ Ὀνήσιλος ἅμα τοῖσι ἑωυτοῦ σιασιώτῃσι ἀπεκλήϊσε τῶν πυλέων. Γόργος μὲν δὴ στερηθεὶς τῆς πόλιος ἔφευγε ἐς Μήδους· Ὀνήσιλος δὲ ἦρχε Σαλαμῖνος, καὶ ἀνέπειθε πάντας Κυπρίους συναπίστα- 5 σθαι. τοὺς μὲν δὴ ἄλλους ἀνέπεισε. Ἀμαθουσίους δὲ, οὐ βουλομένους οἱ πείθεσθαι, ἐπολιόρκει προσκατήμενος.

105. Ὀνήσιλος μὲν νυν ἐπολιόρκει Ἀμαθούντα. βασιλεῖ δὲ Δαρεῖω ὥς ἐξαγγέλθη Σάρδεις ἀλούσας ἐμπερηῆσθαι ὑπὸ τε Ἀθηναίων καὶ Ἰώνων, τὸν δὲ ἡγούμενον γενέσθαι τῆς συλλογῆς, ὥστε 10 ταῦτα συνυφανθῆναι, τὸν Μιλήσιον Ἀρισταγόρην· πρῶτα μὲν λέγεται αὐτὸν, ὥς ἐπύθετο ταῦτα, Ἰώνων οὐδένα λόγον ποιησάμενον, εὐ εἰδότα ὥς οὗτοι γε οὐ καταπροΐζονται ἀποστάντες, εἰρεσθαι οἵτινες εἰεν οἱ Ἀθηναῖοι· μετὰ δὲ, πυθόμενον αἰτῆσαι τὸ τόξον, λαβόντα δὲ καὶ ἐπιθέντα οἷσιν ἄνω ἐς τὸν οὐρανὸν 15 ἀπείναι, καὶ μιν ἐς τὸν ἥερα βάλλοντα εἰπεῖν· “ὦ Ζεῦ, ἐκγενέσθαι μοι Ἀθηναίους τίσασθαι.” εἰπαντα δὲ ταῦτα, προστάξαι ἐν τῶν θεραπεόντων, δειπνου προκειμένου αὐτῷ, ἐς τρεῖς ἐκάστοτε εἰπεῖν· “Δείποτα, μέμνεο τῶν Ἀθηναίων.”

106. Προστάξας δὲ ταῦτα, εἶπε καλέσας ἐς ὅψιν Ἰστιαῖον τὸν 20 Μιλήσιον, τὸν ὁ Δαρεῖος κατεῖχε χρόνον ἤδη πολλόν· “Πυνθάνομαι, Ἰστιαῖε, ἐπίτροπον τὸν σὸν, τῷ σὺ Μιλήτιον ἐπέτρεψας, νεώτερον ἐς ἐμὲ πεποιηκέναι πρήγματα. ἄνδρας γὰρ μοι ἐκ τῆς ἐτέρης ἡπείρου ἐπαγαγὼν, καὶ Ἴωνας σὺν αὐτοῖσι, τοὺς δώσαντας· ἐμοὶ δίκην τῶν ἐποίησαν, τούτους ἀναγνώσας ἅμα ἐκείνοισι ἔπε- 25 σθαι, Σαρδίων με ἀπειστέρηκε. νῦν ὦν κῶς τοι φαίνεται ταῦτα ἔχειν καλῶς; κῶς δ’ ἄνευ τῶν σῶν βουλευμάτων τοιοῦτόν τι ἐπρήχθη; ὅρα μὴ ἐξ ὑστέρης σεωντὸν ἐν αἰτίῃ σῆς.” Εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ἰστιαῖος· “Βασιλεῦ, κοῖον ἐφθίγξαιο ἔπος; ἐμὲ βουλευσαι πρήγμα ἐκ τοῦ σοὶ τι ἢ μέγα ἢ σμικρὸν ἔμελλε λυπηρὸν 30 ἀνασάξῃσιν; τί δ’ ἂν ἐπιδιζήμενος ποιέοιμι ταῦτα; τεῦ δὲ ἐνδεῆς ἐὼν; τῷ πάρα μὲν πάντα ὅσα περ σοὶ, πάντων δὲ πρὸς σέο βουλευμάτων ἐπακούειν ἀξιεύμαι. Ἀλλ’ εἴ περ τι τοιοῦτον, οἷον σὺ εἰρηκας, πρήσσει ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος, ἴσθι αὐτὸν ἐπ’ ἑωυτοῦ βαλλόμενον πεπρηγμένον. ἀρχὴν δὲ ἔγωγε οὐδὲ ἐνδέχομαι τὸν λόγον, 35 ὅπως τι Μιλήσιοι καὶ ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος νεώτερον πρήσουσι περὶ

πρήγματα τὰ σά. Εἰ δ' ἄρα τι τοιοῦτο ποιεῦσι, καὶ σὺ τὸ ἐόν ἀκήκοας, ὃ βασιλεῦ, μάθῃς οἷον πρῆγμα ἐργάσαιο ἐμὶ ἀπὸ θαλάσσης ἀνάσπαστον ποιήσας. Ἴωνες γὰρ οἴκασιν, ἐμεῦ ἐξ ὀφθαλμῶν σφί γενομένου, ποιήσαι τῶν πάλαι ἴμερον εἶχον· ἐμέο δ' ἂν
 5 ἐόντος ἐν Ἰωνίῃ, οὐδεμία πόλις ὑπεκίνησεν. Νῦν ὦν ὡς τάχος με ἄφες πορευθῆναι ἐς Ἰωνίην, ἵνα τοι κείνᾳ τε πάντα καταρτίσω ἐς τωῦτό, καὶ τὸν Μιλήτου ἐπίτροπον τοῦτον, τὸν ταῦτα μηχανησάμενον, ἐγχειρίθῃτον παραδῶ. ταῦτα δὲ κατὰ νόον τὸν σὸν ποιήσας, θεοὺς ἐπόμενυμι τοὺς βασιλεῖς, μὴ μὲν πρότερον ἐκδύ-
 10 σασθαι τὸν ἔχων κιθῶνα καταβήσομαι ἐς Ἰωνίην, πρὶν ἂν τοι Σαρδῶ νῆσον τὴν μεγίστην δασμοφόρον ποιήσω.”

107. Ἰστιαῖος μὲν δὴ λέγων ταῦτα διεβάλλει. Δαρεῖος δὲ ἐπελθετο, καὶ μιν ἀπείε ἐντειλάμενος, ἐπεὶ τὰ ὑπέσχετό οἱ ἐπιτελέα ποιῆσθαι, παραγίνεσθαι οἱ ὀπίσω ἐς τὰ Σοῦσα.

15 108. Ἐν ᾧ δὲ ἡ ἀγγελίη τε περὶ τῶν Σαρδίων παρὰ βασιλῆα ἀνῆκε, καὶ Δαρεῖος τὰ περὶ τὸ τόξον ποιήσας Ἰστιαίῳ ἐς λόγους ἦλθε, καὶ Ἰστιαῖος μεμετιμένος ὑπὸ Δαρείου ἐκομίζετο ἐπὶ θάλασσαν· ἐν τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ ἐγίνετο τάδε. Πολιορκέοντι τῷ Σαλαμινίῳ Ὀνησίῳ Ἀμαθουσίους ἐξαγγέλλεται νηυσὶ στρα-
 20 τὴν πολλὴν ἄγορτα Περσικὴν Ἀργύβιον, ἄνδρα Πέρσῃ, προσδόκιμον ἐς τὴν Κύπρον εἶναι. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ὀνήσιλος κήρυκας διέπεμψε ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐπικαλούμενός σφεις. Ἴωνες δὲ οὐκ ἐς μακρὴν βουλευσάμενοι ἤκον πολλῶ στόλῳ. Ἴωνές τε δὴ παρῆσαν ἐς τὴν Κύπρον, καὶ οἱ Πέρσαι νηυσὶ διαβάντες ἐκ τῆς
 25 Κιλικίης ἦσαν ἐπὶ τὴν Σαλαμίνα πεζῇ· τῇσι δὲ νηυσὶ οἱ Φοίνικες περιέπλων τὴν ἄκρην, αἱ καλεῦνται Κληῖδες τῆς Κύπρου.

109. Τούτου δὲ τοιαύτου γινομένου, ἔλεξαν οἱ τύραννοι τῆς Κύπρου, συγκαλέσαντες τῶν Ἰώνων τοὺς στρατηγούς· “Ἄνδρες Ἴωνες, αἴρῃσιν ὑμῖν δίδομεν ἡμεῖς οἱ Κύπριοι ὁκοτέροισι βούλεσθαι
 30 προσφέρεισθαι, ἢ Πέρσῃσι, ἢ Φοίνιξι. εἰ μὲν γὰρ πεζῇ βούλεσθαι ταχθέντες Πέρσῃων διαπειρῶσθαι, ὦρῃ ἂν εἴη ὑμῖν, ἐκβάντας ἐκ τῶν νεῶν, τάσσεσθαι πεζῇ, ἡμέας δὲ ἐς τὰς νεῆς ἐμβαίνειν τὰς ὑμετέρας, Φοίνιξι ἀνταγωνιευμένους· εἰ δὲ Φοινίκων μᾶλλον βούλεσθαι διαπειρῶσθαι, ποιεῖν χρεὸν ἐστί ὑμέας ὁκότερα ἂν δὴ τουτέων
 35 ἔλθοιτε, ὅπως τὸ κατ' ὑμέας ἔσται ἢ τε Ἰωνίῃ καὶ ἡ Κύπρος ἐλευθέρῃ.” Εἶπαν οἱ Ἴωνες πρὸς ταῦτα· “Ἡμεῖς ἀπέπεμψε τὸ

κοινὸν τῶν Ἰωνῶν φυλάζοντας τὴν θάλασσαν, ἀλλ' οὐκ ἵνα Κυ-
πρίοισι τὰς νέας παραδόντες αὐτοὶ Πέρσῃσι περὶ προσφερώμεθα.
ἡμεῖς μὲν νυν ἐπ' οὐ ἐτάχθημεν, ταύτῃ πειρησόμεθα εἶναι χρη-
στοί· ἡμεῖς δὲ χρεὸν ἐστί, ἀναμνησθέντας οἷα ἐπάσχετε δουλεύ-
οντες πρὸς τῶν Μήδων, γίνεσθαι ἀνδρας ἀγαθούς." Ἰωanes μὲν 5
τούτοις ἀμείψαντο.

110. Μετὰ δὲ, ἡκόντων ἐς τὸ πεδίον τὸ Σαλαμινίων τῶν
Περσέων, διέτασσον οἱ βασιλῆες τῶν Κυπρίων, τοῖς μὲν ἄλλους
Κυπρίους κατὰ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἀντιτάσσοντες· Σαλαμι-
νίων δὲ καὶ Σολίων ἀπολέξαντες τὸ ἄριστον, ἀντίτασσον Πέρσῃσι. 10
Ἀρτυβίῳ δὲ τῷ στρατηγῷ τῶν Περσέων ἐθελοντὴς ἀντιτάσσεται
Ὀνήσιλος.

111. Ἦλανε δὲ ἵππον ὁ Ἀρτύβιος δεδιδαγμένον πρὸς ὀπί-
την ἵστασθαι ὀρθόν. πυθόμενος ὦν ταῦτα ὁ Ὀνήσιλος, ἦν γάρ
οἱ ὑπασπιστὴς γένος μὲν Κάρ, τὰ δὲ πολέμια κάρτα δόκιμος, καὶ 15
ἄλλως λήματος πλέος, εἶπε πρὸς τοῦτον· " Πυνθάνομαι τὸν
Ἀρτυβίου ἵππον ἱστάμενον ὀρθόν, καὶ ποσὶ καὶ στόματι κατερ-
γάζεσθαι πρὸς τὸν ἄν προσενεχθῇ. σὺ ὦν βουλευσάμενος αὐτίκα
εἰπὲ ὁκότερον βούλει φυλάζας πληῆσαι, εἴτε τὸν ἵππον, εἴτε
αὐτὸν Ἀρτύβιον." Εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ ὑπάρχ αὐτοῦ· " Ὡς 20
βασιλεῦ, ἐτοῖμος μὲν ἐγὼ εἰμι ποιεῖν καὶ ἀμφοτέρω, καὶ τὸ ἕτερον
αὐτέων, καὶ πάντως τὸ ἄν ἐπιτάσσης σύ· ὥς μέντοι ἔμοιγε δοκεῖ
εἶναι τοῖσι σοῖσι πρήγμασι προσφερέστερον φράσω. βασιλῆα μὲν
καὶ στρατηγὸν χρεὸν εἶναι φημι βασιλεῖ τε καὶ στρατηγῷ προσφέ-
ρεσθαι· ἦν τε γὰρ κατέλῃς ἄνδρα στρατηγόν, μέγα τοι γίνεται· 25
καὶ δεύτερα, ἦν σὲ ἐκέινος, τὸ μὴ γένοιτο, ὑπὸ ἀξιοχρεῶ καὶ ἀπο-
θανεῖν ἡμίση συμφορὴ· ἡμεῖς δὲ τοὺς ὑπηρέτας ἑτέροισι τε
ὑπηρέτῃσι προσφέρεσθαι, καὶ πρὸς ἵππον, τοῦ σὺ τὰς μηχανὰς
μηδὲν φοβηθῇς· ἐγὼ γὰρ δὴ τοι ὑποδέχομαι μὴ μιν ἀνδρὸς ἐτι
γε μηδενὸς στήσεσθαι ἐναντίον." 30

112. Ταῦτα εἶπε, καὶ μεταντίκα συνέμιγξε τὰ στρατόπεδα
περὶ καὶ νηυσί. Νηυσὶ μὲν νυν Ἰωanes ἄκροι γεόμενοι ταύτῃν
τὴν ἡμέρην ὑπερεβάλλοντο τοὺς Φοίνικας· καὶ τουτέων Σύμιοι
ἠρίστευσαν. Περὶ δὲ, ὥς συνῆλθε τὰ στρατόπεδα, συμπεσόντα
ἐμάχοντο. κατὰ δὲ τοὺς στρατηγοὺς ἀμφοτέρους τάδε ἐγένετο. 35
ὥς προσεφέρετο πρὸς τὸν Ὀνήσιλον ὁ Ἀρτύβιος ἐπὶ τοῦ ἵππου

κατήμενος, ὃ Ὀνήσιλος, κατὰ τὰ συνεθήκατο τῷ ὑπασπιστῇ, παῖσι προσφερόμενον αὐτὸν τὸν Ἀρτύβιον· ἐπιβαλόντος δὲ τοῦ ἵππου τοὺς πόδας ἐπὶ τὴν Ὀνησίλου ἀσπίδα, ἐνθαῦτα ὁ Κάρ δρεπάνῳ πλήξας ἀπαράσσει τοῦ ἵππου τοὺς πόδας. Ἀρτύβιος μὲν δὴ ὁ
 5 στρατηγὸς τῶν Περσέων ὁμοῦ τῷ ἵππῳ πίπτει αὐτοῦ ταύτῃ.

113. Μαχομένων δὲ καὶ τῶν ἄλλων, Σησηήνωρ, τύραννος ἑὼν Κουρίου, προδιδοῖ, ἔχων δύναμιν ἀνδρῶν περὶ ἑωυτὸν οὐ σμικρὴν· οἱ δὲ Κουριεῖς οὗτοι λέγονται εἶναι Ἀργεῶν ἄποικοι. προδόντων δὲ τῶν Κουριέων, αὐτίκα καὶ τὰ Σαλαμινίων πολεμιστήρια
 10 ἄρματα τωνὸ τοῖσι Κουριεῦσι ἐποίησε. γινομένων δὲ τουτέων, κατυπέριτεροι ἔσαν οἱ Πέρσαι τῶν Κυπρίων. Τετραμμένου δὲ τοῦ στρατοπέδου, ἄλλοι τε ἔπесον πολλοὶ, καὶ δὴ καὶ Ὀνήσιλός τε ὁ Χέρσιος, ὃς περ τὴν Κυπρίων ἀπόστασιν ἔρηξε, καὶ ὁ Σόλων βασιλεὺς Ἀριστοκύπρος ὁ Φιλοκύπρου· Φιλοκύπρου δὲ τούτου
 15 τὸν Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, ἀπικόμενος ἐς Κύπρον, ἐν ἔπεισι αἰνεῖται τυράννων μάλιστα.

114. Ὀνησίλου μὲν νυν Ἀμαθούσιοι, ὅτι σφέας ἐπολιόρχησε, ἀποταμόντες τὴν κεφαλὴν, ἐκόμισαν ἐς Ἀμαθούντα· καὶ μιν ἀνεκρέμασαν ὑπὲρ τῶν πυλέων. κρεμαμένης δὲ τῆς κεφαλῆς, καὶ
 20 ἤδη ἐούσης κοίτης, ἐσμὸς μελισσέων ἐσθὺς ἐς αὐτὴν, κηρίων μιν ἐνέπλησε· τούτου δὲ γενομένου τοιούτου, ἐχρέωντο γὰρ περὶ αὐτῆς οἱ Ἀμαθούσιοι, ἐμαντεύθῃ σφι “τὴν μὲν κεφαλὴν κατελόντας θάψαι, Ὀνησίλῳ δὲ θύειν ὡς ἡρωϊ ἀνὰ πᾶν ἔτος. καὶ σφι ποιεῦσι ταῦτα ἄμεινον συνοίσειςθαι.” Ἀμαθούσιοι μὲν νυν
 25 ἐποίουν ταῦτα καὶ τὸ μέχρι ἐμεῦ.

115. Ἴωνες δὲ οἱ ἐν Κύπρῳ ναυμαχήσαντες, ἐπεὶ τε ἔμαθον τὰ πρήγματα τὰ Ὀνησίλου διεφθαρμένα, καὶ τὰς πόλεις τῶν Κυπρίων πολιορκευμένας τὰς ἄλλας, πλὴν Σαλαμῖνος, ταύτην δὲ
 30 Γόργῳ τῷ προτέρῳ βασιλεῖ τοὺς Σαλαμινίους παραδόντας· αὐτίκα μαθόντες οἱ Ἴωνες ταῦτα ἀπέπλων ἐς τὴν Ἰωνίην. τῶν δὲ ἐν Κύπρῳ πόλιν ἀντίσχε χρόνον ἐπὶ πλεῖστον πολιορκευμένη Σόλοι, τὴν πέριξ ὑπορύσσοντες τὸ τεῖχος πέμπτω μὴν ἐἶλον οἱ Πέρσαι.

116. Κύπριοι μὲν δὴ, ἐνιαυτὸν ἐλεύθεροι γεγόμενοι, αὐτίς ἐκ
 35 νέης κατεδεδούλωντο. Λαυρίσης δὲ, ἔχων Λαφείου θυγατέρα, καὶ Τμέης τε καὶ Ὀτάνης, καὶ ἄλλοι Πέρσαι στρατηγοὶ, ἔχοντες καὶ

οὗτοι Δαρείου θυγατέρας, επιδιώξαντες τοὺς ἐν Σάρδισι στρατευσαμένους Ἴωνων, καὶ ἑσαυράξαντες σφείας ἐς τὰς νέας, τῇ μάχῃ ὡς ἐπεκράτησαν, τὸ ἐνθεῦτεν ἐπιδιελόμενοι τὰς πόλεις ἐπόρθεον.

117. Δαυρίσης μὲν τραπόμενος πρὸς τὰς ἐν Ἑλλησπόντῳ πόλεις εἴλε μὲν Δάρδανον, εἴλε δὲ Ἀβυδὸν τε καὶ Περκώτην, καὶ 5 Λάμψακον καὶ Παισόν· ταύτας μὲν ἐπ' ἡμέρης ἐκάστης αἶρεε. ἀπὸ δὲ Παισοῦ ἱλαύνοντι οἱ ἐπὶ Πάριον πόλιν ἦλθε ἀγγελίη, τοὺς Κᾶρας τωὐτὸ ἴσως φρονήσαντας ἀπειστάναι ἀπὸ Περσέων. ἀποστρέψας ὢν ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου, ἤλαυσε τὸν στρατὸν ἐπὶ τὴν Καρίην. 10

118. Καὶ κως ταῦτα τοῖσι Καροῖ ἐξαγγελθῇ πρότερον πρὶν ἢ τὸν Δαυρίσην ἀπικέσθαι. πυθόμενοι δὲ οἱ Κᾶρες συνελέγοντο ἐπὶ Λευκάς τε Σιτήλας καλεόμενας καὶ ποταμὸν Μαρσύνην, ὅς ῥέων 15 ἐκ τῆς Ἰδριάδος χώρης ἐς τὸν Μαίανδρον ἐκδιδοῖ. συλληχθέντων δὲ τῶν Καρῶν ἐνθαῦτα, ἐγίνοντο βουλαὶ ἄλλαι τε πολλαί, καὶ 15 ἀρίστη γε δοκέουσα εἶναι ἔμοι Πιζοδάρου τοῦ Μανσώλου, ἀνδρὸς Κινδυέος, ὅς τοῦ Κιλικίων βασιλῆος Συεννέσιος εἶχε θυγατέρα. τούτου τοῦ ἀνδρὸς ἡ γνώμη ἔφερε, διαβάντας τὸν Μαίανδρον τοὺς Κᾶρας, καὶ κατὰ νώτου ἔχοντας τὸν ποταμὸν, οὕτω συμβάλλειν· 20 ἵνα μὴ ἔχοντες ὀπίσω φεύγειν οἱ Κᾶρες, αὐτοῦ τε μένειν ἀναγκαζόμενοι, γενοίαιτο ἔτι ἀμείνονες τῆς φύσεως. αὕτη μὲν νυν οὐκ ἐνίκα ἡ γνώμη, ἀλλὰ τοῖσι Πέρσῃσι κατὰ νώτου γίνεσθαι τὸν Μαίανδρον μᾶλλον ἢ σφίσι· δηλαδὴ, ἣν φυγὴ τῶν Περσέων γίνηται, καὶ ἑσσωθέωσι τῇ συμβολῇ, ὡς οὐκ ἀπορροστήσουσι, ἐς τὸν 25 ποταμὸν ἐσπίπτοντες.

119. Μετὰ δὲ, παρεόντων καὶ διαβάντων τὸν Μαίανδρον τῶν Περσέων, ἐνθαῦτα ἐπὶ τῷ Μαρσύνῃ ποταμῷ συνέβαλόν τε τοῖσι Πέρσῃσι, οἱ Κᾶρες, καὶ μάχην ἐμαχίσαντο ἰσχυρὴν, καὶ ἐπὶ χρόνον πολλόν· τέλος δὲ ἑσώθησαν διὰ πληθους. Περσέων μὲν δὴ 30 ἐπεσον ἄνδρες ἐς διαχιλίους, Καρῶν δὲ ἐς μυρίους. ἐνθεῦτεν δὲ οἱ διαφυγόντες αὐτέων κατειλήθησαν ἐς Λάβρανδα, ἐς Διὸς Στρατίου ἱερὸν μέγα τε καὶ ἅγιον ἄλσος πλατανίστων. μούνοι δὲ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Κᾶρες εἰσι οἱ Διὶ Στρατίῳ θυσίας ἀνάγουσι. κατειληθέντες ὢν οὗτοι ἐνθαῦτα ἐβουλευόντο περὶ σωτηρίας, ὁκότερα ἢ 35 παραδόντες σφείας αὐτοὺς Πέρσῃσι, ἢ ἐκλιπόντες τὸ παράπαν τὴν Ἀσίην, ἄμεινον πρήξουσι.

120. Βουλευομένοισι δὲ σφι ταῦτα παραγίνονται βοηθέοντες Μιλήσιοι τε καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτέων. ἐνθαῦτα δὲ τὰ μὲν πρότερον οἱ Κῆρες ἐβουλευόντο μετήκαν, οἱ δὲ αὖτις πολεμῖν ἐξ ἀρχῆς ἀριέοντο· καὶ ἐπιούσι τε τοῖσι Πέρσῃσι συμβάλλουσι, καὶ μαχέ-
5 σάμενοι ἐπὶ πλεῦν ἢ πρότερον ἐσώθησαν· πεσόντων δὲ τῶν πάντων πολλῶν, Μιλήσιοι μάλιστα ἐπλήγησαν.

121. Μετὰ δὲ, τοῦτω τὸ τρωμα ἀνέλαβόν τε καὶ ἀνεμαχέεσσαντο οἱ Κῆρες. πυθόμενοι γὰρ ὡς στρατεύεσθαι ὀρμίζεται οἱ Πέρσαι ἐπὶ τὰς πόλεις σφείων, ἐλόχησαν τὴν ἐν Πηδάσῃ ὁδόν· ἐς τὴν
10 ἐμπεσόντες οἱ Πέρσαι νυκτὸς διεφθάρησαν, καὶ αὐτοὶ, καὶ οἱ στρατηγοὶ αὐτέων, Δαυρίσης καὶ Ἀμόργης καὶ Σισιμάκης· σὺν δὲ σφι ἀπέθανε καὶ Μύρσος ὁ Γύγεω. τοῦ δὲ λόχου τούτου ἡγεμὼν ἦν Ἡρακλείδης Ἰβανώλιος, ἀνὴρ Μυλασσεύς. οὗτοι μὲν νυν τῶν Περσέων οὕτω διεφθάρησαν.

122. Τμέης δὲ, καὶ αὐτὸς ἐὼν τῶν ἐπιδιωξάντων τοὺς ἐς Σάρ-
δεις στρατευσαμένους Ἰώνων, τραπόμενος ἐς τὴν Προποντιίδα, εἶλε
Κίον τὴν Μυσίην. ταύτην δὲ ἐξελὼν, ὡς ἐπύθετο τὸν Ἑλλήσπον-
τον ἐκλειοπέναι Δαυρίσην, καὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ Καρήης, κατα-
λιπὼν τὴν Προποντιίδα, ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἦγε τὸν στρατὸν·
20 καὶ εἶλε μὲν Αἰολίας πάντας ὅσοι τὴν Γλαῦδα νέμονται, εἶλε δὲ Γέργιθας, τοὺς ὑπολειφθέντας τῶν ἀρχαίων Τρύκρων· αὐτὸς τε Τμέης αἰρέων ταῦτα τὰ ἔθνηα νούσῃ τελευτῇ ἐν τῇ Τρωάδι.

123. Οὗτος μὲν δὴ οὕτω ἐτελεύτησε· Ἀρταφέρνης δὲ ὁ Σαρ-
δίων ὑπαρχος, καὶ Ὀτάνης ὁ τρίτος στρατηγός, ἐτάχθησαν ἐπὶ
25 τὴν Ἰωνίην καὶ τὴν προσεχέα Αἰολίδα στρατεύεσθαι. Ἰωνίης μὲν νυν Κλαζομενῆς αἰρέουσι· Αἰολέων δὲ Κύμην.

124. Ἀλισκομενέων δὲ τῶν πολίων, ἦν γὰρ δὴ, ὡς διέδεξε, Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήσιος ψυχὴν οὐκ ἄκρος, ὅς ταράξας τὴν Ἰω-
νίην, καὶ ἐγκρασάμενος πρήγματα μεγάλα, δρησμὸν ἐβούλευε
30 ὀρέων ταῦτα, πρὸς δὲ οἱ καὶ ἀδύνατα ἐφάνη βασιλεῖα Δαρεῖον ὑπερβαλέσθαι· πρὸς ταῦτα δὲ ὧν συγκαλέσας τοὺς συστασιώτας, ἐβουλευέτο λέγων ὡς “ ἄμεινόν σφι εἶη χρησφύγετόν τι ὑπάρχον·
εἶναι, ἦν ἄρα ἐξωθέωνται ἐκ τῆς Μιλήτου· εἴτε δὴ ὧν ἐς Σαρδῶν
ἐκ τοῦ τόπου τούτου ἄγοι ἐς Ἀποικίην, εἴτε ἐς Μύρκινον τὴν
35 Ἰδωνῶν, τὴν Ἰστιαῖος ἐτείχεε παρὰ Δαρείου θωρεὴν λαβών; ”
ταῦτα ἐπειρώτα ὁ Ἀρισταγόρης.

125. Ἐκαταίου μὲν νυν τοῦ Ἠγησάνδρου, ἀνδρὸς λογοποιοῦ, τουτέων μὲν ἐς οὐδετέραν στείλλειν ἔφερε ἡ γνώμη, ἐν Λέρω δὲ τῇ νήσῳ τείχος οἰκοδομησάμενον ἡσυχίην ἄγειν, ἣν ἐκπέσῃ ἐκ τῆς Μίλητον· ἔπειτα δὲ ἐκ ταύτης ὁρμεώμενον κατελεύσεσθαι ἐς τὴν Μίλητον. ταῦτα μὲν δὴ Ἐκαταῖος συνεβούλευε. 5

126. Αὐτῷ δὲ Ἀρισταγόρῃ ἡ πλείστη γνώμη ἦν ἐς τὴν Μύρκιον ἀπάγειν. τὴν μὲν δὴ Μίλητον ἐπιτρέπει Πυθαγόρῃ ἀνδρὶ τῶν ἀσίων δοκίμῳ· αὐτὸς δὲ παραλαβὼν πάντα τὸν βουλόμενον ἔπλεε ἐς τὴν Θρηϊκὴν, καὶ ἔσχε τὴν χώραν ἐπ' ἣν ἐστάλη. ἐκ δὲ ταύτης ὁρμεώμενος ἀπόλλυται ὑπὸ Θρηϊκῶν αὐτός τε ὁ 10 Ἀρισταγόρης, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ, πόλιν περικατήμενος, καὶ βουλομένων τῶν Θρηϊκῶν ὑποσπόνδων ἐξίέναι.

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἩΡΟΔΟΤΟΥ Ε΄.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἙΚΤΗ.

ἜΡΑΤΩ.

1. ἈΡΙΣΤΑΓΟΡΗΣ μὲν νυν Ἰωνίην ἀποστήσας, οὕτω τε-
λευτᾷ. Ἰστιαῖος δὲ ὁ Μιλήτιου τύραννος, μεμετιμένος ὑπὸ Λα-
ρείου, πᾶρῃν ἐς Σάρδεις. ἀπιγμένον δὲ αὐτὸν ἐκ τῶν Σούσων
εἶρετο Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὑπαρχος, κατὰ κοῖον τι δοκέει
5 Ἰωνας ἀπεισάναι. ὁ δὲ οὔτε εἰδέναι ἔφη, ἐθώμαζε τε τὸ γεγονός,
ὥς οὐδὲν δῆθεν τῶν παριόντων πρηγμάτων ἐπιστάμενος. ὁ δὲ
Ἀρταφέρνης ὁρίων αὐτὸν τεχνάζοντα, εἶπε, εἰδὼς τὴν ἀτρεκίην τῆς
ἀποστάσιος· “Οὕτω τοι, Ἰστιαῖε, ἔχει κατὰ ταῦτα τὰ πρήγματα·
τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔρφαψας μὲν σὺ, ὑπεδήσατο δὲ Ἀρισταγόρης.”
- 10 2. Ἀρταφέρνης μὲν ταῦτα ἐς τὴν ἀπούτασιν ἔχοντα εἶπε.
Ἰστιαῖος δὲ δείσας ὥς συνιέντα Ἀρταφέρνηα ὑπὸ τὴν πρώτην
ἐπελθοῦσαν νύκτα ἀπέδρη ἐπὶ θάλασσαν, βασιλῆα Λαρεῖον ἐξη-
πατηκῶς· ὃς Σαρδὼ νῆσον τὴν μεγίστην ὑποδεξάμενος κατεργά-
σασθαι, ὑπέδυνε τῶν Ἰώνων τῆς ἡγεμονίην τοῦ πρὸς Λαρεῖον
15 πολέμου. διαβάς δὲ ἐς Χίον, ἐδέσθη ὑπὸ Χίων, καταγνωσθεὶς
πρὸς αὐτέων νεώτερα πρήσσειν πρήγματα ἐς ἑωυτούς ἐκ Λαρείου.
μαθόντες μέντοι οἱ Χῖοι τὸν πάντα λόγον, ὥς πολέμιος εἴη βασι-
λεῦ, ἔλυσαν αὐτόν.
3. Ἐνθαῦτα δὲ εἰρωτεύμενος ὑπὸ τῶν Ἰώνων ὁ Ἰστιαῖος,
20 κατ’ ὃ τι προθύμως οὕτω ἐπέστειλε τῷ Ἀρισταγόρῃ ἀπίστασθαι
ἀπὸ βασιλῆος, καὶ κακὸν τοσοῦτον εἴη Ἰωνας ἐξεργασμένος, τὴν
μὲν γενομένην αὐτοῖσι αἰτίην οὐ μάλα ἐξέφαινε, ὁ δὲ ἔλεγέ σφι, ὥς
“ βασιλεὺς Λαρεῖος ἐβουλεύσατο Φοίνικας μὲν ἐξαναστήσας ἐν τῇ
Ἰωνίῃ κατοικίῃαι, Ἰωνας δὲ ἐν τῇ Φοινίῃ· καὶ τουτέων εἵνεκα
25 ἐπιστείλει.” οὐδὲν τι πάντως ταῦτα βασιλῆος βουλευσαμένου,
ἰδεϊμάτου τοῦς Ἰωνας.

4. Μετὰ δὲ, ὃ Ἰστιαῖος δι' ἀγγέλων ποιεύμενος Ἑρμῖππου, ἀνδρὸς Ἀταρνείτῳ, τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐοῦσι Περσέων ἔπεμπε βυβλία, ὡς προλελεσχηγνυμένων αὐτῷ ἀπουσιάσιος πέρι. ὁ δὲ Ἑρμῖππος πρὸς τοὺς μὲν ἀπεπέμφθη οὐ διδοῦν, φέρον δὲ ἐνεχέρισε τὰ βυβλία Ἀρταφέρνηϊ. ὁ δὲ, μαθὼν ἅπαν τὸ γινόμενον, δέκευε τὸν Ἑρμῖππον τὰ μὲν παρὰ τοῦ Ἰστιαίου δοῦναι φέροντα τοῖσι περ ἔφερε, τὰ δὲ ἁμοιβαῖα τὰ παρὰ τῶν Περσέων ἀντιπεμπόμενα Ἰστιαίῳ, ἑαυτῷ δοῦναι. τούτων δὲ γενομένων φανερῶν, ἀπέκτεινε ἐνθαῦτα πολλοὺς Περσέων ὃ Ἀρταφέρνης. περὶ Σάρδιδος μὲν δὴ ἐγένετο ταραχὴ. 10

5. Ἰστιαῖον δὲ ταύτης ἀποσφαλέντα τῆς ἐλπίδος Χίοι κατήγον ἐς Μίλητον, αὐτοῦ Ἰστιαίου δεηθέντος. οἱ δὲ Μιλήσιοι, ἄσμενοι ἀπαλλαχθέντες καὶ Ἀρισταγόρῳ, οὐδαμῶς πρόθυμοι ἔσαν ἄλλον τύραννον δέκεσθαι ἐς τὴν χώραν, οἷά τε ἐλευθερίας γευσάμενοι. καὶ δὴ, νυκτὸς γὰρ ἐούσης βίῃ ἐπειρᾶτο κατιῶν ὁ Ἰστιαῖος ἐς τὴν Μίλητον, τιτρώσκειται τὸν μηρὸν ὑπὸ τευ τῶν Μιλησίων. Ὁ μὲν δὴ ὡς ἀπωστός τῆς ἑωυτοῦ γίνεται, ἀπικνέεται ὀπίσω ἐς τὴν Χίον· ἐνθεῦτεν δὲ, οὐ γὰρ ἔπειθε τοὺς Χίους ὥστε ἑαυτῷ δοῦναι νείας, διέβη ἐς Μιτυλήνην, καὶ ἔπεισε Ἀεσβίους δοῦναι οἱ νείας. οἱ δὲ πληρώσαντες ὀκτὼ τριήρεας ἔπλεον ἅμα Ἰστιαίῳ ἐς Βυζάντιον· ἐνθαῦτα δὲ ἰζόμενοι τὰς ἐκ τοῦ Πόντου ἐκπλωούσας τῶν νεῶν ἐλάμβανον, πλὴν ἣ ὅσοι αὐτέων Ἰστιαίῳ ἔφασαν ἐτοιμοὶ εἶναι πείσεσθαι. 20

6. Ἰστιαῖος μὲν νυν καὶ Μιτυληναῖοι ἐπολεῦν ταῦτα. ἐπὶ δὲ Μίλητον αὐτὴν ναυτικὸς πολλὸς καὶ πεζὸς ἦν στρατός προσδόκιμος. συστραφέντες γὰρ οἱ στρατηγοὶ τῶν Περσέων, κατ' ἐν ποιήσαντες στρατόπεδον, ἤλαυνον ἐπὶ τὴν Μίλητον, τὰ ἄλλα πολίσματα περὶ ἐλάσσονος ποιησάμενοι· τοῦ δὲ ναυτικοῦ Φοίνικες μὲν ἔσαν προθυμότατοι, συνεστρατεύοντο δὲ καὶ Κύπριοι, νεωστὶ κατεστραμμένοι, καὶ Κίλικές τε καὶ Αἰγύπτιοι. 30

7. Οἱ μὲν δὴ ἐπὶ τὴν Μίλητον καὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην ἐυτράτευσον. Ἰωνες δὲ πυνθανόμενοι ταῦτα ἔπεμπον προβούλους σφέων αὐτέων ἐς Πανιώνιον. ἀπικομένοισι δὲ τούτοισι ἐς τούτον τὸν χρόνον, καὶ βουλευομένοισι, ἔδοξε πεζὸν μὲν στρατὸν μὴ συλλέγειν, ἀντιἔσθαι Πέρσῃσι, ἀλλὰ τὰ τείχεα φύεσθαι αὐτοὺς Μιλησίους· τὸ δὲ ναυτικὸν πληροῦν ὑπολειπομένους μηδεμίαν τῶν νεῶν· πληρώ-

σαντας δὲ συλλέγεσθαι τὴν ταχίστην ἐς Αἶδην, προαναμαχήσοντας Μιλήτιον. ἡ δὲ Αἶδη ἐστὶ νῆσος σμικρὴ ἐπὶ τῇ πόλει τῇ Μιλησίων κειμένη.

8. Μετὰ δὲ ταῦτα, πεπληρωμένῃσι τῇσι νηυσὶ παρήσαν οἱ
 5 Ἴωνες· σὺν δὲ σφι καὶ Αἰολίων οἱ Αἰσβον νέμονται. ἐτάσσοντο
 δὲ ὧδε. τὸ μὲν πρὸς τὴν ἔω ἔχον κέρας αὐτοὶ Μιλήσιοι νέας
 παρεχόμενοι ὀγδώκοντα. εἶχοντο δὲ τουτέων Πριηνεῖς δυώδεκα
 νηυσὶ, καὶ Μουσίοι τρισὶ νηυσὶ· Μουσίων δὲ Τηῖοι εἶχοντο
 ἑπτακαίδεκα νηυσὶ· Τηῖων δὲ εἶχοντο Χῖοι ἑκατὸν νηυσὶ· πρὸς
 10 δὲ τούτοις Ἐρυθραῖοι τε ἐτάσσοντο καὶ Φωκαεῖς· Ἐρυθραῖοι
 μὲν ὅκτὼ νέας παρεχόμενοι, Φωκαεῖς δὲ τρεῖς. Φωκαίων δὲ
 εἶχοντο Αἰσβιοι νηυσὶ ἑβδομήκοντα. τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο
 ἔχοντες τὸ πρὸς ἐσπέρην κέρας Σάμιοι ἐξήκοντα νηυσὶ. Πασίων
 δὲ τουτέων ὁ σύμπας ἀριθμὸς ἐγένετο τρεῖς καὶ πεντήκοντα καὶ
 15 τριηκόσαιοι τριήρεις. αὐταὶ μὲν Ἰώνων ἔσαν.

9. Τῶν δὲ βαρβάρων τὸ πλῆθος τῶν νεῶν ἔσαν ἑξακόσαιοι.
 ὧς δὲ καὶ αὐταὶ ἀπῆλθοσαν πρὸς τὴν Μιλησίην, καὶ ὁ πεζὸς σφι
 ἅπας παρῆν, ἐνθαῦτα οἱ Περσέων σιρατηγοὶ, πυθόμενοι τὸ πλῆ-
 20 θος τῶν Ἰάδων νεῶν, καταρρώδησαν μὴ οὐ δυνατοὶ γένωνται
 ὑπερβαλέσθαι, καὶ οὕτω οὔτε τὴν Μίλητον οἰοὶ τε ἔωσι ἐξελεῖν,
 μὴ οὐκ ἔόντες ταυκράτορες, πρὸς τε Δαρείου κινδυνεύουσι κακὸν
 τι λαβεῖν. Ταῦτα ἐπιλεγόμενοι, συλλέξαντες τῶν Ἰώνων τοὺς
 τυράννους, οἱ ὑπ' Ἀρισταγόρῳ μὲν τοῦ Μιλησίου καταλυθέντες
 τῶν ἀρχέων ἔφευγον ἐς Μήδους, εἰύγχανον δὲ τότε συστρατεύο-
 25 μενοι ἐπὶ τὴν Μίλητον, τουτέων τῶν ἀνδρῶν τοὺς παρεόντας
 συγκαλίσσαντες, ἔλεγόν σφι τὰδε· “ Ἄνδρες Ἴωνες, νῦν τις ὑμέων
 εὖ ποιήσας φανήτω τὸν βασιλῆος οἶκον· τοὺς γὰρ ἑωυτοῦ ἕκαστος
 ὑμέων πολιήτας πειράσθω ἀποσχίζων ἀπὸ τοῦ λοιποῦ συμμαχικοῦ.
 προῖσχύμενοι δὲ ἐπαγγέλλασθαι τὰδε, ὧς πείσονται τε ἄχαρι οὐδὲν
 30 διὰ τὴν ἀπόστασιν, οὐδὲ σφι οὔτε τὰ ἱρὰ οὔτε τὰ ἴδια ἐμπεπρή-
 σεται, οὐδὲ βιαιότερον ἔξουσιν οὐδέν, ἢ πρότερον εἶχον. εἰ δὲ
 ταῦτα μὲν οὐ ποιήσουσι, οἱ δὲ πάντως διὰ μάχης ἐλεύσονται, τὰδε
 σφι λέγετε ἐπηρεάζοντες τὰ περ σφέας κατέξει· ὧς ἔσωσθίντες τῇ
 μάχῃ ἑξανδραποδιεῦνται, καὶ ὧς σφῶν τοὺς παῖδας ἐκτομίαις
 35 ποιήσομεν, τὰς δὲ παρθένους ἀνασπάστοις ἐς Βάκτρα, καὶ ὧς
 τὴν χώραν ἄλλοις παραδώσομεν.”

10. Οἱ μὲν δὴ ἔλεγον ταῦτα· τῶν δὲ Ἰώνων οἱ τύραννοι διέ-
 πεμπον νυκτιὸς, ἕκαστος ἐς τοὺς ἑωυτοῦ ἐξαγγελλόμενος. οἱ δὲ
 Ἴωνες, ἐς τοὺς καὶ ἀπίκοντο αὐταὶ αἱ ἀγγελίαι, ἀγνωμοσύνη τε
 διεχρώντο, καὶ οὐ προούλετο τὴν προδοσίην· ἑωυτοῖσι τε ἕκαστοι
 ἐδόκεον μόνοισι ταῦτα τοὺς Πέρσας ἐξαγγέλλεσθαι. ταῦτα μὲν 5
 νυν ἰθὺς ἀπικομένων ἐς τὴν Μίλητον τῶν Περσίων ἐγίνετο.

11. Μετὰ δὲ, τῶν Ἰώνων συλλεχθέντων ἐς τὴν Λάδην, ἐγί-
 νοντο ἀγοραί· καὶ δὴ κού σφι καὶ ἄλλοι ἡγορόωντο, ἐν δὲ δὴ καὶ
 ὁ Φωκαεὺς στρατηγὸς Διονύσιος, λέγων τάδε· “Ἐπὶ ξυροῦ γάρ
 ἀκμῆς ἔχεται ἡμῖν τὰ πρήγματα, ἄνδρες Ἴωνες, ἢ εἶναι ἐλευθέ- 10
 ροισι ἢ δούλοισι, καὶ τοῦτοισι ὡς δορῆταισι. νῦν ὦν ὑμεῖς, ἦν
 μὲν βούλησθε ταλαιπωρίας ἐνδέκεσθαι, τὸ παραχρῆμα μὲν πόνος
 ὑμῖν ἔσται, οἷοι τε δὲ ἔοσεσθε ὑπερβαλλόμενοι τοὺς ἐναντίους εἶναι
 ἐλεύθεροι· εἰ δὲ μαλακίῃ τε καὶ ἀταξίῃ διασκήσεσθε, οὐδεμίαν
 ὑμέων ἔχω ἐλπίδα μὴ οὐ δώσειν ὑμᾶς δίκην τῷ βασιλεῖ τῆς ἀπο- 15
 στάσιος. ἀλλ’ ἐμοὶ τε πείθεσθε, καὶ ἐμοὶ ὑμᾶς αὐτοὺς ἐπιτρέ-
 ψατε· καὶ ὑμῖν ἐγὼ, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων, ὑποδέχομαι ἢ οὐ
 συμμίζειν τοὺς πολεμίους, ἢ συμμίσγοντας πολλὸν ἐλασσωσέσθαι.”

12. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἴωνες ἐπιτρέπουνσι σφίς αὐτοὺς
 τῷ Διονυσίῳ. ὁ δὲ ἀνάγων ἑκάστοτε ἐπὶ κείρας τὰς νέας, ὅπως 20
 τοῖσι ἐρέτῃσι χρῆσαστο, διέκπλοον ποιούμενος τῇσι νηυσὶ δι’ ἄλλη-
 λίων, καὶ τοὺς ἐπιβάτας ὀπλίσειε, τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρης τὰς νέας
 ἔχεσκε ἐπ’ ἀγκυράων· παρεῖχε τε τοῖσι Ἴωσι πόνον δι’ ἡμέρης.
 μέχρι μὲν νυν ἡμερέων ἑπτὰ ἐπείθοντό τε καὶ ἐποίουν τὸ κεινύ-
 μενον· τῇ δὲ ἐπὶ ταύτῃσι, οἱ Ἴωνες, οἷα ἀπαθείς ἐόντες πόνων 25
 τοιούτων, τετρυμένοι τε ταλαιπωρήσοι τε καὶ ἡλίῳ, ἔλεξαν πρὸς
 ἑωυτοὺς τάδε· “Τίνα δαιμόνων παραβάντες τάδε ἀναπίμπλαμεν,
 οἷτινες παραφρονήσαντες, καὶ ἐκπλώσαντες ἐκ τοῦ νόου, ἀνδρὶ
 Φωκαεῖ ἀλαζόνι, παρεχομένῳ νέας τρεῖς, ἐπιτρέψαντες ἡμᾶς αὐ-
 τοὺς ἔχομεν. ὁ δὲ παραλαβὼν ἡμᾶς λυμáινεται λύμῃσι ἀνηκέ- 30
 στοισι· καὶ δὴ πολλοὶ μὲν ἡμέων ἐς νούσους πεπτώκασι, πολλοὶ
 δὲ ἐπίδοξοι τωαὐτὸ τοῦτο πείσεσθαι εἰσι. πρὸς τε τούτων τῶν
 κακῶν ἡμῖν γε κρέσσον καὶ ὃ τι ἂν ἄλλο παθῆιν ἐστὶ, καὶ τὴν
 μέλλουσαν δουλήτην ὑπομῆναι, ἥτις ἔσται, μᾶλλον ἢ τῇ παρεούσῃ
 συνέχεσθαι. φέρετε, τοῦ λοιποῦ μὴ πειθώμεθα αὐτοῦ.” Ταῦτα 35
 ἔλεξαν, καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα πείθεσθαι οὐδεὶς ἤθελε· ἀλλ’

οἷα στρατιῇ, σκηνάς τε πηξάμενοι ἐν τῇ νήσῳ ἐσκητηροφύοντο, καὶ ἐσβαίνειν οὐκ ἐθέλεσκον ἐς τὰς νέας, οὐδ' ἀναπειρᾶσθαι.

13. Μαθόντες δὲ ταῦτα τὰ γινόμενα ἐκ τῶν Ἰώνων οἱ στρατηγοὶ τῶν Σαμίων, ἐνθαῦτα δὴ παρ' Αἰάκεος τοῦ Συλοσῶντος
 5 κείνους τοὺς πρότερον ἔπεμπε λόγους ὁ Αἰάκης, κειευόντων τῶν Περσέων, δεόμενός σφειν ἐκλιπεῖν τὴν Ἰώνων συμμαχίην, οἱ Σάμιοι ὦν ὁρέοντες ἅμα μὲν ἐοῦσαν ἀταξίην πολλὴν ἐκ τῶν Ἰώνων ἐδέχοντο τοὺς λόγους· ἅμα δὲ κατεφαίνετό σφι εἶναι ἀδύνατα τὰ βασιλῆος πρῆγματα ὑπερβαλίσθαι· εὐ τε ἐπιστάμενοι ὥς, εἰ καὶ
 10 τὸ παρεὸν ναυτικὸν ὑπερβαλοῖατο τοῦ Δαρείου, ἄλλο σφι παρέσται πενταπλήσιον· προφάσιος ὦν ἐπιλαβόμενοι, ἐπεὶ τε τάχιστα ἴδον τοὺς Ἴωνας ἀρνευμένους εἶναι χρηστοὺς, ἐν κέρδι' ἐποιεῦντο περιποιῆσαι τὰ τε ἱρὰ τὰ σφέτερα καὶ τὰ ἴδια. Ὁ δὲ Αἰάκης, παρ' ὅτεν τοὺς λόγους ἐδέχοντο οἱ Σάμιοι, παῖς μὲν ἦν Συλοσῶντος τοῦ
 15 Αἰάκεος· τύραννος δὲ ἔων Σάμου, ὑπὸ τοῦ Μιλησίου Ἀρισταγόρῃ ἀπεστέρητο τὴν ἀρχὴν, κατὰπερ οἱ ἄλλοι τῆς Ἰωνίης τύραννοι.

14. Τότε ὦν ἐπεὶ ἐπέπλων οἱ Φοίνικες, οἱ Ἴωνες ἀντανῆγον καὶ αὐτοὶ πᾶς νέας ἐπὶ κέρας. ὥς δὲ καὶ ἀγχοῦ ἐγένοντο, καὶ συνέμισγον ἀλλήλοισι, τὸ ἐνθευτεν οὐκ ἔχω ἀτρεκέως συγγράψαι,
 20 ὅτινες τῶν Ἰώνων ἐγένοντο ἄνδρες κακοὶ ἢ ἀγαθοὶ ἐν τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ· ἀλλήλους γὰρ κατὰτιώνται. Λέγονται δὲ Σάμιοι ἐνθαῦτα, κατὰ τὰ συγκείμενα πρὸς τὸν Αἰάκεα, ἀειράμενοι τὰ ἱστία ἀποπλῶσαι ἐκ τῆς τάξιος ἐς τὴν Σάμον, πλὴν ἐνδεκά νεῶν. τουτέων δὲ οἱ τριῆραρχοι παρέμενον καὶ ἐναυμύχον, ἀνηκουστή-
 25 σαντες τοῖσι στρατηγοῖσι· καὶ σφι τὸ κοινὸν τῶν Σαμίων ἔδωκε διὰ τοῦτο τὸ πρῆγμα ἐν στήλῃ ἀναγραφῆναι πατρόθεν, ὥς ἀνδράσι ἀγαθοῖσι γενομένοισι· καὶ ἔστι αὕτη ἡ στήλη ἐν τῇ ἀγορῇ. Ἰδόμενοι δὲ καὶ Αἰσβιοὶ τοὺς προσεχέας φεύγοντάς, τωὐτὸ ἐποίεν τοῖσι Σαμίοισι· ὥς δὲ καὶ οἱ πλεῖνες τῶν Ἰώνων ἐποίεν τὰ αὐτὰ ταῦτα.

30 15. Τῶν δὲ παραμεινάντων ἐν τῇ ναυμαχίῃ περιέφθισαν τρηχύτατα Χῆτοι, ὥς ἀποδεικνύμενοί τε ἔργα λαμπρὰ καὶ οὐκ ἐθελοκαχέοντες. παρείχοντο μὲν γὰρ, ὥσπερ καὶ πρότερον εἰρέθῃ, νέας ἑκατὸν, καὶ ἐπ' ἑκάστης αὐτέων ἄνδρας τεσσαεράκοντα τῶν ἀστῶν λογαίδας ἐπιβατεύοντας. ὁρέοντες δὲ τοὺς πολλοὺς
 35 τῶν συμμάχων προδιδόντας, οὐκ ἐδικαίεν γενέσθαι τοῖσι κακοῖσι αὐτέων ὁμοῖοι· ἀλλὰ μετ' ὀλλῶν συμμάχων μεμουνωμένοι, διεκ-

πλώοντες ἐναυμάχον, ἐς ὃ τῶν πολεμίων ἰόντες νέας συχνάς, ἀπέβαλον τῶν σφετέρων νεῶν τὰς πλεῦνας. Χῆιοι μὲν δὲ τῇσι λοιπῇσι τῶν νεῶν ἀποφεύγουσι ἐς τὴν ἰωνιῶν.

16. Ὅσοισι δὲ τῶν Χίων ἀδύνατοι ἔσαν αἱ νέες ὑπὸ τρωμάτων, οὗτοι δὲ, ὡς ἐδιώκοντο, καταφυγγάνουσι πρὸς τὴν Μυκάλην. 5 νέας μὲν δὲ αὐτοῦ ταύτῃ ἐποκείλαντες κατέλιπον, οἱ δὲ περὶ ἑκομίζοντο διὰ τῆς ἡπείρου. ἐπεὶ δὲ ἐπέβαλον ἐς τὴν Ἐφεσίην κομιζόμενοι οἱ Χῆιοι, νυκτός τε ἀπικίατο ἐς αὐτήν, καὶ ἑόντων τῇσι γυναῖξιν αὐτόθι Θεισμοφορίων· ἐνθαῦτα δὲ οἱ Ἐφεσίοι, οὔτε προακηκούτες ὡς εἶχε περὶ τῶν Χίων, ἰδόντες τε σιρατὸν ἐς τὴν 10 χώρην ἐσβεβληκότα, πάγχυ σφέας καταδόξαντες εἶναι κλώπας, καὶ εἶναι ἐπὶ τὰς γυναῖκας, ἐξεβοήθειον πανδημεὶ, καὶ ἔπεινον τοὺς Χίους. οὗτοι μὲν νυν τοιαύτῃσι περιέπιπτον τύχησι.

17. Διονύσιος δὲ ὁ Φωκαεὺς, ἐπεὶ τε ἔμαθε τῶν Ἰώνων τὰ πρήγματα διεφθαρμένα, νέας ἰλὼν τρεῖς τῶν πολεμίων, ἀπέπλεε ἐς 15 μὲν Φώκαιαν οὐκέτι, εὖ εἰδὼς ὡς ἀνδραποδιεῖται σὺν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίῃ, ὃ δὲ ἰθὺς ὡς εἶχε ἔπλωε ἐς Φοινίκην. γαυλοὺς δὲ ἐνθαῦτα καταδύσας, καὶ χρήματα λαβὼν πολλὰ, ἔπλωε ἐς Σικελίην· ὁρμειώμενος δὲ ἐνθεύτεν, ληϊστής κατεστήκεε, Ἑλλήνων μὲν οὐδενός, Καρχηδονίων δὲ καὶ Τυρσηνῶν. 20

18. Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπεὶ τε τῇ ναυμαχίῃ ἐνίκων τοὺς Ἰωνας, τὴν Μίλητον πολιορκέοντες ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης, καὶ ὑπορύσσοντες τὰ τείχεα, καὶ παντοίας μηχανὰς προσφέροντες, αἰρέουσι κατ' ἄκρης, ἔκτω ἔτι ἀπὸ τῆς ἀποστάσιος τῆς Ἀρισταγόρεω· καὶ ἡνδραποδίσαντο τὴν πόλιν, ὥστε συμπεσεῖν τὸ πάθος τῷ χρηστῇ- 25 ρίῳ τῷ ἐς Μίλητον γενομένῳ.

19. Χρωμένοιισι γὰρ Ἀργείοισι ἐν Δελφοῖσι περὶ σωτηρίας τῆς πόλιος τῆς σφετέρης ἐχρήσθη ἐπίκαιρον χρηστήριον, τὸ μὲν ἐς αὐτοὺς τοὺς Ἀργεῖους φέρον, τὴν δὲ παρενθήκην ἔχρησε ἐς Μιλήσιους. τὸ μὲν νυν ἐς τοὺς Ἀργεῖους ἔχον, ἑπεῖν κατὰ τοῦτο 30 γένωμαι τοῦ λόγου, τότε μνησθήσομαι· τὰ δὲ τοῖσι Μιλησίοισι οὐ παρεοῦσι ἔχρησε ἔχει ὥδε·

Καὶ τότε δὲ, Μίλητε, κακῶν ἐπιμήχανε ἔργων,
πολλοῖσι δειπνόν τε καὶ ἀγλαὰ δῶρα γενήσῃ·
σαὶ δ' ἄλλοχοι πολλοῖσι πόδας νίψουσι κομήταις·
νηοῦ δ' ἡμετέρου Διδύμοις ἄλλοις μελήσει.

Τότε δὴ ταῦτα τοὺς Μιλησίους κατελάμβανε, ὅτε γε ἄνδρες μὲν οἱ πλεῖνες ἐκτείνοντο ὑπὸ τῶν Περσέων ἐόντων κομητιῶν, γυναῖκες δὲ καὶ τέκνα ἐν ἀνδραποδῶν λόγῳ ἐγίνοντο· ἱρὸν δὲ τὸ ἐν Διδυμοῖσι, ὃ νηὸς τε καὶ τὸ χρηστήριον, συληθέντα ἐνεπίμπρατο. 5 τῶν δ' ἐν τῷ ἱρῷ τούτῳ χρημάτων-πολλάκις μνήμην ἐτέρωθι τοῦ λόγου ἐποιησάμην.

20. Ἐνθεῦτεν οἱ ζωγραφθέντες τῶν Μιλησίων ἦγοντο ἐς Σοῦσα. βασιλεὺς δὲ σφίας Δαρεῖος, κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας, κατοίκισσε ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ καλεομένῃ Θαλάσσει, ἐν Ἀμυρῇ πόλει, παρ' ἣν 10 Τίγρης ποταμὸς παραρρέων ἐς θάλασσαν ἔξει. τῆς δὲ Μιλησίης χώρας αὐτοὶ μὲν οἱ Πέρσαι εἶχον τὰ περὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ πεδίον, τὰ δὲ ὑπεράκρια ἔδωσαν Καροὶ Πηδασεῦσι ἐκτεῖσθαι.

21. Παδοῦσι δὲ ταῦτα Μιλησίοισι πρὸς Περσέων οὐκ ἀπέδωσαν τὴν ὁμοίην Συβαρίται, οἱ Λύον τε καὶ Σκίδρον οἶκειον, τῆς 15 πόλιος ἀπεστερημένοι. Συβάριος γὰρ ἀλούσης ὑπὸ Κροτωνιγέων, Μιλήσιοι πάντες ἡβηδὸν ἀπεκείραντο τὰς κεφαλὰς, καὶ πένθος μέγα προεθήκαντο· πόλιες γὰρ αὐταὶ μάλιστα δὴ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἀλλήλῃσι ἐξεινώθησαν. Οὐδὲν ὁμοίως καὶ Ἀθηναῖοι. Ἀθηναῖοι μὲν γὰρ δῆλον ἐποίησαν ὑπεραχθεσθέντες τῇ Μιλήτου 20 ἁλώσει, τῇ τε ἄλλῃ πολλαχῇ, καὶ δὴ καὶ ποιήσαντι Φρυνίχῳ δράμα Μιλήτου ἁλωσιν, καὶ διδάξαντι, ἐς δάκρυά τε ἔπεσε τὸ θείητρον, καὶ ἐξημίωσάν μιν, ὥς ἀναμνήσαντα οἰκῆτ' ἀκακά, χιλίσσι δραχμῇσι· καὶ ἐπέταξαν μηκέτι μηδένα χρᾶσθαι τούτῳ τῷ δράματι.

22. Μίλητος μὲν νυν Μιλησίων ἐρήμωτο. Συμίων δὲ τοῖσι 25 τι ἔχουσι τὸ μὲν ἐς τοὺς Μήδους ἐκ τῶν σιρατιγῶν τῶν σφετέρων ποιηθὲν οὐδαμῶς ἤρξατο. ἰδόκεε δὲ μετὰ τὴν ναυμαχίην αὐτίκα βουλευομένοισι, πρὶν ἢ σφί ἐς τὴν χώραν ἀπικέσθαι τὸν τύραννον Αἰάκεια, ἐς ἀποικίην ἐκπλεῖν, μηδὲ μέροντας Μήδοισί τε καὶ Αἰάκει δουλεύειν. Ζαγκλαῖοι γὰρ, οἱ ἀπὸ Σικελίης, τὸν αὐτὸν 30 χρόνον τοῦτον πέμποντες ἐς τὴν Ἰωνίην ἀγγέλους, ἐπεκαλέοντο τοὺς Ἰωνας ἐς Καλὴν Ἀκτὴν, βουλόμενοι αὐτόθι πόλιν κτίσαι Ἰώνων. ἡ δὲ Καλὴ αὕτη Ἀκτὴ καλεομένη ἔστι μὲν Σικελῶν, πρὸς δὲ Τυρσηνίην τειραμμένη τῆς Σικελίης. τούτων ὧν ἐπικαλεομένων, οἱ Σάμιοι μούνοι Ἰώνων ἐστάλησαν, σὺν δὲ σφί Μιλη- 35 σίων οἱ ἐκπεφυγότες.

23. Ἐν ᾧ τοιόνδε δὴ τι συνήνεκε γενέσθαι. Σάμιοι γὰρ

κομιζόμενοι ἐς Σικελίην ἐγίνοντο ἐν Λοκροῖσι τοῖσι Ἐπιζεφυρίοισι, καὶ Ζαγκλαῖοι, αὐτοὶ τε καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, τῷ οὐνομα ἦν Σκύθης, περιεκατέατο πόλιν τῶν Σικελῶν, ἐξελεῖν βουλόμενοι. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ῥηγίου τύραννος Ἀναξίλειος, τότε ἔων διάφορος τοῖσι Ζαγκλαίοισι, συμμῖξας τοῖσι Σαμίοισι, ἀναπείθει ὡς 5
 χρεὸν εἶη Καλὴν μὲν Ἀκτὴν, ἐπ' ἣν ἔπλειον, ἔῃ χαίρειν, τὴν δὲ Ζάγκλην σχεῖν, ἐοῦσαν ἐρήμον ἀνδρῶν. πειθομένων δὲ τῶν Σαμίων, καὶ σχόντων τὴν Ζάγκλην, ἐνθαῦτα οἱ Ζαγκλαῖοι ὡς ἐπύθοτο ἐχομένην τὴν πόλιν ἑωυτῶν, ἐβοήθειον αὐτῇ, καὶ ἐπέκαλιόντες Ἴπποκράτεια τὸν Γέλως τύραννον· ἦν γὰρ δὴ σφι οὗτος σύμμαχος. 10
 ἐπεὶ τε δὲ αὐτοῖσι καὶ ὁ Ἴπποκράτης σὺν τῇ στρατιῇ ἦκε βοήθειαν, Σκύθην μὲν τὸν μούναρχον τῶν Ζαγκλαίων ἀποβαλόντα τὴν πόλιν ὁ Ἴπποκράτης πεδήσας, καὶ τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Πυθογένεια, ἐς Ἰνυκὸν πόλιν ἀπέπεμψε· τοὺς δὲ λοιποὺς Ζαγκλαίους κοινολογησάμενος τοῖσι Σαμίοισι καὶ ἄρκους δούς καὶ διεξάμενος 15
 προεῖδωκε. μισθὸς δὲ οἱ ἦν εἰρημίνος ὅδε ὑπὸ τῶν Σαμίων, πάντων τῶν ἐπίπλων καὶ ἀνδραπόδων τὰ ἡμίσητα μεταλαβεῖν τῶν ἐν τῇ πόλει, τὰ δ' ἐπὶ τῶν ἀγρῶν πάντα Ἴπποκράτεια λαγχάνειν. τοὺς μὲν δὴ πλεῦνας τῶν Ζαγκλαίων αὐτὸς ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ εἶχε δέσους· τοὺς δὲ κορυφαίους αὐτῶν τριηκούσιους ἔδωκε τοῖσι 20
 Σαμίοισι κατασφάζαι· οὐ μὲν τοι οἱ γε Σάμιοι ἐποίησαν ταῦτα.

24. Σκύθης δὲ ὁ τῶν Ζαγκλαίων μούναρχος ἐκ τῆς Ἰνύκου ἐκδιδρῆσκει ἐς Ἱμέρην· ἐκ δὲ ταύτης παρῇν ἐς τὴν Ἀσίην, καὶ ἀνέβη παρὰ βασιλῆα Δαρεῖον. καὶ μιν ἐρόμισε Δαρεῖος πάντων ἀνδρῶν δικαιοτάτον εἶναι, ὅσοι ἐκ τῆς Ἑλλάδος παρ' ἑωυτὸν ἀνέβησαν. καὶ γὰρ παραιτησάμενος βασιλῆα ἐς Σικελίην ἀπῆκετο· καὶ αὐτὶς ἐκ τῆς Σικελίης ὀπίσω παρὰ βασιλῆα, ἐς ὃ γῆραῖ μέγα ὄλβιος ἔων ἐτελεύτησε ἐν Πέρσῃσι. Σάμιοι δὲ ἀπαλλαχθέντες Μήδων ἀπονητὶ πόλιν καλλίστην Ζάγκλην περιεβεβλήατο.

25. Μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίην τὴν ὑπὲρ Μιλήτου γενομένην, 30
 Φοίνικες, κελειυσάντων Περσέων, κατήγον ἐς Σάμον Λιάκεια τὸν Συλοσῶντος, ὡς πολλοῦ τε ἄξιον γενόμενόν σφισι, καὶ μεγάλα κατεργασάμενον. καὶ Σαμίοισι μόννοισι τῶν ἀποστάντων ἀπὸ Δαρείου, διὰ τὴν ἔκλειψιν τῶν νεῶν τῶν ἐν τῇ ναυμαχίῃ, οὔτε ἡ πόλις, οὔτε τὰ ἱερὰ ἐνεπρήσθη. Μιλήτου δὲ ἀλούσης, αὐτίκα 35
 Καρίην ἔσχον οἱ Πέρσαι· τὰς μὲν ἐθελοντὴν τῶν πόλιων ὑπο-

κυψάσας, τὰς δὲ ἀνάγκῃ προσηγάγοντο. ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐγένετο.

26. Ἰστιαίῳ δὲ τῷ Μιλησίῳ ἔοντι περὶ Βυζάντιον, καὶ συλλαμβάνοντι τὰς Ἰωνῶν ὀλκάδας ἐκπλωούσας ἐκ τοῦ Πόντου, 5 ἐξαγγέλλεται τὰ περὶ Μίλητον γεγόμενα. τὰ μὲν δὴ περὶ Ἑλλήσποντον ἔχοντα πρήγματα ἐπιτράπει Βισαλίῃ, Ἀπολλοφάνειος παιδὶ, Ἀβυδηνῷ· αὐτὸς δὲ ἔχων Λεσβίους ἐς Χίον ἔπλεε. καὶ Χίων φρουρῇ οὐ προσιεμένη μιν συνέβαλε ἐν Κόλλοισι καλεομένοισι τῆς Χίης χώρας. 10 τούτων τε δὴ ἐφόνευσε συχνούς· καὶ τῶν λοιπῶν Χίων, οἳα δὴ κεκακωμένων ἐκ τῆς ναυμαχίης, ὁ Ἰστιαῖος ἔχων τοὺς Λεσβίους ἐπεκράτησε, ἐκ Πολίχνης τῆς Χίων ὀρμεώμενος.

27. Φιλέει δὲ κως προσημαίνειν, ἐνὶ ᾧ μὲν μεγάλη κακὰ ἢ πόλις ἢ ἔθνεϊ ἔσσεσθαι· καὶ γὰρ Χίοισι πρὸ τούτων σημήϊα 15 μεγάλη ἐγένετο. τοῦτο μὲν σφι πέμψασι ἐς Δελφοὺς χορὸν νηπιέων ἑκατὸν, δύο μῦνοι τουτέων ἀπειούτησαν, τοὺς δὲ ὁκτώ τε καὶ ἑννεήκοντα αὐτέων λοιμὸς ὑπολαβὼν ἀπήνεκε· τοῦτο δὲ ἐν τῇ πόλει τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον, ὀλίγον πρὸ τῆς ναυμαχίης, παῖσι γράμματα διδασκομένοισι ἐνέπεσε ἡ σιγή, ὥστε ἀπ' ἑκατὸν καὶ 20 εἴκοσι παίδων εἰς μῦνος ἀπέφυγε. ταῦτα μὲν σφι σημήϊα ὁ θεὸς προέδεξε· μετὰ δὲ ταῦτα, ἡ ναυμαχίη ὑπολαβοῦσα ἐς γόνυ τὴν πόλιν ἔβαλε· ἐπὶ δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπεγίνετο Ἰστιαῖος Λεσβίους ἄγων· κεκακωμένων δὲ τῶν Χίων, καταστροφὴν εὐπετέως αὐτέων 30 ποιήσατο.

28. Ἐνθεῦτεν δὲ ὁ Ἰστιαῖος ἐστρατεύετο ἐπὶ Θάσον, ἄγων 25 Ἰωνῶν καὶ Αἰολέων συχνούς. περικατημένῳ δὲ οἱ Θάσον ἦλθε ἀγγελίη, ὥς οἱ Φοινίκες ἀναπλώουσι ἐκ τῆς Μιλήτου ἐπὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην. πυθόμενος δὲ ταῦτα Θάσον μὲν ἀπόρθητον λέπει, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Λέσβον ἠπείλετο, ἄγων πᾶσαν τὴν στρατιήν. ἐκ Λέσβου δὲ, λιμαινούσης οἱ τῆς στρατιῆς, πέρην διαβαίνει ἐκ 30 τοῦ Ἀταρνείος ὡς ἀμήσων τὸν σῖτον, τὸν τε ἐνθεῦτεν, καὶ τὸν ἐκ Καΐκου πεδίου τὸν τῶν Μυσῶν. Ἐν δὲ τούτοις τοῖσι χωρίοις ἐτύγγανε ἔων Ἀρπαγος, ἀνὴρ Πέρσης, στρατηγὸς στρατιῆς οὐκ ὀλίγης, ὃς οἱ ἀποβάντι συμβαλὼν αὐτόν τε Ἰστιαῖον ζωγρῇ ἔλαβε, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ τὸν πλέω διεφθαιρε.

29. Ἐξωγρήθη δὲ ὁ Ἰστιαῖος ὧδε. ὡς ἐμάχοντο οἱ Ἕλληνες τοῖσι Πέρσῃσι ἐν τῇ Μαλήνῃ τῆς Ἀταρνείτιδος χώρας, οἱ μὲν

συνέστασαν χρόνον ἐπὶ πολλόν, ἥ δὲ ἵππος ὕστερον ὀρμηθεῖσα ἐπιπίπτει τοῖσι Ἕλλησι. τότε δὴ ἔργον τῆς ἵππου τοῦτο ἐγένετο· καὶ τετραμμένων τῶν Ἑλλήνων, ὁ Ἰστιαῖος ἐλπίζων οὐκ ἀπολέσθαι ὑπὸ βασιλῆος διὰ τὴν παρευῆσαν ἀμαρτιάδα, φιλοψυχίην τοιήνδε τινὰ ἀναιρέεται· ὡς φεύγων τε κατελαμβάνειτο ὑπὸ ἀνδρὸς Πέρσειω, καὶ ὡς καταιριεόμενος ὑπ' αὐτοῦ ἐμελλε συγκεντηθῆσθαι, Περσίδα γλῶσσαν μετεῖς καταμηνύει ἑωυτὸν, ὡς εἴη Ἰστιαῖος ὁ Μιλήσιος. 5

30. Εἰ μὲν νυν, ὡς ἐξωγρήθη, ἄχθη ἀγόμενος παρὰ βασιλῆα Δαρεῖον, ὁ δὲ οὔτ' ἂν ἔπαθε κακὸν οὐδὲν, δοκεῖν ἐμοί, ἀπῆκε τ' ἂν αὐτῷ τὴν αἰτίην. νῦν δέ μιν, αὐτέων τε τουτέων εἵνεκα, καὶ ἵνα μὴ διαφυγὼν αὐτὶς μέγας παρὰ βασιλεῦ γένηται, Ἀρταφέρνης τε ὁ Σαρδίων ὑπαρχος, καὶ ὁ λαβὼν Ἀρπαγος, ὡς ἀπικέτο ἀγόμενος ἐς Σάρδις, τὸ μὲν αὐτοῦ σῶμα αὐτοῦ ταύτῃ ἀνισταύρῃσαν, τὴν δὲ κεφαλὴν ταριχεύσαντες ἀνήνεικαν παρὰ βασιλῆα Δαρεῖον ἐς Σοῦσα. Δαρεῖος δὲ πυθόμενος ταῦτα, καὶ ἐπαιτισάμενος τοὺς ταῦτα ποιήσαντας, ὅτι μιν οὐ ζῶντα ἀνήγαγον ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ, τὴν κεφαλὴν τὴν Ἰστιαίου λούσαντάς τε καὶ περιστείλαντας εὐ ἐντείλατο θάψαι, ὡς ἀνδρὸς μεγάλως ἑωυτῷ τε καὶ Πέρσῃσι εὐεργέτῃ. Τὰ μὲν περὶ Ἰστιαῖον οὕτω ἔσχε. 30

31. Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Περσίων χειμερίσας περὶ Μίλητον, τῇ δευτέρῃ ἔτει ὡς ἀνέπλωσε, αἰρέει εὐπετέως τὰς νήσους τὰς πρὸς τῇ ἡπείρῃ κειμένας, Χίον καὶ Μεύσον καὶ Τένεδον. ὅπως δὲ λάβοι τινὰ τῶν νήσων, ὡς ἐκάστην αἰρέοντες οἱ βάρβαροι ἐσαγῆνενον τοὺς ἀνθρώπους. σαγηνεύουσι δὲ τόνδε τὸν τρόπον. ἀνὴρ ἀνδρὸς ἀψάμενος τῆς χειρὸς ἐκ θαλάσσης τῆς βορρῆϊς ἐπὶ τὴν νοτίην διήκουσι, καὶ ἔπειτα διὰ πάσης τῆς νήσου διέρχονται ἐκθηρεύοντες τοὺς ἀνθρώπους. Αἶρτον δὲ καὶ τὰς ἐν τῇ ἡπείρῃ πόλιας τὰς Ἰάδας κατὰ τὰ αὐτά· πλην οὐκ ἐσαγῆνενον τοὺς ἀνθρώπους, οὐ γὰρ οἶά τ' ἦν. 30

32. Ἐνθαῦτα Περσίων οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἐψεύσαντο τὰς ἀπειλὰς τὰς ἐπητείλησαν τοῖσι Ἰωσι στρατοπεδενομένοισι ἐναντία σφίσι. ὡς γὰρ δὴ ἐπεκράτησαν τῶν πολίων, παῖδας τε τοὺς εὐειδεσιátους ἐκλεγόμενοι ἐξέταμνον, καὶ ἐπόλεον ἀντὶ εἶναι ἐνόρχιας εὐνούχους· καὶ παρθένους τὰς καλλιστενοῦσας ἀνασπάστους παρὰ βασιλῆα· ταῦτά τε δὴ ἐπόλεον, καὶ τὰς πόλιας ἐνεπίμπρασαν 35

αὐτοῖσι τοῖσι ἱεροῖσι. Οὕτω δὲ τὸ τρίτον Ἰωνες κατεδουλώθησαν, πρῶτον μὲν ὑπὸ Λυδῶν, δις δὲ ἐπεξῆς τότε ὑπὸ Περσέων.

33. Ἀπὸ δὲ Ἰωνίης ἀπάλλασσόμενος ὁ ναυτικός στρατὸς τὰ ἐπ' ἀριστερὰ ἐσπλέοντι τοῦ Ἑλλησπόντου αἶρεε πάντα· τὰ γὰρ
 5 ἐπὶ δεξιὰ αὐτοῖσι τοῖσι Πέρσῃσι ὑποχείρια ἦν γεγονότα κατ' ἥπειρον. Εἰσι δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ αἶδε τοῦ Ἑλλησπόντου· Χερσό-
 νησὸς τε, ἐν τῇ πόλιν συχναὶ ἔνεισι, καὶ Πέρινθος, καὶ τὰ τεῖχεα
 τὰ ἐπὶ Θρηάκης, καὶ Σηλυβρίη τε, καὶ Βυζάντιον. Βυζάντιοι μὲν
 νυν καὶ οἱ πέρηθεν Χαλκηδόνιοι οὐδ' ὑπέμειναν ἐπιπλοῦντας τοὺς
 10 Φοίνικας, ἀλλ' οἴχοντο ἀπολιπόντες τὴν σφετέρην ἕσω ἐς τὸν
 Εὐξείνιον πόντον, καὶ ἐνθαῦτα πόλιν Μεσαμβρίην οἴκησαν. οἱ δὲ
 Φοίνικες κατακαύσαντες ταύτας τὰς χώρας τὰς καταλιχθείσας
 τράπονται ἐπὶ τε Προκόννησον, καὶ Ἀρτάκην· πυρὶ δὲ καὶ ταύτας
 νείμαντες ἔπλωον αὐτὶς ἐς τὴν Χερσόνησον, ἐξαιρήσαντες τὰς ἐπι-
 15 λοίπους τῶν πολλῶν, ὅσας πρότερον προσχόντες οὐ κατέσυραν.
 Ἐπὶ δὲ Κυζίκον οὐδὲ ἔπλωσαν ἀρχὴν· αὐτοὶ γὰρ Κυζικηνοὶ ἔτι
 πρότερον τοῦ Φοινίκων ἔσπλου ἐγεγόνεσαν ὑπὸ βασιλεῖ, Οἰβάρῃ
 τῷ Μεγαβάζου ὁμολογήσαντες, τῷ ἐν Δασκυλείῳ ὑπάρχῳ. τῆς
 δὲ Χερσονήσου, πλὴν Καρδίας πόλιος, τὰς ἄλλας πάσας ἔχειρω-
 20 σάντο οἱ Φοίνικες.

34. Ἐντυράννευε δὲ αὐτέων μέχρι τότε Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος
 τοῦ Σησαγόρεω, κτησαμένου τὴν ἀρχὴν ταύτην πρότερον Μιλτιά-
 δεω τοῦ Κυψέλου τρόπῳ τοιῷδε. Εἶχον Δόλογχοι Θρηάικες τὴν
 Χερσόνησον ταύτην. οὗτοι ὦν οἱ Δόλογχοι, πιεσθέντες πολέμῳ
 25 ὑπὸ Ἀψινθίων, ἐς Δελφούς ἔπεμψαν τοὺς βασιλῆας, περὶ τοῦ
 πολέμου χρησομένους. ἡ δὲ Πυθίη σφί ἀνεῖλε “οἰκιστὴν ἐπά-
 γεισθαι ἐπὶ τὴν χώραν τοῦτον, ὃς ἂν σφείας ἀπιόντας ἐκ τοῦ ἱεροῦ
 πρῶτος ἐπὶ ξείνια καλέσῃ.” Ἰόντες δὲ οἱ Δόλογχοι τὴν ἱερὴν ὁδὸν
 διὰ Φωκίων τε καὶ Βοιωτῶν ἤϊσαν· καὶ σφείας ὡς οὐδεὶς ἐκάλεε,
 30 ἐκτράπονται ἐπ' Ἀθηνέων.

35. Ἐν δὲ τῇσι Ἀθήνῃσι τηρικαῦτα εἶχε μὲν τὸ πᾶν κράτος
 Πεισίστρατος, ἀτὰρ ἐδυνάστευε καὶ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου, ἐὼν
 οἰκίης τεθριπποτρόφου, τὰ μὲν ἀνέκαθεν ἀπ' Αἰακοῦ τε καὶ
 Αἰγίνης γεγονώς, τὰ δὲ νεώτερα Ἀθηναῖος, Φιλαίου τοῦ Αἰάντος
 35 παιδὸς γενομένου πρώτου τῆς οἰκίης ταύτης Ἀθηναίου. Οὗτος
 ὁ Μιλτιάδης, κατήμενος ἐν τοῖσι προθύροισι τοῖσι ἑωυτοῦ, ὀρέων

τοὺς Δολόγκους παριόντας ἐυθῆτα ἔχοντας οὐκ ἐγχωρίην καὶ αἰχμὰς, προσεβύωατο· καὶ σφι προσελθοῦσι ἐπηγγέλατο καταγωγὴν καὶ ξεινία. οἱ δὲ δεξάμενοι, καὶ ξεινισθέντες ὑπ' αὐτοῦ, ἐξέφαινον πᾶν οἱ τὸ μαντήιον· ἐκφάναντες δὲ, ἐδίδοντο αὐτοῦ τῷ θεῷ μιν πείθεσθαι. Μιλτιάδεα δὲ ἀκούσαντα παραντίκα ἔπεισε ὁ λόγος, οἷα ἀχθόμενόν τε τῇ Πεισιστράτου ἀρχῇ, καὶ βουλόμενον ἐκ ποδῶν εἶναι. αὐτίκα δὲ ἐσταῆλ ἐς Δελφούς ἐπειρησόμενος τὸ χρηστήριον, εἰ ποιοίη τὰ περ αὐτοῦ οἱ Δόλογκοι προσεδέοντο.

36. Κελεινούσης δὲ καὶ τῆς Πυθίης, οὕτω δὴ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου, Ὀλύμπια ἀναιρηκῶς πρότερον τουτέων τεθρίππῃ, τότε 10 παραλαβὼν Ἀθηναίων πάντα τὸν βουλόμενον μετέχειν τοῦ σιόλου, ἔπλεε ἅμα τοῖσι Δολόγκοις, καὶ ἔσχε τὴν χώραν· καὶ μιν οἱ ἐπαγαγόμενοι τύραννον κατεστήσαντο. Ὁ δὲ πρῶτον μὲν ἀπετείχισε τὸν ἰσθμὸν τῆς Χερσονήσου ἐκ Καρδίας πόλιος ἐς Πακτύην, ἵνα μὴ ἔχοιεν σφεας οἱ Ἀφινθιοὶ δηλέεσθαι ἐσβάλλοντες ἐς τὴν χώραν. 15 εἰσι δὲ οὗτοι στάδιοι ἕξ τε καὶ τριήκοντα τοῦ ἰσθμοῦ· ἀπὸ δὲ τοῦ ἰσθμοῦ τούτου ἡ Χερσονήσος εἴσω πᾶσά ἐστι σταδίων εἴκοσι καὶ τετρακοσίων τὸ μῆκος.

37. Ἀποτειχίσας ὦν τὸν ἀνέχοντα τῆς Χερσονήσου ὁ Μιλτιάδης, καὶ τοὺς Ἀφινθίους τρώπῃ τοιούτῃ ὡσάμενος, τῶν λοιπῶν πρῶ- 20 τοις ἐπολέμησε Λαμψακηνοῖσι· καὶ μιν οἱ Λαμψακηνοὶ λοχήσαντες αἰρέουσι ζωγρίῃ. ἦν δὲ ὁ Μιλτιάδης Κροῖσῳ τῷ Αὐδῷ ἐν γνώμῃ γεγονώς· πυθόμενος ὦν ὁ Κροῖσος ταῦτα, πέμπων προηγόρευε τοῖσι Λαμψακηνοῖσι μετιέναι Μιλτιάδεα· εἰ δὲ μὴ, σφέας πίτυος τρόπον ἀπείλεε ἐκτρίφειν. πλανωμένων δὲ τῶν Λαμψακη- 25 νῶν ἐν τοῖσι λόγοις τὸ θέλει τὸ ἔπος εἶναι, τό σφι ἀπείλησεν ὁ Κροῖσος, πίτυος τρόπον ἐκτρίφειν, μόγισ κοτὲ μαθὼν τῶν τις πρεσβυτέρων εἶπε τὸ ἐόν, ὅτι πίτυς μούνη δειδρῶν πάντων ἔκκοπῆσα βλαστὸν οὐδένα μετεῖ, ἀλλὰ πανώλεθρος ἐξαπόλλυται. δέισαντες ὦν οἱ Λαμψακηνοὶ Κροῖσον, λύσαντες μετήκαν Μιλ- 30 τιάδεα.

38. Οὗτος μὲν δὴ διὰ Κροῖσον ἐκφεύγει· μετὰ δὲ, τελευτᾷ ἅπαις, τὴν ἀρχὴν τε καὶ τὰ χρήματα παραδοὺς Στησαγόρῃ τῷ Κίμωνος ἀδελφεοῦ παιδὶ ὁμομητρίου. καὶ οἱ τελευτήσαντι Χερ- 35 σοσῆσται θυόουσι, ὡς νόμος οἰκιστῇ, καὶ ἄγωνά ἱππικόν τε καὶ 35 γυμνικόν ἐπιστᾶσι, ἐν τῷ Λαμψακηνῶν οὐδενὶ ἐγγίνεται ἀγωνί-

ζεσθαι. Πολέμου δὲ ἔοντος πρὸς Λαμφακηνοῦς, καὶ Σιτησαγόρεα κατέλαβε ἀποθανεῖν ἄπαιδα, πληγέντα τὴν κεφαλὴν πελίκῃ ἐν τῷ πρυτανίῳ, πρὸς ἀνδρὸς αὐτομόλου μὲν τῷ λόγῳ, πολεμίου δὲ καὶ ὑποθερμοτέρου τῷ ἔργῳ.

5 39. Τελευτήσαντος δὲ καὶ Σιτησαγόρεω τρόπῳ τοιῷδε, ἐνθαῦτα Μιλτιάδεα τὸν Κίμωνος, Σιτησαγόρεω δὲ τοῦ τελευτήσαντος ἀδελφεὸν, καταλαμβάνοντον τὰ πρήγματα, ἐπὶ Χερσονήσου ἀποστέλλουσι τριήρεϊ οἱ Πεισιστρατίδαι, οἳ μιν καὶ ἐν Ἀθήνῃσι ἐπολεύοντο, ὡς οὐ συνειδότες δῆθεν τοῦ πατρὸς Κίμωνος αὐτοῦ τὸν θάνατον, τὸν ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ σημανέω ὡς ἐγένετο. Μιλτιάδης δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Χερσονήσον, εἶχε κατ' οἴκους, τὸν ἀδελφεὸν Σιτησαγόρεα δηλαδὴ ἐπιτιμίων. οἱ δὲ Χερσονησῖται πυνθανόμενοι ταῦτα συνελέχθησαν ἀπὸ πασίων τῶν πολιῶν οἱ δυναστεύοντες πάντοθεν· κοινῷ δὲ στόλῳ ἀπικόμενοι ὡς συλλυπηθησόμενοι, 10 ἐδέσθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Μιλτιάδης τε δὴ ἔαχε τὴν Χερσονήσον, πεντακοσίους βόσκων ἐπικούρους, καὶ γαμέει Ὀλόρου τοῦ Θρηῆκων βασιλῆος θυγατέρα Πηγσιπύλην.

40. Οὗτος δὲ ὁ Κίμωνος Μιλτιάδης νεωστὶ μὲν ἐληλύθει ἐς τὴν Χερσονήσον, κατελάμβανε δὲ μιν ἐλθόντα ἄλλα τῶν κατεχόντων 20 πρηγμάτων χαλεπώτερα. τρίτῳ μὲν γὰρ ἔτεϊ τουτέων Σκύθας ἔφευγε. Σκύθαι γὰρ οἱ νομάδες ἐρεθισθέντες ὑπὸ βασιλῆος Δαρείου, συνεστράφησαν καὶ ἤλασαν μέχρι τῆς Χερσονήσου ταύτης. τούτους ἐπιόντας οὐκ ὑπομείνας ὁ Μιλτιάδης ἔφευγε ἀπὸ Χερσονήσου· ἐς δ' οἳ τε Σκύθαι ἀπαλλάχθησαν, καὶ μιν οἱ 25 Δόλογχοι κατήγαγον ὀπίσω. ταῦτα μὲν δὴ τρίτῳ ἔτεϊ πρότερον ἐγγιγόνει τῶν τότε μιν κατεχόντων.

41. Τότε δὲ, πυνθανόμενος εἶναι τοὺς Φοίνικας ἐν Τενέδῳ, πληρώσας τριήρεας πέντε χρημάτων τῶν παριόντων, ἀπέπλεε ἐς τὰς Ἀθήνας. καὶ ὥσπερ ὠρμήθη ἐκ Καρδίας πόλιος, ἔπλεε διὰ 30 τοῦ Μέλανος κόλπου· παρμείβετό τε τὴν Χερσονήσον, καὶ οἱ Φοίνικες οἱ περιπίπτουσι τῇσι νηυσί. αὐτὸς μὲν δὴ Μιλτιάδης σὺν τῇσι τέσσαρσι τῶν νεῶν καταφεύγει ἐς Ἰμβρον, τὴν δὲ οἱ πέμπτην τῶν νεῶν κατέϊλον διώκοντες οἱ Φοίνικες. τῆς δὲ νεὸς ταύτης ἔειχε τῶν Μιλτιάδεω παίδων ὁ πρεσβύτατος ἄρχων Μητιόχος, οὐκ ἐκ τῆς Ὀλόρου τοῦ Θρηῆκος ἐὼν θυγατρός, ἀλλ' ἐξ ἄλλης· καὶ τοῦτον ἅμα τῇ νηϊ εἶλον οἱ Φοίνικες. καὶ μιν πυθό-

μενοι ὥς εἴη Μιλτιάδεω παῖς, ἀνήγαγον παρὰ βασιλῆα, δοκέοντες χάριτα μεγάλην καταθήσεσθαι, οἳ δὴ Μιλτιάδης γνώμην ἀπεδέξατο ἐν τοῖσι Ἴωσι, πείθεσθαι κελεύων τοῖσι Σκύθῃσι, ὅτε οἱ Σκύθαι προσεδίοντο λύσαντις τὴν σχεδίην ἀποπλύνειν ἐς τὴν ἑωυτῶν. Δαρεῖος δὲ, ὥς οἱ Φοίνικες Μητίοχον τὸν Μιλτιάδεω ἀνή- 5 γαγον, ἐποίησε κακὸν μὲν οὐδέν Μητίοχον, ἀγαθὰ δὲ συχνά· καὶ γὰρ οἶκον καὶ κτῆσιν ἔδωκε, καὶ Περσίδα γυναῖκα, ἐκ δῆς οὗ τέκνα ἐγένετο, τὰ ἐς Πέρσας κεκοσμέσθαι. Μιλτιάδης δὲ ἐξ Ἰμβρου ἀπικνέεται ἐς τὰς Ἀθήνας.

42. Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκ τῶν Περσέων οὐδὲν ἐπὶ πλεόν 10 ἐγένετο τουτέων ἐς νεῖκος φέρον Ἴωσι, ἀλλὰ τάδε μὲν χρήσιμα κάρτα τοῖσι Ἴωσι ἐγένετο τούτου τοῦ ἔτους. Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὑπαρχος, μεταπεμπάμενος ἀγγέλους ἐκ τῶν πόλεων, συνθήκας σφίσι αὐτοῖσι τοὺς Ἴωνας ἡνάγκασε ποιέεσθαι, ἵνα δοσιδίκαι εἴεν, καὶ μὴ ἀλλήλους φέροιεν τε καὶ ἄγοιεν. ταῦτά τε ἡνάγκασε 15 ποιέειν, καὶ τὰς χώρας σφείων μετρήσας κατὰ παρασάγγας, τοὺς καλέουσι οἱ Πέρσαι τὰ τριήκοντα στάδια, κατὰ δὴ τούτους μετρήσας φόρους ἔταξε ἐκάστοισι, οἳ κατὰ χώραν διατελέουσι ἔχοντες ἐκ τούτου τοῦ χρόνου αἰεὶ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ, ὥς ἐτάχθησαν ἐξ Ἀρταφέρνηος· ἐτάχθησαν δὲ σχεδὸν κατὰ τὰ αὐτὰ τὰ καὶ πρότερον εἶχον. 20 καὶ σφι ταῦτα μὲν εἰρηναῖα ἦν.

43. Ἀμα δὲ τῷ ἔαρι, τῶν ἄλλων καταλελυμένων στρατηγῶν ἐκ βασιλῆος, Μαρδόνιος ὁ Γωβρύεω κατέβαινε ἐπὶ θάλασσαν, στρατον πολλὸν μὲν κάρτα πεζὸν ἅμα ἀγόμενος, πολλὸν δὲ ναυτικόν, ἡλικίην τε νέος ἔων, καὶ νεωστὶ γεγαμηκὼς βασιλῆος Δαρείου θυγα- 25 τέρα Ἀρταζώστην. ἄγων δὲ τὸν στρατὸν τοῦτον ὁ Μαρδόνιος, ἐπεὶ τε ἐγένετο ἐν τῇ Κιλικίᾳ, αὐτὸς μὲν ἐπιβάς ἐπὶ νεὸς ἐκομίζετο ἅμα τῇσι ἄλλῃσι νηυσὶ, στρατιὴν δὲ τὴν πεζὴν ἄλλοι ἡγεμόνες ἦγον ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. Ὡς δὲ παραπλίων τὴν Ἀσίην ἀπικετο ὁ Μαρδόνιος ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐνθαῦτα μέγιστον θῶμα ἐρέω 30 τοῖσι μὴ ἀποδεκομένοισι Ἑλλήνων, Περσέων τοῖσι ἐπὶ τὰ Ὀιάνεια γνώμην ἀποδέξασθαι ὥς χρεὸν εἴη δημοκρατέεσθαι Πέρσας· τοὺς γὰρ τυράννους τῶν Ἰώνων καταπαύσας πάντας ὁ Μαρδόνιος, δημοκρατίας κατίστα ἐς τὰς πόλεις. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἡπείγετο ἐς τὸν Ἑλλήσποντον. Ὡς δὲ συνελέχθη μὲν χοῆμα πολλὸν νεῶν, 35 συνελέχθη δὲ καὶ πεζὸς πολλὸς στρατός, διαβάντες τῇσι νηυσὶ τὸν

- Ἑλλήσποντον, ἐπορεύοντο διὰ τῆς Εὐρώπης· ἐπορεύοντο δὲ ἐπὶ
· τε Ἑρέτριαν καὶ Ἀθήνας.

44. Αὗται μὲν ὧν σφι πρόσχημα ἔσαν τοῦ στόλου. αἰτὰρ ἐν
νόῳ ἔχοντες ὅσας ἂν πλείστας δύναιτο καταστρέφεισθαι τῶν
5 Ἑλληνίδων πολίων, τοῦτο μὲν δὴ τῇσι νηυσὶ Θασίους οὐδὲ χεῖρας
ἀνταετραμένους κατεστρέψαντο· τοῦτο δὲ τῷ πεζῷ Μακεδόνας
πρὸς τοῖσι ὑπάρχουσι δούλους προσεκτήσαντο· τὰ γὰρ ἐνὶ οὗτος
Μακεδόνων ἔθνηα πάντα σφι ἦν ἤδη ὑποχείρια γεγονότα. Ἐκ
μὲν δὴ Θάσου διαβαλόντες πέραν, ὑπὸ τὴν ἡπειρον ἐκομίζοντο
10 μέχρι Ἀκάνθου· ἐκ δὲ Ἀκάνθου ὁρμεώμενοι τὸν Ἄθων περιέ-
βαλλον. ἐπιπεσὼν δὲ σφι περιπλέονσι βορῆς ἄνεμος, μέγας τε
καὶ ἄπορος, κάρτα τρηχέως περιέσπε πλήθει πολλὰς τῶν νεῶν,
ἐκβάλλων πρὸς τὸν Ἄθων. λέγεται γὰρ κατὰ τριηκουσίας μὲν
τῶν νεῶν τὰς διαφθοαρείας εἶναι, ὑπὲρ δὲ δύο μυριάδας ἀνθρώ-
15 πων. ὥστε γὰρ θηριωδεστάτης ἐούσης τῆς θαλάσσης ταύτης τῆς
περὶ τὸν Ἄθων, οἱ μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων διεφθείροντο ἀρπαζό-
μενοι, οἱ δὲ πρὸς τὰς πέτρας ἀρασσόμενοι, οἱ δὲ αὐτέων νέειν οὐκ
ἐπιστάτο, καὶ κατὰ τοῦτο διεφθείροντο, οἱ δὲ ῥίγει. ὁ μὲν δὴ
ναυτικὸς στρατὸς οὕτω ἔπρησσε.

20 45. Μαρδονίῳ δὲ, καὶ τῷ πεζῷ στρατοπεδευομένῳ ἐν Μακε-
δονίῃ, νυκτὸς Βρύγοι Θητίες ἐπεχείρησαν· καὶ σφειν πολλοὺς
φορεύουσι οἱ Βρύγοι, Μαρδόνιον δὲ αὐτὸν τραυματίζουσι. οὐ
μέντοι οὐδὲ αὐτοὶ δουλουσύνην διέφυγον πρὸς Περσίαν· οὐ γὰρ
δὴ πρότερον ἀπανέστη ἐκ τῶν χωρέων τουτέων Μαρδόνιος, πρὶν ἢ
25 σφειας ὑποχειρίους ἐποιήσατο. Τούτους μέντοι καταστρεψάμενος
ἀπῆγε τὴν στρατιὴν ὀπίσω, αἶε τῷ πεζῷ τε προσπταίσας πρὸς
τοὺς Βρύγους, καὶ τῷ ναυτικῷ μεγάλως περὶ Ἄθων. Οὗτος μὲν
νυν ὁ στόλος αἰσχροῦς ἀγωνισάμενος ἀπαλλάχθη ἐς τὴν Ἀσίην.

46. Δευτέρῳ δὲ ἔτι τουτέων ὁ Δαρεῖος, πρῶτα μὲν Θασίους
30 διαβληθέντας ὑπὸ τῶν ἀστυγαιτόνων ὥς ἀπόστασιν μηχανοίατο,
πέμψας ἄγγελον ἐκέλευε σφειας τὸ τεῖχος περιμυρεῖν, καὶ τὺς νέας
ἐς Ἀβδηρα κομίζειν. οἱ γὰρ δὴ Θάσιοι, οἳα ὑπὸ Ἰυταίου τε
τοῦ Μιλησίου πολιορκηθέντες, καὶ προσόδων ἐουσίων μεγάλων,
ἐχρέοντο τοῖσι χρήμασι, ναῦς τε ναυπηγεύμενοι μακρὰς, καὶ τεῖχος
35 ἰσχυρότερον περιβαλλόμενοι. ἡ δὲ πρόσοδος σφι ἐγένετο ἔκ τε
τῆς ἡπείρου καὶ ἀπὸ τῶν μετὰλλων. ἐκ μὲν γε τῶν ἐν Σκαπιῇ

Ἐπὶ τῶν χρυσεῶν μεταλλῶν τὸ ἐπίπαν ὀγδώκοντα τάλαντα προσ-
 ῆναι· ἐκ δὲ τῶν ἐν αὐτῇ Θάσῳ ἐλάσσω μὲν τουτέων, συχνὰ δὲ
 οὔτω, ὥστε τὸ ἐπίπαν Θασιόισι, ἐοῦσι καρπῶν ἀτελείς, προσῆναι
 ἀπὸ τε τῆς ἡπείρου καὶ τῶν μεταλλῶν ἕτερος ἐκάστου διηκόσια
 τάλαντα· ὅτε δὲ τὸ πλεῖστον προσῆλθε, τριηκόσια. 5

47. Εἶδον δὲ καὶ αὐτοὺς τὰ μέταλλα ταῦτα. καὶ μακρῶ ἦν
 αὐτέων θωμασιώτατα τὰ οἱ Φοίνικες ἀνεῦρον, οἱ μετὰ Θάσου
 κτίσαντες τὴν νῆσον ταύτην, ἥτις νῦν ἐπὶ τοῦ Θάσου τούτου τοῦ
 Φοίνικος τὸ οὖνομα ἔσχε. τὰ δὲ μέταλλα τὰ Φοινικικὰ ταῦτα
 ἔστι τῆς Θάσου μεταξὺ Αἰνύρων τε χώρου καλεομένου καὶ Κοινύ- 10
 ρων, ἀντίον δὲ Σαμοθρητικῆς, ὅρος μίγα ἀνιστραμμένον ἐν τῇ
 ζήτησει. τοῦτο μὲν νῦν ἔστι τοιοῦτο. Οἱ δὲ Θάσιοι τῷ βασιλεῖ
 κελεύσαντι καὶ τὸ τεῖχος τὸ σφέτερον κατεῖλον, καὶ τὰς νέας τὰς
 πάσας ἐκόμισαν ἐς Ἀβδηρα.

48. Μετὰ δὲ τοῦτο, ἀπειροῦτο ὁ Δαρεῖος τῶν Ἑλλήνων ὃ τι 15
 ἐν νόῳ ἔχοιεν, κότερα πολεμεῖν ἐωυτῷ, ἢ παραδιδόται σφέας
 αὐτοῦς. διέπεμπε ὦν κήρυκας ἄλλους ἄλλη τάξας ἀνὰ τὴν Ἑλλά-
 δα, κελεύων αἰτέειν βασιλεῖ γῆν τε καὶ ὕδωρ. τούτους μὲν δὴ ἐς
 τὴν Ἑλλάδα ἔπεμπε· ἄλλους δὲ κήρυκας διέπεμπε ἐς τὰς ἐωυτοῦ
 δασμοφόρους πόλιας τὰς παραθαλασσίους, κελεύων νέας τε μακρὰς 20
 καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα ποιεῖσθαι.

49. Οὗτοί τε δὴ παρεσκευάζοντο ταῦτα· καὶ τοῖσι ἤκουσι ἐς
 τὴν Ἑλλάδα κήρυξι πολλοὶ μὲν ἡπειρωτέων ἐδίδosan τὰ προὔχοντο
 αἰτέων ὁ Πέρσης, πάντες δὲ οἱ νησιῶται ἐς τοὺς ἀπικοῖατο αἰτή-
 στοντες. Οἱ τε δὴ ἄλλοι νησιῶται διδοῦσι γῆν τε καὶ ὕδωρ Δα- 25
 ρεῖω, καὶ δὴ καὶ Αἰγινῇται. ποιήσασι δὲ σφί ταῦτα ἰδέως
 Ἀθηναῖοι ἐπεκέατο, δοκέοντες ἐπὶ σφίσι ἔχοντας τοὺς Αἰγινήτας
 δεδωκέναι, ὥς ἅμα τῷ Πέρσῃ ἐπὶ σφέας στρατεύωνται· καὶ ἄσμε-
 νοι προφάσιος ἐπελάβοντο, φοιτέοντες τε ἐς τὴν Σπάρτην, κατηγό-
 ρον τῶν Αἰγινητέων τὰ πεποιήκοιεν προδόντες τὴν Ἑλλάδα. 30

50. Πρὸς ταύτην δὲ τὴν κατηγορίην Κλεομένης ὁ Ἀναξανδρι-
 δεω, βασιλεὺς ἐὼν Σπαρτιητέων, διέβη ἐς Αἴγιναν, βουλόμενος
 συλλαβεῖν Αἰγινητέων τοὺς αἰτιωτάτους. ὥς δὲ ἐπειροῦτο συλλαμ-
 βάνων, ἄλλοι τε δὴ αὐτῷ ἐγίνοντο ἀντίξοι τῶν Αἰγινητέων, ἐν δὲ
 δὴ καὶ Κρόϊος ὁ Πολυκρίτου μάλιστα· ὃς “οὐκ ἔφη αὐτὸν οὐδένα 35
 ἄξειν χαίροντα Αἰγινητέων· ἄνευ γάρ μιν Σπαρτιητέων τοῦ κοινοῦ

ποιεῖν ταῦτα, ὑπ' Ἀθηναίων ἀναγκασθέντα χρήμασι· ἅμα γὰρ ἂν μιν τῷ ἐτέρῳ βασιλεῖ ἐλθόντα συλλαμβάνειν." ἔλεγε δὲ ταῦτα ἐξ ἐπιστολῆς τῆς Δημαφῆτου. Κλειομένης δὲ ἀπειλαινόμενος ἐκ τῆς Αἰγίνης ἔφρατο τὸν Κρῖον ὃ τί οἱ εἴη τὸ οὖνομα· ὃ δὲ τὸ ἐόν 5 ἔφρασε οἷ. ὃ δὲ Κλειομένης πρὸς αὐτὸν ἔφη· "Ἦδη νῦν κατα-
χάλκρον, ὦ Κριέ, τὰ κέρεια, ὥς συνοισόμενος μεγάλῳ κακῷ."

51. Ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ τοῦτον τὸν χρόνον ὑπομένων Δημάφητος ὁ Ἀρσίουρος διέβαλλε τὸν Κλειομένα, ἐὼν βασιλεὺς καὶ οὗτος Σπαρτιεῶν, οἰκίης δὲ τῆς ὑποδευστέρης· κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν 10 ὑποδευστέρης, ἀπὸ γὰρ τοῦ αὐτοῦ γεγόνουσι, κατὰ πρεσβυγενεῖην·
δὲ κως τεύχεται μᾶλλον ἢ Εὐρυσθένης.

52. Λακεδαιμόνιοι γὰρ ὁμολογέοντες οὐδενὶ ποιητῇ λέγουσι αὐτὸν Ἀριστόδημον, τὸν Ἀριστομάχου, τοῦ Κλειοδαίου, τοῦ Ἰλλου, βασιλεύοντα ἀγαγεῖν σφεας ἐς ταύτην τὴν χώραν τὴν νῦν ἐκτεῖται, 15 ἀλλ' οὐ τοὺς Ἀριστοδήμου παῖδας· μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολλόν, Ἀριστοδήμῳ τεκεῖν τὴν γυναῖκα τῇ οὖνομα εἶναι Ἀργεῖην· θυγα-
τέρα δὲ αὐτὴν λέγουσι εἶναι Αὐτεσίωνος τοῦ Τισαμενοῦ, τοῦ Θερασάνδρου, τοῦ Πολυνείκεος· ταύτην δὲ τεκεῖν δίδυμα· ἐπιδόντα δὲ τὸν Ἀριστόδημον τὰ τέκνα ρούσῳ τελευτᾶν· Λακεδαιμονίους 20 δὲ τοὺς τότε ἐόντας βουλεῦσαι κατὰ νόμον βασιλῆα τῶν παίδων τὸν πρεσβύτερον ποιήσασθαι. οὐκ ὄν δὲ σφεας ἔχειν ὁκότερον ἔλονται, ὥστε καὶ ὁμοίων καὶ ἴσων ἐόντων· οὐ δυναμένους δὲ γινῶναι, ἢ καὶ πρὸ τούτου, ἐπειρωτῶν τὴν τεκοῦσαν. τὴν δὲ
"οὐδὲ αὐτὴν, φάναι, διαγιώσκειν·" εἰδυῖαν μὲν καὶ τὸ κάρτα 25 λέγειν ταῦτα, βουλομένην δὲ εἶ κως ἀμφοτέροις γινοῖατο βασιλῆες. Τούτους ὦν δὴ Λακεδαιμονίους ἀπορέειν· ἀπορέοντας δὲ, πέμπειν ἐς Δελφούς, ἐπειρησομένους ὃ τι χρήσονται τῷ πρήγματι. τὴν δὲ Πυθίην κελύειν σφέας ἀμφοτέρω καὶ παιδία ἡγήσασθαι βασιλῆας, τιμᾶν δὲ μᾶλλον τὸν γεραίτερον· τὴν μὲν δὴ Πυθίην ταῦτά σφι 30 ἀνελεῖν· τοῖσι δὲ Λακεδαιμονίοισι, ἀπορέουσι οὐδὲν ἴσους ὅπως ἐξεύρωσι αὐτέων τὸν πρεσβύτερον, ὑποθέσθαι ἄνδρα Μεσσήνιον τῷ οὖνομα εἶναι Πανίτην· ὑποθέσθαι δὲ τοῦτον τὸν Πανίτην τὰδε τοῖσι Λακεδαιμονίοισι, φυλάξαι τὴν γειναμένην, ὁκότερον τῶν παίδων πρότερον λούει καὶ σιτίζει· καὶ ἦν μὲν κατὰ τὰ αὐτὰ 35 φαίνονται αἰεὶ ποιεῦσα, τοὺς δὲ πᾶν ἔξιν ὅσον τι καὶ διζήνται καὶ θέλονται ἐξευρεῖν· ἦν δὲ πλανᾶται καὶ ἐκείνη, ἐναλλάξ ποιεῦσα,

δῆλ' αὖ σφι ἔσσεσθαι ὥς οὐδὲ ἐκείνη πλείον οὐδὲν οἶδε· ἐπ' ἄλλην τέ σφας τράπασθαι οὐδύν. Ἐνθαῦτα δὴ τοὺς Σπαρτιήτας, κατὰ τὰς τοῦ Μεσσηνίου ὑποθήκας, φυλάξαντας τὴν μητέρα τῶν Ἀριστοδήμου παιδῶν, λαβεῖν κατὰ τὰ αὐτὰ τιμῶσαν τὸν πρότερον καὶ σίτοισι καὶ λουτροῖσι, οὐκ εἰδυῖαν τῶν εἵνεκεν ἐφυλάσσετο. λα- 5 βόντας δὲ τὸ παιδίον τὸ τιμώμενον πρὸς τῆς γειναμένης, ὥς ἐδὸν πρότερον, τρέφειν ἐν τῷ δημοσίῳ· καὶ οἱ οὖνομα τεθῆναι Εὐρυσθίεια, τῷ δὲ νεωτέρῳ Προκλία. τοὺτους ἀνδρωθέντας αὐτοὺς τε, ἀδελφοὺς ἔόντας, λέγουσι διαφόρους εἶναι τὸν πάντα χρόνον τῆς ζῆς ἀλλήλοισι, καὶ τοὺς ἀπὸ τούτων γενομένους ὡσαύτως 10 διατελεῖν.

53. Ταῦτα μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι μῦθοι Ἑλλήνων. τάδε δὲ κατὰ ταῦτα λεγόμενα ὑπὸ Ἑλλήτων ἐγὼ γράφω· τοὺτους γὰρ δὴ τοὺς Δωριέων βασιλῆας μέχρι μὲν Περσεὸς τοῦ Δανάης, τοῦ Θεοῦ ἀπέντοτος, καταλεγόμενους ὀρθῶς ὑπὸ Ἑλλήνων, καὶ ἀπο- 15 δεικνυμένους ὥς εἰσι Ἑλληνες· ἤδη γὰρ τηνικαῦτα ἐς Ἑλλήνας οὗτοι ἐτίλειον· ἔλεξα δὲ μέχρι Περσεὸς, τοῦδε εἵνεκα, ἀλλ' οὐκ ἀνέκαθεν ἐτι ἔλαβον, ὅτι οὐκ ἔπεισι ἐπωνυμίῃ Περσεῖ οὐδεμὶα πατρὸς Θνητοῦ, ὥσπερ Ἡρακλεῖ Ἀμφικτύων. ἤδη ὦν ὀρθῶς λόγῳ χρεωμένῳ μέχρι τοῦ Περσεὸς ὀρθῶς εἴρηται μοι. ἀπὸ δὲ 20 Δανάης, τῆς Ἀκριοῦ, καταλέγοντι τοὺς ἄνω αἰεὶ πατέρας αὐτέων, φαινολατο ἂν ἔορτες οἱ τῶν Δωριέων ἡγεμόνες Αἰγύπτιοι ἰθαγενεῖς. ταῦτα μὲν νυν, κατὰ τὰ Ἑλληνες λέγουσι, γεγενεηλόγηται.

54. Ὡς δὲ ὁ Περσεὶ λόγος λέγεται, αὐτὸς ὁ Περσεὺς, ἐὼν Ἀσσύριος, ἐγένετο Ἑλληρ, ἀλλ' οὐκ οἱ Περσεὸς πρόγονοι· τοὺς δὲ 25 Ἀκριοῦ γε πατέρας, ὁμολογέοντας κατ' οἰκηϊότητα Περσεῖ οὐδὲν, τοὺτους δὲ εἶναι, κατὰ περ Ἑλληνες λέγουσι, Αἰγυπτίους.

55. Καὶ ταῦτα μὲν νυν περὶ τούτων εἰρήσθω. ὃ τι δὲ, ἔόντες Αἰγύπτιοι, καὶ ὃ τι ἀποδεξάμενοι ἔλαβον τὰς Δωριέων βασιλείας, ἄλλοισι γὰρ περὶ αὐτέων εἴρηται, ἐάσομεν αὐτά. τὰ δὲ 30 ἄλλοι οὐ κατελάβοντο, τούτων μνήμην ποιήσομαι.

56. Γέρεα δὲ δὴ τάδε τοῖσι βασιλεῦσι Σπαρτιῇται δεδῶκασι· ἰρῶσύνας δύο, Διὸς τε Λακεδαιμόνος, καὶ Διὸς Οὐρανίου· καὶ πόλεμόν γε ἐκφέρειν ἐπ' ἣν ἂν βούλωνται χῶρην. τούτου δὲ μνηδὲνα εἶναι Σπαρτιητέων διακωλυτήν· εἰ δὲ μὴ, αὐτὸν ἐν τῷ 35 ἄγῃ ἐνέχεσθαι· στρατευομένων δὲ, πρῶτους εἶναι τοὺς βασιλῆας,

ὑστάτους δὲ ἀπιέναι· ἑκατὸν δὲ ἄνδρας λογάδας ἐπὶ στρατιῆς φυλάσσειν αὐτούς. προβάτοισι δὲ χρᾶσθαι ἐν τῇσι ἐξοδίῃσι, ὁκόσοισι ἂν ὦν ἐθέλωσι· τῶν δὲ θυομένων ἀπάντων τὰ δέρματά τε καὶ τὰ νῶτα λαμβάνειν σφέας· ταῦτα μὲν τὰ ἐμπολέμια.

- 5 57. Τὰ δὲ ἄλλα τὰ εἰρηναῖα κατὰ τὰδε σφι δίδονται. ἦν θυσίην τις δημοτελῇ ποιέηται, πρῶτους ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἔξειν τοὺς βασιλῆας· καὶ ἀπὸ τούτων πρῶτον ἄρχεσθαι, διπλήσια τέμοντας ἑκατέρῳ τὰ πάντα ἢ τοῖσι ἄλλοισι δαιτυμόνεσι· καὶ σπονδαρχίας εἶναι τούτων, καὶ τῶν τυθέντων προβάτων τὰ δέρματα. νεομη-
10 νίας δὲ ἀνὰ πάσας, καὶ ἐβδόμας ἱσταμένου τοῦ μηνός, δίδουσαι ἐκ τοῦ δημοσίου ἱερῆιον τέλειον ἑκατέρῳ ἐς Ἀπόλλωνος, καὶ μείδιμνον ἀλφίτων, καὶ οἴνου τετάρτην Λακωνικὴν· καὶ ἐν τοῖσι ἀγῶσι πῦσι προεδρίας ἐξαιρέτους· καὶ προξένους ἀποδεικνύναι τούτοις προσ-
15 κείσθαι τοὺς ἂν ἐθέλωσι τῶν ἀστών, καὶ Πυθίους αἰρέεσθαι δύο ἑκάτερον· οἱ δὲ Πύθιοι εἰσὶ θεοπρόποι ἐς Δελφούς, σιτεόμενοι μετὰ τῶν βασιλῶν τὰ δημόσια. μὴ ἔλθουσι δὲ τοῖσι βασιλεῦσι ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἀποπέμπεσθαι σφι ἐς τὰ οἰκία ἀλφίτων τε δύο χοίνικας ἑκατέρῳ, καὶ οἴνου χοτύλην· παρεῖσι δὲ διπλήσια πάντα δίδουσαι· τῷτὸ δὲ τοῦτο καὶ πρὸς ἰδιωτῶν κληθέντας ἐπὶ
20 δεῖπνον τιμᾶσθαι. τὰς δὲ μαντητὰς τὰς γινομένας τούτους φυλάσσειν· συνειδέναι δὲ καὶ τοὺς Πυθίους. δικάζειν δὲ μούρους τοὺς βασιλῆας τοσαύτε μούνα· πατρούχου τε παρθένου πέρι, ἐς τὸν ἰκνέεται ἔχειν, ἦν μὴ περὶ ὁ πατήρ αὐτὴν ἐγγυήσῃ· καὶ ὁδῶν δημοσιῶν πέρι. καὶ ἦν τις θετὸν παῖδα ποιέεσθαι ἐθέλῃ, βασι-
25 λῆων ἐναντίον ποιέεσθαι. καὶ παρίζειν βουλευούσιν τοῖσι γέρονσι, εἴουσι δυὼν δέουσι τριήκοντα· ἦν δὲ μὴ ἔλθωσι, τοὺς μάλιστα σφι τῶν γερόντων προσήκοντας ἔχειν τὰ τῶν βασιλῶν γέρεα, δύο ψήφους τιθεμένους, τρίτην δὲ τὴν ἑωυτῶν.

58. Ταῦτα μὲν ζῶσι τοῖσι βασιλεῦσι δέδοται ἐκ τοῦ κοινοῦ
30 τῶν Σπαρτιητέων· ἀποθανούσι δὲ τὰδε. ἱππῆες περιαγγέλλουσι τὸ γεγονός κατὰ πᾶσαν τὴν Λακωνικὴν· κατὰ δὲ τὴν πόλιν γυναῖκες περιουῖσαι λήβητα κροτέουσι. ἐπεὶ ἂν ὦν τοῦτο γένηται τοιοῦτο, ἀνάγκη ἐξ οἰκίης ἐκάστης ἑλευθέρους δύο καταμαίνεσθαι, ἄνδρα τε καὶ γυναῖκα· μὴ ποιήσασι δὲ τοῦτο ζημίαι μεγάλαι
35 ἐπικέεται. νόμος δὲ τοῖσι Λακεδαιμονίοις κατὰ τῶν βασιλῶν τοὺς θανάτους ἐστὶ αὐτὸς καὶ τοῖσι βαρβάροις τοῖσι ἐν τῇ Ἀσίῃ·

τῶν γὰρ ὧν βαρβάρων οἱ πλεῖνες τῷ αὐτῷ νόμῳ χρέωνται κατὰ τοὺς θανάτους τῶν βασιλῆων. ἐπεὰν γὰρ ἀποθάνῃ βασιλεὺς Λακεδαιμονίων, ἐκ πάσης δεῖ Λακεδαιμόνος χωρὶς Σπαρτιητέων ἀριθμῷ τῶν περιόικων ἀναγκαστοὺς εἰς τὸ κῆδος ἵεναι. τούτων ὧν καὶ τῶν Εἰλωτέων καὶ αὐτέων Σπαρτιητέων ἐπεὰν συλληχθῶσι 5 ἐς τωὐτὸ πολλὰι χιλιάδες, σύμμιγα τῇσι γυναιξὶ κόπτονται τε τὰ μέτωπα προθύμως, καὶ οἰμωγῇ διαχρίωνται ἀπλήτῳ, φάμενοι τὸν ὕστατον αἰεὶ ἀπογενόμενον τῶν βασιλῆων, τοῦτον δὴ γενέσθαι ἄριστον. ὅς δ' ἂν ἐν πολέμῳ τῶν βασιλῆων ἀποθάνῃ, τούτῳ δὲ εἰδωλον σκευάσαντες ἐν κλίνῃ εὐ ἐστρωμένῃ ἐκφέρουσι. ἐπεὰν δὲ 10 θάψῳσι, ἄγορῃ δέκα ἡμερέων οὐκ ἴσταται σφι, οὐδ' ἀρχαιρεοίη συνίξει, ἀλλὰ πενθέουσι ταύτας τὰς ἡμέρας.

59. Συμφέρονται δὲ ἄλλο τόδε τοῖσι Πέρσῃσι. ἐπεὰν ἀποθανόντος τοῦ βασιλῆος ἄλλος ἐνίσταται βασιλεὺς, οὗτος ὁ ἰσιὼν ἐλευθεροῖ ὅστις τι Σπαρτιητέων τῷ βασιλεῖ ἢ τῷ δημοσίῳ ὤφειλε· 15 ἐν δ' αὖ Πέρσῃσι ὁ κατιστάμενος βασιλεὺς τὸν προσοφειλόμενον φόρον μετεῖ πάσῃσι τῇσι πόλιν.

60. Συμφέρονται δὲ καὶ τὰδε Αἰγυπτίοισι Λακεδαιμόνιοι. οἱ κήρυκες αὐτέων καὶ αὐληταὶ καὶ μάγιστοι ἐκδέκονται τὰς πατριῶς τέχνας· καὶ αὐλητῆς τε αὐλητικῶ γίνεται, καὶ μάγιστος 20 μαγείρου, καὶ κήρυξ κήρυκος· οὐ κατὰ λαμπροφωνίην ἐπιτιθέμενοι ἄλλοι σφῆας παρακλητοῦσι, ἀλλὰ κατὰ τὰ πάτρια ἐπιτελεύουσι. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω γίνεται.

61. ΤΟΤΕ δὲ τὸν Κλεομένηα, ἔοντα ἐν τῇ Αἰγίνῃ, καὶ κοινὰ τῇ Ἑλλάδι ἀγαθὰ προσεργαζόμενον, ὁ Δημάρτος διέβαλε, οὐκ 25 Αἰγινητέων οὕτω κηδόμενος, ὥς φθόνῳ καὶ ἄγῃ χρεώμενος. Κλεομένης δὲ, νοστήσας ἀπ' Αἰγίνης, ἐβούλετο τὸν Δημάρτην παῦσαι τῆς βασιληΐης, διὰ πρῆγμα τοιόνδε ἐπίβασιν ἐς αὐτὸν ποιούμενος. Ἀρίστωνι βασιλεύοντι ἐν Σπάρτῃ, καὶ γήμαντι γυναικας δύο, παῖδες οὐκ ἐγίνοντο. καὶ, οὐ γὰρ συνεγινώσκετο 30 αὐτὸς τούτων εἶναι αἷτιος, γαμείει τρίτην γυναῖκα· ὥδε δὲ γαμείει. Ἦν οἱ φίλος τῶν Σπαρτιητέων ἀνὴρ, τῷ προσεκίετο τῶν ἀσπῶν μάλιστα ὁ Ἀρίστων. τούτῳ τῷ ἀνδρὶ ἐτύγχανε εὐῦσα γυνὴ καλλίστη μακρῷ τῶν ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν· καὶ ταῦτα μέντοι καλλίστη ἐξ αἰσχρότης γενομένη. Εὐῦσαν γάρ μιν τὸ εἶδος φλαύρην, ἢ τροφὸς 35 αὐτῆς, οἷα ἀνθρώπων τε ὀλβίων θυγατέρα, καὶ δυσειδέα εὐῦσαν,

πρὸς δὲ καὶ ὀρέουσα τοὺς γονεὺς συμφορὴν τὸ εἶδος αὐτῆς ποιου-
 μένους, ταῦτα ἕκαστα μαθούσα, ἐπιφράζεται τοιαῦδε. ἐφόρει αὐ-
 τὴν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην ἐς τὸ τῆς Ἑλένης ἱρόν· τὸ δ' ἔστι ἐν τῇ
 5 Θεράπνῃ καλευμένη, ὕπερθε τοῦ Φοιβητίου ἱεροῦ. ὅπως δὲ ἐνδείκναι
 τῆς δυσμορφίης τὸ παιδίον. καὶ δὴ κοτὲ ἀπιούσῃ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῇ
 τροφῷ γυναῖκα λέγεται ἐπιφανῆναι· ἐπιφανείσαν δὲ ἐπειρεσθαι
 μιν ὅ τι φέροι ἐν τῇ ἀγκάλῃ· καὶ τὴν φράσαι, ὥς παιδίον φορέει.
 τὴν δὲ κελεύσαι οἱ δεῖξαι· τὴν δὲ οὐ φάναι· ἀπειρησθαι γάρ οἱ
 10 ἐκ τῶν γειναμένων μηδενὲν ἐπιδεικνύναι· τὴν δὲ πάντως ἑωυτῇ
 κελεύειν ἐπιδείξαι. ὀρώσαν δὲ τὴν γυναῖκα περὶ πολλοῦ ποιευμέ-
 νην ἰδέσθαι, οὕτω δὲ τὴν τροφὸν δεῖξαι τὸ παιδίον· τὴν δὲ
 καταψῶσαν τοῦ παιδίου τὴν κεφαλὴν εἶπαι, ὥς καλλιστεῖσσε
 πασέων τῶν ἐν Σπύρτῃ γυναικῶν. ἀπὸ μὲν δὲ ταύτης τῆς ἡμέρας
 15 μεταπεσείει τὸ εἶδος. Γαμέει δὲ δὴ μιν ἐς γάμου ὥρην ἀπικομέ-
 νην Ἄγχιος ὁ Ἀλκείδω, οὗτος δὲ ὁ τοῦ Ἀρίστωνος φίλος.

62. Τὸν δὲ Ἀρίστιωνα ἔκνιζε ἄρα τῆς γυναικὸς ταύτης ὁ ἔρως·
 μηχανᾶται δὲ τοιαῦδε. αὐτὸς τε τῷ ἐταίρῳ τοῦ ἦν ἡ γυνὴ αὐτῇ
 ὑποδέκεται δωτίην δώσειν τῶν ἑωυτοῦ πάντων ἐν τὸ ἂν αὐτὸς
 20 ἐκείνος ἔλθῃται, καὶ τὸν ἐταῖρον ἑωυτῷ ἐκέλευε ὡσαύτως τὴν ὁμοίην
 διδόναι. ὁ δὲ, οὐδὲν φοβηθεὶς ἀμφὶ τῇ γυναικί, ὀρέων ἑοῦσαν
 καὶ Ἀρίστιωνι γυναῖκα, καταινείει ταῦτα· ἐπὶ τούτοις δὲ ὄρκους
 ἐπήλασαν. μετὰ δὲ, αὐτὸς τε ὁ Ἀρίστιων ἔδωκε τοῦτο, ὅ τι δὴ
 ἦν, τὸ εἶλετο τῶν κειμηλίων τῶν Ἀρίστωνος ὁ Ἄγχιος· καὶ αὐτὸς
 25 τὴν ὁμοίην ζητέων φέρεσθαι παρ' ἐκείνου, ἐνθαῦτα δὲ τοῦ ἐταίρου
 τὴν γυναῖκα ἐπειράτο ἀπάγεσθαι. ὁ δὲ πλὴν τούτου μόνου τὰ
 ἄλλα ἔφη καταινέουσαι· ἀναγκυζόμενος μὲν τοι τῷ τε ὄρκῳ, καὶ τῆς
 ἀπάτης τῇ παραγωγῇ, ἀπείει ἀπάγεσθαι.

63. Οὕτω μὲν δὴ τὴν τρίτην ἐσηγάγετο γυναῖκα ὁ Ἀρίστιων,
 30 τὴν δευτέρην ἀποπεμψάμενος. ἐν δὲ οἱ χρόνῳ ἐλάσσονι, καὶ οὐ
 πληρώσασα τοὺς δέκα μῆνας ἡ γυνὴ αὐτῇ τέκει τοῦτον δὲ τὸν
 Δημάρτην· καὶ τίς οἱ τῶν οἰκετέων ἐν θώκῳ κατημένῳ μετὰ τῶν
 ἐφόρων ἐξαγγέλλει ὥς οἱ παῖς γέγονε. ὁ δὲ ἐπιστάμενός τε τὸν
 χρόνον τῷ ἡγάγετο τὴν γυναῖκα, καὶ ἐπὶ δακτύλων συμβαλλεόμενος
 35 τοὺς μῆνας, εἶπε ἀπομόσας· “Οὐκ ἂν ἐμὸς εἴη.” Τοῦτο ἤκουσαν
 μὲν οἱ ἔφοροι· προῆγμα μέντοι οὐδὲν ἐποίησαντο τὸ παραντίκα.

ὁ δὲ πᾶς αὖξαιτο, καὶ τῷ Ἀρίστωνι τὸ εἰρημένον μετέμελε· παῖδα γὰρ τὸν Δημάρτην ἐς τὰ μάλιστα οἱ ἐνόμισε εἶναι. Δημάρτην δὲ αὐτῷ οὖνομα ἔθηκε διὰ τούτου· πρότερον τούτων, πανδημεὶ Σπαρτιτῆται Ἀρίστωνι, ὡς ἀνδρὶ εὐδοκίμιοντι διὰ πάντων δὴ τῶν βασιλείων τῶν ἐν τῇ Σπάρτῃ γενομένων, ἄρῃν ἐποιήσαντο παῖδα 5 γενέσθαι· διὰ τοῦτο μὲν οἱ τὸ οὖνομα Δημάρτηος ἐτέθη.

64. Χρόνου δὲ προΐόντος, Ἀρίστων μὲν ἀπέθανε, Δημάρτηος δὲ ἔυχε τὴν βασιληΐην. ἔδεε δὲ, ὡς ἔοικε, ἀνάνυστα γεγόμενα ταῦτα καταπαῦσαι Δημάρτην τῆς βασιληΐης, διὰ τὰ Κλειομένει διεβλήθη μεγάλως, πρότερόν τε ὁ Δημάρτηος ἀπαγαγὼν τὴν 10 στρατιὴν ἐξ Ἑλευσίνος, καὶ δὴ καὶ τότε ἐπ' Αἰγινητέων τοῖς μηδί-σαντας διαβάντος Κλειομένεος.

65. Ὁρμηθεὶς ὢν ἀποτίνυσθαι ὁ Κλειομένης συντίθεται Λευτιχίδῃ τῷ Μενάρεος τοῦ Ἁγίος, ἐόντι οἰκίῃς τῆς αὐτῆς Δημαρήτῃ, ἐπ' ᾧ τε, ἣν αὐτὸν καταστήσῃ βασιλῆα ἀντὶ Δημαρήτου, 15 ἔψεται οἱ ἐπ' Αἰγινήτας. ὁ δὲ Λευτιχίδης ἦν ἐχθρὸς τῷ Δημαρήτῃ μάλιστα ᾤοντο διὰ πρῆγμα τοιόνδε. ἄρμουσμένου Λευτιχίδει Πέρκαλον τὴν Χίλωνος τοῦ Δημαρμένου θυγατέρα, ὁ Δημάρτηος ἐπιβουλεύσας ἀποστερεῖ Λευτιχίδει τοῦ γάμου, φθάσας αὐτὸς τὴν Πέρκαλον ἀρπάσας, καὶ σχῶν γυναικα. κατὰ τοῦτο 20 μὲν τῷ Λευτιχίδῃ ἡ ἐχθρὴ ἡ ἐς τὸν Δημάρτην ἐγεγόνει· τότε δὲ ἐκ τῆς Κλειομένεος προθυμίας ὁ Λευτιχίδης κατόμνυται Δημαρήτου, φᾶς “αὐτὸν οὐκ ἰκνεομένως βασιλεύειν Σπαρτιτῶν, οὐκ ἔόντα παῖδα Ἀρίστωνος.” μετὰ δὲ τὴν κατωμουσίην ἐδίωκε, ἀνασώζων ἐκεῖνο τὸ ἔπος, τὸ εἶπε Ἀρίστων τότε, ὅτι οἱ ἐξήγγειλε ὁ 25 οἰκίτης παῖδα γιγνομέναι, ὁ δὲ συμβαλλεόμενος τοὺς μῆνας ἀπόμωσε, φᾶς “οὐκ ἐωυτοῦ εἶναι.” τοῦτου δὴ ἐπιβατεύων τοῦ ῥήματος ὁ Λευτιχίδης ἀπέφαινε τὸν Δημάρτην οὐτε ἐξ Ἀρίστωνος γιγνοῦσα, οὐτε ἰκνευμένως βασιλεύοντα. Σπάρτης, τοὺς ἐφόρους μάρτυρας παρεχόμενος κείρους, οἱ τότε ἔτυχον πάρεδροι τε ἔοντες 30 καὶ ἀκούσαντες ταῦτα Ἀρίστωνος.

66. Τέλος δὲ, ἐόντων περὶ αὐτέων νεικέων, ἔδοξε Σπαρτιτῆται ἐπείρασθαι τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελφοῖσι “εἰ Ἀρίστωνος εἶη παῖς ὁ Δημάρτηος.” Ἀνωϊστον δὲ γενομένου ἐκ προνοίας τῆς Κλειομένης ἐς τὴν Πυθίην, ἐνθαῦτα προσποιέεται Κλειομένης Κόβωνα 35 τὸν Ἀριστοφάντου, ἄνδρα ἐν Δελφοῖσι δυναστεύοντα μέγιστον.

ὁ δὲ Κόβων Περιάλλαν τὴν πρόμαντιν ἀναπειθεὶ τὰ Κλειομένης ἐβούλετο λέγεσθαι λέγειν. οὕτω δὴ ἡ Πυθίη, ἐπαισρωμένων τῶν Θεοερόπων, ἔκρινε μὴ Ἀρίστωνος εἶναι Δημάρητον παῖδα. Τυτίρῳ μὲντοι χρόνῳ ἀνάπυστα ἐγένετο ταῦτα, καὶ Κόβων τε ἔφυγε ἐκ
 5 Δελφῶν, καὶ Περιάλλα ἡ πρόμαντις ἐπαύσθη τῆς τιμῆς.

67. Κατὰ μὲν δὴ Δημάρητου τὴν κατάπausιν τῆς βασιληΐης οὕτω ἐγένετο. Ἐφευγε δὲ Δημάρητος ἐκ Σπάρτης ἐς Μήδους ἐκ τοιοῦδε ὀνειδέος. μετὰ τῆς βασιληΐης τὴν κατάπausιν ὁ Δημάρητος ἤρχε αἰρεθείς ἀρχήν. ἦσαν μὲν δὴ γυμνοπαῖδιαι· Θεωμέ-
 10 ρου δὲ τοῦ Δημάρητου, ὁ Λευτιχίδης, γεγονώς ἤδη αὐτὸς βασιλεὺς ἀντ' ἐκείνου, πέμψας τὸν Θεράποντα ἐπὶ γελωτὶ τε καὶ λάσθῃ εἰρώτα τὸν Δημάρητον “ὅκοιόν τι εἶη τὸ ἄρχειν μετὰ τὸ βασιλεύειν.” ὁ δὲ ἀλγύσας τῷ ἐπειρωτήματι εἶπε φάς “αὐτὸς μὲν ἀμφοτέρων ἤδη πεπειρήσθαι, κείρον δὲ οὐ· τὴν μὲντοι ἐπειρώ-
 15 τησιν ταύτην ἄρξειν Λακεδαιμονίοισι ἡ μυρῆς κακότητος, ἡ μυρῆς εὐδαιμονίας.” Ταῦτα δὲ εἶπας, καὶ κατακαλυψάμενος, ἦτε ἐκ τοῦ Θεήτερου ἐς τὰ ἱωντοῦ οἰκία· αὐτίκα δὲ παρυσκευασάμενος ἔδυε τῷ Διὶ βοῦν· θύσας δὲ τὴν μητέρα ἐκάλεσε.

68. Ἀπικομένη δὲ τῇ μητρὶ ἐσθλὴ ἐς τὰς χεῖρας οἱ τῶν
 20 σπλάγγων, κατικέτευε λέγων τοιαῦτα· “ὦ μῆτερ, θεῶν σε τῶν τε ἄλλων καταπτόμενος ἱκετεύω, καὶ τοῦ Ἑρκείου Διὸς τοῦδε, φράσαι μοι τὴν ἀληθειάν, τίς μεν ἐστὶ πατήρ ὀρθῶ λόγῳ. Λευτιχίδης μὲν γὰρ ἔφη ἐν τοῖσι νείκεσι λέγων κυεύουσάν σε ἐκ τοῦ προτέρου ἀνδρὸς, οὕτω ἐλθεῖν παρὰ Ἀρίστωνα· οἱ δὲ καὶ τὸν ματαιότερον
 25 λόγον λέγοντες φασὶ σε ἐλθεῖν παρὰ τῶν οἰκετῶν τὸν ὀνοφορβόν, καὶ ἐμὲ εἶναι ἐκείνου παῖδα. Ἐγὼ ὦν σε μετέρχομαι τῶν θεῶν εἰπὼν τῶληθές. οὔτε γὰρ, εἴ περ πεποίηκας τι τῶν λεγομένων, μούνη δὴ πεποίηκας, μετὰ πολλῶν δέ· ὃ τε λόγος πολλὸς ἐν Σπάρτῃ, ὥς Ἀρίστωνι σπέρμα παιδοποιὸν οὐκ ἐνῆν· τεκεῖν γὰρ
 30 ἂν οἱ καὶ τὰς προτέρας χυναῖκας.” Ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα ἔλεγε.

69. Ἴη δὲ ἀμείβετο τοῖσδε· “ὦ παῖ, ἐπεὶ τέ με λιτῆσι μετέρχαι εἰπὼν τὴν ἀληθειάν, πᾶν εἰς σὲ κατειρήσεται τῶληθές. ὥς με ἡγάγετο Ἀρίστων ἐς ἱωντοῦ, νυκτὶ τρίτῃ ἀπὸ τῆς πρώτης ἤλθῃ μοι φάσμα εἰδόμενον Ἀρίστωνι. συνευνηθὲν δὲ τοὺς στε-
 35 φάνους οὓς εἶχε ἐμοὶ περιετίθει. καὶ τὸ μὲν οἰχώκεε, ἦκε δὲ μετὰ ταῦτα Ἀρίστων. ὥς δὲ με εἶδε ἔχουσαν στεφάνους, εἰρώτα τίς

εἶη ὃ μοι δοῦς· ἐγὼ δὲ ἐφάμην ἐκείνον. ὃ δὲ οὐκ ὑπέδεκετο· ἐγὼ δὲ κατωμνύμην, φαιμένη αὐτὸν οὐ καλῶς ποιεῖν ἀπαρνέμενον· ὀλλύγον γάρ τι πρότερον ἐλθόντα καὶ συνεννηθέντα δοῦναί μοι τοὺς στεφάνους. ὁρίων δὲ με κατομνυμένην ὁ Ἀρίστων ἔμαθε ὡς θείον εἶη τὸ πρῆγμα. καὶ τοῦτο μὲν, οἱ στέφανοι ἐφά- 5 νησαν ἔόντες ἐκ τοῦ ἥρωϊου τοῦ παρὰ τῇσι θύρῃσι τῇσι αὐλείῃσι ἰδρυμένου· (τὸ καλέουσι Ἀστραβάκου) τοῦτο δὲ, οἱ μάντιες τὸν αὐτὸν τοῦτον ἥρωα ἀναίρειον εἶναι. Οὕτω δὲ, ὦ παῖ, ἔχεις πᾶν ὅσον τι καὶ βούλειαι πυθέσθαι. ἥ γὰρ ἐκ τοῦ ἥρωος τούτου γέγονας, καὶ τοι πατήρ ἐστι Ἀστράβακος ὁ ἥρως, ἡ Ἀρίστων· ἐν 10 γὰρ σε τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἀναιρέομαι. Τῇ δὲ σευ μάλιστα κατὰ-πτονται οἱ ἐχθροὶ λέγοντες ὡς αὐτὸς ὁ Ἀρίστων, ὅτε αὐτῷ σὺ ἡγγέλθης γεγεννημένος, πολλῶν ἀκουόντων οὐ φήσεί σε ἑαυτοῦ εἶναι, τὸν χρόνον γὰρ τοὺς δέκα μῆνας οὐδέ κω ἐξήκειν, αἰδρετῇ τῶν τοιούτων κείνος τοῦτο ἀπερρύψατο τὸ ἔπος. τίκτουςι γὰρ γυ- 15 ναῖκες καὶ ἑννεάμηνα καὶ ἐπτάμηνα, καὶ οὐ πᾶσαι δέκα μῆνας ἐκτελέσασαι· ἐγὼ δὲ σέ, ὦ παῖ, ἐπτάμηνον ἔτεκον. ἔγνω δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρίστων οὐ μετὰ πολλὸν χρόνον, ὡς ἀνολῇ τὸ ἔπος ἐκβάλοι τοῦτο. λόγους δὲ ἄλλους περὶ γενέσιος τῆς σεωυτοῦ μὴ δέκεο· τὰ γὰρ ἀληθέστατα πάντα ἀκήκοας. ἐκ δὲ ὀνοφορβῶν αὐτῷ τε Λευ- 20 τυχίδῃ καὶ τοῖσι ταῦτα λέγουσι τίκτοιεν αἱ γυναῖκες παῖδας." Ἡ μὲν δὲ ταῦτα ἔλεγε.

70. Ὁ δὲ πυθόμενός τε τὰ ἐβούλετο, καὶ ἐπόδια λαβὼν, ἐπορεύετο ἐς Ἥλιν, τῷ λόγῳ φᾶς, ὡς ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ πορεύεται. Λακεδαιμόνιοι δὲ ὑποτοπηθέντες Δημάρτηον 25 δρησμῷ ἐπιχειρεῖν ἐδίωκον. καὶ κως ἔφθῃ ἐς Ζάκυνθον διαβάς ὁ Δημάρτης ἐκ τῆς Ἥλιδος· ἐπιδιαβάντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι αὐτοῦ τε ἄπτοντο, καὶ τοὺς θεράποντας αὐτὸν ἀπαιρέοντο. μετὰ δὲ, οὐ γὰρ ἐξεδίδοσαν αὐτὸν οἱ Ζακύνθιοι, ἐνθιύτην διαβαίνει ἐς τὴν Ἀσίην παρὰ βασιλῆα Λαρεῖον. ὃ δὲ ὑπεδέξατό τε αὐτὸν 30 μεγαλωστέ, καὶ γῆν τε καὶ πόλιν ἔδωκε. Οὕτω ἀπῆκετο ἐς τὴν Ἀσίην Δημάρτης, καὶ τοιαύτη χρησάμενος τύχη· ἄλλα τε Λακεδαιμονίοισι συχνὰ ἔργοισί τε καὶ γνώμησι ἀπολαμπρυνθεῖς, ἐν δὲ δὴ καὶ Ὀλυμπιάδα σφι ἀνελόμενος τεθρίπτῳ προσέβαλε, μῦνος τοῦτο πάντων δὴ τῶν γενομένων βασιλῶν ἐν Σπάρτῃ ποιήσας. 35

71. Λευτυχίδης δὲ ὁ Μινάρτος, Δημαρήτου καταπαυσθέντος,

διδέξατο τὴν βασιλῆην. καὶ οἱ γίνεται παῖς Ζευξίδημος, τὸν δὴ Κυνίικον μετεξέτεροι Σπαρτιητέων ἐκάλεον. οὗτος ὁ Ζευξίδημος οὐκ ἐβασίλευσε Σπάρτης· πρὸ Λευτυχίδεω γὰρ τελευτᾷ, λιπὼν παῖδα Ἀρχιδήμεον. Λευτυχίδης δὲ στερηθεὶς Ζευξιδήμου γαμίει 5 δευτέρην γυναῖκα Εὐρυδάμην, ἐοῦσαν Μενίου μὲν ἀδελφεήν, Διακτορίδεω δὲ θυγατέρα· ἐκ τῆς οἱ ἔρσεν μὲν γίνεται οὐδὲν, θυγάτηρ δὲ Ἀμπιτώ, τὴν Ἀρχιδήμεος ὁ Ζευξιδήμου γαμίει, δόντος αὐτῷ Λευτυχίδεω.

72. Οὐ μὲν οὐδὲ Λευτυχίδης κατεγῆρα ἐν Σπάρτῃ, ἀλλὰ τίσιν 10 τοιήνδε τινὰ Δημάρηται ἐξέτισε. ἐστρατήγησε Λακεδαιμονίοισι ἐς Θεσσαλίην· παρὲν δὲ οἱ ὑποχείρια πάντα ποιήσασθαι, ἐδωροδόκησε ἀργύριον πολύ. ἐπ' αὐτοφώρῳ δὲ ἀλοῖς, αὐτοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐπικατήμενος χειρίδι πλήρῳ ἀργυρίου, ἔφυγε ἐκ Σπάρτης, ὑπὸ δικαστήριον ὑπαχθεὶς· καὶ τὰ οἰκία οἱ κατεσκάφη· ἔφυγε δὲ 15 ἐς Τεγέην, καὶ ἐτελεύτησε ἐν ταύτῃ. ταῦτα μὲν δὴ ἐγένετο χρόνῳ ὕστερον.

73. Τότε δὲ ὡς τῷ Κλεομένει εὐωδώθη τὸ ἐς τὸν Δημάρητον πρῆγμα, αὐτίκα παραλαβὼν Λευτυχίδεα ἥτε ἐπὶ τοὺς Αἰγινήτας, δεινὸν τινὰ σφι ἔγκοτον διὰ τὸν προπηλακισμόν ἔχων. οὕτω δὴ 20 οὗτε οἱ Αἰγινῆται, ἀμφοτέρων τῶν βασιλῆων ἡκόντων ἐπ' αὐτοὺς, ἐδικαλεῦν ἔτι ἀντιβαίνειν· ἐκέῖνοί τε ἐπιλεξάμενοι ἄνδρας δέκα Αἰγινητέων τοὺς πλείστον ἀξίους καὶ πλούτω καὶ γένει ἦγον, καὶ ἄλλους, καὶ δὴ καὶ Κεῖόν τε τὸν Ἰολυκρίτου, καὶ Κάσαμβον τὸν Ἀριστοκράτεος, οἵπερ εἶχον μέγιστον κράτος. ἀγαγόντες δὲ σφείας 25 ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν, παραθήκην παρατίθενται ἐς τοὺς ἐχθρίστους Αἰγινῆταισι Ἀθηναίους.

74. Μετὰ δὲ ταῦτα, Κλεομένεια, ἐπάϊστον γενόμενον κακοτεχνήσαντα ἐς Δημάρητον, δεῖμα ἔλαβε Σπαρτιητέων, καὶ ὑπεξέσχε 30 ἐς Θεσσαλίην. ἐνθ'εῦτεν δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Ἀρκαδίην νεώτερα ἔπρησσε πρήγματα, συνιστὰς τοὺς Ἀρκαδας ἐπὶ τῇ Σπάρτῃ, ἄλλους τε ὅρκους προσάγων σφι, ἣ μὲν ἔφασθαί σφείας αὐτῷ τῇ ἂν ἐξηγῆται· καὶ δὴ καὶ ἐς Νῶνακριν πόλιν πρόθυμος ἦν τῶν Ἀρκαδῶν τοὺς προσιεῶτας ἀγινέων ἐξορκοῦν τὸ Στυγὸς ὕδωρ. ἐν δὲ ταύτῃ τῇ πόλει λέγεται εἶναι ὑπ' Ἀρκαδῶν τὸ Στυγὸς ὕδωρ. 35 καὶ δὴ καὶ ἔστι τοιόνδε τι· ὕδωρ ὀλίγον φαινόμενον ἐκ πέτρης ἀτάξει ἐς ἄγκος· τὸ δὲ ἄγκος αἵμασις τις περιθεῖε κύκλος. ἡ δὲ

Νώνακρῖς, ἐν τῇ ἣ πηγὴ αὕτη τυγχάνει ἰοῦσα, πόλις ἐστὶ τῆς Ἀρκαδίας πρὸς Φενεῶ.

75. Μαθόντες δὲ Λακεδαιμόνιοι Κλεομένεα ταῦτα πρήσσοντα, κατήγον αὐτὸν, δέισαντες, ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι ἐς Σπάρτην τοῖσι καὶ πρότερον ἤρχε. Κατελθόντα δὲ αὐτὸν αὐτίκα ὑπέλαβε μανίη 5 νοῦσος, ἔοντα καὶ πρότερον ὑπομαργότερον· ὅπως γὰρ τεφ' ἐντύχοι Σπαρτιητίων, ἐνέχραυε ἐς τὸ πρόσωπον τὸ σκήπτρον. ποιεῦντα δὲ αὐτὸν ταῦτα, καὶ παραφρονήσαντα, ἔδησαν οἱ προσήκοντες ἐν ξύλῳ. ὁ δὲ δεθείς τὸν φύλακον μουνωθέντα ἰδὼν τῶν ἄλλων αἶτες μάχαιραν· οὐ βουλομένου δὲ τὰ πρῶτα τοῦ φυλάκου διδόναι, 10 ἀπειλεῖ τὰ μιν αὐτοῖς ποιήσεις, ἐς ὃ δέισας τὰς ἀπειλὰς ὁ φύλακος, ἦν γὰρ τῶν τις Εἰλωτίων, διδοῖ οἱ μάχαιραν. Κλεομένης δὲ παραλαβὼν τὸν σίδηρον ἄρχετο ἐκ τῶν κνημίων ἑωυτὸν λαβῶμενος· ἐπιτάμνων γὰρ κατὰ μήκος τὰς σάρκας προύβαινε ἐκ τῶν κνημίων ἐς τοὺς μηρούς· ἐκ δὲ τῶν μηρῶν ἔς τε τὰ ἰσχία καὶ τὰς λαπάρας, 15 ἐς ὃ ἐς τὴν γαστέρα ἀπῆκετο, καὶ ταύτην καταχορδεύων ἀπέθανε τρόπῳ τοιούτῳ· ὥς μὲν οἱ πολλοὶ λέγουσι Ἑλλήτων, ὅτι τὴν Πυθίην ἀνέγνωσε τὰ περὶ Δημάρητον γεγόμενα λέγειν· ὥς δὲ Ἀθηναῖοι μῦθοι λέγουσι, διότι ἐς Ἐλευσίνα ἐσβαλὼν ἔκειρε τὸ τέμενος τῶν Θεῶν· ὥς δὲ Ἀργεῖοι, ὅτι ἐξ ἱεροῦ αὐτῶν τοῦ 20 Ἀργου Ἀργείων τοὺς καταφυγόντας ἐκ τῆς μάχης καταγινέων κατέκοπτε, καὶ αὐτὸ τὸ ἄλσος ἐν ἀλογίῃ ἔχων ἐνέπερσε.

76. Κλεομένει γὰρ μαντευομένῳ ἐν Διλοφοῖσι ἐχρήσθη Ἄργος αἰρήσειν. ἐπεὶ τε δὲ Σπαρτιήτας ἄγων ἀπῆκετο ἐπὶ ποταμὸν Ἐρασῖνον, ὃς λέγεται ῥέειν ἐκ τῆς Στυμφηλῆς λίμνης· τὴν γὰρ 25 δὴ λίμνην ταύτην ἐς χάσμα ἀφανὲς ἐκδιδοῦσαν ἀναφαίνεσθαι ἐν Ἀργεῖ, τὸ ἐνθεῦτεν δὲ τὸ ὕδωρ ἤδη τοῦτο ὑπ' Ἀργείων Ἐρασῖνον καλέεσθαι· ἀπικόμενος δ' ὢν ὁ Κλεομένης ἐπὶ τὸν ποταμὸν τοῦτον, ἐσφαγιαῖετο αὐτῷ· καὶ, οὐ γὰρ οὐδαμῶς ἐκαλλέερε διαβαίνειν μιν, ἄσασθαι μὲν ἔφη τοῦ Ἐρασῖνου οὐ προδιδόντος τοὺς 30 πολιήτας, Ἀργεῖους μέντοι οὐδ' ὥς χαιρήσειν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξαναχωρήσας, τὴν στρατιὴν κατήγαγε ἐς Θυρέην· σφαγιασάμενος δὲ τῇ θαλάσῃ ταύρῳ, πλοίοισι σφεας ἤγαγε ἔς τε τὴν Τίρυνθιν χώραν καὶ Ναυπλῆν.

77. Ἀργεῖοι δ' ἐβοήθειον πυρθανόμενοι ταῦτα ἐπὶ θάλασσαν. 35 ὥς δὲ ἀγχοῦ μὲν ἐγίνοντο τῆς Τίρυνθος, χώρῳ δὲ ἐν τούτῳ τῷ

κίεσαι ἡ Σήπεια οὖνομα, μεταίχμιον οὐ μέγα ἀπολιπόντες ἴζοντο ἀντίοι τοῖσι Λακεδαιμονίοισι. ἐνθαῦτα δὴ οἱ Ἀργεῖοι τὴν μὲν ἐκ τοῦ φανεροῦ μάχην οὐκ ἐφοβέοντο, ἀλλὰ μὴ δόλῳ αἰραθέωσι. καὶ γὰρ δὴ σφι ἐς τοῦτο τὸ πρῆγμα εἶχε τὸ χρηστήριον, τὸ ἐπὶ
 5 ποῖνα ἔχρησε ἡ Πυθίη τούτοις τε καὶ Μιλησίοισι, λέγον ὥδε·

Ἄλλ' ὅταν ἡ Θήλεια τὸν ἄρσενα νικήσασα
 ἐξελάσῃ, καὶ κῦδος ἐν Ἀργείοισιν ἄρῃται,
 πολλὰς Ἀργείων ἀμφιδρυφείας τότε θήσει·
 ὥς ποτὲ τις ἐρέει καὶ ἐπισσομένων ἀνδρώπων,

10 δεινὸς ὄφρις τριέλκικτος ἀπώλετο δουρὶ δαμασθεῖς.

Ταῦτα δὴ πάντα συνελθόντα τοῖσι Ἀργείοισι φόβον παρείχε. καὶ δὴ σφι πρὸς ταῦτα ἔδοξε τῷ κήρυκι τῶν πολεμίων χρᾶσθαι. δόξαν δέ σφι, ἐποίευν τοιόνδε· ὅπως ὁ Σπαρτιτῆτης κήρυξ προσημαίνοι τι Λακεδαιμονίοισι, ἐποίευν καὶ οἱ Ἀργεῖοι τὰυτο τοῦτο.

15 78. Μαθὼν δὲ ὁ Κλεομένης ποιεῦντας τοὺς Ἀργεῖους ὁκοῖόν τε ὁ σφέτερος κήρυξ σημήνει, παραγγέλλει σφι ὅταν σημήνῃ ὁ κήρυξ ποιέεσθαι ἄριστον, τότε ἀναλαβόντας τὰ ὄπλα χωρεῖν ἐς τοὺς Ἀργεῖους. ταῦτα καὶ ἐγένετο ἐπιτελέα ἐκ τῶν Λακεδαιμονίων. ἄριστον γὰρ ποιευμένοις τοῖσι Ἀργείοισι ἐκ τοῦ κηρύγματος
 20 τος ἐπικέατο· καὶ πολλοὺς μὲν ἐφόνευσαν αὐτέων, πολλῶ δ' ἔτι πλεῦνας ἐς τὸ ἄλσος τοῦ Ἄργου καταφυγόντας περιζόμενοι ἐφύλασσον.

79. Ἐνθαῦτεν δὲ ὁ Κλεομένης ἐποίησε τοιόνδε. ἔχων αὐτομόλους ἄνδρας, καὶ πυνθανόμενος τουτέων, ἐξεκάλει πέμπων κήρυκα,
 25 ὀνομαστὶ λέγων τῶν Ἀργείων τοὺς ἐν τῷ ἰσθμῷ ἀπεργμένους· ἐξεκάλει δέ, φᾶς αὐτέων ἔχειν τὰ ἄποινα. ἄποινα δὲ ἐστὶ Πελοποννησίοισι δύο μνᾶι τεταγμένοι κατ' ἄνδρα αἰχμάλωτον ἐκτίρειν. κατὰ περὶ τήχοντα δὴ ὥν τῶν Ἀργείων ὡς ἐκάστους ἐκκαλεόμενος ὁ Κλεομένης ἔκτεινε. ταῦτα δὲ κως γινόμενα ἔλελήθτε τοὺς
 30 λοιποὺς τοὺς ἐν τῷ τεμένει· ἅτε γὰρ πυκνοῦ ἵοντος τοῦ ἄλσεος, οὐκ ὦρων οἱ ἐντὸς τοὺς ἐκτὸς ὃ τι ἔπραττον· πρὶν γε δὴ αὐτέων τις ἀναβῆς ἐπὶ δένδρος κατεῖδε τὸ ποιούμενον. οὐκων δὴ ἔτι καλεόμενοι ἐξήσαν.

80. Ἐνθαῦτα δὴ ὁ Κλεομένης ἐκέλευε πάντα τινὰ τῶν Εἰλω-
 35 τῶν περιnéειν ὕλην τὸ ἄλσος· τῶν δὲ περὶ θομένων, ἐνέπραξε τὸ ἄλσος. καιομένου δὲ ἤδη, ἐπίερετο τῶν τινα αὐτομόλων, τίνος εἴη

Θειῶν τὸ ἄλσος· ὁ δὲ ἔφη Ἄργου εἶναι. ὁ δὲ ὡς ἤκουσε, ἀναστενάξας μέγα εἶπε· “ὦ Ἀπολλὼν χρηστήριε, ἡ μεγάλως με ἠπάτηκας, φάμενος Ἄργος αἰρήσειν· συμβάλλομαι δ' ἐξήκειν μοι τὸ χρηστήριον.”

81. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ Κλεομένης τὴν μὲν πλεῶν στρατιὴν 5 ἀπῆκε ἀπιέναι ἐς Σπύρτην· χιλίους δὲ αὐτὸς λαβὼν τοὺς ἀριστεάς ἦε ἐς τὸ Ἰπραίον θύσων. βουλόμενον δὲ αὐτὸν θύειν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ὁ ἱεὺς ἀπηγόρευε, φᾶς οὐκ οὔσιον εἶναι ξείνῳ αὐτόθι θύειν. ὁ δὲ Κλεομένης τὸν ἱεῖα ἐκέλευε τοὺς Εἰλωτας ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ἀπάγοντας μαστιγῶσαι, καὶ αὐτὸς ἔθυσσε· ποιήσας δὲ 10 ταῦτα ἀπῆε ἐς τὴν Σπύρτην.

82. Νοστήσαντα δὲ μιν ὑπῆγον οἱ ἐχθροὶ ὑπὸ τοὺς ἐφόρους, φάμενοί μιν δωροδοκῆσαντα οὐκ ἐλείεν τὸ Ἄργος, παρὲν εὐπειθείας μιν εἶναι. Ὁ δὲ σφι ἔλεξε, οὔτε εἰ ψευδόμενος, οὔτε εἰ ἀληθὲς λέγων, ἔχω σαφηνέως εἶπαι· ἔλεξε δ' ὦν φάμενος “ἐπεὶ τε δὴ 15 τὸ τοῦ Ἄργου ἱερὸν εἴλε, δοκέειν οἱ ἐξεληλυθῆναι τὸν χρησμὸν τοῦ Θεοῦ· πρὸς ὧν ταῦτα οὐ δικαιοῦν πειρᾶν τῆς πόλιος, πρὶν γε δὴ ἱεροῖσι χρήσῃται, καὶ μάθῃ, εἴτε οἱ ὁ Θεὸς παρὰ διδοῖ, εἴτε οἱ ἐμποδῶν ἔστηκε. καλλιεφευμένῳ δὲ ἐν τῷ Ἰπραίῳ ἐκ τοῦ ἀγάλματος τῶν στηθῶν φλόγα πυρὸς ἐκλάμψαι· μαθεῖν δὲ αὐτὸς οὕτω 20 τὴν ἀρεκλήτην, ὅτι οὐκ αἰρέει τὸ Ἄργος· εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀγάλματος ἐξέλαμψε, αἰρέειν ἂν κατ' ἄκρης τὴν πόλιν· ἐκ τῶν δὲ στηθῶν λάμψαντος, πᾶν οἱ πεποιῆσθαι ὅσον ὁ Θεὸς ἐβούλετο γενέσθαι.” Ταῦτα δὲ λέγων πιστά τε καὶ οἰκία ἐδόκεε Σπαρτιτῆσι λέγειν, καὶ ἀπέφυγε πολλὸν τοὺς διώκοντας. 25

83. Ἄργος δὲ αἰδρῶν ἐχηρώθη οὕτω, ὥστε οἱ δούλοι αὐτέων ἔσχον πάντα τὰ πρήγματα, ἄρχοντές τε καὶ διεπόντες ἐς ὃ ἐπήβησαν οἱ τῶν ἀπολομένων παῖδες. ἔπειτ' αὖ σφας οὗτοι ἀνακτώμενοι ὁπίσω ἐς ἑωυτοὺς τὸ Ἄργος ἐξέβαλον· ἐξωθούμενοι δὲ οἱ δούλοι μάχῃ ἔσχον Τίφυνθα. Τίθως μὲν δὴ σφι ἦν ἄρχμια ἐς ἀλλήλους· 30 ἔπειτα δὲ ἐς τοὺς δούλους ἦλθε ἀνὴρ μάντις Κλείανδρος, γένος ἑὼν Φιγαλεὺς ἀπ' Ἀρκαδίας· οὗτος τοὺς δούλους ἀνέγνωνσε ἐπιθέσθαι τοῖσι δεσπόησι. ἐκ τούτου δὲ πόλεμός σφι ἦν ἐπὶ χρόνον συχνόν, ἐς ὃ δὴ μόγις οἱ Ἀργεῖοι ἐπεκράτησαν.

84. Ἀργεῖοι μὲν νυν διὰ ταῦτα Κλεομένεά φασι μανέντα 35 ἀπολίσθαι κακῶς. Αὐτοὶ δὲ Σπαρτιτῆται φασι ἐκ δαιμονίου μὲν

οὔδεὶνός μανῆναι Κλειόμενα, Σκύθῃσι δὲ ὁμιλήσαντά μιν ἀκρη-
τοπότιν γενέσθαι, καὶ ἐκ τούτου μανῆναι. Σκύθας γὰρ τοὺς
νομάδας, ἐπεὶ τέ σφι Λαρεῖον ἐμβαλεῖν ἐς τὴν χώραν, μετὰ ταῦτα
μεμονέναι μιν τίσασθαι· πέμψαντας δὲ ἐς Σπάρτην συμμαχίην
5 τε ποιεῖσθαι, καὶ συντίθισθαι, ὥς χρεὸν εἴη αὐτοὺς μὲν τοὺς
Σκύθας παρὰ Φᾶσιν ποταμὸν πειρᾶν ἐς τὴν Μηδικὴν ἐμβαλεῖν,
σφέας δὲ τοὺς Σπαρτιήτας κελεύειν ἐξ Ἐφέσου ὀρμευμένους ἀνα-
βαίνειν, καὶ ἔπειτα ἐς τωὐτὸ ἀπαντῆν. Κλειόμενα δὲ λέγουσι,
ἡκόντων τῶν Σκυθίων ἐπὶ ταῦτα, ὁμιλεῖν σφι μεζόνως· ὁμιλέοντα
10 δὲ μᾶλλον τοῦ ἐκτυμένου μαθεῖν τὴν ἀκρητοποσίην παρ' αὐτῶν·
ἐκ τούτου δὲ μανῆναι μιν νομίζουσι Σπαρτιῆται. ἔκ τε τούτου,
ὥς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπεὶ ζωρότερον βούλονται πιεῖν, “ἐπισκύθι-
σον” λέγουσι. οὕτω δὴ Σπαρτιῆται τὰ περὶ Κλειόμενα λέγουσι.
Ἔμοι δὲ δοκεῖ τίσιν ταύτην ὁ Κλειόμενης Δημαρχίῳ ἐκίσειαι.

15 85. Τελευτήσαντος δὲ Κλειόμενος, ὥς ἐπύθοντο Αἰγινῆται,
ἐπεμπον ἐς Σπάρτην ἀγγέλους καταβωσομένους Λευτιχιδίῳ περὶ
τῶν ἐν Ἀθήνῃσι ὁμήρων ἔχομένων. Λακεδαιμόνιοι δὲ δικαστή-
ριον συναγαγόντες ἔγνωσαν περιυβρῆσθαι Αἰγινίτας ὑπὸ Λευτι-
χιδίῳ, καὶ μιν κατέκριναν ἔκδοτον ἄγεσθαι ἐς Αἴγιναν ἀντὶ τῶν
20 ἐν Ἀθήνῃσι ἔχομένων ἀνδρῶν. Μελλόντων δὲ ἄγειν τῶν Αἰγινη-
τέων τὸν Λευτιχιδέα, εἶπε σφι Θεασίδης ὁ Λεωπρέπεις, ἔων ἐν
Σπάρτῃ δόκιμος ἀνὴρ· “Τί βούλεσθε ποιεῖν, ἄνδρες Αἰγινῆται;
τὸν βασιλῆα τῶν Σπαρτιητέων ἔκδοτον γεόμενον ὑπὸ τῶν πολι-
τέων ἄγειν; εἰ νῦν ὀργῇ χρεώμενοι ἔγνωσαν οὕτω Σπαρτιῆται,
25 ὅπως ἐξ ὑστέρης μὴ τι ὑμῖν, ἦν ταῦτα πρήσσητε, πανώλεθρον
κακὸν ἐς τὴν χώραν ἐσβάλλωσι.” Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Αἰγινῆται
ἔσχοντο τῆς ἀγωγῆς· ὁμολογίῃ δὲ ἐχρήσαντο τοιῇδε, ἐπισπόμενον
Λευτιχιδέα ἐς Ἀθήνας ἀποδοῦναι Αἰγινῆτῃσι τοὺς ἄνδρας.

86. Ὡς δὲ ἀπικόμενος Λευτιχιδὴς ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπαίτες
30 τὴν παρακαταθήκην, οἱ Ἀθηναῖοι προφάσις εἰλκον, οὐ βουλό-
μενοι ἀποδοῦναι, φάντες δύο σφέας ἐόντας βασιλῆας παραθίσθαι,
καὶ οὐ δικαιοῦν τῷ ἑτέρῳ ἄνευ τοῦ ἑτέρου ἀποδιδόναι.

(1). Οὐ φαιμένων δὲ ἀποδώσειν τῶν Ἀθηναίων, ἔλεξέ σφι
Λευτιχιδὴς τάδε· “Ὡς Ἀθηναῖοι, ποιεῖτε μὲν ὁκότερα βούλεσθε
35 αὐτοὶ· καὶ γὰρ ἀποδιδόντες, ποιεῖτε ὅσια· καὶ μὴ ἀποδιδόντες, τὰ
ἐναντία τούτων. Ὅκοῖον μέντοι τι ἐν τῇ Σπάρτῃ συνηνεχθῇ

γενέσθαι περὶ παρακαταθήκης, βούλομαι ὑμῖν εἶπαι. λέγομεν ἡμεῖς οἱ Σπαρτιῆται γενέσθαι ἐν τῇ Λακεδαιμόνι, κατὰ τρίτην γενεὴν τὴν ἀπ' ἐμίου, Γλαῦκον Ἐπικίδεος παῖδα. τοῦτον τὸν ἄνδρα φάμεν τὰ τε ἄλλα πάντα περιήκειν τὰ πρῶτα, καὶ δὴ καὶ ἀκούειν ἄριστα δικαιοσύνης περὶ πάντων ὅσοι τὴν Λακεδαιμόνα 5 τοῦτον τὸν χρόνον οἴκεον. συνειχθῆναι δέ οἱ ἐν χρόνῳ ἱκευμένῳ τὰδε λέγομεν. Ἄνδρα Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς Σπάρτην βούλεσθαι οἱ ἐλθεῖν ἐς λόγους, προῖσχόμενον τοιάδε· Εἰμὶ μὲν Μιλήσιος, ἦκω δὲ τῆς σῆς, Γλαῦκε, βουλόμενος δικαιοσύνης ἀπολαύσαι. ὥς γὰρ δὴ ἀνὰ πᾶσαν μὲν τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, ἐν δὲ καὶ 10 περὶ Ἰωνίην, τῆς σῆς δικαιοσύνης ἦν λόγος πολλὸς, ἐμεινυῖ λόγους ἐδίδουν, καὶ οὔτε ἐπικίνδυνός ἐστι αἰεὶ κοτε ἢ Ἰωνίῃ, ἢ δὲ Πελοπόννησος ἀσφαλὲως ἰδρυμένη· καὶ διότι χρήματα οὐδαμὰ τοὺς αὐτοὺς ἐστι ὄρεον ἔχοντας. ταῦτά τε ὦν ἐπιλεγόμενῳ, καὶ βουλευομένῳ ἔδοξέ μοι τὰ ἡμίσεα πάσης τῆς οὐσίης ἐξαργυρώσαν· 15 τα θῆσθαι παρὰ σέ, εὐ ἐξέπισταμένῳ ὥς μοι κείμενα ἔσται παρὰ σοὶ σόα. σὺν δὴ μοι καὶ τὰ χρήματα δέξαι, καὶ τὰδε τὰ σύμβολα σῶζε λαβών· ὅς δ' ἂν ἔχων ταῦτα ἀπαιτή, τούτῳ ἀποδοῦναι.

(2). “Ὁ μὲν δὴ ἀπὸ Μιλήτου ἦκων ξείνος τόσαῦτα ἔλεξε· Γλαῦκος δὲ ἐδέξατο τὴν παρακαταθήκην ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ λόγῳ. 20 Χρόνου δὲ πολλοῦ διελθόντος, ἦλθον ἐς τὴν Σπάρτην τούτου τοῦ παραθεμένου τὰ χρήματα οἱ παῖδες· ἐλθόντες δὲ ἐς λόγους τῷ Γλαύκῳ, καὶ ἀποδεικνύντες τὰ σύμβολα, ἀπαίτεον τὰ χρήματα. ὁ δὲ διωθέετο, ἀντυποκρινόμενος τοιάδε· Οὔτε μέμνημαι τὸ πρῆγμα, οὔτε με περιφέρει οὐδὲν εἰδέναι τουτέων τῶν ὑμεῖς λέγετε· 25 βούλομαι τε ἀναμνησθεῖς ποιέειν πᾶν τὸ δίκαιον· καὶ γὰρ, εἰ ἔλαβον, ὀρθῶς ἀποδοῦναι· καὶ, εἰ γε ἄρχῃν μὴ ἔλαβον, νόμοισι τοῖσι Ἑλλήνων χρῆσομαι ἐς ὑμέας. ταῦτα ὦν ὑμῖν ἀναβάλλομαι κυρώσειν ἐς τέταρτον μῆνα ἀπὸ τοῦδε.

(3). “Οἱ μὲν δὴ Μιλήσιοι συμφορὴν ποιούμενοι ἀπαλλάσσοντο, 30 ὥς ἀπεστερημένοι τῶν χρημάτων. Γλαῦκος δὲ ἐπορεύετο ἐς Δελφοὺς, χρῆσόμενος τῷ χρηστηρίῳ. ἐπειρωτῶντα δὲ αὐτὸν τὸ χρηστήριον εἰ ὄρεα τὰ χρήματα ληΐσεται, ἢ Πυθίῃ μετέχεται τοῖσδε τοῖσι ἔπεισι·

Γλαῦκ' Ἐπικυδεΐδῃ, τὸ μὲν αὐτίκα κέρδιον οὕτω,
ὄρεα νικῆσαι, καὶ χρήματα ληΐσασθαι.

“Ομνυ· ἐπεὶ θάνατός γε καὶ εὖορκον μένει ἄνδρα.
 Ἄλλ’ Ὀρκου πάϊς ἐστὶν ἀνώνυμος, οὐδ’ ἐπὶ χεῖρες,
 οὐδὲ πόδες· κραιπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰσὼκε πᾶσαν
 συμμάρφας ὀλέσει γενεήν, καὶ οἶκον ἅπαντα.

8 Ἀνδρὸς δ’ εὖορκου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος συγγνώμην τὸν θεὸν παραιτέτο αὐτῷ
 ἔυχειν τῶν ῥηθέντων. ἡ δὲ Πυθίη ἔφη τὸ πειρηθῆναι τοῦ θεοῦ
 καὶ τὸ ποιῆσαι ἴσον δύνασθαι.

(4). “Γλαῦκος μὲν δὴ μεταπεμψάμενος τοὺς Μιλησίους ξείνους
 10 ἀποδιδῶσι σφι τὰ χρήματα. Τοῦ δὲ ἔνεκα ὁ λόγος οὗδε, ὃ Ἀθη-
 ναῖοι, ὠρμήθη λέγεσθαι ἐς ὑμᾶς, εἰρήσεται. Γλαύκου νῦν οὔτε
 τι ἀπόγονόν ἐστι οὐδέν, οὔτ’ ἰστίη οὐδεμία νομιζομένη εἶναι
 Γλαύκου· ἐκτετριπταὶ τε πρόρρηξος ἐκ Σπάρτης. Οὕτω ἀγαθὸν
 μηδὲ διανοέσθαι περὶ παρακαταθήκης ἄλλο γε, ἢ ἀπαιτεόντων
 15 ἀποδιδόναι.”

(5). Λευτιχίδης μὲν εἶπας ταῦτα, ὥς οἱ οὐδὲ οὕτω ἐσήκουον
 οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπαλλάσσετο.

87. Οἱ δὲ Αἰγινῆται, πρὶν τῶν πρότερον ἀδικημάτων δοῦναι
 δίκας τῶν ἐς Ἀθηναίους ὑβρίσαν, Θηβαίοισι χαριζόμενοι, ἐποίη-
 20 σαν τοιόνδε. Μεμφόμενοι τοῖσι Ἀθηναίοισι, καὶ ἀξιοῦντες ἀδι-
 κέσθαι, ὥς τιμωρησόμενοι τοὺς Ἀθηναίους παρεσκευάζοντο· καὶ,
 ἣν γὰρ δὴ τοῖσι Ἀθηναίοισι πενήτης ἐπὶ Σουνίῳ, λοχήσαντες ὦν
 τὴν θεωρίδα νῆα εἶλον πλήρεια ἀνδρῶν τῶν πρώτων Ἀθηναίων·
 λαβόντες δὲ τοὺς ἄνδρας ἔδησαν.

25 88. Ἀθηναῖοι δὲ παθόντες ταῦτα πρὸς Αἰγινητέων οὐκέτι
 ἀνεβάλλοντο μὴ οὐ τὸ πᾶν μηχανήσασθαι ἐπ’ Αἰγινήτησι. καὶ,
 ἣν γὰρ Νικόδρομος Κνείθου καλούμενος ἐν τῇ Αἰγίνῃ ἀνὴρ δόκι-
 μος, οὗτος μεμφόμενος μὲν τοῖσι Αἰγινήτησι προτέρην ἑωυτοῦ
 ἐξέλασιν ἐκ τῆς νήσου, μαθὼν δὲ τότε τοὺς Ἀθηναίους ἀναρτη-
 30 μένους ἔρδειν Αἰγινήτας κακῶς, συντίθεται Ἀθηναίοισι προδοσίην
 Αἰγίνης, φράσας ἐν τῇ τε ἡμέρῃ ἐπιχειρήσει, καὶ ἐκείνους ἐς τὴν
 ἥκειν δεήσει βοηθέοντας. μετὰ ταῦτα, καταλαμβάνει μὲν κατὰ
 τὰ συνεθήκατο ὁ Νικόδρομος Ἀθηναίοισι τὴν παλαιὴν καλεομέ-
 νην πόλιν.

35 89. Ἀθηναῖοι δὲ οὐ παραγίνονται ἐς δέον. οὐ γὰρ ἔτυχον
 εἶναι νέες σφι ἀξιόμαχοι τῇσι Αἰγινητέων συμβαλέειν· ἐν ᾧ ὦν

Κορινθίων ἐθέοντο χρήσαι σφι νέας, ἐν τούτῳ διεφθάρη τὰ πρήγματα. οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἔσαν γάρ σφι τούτων τὸν χρόνον φίλοι ἐς τὰ μάλιστα, Ἀθηναίοισι διδοῦσι δεομένοισι εἴκοσι νέας, διδοῦσι δὲ πενταδράχμους ἀποδόμενοι· θωπίνην γὰρ ἐν τῷ τόμῳ οὐκ ἔξῃν δοῦναι. ταύτας τε δὴ λαβόντες οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τὰς σφετέρας, 5 πληρώσαντες ἐβδομήκοντα νέας τὰς ἀπάσας, ἐπλεον ἐπὶ τὴν Αἰγίαν· καὶ ὑπέρισαν ἡμέρη μὴ τῆς συγκαμένης.

90. Νικόδρομος δὲ, ὥς οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὸν καιρὸν οὐ παρέγγινοντο, ἐς πλοῖον ἐσβὰς ἐκδιδρῆσκει ἐκ τῆς Αἰγίνης· σὺν δὲ οἱ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν Αἰγινητέων ἔσποντο, τοῖσι Ἀθηναῖοι 10 Σούνιον οἰκῆσαι ἔδωσαν. ἐνθεῦτεν δὲ οὗτοι ὀρμεύμενοι ἑφερόν τε καὶ ἤγον τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Αἰγινήτας. ταῦτα μὲν δὴ ὕστερον ἐγίνετο.

91. Αἰγινητέων δὲ οἱ παχέες, ἐπαναστάντος τοῦ δήμου σφι ἄμα Νικοδρόμῳ, ἐπεκράτησαν· καὶ ἔπειτ' αἰσας χειρωσάμενοι 15 ἐξήγον ἀπολείοντες. ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ἄγος σφι ἐγένετο, τὸ ἐκθύσασθαι οὐκ οἶοι τε ἐγίνοντο ἐπιμηχανώμενοι, ἀλλ' ἐφθισαν ἐκπεσόντες πρότερον ἐκ τῆς νήσου, ἣ σφι ἴλεων γενέσθαι τὴν θεόν. ἐπτακούλους γὰρ δὴ τοῦ δήμου ζωγρήσαντες ἐξήγον ὥς ἀπολείοντες. εἰς δὲ τις τουτέων ἐκφυγὼν τὰ δεσμὰ καταφεύγει 20 πρὸς πρόθυρα Δήμητρος Θεσμοφόρου· ἐπιλαμβανόμενος δὲ τῶν ἐπισπαστήρων εἶχετο. οἱ δὲ, ἐπεὶ τέ μιν ἀπουσάσαι οὐκ οἶοι τε ἀπέλκοντες ἐγίνοντο, ἀποκόψαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας ἤγον οὕτω· χεῖρες δὲ κεῖναι ἐμπεφυκυῖαι ἔσαν τοῖσι ἐπισπαστήροι.

92. Ταῦτα μὲν νυν σφέας αὐτοὺς οἱ Αἰγινῆται ἐργάσαντο. 25 Ἀθηναίοισι δὲ ἤκουσι ἐναυμάχσαν νηυσὶ ἐβδομήκοντα· ἐσσωθέντες δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπεκαλέοντο τούτους αὐτοὺς τοὺς καὶ πρότερον Ἀργεῖους. καὶ δὴ σφι οὗτοι μὲν οὐκέτι βοηθεῖν οὐκ ἔμελλον, ὅτι Αἰγινᾶται νέες, ἀνάγκη λαμφθεῖσαι ὑπὸ Κλεομένους, ἔσχον τε ἐς τὴν Ἀργολίδα χώραν, καὶ συναπέβησαν Λακεδαιμό- 30 νίοισι. συναπέβησαν δὲ καὶ ἀπὸ Σικωνίων νεῶν ἄνδρες τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἐσβολῇ. καὶ σφι ὑπ' Ἀργείων ἐπεβλήθη ζημίη, χίλια τάλαντα ἐκτίσαι, πεντακόσια ἑκατέρους. Σικωνῖοι μὲν νυν συγγόντες ἀδικῆσαι ὁμολόγησαν, ἑκατὸν τάλαντα ἐκτίσαντες, ἀζήμιοι εἶναι· Αἰγινῆται δὲ οὔτε συνεγινώσκοντο, ἔσαν τε αὐθαδέστεροι. 35 διὰ δὴ ὧν σφι ταῦτα δεομένοισι ἀπὸ μὲν τοῦ δημοσίου οὐδεὶς

Ἀργείων ἔτι ἐβοήθειε, ἐθελονταὶ δὲ ἐς χιλήους· ἦγε δὲ αὐτοὺς στρατηγὸς ἀνὴρ ᾧ οὖνομα Εὐρυβύτις, πεντάεθλον ἐπασκῆσας. τουτέων οἱ πλεῖνες οὐκ ἀπενόστησαν ὀπίσω, ἀλλ' ἐτελεύτησαν ὑπ' Ἀθήναιων ἐν Αἰγίνῃ· αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς Εὐρυβύτις, μουντο-
 6 μαχίην ἐπασκίων, τρεῖς μὲν ἄνδρας τρόπῳ τοιούτῳ κτείνει, ὑπὸ δὲ τοῦ τετάρτου Σωφάνεος τοῦ Δεκελίου ἀποδνῆσκει.

93. Αἰγινῆται δὲ ἐοῦσι ἀτάκτοισι Ἀθηναίοισι συμβαλόντες τῇσι νηυσὶ ἐνίκησαν· καὶ σφεων νέας τέσσαρας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἶλον.

10 94. Ἀθηναίοισι μὲν δὴ πόλεμος συνῆπτο πρὸς Αἰγινήτας. Ὁ δὲ Πέρσης τὸ ἑωυτοῦ ἐποίηε, ὥστε, ἀναμινῆσκοντός τε αἰεὶ τοῦ Θεράποντος, μεμνησθαι μιν τῶν Ἀθηναίων, καὶ Πεισιστρατιδίων προσκατημένων, καὶ διαβαλλόντων Ἀθηναίους· ἅμα δὲ βουλό-
 15 μενος ὁ Δαρεῖος, ταύτης ἐχόμενος τῆς προφάσιος, καταστρέφεισθαι τῆς Ἑλλάδος τοὺς μὴ δόντας αὐτῷ γῆν τε καὶ ὕδωρ. Μαρδόκιον μὲν δὴ φλαύρως πρήξαντα τῷ στόλῳ παραλῦει τῆς στρατηγίης· ἄλλους δὲ στρατηγούς ἀποδίδας ἀπέστειλε ἐπὶ τε Ἑρέτριαν καὶ Ἀθήνας, Λυτίην τε, ἑόντα Μῆδον γένος, καὶ Ἀρταφέρνηα τὸν Ἀρταφέρνηος παῖδα, ἀδελφιδεὸν ἑωυτοῦ· ἐντελιάμενος δὲ ἀπέ-
 20 πεμπε, ἔξανδραποδίσαντας Ἀθήνας καὶ Ἑρέτριαν, ἄγειν ἑωυτῷ ἐς ὅπιν τὰ ἀνδράποδα.

95. Ὡς δὲ οἱ στρατηγοὶ οὗτοι οἱ ἀποδεχθέντες πορευόμενοι παρὰ βασιλῆος ἀπίκοντο τῆς Κιλικίης ἐς τὸ Ἀλήϊον πεδῖον, ἅμα ἀγόμενοι πεζὸν στρατὸν πολλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, ἐνθαῦτα
 25 στρατοπεδευόμενοι ἐπῆλθε μὲν ὁ ναυτικὸς πᾶς στρατὸς ὁ ἐπι-
 ταχθεὶς ἐκάστοισι· παρεγένοντο δὲ καὶ αἱ ἱππαγωγοὶ νέες, τὰς τῷ προτέρῳ ἔτι προῖπε τοῖσι ἑωυτοῦ δασμοφόροις Δαρεῖος ἐτοιμάζειν. Ἐσβαλόμενοι δὲ τοὺς ἵππους ἐς ταύτας, καὶ τὸν πεζὸν στρατὸν ἐσβιβάσαντες ἐς τὰς νέας, ἔπλεον ἐξακοσίῃσι τριήρεσι ἐς
 30 τὴν Ἰωνίην. ἐνθ'εὔτεν δὲ οὐ παρὰ τὴν ἡπειρον ἔχον τὰς νέας ἰδὺ τοῦ τε Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Θρηίκης· ἀλλ' ἐκ Σάμου ὁρμειώμενοι παρὰ τε Ἰκάριον καὶ διὰ νήσων τὸν πλόον ἐποιεῦντο· ὥς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, δεισαντες μάλιστα τὸν περίπλοον τοῦ Ἄθω, ὅτι τῷ
 35 προτέρῳ ἔτι ποιούμενοι ταύτῃ τὴν κομιδὴν μεγάλως προσέπται-
 σαν· πρὸς δὲ, καὶ ἡ Νάξος σφέας ἠνάγκαζε, πρότερον οὐκ ἀλοῦσα.

96. Ἐπεὶ δὲ ἐκ τοῦ Ἰκαρίου πελάγεος προσφερόμενοι προσέ-

μιξαν τῇ Νάξῳ, (ἐπὶ ταύτην γὰρ δὴ πρώτην ἐπεῖχον στρατεύεσθαι οἱ Πέρσαι, μεμνημένοι τῶν πρότερον,) οἱ Νάξιοι πρὸς τὰ οὖρεα οἴκοντο φεύγοντες, οὐδὲ ὑπέμειναν. οἱ δὲ Πέρσαι, ἀνδραποδισάμενοι τοὺς κατέλαβον αὐτέων, ἐνέπρησαν καὶ τὰ ἱρὰ καὶ τὴν πόλιν· ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους ἀνάγοντο. 5

97. Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίουν, οἱ Ἀῆλιοι ἐκλιπόντες καὶ αὐτοὶ τὴν Δῆλον, οἴκοντο φεύγοντες εἰς Τήνον. τῆς δὲ στρατιῆς καταπλεούσης, ὁ Δῆτις προπλώσας οὐκ ἔα τὰς νέας πρὸς τὴν νῆσον προσορμίζεσθαι, ἀλλὰ πέρην ἐν τῇ Ῥηνῇ· αὐτὸς δὲ, πυθόμενος ἵνα ἔσαν οἱ Ἀῆλιοι, πέμπων κήρυκα ἡγόρευε σφι τάδε· “ Ἄνδρες 10 ἱεροὶ, τί φεύγοντες οἴχεσθε, οὐκ ἐπιτηδεῖα καταγόντες κατ’ ἐμεῦ; ἐγὼ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοσούτῳ γε φρονέω, καὶ μοι ἐκ βυσιλῆος ὥδε ἐπίσταλται· ἐν ἣ χώρῃ οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο, ταύτην μηδὲν σίνεσθαι, μήτε αὐτὴν τὴν χώρην, μήτε τοὺς οἰκήτορας αὐτῆς. νῦν ὦν καὶ ἅπτε ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτέων, καὶ τὴν νῆσον νέμεσθε.” 15 Ταῦτα μὲν ἐπεκηρυκεύσατο τοῖσι Δηλίοισι· μετὰ δὲ, λιβατωτοῦ τριηκόσια τάλαντα κατανήσας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἐθυμίσσε.

98. Δῆτις μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας ἔπλεε ἅμα τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ἐρέτριαν πρῶτα, ἅμα ἀγόμενος καὶ Ἰωνας καὶ Αἰολίας. Μετὰ δὲ τοῦτον ἐνθεῦτεν ἐξαναχθέντα, Δῆλος ἐκινήθη, ὥς ἔλεγον οἱ 20 Δῆλιοι, καὶ πρῶτα καὶ ὕστατα μέχρι ἐμεῦ σισθεῖσα. καὶ τοῦτο μὲν κου τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ θεός. ἐπὶ γὰρ Δαρείου τοῦ Ῥυσίαςπεος, καὶ Ξέρξῳ τοῦ Δαρείου, καὶ Ἀρταξέρξῳ τοῦ Ξέρξῳ, τριῶν τουτέων ἐπεξῆς γενεῶν, ἐγένετο πλέω κακὰ τῇ Ἑλλάδι ἢ ἐπὶ εἴκοσι ἄλλας γενεάς· τὰς πρὸ Δαρείου 25 γενομένας· τὰ μὲν ἀπὸ τῶν Περσέων αὐτῇ γερόμενα, τὰ δὲ ἀπ’ αὐτέων τῶν κορυφαίων περὶ τῆς ἀρχῆς πολεμιόντων. οὕτω οὐδὲν ἦν ἀεικὲς κινήθῃναι Δῆλον, τὸ πρὶν ἐοῦσαν ἀκίνητον. καὶ ἐν χρησμῷ ἦν γεγραμμένον περὶ αὐτῆς ὥδε·

Κινήσω καὶ Δῆλον, ἀκίνητόν περ ἐοῦσαν.

30

Δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ταῦτα τὰ οὐνόματα· Δαρεῖος, ἐρξῆς· Ξέρξης, ἀρήϊος· Ἀρταξέρξης, μέγας ἀρήϊος. τούτους μὲν δὴ τοὺς βασιλῆας ὥδε ἂν ὀρθῶς κατὰ γλῶσσαν τὴν σφετέρην Ἑλληνες καλέοιεν.

99. Οἱ δὲ βάρβαροι, ὥς ἀπῆραν ἐκ τῆς Δῆλου, προσίσχον 35 πρὸς τὰς νήσους· ἐνθεῦτεν δὲ στρατιήν τε παρελάμβανον, καὶ

ὁμήρους τῶν νησιωτέων παῖδας ἐλάμβανον. ὥς δὲ περιπλέοντες τὰς νήσους προσέειπον καὶ ἐς Κάρυστον, (οὐ γὰρ δὴ σφι οἱ Καρύστιοι οὔτε ὁμήρους ἐδίδουσαν, οὔτε ἔφασαν ἐπὶ πόλιν ἀσυγκείμενον στρατεύεσθαι, λέγοντες Ἐρετριάν τε καὶ Ἀθήνας,) ἐνθαῦτα τούτους ἐπολιόρκειόν τε καὶ τὴν γῆν σφειν ἔκειρον, ἐς ὃ καὶ οἱ Κάρυστιοι παρέστησαν ἐς τῶν Περσέων τὴν γνώμην.

100. Ἐρετριεῖς δὲ, πυνθανόμενοι τὴν στρατιὴν τὴν Περσικὴν ἐπὶ σφείας ἐπιπλέουσας, Ἀθηναίων ἐδεήθησαν σφίσι βοηθούς γενέσθαι. Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἀπέλπαντο τὴν ἐπικουρίην, ἀλλὰ 10 τοὺς τετρακισχιλίους κληρουχέοντας τῶν ἱπποβοιτέων Χαλκιδίων τὴν χώραν, τούτους σφι διδοῦσι τιμωρούς. τῶν δὲ Ἐρετριέων ἦν ἄρα οὐδὲν ὑγιὲς βούλευμα· οἱ μετεπέμποντο μὲν Ἀθηναίους, ἐφρόνεον δὲ διφασίας ιδέας. οἱ μὲν γὰρ αὐτέων ἐβουλεύοντο ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν ἐς τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης· ἄλλοι δὲ αὐτέων ἴδια 15 κέρδεα προσδεκόμενοι παρὰ τοῦ Πέρσεω οὔρεσθαι προδοσίην ἐσκευάζοντο. μαθὼν δὲ τούτων ἐκάτερα ὥς εἶχε Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἔων τῶν Ἐρετριέων τὰ πρῶτα, φράζει τοῖσι ἤκουσι τῶν Ἀθηναίων πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα· προσεδίδετό τε ἀπαλλάσσεσθαι σφείας ἐς τὴν σφετέρην, ἵνα μὴ προσαπώλωνται. 20 οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῦτα Αἰσχίνῃ συμβουλευσάντι πείθονται· καὶ οὗτοι μὲν διαβάντες ἐς Ὠρωπὸν ἔσωζον σφείας αὐτούς.

101. Οἱ δὲ Πέρσαι πλέοντες κατέειχον τὴν γῆν τῆς Ἐρετρικῆς χώρας κατὰ Ταμύνας καὶ Χοιρέας καὶ Αἰγίλια. κατασχόντες δὲ ταῦτα τὰ χωρία αὐτίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο, καὶ παρεσκευάζοντο 25 ὥς προσοισόμενοι τοῖσι ἐχθροῖσι. οἱ δὲ Ἐρετριεῖς ἐπεξεληθῆν μὲν καὶ μάχεσθαι οὐκ ἐποιεῦντο βουλὴν· εἴ πως δὲ διαφυλάξαιεν τὰ τεῖχεα, τούτου σφι ἔμελε πᾶσι, ἐπεὶ τε ἐνίκα μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. προσβολῆς δὲ γινομένης καρτερῆς πρὸς τὸ τεῖχος, ἐπιπτον ἐπὶ ἑξ ἡμέρας πολλοὶ μὲν ἀμφοτέρων· τῇ δὲ ἐβδόμῃ Εὐφορβός τε 30 ὁ Ἀλκιμάχου, καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέου, ἄνδρες τῶν ἀστῶν δόκιμοι, προδιδούσι τοῖσι Πέρσῃσι. οἱ δὲ, ἐσελθόντες ἐς τὴν πόλιν, τοῦτο μὲν, τὰ ἱρὰ συλήσαντες ἐνέπρησαν, ἀποτιννύμενοι τῶν ἐν Σάρδισι κατακαυθέντων ἱρῶν· τοῦτο δὲ, τοὺς ἀνθρώπους ἡνδραποδίσαντο κατὰ τὰς Λαρείου ἐντολάς.

36 102. Χειρωσάμενοι δὲ τὴν Ἐρετρίαν, καὶ ἐπισχόντες ὅλλγας ἡμέρας, ἔπλεον ἐς τὴν Ἀττικὴν, κατέργοντές τε πολλόν, καὶ δο-

κέοντες ταῦτ' αὖ τοὺς Ἀθηναίους ποιήσιν τὰ καὶ τοὺς Ἐρετριέας ἐποίησαν. καὶ ἦν γὰρ ὁ Μαραθῶν ἐπιτιδεώτατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιππεῦσαι, καὶ ἀγχοτάτω τῆς Ἐρετρίας, ἐς τοῦτό σφι κατηγέετο Ἰππίης ὁ Πεισιστράτεω.

103. Ἀθηναῖοι δέ, ὥς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐβόηθον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα. ἦγον δὲ σφεας στρατηγοὶ δέκα, τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης, τοῦ τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν Σιτσαγόρειω κατέλαβε φυγεῖν ἐξ Ἀθηνῶν Πεισιστράτον τὸν Ἴπποκράτεος· καὶ αὐτῷ φεύγοντι Ὀλυμπιάδα ἀνελίσθαι τεθρήπῳ συνέβη· καὶ ταύτην μὲν τὴν νίκην ἀνελόμενόν μιν τωὐτὸ ἐξενεκασθαι τῷ ὁμομητρίῳ 10 ἀδελφεῷ Μιλτιάδῃ. μετὰ δέ, τῇ ὑστέρῃ Ὀλυμπιάδι τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι νικῶν, παρμυδοῖ Πεισιστράτῳ ἀνακηρυχθῆναι· καὶ τὴν νίκην παρὲς τούτῳ κατῆλθε ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ ὑπόσπονδος. καὶ μιν ἀνελόμενον τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι ἄλλην Ὀλυμπιάδα κατέλαβε ἀποθανεῖν ὑπὸ τῶν Πεισιστράτου παίδων, οὐκέτι περιόντος αὐτοῦ 15 Πεισιστράτου· κτείνουσι δὲ οὗτοί μιν κατὰ τὸ πρυτανήϊον, νυκτὸς ὑπείσαντες ἄνδρας. τέθαιπται δὲ Κίμων πρὸ τοῦ ἄστεος, πέρην τῆς διὰ Κολλῆς καλεομένης ὁδοῦ· καταντίον δ' αὐτοῦ αἱ ἵπποι τεθάφθαι αὐταὶ αἱ τρεῖς Ὀλυμπιάδας ἀνελόμεναι. Ἐποίησαν δὲ καὶ ἄλλαι ἵπποι ἥδη τωὐτὸ τοῦτο Εὐαγόρειω Λάκωνος· πλὴν δὲ 20 τούτων οὐδαμαί. Ὁ μὲν δὴ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι Σιτσαγόρης ἦν τῆνικαῦτα παρὰ τῷ πατρὶ Μιλτιάδῃ τρεφόμενος ἐν τῇ Χερσονήσῳ· ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι ἐν Ἀθήνῃσι, τοῦνομα ἔχων ἀπὸ τοῦ οἰκιστέω τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδεω, Μιλτιάδης.

25

104. Οὗτος δὲ ὢν τότε ὁ Μιλτιάδης, ἦκων ἐκ τῆς Χερσονήσου, καὶ ἐκπεφυγὼς διπλόον θάνατον, ἐστρατήγεε Ἀθηναίων. ἅμα μὲν γὰρ οἱ Φοίνικες αὐτὸν οἱ ἐπιδιώξαντες μέχρι Ἴμβρου περὶ πολλοῦ ἐποιεύντο λαβεῖν τε καὶ ἀναγαγεῖν παρὰ βασιλῆα· ἅμα δὲ ἐκφυγόντα τε τούτους, καὶ ἀπικόμενον ἐς τὴν ἑωυτοῦ, 30 δοκέοντά τε εἶναι ἐν σωτηρίῃ, ἥδη τὸ ἐνθελύτέν μιν οἱ ἐχθροὶ ὑποδεξάμενοι, καὶ ὑπὸ δικαστήριον αὐτὸν ἀγαγόντες, ἐδίωξαν τυραννίδος τῆς ἐν Χερσονήσῳ. ἀποφυγὼν δὲ καὶ τούτους, στρατηγὸς οὕτω Ἀθηναίων ἀπεδέχθη, αἵρεθεις ὑπὸ τοῦ δήμου.

105. Καὶ πρῶτα μὲν, ἰόντες ἔτι ἐν τῷ ἄστει οἱ στρατηγοὶ 35 ἀποπέμπουσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην, Ἀθηναῖον μὲν

ἄνδρα, ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ τοῦτο μελετῶντα. τῷ δὲ, ὡς αὐτὸς τε ἔλεγε Φειδιππίδης καὶ Ἀθηναίοισι ἀπήγγειλε, περὶ τὸ Παρθένιον οὗρος τὸ ὑπὲρ Τεγέης ὁ Πᾶν περιπίπτει· βώσαντα δὲ τὸ οὖνομα τοῦ Φειδιππίδew τὸν Πᾶνα Ἀθηναίοισι κελεύσαι
 5 ἀπαγγεῖλαι, διότι ἑωυτοῦ οὐδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιεῦνται, ἔόντος
 εἵνου Ἀθηναίοισι, καὶ πολλὰ ἡγερομένου ἤδη σφίσι χρησίμου, τὰ δ' ἔτι καὶ ἔσομένου. Καὶ ταῦτα μὲν Ἀθηναῖοι, καταστάντων σφίσι εὖ ἤδη τῶν πρηγματίων, πιστεύσαντες εἶναι ἀληθεῖα, ἰδρύσαντο ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει Πανὸς ἱρὸν, καὶ αὐτὸν ἀπὸ ταύτης τῆς
 10 ἀγγελίης θυσίῃσι ἐπετείησι καὶ λαμπάδι ἱλάσκονται.

106. Τότε δὲ πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ Φειδιππίδης οὗτος, ὅτε πέρ οἱ ἔφη καὶ τὸν Πᾶνα φανῆναι, δευτεραῖος ἐκ τοῦ Ἀθηναίων ἄστεος ἦν ἐν Σπάρτῃ. ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγε· “ Ὡς Λακεδαιμόνιοι, Ἀθηναῖοι ὑμῶν δέονται σφίσι
 15 βοηθῆσαι, καὶ μὴ περιιδεῖν πόλιν ἀρχαιοτάτην ἐν τοῖσι Ἑλλήσι δουλοσύνην περιπεσοῦσαν πρὸς ἀνδρῶν βαρβάρων. καὶ γὰρ Ἐρετρίᾳ τε νῦν ἡνδραπόδισται, καὶ πόλι λογίμῃ ἣ Ἑλλὰς γέγονε ἀσθενεστέρῃ.” Ὁ μὲν δὲ σφι τὰ ἐντεταλμένα ἀπήγγειλε. τοῖσι δὲ ἔαδε μὲν βοηθεῖν Ἀθηναίοισι, ἀδύνατα δὲ σφι ἦν τὸ παραυτίκα
 20 ποιεῖν ταῦτα, οὐ βουλομένοισι λύειν τὸν νόμον. ἦν γὰρ ἵσταμένου τοῦ μηνὸς εἰνάτη· εἰνάτῃ δὲ οὐκ ἐξελεῖσθεσθαι ἔφασαν, μὴ οὐ πλήρης ἔόντος τοῦ κύκλου. οὗτοι μὲν νυν τὴν πανσέληνον ἔμενον.

107. Τοῖσι δὲ βαρβάροισι κατηγέετο Ἰππίης ὁ Πεισιστράτου ἐς τὸν Μαραθῶνα, τῆς παροικομένης νυκτὸς ὅψιν ἰδὼν ἐν τῷ
 25 ὕπνῳ τοιήνδε. ἰδόκει ὁ Ἰππίης τῇ μητρὶ τῇ ἑωυτοῦ συνευνηθῆναι· συνεβάλετο ὦν ἐκ τοῦ ὄνείρου, κατελθὼν ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἀνασωσάμενος τὴν ἀρχήν, τελευτήσας ἐν τῇ ἑωυτοῦ γηραιός. ἐκ μὲν δὲ τῆς ὀψιος συνεβάλετο ταῦτα. Τότε δὲ κατηγεόμενος, τοῦτο μὲν, τὰ ἀνδράποδα τὰ ἐξ Ἐρετρίης ἀπέβησε ἐς τὴν νῆσον τὴν
 30 Στιυρίαν, καλεομένην δὲ Αἰγύλειαν· τοῦτο δὲ, καταγομένης ἐς τὸν Μαραθῶνα τὰς νέας ὥρμιζε οὗτος, ἐκβάντας τε ἐς γῆν τοὺς βαρβάρους διέτασσε. καὶ οἱ ταῦτα διέποντι ἐπὶ ἡλῆθε πταρεῖν τε καὶ βῆσαι μεζόνως ἢ ὡς ἐώθε. οἷα δὲ οἱ πρεσβυτέρω ἔοντι τῶν ὀδόντων οἱ πλεῖνες ἐσίοντο· τουτέων ὦν ἕνα τῶν ὀδόντων ἐκβάλλει
 35 ὑπὸ βίης βήξας. ἐκπεσόντας δὲ ἐς τὴν ψάμμον αὐτοῦ, ἐποιέετο πολλὴν σπουδὴν ἐξευρεῖν· ὡς δὲ οὐκ ἐφαίνεται οἱ ὁ ὀδὼν, ἀναστα-

νάξας εἶπε πρὸς τοὺς παρασιτάτας· “ Ἴη γῇ ἦδε οὐκ ἡμετέρῃ ἐστὶ, οὐδὲ μιν δυνησόμεθα ὑποχειρίην ποιήσασθαι· ὑκόσον δέ τί μοι μέρος μετῇν ὁ ὁδὼν μετέχει.” Ἰππίης μὲν δὴ ταύτῃ τὴν ὕψιν συνεβάλετο ἐξεληλυθέναι.

108. Ἀθηναίοισι δὲ τεταγμένοισι ἐν τεμένει Ἱρακλέος ἐπὶ ἡλ- 5
θον βοηθέντες Πλαταιεὺς παρδημεί. καὶ γὰρ καὶ ἐδεδώκεσαν σφέας αὐτοὺς τοῖσι Ἀθηναίοισι οἱ Πλαταιεῖς, καὶ πόρους ὑπὲρ αὐτῶν οἱ Ἀθηναῖοι συχνοὺς ἤδη ἀναιρέατο· ἔδοσαν δὲ ὧδε. πιεζέμενοι ὑπὸ Θηβαίων οἱ Πλαταιεῖς ἐδίδουσιν πρῶτα παρατυ-
χοῦσι Κλεομένει τε τῷ Ἀναξανδρίδῳ καὶ Λακεδαιμονίοισι σφέας 10
αὐτούς. οἱ δὲ οὐ δεκόμενοι ἔλεγόν σφι τίδε· “ Ἱμῖς μὲν ἑκα-
στέρῳ τε οἰκόμεν, καὶ ὑμῖν τοιήδε τις γένοιτ’ ἂν ἐπικουρή ψυχρή·
φθαίητε γὰρ ἂν πολλάκις ἐξανδραποδισθέντες ἢ τινα πυθεύσαι
ἡμέων. συμβουλευόμεν δὲ ὑμῖν δοῦναι ἡμέας αὐτοὺς Ἀθηναί-
οισι, πλησιοχώροισι τε ἀνδράσι, καὶ τιμωρέειν ἐοῦσι οὐ κακοῖσι.” 15
Ταῦτα συνεβούλεον οἱ Λακεδαιμόνιοι, οὐ κατὰ εὐνοίην οὕτω τῶν
Πλαταιεῶν, ὥς βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους ἔχειν πόρους συνε-
στεῶτας Βοιωτοῖσι. Λακεδαιμόνιοι μὲν νυν Πλαταιεῦσι ταῦτα
συνεβούλεον· οἱ δὲ οὐκ ἠπίστησαν, ἀλλ’ Ἀθηναίων ἐμὰ ποιούν-
των τοῖσι δώδεκα θεοῖσι, ἱκέται ἰζόμενοι ἐπὶ τὸν βωμὸν ἐδίδουσιν 20
σφέας αὐτούς. Θηβυῖα δὲ πυθόμενοι ταῦτα ἐστρατεύοντο ἐπὶ
τοὺς Πλαταιεῖς· Ἀθηναῖοι δὲ σφι ἐβοήθεον. μελλόντων δὲ
συνάπτειν μάχην, Κορίνθιοι οὐ περιεῖδον· παρατιχόντες δὲ, καὶ
καταλλάξαντες, ἐπιτρεψάντων ἀμφοτέρων, οὔρισαν τὴν χώραν ἐπὶ
τοῖσδε· ἔαν Θηβαίους Βοιωτῶν τοὺς μὴ βονλομένους ἐς Βοιωτοὺς 25
τελέειν. Κορίνθιοι μὲν δὴ ταῦτα γνόντες ἀπαλλάσσοντο. Ἀθη-
ναίοισι δὲ ἀπιοῦσι ἐπεθήκαντο Βοιωτοί· ἐπιθέμενοι δὲ ἐσώθη-
σαν τῇ μάχῃ. ὑπερβάντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς οἱ Κορίνθιοι
ἔθηκαν Πλαταιεῦσι εἶναι οὔρους, τούτους ὑπερβάντες τὸν Ἀσωπὸν
αὐτὸν ἐποίησαντο οὗρον Θηβαίοισι πρὸς Πλαταιεῖς εἶναι καὶ 30
Τυιάς. Ἔδοσαν μὲν δὴ οἱ Πλαταιεῖς σφέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι
τρόφῳ τῷ εἰρημένῳ· ἦκον δὲ τότε ἐς Μαραθῶνα βοηθέντες.

109. Τοῖσι δὲ Ἀθηναίων στρατηγοῖσι ἐγίνοντο δίχα αἱ γνώ-
μαι· τῶν μὲν οὐκ ἐόντων συμβάλλειν· “ ὀλίγους γὰρ εἶναι στρα-
τιῇ τῇ Μήδων συμβαλέειν.” τῶν δὲ, καὶ Μιλτιάδῳ, κελεύοντων. 35
ὥς δὲ δίχα τε ἐγίνοντο, καὶ ἐνέκα ἡ χεῖρων τῶν γνωμίων, ἐνθαῦτα,

- ἦν γὰρ ἐνδέκατος ψηφιδοφόρος ὁ τῷ κυάμῳ λαχὼν Ἀθηναίων
πολεμαρχεῖν· τὸ παλαιὸν γὰρ Ἀθηναῖοι ὁμόσηφον τὸν πολέμαρ-
χον ἐποιεῦντο τοῖσι στρατηγοῖσι· ἦν δὲ τότε πολέμαρχος Καλλί-
μαχος Ἀφιδναῖος· πρὸς τοῦτον ἔλθων Μιλτιάδης ἔλεγε ταῦτα·
- 5 “ Ἐν σοὶ νῦν, Καλλίμαχε, ἔστι ἡ καταδουλώσαι Ἀθήνας, ἡ ἔλευ-
θέρως ποιήσαντα, μνημόσυνα λιπέσθαι ἐς τὸν ἅπαντα ἀνθρώπων
βίον, οἷα οὐδὲ Ἀρμυδιῶς τε καὶ Ἀριστογείτων λείπουσι. νῦν γὰρ
δὴ, ἐξ οὗ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι, ἐς κίνδυνον ἤκουσι μέγιστον. καὶ,
ἦν μὲν γε ὑποκύνωσι τοῖσι Μήδοισι, δέδοκται τὰ πείσονται
- 10 παραδεδομένοι· Ἰππὶν· ἦν δὲ περιγένηται αὕτη ἡ πόλις, οἷη τέ
ἔστι πρώτη τῶν Ἑλληνίδων πολίων γενέσθαι. Κῶς ὦν δὴ ταῦτα
οἰά τέ ἐστι γενέσθαι, καὶ κῶς ἐς σέ τι τουτέων ἀνήκει τῶν πρη-
γμάτων τὸ κῦρος ἔχειν, νῦν ἔρχομαι φράσων. ἡμῶν τῶν στρατη-
γῶν, ἑόντων δέκα, δίχα γίνονται αἱ γνώμαι· τῶν μὲν κελευόντων
- 15 συμβαλέειν, τῶν δὲ οὐ συμβαλέειν. ἦν μὲν νυν μὴ συμβάλωμεν,
ἔλπομαι τινα στάσις μεγάλην ἐμπεσοῦσαν διυσεῖσειν τὰ Ἀθηναίων
φρονήματα, ὥστε μνηδίσαι· ἦν δὲ συμβάλωμεν πρὶν τι καὶ σαθρὸν
Ἀθηναίων μετεξέτεροισι ἐγγενέσθαι, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων, οἷοί
τε εἰμὲν περιγενέσθαι τῇ συμβολῇ. Ταῦτα ὦν πάντα ἐς σέ νῦν
- 20 τείνει, καὶ ἐκ σέο ἄρτηται. ἦν γὰρ σὺ γνώμη τῇ ἐμῇ προσθῇ,
ἔστι τοι πατρὶς τε ἔλευθέρη, καὶ πόλις πρώτη τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι·
ἦν δὲ τὴν τῶν ἀποσπευδόντων τὴν συμβολὴν ἔλῃ, ὑπάρξει τοι τῶν
ἐγὼ κατέλεξα ἀγαθῶν τὰ ἐναντία.”

110. Ταῦτα λέγων ὁ Μιλτιάδης προσκίτται τὸν Καλλίμαχον.
- 25 προσγενομένης δὲ τοῦ πολέμαρχου τῆς γνώμης, ἐκεκῦρωτο συμ-
βάλλειν. Μετὰ δὲ, οἱ στρατηγοί, τῶν ἡ γνώμη ἔφερε συμβάλλειν,
ὡς ἐκάστου αὐτῶν ἐγένετο πρυτανήτῃ τῆς ἡμέρης, Μιλτιάδῃ παρε-
δίδουσιν· ὁ δὲ δεκόμενος οὐ τί κω συμβολὴν ἐποιεῖτο, πρὶν γε διὴ
αὐτοῦ πρυτανήτῃ ἐγένετο.
- 30 111. Ὡς δὲ ἐς ἐκείνον περιῆλθε, ἐνθαῦτα δὴ ἐτάσσοντο ὧδε
Ἀθηναῖοι ὡς συμβαλέοντες. τοῦ μὲν δεξιοῦ κέρους ἡγήετο ὁ
πολέμαρχος Καλλίμαχος· ὁ γὰρ νόμος τότε εἶχε οὕτω τοῖσι Ἀθη-
ναίοισι, τὸν πολέμαρχον ἔχειν κέρως τὸ δεξιόν. ἡγεομένου δὲ
τούτου, ἐξεδέκοντο ὡς ἀριθμείοντο αἱ φυλαὶ, ἐχόμεναι ἀλλήλων·
- 35 τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο, ἔχοντες τὸ εὐώνυμον κέρως, Πλαταιεῖς.
Ἀπὸ ταύτης γὰρ σφι τῆς μάχης, θυσίας Ἀθηναίων ἀναγόντων

καὶ πανηγύριος τὰς ἐν τῇσι πεντητηρίαι γινόμενας, κατεύχεται ὁ κῆρυξ ὁ Ἀθηναῖος “ ἅμα τε Ἀθηναῖοι, λέγων, γίνεσθαι τὰ ἀγαθὰ καὶ Πλαταιεῦσι.” Τότε δὲ, τασσομένων τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ Μαραθῶνι ἐγίνετο τοιόνδε τι. τὸ στρατόπεδον ἐξισούμενον τῷ Μηδικῷ στρατοπέδῳ, τὸ μὲν αὐτοῦ μέσον ἐγίνετο ἐπὶ τάξις 5 ὀλλγας, καὶ ταύτῃ ἦν αὐθενέστατον τὸ στρατόπεδον· τὸ δὲ κέρως ἐκάτερον ἐρόωτο πλήθει.

112. Ὡς δὲ σφι διετέτακτο, καὶ τὰ σφάγια ἐγίνετο καλὰ, ἐνθαῦτα ὡς ἀπειθήσαν οἱ Ἀθηναῖοι, δρόμῳ ἔντο ἐς τοὺς βαρβάρους. ἦσαν δὲ σιάδιοι οὐκ ἐλάσσονες τὸ μεταίχμιον αὐτέων ἢ 10 ὀκτώ. οἱ δὲ Πέρσαι ὀρέωντες δρόμῳ ἐπιόντως παρεσκευάζοντο ὡς δεξόμενοι· μανίην τε τοῖσι Ἀθηναίοις ἐπέφερον, καὶ πάγχυ ὀλεθρίην, ὀρέωντες αὐτοὺς ἐόντας ὀλλγους, καὶ τούτους δρόμῳ ἐπείγομένους, οὗτε ἵππου ὑπαρχούσης σφι, οὗτε τοξευμάτων. ταῦτα μὲν νυν οἱ βάρβαροι κατεΐκαζον. Ἀθηναῖοι δὲ, ἐπεὶ τε 15 ἀθρόοι προσέμειξαν τοῖσι βαρβάροις, ἐμάχοντο ἀξίως λόγου. πρῶτοι μὲν γὰρ Ἑλλήνων πάντων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, δρόμῳ ἐς πολεμίους ἐχρήσαντο, πρῶτοι δὲ ἀνέυχοντο ἐσθῆτά τε Μηδικὴν ὀρέωντες, καὶ τοὺς ἄνδρας ταύτην ἐσθῆμένους· τέως δὲ ἦν τοῖσι Ἑλλήσι καὶ τὸ οὖνομα τὸ Μήδων φόβος ἀκοῦσαι. 20

113. Μαχομένων δὲ ἐν τῷ Μαραθῶνι χρόνος ἐγίνετο πολλός. καὶ τὸ μὲν μέσον τοῦ στρατοπέδου ἐνίκων οἱ βάρβαροι, τῇ Πέρσαι τε αὐτοὶ καὶ Σάκαι ἐτετάχατο· κατὰ τοῦτο μὲν δὴ ἐνίκων οἱ βάρβαροι, καὶ ῥήξαντες ἐδίωκον ἐς τὴν μεσόγαιαν. τὸ δὲ κέρως ἐκάτερον ἐνίκων Ἀθηναῖοι τε καὶ Πλαταιεῖς. νικῶντες δὲ τὸ μὲν 25 τετραμμένον τῶν βαρβάρων φεύγειν ἔων· τοῖσι δὲ τὸ μέσον ῥήξασι αὐτέων συναγαγόντες τὰ κέρως ἀμφοτέρω ἐμάχοντο, καὶ ἐνίκων Ἀθηναῖοι. φεύγουσι δὲ τοῖσι Πέρσησι εἶποντο κῆπτοντες, ἐς ὃ ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἀπικόμενοι πῦρ τε αἵτεον, καὶ ἐπελαμβάνοντο τῶν νεῶν. 30

114. Καὶ τοῦτο μὲν, ἐν τούτῳ τῷ πότῳ ὁ πολέμαρχος Καλλιμαχος διαφθίρεται, ἀνὴρ γενόμενος ἀγαθός· ἀπὸ δ' ἔθανε τῶν στρατηγῶν Σιτησίλειος ὁ Θρασύλειος· τοῦτο δὲ, Κυναίγειρος ὁ Εὐφορίωνος ἐνθαῦτα, ἐπιλαβόμενος τῶν ἀφλάστων νηὸς, τὴν χεῖρα ἀποκοπεῖς πελέκει, πίπτει· τοῦτο δὲ, ἄλλοι Ἀθηναίων πολλοὶ τε 35 καὶ ὀνομαστοί.

115. Ἐπὶ μὲν δὴ τῶν νεῶν ἐπεκράτησαν τρόπῳ τοιούτῳ Ἀθηναῖοι. τῇσι δὲ λοιπῇσι οἱ βάρβαροι ἐξανακρουσάμενοι, καὶ ἀναλαβόντες ἐκ τῆς νήσου ἐν τῇ ἑλίπον τὰ ἐξ Ἑρετρίας ἀνδράποδα, περιέπλων Σούνιον, βουλόμενοι φθῆναι τοὺς Ἀθηναίους ἀπικόμενοι ἐς τὸ ἄστυ. αἰτίη δὲ ἔυχε ἐν Ἀθηναίοις ἐξ Ἀλκμαιωνιδέων μηχανῆς αὐτοὺς ταῦτα ἐπινοηθῆναι· τούτους γὰρ συνθεμένους τοῖσι Πέρσῃσι ἀναδέξαι ἀσπίδα, εὐοῖσι ἤδη ἐν τῇσι νηυσί.

116. Οὗτοι μὲν δὴ περιέπλων Σούνιον. Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ποδῶν εἶχον τάχιστα ἐβοήθειον ἐς τὸ ἄστυ· καὶ ἔφθησάν τε ἀπὶ 10 κόμενοι πρὶν ἢ τοὺς βαρβάρους ἤκειν, καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο ἀπυγμένοι ἐξ Ἡρακλῆϊον τοῦ ἐν Μαραθῶνι ἐν ἄλλῃ Ἡρακλῆϊ τῷ ἐν Κυνοσάργει. οἱ δὲ βάρβαροι τῇσι νηυσὶ ὑπεραιώρηθéntες Φαλήρου, τοῦτο γὰρ ἦν ἐπίνειον τότε τῶν Ἀθηναίων, ὑπὲρ τούτου ἀναποχεύσαντες τὰς νῆας ἀπέπλων ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην.

117. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ ἀπέθανον τῶν βαρβάρων κατὰ ἑξακισχιλίους καὶ τετρακοσίους ἄνδρας· Ἀθη- 15 ναίων δὲ ἑκατὸν ἐννεήκοντα καὶ δύο. ἔπεσον μὲν ἀμφοτέρων τοσοῦτοι. Συνήνεκε δὲ αὐτόθι θῶμα γενέσθαι τοιόνδε· Ἀθηναῖον ἄνδρα Ἐπίζηλον τὸν Κουφαγόρειον ἐν τῇ συστάσει μαχόμενόν 20 τε καὶ ἄνδρα γινόμενον ἀγαθὸν τῶν ὁμμάτων στερηθῆναι, οὔτε πληγέντα οὐδὲν τοῦ σώματος, οὔτε βληθέντα· καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ζῆς διατελεῖν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου ἔόντα τυφλόν. λέγειν δὲ αὐτὸν περὶ τοῦ πάθους ἤκουσα τοιόνδε τινὰ λόγον. ἄνδρα οἱ δοκεῖν ὀπλίτην ἀντιστῆναι μέγαν, τοῦ τὸ γένειον τὴν ἀσπίδα 25 πᾶσαν σκιάζειν· τὸ δὲ φᾶσμα τοῦτο ἰωντὸν μὲν παρεξελθεῖν, τὸν δὲ ἰωντοῦ παραστάτην ἀποκτεῖναι. ταῦτα μὲν δὴ Ἐπίζηλον ἐπυθόμην λέγειν.

118. Δᾶτις δὲ πορευόμενος ἅμα τῷ στρατῷ ἐς τὴν Ἀσίην, 30 ἐπεὶ τε ἐγένετο ἐν Μυκόνῳ, εἶδε ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ. καὶ ἥτις μὲν ἦν ἡ ὄψις οὐ λέγεται· ὁ δὲ, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐπέλαμψε, ζήτησιν ἐποιέτο τῶν νεῶν. εὐρὼν δὲ ἐν Φοινίσσῃ νηὶ ἄγαλμα Ἀπόλλωνος περυσσωμένον, ἐπυθάνετο ὁκόθεν σεσυλημένον εἶη· πυθόμενος δὲ ἐξ οὗ ἦν ἱροῦ, ἔπλεε τῇ ἰωντοῦ νηὶ ἐς Δῆλον. καὶ, ἀπύκατο γὰρ τηρικαῦτα οἱ Δῆλιοι ὀπίσω ἐς τὴν νῆσον, κατατίθεται τε ἐς 35 τὸ ἱρὸν τὸ ἄγαλμα, καὶ ἐντελλεται τοῖσι Δηλίοις ἀπαγαγεῖν τὸ ἄγαλμα ἐς Δῆλιον τὸ Θηβαίων· τὸ δ' ἔστι ἐπὶ Θαλάσῃ Χαλκίδος

κατανίλον. Λαίτις μὲν δὴ ταῦτα ἐντευλάμενος ἀπέπλεε. τὸν δὲ ἀνδριάντα τοῦτον Δῆλιοι οὐκ ἀπήγαγον, ἀλλὰ μιν δι' ἐτίων εἴκοσι Θηβαῖοι αὐτοὶ ἐκ Θεοπροπίου ἐκομίσαντο ἐπὶ Δῆλιον.

119. Τούς δὲ τῶν Ἑρετριέων ἀνδραποδισμένους Λαίτις τε καὶ Ἀρταφέρνης, ὥς προσέοχον ἐς τὴν Ἀσίην πλείοντες, ἀνήγαγον ἐς 5 Σούσα. βασιλεὺς δὲ Δαρεῖος, πρὶν μὲν αἰχμαλώτους γενέσθαι τοὺς Ἑρετριέας, ἐνείχε σφι δεινὸν χόλον, οἷα ἀρξάντων ἀδικίης προτέρων τῶν Ἑρετριέων· ἐπεὶ τε δὲ εἶδε σφείας ἀπαχθέντας παρ' ἑαυτὸν, καὶ ὑποχειρίους ἑωυτῷ ἐόντας, ἐποίησε κακὸν ἄλλο οὐδέν, ἀλλὰ σφείας τῆς Κισσῆς χώρης κατοίκισε ἐν σταθμῷ ἑωυτοῦ τῷ 10 οὐνομά ἐστι Ἀρδέρικκα, ἀπὸ μὲν Σούσων δέκα καὶ διηκοσίους σταδίους ἀπέχοντι, τεσσαράκοντα δὲ ἀπὸ τοῦ φρέατος τὸ παρέχεται τριφασίας ἰδέας. καὶ γὰρ ἄσφαλτον καὶ ἄλας καὶ ἔλαιον ἀρύσσονται ἐξ αὐτοῦ τρόπῳ τοιῷδε. ἀντλίσεται μὲν κηλονήϊφ, ἀντὶ δὲ 15 γαυλοῦ ἥμισυ ἀσκού οἱ προσδέδεται· ὑποτύψας δὲ τουτῷ ἀντλῆει, καὶ ἔπειτα ἐγχείει ἐς δεξαμενὴν· ἐκ δὲ ταύτης ἐς ἄλλο διαχεόμενον τρέπεται τριφασίας ὁδούς. καὶ ἡ μὲν ἄσφαλτος καὶ οἱ ἄλας πῆγνυνται παραυτίκα, τὸ δὲ ἔλαιον συάγονσι ἐν ἄγγείοις, τὸ οἱ Πέρσαι καλέουσι ῥυδινάκην· ἔστι δὲ μέλαν, καὶ ὀσμὴν παρφερόμενον βαρίαν. Ἐνθαῦτα τοὺς Ἑρετριέας κατοίκισε βασιλεὺς Δα- 20 ρεῖος· οἱ καὶ μέχρι ἡμῶν εἶχον τὴν χώραν ταύτην, φυλάσσοντες τὴν ἀρχαίην γλῶσσαν. τὰ μὲν δὴ περὶ Ἑρετριέας ἔυχε οὕτω.

120. Λακεδαιμονίων δὲ ἦκον ἐς τὰς Ἀθήνας δισχιλίοι μετὰ τὴν πανσέληνον, ἔχοντες σπουδὴν πολλὴν καταλαβεῖν οὕτω, ὥστε 25 τριταῖοι ἐκ Σπάρτης ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ· ὕστεροι δὲ ἀπικόμενοι τῆς συμβολῆς, ἰμείροντο ὁμῶς θεήσασθαι τοὺς Μήδους. ἐλθόντες δὲ ἐς τὸν Μαραθῶνα ἐθεήσαντο· μετὰ δὲ, αἰνέοντες Ἀθηναίους καὶ τὸ ἔργον αὐτέων, ἀπαλλάσσοντο ὁπίσω.

121. Θῶμα δὲ μοι, καὶ οὐκ ἐνδέκομαι τὸν λόγον, Ἀλκμαιωνίδας ἄν κοτε ἀναδέξαι Πέρσῃσι ἐκ συνθήματος ἀσπίδα, βουλομέ- 30 νους ὑπὸ βαρβάροις τε εἶναι Ἀθηναίους καὶ ὑπὸ Ἰππῆϊ· οὔτινες μᾶλλον, ἢ ὁμοίως Καλλίῃ τῷ Φαινίππου, Ἰππονίκου δὲ πατρὶ, φαίνονται μισοτύραννοι ἐόντες. Καλλίης τε γὰρ μούνος Ἀθηναίων ἀπάντων ἐτόλμα, ὅπως Πεισίστρατος ἐκπέσοι ἐκ τῶν Ἀθη- 35 νείων, τὰ χρήματα αὐτοῦ κηρυσσόμενα ὑπὸ τοῦ δημοσίου ὠνεσθαι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐχθίστα ἐς αὐτὸν πάντα ἐμχανᾶτο.

122. Καλλίω δὲ τούτου ἄξιον πολλοῦ μνήμην ἔστι πάντα
 τινὰ ἔχειν. τοῦτο μὲν γὰρ, τὰ προελεγμένα, ὡς ἀνὴρ ἄκρος
 ἑλευθερῶν τὴν πατρίδα· τοῦτο δέ, τὰ ἐν Ὀλυμπῇ ἐποίησε, ἵππῳ
 νικήσας, τεθρίπῳ δὲ δεύτερος γενόμενος, Πυθία δὲ πρότερον
 5 ἀνελόμενος, ἐφανερῶθῃ ἔς τοὺς Ἕλληνας πάντας μεγίστησι δαπά-
 νησι· τοῦτο δέ, κατὰ τὰς ἑωυτοῦ θυγατέρας, ἐούσας τρεῖς, οἷός
 τις ἀνὴρ ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ ἐγένοντο γάμου ὥραϊαι, ἔδωκε σφι
 δωρεὴν μεγαλοπρεπεστάτην, ἐκείνησί τε ἔχαρίσατο· ἐκ γὰρ πάν-
 των τῶν Ἀθηναίων, τὸν ἐκάστη ἐθέλοι ἄνδρα ἑωυτῇ ἐκλίξασθαι,
 10 ἔδωκε τούτῳ τῷ ἀνδρὶ.

123. Καὶ οἱ Ἀλκμαιωνίδαι ὁμοίως, ἣ οὐδὲν ἦσσαν τούτου,
 ἔσαν μισοτύραννοι. θῶμα ὦν μοι, καὶ οὐ προσέμαι τὴν διαβο-
 λήν, τούτους γε ἀναδίδαι ἀσπίδα, οἵτινες ἔφηνον τε τὸν πάντα
 χρόνον τοὺς τυράννους, ἐκ μηχανῆς τε τῆς τούτων ἐξέλιπον οἱ
 15 Πεισιστρατίδαι τὴν τυραννίδα. καὶ οὕτω τὰς Ἀθήνας οὗτοι
 ἔσαν οἱ ἑλευθερώσαντες πολλῷ μᾶλλον ἥπερ Ἀρμόδιός τε καὶ
 Ἀριστογείτων, ὡς ἐγὼ κρίνω. οἱ μὲν γὰρ ἐξηγρίωσαν τοῖς ὑπο-
 λοιπούς Πεισιστρατιδῶν, Ἰππαρχον ἀποκτείναντες, οὐδὲ τι μᾶλλον
 ἔπαυσαν τοὺς λοιποὺς τυραννεύοντας· Ἀλκμαιωνίδαι δὲ ἐμφανέως
 20 ἑλευθέρωσαν, εἰ δὴ οὗτοι γε ἀληθέως ἔσαν οἱ τὴν Πυθίην ἀναπέ-
 σαντες προσημαίνειν Λακεδαιμονίοισι ἑλευθεραῦν τὰς Ἀθήνας,
 ὧς μοι πρότερον δεδήλωται.

124. Ἀλλὰ γὰρ ἴσως τι ἐπιμεφόμενοι Ἀθηναίων τῷ δήμῳ
 προεδίδosan τὴν πατρίδα; Οὐ μὲν ὦν ἡσάν σφεν ἄλλοι δοκιμώ-
 25 τεροι ἔν γε Ἀθηναίοισι ἄνδρες, οὐδ' οἱ μᾶλλον ἐτιμιέατο. οὕτω
 οὐδὲ λόγος αἰρεῖαι ἀναδεχθῆναι ἔκ γε ἂν τούτων ἀσπίδα ἐπὶ
 τοιούτῳ λόγῳ. Ἀνεδέχθη μὲν γὰρ ἀσπίς· καὶ τοῦτο οὐκ ἔστι
 ἄλλως εἰπεῖν· ἐγένετο γὰρ· ὅς μὲν τοι ἦν ὁ ἀναδέξας, οὐκ ἔχω
 προσωτέρω εἰπεῖν τουτέων.

125. Οἱ δὲ Ἀλκμαιωνίδαι ἔσαν μὲν καὶ τὰ ἀνέκαθεν λαμ-
 προὶ ἐν τῇσι Ἀθήνῃσι· ἀπὸ δὲ Ἀλκμαίωνος, καὶ αὐτῆς Μεγα-
 κλείος, ἐγένοντο καὶ κάρτα λαμπροί. τοῦτο μὲν γὰρ, Ἀλκμαίων
 ὁ Μεγακλείος τοῖσι ἐκ Σαρδίων Λυδοῖσι παρὰ Κροίσου ἀπικνεο-
 μένοισι ἐπὶ τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελφοῖσι συμπρήκτωρ τε ἐγένετο,
 30 καὶ συνελάμβανε προθύμως. καὶ μιν Κροῖσος πυθόμενος τῶν
 Λυδῶν, τῶν ἐς τὰ χρηστήρια φοιτεόντων, ἑωυτὸν εὖ ποιεῖν,

μεταπέμπεται ἐς Σάρδεις· ἀπικόμενον δὲ δωρεῖται χρυσῷ τὸν ἄν
 δύνηται τῇ ἑωυτοῦ σώματι ἐξενείκασθαι ἐσάπαξ. ὁ δὲ Ἀλκμαίων
 πρὸς τὴν δωρεὴν, εὐῶσαν τοιαύτην, τοιάδε ἐπιτηδεύσας προσέφερε.
 ἐνδύς κιθῶνα μέγαν, καὶ κόλπον πολὺν καταλιπόμενος τοῦ κιθῶνος,
 κοθόρρους τοὺς εὗρισκε εὐρυτάτους ἐόχτας ὑποδησάμενος, ἥϊε ἐς 5
 τὸν θησαυρὸν ἐς τὸν οἱ κατηγέοντο. ἐσπεσὼν δὲ ἐς σωρὸν ψήγμα-
 τος, πρῶτα μὲν παρέσασθε παρὰ τὰς κνήμας τοῦ χρυσοῦ ὅσον ἐχού-
 ρεον οἱ κόθορροι· μετὰ δὲ, τὸν κόλπον πάντα πλησάμενος χρυσοῦ,
 καὶ ἐς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς διαπάσας τοῦ ψήγματος, καὶ ἄλλο
 λαβὼν ἐς τὸ στόμα, ἐξῆϊε ἐκ τοῦ θησαυροῦ, ἔλκων μὲν μόγις τοὺς 10
 κοθόρρους, παντὶ δὲ τερὶ οἰκῶς μᾶλλον ἢ ἀνθρώπῳ· τοῦ τό τε
 στόμα ἐβέβυστο, καὶ πάντα ἐξόγκωτο. ἰδόντα δὲ τὸν Κροῖσον
 γέλως ἐσηῆθε· καὶ οἱ πάντα τε ἐκεῖνα διδοῖ, καὶ πρὸς, ἕτερα
 δωρεῖται οὐκ ἐλάσσω ἐκείνων. Οὕτω μὲν ἐπλούτησε ἡ οἰκὴ αὐτῇ
 μεγάλως· καὶ ὁ Ἀλκμαίων οὕτως οὕτω τεθριπποτροφήσας Ὀλυμ- 15
 πιάδα ἀναιρέεται.

126. Μετὰ δὲ, γενεῇ δευτέρῃ ὕστερον, Κλεισθένης μιν ὁ
 Σικυῶνος τύραννος ἐξήμιρε, ὥστε πολλῷ ὀνομαστοτέρην γενέσθαι
 ἐν τοῖσι Ἑλλήσι ἢ πρότερον ἦν. Κλεισθένι γὰρ τῇ Ἀριστωνύ-
 μου, τοῦ Μύρωνος, τοῦ Ἀνδρέω, γίνεται θυγάτηρ τῇ οὐνομα ἦν 20
 Ἀγαρίστη. ταύτην ἠθέλησε, Ἑλλήνων πάντων ἐξευρὼν τὸν ἄρι-
 στον, τούτῳ γυναῖκα προσθεῖναι. Ὀλυμπίων ὦν ἐόντων, καὶ
 νικῶν ἐν αὐτοῖσι τεθρίππῳ ὁ Κλεισθένης, κήρυγμα ἐποίησατο
 “ὅστις Ἑλλήνων ἑωυτὸν ἀξιοῖ Κλεισθέneos γαμβρὸν γενέσθαι,
 ἥκειν ἐς ἐξηκοστὴν ἡμέρην, ἢ καὶ πρότερον, ἐς Σικυῶνα, ὡς κυρώ- 25
 στοντος Κλεισθέneos τὸν γάμον ἐν ἐνιαυτῷ ἀπὸ τῆς ἐξηκοστῆς
 ἀρξαμένου ἡμέρης.” Ἐνθαῦτα Ἑλλήνων ὅσοι σφίσι τε αὐτοῖσι
 ἔσαν καὶ πάτρῃ ἐξωγκωμένοι, ἐφοίτεον μνηστήρης· τοῖσι Κλεισθέ-
 νης καὶ δρόμον καὶ παλαιστρην ποιησάμενος ἐπ’ αὐτῷ τούτῳ εἶχε.

127. Ἀπὸ μὲν δὴ Ἰταλῆς ἦλθε Σμινδυρίδης ὁ Ἰπποκράτεος 30
 Συβαρίτης, ὃς ἐπὶ πλείυτον δὴ χλιδῆς εἰς ἀνὴρ ἀπίκετο· (ἡ δὲ
 Σύβαρις ἥκμαζε τοῦτον τὸν χρόνον μάλιστα·) καὶ Σιρίτης Δάμα-
 σος, Ἀμύριος τοῦ σοφοῦ λεγομένου πάϊς. οὗτοι μὲν ἀπὸ Ἰταλῆς
 ἦλθον. Ἐκ δὲ τοῦ κόλπου τοῦ Ἰονίου, Ἀμφίμνητος Ἐπιστρέφου
 Ἐπιδάμνιος· οὗτος δὲ ἐκ τοῦ Ἰονίου κόλπου. Αἰτωλὸς δὲ ἦλθε, 35
 Τιτόρμου τοῦ ὑπερφύντος τε Ἑλλήνας ἰσχύϊ, καὶ φυγόντος ἀνδρῶ-

πους ἐς τὰς εὐχατίας τῆς Αἰτωλίδος χώρας, τούτου τοῦ Τιτόρμου ἀδελφεὸς Μάλης. Ἀπὸ δὲ Πελοποννήσου, Φεῖδωνος τοῦ Ἀργείων τυράντου παῖς Λεωκῆδης, Φεῖδωνος δὲ τοῦ τὰ μέτρα ποιήσαντος Πελοποννησίοισι, καὶ ὑβρίσαντος μέγιστα δὴ Ἑλλήνων ἀπάντων, 5 ὃς ἐξαναστήσας τοὺς Ἰλλίων ἀγωνοθέτας, αὐτὸς τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ ἀγῶνα ἔθηκε, τούτου τε δὴ παῖς· καὶ Ἀμιάντος Λυκούργου, Ἀρκὰς ἐκ Τραπεζοῦντος· καὶ Ἀξὴν ἐκ Παίου πόλιος, Λαφάνης Εὐφορίωνος τοῦ δεξαμένου τε, ὡς λόγος ἐν Ἀρκαδίῃ λέγεται, τοὺς Διοσκούρους οἰκίοισι, καὶ ἀπὸ τούτου Ξινοδοκίοντος πάντας 10 ἀνθρώπους· καὶ Ἰλιεὺς Ὀνομαστὸς Ἀγαίου. οὗτοι μὲν δὴ ἐξ αὐτῆς Πελοποννήσου ἦλθον. Ἐκ δὲ Ἀθηνέων ἀπικοκτο Μεγακλῆς τε ὁ Ἀλκμαίωνος τούτου τοῦ παρὰ Κροῦσον ἀπικοκμένου, καὶ ἄλλος Ἰπποκλείδης Τισάνδρου, πλούτῃ καὶ εἰδεῖ προφέρων Ἀθηναίων. ἀπὸ δὲ Ἐρετρίας, ἀνθεύσης τοῦτον τὸν χρόνον, 15 σαρῆς· οὗτος δὲ ἀπ' Εὐβοίης μούνος. ἐκ δὲ Θεσσαλίας ἦλθε τῶν Σκοπαδίων Διακτορίδης Κρανώνιος· ἐκ δὲ Μολοσσῶν, Ἄλκων. Τοσούτοι μὲν ἐγένοντο οἱ μνηστήρες.

128. Ἀπικοκμένων δὲ τούτων ἐς τὴν προειρημένην ἡμέραν, ὁ Κλεισθένης πρῶτα μὲν τὰς πάτρας τε αὐτέων ἀνέπνυετο, καὶ 20 γένος ἐκάστου· μετὰ δὲ, κατέχων ἐν αὐτὸν διεπειράτο αὐτέων τῆς τε ἀνδραγαθίης καὶ τῆς ὀργῆς, καὶ παιδεύσιός τε καὶ τρόπου, καὶ ἐνὶ ἐκάστῃ ἰὼν ἐς συνουσίην καὶ συνάπασι, καὶ ἐς γυμνασίᾳ τε ἑξαγινίων ὅσοι ἔσαν αὐτέων νεώτεροι· καὶ, τὸ γε μέγιστον, ἐν τῇ συνεστοῖ διεπειράτο. ὅσον γὰρ κατεῖχε χρόνον αὐτοὺς, τοῦτον 25 πάντα ἐποίεε, καὶ ἅμα ἐξένιζε μεγαλοπρεπείως. Καὶ δὴ κου μάλιστα τῶν μνηστήρων ἠρέσκοντο οἱ ἀπ' Ἀθηνέων ἀπιγμένοι, καὶ τούτων μᾶλλον Ἰπποκλείδης ὁ Τισάνδρου καὶ κατ' ἀνδραγαθίην ἐκρίνετο, καὶ οἱ τὸ ἀνέκαθε τοῖσι ἐν Κορίνθῳ Κυψελίδῃσιν ἦν προσήκων.

30 129. Ὡς δὲ ἡ κυρὴ ἐγένετο τῶν ἡμερέων, τῆς τε κατακλίσιος τοῦ γάμου, καὶ ἐκφάσιος αὐτοῦ Κλεισθένης τὸν κρίνει ἐκ πάντων, θύσας βοῦς ἑκατὸν ὁ Κλεισθένης εὐώχει αὐτούς τε τοὺς μνηστήρας καὶ τοὺς Σκυωνίους πάντας. ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγένοντο, οἱ μνηστήρες ἔριν εἶχον ἅμφι τε μουσικῇ καὶ τῷ λεγομένῳ ἐς τὸ 35 μέσον. προΐούσης δὲ τῆς πόσιος, κατέχων πολλὸν τοὺς ἄλλους ὁ Ἰπποκλείδης ἐκέλευε οἱ τὸν αὐλητὴν αὐλῆσαι ἐμμέλειαν· πειθο-

μένου δὲ τοῦ αἰλητέω, ὀρχήσατο. καὶ πως ἐωυτῷ μὲν ἀρεσιῶς ὀρχεῖτο· ὁ δὲ Κλεισθένης ὀρέων ὅλον τὸ πρῆγμα ὑπόπτευσεν. μετὰ δὲ, ἐπισχὼν ὁ Ἱπποκλείδης χρόνον, ἐκέλευε τινα τραπέξαν ἐσενεῖ-
και. ἐσελθούσης δὲ τῆς τραπέξης, πρῶτα μὲν ἐπ' αὐτῆς ὀρχή-
σατο Λακωνικὰ σχημάτια· μετὰ δὲ, ἄλλα Ἀιτικά· τὸ τρίτον δὲ, 5
τὴν κεφαλὴν ἐρείσας ἐπὶ τὴν τραπέξαν τοῖσι σκέλεσι χειρονόμησε.
Κλεισθένης δὲ, τὰ μὲν πρῶτα καὶ τὰ δευτέρα ὀρχεομένου ἀποστύ-
γειν γαμβρὸν ἄν οἱ ἔτι γενέσθαι Ἱπποκλείδεα διὰ τὴν τε ὕψχησιν
καὶ τὴν ἀναιδείην, κατεῖχε ἐωυτόν, οὐ βουλόμενος ἐκραγῆναι ἐς
αὐτόν· ὡς δὲ εἶδε τοῖσι σκέλεσι χειρονομήσαντα, οὐκέτι κατέχειν 10
δυνάμενος εἶπε· “ὦ παῖ Τισάνδρον, ἀπορχήσάο γε μὴν τὸν
γάμον.” ὁ δὲ Ἱπποκλείδης ὑπολαβὼν εἶπε· “Οὐ φροντὶς Ἱππο-
κλείδῃ.” Ἀπὸ τούτου μὲν τοῦτο οὐνομάζεται.

130. Κλεισθένης δὲ οἰγὴν ποιησάμενος ἔλεξε ἐς μέσον τὰδε·
“Ἄνδρες, παιδὸς τῆς ἐμῆς μνηστῆρες, ἐγὼ καὶ πάντας ὑμέας 15
ἐπαινέω, καὶ πᾶσιν ὑμῖν, εἰ οἷόν· τε εἴη, χαρίζοιμην ἄν, μήτ' ἔνα
ὑμῶν ἐξαίρετον ἀποκρίνων, μήτε τοὺς λοιποὺς ἀποδοκιμάζων.
ἀλλ', οὐ γὰρ οἶά τέ ἐστι μῆς πέρι παρθένου βουλευόντα πᾶσι
κατὰ νόον ποιεῖν, τοῖσι μὲν ὑμῶν ἀπελαυτομένοισι τοῦδε τοῦ
γάμου τίλλαντον ἀργυρίου ἐκάτωι δωρεὴν δίδωμι τῆς ἀξιώσεως 20
εἵνεκα τῆς ἐξ ἐμεῦ γῆμαι, καὶ τῆς ἐξ οἴκου ἀποδημίας· τῷ δὲ
Ἀλκμαίωνος Μεγακλεῖ ἐγγυῶ παῖδα τὴν ἐμὴν Ἀγαρίστην νόμοισι
τοῖσι Ἀθηναίων.” φαιμένου δὲ ἐγγυῶσθαι Μεγακλῆος, ἐκεκύρωτο
ὁ γάμος Κλεισθένεϊ.

131. Ἀμφὶ μὲν κρίσιος τῶν μνηστήρων τσαυτὰ ἐγένετο, καὶ 25
οὕτω Ἀλκμαιωνίδαι ἐβώσθησαν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα. Τούτων δὲ
συνοικησάντων, γίνεταί Κλεισθένης τε ὁ τὰς φυλάς καὶ τὴν δημο-
κρατίην Ἀθηναίοισι καταστήσας, ἔχων τὸ οὐνομα ἀπὸ τοῦ μητρο-
πάτορος τοῦ Σικυωνίου, οὗτός τε δὴ γίνεταί Μεγακλεῖ, καὶ Ἱππο-
κράτης. ἐκ δὲ Ἱπποκράτους, Μεγακλῆς τε ἄλλος, καὶ Ἀγαρίστη 30
ἄλλη, ἀπὸ τῆς Κλεισθένης Ἀγαρίστης ἔχουσα τὸ οὐνομα· ἥ
συνοικήσαυά τε Ξανθίππῳ τῷ Ἀρίφρονος, καὶ ἔγκυος ἐοῦσα, εἶδε
ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ, ἐδόκει δὲ λέοντα τεκεῖν· καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας
τίκτει Περικλέα Ξανθίππῳ.

132. ΜΕΤΑ δὲ τὸ ἐν Μαραθῶνι τρωμα γενόμενον, Μιλτιά- 35
δης, καὶ πρότερον εὐδοκιμέων παρὰ Ἀθηναίοισι, τότε μᾶλλον

αὔξειτο. αἰτήσας δὲ ρέας ἑβδομήκοντα καὶ στρατιήν τε καὶ χρήματα τοὺς Ἀθηναίους, οὐ φράσας σφι ἐπ' ἣν ἐπιστρατεύεται χώραν, ἀλλὰ φὰς αὐτοὺς καταπλουσιεῖν, ἣν οἱ ἔπωνται· ἐπὶ γὰρ χώραν τοιαύτην δὴ τινα ἄξιν ὄθιν χρυσὸν εὐπειρώς ἀφθονοῖς οἴσονται· λέγων τοιαῦτα αἶτε τὰς ρέας. Ἀθηναῖοι δὲ τοῦτοις ἐπαρθέντες παρέδωκαν.

133. Παραλαβὼν δὲ ὁ Μιλτιάδης τὴν στρατιήν ἔπλεε ἐπὶ Πάρον, πρόφασιν ἔχων ὡς οἱ Πάριοι ὑπῆρξαν πρότεροι στρατευόμενοι τριήρεϊ ἐς Μαραθῶνα ἅμα τῷ Πέρσῃ. τοῦτο μὲν δὴ πρό-
 10 σχημα λόγου ἦν· αἰτάρ τινα καὶ ἔγκοτον εἶχε τοῖσι Παρίοις διὰ Δυσσαγόρεα τὸν Τισιέω, ἐόντα γένος Πάριον, διαβαλόντα μιν πρὸς Ἰθάκην τὸν Πέρσῃ. Ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν ἔπλεε ὁ Μιλτιάδης τῇ στρῆκῃ, ἐπολιόρκει Παρίους, κατειλημένους ἐντὸς τείχεος· καὶ ἐσπέμπων κήρυκα αἶτε ἑκατὸν τάλαντα, φὰς, ἣν μὴ οἱ θῶσι, οὐκ
 15 ἀπαναστήσειν τὴν στρατιήν πρὶν ἢ ἐξέλῃ σφέας. Οἱ δὲ Πάριοι ὥκως μὲν τι δώσουσι Μιλτιάδῃ ἀργυρίου οὐδὲν διανοεῦντο· οἱ δὲ ὥκως διαφυλάττουσι τὴν πόλιν τοῦτο ἐμμηχανῶντο, ἅλλα τε ἐπιφραζόμενοι, καὶ τῇ μάλιστα ἔσκε ἐκάστοτε ἐπίμαχον τοῦ τείχεος, τοῦτο ἅμα νυκτὶ ἐξήρετο διπλήσιον τοῦ ἀρχαίου.

20 134. Ἐς μὲν δὴ τοσούτῳ τοῦ λόγου οἱ πάντες Ἕλληνες λέγουσι· τὸ ἐνθουσιεῖν δὲ αὐτοὶ Πάριοι γενέσθαι ὧδε λέγουσι. Μιλτιάδῃ ἀπορέοντι ἐλθεῖν ἐς λόγους αἰχμάλωτον γυναῖκα, ἐοῦσαν μὲν Παρίην γένος, οὖνομα δὲ οἱ εἶναι Τιμοῦν· εἶναι δὲ ὑποζάκρον τῶν χθονίων Θεῶν. ταύτην ἐλθοῦσαν ἐς ὅψιν Μιλτιάδεω, συμ-
 25 βουλευσαί οἱ, εἰ περὶ πολλοῦ ποιεῖται Πάρον ἐλεῖν, τὰ ἂν αὐτῇ ὑποθῆται ταῦτα ποιεῖν. μετὰ δὲ, τὴν μὲν ὑποθέσθαι· τὸν δὲ ἀπικόμενον ἐπὶ τὸν κολωνὸν τὸν πρὸ τῆς πόλιος ἐόντα τὸ ἔρκος Θεσμοφόρου Δήμητρος ὑπερθορέειν, οὐ δυνάμενον τὰς θύρας ἀνοῖξαι· ὑπερθορόντα δὲ ἵεται ἐπὶ τὸ μέγαρον, ὃ τι δὴ ποιή-
 30 σοντα ἐντὸς, εἴ τε κινήσοντά τι τῶν ἀκινήτων, εἴ τε ὃ τι δὴ ποτε πρήξοντα· πρὸς τῇσι θύρῃσι τε γενέσθαι, καὶ πρόκα τε φρίκης αὐτὸν ὑπελθούσης, ὁπίσω τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἵεσθαι· καταθρόσκοντα δὲ τὴν αἵμασιν τὸν μηρὸν σπασθῆναι· οἱ δὲ αὐτὸν τὸ γόνυ προσπταῖσαι λέγουσι.

35 135. Μιλτιάδης μὲν νυν φλαύρως ἔχων ἀπέπλεε ὁπίσω, οὔτε χρήματα Ἀθηναίοις ἄγων, οὔτε Πάρον προσκτησάμενος, ἀλλὰ

πολιορκήσας τε ἔξ καὶ εἴκοσι ἡμέρας, καὶ δηϊώσας τὴν νῆσον. Πάριοι δὲ πυθόμενοι ὡς ἡ ὑποζάκορος τῶν θειῶν Τιμῶ Μιλτιάδῃ κατηγήσατο, βουλούμενοί μιν ἀντὶ τούτων τιμορῆσασθαι, θεοπρό-
πους πέμπουσι ἐς Δελφούς, ὥς σφας ἡσιγίῃ τῆς πολιορκίης ἔυχε.
ἔπεμπον δὲ ἐπειρησόμενους εἰ καταχρήσονται τὴν ὑποζάκορον τῶν 5
θειῶν, ὡς ἐξηγησαμένην τοῖσι ἐχθροῖσι τῆς πατρίδος ἄλωσιν, καὶ
τὰ ἐς ἔρσητα γόνον ἄρῶντα ἰρὰ ἐκφήνασαν Μιλτιάδῃ. ἡ δὲ Πυ-
θίη οὐκ ἔα, φᾶσα, "οὐ Τιμοῦν εἶναι τὴν αἰτίην τούτων, ἀλλὰ,
θεῖν γὰρ Μιλτιάδεα τελευτᾶν μὴ εὖ, φανῆται οἱ τῶν κακῶν κατη-
γεμοῖα." Παρίοισι μὲν δὴ ταῦτα ἡ Πυθίη ἔχρησε. 10

136. Ἀθηναῖοι δὲ ἐκ Πάρου Μιλτιάδεα ἀποροστήσαντα ἔσχον
ἐν στόμασι, οἱ τε ἄλλοι, καὶ μάλιστα Ξάνθιππος ὁ Ἀρίφρονος·
ὅς θανάτου ὑπαγαγὼν ὑπὸ τὸν δῆμον Μιλτιάδεα ἐδῶκε τῆς
Ἀθηναίων ἀπάτης εἵνεκεν. Μιλτιάδης δὲ αὐτὸς μὲν παρῶν οὐκ
ἀπελογέετο. ἦν γὰρ ἀδύνατος, ὥστε σηπομένου τοῦ μηροῦ. 15
προκειμένου δὲ αὐτοῦ ἐν κλινῇ, ὑπεραπολογέοντο οἱ φίλοι, τῆς
μάχης τε τῆς ἐν Μαραθῶνι γενομένης πολλὰ ἐπιμεμνημένοι, καὶ
τὴν Ἀῆμου αἵρεσιν, ὡς ἐλὼν Ἀῆμόν τε καὶ τισάμενος τοὺς Πε-
λασγούς, παρέδωκε Ἀθηναίοισι. Προσγενομένου δὲ τοῦ δήμου
αὐτῷ κατὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ θανάτου, ζημιώσαντος δὲ κατὰ τὴν 20
ἀδικίην πεντήκοντα ταλάντοισι, Μιλτιάδης μὲν μετὰ ταῦτα, σφα-
κελλισαντός τε τοῦ μηροῦ καὶ σαπέντος, τελευτᾷ· τὰ δὲ πεντήκοντα
τάλαντα ἔξῃτισε ὁ παῖς αὐτοῦ Κίμων.

137. Αἴμνων δὲ Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος ὦδε ἔσχε. Πε-
λασγοὶ, ἐπεὶ τε ἐκ τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ Ἀθηναίων ἐξεβλήθησαν, εἴτε 25
ὦν δὴ δικαίως, εἴτε ἀδίκως· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω φράσαι, πλὴν τὰ
λεγόμενα· ὅτι Ἰεκαταῖος μὲν ὁ Ἰγχευάνδρου ἔφησε ἐν τοῖσι
λόγοισι, λέγων "ἀδίκως. ἐπεὶ τε γὰρ ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους τὴν
χώρην, τὴν σφίσι ὑπὸ τὸν Ἱγχευῶν ἐούσαν ἔδοσαν οἰκῆσαι,
μισθὸν τοῦ τείχεος τοῦ περὶ τὴν ἀκρόπολιν κοτε ἐληλαμένου· ταύ- 30
την ὡς ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους ἐξεργασμένην εὖ, τὴν πρότερον εἶναι
κακὴν τε καὶ τοῦ μηδενὸς ἄξιον, λαβεῖν φθόρον τε καὶ ἵμερον τῆς
γῆς, καὶ οὕτω ἐξελαύνειν αὐτοὺς οὐδεμίαν ἄλλην πρόφασιν προῖ-
σχομένους τοὺς Ἀθηναίους." Ὡς δὲ αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέγουσι,
"δικαίως ἐξελάσαι. κατοικημένους γὰρ τοὺς Πελασγούς ὑπὸ τῷ 35
Ἱγχευῶν, ἐνθουῖεν ὀρμεωμένους ἀδικεῖν τάδε. φοιτᾶν γὰρ αἰεὶ

τὰς σφετέρας θυγατέρας τε καὶ τοὺς παῖδας ἐπ' ὕμῳ ἐπὶ τὴν Ἑννεάκρουνον· οὐ γὰρ εἶναι τοῦτον τὸν χρόνον σφίσι καὶ οὐδὲ τοῖσι ἄλλοις· Ἕλλησι οἰκέτας. ὅπως δὲ ἔλθοιεν αὐταί, τοὺς Πελασγούς ὑπὸ ὕβριός τε καὶ ὀλιγωρίας βιάσθαι σφεας. καὶ ταῦτα 5 μέντοι σφίσι οὐκ ἀποχρῆν ποιεῖν, ἀλλὰ τέλος καὶ ἐπιβουλεύοντας ἐπιχειρήσειν φανῆναι ἐπ' αὐτοφώρῳ. ἰωυτοὺς δὲ γενέσθαι τοσούτῳ ἐκείνων ἄνδρας ἀμείνονας, ὅσοι παρὲν αὐτοῖσι ἀποκτεῖναι τοὺς Πελασγούς, ἐπεὶ σφεας ἔλαβον ἐπιβουλεύοντας, οὐκ ἐθελῆσαι, ἀλλὰ σφι προειπεῖν ἐκ τῆς γῆς ἐξιέναι. τοὺς δὲ οὕτω δὴ ἐκχω- 10 ρήσαντας ἄλλα τε σχεῖν χωρία καὶ δὴ καὶ Ἀἷμνον." Ἐκεῖνα μὲν δὴ Ἐκαταῖος ἔλεξε, ταῦτα δὲ Ἀθηναῖοι λέγουσι.

138. Οἱ δὲ Πελασγοὶ οὗτοι, Ἀἷμνον τότε τεμόμενοι, καὶ βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους τιμωρήσασθαι, εὐ τε ἐξεπιστάμενοι τὰς Ἀθηναίων ὁρτὰς, πεντηκοντέρους στισηάμενοι, ἐλόχησαν Ἀρ- 15 τέμιδι ἐν Βραυρώνι ἀγούσας ὁρτὴν τὰς τῶν Ἀθηναίων γυναῖκας. ἐνθαυτίεν δὲ ἀρπάσαντες τουτίων πολλὰς, οἷχοντο ἀποπλέοντες· καὶ σφεας ἐς Ἀἷμνον ἀγαγόντες, παλλακάς εἶχον. Ὡς δὲ τέκνων αὐταὶ αἱ γυναῖκες ὑπεπλήσθησαν, γλώσσάν τε τὴν Ἀιτικὴν καὶ τρόπους τῶν Ἀθηναίων ἐδίδασκον τοὺς παῖδας. οἱ δὲ οὔτε 20 συμμίσγεσθαι τοῖσι ἐκ τῶν Πελασγίδων γυναικῶν παισὶ ἤθελον, εἰ τε τύπτοιτό τις αὐτέων ὑπ' ἐκείνων· τινός, ἐβοήθειός τε πάντες, καὶ ἐτιμώρεον ἀλλήλοισι· καὶ δὴ καὶ ἄρχειν τε τῶν παιδῶν οἱ παῖδες ἐδικαίουν, καὶ πολλὸν ἐπεκράτεον. Μαθόντες δὲ ταῦτα οἱ Πελασγοὶ ἰωυτοῖσι λόγους ἐδίδουσιν· καὶ σφίσι βουλευομένοισι 25 δεινὸν τι ἐσέδυνε, εἰ δὴ διαγινώσκοιεν σφίσι τε βοηθείην οἱ παῖδες πρὸς τῶν κουριδιέων γυναικῶν τοὺς παῖδας, καὶ τουτίων αὐτίκα ἄρχειν περὶώατο, τί δὴ ἀνδρωθέντες δῆθεν ποιήσουσι. ἐνθαυτὰ ἔδοξε σφι κτείνειν τοὺς παῖδας τοὺς ἐκ τῶν Ἀιτικῶν γυναικῶν. ποιεῦσι δὴ ταῦτα· προσαπολλύνουσι δὲ σφεων καὶ τὰς μητέρας. 30 Ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ ἔργου, καὶ τοῦ προτέρου τούτων, τὸ ἐργάσαντο αἱ γυναῖκες τοὺς ἅμα, θόοντι ἄνδρας σφετέρους ἀποκτείνασαι, γενόμεναι ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα τὰ σκέλια ἔργα πάντα Ἀἷμνια καλεῖσθαι.

139. Ἀποκτεῖναι δὲ τοῖσι Πελασγοῖσι τοὺς σφετέρους παῖ- 35 δάς τε καὶ γυναῖκας οὔτε γῇ καρπὸν ἔφερε, οὔτε γυναῖκες τε καὶ ποῖμαι ὁμοίως ἔεικτον καὶ πρὸ τοῦ. πιεζόμενοι δὲ λιμῷ τε καὶ

ἀπαιδίη, ἐς Δελφοὺς ἔπεμπον, λύσιν τινὰ αἰτησόμενοι τῶν παρεόντων κακῶν. Ἡ δὲ Πυθίη σφίεας ἐκέλευε Ἀθηναίοισι δίκας δίδόναι ταύτας τὰς ἂν αὐτοὶ Ἀθηναῖοι δικάσωσι. ἤλθόν τε δὴ ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ Πελαγοὶ, καὶ δίκας ἐπαγγέλλοντο βουλόμενοι δίδόναι παντὸς τοῦ ἀδικήματος. Ἀθηναῖοι δὲ ἐν τῷ πρυτανεῖῳ δ κλίνην στρώσαντες ὥς εἶχον κάλλιστα, καὶ τράπεζαν ἐπιπλέην ἀγαθῶν πάντων παραθέντες, ἐκέλευον τοὺς Πελασγοὺς τὴν χώραν σφίσι παραδιδόναι οὕτω ἔχουσαν. οἱ δὲ Πελασοὶ ὑπολαβόντες εἶπαν· “ Ἐπεὰν βορέῃ ἀνέμῳ αὐτημερὸν νηὺς ἐξανύσῃ ἐκ τῆς ὑμετέρης ἐς τὴν ἡμετέραν, τότε παραδώσομεν.” τοῦτο εἶπαν ἐπισταίμενοι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον γενέσθαι· ἡ γὰρ Ἀττικὴ πρὸς νότον κίεται πολλὸν τῆς Ἀῆμονου.

140. Τότε μὲν τοσαῦτα. ἔτισι δὲ κάρτα πολλοῖσι ὕστερον τουτέων, ὥς ἡ Χερσονήσος ἡ ἐν Ἑλλησπόντῳ ἐγένετο ὑπ’ Ἀθηναίοισι, Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος, ἐτησιέων ἀνέμων κατεστηκότων, 15 νηὶ κατανύσας ἐξ Ἐλαιούντος τοῦ ἐν Χερσονήσῳ ἐς Ἀῆμον, προηγόρευε ἐξίεναι ἐκ τῆς νήσου τοῖσι Πελαγοῖσι, ἀναμιμνήσκων σφίεας τὸ χρηστήριον τὸ οὐδαμὰ ἥλπισαν σφίσι οἱ Πελασοὶ ἐπιτελέεσθαι. Ἠφαιστιεὺς μὲν νυν ἐπείθοντο· Μυρωναῖοι δὲ οὐ συγγνωσκόμενοι εἶναι τὴν Χερσονήσον Ἀττικὴν ἐπολιορκέοντο, ἐς ὃ 20 καὶ αὐτοὶ παρέστησαν. οὕτω δὲ τὴν Ἀῆμον ἔσχον Ἀθηναῖοι τε καὶ Μιλτιάδης.

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἩΡΟΔΟΤΟΥ 5’.

ἙΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἙΒΔΟΜΗ.

ΠΟΛΙΤΜΝΙΑ.

1. ἘΠΕΙ ΔΕ ἡ ἀγγελίη ἀπίκετο περὶ τῆς μάχης τῆς ἐν Μαραθῶνι γενομένης παρὰ βασιλῆα Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπειος, καὶ πρὶν μεγάλως κεχαραγμένον τοῖσι Ἀθηναίοισι διὰ τὴν ἐς Σάρδεις ἐσβολὴν, καὶ δὴ καὶ τότε πολλῶν τε δεινότερα ἐποίησε, καὶ μᾶλλον ὥρμητο στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ αὐτίκα μὲν ἐπηγέλλετο, πέμπων ἀγγέλους κατὰ πόλεις, ἐτοιμάζειν σιρατιήν, πολλῶν πλέων ἐπιτάσσων ἑκάστοισι ἢ πρότερον παρῆχον, καὶ νέας τε, καὶ ἵππους, καὶ σῖτον, καὶ πλοῖα. τούτων δὲ περιαγγελλομένων, ἡ Ἀσίη ἐδονεῖτο ἐπὶ τρία ἔτη, καταλειγομένων τε τῶν ἀρίστων, ὥς 10 ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευσομένων, καὶ παρασκευαζομένων. Τετάρτῃ δὲ ἔτει Αἰγύπτιοι, ὑπὸ Καμβύσῳ δουλωθέντες, ἀπέστησαν ἀπὸ Περσέων. ἐνθαῦτα δὴ καὶ μᾶλλον ὥρμητο καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους στρατεύεσθαι.

2. Στελλομένου δὲ Δαρείου ἐπ' Αἴγυπτον καὶ Ἀθήνας, τῶν 15 παιδῶν αὐτοῦ σιάσις ἐγένετο μεγάλη περὶ τῆς ἡγεμονίης· ὥς δεῖ μιν ἀποδίδαντα βασιλῆα, κατὰ τὸν Περσέων νόμον, οὕτω στρατεύεσθαι. Ἔσαν γὰρ Δαρεῖω, καὶ πρότερον ἢ βασιλεῦσαι, γεγονότες τρεῖς παῖδες ἐκ τῆς προτέρης γυναικός, Γωβρύνῳ θυγατρός· καὶ βασιλεύσαντι, ἐξ Ἀτόσσης τῆς Κύρου ἑτεροὶ τέσσαρες. 20 τῶν μὲν δὴ προτέρων ἐπρέσβευε Ἀρταβαζάνης· τῶν δὲ ἐπιγενομένων, Ξέρξης. ἰόντες δὲ μητρὸς οὐ τῆς αὐτῆς ἐστασίαζον· ὁ μὲν Ἀρταβαζάνης, κατότι πρεσβυτάτος τε εἶη παντὸς τοῦ γόνου, καὶ ὅτι νομιζόμενα εἶη πρὸς πάντων ἀνθρώπων τὸν πρεσβυτάτον τὴν ἀρχὴν ἔχειν· Ξέρξης δὲ, ὥς Ἀτόσσης τε παῖς εἶη τῆς Κύρου θυγατρός, 25 καὶ ὅτι Κύρος εἶη ὁ κτησάμενος τοῖσι Πέρσῃσι τὴν ἐλευθερίην.

3. Δαρείου δὲ οὐκ ἀποδεικνυμένου καὶ γνώμῃ, ἐνύγχανε κατὰ

τωντὸ τούτοις καὶ Δημάρετος ὁ Ἀρίστωνος ἀναβιβηκὼς ἐς Σοῦ-
σα, ἐστειρημένος τε τῆς ἐν Σπάρτῃ βασιληΐης, καὶ φυγὴν ἐπιβαλὼν
ἑωυτῷ ἐκ Λακεδαιμόνος. οὗτος ὥνῃρ πυθόμενος τῶν Δαρείου
παιδῶν τὴν διαφορὴν, ἐλθὼν, ὡς ἡ φάτις μιν ἔχει, Ξέρξῃ συνεβού-
λευε λέγειν πρὸς τοῖσι ἔλεγε ἔπεισι, ὡς “ αὐτὸς μὲν γένοιτο Δαρείω 5
ἤδη βασιλεύοντι, καὶ ἔχοντι τὸ Περσέων κράτος· Ἀρταβαζάνης δέ,
ἔτι ἰδιώτῃ, ἐόντι Δαρείω. οὕκων οὐτ’ οἰκὸς εἶη, οὐτε δίκαιον,
ἄλλον τινὰ τὸ γέρας ἔχειν πρὸ ἑωυτοῦ· ἐπεὶ γε καὶ ἐν Σπάρτῃ,
ἔφη ὁ Δημάρετος ὑποτιθέμενος, οὕτω νομίζεσθαι, ἣν οἱ μὲν προ-
γεγονότες ἔωσι πρὶν ἢ τὸν πατέρα σφείων βασιλεῦσαι, ὁ δὲ βασι- 10
λεύοντι ὀπίγονος ἐπιγένηται, τοῦ ἐπιγεγομένου τὴν ἐκδεῖν τῆς
βασιληΐης γίνεσθαι.” Χρησαμένου δὲ Ξέρξῃ τῇ Δημαρέτου
ὑποθήκῃ, γνοὺς ὁ Δαρεῖος ὡς λέγοι δίκαια, βασιλῆά μιν ἀπέδεξε.
δοκεῖ δέ μοι καὶ ἄνευ ταύτης τῆς ὑποθήκης βασιλεῦσαι αὐν Ξέρ-
ξης· ἡ γὰρ Ἀτοσσα εἶχε τὸ πᾶν κράτος. 15

4. Ἀποδείξας δὲ βασιλῆα Πέρσης Δαρεῖος Ξέρξῃ ὁρμαῖο
στρατεύεσθαι. ἀλλὰ γὰρ, μετὰ ταυτὰ τε καὶ Αἰγυπτίου ἀπόστασιν
τῷ ὑστέρω ἔτι, παρασκευαζόμενον συνήνεκε αὐτὸν Δαρεῖον, βα-
σιλεύσαντα τὰ πάντα. Ἐξ τε καὶ τριήκοντα ἔτια, ἀποθανεῖν· οὐδέ
οἱ ἐξεγίνετο οὕτε τοὺς ἀπεισιώτας Αἰγυπτίους οὐτε Ἀθηναίους 20
τιμωρῆσθαι. Ἀποθανόντος δὲ Δαρείου, ἡ βασιληΐη ἀνεχώρησε
ἐς τὸν παῖδα τὸν ἐκείνου Ξέρξῃ.

5. Ὁ τοίνυν Ξέρξης ἐπὶ μὲν τὴν Ἑλλάδα οὐδαμῶς πρόθυμος
ἦν κατ’ ἀρχὰς στρατεύεσθαι, ἐπὶ δὲ Αἴγυπτον ἐποιεῖτο τὴν στρα-
τιῆς ἄγρουν. παρῶν δὲ καὶ δυνάμενος παρ’ αὐτῷ μέγιστον 25
Περσέων Μαρδόνιος ὁ Γωβρύεω, ὅς ἦν Ξέρξῃ μὲν ἀνεψιός, Δαρείου
δὲ ἀδελφεῆς παῖς, τοιοῦτου λόγου εἶχετο, λέγων· “ Δέσποτα, οὐκ
οἰκός ἐστι Ἀθηναίους, ἐργασασμένους πολλὰ ἤδη κακὰ Πέρσας, μὴ
οὐ δοῦναι δίκας τῶν ἐποίησαν. ἀλλὰ τὸ μὲν νῦν ταῦτα πρῆστοις
τά περ ἐν χειρὶ ἔχεις· ἡμερώσας δὲ Αἴγυπτον τὴν ἐξυβρίσασαν, 30
στρατηλάτεις ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, ἵνα λόγος τέ σε ἔξη πρὸς ἀνθρώπων
ἀγαθός, καὶ τις ὑστερον φυλάσσεται ἐπὶ γῇ τὴν σὴν στρατεύ-
σθαι.” Οὗτος μὲν οἱ ὁ λόγος ἦν τιμωρός· τοῦ δὲ λόγου παρεν-
θήκην ποιεῦσκετο τήνδε, ὡς “ ἡ Εὐρώπη περικαλλὺς χώρα, καὶ
δένδρεα παντοῖα φέρει τὰ ἥμερα, ἀρετὴν τε ἄκρη, βασιλεῖ τε 35
μόνῃ θνητῶν ἀξίη ἐκτῆσθαι.”

6. Ταῦτα δὲ ἔλεγε, οἷα νεωτέρων ἔργων ἐπιθυμητῆς εἶναι, καὶ
 θέλων αὐτὸς τῆς Ἑλλάδος ὑπαρχος εἶναι. χρόνῳ δὲ κατεργάσατό
 τε, καὶ ἀνέπεισε Ξέρξea, ὥστε ποιεῖν ταῦτα· συνέλαβε γὰρ καὶ
 ἄλλα οἱ, σύμμacha γεγόμενα ἐς τὸ πείθεσθαι Ξέρξea. τοῦτο μὲν,
 5 ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας παρὰ τῶν Ἀλευαδίων ἀπιγμένοι ἄγγελοι ἐπα-
 καλέοντο βασιλῆα, πᾶσαν προθυμίην παρεχόμενοι, ἐπὶ τὴν Ἑλλά-
 δα· οἱ δὲ Ἀλευάδαι οὗτοι ἔσαν Θεσσαλίας βασιλῆες. τοῦτο δὲ,
 Πεισιστρατιδίων οἱ ἀναβεβηκότες ἐς Σοῦσα, τῶν τε αὐτῶν λόγων
 ἐχόμενοι τῶν καὶ οἱ Ἀλευάδαι, καὶ δὴ τι πρὸς τούτοις ἐτι πλέον
 10 προσορέγοντό οἱ, ἔχοντες Ὀνομάκριτον, ἄνδρα Ἀθηναῖον, χρη-
 σμολόγον τε καὶ διαθείην χρησμῶν τῶν Μουσαίου. ἀναβεβήκε-
 σαν γὰρ τὴν ἔχθρην προκαταλυσάμενοι· ἐξηλάσθη γὰρ ὑπὸ
 Ἰππάρχου τοῦ Πεισιστράτου ὁ Ὀνομάκριτος ἐξ Ἀθηνῶν, ἐπ'
 αὐτοφώρῳ ἄλous ὑπὸ Λάσου τοῦ Ἑρμιονέος ἐμποιῶν ἐς τὰ Μου-
 15 σαίου χρησμὸν, ὡς αἱ ἐπὶ Ἀθήνων ἐπικείμεναι νῆσοι ἀφανίζοιτο
 κατὰ τῆς θαλάσσης. διὸ ἐξήλασέ μιν ὁ Ἰππάρχος, πρότερον
 χρεώμενος τὰ μάλιστα. Τότε δὲ συναναβῆς, ὅπως ἀπείκοιτο ἐς
 ὄψιν τὴν βασιλῆος, λεγόντων τῶν Πεισιστρατιδίων περὶ αὐτοῦ
 σεμνοὺς λόγους, κατέλεγε τῶν χρησμῶν· εἰ μὲν τι ἐνέοι σφάλμα
 20 φέρον τῷ βαρβάρῳ, τῶν μὲν ἔλεγε οὐδέν· ὁ δὲ τὰ εὐτυχέστατα
 ἐκλεγόμενος ἔλεγε τὸν τε Ἑλλήσποντον ὡς ζευχθῆναι χρεὸν εἶη ὑπ'
 ἀνδρὸς Πέρσεω, τὴν τε ἔλασιν ἐξηγεόμενος. οὕτως τε δὴ χρησμο-
 δέων προσεφέρετο, καὶ οἷ τε Πεισιστρατίδαι καὶ οἱ Ἀλευάδαι
 γνώμας ἀποδεικνύμενοι.

25 7. Ὡς δὲ ἀνεγνώσθη Ξέρξης στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα,
 ἐνθαυτὰ δευτέρῳ μὲν ἔτεϊ μετὰ τὸν θάνατον τὸν Δαρείου, πρώτα
 στρατῆσιν ποιεῖται ἐπὶ τοὺς ἀπεισιώτας. τούτους μὲν νυν κατα-
 στρεψάμενος, καὶ Αἴγυπτον πᾶσαν πολλὸν δουλοτέρην ποιήσας
 ἢ ἐπὶ Δαρείου ἦν, ἐπιτρέπει Ἀχαιμένει, ἀδελφεῷ μὲν ἐωυτοῦ,
 30 Δαρείου δὲ παιδί. Ἀχαιμένεια μὲν νυν ἐπιτροπεύοντα Αἰγύπτου
 χρόνῳ μετέπειτα ἐφόνευσεν Ἰνάρως ὁ Ψαμμίτιχου, ἀνὴρ Αἰβυς.

8. Ξέρξης δὲ μετὰ Αἰγύπτου ἄλωσιν, ὡς ἔμελλε ἐς χεῖρας
 ἄλσεσθαι τὸ στρατεύμα τὸ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, σύλλογον ἐπὶ κλητὸν
 Περσέων τῶν ἀρίστων ἐποιεῖτο, ἵνα γνώμας τε πύθεται σφέων,
 35 καὶ αὐτὸς ἐν πᾶσι εἴπῃ τὰ θέλει.

(1). Ὡς δὲ συνελήθησαν, ἔλεξε Ξέρξης τάδε· “ Ἄνδρες

Πέρσαι, οὐτ' αὐτὸς κατηγήσομαι τόμον τόνδε ἐν ὑμῖν τιθεῖς, παραδεξάμενός τε αὐτῷ χρήσομαι. ὥς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν πρῆσβυτέρων, οὐδαμὰ καὶ ἡτρεμήσαμεν, ἐπεὶ τε παρελάβομεν τὴν ἡγεμονίην τήνδε παρὰ Μήδων, Κύρου κατελόντος Ἀσιτυαγεᾶ· ἀλλὰ θεὸς τε οὕτω ἄγει, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πολλὰ ἐπέπουσι συμφέρεται 5 ἐπὶ τὸ ἄμεινον. Τὰ μὲν νυν Κῦρός τε καὶ Καμβύσης πατὴρ τε ἐμὸς Δαρεῖος κατεργάσαντο καὶ προσεκτήσαντο ἔθνη, ἐπισταμένοις εὐ οὐκ ἄν τις λέγοι. Ἐγὼ δὲ, ἐπεὶ τε παρελάβον τὸν θρόνον, τοῦτο ἐφρόντιζον, ὅπως μὴ λείβομαι τῶν πρότερον γενομένων ἐν τιμῇ τῇδε, μηδὲ ἐλάσσω προσκτήσομαι δύναμιν Πέρσῃσι. φρον- 10 τίζων δὲ εὐρίσκω ἅμα μὲν κῦδος ἡμῖν τε προσγιγνόμενον, χώραν τε τῆς νῦν ἐκτήμεθα οὐκ ἐλάσσονα οὐδὲ φλαυροτέραν, παμφορρωτέραν τε· ἅμα δὲ τιμωρίην τε καὶ τίσιν γινομένην. διὸ ὑμᾶς νῦν ἐγὼ συνελέξα, ἵνα τὸ νοεῖω πρήσσειν ὑπερθεῖναι ὑμῖν.

(2). “Μελλω, ζεύσας τὸν Ἑλλήσποντον, ἑλᾶν στρατὸν διὰ τῆς 15 Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἵνα Ἀθηναίους τιμωρήσομαι, ὅσα δὴ πεποιήκασι Πέρσας τε καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν. Ὡρᾶτε μὲν νυν καὶ Δαρεῖον ἰδύοντα στρατεύεσθαι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους. ἀλλ' ὁ μὲν τετελεύτηκε, καὶ οὐκ ἐξεγένετό οἱ τιμωρήσασθαι· ἐγὼ δὲ ὑπὲρ τε ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων Περσέων οὐ πρότερον παύσομαι, πρὶν 20 ἢ ἔλω τε καὶ πυρώσω τὰς Ἀθήνας· οἳ γε ἐμὲ καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν ὑπῆρξαν ἄδικα ποιεῦντες. πρῶτα μὲν, ἐς Σάρδεις ἐλθόντες ἅμα Ἀρισταγόρῃ τῷ Μιλησίῳ, δούλῳ δὲ ἡμετέρῳ, ἀπικόμενοι ἐνέπρησαν τὰ τε ἄλσεια καὶ τὰ ἱρά· δευτέρα δὲ, ἡμᾶς οἷα ἔρξαν ἐς τὴν σφετέρην ἀποβύοντας, ὅτε Δαίης τε καὶ Ἀρταφέρνης ἐστρατή- 25 γον, τὰ ἐπίστασθαι κου πάντες.

(3). “Τουτίων μίντοι εἵνεκα ἀνάρτημαι ἐπ' αὐτοὺς στρατεύεσθαι. ἀγαθὰ δὲ ἐν αὐτοῖσι τοσάδε ἀνευρίσκω λογιζόμενος, εἰ τούτους τε καὶ τοὺς τούτοισι πλησιοχώρους καταστρεψόμεθα, οἳ Πάλοπος τοῦ Φρυγὸς νέμονται χώραν· γῆν τὴν Περσίδα ἀποδέ- 30 ξομεν τῷ Διὸς αἰθερί· ὁμοφρέουσαν· οὐ γὰρ δὴ χώραν γε οὐδεμίαν κατοίφεται ὁ ἥλιος ὁμοφρον ἐοῦσαν τῇ ἡμετέρῃ, ἀλλὰ σφας πάσας ἐγὼ ἅμα ὑμῖν μιαν χώραν θήσω, διὰ πάσης διεξελθὼν τῆς Εὐρώπης. πυνθάνομαι γὰρ ὥδε ἔχειν· οὔτε τινα πόλιν ἀνδρῶν οὐδεμίαν, οὔτε ἔθνος οὐδὲν ἀνθρώπων ὑπολείπεσθαι, τὸ ἡμῖν οἶόν 35 τε ἔσται ἐλθεῖν ἐς μύχην, τουτίων τῶν κατέλεξα ὑπεξαριρημέ-

των. οὕτω οἳ τε ἡμῖν αἷτιοι ἔξουσι δούλιον ζυγόν, οἳ τε ἀνάτιοι.

(4). “ Ἦμεῖς δ’ ἂν μοι τάδε ποιέοντες χαρίζοισθε. ἐπεὶ ἂν ὑμῖν σημήνω τὸν χρόνον ἐς τὸν ἦκειν δεῖ, προθύμως πάντα τινὰ ὑμῶν χρήσει παρῆναι· ὃς ἂν δὲ ἔχων ἦκη παρσκευασμένον στρατὸν κάλλιστα, δώσω οἱ δῶρα τὰ τιμιώτατα νομίζεται εἶναι ἐν ἡμετέρῳ. ποιητέα μὲν νυν ταῦτά ἐστι οὕτω. Ἴνα δὲ μὴ ἰδιοβουλεύειν ὑμῖν δοκέω, τίθημι τὸ πρῆγμα ἐς μέσον, γνώμην κελύων ὑμῶν τὸν βουλόμενον ἀποφαίνεσθαι.” Ταῦτα εἶπας
10 ἐπαύετο.

9. Μετ’ αὐτὸν δὲ Μαρδόκιος ἔλεγε· “ Ὡ δέσποτα, οὐ μόνον εἰς τῶν γενομένων Περσῶν ἄριστος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰσομένων· ὃς τὰ τε ἄλλα λέγων ἐπείκει ἄριστα καὶ ἀληθέστατα, καὶ Ἴωνας τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένους οὐκ ἑάσεις καταγελάσαι ἡμῖν, ἰόντας
15 ἀναξίους. καὶ γὰρ δεῖνόν ἂν εἴη πρῆγμα, εἰ Σάκας μὲν καὶ Ἰνδοὺς καὶ Αἰθιοπίας τε καὶ Ἀσσυρίους, ἄλλα τε ἔθνη πολλὰ καὶ μεγάλα, ἀδικήσαντα Πέρσας οὐδεὶν, ἀλλὰ δύναμιν προσκταῖσθαι βουλόμενοι καταστρεφάμενοι δούλους ἔχομεν· Ἕλληνας δὲ, ὑπάρξαντας ἀδικίῃς, οὐ τιμωρησόμεθα. τί δέισαντες; κοῖνῃ πλήθους
20 συστροφῇ; κοῖνῃ δὲ χρημάτων δύναμιν;

(1). “ Τῶν ἐπιστάμεθα μὲν τὴν μάχην, ἐπιστάμεθα δὲ τὴν δύναμιν ἑοῦσαν ἀσθενέα· ἔχομεν δὲ αὐτέων παῖδας, καταστρεφάμενοι τούτους οἳ ἐν τῇ ἡμετέρῃ κατοικημένοι Ἴωνές τε καὶ Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς καλεῖνται. Ἐπειρήθην δὲ καὶ αὐτὸς ἥδη ἐπελαύνων
25 ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους, ὑπὸ πατρός τοῦ σοῦ κελευσθείς· καὶ μοι μέχρι Μακεδονίης ἑλάσαντι, καὶ ὀλίγον ἀπολιπόντι ἐς αὐτὰς Ἀθήνας ἀπικέσθαι, οὐδεὶς ἀντιώθη ἐς μάχην.

(2). “ Καὶ τοί γε ἐώθασι Ἕλληνες, ὥς πυνθάνομαι, ἀβουλότατα πολέμους ἵστασθαι, ὑπὸ τε ἀγνωμοσύνης καὶ σκαϊότητος.
30 ἐπεὶ ἂν γὰρ ἀλλήλοισι πόλεμον προείπωσι, ἐξευρόντες τὸ κάλλιστον χωρίον καὶ λειότατον, ἐς τοῦτο κατιόντες μάχονται· ὥστε σὺν κακῷ μεγάλῳ οἱ νικῶντες ἀπαλλάσσονται· περὶ δὲ τῶν ἰσσωμένων οὐδὲ λέγω ἀρχήν, ἐξώλεες γὰρ δὴ γίνονται. τοὺς χρῆν, ἰόντας ὁμογλώσσους, κήρυξί τε διαχρεωμένους καὶ ἀγγέλοις καταλαμβάνειν
35 τὰς διαφορὰς, καὶ παντὶ μᾶλλον ἢ μάχησι· εἰ δὲ πάντως ἔδειε πολεμείν πρὸς ἀλλήλους, ἐξευρίσκειν χρῆν τῇ ἐκάτεροι εἰσι δυσχε-

ρωτότατοι, καὶ ταύτῃ πειρᾶν. τρόπον τοῖνον οὐ χρησιτῶ Ἕλληνες διαχρεώμενοι, ἐμὲο ἐλάσαντος μέχρι Μακεδονίης γῆς, οὐκ ἤλθον ἐς τοῦτου λόγον ὥστε μάχεσθαι.

(3). “ Σοὶ δὲ δὴ μέλλει τίς, ὦ βασιλεῦ, ἀντιώσεσθαι πόλεμον προσφέρων, ἄγοντι καὶ πληθὸς τὸ ἐκ τῆς Ἀυλῆς καὶ νέας τὰς ἀπά- 5 σας ; ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, οὐκ ἐς τοῦτο θράσος ἀνήκει τὰ Ἑλλήνων πράγματα. εἰ δὲ ἄρα ἐγὼ γε ψευσθεῖην γνώμη, καὶ ἐκείνοι ἐπαρθέντες ἀβουλήν ἔλθοιεν ἡμῖν ἐς μάχην, μάθοιεν ἂν ὡς εἰμεν ἀνθρώπων ἄριστοι τὰ πολεμῆια. Ἔστω δ’ ὢν μηδὲν ἀπείρητον· αὐτόματον γὰρ οὐδὲν, ἀλλ’ ἀπὸ πείρης πάντα, ἀνθρώποισι φιλέει 10 γίνεσθαι.” Μαρδόνιος μὲν τοσαῦτα ἐπιλέχνας τὴν Ξέρξῳ γνώμην, ἐπέπαντο.

10. Σιωπῶντων δὲ τῶν ἄλλων Περσίων, καὶ οὐ τολμώντων γνώμην ἀποδείκνυσθαι ἀντίην τῇ προκειμένῃ, Ἀρτάβανος ὁ Τυτίαςπειος, πάτρως ἐὼν Ξέρξῃ, τῷ δὴ καὶ πῖσυνος ἐὼν, ἔλεγε τὰδε. 15

(1). “ ὦ βασιλεῦ, μὴ λεχθεισέων μὲν γνωμέων ἀντιέων ἀλήγησι, οὐκ ἔστι τὴν ἀμείνω αἰρετόμενον ἐλέσθαι, ἀλλὰ δεῖ τῇ εἰρημένῃ χρῆσθαι· λεχθεισέων δὲ, ἔστι· ὥσπερ τὸν χρυσὸν τὸν ἀκήρατον, αὐτὸν μὲν ἐπ’ ἑωυτοῦ οὐ διαγινώσκομεν, ἐπειὰν δὲ παρατρέψωμεν ἄλλῃ χρυσῷ, διαγινώσκομεν τὸν ἀμείνω. Ἐγὼ δὲ 20 καὶ πατρὶ τῷ σῷ, ἀδελφεῷ δὲ ἐμῷ, Δαρείῳ, ἡγόρευον μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ Σκύθας, ἄνδρας οὐδαμόθι γῆς ἄστυ νέμοντας· ὁ δὲ ἐλπίζων Σκύθας τοὺς νομάδας καταστρέψεσθαι ἐμοὶ τε οὐκ ἐπέθετο, στρατευσάμενός τε πολλοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς τῆς στρατιῆς ἀποβαλὼν ἀπῆλθε. σὺ δὲ, ὦ βασιλεῦ, μέλλεις ἐπ’ ἄνδρας στρα- 25 τεύεσθαι πολλὸν ἀμείνονας ἢ Σκύθας· οἱ κατὰ Θάλασσαν τε ἄριστοι καὶ κατὰ γῆν λέγονται εἶναι. τὸ δὲ αὐτοῖσι ἐνεστι δεινόν, ἐμέ σοι δίκαιόν ἐστι φράζειν.

(2). “ Ζεῦξας φῆς τὸν Ἑλλήσποντον ἔλᾶν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἑλλάδα. καὶ δὴ καὶ συνήνεκε ἢ τοι κατὰ γῆν 30 ἢ καὶ κατὰ Θάλασσαν ἐσσωθῆναι, ἢ καὶ κατ’ ἀμφοτέρω· οἱ γὰρ ἄνδρες λέγονται εἶναι ἄλκιμοι, πάρεστι δὲ καὶ σταθμώσασθαι, εἰ στρατιήν γε τοσαύτην σὺν Λάτῃ καὶ Ἀρταφέρνηϊ ἔλθοῦσαν ἐς τὴν Ἀττικὴν χώραν μούνοι Ἀθηναῖοι διέφθειραν. οὐκ ὢν ἀμφοτέρῃ σφι ἐχώρησε· ἀλλ’, ἦν τῇσι νηυσὶ ἐμβάλωσι, καὶ νικήσαντες ναυ- 35 μαχίῃ πλώσει ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ἔπειτα λύσσει τὴν γέφυραν, τοῦτο δὴ, βασιλεῦ, γίνεται δεινόν.

- (3). “ Ἐγὼ δὲ οὐδεμιῇ σοφίῃ οἰκῆτῃ αὐτὸς ταῦτα συμβάλλομαι, ἀλλ’ οἷόν μοι ἡμέας ὀλίγου ἐθέσσε καταλαβεῖν πάθος, ὅτε πατήρ σου ζεύξας Βούπορον τὸν Θρηῖκιον, γεφυρώσας δι’ ποταμὸν Ἴστρον, διέβη ἐπὶ Σκύθας· τότε παντοῖοι ἐγένοντο Σκύθαι δεόμενοι Ἰώνων λῦσαι τὸν πόρον, τοῖα ἐπιτέτραπτο ἡ φυλακὴ τῶν γεφυρέων τοῦ Ἰστροῦ. καὶ τότε γὰρ Ἰστιάδης ὁ Μιλήτιον τύραννος εἰ ἐπέσπετο τῶν ἄλλων τυράννων τῇ γνώμῃ, μηδὲ ἡντιώθη, διέρχαστο ἂν τὰ Περσίων πρήγματα. καὶ τοι καὶ λόγῳ ἀκούσαι θεῖον ἐπ’ ἀνδρὶ γὰρ ἐνὶ πάντα τὰ βασιλείου πρήγματα γεγενῆσθαι.
- 13 (4). “ Σὺ ὦν μὴ βούλευ ἐς κίνδυνον μηδένα τοιοῦτον ἀπικέσθαι, μηδεμιῆς ἀνάγκης ἐούσης· ἀλλ’ ἐμοὶ πείθει. νῦν μὲν τὸν σύλλογον τόνδε διάλυσον· αὐτίς τε, ὅταν τοι δοκῇ, προσκεψάμενος ἐπὶ σιωπῇ, προαγέρευσέ μοι τοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα. τὸ γὰρ εὖ βουλευέσθαι κέρδος μέγιστον εὐρίσκω ἐόν. εἰ γὰρ καὶ
- 15 ἐναντιωθῆναι τι θέλει, βεβούλευται μὲν οὐδὲν ἦσσαν εὖ, ἔσσωται δὲ ὑπὸ τῆς τύχης τὸ βούλευμα· ὁ δὲ βουλευσάμενος αἰσχυρῶς, εἴ οἱ ἡ τύχῃ ἐπίσποιτο, εὐρημα εὐρηκε, ἦσσαν δὲ οὐδὲν οἱ κακῶς βεβούλευται.

(5). “ Ὅρᾳς τὰ ὑπερέχοντα ζῶα ὡς κεραυνοῖ ὁ Θεὸς, οὐδὲ ἑᾶ φαντάζεσθαι, τὰ δὲ σμικρὰ οὐδὲν μιν κνίξει; ὅρᾳς δὲ ὡς ἐς οἰκήματα τὰ μέγιστα αἰεὶ, καὶ δένδρεα τὰ τοιαῦτα, ἀποσκήπτει τὰ βίβλα; φιλεῖ γὰρ ὁ Θεὸς τὰ ὑπερέχοντα πάντα κολοῦειν. οὕτω δὲ καὶ στρατὸς πολλὸς ὑπὸ ὀλίγου διαφθείρεται κατὰ τοιόνδε. ἐπεὶ σφι ὁ Θεὸς φθορήσας φόβον ἐμβάλη, ἡ βροντὴν, δι’ ὧν

25 ἐφθάρησαν ἀναξίως ἑωυτῶν· οὐ γὰρ ἑᾶ φρονεῖν μέγα ὁ Θεὸς ἄλλον ἢ ἑωυτόν.

(6). “ Ἐπειχθῆναι μὲν νυν πᾶν πρῆγμα τίττει σφάλματα, ἐκ τῶν ζημίαι μεγάλα φιλείουσι γίνεσθαι· ἐν δὲ τῷ ἐπισχεῖν ἔνεστι ἄγαθόν, εἰ μὴ παραντίκα δοκέοντα εἶναι, ἀλλ’ ἀνὰ χρόνον ἐξεύροισι

30 τις ἅν. Σοὶ μὲν δὴ ταῦτα, ὦ βασιλεῦ, συμβουλευώ.

(7). “ Σὺ δὲ, ὦ παῖ Γωβρύειω Μαρδόνιε, παῦσαι λέγων λόγους ματαίους περὶ Ἑλλήνων, οὐκ ἐόντων ἄξιων φλαύρως ἀκούειν. Ἑλλήνας γὰρ διαβάλλων ἐπαίρεις αὐτὸν βασιλῆα στρατεύεσθαι· αὐτοῦ δὲ τούτου εἵνεκα δοκέεις μοι πῦσαν προθυμίην

35 ἐκτελεῖν. μὴ νυν οὕτω γένηται. διαβολὴ γάρ ἐστι δεινότατον· ἐν τῇ δύο μὲν εἰσι οἱ ἀδικούντες, εἷς δὲ ὁ ἀδικεόμενος. ὁ μὲν γὰρ

διαβάλλων ἀδικεῖ, οὐ παριόντος κατηγορίων· ὁ δὲ ἀδικεῖ, ἀνα-
πειθόμενος πρὶν ἢ ἀτρεκέως ἐκμύθῃ. ὁ δὲ δὴ ἀπεὼν τοῦ λόγου
τάδε ἐν αὐτοῖσι ἀδικεῖται, διαβληθεὶς τε ὑπὸ τοῦ ἐτέρου, καὶ
νομισθεὶς πρὸς τοῦ ἐτέρου κακὸς εἶναι.

(8). “ Ἄλλ’, εἰ δὴ δεῖ γε πάντως ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους δ
στρατεύεσθαι, φέρε, βασιλεὺς μὲν αὐτὸς ἐν ἡθροισιν τοῖσι Περσέων
μενέτω· ἡμέων δὲ ἀμφοτέρων παραβαλλομένων τὰ τέκνα, στρατη-
λάται αὐτὸς σὺν, ἐπιλεξιμέος τε ἄνδρας τοὺς ἐθέλεις, καὶ λαβὼν
στρατιὴν ὁκούην τινα βούλῃ. καὶ ἦν μὲν τῇ σὺ λέγεις ἀναβληθῇ
βασιλεῖ τὰ πρήγματα, κτεινέσθων οἱ ἐμοὶ παῖδες, πρὸς δὲ αὐτοῖσι 10
καὶ ἐγώ· ἦν δὲ τῇ ἐγὼ προλέγω, οἱ σοὶ ταῦτα πασχόντων, σὺν δὲ
σφι καὶ σὺ, ἦν ἀπονοστήσης. Εἰ δὲ ταῦτα μὲν ὑποδύνειν οὐκ
ἐθέλῃς, σὺ δὲ πάντως στράτευμα ἀνάξεις ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα,
ἀκούσεσθαι τινὰ φημι τῶν αὐτοῦ τῇδε ὑπολειπομένων, Μαρδό-
νιον, μέγα τι κακὸν ἐξεργασμένον Πέρσας, ὑπὸ κυρῶν τε καὶ 15
ὀρνίθων διαφορεύμενον, ἧ κου ἐν γῇ τῇ Ἀθηναίων, ἧ σέ γε ἐν τῇ
Λακεδαιμονίῳ, εἰ μὴ ἄρα καὶ πρότερον κατ’ ὁδὸν, γρόντα ἐπ’
οἴους ἄνδρας ἀναγινώσκεις στρατεύεσθαι βασιλῆα.”

11. Ἀριάβατος μὲν ταῦτα ἔλεξε. Ξέρξης δὲ θυμωθεὶς ἀμεί-
βεται τοῖσδε· “ Ἀριάβατε, πατρὸς εἰς τοῦ ἐμοῦ ἀδελφεός· τοῦτό 20
σε ῥύσεται μηδὲν ἄξιον μισθὸν λαβεῖν ἐπέων ματαίων. καὶ τοι
ταύτην τὴν ἀτιμίην προστίθῃμι, ἐόντι κακῷ τε καὶ ἀθύμῳ, μήτε
συστρατεύεσθαι ἐμοὶ γε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, αὐτοῦ τε μένειν ἄμα
τῇσι γυναιξί. ἐγὼ δὲ καὶ ἄνευ σέο, ὅσα περ εἶπα, ἐπιτελέα ποιή-
σω. μὴ γὰρ εἶην ἐκ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος, τοῦ Ἀρσάμεος, τοῦ 25
Ἀριαράμηνω, τοῦ Τεύσπεος, τοῦ Κύρου, τοῦ Καμβύστω, τοῦ Τεύ-
σπεος, τοῦ Ἀχαιμένεος γεγονώς, μὴ τιμωρῆσάμενος Ἀθηναίους·
εὖ ἐπιστάμενος, ὅτι εἰ ἡμεῖς ἡσυχίην ἄξομεν, ἀλλ’ οὐκ ἐκεῖνοι, ἀλλὰ
καὶ μάλα στρατεύσονται ἐπὶ τὴν ἡμετέραν, εἰ χεὶρ σταθμώσασθαι
τοῖσι ὑπαρχμένοισι ἐξ ἐκείνων· οἱ Σάρδις τε ἐνέπρησαν, καὶ ἤλα- 30
σαν ἐς τὴν Ἀσίην. οὐκὼν ἐξαναχωρεῖν οὐδετέροισι δυνατῶς ἔχει,
ἀλλὰ ποιεῖν ἢ παθεῖν προκέεται ἄγῶν, ἵνα ἡ τῆδε πάντα ὑπὸ
Ἑλλήσι, ἢ ἐκείνα πάντα ὑπὸ Πέρσῃσι γένηται· τὸ γὰρ μέσον
οὐδὲν τῆς ἔχθρας ἐστὶ. Καλὸν ὦν προπεπονθότις ἡμῶς τιμω-
ρεῖν ἥδη γίνεται, ἵνα καὶ τὸ δεινὸν τὸ πείσομαι τοῦτο μάθω, 35
εἰλάσας ἐπ’ ἄνδρας τούτους, τοὺς γε καὶ Πέλοψ ὁ Φρύξ, ἐὼν

πατέρων τῶν ἐμῶν δοῦλος, κατεστρέψατο οὕτω, ὥς καὶ ἐς τόδε αὐτοὶ τε ὠνθρωποι καὶ ἡ γῆ αὐτίων ἐπώνυμοι τοῦ καταστρεψαμένου καλῶνται.”

12. Ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτο ἔλεγετο. μετὰ δὲ, εὐφρόνη τε 5 ἐγίνετο, καὶ Ξέρξης ἔκνιζε ἡ Ἀρταβάνου γνώμη. νυκτὶ δὲ βουλὴν διδοὺς, πάγχυ εὕρισκέ οἱ οὐ πρῆγμα εἶναι στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· δεδογμένων δὲ οἱ αὐτὶς τουτέων, κατύπνωσε. καὶ δὴ 10 κού ἐν τῇ νυκτὶ εἶδε ὄψιν τοιήνδε, ὥς λέγεται ὑπὸ Περσίων. ἔδοκεν ὁ Ξέρξης ἄνδρα οἱ ἐπιστάντα μέγαν τε καὶ εὐειδέα εἰπεῖν· “Μετὰ δὴ βουλευεῖαι, ὦ Πέρσα, στρατεύμα μὴ ἄγειν ἐπὶ τὴν 15 Ἑλλάδα, προείπας ἀλλῆλιν Πέρσας στρατὸν; οὔτε ὦν μεταβουλευόμενος ποιεῖς ἐν, οὔτε ὁ συγγνωσόμενός τοι πάρα. Ἄλλ’, ὥσπερ τῆς ἡμέρης ἐβουλεύσαιο ποιεῖν, ταύτην ἴθι τῶν ὁδῶν.” Τὸν μὲν ταῦτα εἰπαντα ἔδοκεν ὁ Ξέρξης ἀποπιάσθαι.

13. Ἡμέρης δὲ ἐπιλαμψάσης, ὀνείρου μὲν τούτου λόγον οὐδένα 20 ἐποιεῖτο, ὁ δὲ Περσίων συναλίσας τοὺς καὶ πρότερον συνῆλεξε, ἔλεγέ σφι τάδε· “Ἄνδρες Πέρσαι, συγγνώμην μοι ἔχετε, ὅτι ἀγχίστροφα βουλεύομαι. φρενῶν τε γὰρ ἐς τὰ ἐμειυτοῦ πρῶτα οὐ καὶ ἀνήκω, καὶ οἱ παρηγοριέμενοι κείνα ποιεῖν οὐδένα χρόνον 25 μὲν ἀπέχονται. ἀκούσαντι μέντοι μοι τῆς Ἀρταβάνου γνώμης παραυτίκα μὲν ἡ νεότης ἐπέζησε, ὥς τε ἀεικέστερα ἀπορῥίψαι ἔπεια ἐς ἄνδρα πρεσβύτερον ἢ χρεόν. νῦν μέντοι συγγνούς, χρῆσθαι τῇ ἐκείνου γνώμῃ. ὥς ὦν μεταδεδογμένον μοι μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἥσυχοί ἐστε.” Πέρσαι μὲν, ὥς ἤκουσαν ταῦτα, 30 κευκαρηκότες ἠροσεκύνεον.

14. Νυκτὸς δὲ γενομένης, αὐτὶς τῶντὸ ὕναιρον τῷ Ξέρξῃ κα- 35 τυπνωμένῳ ἔλεγε ἐπιστάν· “ὦ παῖ Δαρείου, καὶ δὴ φαίνεται ἐν Πέρσῃσι τε ἀπειπάμενος τὴν στρατηλασίην, καὶ τὰ ἐμὰ ἔπεια ἐν οὐδενὶ ποιεύμενος λόγῳ, ὥς παρ’ οὐδενὸς ἀκούσας. ἐν νῦν τὸδ’ ἴσθι, ἣν περ μὴ αὐτίκα στρατηλατέης, τάδε τοι ἐξ αὐτίων ἀνα- 40 σχήσειν· ὥς καὶ μέγας καὶ πολλὸς ἐγένεο ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, οὕτω καὶ ταπεινὸς ὀπίσω κατὰ τάχος ἔσειαι.”

15. Ξέρξης μὲν περιδεὴς γενόμενος τῇ ὄψει ἀνά τε ἔδραμα ἐκ τῆς κολίτης, καὶ πέμπει ἄγγελον ἐπὶ Ἀρτάβανον καλῶντα. ἀπικο- 45 μένῳ δὲ οἱ ἔλεγε Ξέρξης τάδε· “Ἀρτάβανε, ἐγὼ τὸ παραυτίκα μὲν οὐκ ἔσωφρόνειον εἶπας ἐς σὲ μάταια ἔπεια χρηστῆς εἵνεκα

συμβουλῆς· μετὰ μίντοι οὐ πολλὸν χρόνον μετέγων, ἔγων δὲ ταῦτά μοι ποιητέα ἔόντα τὰ σὺ ὑπέδηκας. οὐκὼν δυνατός τοι εἰμι ταῦτα ποιεῖν, βουλόμενος· τετραμμένῳ γὰρ δὴ καὶ μετεγγωκότι ἐπιφοιτῶν ὄνειρον φαντάζεται μοι, οὐδαμῶς συνεπαινεόν ποιεῖν με ταῦτα· νῦν δὲ καὶ διαπειλῆσαν οἴχεται. Εἰ ὦν θεός 5 ἐστι ὃ ἐπιπέμπων, καὶ οἱ πάντως ἐν ἡδονῇ ἐστι γενέσθαι στρατηλασίην ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐπιπτήσεται καὶ σοὶ τωὐτὸ τοῦτο ὄνειρον, ὁμοίως καὶ ἐμοὶ ἐντελλόμενον. εὐρίσκω δὲ ὧδε ἂν γινόμενα ταῦτα, εἰ λάβοις τὴν ἐμὴν σκευὴν πᾶσαν, καὶ ἐνδὺς μετὰ τοῦτο ἕξοιο ἐς τὸν ἐμὸν θρόνον, καὶ ἔπειτα ἐν κοίτῃ τῇ ἐμῇ κατυπνώ- 10 σαιας.”

16. Ξέρξης μὲν ταῦτά οἱ ἔλεγε· Ἀρτάβανος δὲ οὐ τῷ πρώτῳ οἱ κελύσματι πειθόμενος, οἷα οὐκ ἀξιεύμενος ἐς τὸν βασιλῆϊον θρόνον ἔξεσθαι, τέλος ὡς ἡναγκάζετο, εἶπας τάδε, ἐποίεε τὸ κελεούμενον.

(1). “ Ἴσον ἐκείνο, ὃ βασιλεῦ, παρ’ ἐμοὶ κέκριται, φρονεῖν 15 τε εὖ, καὶ τῷ λέγοντι χρησιτὰ ἐθέλειν πείθεσθαι· τὰ σὲ καὶ ἀμφοτέρω περὶ ἡκοντα ἀνθρώπων κακῶν ὁμίλλαι σφάλλουσι· κατὰ περ τὴν πάντων χρησιμωτάτην ἀνθρώποισι θάλασσαν πνεύματα, φασὶ, ἀνέμων ἐμπίπτοντα οὐ περιορᾷν φύσει τῇ ἐωυτῆς χρῆσθαι. Ἐμὲ δὲ ἀκούσαντα πρὸς σεῦ κακῶς οὐ τοσοῦτο ἔδακε λύπη, ὅσον, 20 γινώμεων δύο προκειμενέων Πέρσῃσι, τῆς μὲν ὕβριν αὐξανούσης, τῆς δὲ καταπανούσης, καὶ λεγούσης ὡς κακὸν εἶη διδάσκειν τὴν ψυχὴν πλεον τι διζῆσθαι αἰεὶ ἔχειν τοῦ παρόντος, τοιοιούτων προκειμενέων γινώμεων, ὅτι τὴν σφαλερωτέραν σεωυτῷ τε καὶ Πέρσῃσι ἀναίρεο. 25

(2). “ Νῦν ὦν, ἐπειδὴ τέτραψαι ἐπὶ τὴν ἀμείνω, φῆς τοι μετιέντι τὸν ἐπ’ Ἑλλήνας στόλον ἐπιφοιτᾶν ὄνειρον, θεοῦ τινος πομπῇ, οὐκ ἑωντά σε καταλύειν τὸν στόλον. ἀλλ’ οὐδὲ ταῦτά ἐστι, ὦ παῖ, θεῖα. ἐνύπνια γὰρ τὰ ἐς ἀνθρώπους πεπλανημένα τοιαῦτά ἐστι οἷά σε ἐγὼ διδάξω, ἔτισι σεῦ πολλοῖσι πρεσβύτερος ἐὼν. 30 πεπλανῆσθαι αὐταὶ μάλιστα ἐώθασι μὲ ὄψεις τῶν ὄνειράτων, τὰ τις ἡμέρης φροντίζει· ἡμεῖς δὲ τὰς πρὸ τοῦ ἡμέρας ταύτην τὴν στρατηλασίην καὶ τὸ κάρτα εἶχομεν μετὰ χεῖρας.

(3). “ Εἰ δὲ ἄρα μὴ ἔστι τοῦτο τοιοῦτο οἷον ἐγὼ διαίρειν, ἀλλὰ τι τοῦ θεοῦ μετέχον, σὺ πᾶν αὐτὸ συλλαβὼν εἴρηκας· φη- 35 κήτω γὰρ δὴ καὶ ἐμοὶ ὡς καὶ σοὶ διακελευόμενον. φανῆναι δὲ

οὐδὲν μᾶλλον μοι ὀφείλει ἔχοντι τὴν σὴν ἐσθῆτα, ἢ οὐ καὶ τὴν ἐμὴν· οὐδὲ τι μᾶλλον ἐν κοίτῃ τῇ σῇ ἀναπαυομένῳ, ἢ οὐ καὶ ἐν τῇ ἐμῇ· εἴ περ γε καὶ ἄλλως ἐθέλει φανῆναι. οὐ γὰρ δὴ ἐς τοσοῦτό γε εὐθιείης ἀνήκει τοῦτο, ὅ τι δὴ κοτὶ ἐστὶ, τὸ ἐπιφανέ-
 5 νόμεόν τοι ἐν τῷ ὕπνῳ, ὥσπερ δόξει ἐμὲ ὄρων σε εἶναι, τῇ σῇ ἐσθῆτι τεκμαιρόμενον. εἰ δὲ ἐμὲ μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιήσεται, οὐδὲ ἀξιώσει ἐπιφανῆναι, οὔτε ἦν τὴν ἐμὴν ἐσθῆτα ἔχω, οὔτε ἦν τὴν σὴν. εἰ δὲ καὶ ἐπιφοιτήσῃ, τοῦτο ἤδη μαθητέον ἐστὶ. εἰ γὰρ δὴ ἐπιφοιτήσῃ γε συνεχῶς, φαίην αὖ καὶ αὐτὸς θεῖον εἶναι.
 10 Εἰ δὲ τοι οὕτω δεδοχται γίνεσθαι, καὶ οὐκ οἶά τε αὐτὸ παρατρέψαι, ἀλλ' ἤδη δεῖ ἐμὲ ἐν κοίτῃ τῇ σῇ κατυπνῶσαι, φέρε, τουτέων ἐξ ἐμεῦ ἐπιτελευμένων, φανήτω καὶ ἐμοί. μέχρι δὲ τούτου τῇ παρεούσῃ γνώμῃ χρῆσθαι."

17. Τσαῦτα εἰπας Ἀρτάβανος, ἐλπίζων Ξέρξῃ ἀποδῆξιν
 15 λέγοντα οὐδὲν, ἐποίεε τὸ κελεύόμενον. ἐνδύς δὲ τὴν Ξέρξῃ ἐσθῆτα, καὶ ἰζόμενος ἐς τὸν βασιλεῖον θρόνον, ὡς μετὰ ταῦτα κοῖτον ἐποίεετο, ἦλθε οἱ κατυπνωμένῳ τωῦτο ὕναιρον τὸ καὶ παρὰ Ξέρ-
 20 ξα ἐφοῖτα· ὑπεροτὰν δὲ τοῦ Ἀρταβάνου εἶπε τάδε· " Ἀρα σὺ δὴ κείνος εἰς ὃ ἀποσπεύδων Ξέρξῃ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ὡς δὴ κηδόμενος αὐτοῦ; ἀλλ' οὔτε ἐς τὸ μετέπειτα, οὔτε ἐς τὸ παραινέοντα νῦν καταπρόΐξαι ἀποτρέψων τὸ χρεὶν γενέσθαι. Ξέρ-
 25 ξα δὲ τὰ δεῖ ἀνηκουστέοντα παθεῖν, αὐτῷ ἐκείνῳ δεδῶλται."

18. Ταῦτά τε δὴ ἐδόκει Ἀρτάβανος τὸ ὄνειρον ἀπειλέειν, καὶ θερμοῖσι σιδηροῖσι ἐκκαλεῖν αὐτοῦ μέλλειν τοὺς ὀφθαλμούς. καὶ
 30 ὃς ἀμβώσας μέγα ἀναθρώσκει· καὶ παριζόμενος Ξέρξῃ, ὡς τὴν ὄψιν οἱ τοῦ ἐνυπνίου διεξῆλθε ἀπηγεόμενος, δεύτερά οἱ λέγει τάδε· " Ἐγὼ μὲν, ὦ βασιλεῦ, οἶα ἀνθρωπος ἰδὼν ἤδη πολλὰ τε καὶ μεγάλα πεσόντα πρήγματα ὑπὸ ἡσσόνων, οὐκ ἔων σε τὰ πάντα τῇ ἡλικίῃ εἶκειν· ἐπιστάμενος ὡς κακὸν εἶη τὸ πολλῶν ἐπιθυμεῖν,
 35 μεμνημένος μὲν τὸν ἐπὶ Μασσαγέτας Κύρου στόλον ὡς ἐπρηξε, μεμνημένος δὲ καὶ τὸν ἐπ' Αἰθίοπας τὸν Καμβύσῃ, συστρατευόμενος δὲ καὶ Δαρίῳ ἐπὶ Σκύθας· ἐπιστάμενος ταῦτα γνώμην εἶχον ἀτρεμίζοντά σε μακαριστὸν εἶναι πρὸς πάντων ἀνθρώπων. Ἐπεὶ δὲ δαιμονίῃ τις γίνεται ὁρμῇ, καὶ Ἑλλήνας, ὡς εἰσὶν, φθορῇ
 40 τις καταλαμβάνει θεήλατος, ἐγὼ μὲν καὶ αὐτὸς τράπομαι, καὶ τὴν γνώμην μετατίθεται. Σὺ δὲ σήμερον μὲν Πέρσησι τὰ ἐκ τοῦ

Θεοῦ πεμπόμενα, χρῆσθαι δὲ κέλευα τοῖσι ἐκ σέο πρώτοισι προειρημένοισι ἐς τὴν παρασκευὴν· ποίειε δὲ οὕτω, ὅπως, τοῦ Θεοῦ παραδιδόντος, τῶν σῶν ἐνδείησι μηδέν." Τουτέων λεχθέντων, ἐνθαῦτα ἐπαρθέντες τῇ ὤψει, ὡς ἡμέρη ἐγένετο τάχιστα, Ξέρξης τε ὑπερετίθετο ταῦτα Πέρσῃσι· καὶ Ἀρτάβανος, ὃς πρότερον ἀπο- 5 σπεύδων μούνος ἐφαίνετο, τότε ἐπισπεύδων φανερός ἦν.

19. Ὡρμημένῳ δὲ Ξέρξῃ στρατηλατείειν μετὰ ταῦτα τρίτῃ ὄψι ἐν τῷ ὕπνῳ ἐγένετο, τὴν οἱ μάγοι ἔκριναν ἀκούσαντες φέρειν τε ἐπὶ πᾶσαν γῆν, δουλεύσειν τε οἱ πάντας ἀνθρώπους. ἡ δὲ ὄψις ἦν ἥδε. ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἐστεφανῶσθαι ἐλαίης θαλλῶν· ἀπὸ δὲ 10 τῆς ἐλαίης τοὺς κλάδους γῆν πᾶσαν ἐπισχεῖν· μετὰ δὲ, ἀφανισθῆναι περὶ τῇ κεφαλῇ κείμενον τὸν στέφανον. Κρινάντων δὲ ταύτῃ τῶν μάγων, Περσέων τε τῶν συλλεχθέντων αὐτίκα πᾶς ἀνὴρ ἐς τὴν ἀρχὴν τὴν ἑωυτοῦ ἀπελάσας, εἶχε προθυμίην πᾶσαν ἐπὶ τοῖσι εἰρημένοισι, θέλων αὐτὸς ἕκαστος τὰ προκείμενα δῶρα λαβεῖν· 15 καὶ Ξέρξης τοῦ στρατοῦ οὕτω ἐπάγειριν ποιέεται, χώρον πάντα ἐρευνῶν τῆς ἡπείρου.

20. Ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου ἀλώσιος ἐπὶ μὲν τέσσερα ἔτεα πλήρεια παραρτίετο στρατιὴν τε καὶ τὰ πρόσφορα τῇ στρατιῇ· πέμπτω δὲ ἔτι ἀνομένῳ ἐστρατηλάτεε χειρὶ μεγάλην πλῆθειος. Στόλων 20 γὰρ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, πολλῶ δὴ μέγιστος οὗτος ἐγένετο· ὥστε μῆτε τὸν Δαρείου τὸν ἐπὶ Σκύθας παρὰ τοῦτον μηδὲν φαίνεσθαι, μῆτε τὸν Σκυθικόν, ὅτε Σκύθαι Κιμμερίους διώκοντες, ἐς τὴν Μηδικὴν χώραν ἐμβαλόντες, σχεδὸν πάντα τὰ ἄνω τῆς Ἀσίης καταστρεψάμενοι ἐνέμοντο, τῶν εἵνεκεν ὕστερον Δαρεῖος ἐτιμω- 25 ρέετο· μῆτε, κατὰ τὰ λεγόμενα, τὸν Ἀτρειδέων ἐς Ἴλιον· μῆτε τὸν Μυσῶν τε καὶ Τεύκρων, τὸν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν γενόμενον· οἱ διαβάντες ἐς τὴν Εὐρώπην κατὰ Βόσπορον, τοὺς τε Θρηίκας κατεστρέψαντο πάντας, καὶ ἐπὶ τὸν Ἴονιον πόντον κατέβησαν, μέχρι τε Πηγείου ποταμοῦ τοῦ πρὸς μεσαμβρίας ἔλασαν. 30

21. Αὐταὶ αἱ πᾶσαι, καὶ οὐδ' εἰ ἔτιραι πρὸς ταύτῃσι γερόμεναι στρατηλασθαί, μιῆς τῆσδε οὐκ ἄξιαί. τί γὰρ οὐκ ἤγαγε ἐκ τῆς Ἀσίης ἔθνος ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης; κοῖον δὲ πινόμενόν μιν ὕδωρ οὐκ ἐπέλιπε, πλὴν τῶν μεγάλων ποταμῶν; οἱ μὲν γὰρ νέας παρελχοντο, οἱ δὲ ἐς πεζὸν ἐτετάχατο, τοῖσι δὲ ἵππος 35 προσετίετατο, τοῖσι δὲ ἵππαγωγὰ πλοῖα ἅμα στρατευομένοισι·

τοῖσι δὲ ἐς τὰς γεφύρας μακρὰς νέας παρέχειν· τοῖσι δὲ αὐτὰ τε καὶ νέας.

22. Καὶ τοῦτο μὲν, ὡς προσπαισάντων τῶν πρώτων περιπλεόντων περὶ τὸν Ἄθων, προετοιμάζεται ἐκ τριῶν ἐτίων καὶ 5 μάλιστα ἐς τὸν Ἄθων. ἐν γὰρ Ἐλαιούντι τῆς Χερσονήσου ὤρμεον τριήρεις· ἐνθ'εὔτεν δὲ ὀρμώμενοι ὥρυσσον ὑπὸ μαστιγῶν παντοδαποὶ τῆς στρατιῆς· διάδοχοι δ' ἐφοίτων. ὥρυσσον δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄθων κατοικημένοι. Βουβάρης δὲ ὁ Μεγαβάζου, καὶ Ἀρταχάης ὁ Ἀρταίου, ἄνδρες Πέρσαι, ἐπιστάταιον τοῦ ἔργου.
- 10 Ὁ γὰρ Ἄθως ἐστὶ ὄρος μέγα τε καὶ οὐνομαστόν, ἐς θάλασσαν κατήκον, οἰκημένον ὑπὸ ἀνθρώπων. τῇ δὲ τελευτῇ ἐς τὴν ἡπειρον τὸ ὄρος, χερσονησοειδὲς τέ ἐστι, καὶ ἰσθμὸς ὡς δώδεκα σταδίων· πεδίον δὲ τοῦτο, καὶ κώλωνι οὐ μεγάλοι ἐκ θαλάσσης τῆς Ἀκανθίων ἐπὶ θάλασσαν τὴν ἀντίον Τορώνης. ἐν δὲ τῷ ἰσθμῷ
- 15 τούτῳ, ἐς τὸν τελευτῇ ὁ Ἄθως, Σάνη πόλις Ἑλλὰς οἰκηταί. αἱ δὲ ἐντὸς Σάνης, ἔσω δὲ τοῦ Ἄθω οἰκημέναι, τὰς τότε ὁ Πέρσης νησιώτιδας ἀντὶ ἡπειρωτίδων ὥρμητο ποιεῖν, εἰς αἶδε, Δίον, Ὀλόφυξος, Ἀκρόθων, Θύσσο, Κλεωναί. πόλις μὲν αὗται αἱ τὸν Ἄθων νέμονται.
- 20 23. Ὤρυσσον δὲ ὧδε, δασάμενοι τὸν χῶρον οἱ βάρβαροι κατὰ ἔθνεα, κατὰ Σάνην πόλιν σχοινοτενὲς ποιησάμενοι. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο βαθεῖα ἡ διώρυξ, οἱ μὲν κατώτατα ἑσπεῶτες ὥρυσσον· ἔτεροι δὲ παρεδίδουσαν τὸν αἰεὶ ἐξορυσσόμενον χοῦν ἄλλοισι κατύπερθε ἑσπεῶσι ἐπὶ βάθρων· οἱ δ' αὖ ἐκδεκόμενοι ἑτέροισι, ἔως
- 25 ἀπίκοντο ἐς τοὺς ἀνωτάτω· οὗτοι δὲ ἐξεφόρεόν τε καὶ ἐξέβαλλον. τοῖσι μὲν νυν ἄλλοισι, πλὴν Φοινίκων, καταρῆγνύμενοι οἱ κρημνοὶ τοῦ ὀρύγματος πόνον διπλήσιον παρεῖχον· ὅτε γὰρ τοῦ τε ἄνω στόματος καὶ τοῦ κάτω κατὰ τὰ αὐτὰ μέτρα ποιευμένων, ἐμελλέσφι τοιοῦτο ἀποβήσεσθαι. οἱ δὲ Φοίνικες σοφίην ἐν τε τοῖσι
- 30 ἄλλοισι ἔργοισι ἀποδείκνυνται, καὶ δὴ καὶ ἐν ἐκείνῳ. ἀπολαχόντες γὰρ μόριον ὅσον αὐτοῖσι ἐπέβαλλε ὥρυσσον, τὸ μὲν ἄνω στόμα τῆς διώρυχος ποιεῦντες διπλήσιον ἢ ὅσον ἔδει αὐτὴν τὴν διώρυχα γενέσθαι· προβαίνοντος δὲ τοῦ ἔργου, συνῆγον αἰεὶ· κάτω τε δὴ ἐγένετο, καὶ ἐξισοῦτο τοῖσι ἄλλοισι τὸ ἔργον. Ἐνθαῦτα δὲ λειμών
- 35 ἐστὶ, ἵνα σφι ἀγορῇ τε ἐγένετο καὶ πρητήριον· οἶτος δὲ σφισι πολλὸς ἐφοίτα ἐκ τῆς Ἀσίης ἀληλευμένος.

24. Ὡς μὲν ἐμὲ συμβαλλέμενον εὗρίσκειν, μεγαλοφροσύνης εἵνεκα αὐτὸ Ξέρξης ὀρύσσειν ἐκέλευε, ἐθέλων τε δύναμιν ἀποδεικνυσθαι, καὶ μνημόσυνα λιπέυθαι. παρεὼν γὰρ μηδένα πόνον λαβόντας τὸν ἰσθμὸν τὰς νῆας διειρύναι, ὀρύσσειν ἐκέλευε διώρυχα τῇ θαλάσῃ, εὖρος ὡς δύο τριήρεας πλείν ὁμοῦ ἐλαστρευμένας. 5 Τοῖσι δὲ αὐτοῖσι τούτοισι, τοῖσι περ καὶ τὸ ὄρυγμα, προσετίετακτο καὶ τὸν Στρυμόνα ποταμὸν ζεύξαντας γεφυρῶσαι.

25. Ταῦτα μὲν νυν οὕτω ἐποίησε. παρὰσκυνάετο δὲ καὶ ὄπλα ἐς τὰς γεφύρας βύβλινά τε καὶ λευκολίνου, ἐπιτάζας Φοῖνιξί τε καὶ Αἰγυπτίοισι· καὶ σιτία τῇ στρατιῇ καταβύλλειν, ἵνα μὴ λιμῆναι 10 ἢ στρατιῇ, μηδὲ τὰ ὑποζύγια ἐλαυνόμενα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· ἀναπυθόμενος δὲ τοὺς χώρους, καταβύλλειν ἐκέλευε ἵνα ἐπιτηδεώτατον εἴη, ἄλλον ἄλλῃ ἀγινέοντας ὀλκᾶσι τε καὶ πορθημῆτοισι ἐκ τῆς Ἀσίας πανταχόθεν. τὸν δὲ ὦν πλείωτον ἐς Ἀευκὴν Ἀκτὴν καλεομένην τῆς Θρηϊκῆς ἀγίνοεν, οἱ δὲ ἐς Τυρόδιζαν τὴν Περινθίῳ, οἱ 15 δὲ ἐς Δορίσκον, οἱ δὲ ἐς Ἡϊόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι, οἱ δὲ ἐς Μακεδονίην διατεταγμένοι.

26. Ἐν τῷ δὲ οὗτοι τὸν προκείμενον πόρον ἐργάζοντο, ἐν τούτῳ ὁ πεζὸς ἅπας συλλελεγμένος ἅμα Ξέρξῃ ἐπορεύετο ἐς Σάρδεις, ἐκ Κριταλλῶν ὀρμηθεὶς τῶν ἐν Καππαδοκίῃ· ἐνθαῦτα γὰρ εἴρητο 20 συλλέγεσθαι πάντα τὸν κατ' ἡπειρον μέλλοντα ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ πορεύεσθαι στρατόν. Ὅς μὲν νυν τῶν ὑπάρχων στρατὸν κάλλιστα ἐσταλμένον ἀγαγὼν τὰ προκείμενα παρὰ βασιλείος ἔλαβε δῶρα, οὐκ ἔχω φράσαι· οὐδὲ γὰρ ἀρχὴν ἐς κρίειν τούτου περὶ ἐλθόντας οἶδα. Οἱ δὲ ἐπεὶ τε διαβάντες τὸν Ἄλυν ποταμὸν ὠμίλησαν τῇ 25 Φρυγίῃ, δι' αὐτῆς πορευόμενοι παρεγένοντο ἐς Κελαινᾶς, ἵνα πηγαὶ ἀναδιδούσι Μαιάνδρου ποταμοῦ, καὶ ἐτέρου οὐκ ἐλάσσονος ἢ Μαιάνδρου, τῷ οὐνομα τυγχάνει ἐὼν Καταρρήκτης, ὃς ἐξ αὐτῆς τῆς ἀγορῆς τῆς Κελαινῶν ἀνατέλλων ἐς τὸν Μαιάνδρον ἐκιδίδοι· ἐν τῇ καὶ ὁ τοῦ Σιληνοῦ Μαρσύνῳ ἀσκὸς ἐν τῇ πόλει ἀνακρέμαται, 30 τὸν ὑπὸ Φρυγῶν λόγος ἔχει ὑπὸ Ἀπόλλωνος ἐκδαρέντα ἀνακρεμασθῆναι.

27. Ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ὑποκατήμενος Πυθίος ὁ Ἄτιος, ἀνὴρ Λυδὸς, ἐξείνισε τὴν βασιλείος στρατιὴν πᾶσαν ξεινίοισι μεγιστοῖσι, καὶ αὐτὸν Ξέρξεα· χρήματά τε ἐπαγγέλλετο, βουλόμενος ἐς τὸν 35 πόλεμον παρέχειν. ἐπαγγελλομένου δὲ χρήματα Πυθίου, εἴρετο

Ἰέρξης Περσέων τοὺς παρεόντας, “ τίς τε ἐὼν ἀνδρῶν Πύθιος, καὶ
κόσα χρήματα κεκτημένος, ἐπαγγέλλοιτο ταῦτα.” οἱ δὲ εἶπαν·
“ ὦ βασιλεῦ, οὗτός ἐστι ὃς τοι τὸν πατέρα Δαρεῖον ἐδωρήσατο
τῇ πλατανίστῃ τῇ χρυσῇ, καὶ τῇ Ἀμπέλῳ· ὃς καὶ νῦν ἐστὶ πρῶτος
5 ἀνθρώπων πλούτῳ, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, μετὰ σέ.”

28. Θωμάσας δὲ τῶν ἐπέων τὸ τελευταῖον Ἰέρξης, αὐτὸς δεύ-
τερα εἶρετο Πύθιον ὁκόσα οἱ εἴη χρήματα. ὁ δὲ εἶπε· “ ὦ
βασιλεῦ, οὔτε σε ἀποκρύψω, οὔτε σκήψομαι τὸ μὴ εἰδέναι τὴν
ἐμεωντοῦ οὐσίην, ἀλλ’ ἐπιστάμενός τοι ἀτρεκέως καταλέξω. ἐπεὶ
10 τε γὰρ τάχιστά σε ἐπυθόμην ἐπὶ θάλασσαν καταβαίνοντα τὴν
Ἑλληνίδα, βουλόμενός τοι δοῦναι ἐς τὸν πόλεμον χρήματα ἐξέμα-
θον, καὶ εὖρον λογιζόμενος ἀργυρίου μὲν δύο χιλιάδας ἐούσας μοι
ταλάντων, χρυσίου δὲ τετρακοσίας μυριάδας στατήρων Δαρεικῶν,
ἐπιδεύσας ἑπτὰ χιλιάδων. καὶ τούτοισί σε ἐγὼ δωρεόμαι· αὐ-
15 τῷ δ’ ἐμοὶ ἀπὸ ἀνδραπόδων τε καὶ γεωπεδίων ἀρκέων ἐστὶ βίος.”

29. Ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε· Ἰέρξης δὲ ἡσθεὶς τοῖσι εἰρημένοισι
εἶπε· “ Ξεῖνε Λυδὲ, ἐγὼ ἐπεὶ τε ἐξῆλθον τὴν Περσίδα χώρην,
οὐδενὶ ἀνδρὶ συνέμιξα ἐς τόδε, ὅστις ἡθέλησε ξείνια προθῆναι
στρατῶ τῷ ἐμῷ, οὐδὲ ὅστις ἐς ὄψιν τὴν ἐμὴν καταστάς αὐτεπάγ-
20 γελτος ἐς τὸν πόλεμον ἐμοὶ ἡθέλησε συμβαλέσθαι χρήματα, ἔξω
σεῦ. σὺ δὲ καὶ ξείνισας μεγάλως στρατὸν τὸν ἐμὸν, καὶ χρήματα
μεγάλα ἐπαγγέλλεαι. σοὶ ὦν ἐγὼ ἀντὶ αὐτέων γέρεα τοιάδε δίδω-
μι· ξεῖνόν τέ σε ποιεῦμαι ἐμὸν, καὶ τὰς τετρακοσίας μυριάδας τοι
τῶν στατήρων ἀποπλήσω, παρ’ ἐμεωντοῦ δούς τὰς ἑπτὰ χιλιάδας,
25 ἵνα μὴ τοι ἐπιδέεες ἔωσι αἱ τετρακόσιαι μυριάδες ἑπτὰ χιλιάδων,
ἀλλ’ ἥ τοι ἀπαριλογίῃ ὑπ’ ἐμέο πεπληρωμένη. κέκτησό τε αὐτὸς
τά περ αὐτὸς ἐκτήσαο, ἐπίστασό τε εἶναι αἰεὶ τοιοῦτος· οὐ γάρ τοι
ταῦτα ποιεῦντι, οὔτε ἐς τὸ παρεόν, οὔτε ἐς χρόνον μεταμελήσει.”

30. Ταῦτα δὲ εἶπας, καὶ ἐπιτελέα ποιήσας, ἐπορεύετο αἰεὶ τὸ
30 πρόσω. Ἄνανα δὲ καλεομένην Φρυγῶν πόλιν παραμειβόμενος,
καὶ λίμνην ἐκ τῆς ἅλης γίνονται, ἀπείκετο ἐς Κολοσσάς, πόλιν
μεγάλην Φρυγίης, ἐν τῇ Λύκος ποταμὸς ἐς χάσμα γῆς ἐσβάλλων
ἀφανίζεται· ἔπειτα διὰ σταδίων ὥς πέντε μάλιστα κη ἀναφανό-
μενος, ἐκδιδοῖ καὶ οὗτος ἐς τὸν Μαίανδρον. ἐκ δὲ Κολοσσέων
35 ὁρμεώμενος ὁ στρατὸς ἐπὶ τοὺς οὖρους τῶν Φρυγῶν καὶ τῶν
Λυδῶν ἀπείκετο ἐς Κύδραρα πόλιν, ἔνθα σιγήλη καταπεπηγνῆα,

σταθεῖσα δὲ ὑπὸ Κροίου, καταμηνύει διὰ γραμματίων τοὺς οὖρους.

31. Ὡς δὲ ἐκ τῆς Φρυγίης ἐσέβαλε ἐς τὴν Λυδίην, σχιζομένης τῆς ὁδοῦ, καὶ τῆς μὲν ἐς ἀριστερὴν ἐπὶ Καρίης φερούσης, τῆς δὲ ἐς δεξιὴν ἐς Σάρδεις, τῇ καὶ πορευομένῳ διαβῆναι τὸν Μαίανδρον ὅς ποταμὸν πᾶσα ἀνάγκη γίνεται, καὶ ἵεναι παρὰ Καλλάτηβον πόλιν, ἐν τῇ ἄνδρες δημοεργοὶ μέλι ἐκ μυρίκης τε καὶ πυροῦ ποιεῦσι· ταύτην ἰὼν ὁ Ξέρξης τὴν ὁδὸν εὗρε πλατάνιστον, τὴν κάλλειος εἶνεκα ὠρησάμενος κόσμῳ χρυσίῳ, καὶ μελιδωνῶ ἄθανάτῳ ἀνδρὶ ἐπιτρέψας, δευτέρῃ ἡμέρῃ ἀπῆκετο ἐς τῶν Λυδῶν τὸ αὐτο. 10

32. Ἀπικόμενος δὲ ἐς Σάρδεις, πρῶτα μὲν ἀπέπεμπε κήρυκας ἐς τὴν Ἑλλάδα αἰτήσοντας γῆν τε καὶ ὕδωρ, καὶ προερίοντας δεῖπνα βασιλεῖ παρασκευάζειν· πλήν οὔτε ἐς Ἀθήνας, οὔτε ἐς Λακεδαιμόνα ἀπέπεμπε ἐπὶ γῆς αἴτησιν, τῇ δὲ ἄλλῃ πάντῃ. τῶνδε δὲ εἵνεκα τὸ δεύτερον ἀπέπεμπε ἐπὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ· ὅσοι 15 πρότερον οὐκ ἔδοσαν Δαρείῳ πέμπαντι, τούτους πάγχυ ἐδόκει τότε δέισαντας δώσειν· βουλόμενος ὦν αὐτὸ τοῦτο ἐκμαθεῖν ἀκριβῶς ἔπεμπε. Μετὰ δὲ ταῦτα, παρεσκευάζετο ὡς ἔλῳν ἐς Ἄβυδον.

33. Οἱ δὲ ἐν τούτῳ τὸν Ἑλλήσποντον ἐξεύγνυσαν ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Εὐρώπην. ἔστι δὲ τῆς Χερσονήσου τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ, 20 Σηστοῦ τε πόλιος μεταξὺ καὶ Μαδύτου, ἀκτὴ τραχεία ἐς θάλασσαν κατήκουσα Ἀβύδῳ καταπτόν· ἔνθα μετὰ ταῦτα, χρόνῳ ὕστερον οὐ πολλῶ ἐπὶ Ξανθίππου τοῦ Ἀρίφρονος στρατηγοῦ Ἀθηναίων, Ἀρταῦκην ἄνδρα Πέρσῃν λαβόντες Σηστοῦ ὑπαρχον, ζῶντα πρὸς σανίδα διεπασσάλευσαν· ὅς καὶ ἐς τοῦ Πρωτεσίλειω τὸ ἱρὸν ἐς 25 Ἐλαιούντα ἀγινόμενος γυναῖκας ἀθέμιστα ἔρδεσκε.

34. Ἐς ταύτην ὦν τὴν ἀκτὴν ἐξ Ἀβύδου ὀρμεώμενοι, ἐγεφύρουν τοῖσι προσεκέετο, τὴν μὲν λευκολίνου Φοῖνικες, τὴν δ' ἐτέρην τὴν βυβλίην Αἰγύπτιοι. ἔστι δὲ ἑπτὰ στάδιοι ἐξ Ἀβύδου ἐς τὴν ἀπαντίον. Καὶ δὴ ἐξευγμένου τοῦ πόρου, ἐπιγεγόμενος χειμῶν 30 μέγας συνέκοψέ τε ἐκεῖνα πάντα καὶ διέλυσε.

35. Ὡς δ' ἐπύθετο Ξέρξης, δεινὰ ποιεύμενος, τὸν Ἑλλήσποντον ἐκέλευε τριηκοσίας ἐπικέσθαι μάστιγι πληγὰς, καὶ κατεῖναι ἐς τὸ πέλαγος πεδῶν ζεύγος. ἦδη δὲ ἤκουσα ὡς καὶ στιγέας ἅμα τούτοις ἀπέπεμπε στίζοντας τὸν Ἑλλήσποντον. ἐνετέλλετο δὴ 35 ὦν φαιζοντας λέγειν βύρβαρά τε καὶ αἰάσθαλα· “ Ὡ πικρὸν

ὑδωρ, δεσπότης τοι δίκην ἐπιτιθεῖ τήνδε, ὅτι μιν ἠδίκησας, οὐδὲν πρὸς ἐκείνου ἄδικον παθόν. καὶ βασιλεὺς μὲν ξέρξης διαβήσεται σε, ἦν τε σύ γε βούλῃ, ἦν τε μή. σοὶ δὲ κατὰ δίκην ἄρα οὐδεὶς ἀνθρώπων θύει, ὥς ἐόντι δολερῷ τε καὶ ἀλμυρῷ ποταμῷ." Τὴν
5 τε δὴ θάλασσαν ἐνετέλλετο τούτοισι ζημιοῦν, καὶ τῶν ἐπεστεωίων τῇ ζεύξει τοῦ Ἑλλησπόντου ἀποταμεῖν τὰς κεφαλὰς.

36. Καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἐποίεον τοῖσι προσεκίετο αὕτη ἡ ἄχαρις τιμή. τὰς δὲ ἄλλοι ἀρχιτέκτονες ἐξεύγνυσαν· ἐξεύγνυσαν δὲ ὧδε. Πεντηκοντέρους καὶ τριήρεας συνθέντες, ὑπὸ μὲν τὴν πρὸς τοῦ
10 Εὐξείνου Πόντου ἐξήκοντά τε καὶ τριήκοντας, ὑπὸ δὲ τὴν ἐτέρην τεσσαρεσκαίδεκα καὶ τριηκοσίας, τοῦ μὲν Πόντου ἐπικρασίας, τοῦ δὲ Ἑλλησπόντου κατὰ φύσιν, ἵνα ἀνακωχεύῃ τὸν τόνον τῶν ὀπλων· συνθέντες δὲ ἀγκύρας κατήκαν περιμήκειας, τὰς μὲν πρὸς τοῦ Πόντου τῆς ἐτέρης, τῶν ἀνέμων εἵνεκεν τῶν ἔσθωθεν ἐκπνεόντων,
15 τῆς δὲ ἐτέρης τῆς πρὸς ἐσπέρης τε καὶ τοῦ Αἰγαίου, εὐρου τε καὶ νότου εἵνεκα. διέκπλοον δὲ ὑπόφανυσιν κατέλιπον τῶν πεντηκοντέρων καὶ τριχοῦ, ἵνα καὶ ἐς τὸν Πόντον ἔχῃ ὁ βουλόμενος πλέειν πλοίοισι λεπτοῖσι, καὶ ἐκ τοῦ Πόντου ἔξω. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, κατέτεινον ἐκ γῆς στρεβλοῦντες ὄνοισι ξυλίνοισι τὰ
20 ὅπλα, οὐκ ἐτι χωρὶς ἐκάτερα τάξαντες, ἀλλὰ δύο μὲν λευκολίνου δασάμενοι ἐς ἐκατέρην, τέσσαρα δὲ τῶν βυβλίνων. παχύτης μὲν ἡ αὕτη καὶ καλλονή, κατὰ λόγον δὲ ἦν ἐμβριθέστερα τὰ λίνεα· τοῦ τάλαντον ὁ πῆχυς εἶλε. Ἐπειδὴ δὲ ἐγεφυρῶθη ὁ πόρος, κορμούς ξύλων καταπρίσαντες, καὶ ποιήσαντες ἴσους τῆς σχεδίδης τῷ εὐρεῖ,
25 κόσμῳ ἐπετίθεισαν κατύπερθε τῶν ὀπλων τοῦ τόνου· θέντες δὲ ἐπεξῆς, ἐνθαῦτα αὐτὶς ἐπεξεύγνυσαν. ποιήσαντες δὲ ταῦτα, ὕλην ἐπεφόρησαν· κόσμῳ δὲ θέντες καὶ τὴν ὕλην, γῆν ἐπεφόρησαν· κατανάξαντες δὲ καὶ τὴν γῆν, φραγμὸν παρείρυσαν ἐνθὲν καὶ ἐνθεν, ἵνα μὴ φοβέηται τὰ ὑποζύγια τὴν θάλασσαν ὑπερορῶντα,
30 καὶ οἱ ἵπποι.

37. Ὡς δὲ τὰ τε τῶν γεφυρέων κατεσκευάστω, καὶ τὰ περὶ τὸν Ἄθων, οἱ τε χυτοὶ περὶ τὰ στόματα τῆς διώρυχος, οἱ τῆς ρηχίδος εἵνεκεν ἐποiehθησαν, ἵνα μὴ πίμπληται τὰ στόματα τοῦ ὀρύγματος, καὶ αὕτη ἡ διώρυξ παντελῶς πεποιημένη ἄγγελο·
35 ἐνθαῦτα χειμερίσας, ἅμα τῷ ἔαρι παρεσκευασμένος ὁ στρατὸς ἐκ τῶν Σαρδίων ὠρμάτω ἐλὼν ἐς Ἀβυδὸν. Ὡρημένῳ δὲ οἱ ὁ ἥλιος

ἐκλιπὼν τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδρην ἀφανὴς ἦν, οὐτ' ἐπινεφέλων
 ἔόντων, αἰθρίης τε τὰ μάλιστα· ἀντὶ ἡμέρης τε νυξ ἐγένετο. Ἰδόντι
 δὲ καὶ μαθόντι τοῦτο τῷ Ξέρξῃ ἐπιμελὲς ἐγένετο· καὶ εἴρετο τοὺς
 μάγους τὸ θίλοι προφαίνειν τὸ φάσμα. οἱ δὲ ἔφραζον ὥς “Ἐλ-
 λησι προδοικνύει ὁ θεὸς ἐκλειψιν τῶν πολλῶν.” λέγοντες “ἥλιον δ
 εἶναι Ἑλλήνων προδέκτορα, σελήνην δὲ σφέων.” πυθόμενος δὲ
 ταῦτα ὁ Ξέρξης περιχαρὴς ἔων ἐποιέετο τὴν ἔλασιν.

38. Ὡς δ' ἐξήλανε τὴν στρατιήν, Πυθίος ὁ Λυδὸς, καταρῥώ-
 δήσας τὸ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φάσμα, ἐπαρθεὶς τε τοῖσι δωρήμασι,
 ἐλθὼν παρὰ Ξέρξεα, ἔλεγε τάδε· “Ὡ δέσποτα, χρήσαις ἂν τι τεῦ 10
 βουλοίμην τυχεῖν, τὸ σοὶ μὲν ἐλαφρὸν τυγχάνει ἐὼν ὑπουργῆσαι,
 ἐμοὶ δὲ μέγα γινόμενον;” Ξέρξης δὲ πᾶν μᾶλλον δοκέων μιν
 χρητῆσιν ἢ τὸ ἐδεήθη, ἔφη τε ὑπουργήσῃν, καὶ διαγορεύειν ἐκέλευε
 οἷεν δέοιτο. ὁ δὲ, ἐπεὶ τε ταῦτα ἤκουσε, ἔλεγε θαρσύνων τάδε·
 “Ὡ δέσποτα, τυγχάνουσι μοι παῖδες ἔόντες πέντε, καὶ σφεας 15
 καταλαμβάνει πάντας ἅμα σοὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα.
 σὺ δέ, ὦ βασιλεῦ, ἐμὲ ἐς τόδε ἡλικίης ἤκοντα οἰκτείρας, τῶν μοι
 παίδων ἓνα παράλυσον τῆς στρατιῆς τὸν πρεσβύτατον, ἵνα αὐτοῦ
 τε ἐμεῦ καὶ τῶν χρημάτων ἢ μελεδωνός· τοὺς δὲ τέσσαρας ἄγε
 ἅμα σεωυτῶ· καὶ πρῆξας τὰ νοεῖς ροστήσεις ὀπίσω.” 20

39. Κάριτα τε ἐθυμώθη ὁ Ξέρξης, καὶ ἀμείβετο τοῖσδε· “Ὡ
 κακὴ ἄνθρωπε, σὺ ἐτόλμησας, ἐμεῦ στρατευομένου αὐτοῦ ἐπὶ τὴν
 Ἑλλάδα, καὶ ἄγοντος παίδας ἐμούς καὶ ἀδελφεοὺς καὶ οἰκητοὺς
 καὶ φίλους, μνήσασθαι περὶ σέο παιδός, ἐὼν ἐμὸς δοῦλος, τὸν
 χρῆν πανοικίῃ αὐτῇ γυναικὶ συνέπεσθαι; εὖ νῦν τόδ' ἐξεπίστασο, 25
 ὥς ἐν τοῖσι ὡυὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκείε ὁ θυμός· ὅς χρησιτὰ μὲν
 ἀκούσας τέρψιος ἐμπιπλεῖ τὸ σῶμα, ὑπεναντία δὲ τουτέοις ἀκού-
 σας ἀνοιδεῖ. ὅτε μὲν νυν χρησιτὰ ποιήσας ἕτερα τοιαῦτα ἐπηγ-
 γέλλεο, εὐεργεσίῃσι βασιλῆα οὐ καυχῆσαι ὑπερβυλεύσθαι· ἐπεὶ τε
 δὲ ἐς τὸ ἀναιδέστερον ἐτράπευ, τὴν μὲν ἀξίην οὐ λάμψῃσι, ἐλάσσω 30
 δὲ τῆς ἀξίης. σὲ μὲν γὰρ καὶ τοὺς τέσσαρας τῶν παίδων ῥύεται
 τὰ ξείνια· τοῦ δὲ ἐνός, τοῦ περιέχειαι μάλιστα, τὴν ψυχὴν ζημιώ-
 σαι.” Ὡς δὲ ταῦτα ὑπεκρίνατο, αὐτίκα ἐκέλευε τοῖσι προσετέ-
 τακτο ταῦτα πρῆξαι, τῶν Πυθίου παίδων ἐξευρόντας τὸν πρε-
 σβύτατον μένον διαταμεῖν· διαταμόντας δὲ, τὰ ἡμίτομα διαθεῖναι, 35
 τὸ μὲν ἐπὶ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ, τὸ δὲ ἐπ' ἀριστερά· καὶ ταύτῃ διεξιέναι
 τὸν στρατόν.

40. Ποιησάντων δὲ τουτέων τοῦτο, μετὰ ταῦτα διεξήϊε ὁ στρατός. Ἰγέοντο δὲ πρῶτοι μὲν οἱ σκευοφόροι τε καὶ τὰ ὑποζύγια· μετὰ δὲ τούτους, στρατὸς παντοίων ἐθνέων ἀναμιξ, οὐ διακεκριμένοι. τῇ δὲ ὑπερημίσεις ἔσαν, ἐνθαῦτα διελέλειπτο·
 5 καὶ οὐ συνέμισγον οὗτοι βασιλεῖ. Προηγύντο μὲν δὴ ἱππότεαι χίλιοι ἐκ Περσέων πάντων ἀπολειγεμένοι· μετὰ δὲ, αἰχμοφόροι χίλιοι, καὶ οὗτοι ἐκ πάντων ἀπολειγεμένοι, τὰς λόγχας κάτω ἐς τὴν γῆν τρέψαντες· μετὰ δὲ, ἱροὶ Νισαῖοι καλεύμενοι ἱπποὶ δέκα, κεκουσμημένοι ὥς κάλλιστα. Νισαῖοι δὲ καλέονται ἱπποὶ ἐπὶ
 10 τοῦδε. ἔστι πεδίον μέγα τῆς Μηδικῆς τῷ οὐνομά ἐστι Νλυσιον· τοὺς ὧν δὴ ἱπποὺς τοὺς μεγάλους φέρει τὸ πεδίον τοῦτο. ὤπισθε δὲ τουτέων τῶν δέκα ἱππῶν ἄρμα Διὸς ἱρὸν ἐπετίετακτο, τὸ ἱπποὶ μὲν εἰλκον λευκοὶ ὀκτώ· ὤπισθε δὲ τῶν ἱππῶν εἵπετο πεξῇ ἡνίοχος, ἐχόμενος τῶν χαλινῶν· οὐδεὶς γὰρ δὴ ἐπὶ τοῦτον τὸν θρόνον
 15 ἀνθρώπων ἀναβαίνει. τούτου δὲ ὤπισθεν αὐτὸς Ξέρξης ἐπ' ἄρματος ἱππῶν Νισαίων· παραβέβηκε δὲ οἱ ἡνίοχος, τῷ οὐνομα ἦν Πατιράμφης, Ὀτάνειω παῖς, ἀνδρὸς Πέρσεω.

41. Ἐξήλασε μὲν δὴ οὕτω ἐκ Σαρδίων Ξέρξης· μετεκβαίνεσκα δὲ, ὅπως μιν ὁ λόγος αἰρέοι, ἐκ τοῦ ἄρματος ἐς ἀρμάμαζαν. αὐτοῦ
 20 δὲ ὤπισθεν αἰχμοφόροι Περσέων οἱ ἄριστοι τε καὶ γενναϊότατοι χίλιοι, κατὰ νόμον τὰς λόγχας ἔχοντες. μετὰ δὲ, ἵππος ἄλλη χιλλή ἐκ Περσέων ἀπολειγεμένη· μετὰ δὲ τὴν ἵππον, ἐκ τῶν λοιπῶν Περσέων ἀπολειγεμένοι μύριοι. οὗτος πεξὸς ἦν· καὶ τουτέων χίλιοι μὲν ἐπὶ τοῖσι δόρκασι ἀντὶ τῶν σαρρωτήρων ροιὰς εἶχον
 25 χρυσείας, καὶ πέριξ συνεκλήϊον τοὺς ἄλλους· οἱ δὲ εἰνακισχίλιοι ἐντὸς τουτέων ἐόντες ἀργυρέας ροιὰς εἶχον. εἶχον δὲ χρυσείας ροιὰς καὶ οἱ εἰς τὴν γῆν τρέποντες τὰς λόγχας, καὶ μῆλα οἱ ἄγχι-στα ἐπόμενοι Ξέρξῃ. τοῖσι δὲ μυρίοισι ἐπετίετακτο ἵππος Περσέων μυρῖη. μετὰ δὲ τὴν ἵππον, διελέλειπτο καὶ δύο σταδίους, καὶ
 30 ἔπειτα ὁ λοιπὸς ὅμιλος ἦϊε ἀναμιξ.

42. Ἐποιέετο δὲ τὴν ὁδὸν ἐκ τῆς Λυδίας ὁ στρατὸς ἐπὶ τε ποταμὸν Καῖικον καὶ γῆν τὴν Μυσίην· ἀπὸ δὲ Καΐκου ὁρμεώμενος, Κάνης ὄρος ἔχων ἐν ἀριστερῇ, διὰ τοῦ Ἀταρνείος ἐς Καρίνην πόλιν. ἀπὸ δὲ ταύτης διὰ Θήβης πεδίου ἐπορεύετο, Ἀτραμύν-
 35 τειὸν τε πόλιν καὶ Ἀντιανδρον τὴν Πελασγίδα παραμειβόμενος. τὴν Ἰδὴν δὲ λαβὼν ἐς ἀριστερὴν χεῖρα ἦϊε ἐς τὴν Ἰλιάδα γῆν. καὶ

πρῶτα μὲν οἱ ὑπὸ τῇ Ἰδῇ νύκτα ἀναμείναντι βρονταὶ τε καὶ πρησιτήρες ἐπεισιπύτουσι, καὶ τινα αὐτοῦ ταύτῃ συχρὸν ὄμιλον διέφθειραν.

43. Ἀπικομένου δὲ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τὸν Σκάμανδρον· ὃς πρῶτος ποταμῶν, ἐπεὶ τε ἐκ Σαρδίων ὀρμηθέντες ἐπεχείρησαν τῇ ὁδῷ, ἐπέλιπε τὸ ῥέεθρον, οὐδ' ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τε καὶ τοῖσι κτήγεσι πινόμενος· ἐπὶ τοῦτον δὲ τὸν ποταμὸν ὡς ἀπίκειτο Ξέρξης, ἐς τὸ Πριάμου Πέργαμον ἀνέβη, ἕμερον ἔχων θεήσασθαι. Θεη-
σάμενος δὲ, καὶ πνυθόμενος κείνων ἕκαστα, τῇ Ἀθηναίῃ τῇ Ἰλιάδι ἔθυσσε βοῦς χιλίας· χοὰς δὲ οἱ μάγοι τοῖσι ἤρωσι ἐχέαντο. ταῦτα δὲ ποιησαμένοισι νυκτὸς φόβος ἐς τὸ στρατόπεδον ἐνέπεσε. ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐπορεύετο ἐνθεῦτεν, ἐν ἀριστερῇ μὲν ἀπέργων Πολίτειον πόλιν καὶ Ὀφρύνειον, καὶ Δάρδαρον, ἥπερ δὴ Ἀβύδῳ ὁμουρός ἐστι· ἐν δεξιῇ δὲ Ἰγγυθας Τεύκρους.

44. Ἐπεὶ δ' ἐγένοντο ἐν Ἀβύδῳ, ἡθίλῃσε Ξέρξης ιδέσθαι πάντα τὸν στρατόν. καὶ, προεπεποίητο γὰρ ἐπὶ κολωνοῦ ἐπίτηδες αὐτῷ ταύτῃ προεξίδρη λίθου λευκοῦ· ἐποίησαν δὲ Ἀβυθῆνοί, ἐντεταμένου πρότερον βασιλῆος· ἐνθαῦτα ὡς ἵκετο, κατορῶν ἐπὶ τῆς ἡϊόνος ἐθιγέτο καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὰς νέας· θηεύμενος δὲ, ἡμέρῃ τῶν νεῶν ἄμιλλαν γινομένην ιδέσθαι. ἐπεὶ δ' ἐγένετό τε καὶ ἐνίκων Φοίνικες Σιδῶνιοι, ἦσθη τε τῇ ἁμίλλῃ καὶ τῇ στρατιῇ.

45. Ὡς δὲ ὦρα πάντα μὲν τὸν Ἑλλήσποντον ὑπὸ τῶν νεῶν ἀποκεκρυμμένον, πάσας δὲ τὰς ἀκτὰς καὶ τὰ Ἀβυθηνῶν πεδιάς ἐπὶ πλεῖα ἀνθρώπων, ἐνθαῦτα Ξέρξης ἑωυτὸν ἐμακάρισε· μετὰ δὲ τοῦτο, ἐδάκρυσε.

25

46. Μαθὼν δὲ μιν Ἀρτιάβανος ὁ πάτριος, ὃς τὸ πρῶτον γνώ-
μην ἀπεδέξατο ἐλευθέρως οὐ συμβουλεύων Ξέρξῃ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, οὗτος ὥνῃρ φρασθεὶς Ξέρξεα δακρύσαντα εἶρετο τάδε· “ὦ βασιλεῦ, ὡς πολὺ ἀλλήλων κειχωρισμένα ἐργάσασο νῦν τε καὶ ὀλίγῳ πρότερον; μακαρίσας γὰρ σεαυτὸν, δακρύεις.” Ὁ δὲ εἶπε· “Ἐσῆλθι γάρ με λογισάμενον κατοικτεῖραι ὡς βραχὺς εἴη ὁ πᾶς ἀνθρώπινος βίος, εἰ τουτέων γε ἐόντων τισούτων οὐδεὶς ἐς ἑκατοστὸν ἔτος περιέσται.” Ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· “Ἐτετρα τουτέου παρὰ τὴν ζόην πεπόνθαμεν οἰκτροτέρα. ἐν γὰρ οὕτω βραχεῖ βίῳ οὐδεὶς οὕτω ἄνθρωπος ἔων εὐδαίμων πέφυκε, οὔτε
τουτέων, οὔτε τῶν ἄλλων, τῷ οὐ παραστήσεται πολλάκις, καὶ οὐκ

35

ἅπασι, τεθνάναι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ ζῶειν. αἱ τε γὰρ συμφοραὶ προσπίπτουσιν, καὶ αἱ τοῦτοι συνταράσσουσιν, καὶ βραχὺν ἔντα μακρὸν δοκεῖν εἶναι ποιεῦσι τὸν βίον. οὕτω ὁ μὲν θάνατος, μοχθηρῆς ἐούσης τῆς ζόης, κατὰφυγὴ αἰρετωτάτη τῷ ἀνθρώπῳ
 5 γέγονε· ὁ δὲ θεὸς γλυκὺν γεύσας τὸν αἰῶνα φθονερός ἐν αὐτῷ εὐρίσκεται ἔων.”

47. Ξέρξης δὲ ἀμείβετο λέγων· “ Ἀρτάβανε, βιοτῆς μὲν νυν ἀνθρώπων περὶ, ἐούσης τοιαύτης οἷον περ σὺ διαίρεται εἶναι, παυσώμεθα, μηδὲ κακῶν μεμνεόμεθα, χρηστὰ ἔχοντες πρήγματα
 10 ἐν χειρὶ. Φράσον δέ μοι τόδε· εἴ τοι ἡ ὄψις τοῦ ἐνυπνίου μὴ ἐναργῆς οὕτω ἐφάνη, εἶχες ἂν τὴν ἀρχαίην γνώμην, οὐκ ἔων με στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἢ μετέστις ἂν; φέρε μοι τοῦτο ἀτρεκέως εἰπé.” Ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· “ Ὡ βασιλεῦ, ὄψις μὲν ἡ ἐπιφανείσα τοῦ ὀνείρου, ὥς βουλόμεθα ἀμφοτέροι, τελευτήσῃε.
 15 ἐγὼ δ’ εἴ τι καὶ ἐς τόδε δειματός εἰμι ὑπόπλεος, οὐδ’ ἐντὸς ἔμεω-
 τοῦ, ἄλλα τε πολλὰ ἐπιλεγόμενος, καὶ δὴ καὶ ὀρέων τοι δύο τὰ μέγιστα πάντων ἔοντα πολεμιώτατα.”

48. Ξέρξης δὲ πρὸς ταῦτα ἀμείβετο τοῖσδε· “ Δαιμόνιε ἀν-
 δρῶν, κοῖτα ταῦτα λέγεις εἶναι δύο μοι πολεμιώτατα; κότερά τοι
 20 ὁ πεζὸς μεμπτός κατὰ τὸ πληθὸς ἐστι, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν στρά-
 τεῦμα φαίνεται πολλαπλήσιον ἔσεσθαι τοῦ ἡμέτερου; ἢ τὸ ναυ-
 τικὸν τὸ ἡμέτερον λείψεσθαι τοῦ ἐκείνων; ἢ καὶ σιναμιφότερα
 ταῦτα; εἰ γάρ τοι ταύτη ἐνδεέστερα φαίνεται εἶναι τὰ ἡμέτερα
 πρήγματα, στρατοῦ ἂν ἄλλου τις τὴν ταχίστην ἄγερσιν ποιοῖτο.”

25 49. Ὁ δ’ ἀμείβετο λέγων· “ Ὡ βασιλεῦ, οὔτε στρατὸν τοῦ-
 τον, οὔτις γε σύνεσιν ἔχει, μέμφοιτ’ ἂν, οὔτε τῶν νεῶν τὸ πληθος.

(1). “ Ἴπν τε πλεῦνας συλλέξης, τὰ δύο τοι, τὰ λέγω, πολλῷ ἔτι
 πολεμιώτερα γίνεται. τὰ δὲ δύο ταῦτα ἔστι γῆ τε καὶ θάλασσα.
 οὔτε γὰρ τῆς θαλάσσης ἐστὶ λιμὴν τοσοῦτος οὐδαμόθι, ὥς ἐγὼ
 30 εἰκάξω, ὅστις, ἐγειρομένου χειμῶνος, δεξάμενός σευ τοῦτο τὸ ναυ-
 τικόν, φερέγγυος ἐστὶ διασῶσαι τὰς νέας. καὶ τοι οὐκ ἔνα
 αὐτὸν δεῖ εἶναι τὸν λιμένα, ἀλλὰ παρὰ πᾶσαν τὴν ἡπειρον παρ’
 ἣν δὴ κομίεται. οὐκὼν δὲ ἔόντων τοι λιμένων ὑποδείξω, μάθε
 ὅτι αἱ συμφοραὶ τῶν ἀνθρώπων ἄρχουσι, καὶ οὐκ ὦνθρωποι τῶν
 35 συμφορῶν.

(2). “ Καὶ δὴ, τῶν δύο τοι τοῦ ἐτέρου εἰρημένου, τὸ ἕτερον

ἔρχομαι ἐρέων. γῇ δὲ πολεμίῃ τῇδε τοι κατίσταται· εἰ ἐθέλοι τοι μηδὲν ἀντίξοον καταστήναι, τουσούτῳ τοι γίνεται πολεμιωτέρῃ, ὅσῳ ἂν προβαλῇς ἑκαστέρῳ, τὸ πρόσω αἰεὶ κλεπτόμενος· εὐπρηξίης γὰρ οὐκ ἔστι ἀνθρώποισι οὐδεμία πληθώρη. καὶ δὴ τοι, ὥς οὐδενὸς ἐναντιευμένου, λέγω τὴν χώραν πλεῦνα ἐν πλευνί χρόνῳ 5 γινομένην λιμὸν τέξασθαι. Ἄνθρω δὲ οὕτω ἂν εἴη ἄριστος, εἰ βουλευόμενος μὲν ἀρῶνδεῖοι, πᾶν ἐπιλεγόμενος πείσεσθαι χρῆμα, ἐν δὲ τῷ ἔργῳ θρασυὺς εἴη.”

50. Ἀμείβεται Ζέρξης τοῖσδε· “ Ἀρτάβανε, οἰκότεως μὲν σὺ γε τουτέων ἑκαστα διαίρεσαι· αἰτὰρ μήτε πάντα φοβεῖο, μήτε πᾶν 10 ὁμοίως ἐπιλέγο.

(1). “ Εἰ γὰρ δὴ βούλοιο ἐπὶ τῷ αἰεὶ ἐπισφερομένῳ πρήγματι τὸ πᾶν ὁμοίως ἐπιλέγεσθαι, ποιήσεις ἂν οὐδαμὰ οὐδέν· κρέσσον δὲ πάντα θαρσέοντα ἡμῖσιν τῶν δεινῶν πᾶσχειν μᾶλλον, ἢ πᾶν χρῆμα προδευμαίνοντα μηδαμὰ μηδὲν παθεῖν. εἰ δὲ ἐρίζων πρὸς 15 πᾶν τὸ λεγόμενον μὴ τὸ βέβαιον ἀποδέξεις, σφάλλεσθαι ὀφείλεις ἐν αὐτοῖσι ὁμοίως καὶ ὁ ὑπεναντία τούτοις ἐξας. τοῦτο μὲν νυν ἐπίσης ἔχει. εἰδέναι δὲ ἀνθρώπων ἔοντα, κῶς χρῆ, τὸ βέβαιον δοκέω μὲν οὐδαμῶς. τοῖσι τοίνυν βουλομένῃσι ποιεῖν ὥς τὸ ἐπίπαν φιλεῖ γίνεσθαι τὰ κέρδεα· τοῖσι δὲ ἐπιλεγόμενοις τε 20 πάντα καὶ ὀκνεῦσι οὐ μᾶλα ἐθέλει.

(2). “ Ὅρᾳ· τὰ Περσέων πρήγματα ἐς ὃ δυνάμιος προκεχώρηκε· εἰ τοίνυν ἐκεῖνοι οἱ πρὸ ἐμεῦ γενόμενοι βασιλῆες γνώμῃσι ἐχρέοντο ὁμοίῃσι καὶ σὺ, ἢ μὴ χρεόμενοι γνώμῃσι τοιαύτῃσι ἄλλους συμβούλους εἶχον τοιούτους, οὐκ ἂν κοτε εἶδες αὐτὰ ἐς τοῦτο 25 προελθόντα· νῦν δὲ κινδύνους ἀναρῶντες ἐς τοῦτο σφεα προηγάγοντο. μεγάλα γὰρ πρήγματα μεγάλοις κινδύνοισι ἐθέλει κατατρέεσθαι. Ἡμεῖς τοίνυν ὁμοιούμενοι κείνοις ὥρην τε τοῦ ἔτιος καλλίστην πορευόμεθα, καὶ καταστρεφάμενοι πᾶσαν τὴν Εὐρώπην, νοστήσομεν ὀπίσω, οὔτε λιμῷ ἐντυχόντες οὐδαμόθι, οὔτε 30 ἄλλο ἄχαρι παθόντες οὐδέν. τοῦτο μὲν γὰρ, αὐτοὶ πολλὴν φορβὴν φερόμενοι πορευόμεθα· τοῦτο δὲ, τῶν ἂν κου ἐπιβέωμεν γῆν καὶ ἔθνος, τούτων τὸν σῖτον ἔξομεν· ἐπ’ ἀροτῆρας δὲ καὶ οὐ νομάδας στρατεύομεθα ἄνδρας.”

51. Λέγει Ἀρτάβανος μετὰ ταῦτα· “ ὦ βασιλεῦ, ἐπεὶ τε 35 ἀρῶνδεῖν οὐδέν ἔξς πρήγμα, σὺ δὲ μευ συμβουλίην ἔνδεξαι·

ἀναγκαίως γὰρ ἔχει περὶ πολλῶν πρηγματίων πλεῖνα λόγον ἐκτεῖ-
 ναι. Κῦρος ὁ Καμβύσεω Ἰωνίην πᾶσαν, πλὴν Ἀθηναίων, κατε-
 στρέψατο δαυμοφόρον εἶναι Πέρσῃσι. τούτους ὦν τοὺς ἄνδρας
 συμβουλευέω τοι μηδεμὴ μηχανῇ ἄγειν ἐπὶ τοὺς πατέρας· καὶ γὰρ
 5 ἄνευ τούτων οἳοί τε εἶμεν τῶν ἐχθρῶν κατυπέρτεροι γίνεσθαι.
 ἡ γὰρ σφεας, ἣν ἔπονται, δεῖ ἀδικωτάτους γίνεσθαι καταδουλου-
 μένους τὴν μητρόπολιν, ἢ δικαιοτάτους συνελευθεροῦντας. ἀδι-
 κώτατοι μὲν νυν γινόμενοι οὐδὲν κέρδος μέγα ἡμῖν προσβάλλουσι·
 δικαιοτάτοι δὲ γινόμενοι οἳοί τε δηλήσασθαι μεγάλως τὴν σὴν
 10 στρατιὴν γίνονται. Ἐς θυμὸν ὦν βαλεῦ καὶ τὸ παλαιὸν ἔπος, ὡς
 εὖ εἴρηται, τὸ μὴ ἅμα ἀρχῇ πᾶν τέλος καταφαίνεσθαι.”

52. Ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Ξέρξης· “ Ἀρτάβανε, τῶν ἀπεφθί-
 νασθ' ἡμεῶν σφάλλαι κατὰ ταύτην δὴ μάλιστα, ὃς Ἴωνας φοβέαι
 μὴ μεταβάλλωσι· τῶν ἔχομεν γνῶμα μέγιστον, τῶν σὺ τε μάρτυς
 15 γίνεαι, καὶ οἱ συστρατευόμενοι Δαρίῳ ἄλλοι ἐπὶ Σκύθας, ὅτι
 ἐπὶ τούτοις ἢ πᾶσα Περσικὴ στρατιὴ ἐγένετο, διαφθεῖραι καὶ
 περιποιῆσαι, οἱ δὲ δικαιούνην καὶ πιστότητα ἐνέδωκαν, ἄχαρι δὲ
 οὐδέν. πάρεξ δὲ τούτου, ἐν τῇ ἡμετέρῃ καταλιπόντας τέκνα τε
 καὶ γυναῖκας καὶ χρήματα οὐδ' ἐπιλέγεσθαι χρή νεώτερόν τι
 20 ποιήσῃεν. Οὕτω μὲν τοῦτο φοβέο, ἀλλὰ θυμὸν ἔχων ἀγαθὸν
 σῶζε οἶκόν τε τὸν ἐμὸν καὶ τυραννίδα τὴν ἐμήν· σοὶ γὰρ ἐγὼ
 μόνῳ ἐκ πάντων σκῆπτρα τὰ ἐμὰ ἐπιτρέπω.”

53. Ταῦτα εἶπας, καὶ Ἀρτάβανον ἀποστείλας ἐς Σοῦσα, δεύ-
 τερα μετεπέμψατο Ξέρξης Πέρσων τοὺς δοκιμωτάτους. ἐπεὶ δὲ
 25 οἱ παρήσαν, ἔλεγέ σφι τάδε· “ ὦ Πέρσαι, τῶνδ' ἐγὼ ὑμῶν
 χρήζων συνέλιξα, ἄνδρας τε γίνεσθαι ἀγαθοὺς, καὶ μὴ καταισχύ-
 νειν τὰ πρόσθεν ἐργασμένα Πέρσῃσι, ἔόντα μεγάλα τε καὶ πολλοῦ
 ἄξια. ἀλλ' εἰς τε ἕκαστος καὶ οἱ σύμπαντες προθυμίην ἔχωμεν·
 ξυγὸν γὰρ τοῦτο πᾶσι ἀγαθὸν σπεύδεται. Τῶνδε δὲ εἵνεκα προα-
 30 γορεύω ἀντέχεσθαι τοῦ πολέμου ἐντεταμένους· ὡς γὰρ ἐγὼ πυν-
 θάνομαι, ἐπ' ἄνδρας στρατευόμεθα ἀγαθοὺς· τῶν ἣν κρατήσω-
 μεν, οὐ μὴ τις ἡμῖν ἄλλος στρατὸς ἀντιστῇ κοτὲ ἀνθρώπων.
 νῦν δὲ διαβαίνωμεν, ἐπευξάμενοι τοῖσι θεοῖσι τοὶ Περσίδα γῆν
 λειλόχῃσι.”

54. Ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην παρασκευάζοντο ἐς τὴν διάβασιν.
 τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἀνέμενον τὸν ἥλιον, ἐθίλοντες ιδέσθαι ἀνίσχοντα,

θυμῆματά τε παντοῖα ἐπὶ τῶν γεφυρέων καταγίζοντες, καὶ μυρ-
αίνῃσι στορνύντες τὴν ὁδόν. ὥς δ' ἐπανέειλλε ὁ ἥλιος, σπένδων
ἐκ χρυσῆς φιάλης Ξέρξης ἐς τὴν θάλασσαν εἵχετο πρὸς τὸν ἥλιον,
μηδεμίαν οἱ συντυχίην τοιαύτην γενέσθαι, ἣ μιν παύσει καταστρέ-
ψασθαι τὴν Εὐρώπην πρότερον ἢ ἐπὶ τέρμασι τοῖσι ἐκείνης 5
γένηται. εὐδόμενος δὲ ἐσέβαλε τὴν φιάλην ἐς τὸν Ἑλλησποντον,
καὶ χρύσειον κρητῆρα, καὶ Περσικὸν ξίφος, τὸν ἀκινάκην καλέουσι.
ταῦτα οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρίναι, οὔτε εἰ τῷ ἡλίῳ ἀντιτιθεὶς
κατιῆκε ἐς τὸ πέλαγος, οὔτε εἰ μετεμέλησέ οἱ τὸν Ἑλλησποντον
μαστιγώσαντι, καὶ ἀντὶ τουτέων τὴν θάλασσαν ἰδωρέετο. 10

55. Ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐπεποίητο, διέβαινον κατὰ μὲν τὴν ἐτέρην
τῶν γεφυρέων τὴν πρὸς τοῦ Ἠόντου ὁ πεζὸς τε καὶ ἡ ἵππος ἅπα-
σα· κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ Αἰγαῖον, τὰ ὑποζύγια καὶ ἡ θηραπήνη.
ἡγέοντο δὲ πρῶτα μὲν οἱ μύριοι Πέρσαι, εὐτεφανομένοι πάντες·
μετὰ δὲ τούτους, ὁ σύμμικτος στρατὸς παντοίων ἐθνέων. ταύτην 15
μὲν τὴν ἡμέρην οὗτοι. τῇ δὲ ὑστεραίῃ, πρῶτοι μὲν οἱ τε ἱππῶται
καὶ οἱ τῆς λόγχης κάτω τρέποντες· εὐτεφάνωντο δὲ καὶ οὗτοι·
μετὰ δὲ, οἱ τε ἵπποι οἱ ἱροὶ, καὶ τὸ ἄρμα τὸ ἱρόν· ἐπὶ δὲ, αὐτὸς
τε Ξέρξης καὶ οἱ αἰχμοφόροι, καὶ οἱ ἱππῶται οἱ χίλιοι. ἐπὶ δὲ
τούτοις, ὁ ἄλλος στρατὸς· καὶ αἱ ἱῆες ἅμα ἀνήγοντο ἐς τὴν ἀπε- 20
ναντίον. ἤδη δὲ ἤκουσα καὶ ὕστατον διαβῆναι βασιλεῖα πάντων.

56. Ξέρξης δὲ ἐπεὶ τε διέβη ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐθιγέτο τὸν
στρατὸν ὑπὸ μαστίγων διαβαίνοντα. διέβη δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ
ἐν ἐπιτῇ ἡμέρῃσι καὶ ἐν ἐπιτῇ εὐφροῇσι, ἐλινύσας οὐδένα χρόνον.
Ἐνθαῦτα λέγεται, Ξέρξεω ἤδη διαβεβηκότος τὸν Ἑλλησποντον, 25
ἄνδρα εἰπεῖν Ἑλλησπόντιον· “Ὡ Ζεῦ, τί δὴ ἀνδρὶ εἰδόμενος
Πέρσῃ, καὶ οὐνομα ἀντὶ Διὸς Ξέρξεα θέμενος, ἀνάστατον τὴν
Ἑλλάδα ἐθέλεις ποιῆσαι, ἄγων πάντας ἀνθρώπους; καὶ γὰρ ἄνευ
τουτέων ἐξῆν τοι ποιεῖν ταῦτα.”

57. Ὡς δὲ διέβησαν πάντες, ἐς ὁδὸν ὠρμημένοισι τέρας σφι 30
ἐφάνη μέγα, τὸ Ξέρξης ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποίησατο, καὶ περ εὐσύμ-
βλητον ἔόν· ἵππος γὰρ ἔτεκε λαγόν. εὐσύμβλητον ὦν τῇδε ἐγέ-
νετο, ὅτι ἔμελλε μὲν ἑλᾶν στρατιὴν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης ἀγαν-
ρότατα καὶ μεγαλοπρεπέστατα, ὁπίσω δὲ περὶ ἐσωτοῦ τρέχων
ἦξιεν ἐς τὸν αὐτὸν χώρον. Ἐγένετο δὲ καὶ ἕτερον αὐτῷ τέρας, 35
έόντι ἐν Σάρδισι· ἡμίονος γὰρ ἔτεκε ἡμίονον διζὰ ἔχουσαν αἰ-

δοῖα, τὰ μὲν ἔρσηνος, τὰ δὲ θηλέης· κατύπερθε δὲ ἦν τὰ τοῦ ἔρσηνος.

58. Τῶν ἀμφοτέρων λόγον οὐδένα ποιησάμενος, τὸ πρόσω ἐπορεύετο· σὺν δὲ οἱ ὁ πεζὸς στρατός. ὁ δὲ ταυτικός ἐξω τὸν
 5 Ἑλλησποντον πλείων παρὰ γῆν ἐκομίζετο, τὰ ἔμπαλιν πρήσσω τοῦ πεζοῦ. ὁ μὲν γὰρ πρὸς ἐσπέρην ἔπλεε ἐπὶ Σαρπηδονίης ἄκρης τὴν ἄπειν πριεύμενος, ἐς τὴν αὐτῷ προείρητο ἀπικομένῳ περιμένειν· ὁ δὲ καὶ ἠπειρον στρατὸς πρὸς ἧν τε καὶ ἡλίου ἀνατολᾶς ἐποιέετο τὴν ὁδὸν διὰ τῆς Χερσονήσου, ἐν δεξιῇ μὲν ἔχων
 10 τὸν Ἑλλης τάφον τῆς Ἀθάμαντος, ἐν ἀριστερῇ δὲ Καρδίην πόλιν. διὰ μέσης δὲ πορευόμενος πόλιος, τῇ οὐρομα τυγχάνει ἐὼν Ἀγορῇ, ἐνθ'εὔειεν δὲ κάμπιων τὸν κόλπον τὸν Μέλαινα καλεόμενον, καὶ Μέλαινα ποταμὸν, οὐκ ἀντισχόντα τότε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέειθρον, ἀλλ' ἐπιλιπόντα, τοῦτον τὸν ποταμὸν διαβὰς, ἐπ' οὐ καὶ ὁ κόλπος
 15 οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει, ἥτις πρὸς ἐσπέρην, Αἰνὸν τε πόλιν Αἰολίδα καὶ Στεντορίδα λίμνην παρεξιών, ἐς ὃ ἀπύκετο ἐς Δορίσκον.

59. Ὁ δὲ Δορίσκος ἔστι τῆς Θρηϊκῆς αἰγιαλός τε καὶ πεδῖον μέγα· διὰ δὲ αὐτοῦ ῥέει ποταμὸς μέγας Ἐβρος. ἐν τῷ τευχός τε ἐδίδμητο βασιλῆϊον, τοῦτο τὸ δὴ Δορίσκος κέκληται, καὶ Περσεῶν
 20 φρουρῇ ἐν αὐτῷ κατεστήκει ὑπὸ Δαρείου ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπεὶ τε ἐπὶ Σκύθας ἐστρατεύετο. Ἔδοξε ὦν τῷ Ξέρξῃ ὁ χῶρος εἶναι ἐπιτήδεος ἐνδιατάξαι τε καὶ ἐξαριθμῆσαι τὸν στρατὸν· καὶ ἐποίησε ταῦτα. τὰς μὲν δὴ νέας τὰς πάσας ἀπικομένας ἐς Δορίσκον οἱ ναύαρχοι, κελεύσαντος Ξέρξεω, ἐς τὸν αἰγιαλὸν τὸν προσεχέα
 25 Δορίσκῳ ἐκόμισαν, ἐν τῷ Σύλῃ τε Σαμοθρηϊκῇ πεπόλισται πόλις καὶ Ζώνη· τελευταία δὲ αὐτοῦ Σέρῳρειον, ἄκρη ὀνομαστή· ὁ δὲ χῶρος οὗτος τὸ παλαιὸν ἦν Κικόνων. ἐς τοῦτον τὸν αἰγιαλὸν κατασχόντες, τὰς νέας ἀνέψυχον ἀνέλκυσαντες. ὁ δὲ ἐν τῷ Δορίσκῳ τοῦτον τὸν χρόνον τῆς στρατιῆς ἀριθμὸν ἐποιέετο.

60. Ὅσον μὲν νυν ἕκαστοι παρῆχον πληθος, ἐς ἀριθμὸν οὐκ ἔχω εἶπαι τὸ ἀτρεκές· οὐ γὰρ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων· σύμπαντος δὲ τοῦ στρατοῦ τοῦ πεζοῦ τὸ πληθος ἐφάνη ἐβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες. Ἐξηρίθμυσαν δὲ τόνδε τὸν τρόπον. συναγαγόντες ἐς ἓνα χῶρον μυριάδα ἀνθρώπων, καὶ συννάξαντες ταύτην
 35 ὥς μάλιστα εἶχον, περιέγραψαν ἕξωθεν κύκλον· περιγράψαντες δὲ, καὶ ἀπάντες τοὺς μυρίους, αἵμασιτὴν περιέβαλον κατὰ τὸν κύκλον,

ὕψος ἀνέκουσαν ἀνδρὶ ἐς τὸν ὀμφαλόν. ταύτην δὲ ποιήσαντες, ἄλλους ἐσεβίβιζον ἐς τὸ περιοικοδομημένον· μέχρις οὐ πάντας τοῦτω τῷ τρόπῳ ἐξηρίθμησαν. ἀριθμήσαντες δὲ, κατὰ ἔθνηα διέτασσαν.

61. Οἱ δὲ στρατενόμενοι οἶδε ἔσαν. Πέρσαι μὲν ὧδε ἔσκεν- 5
 ασμένοι. περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον τιάρας καλεομένους, πέλους ἀπαγέας· περὶ δὲ τὸ σῶμα, κιθῶνας χειριδωτοὺς ποικίλους, λεπίδος σιδηρέης ὕψιν ἰχθυοειδούς· περὶ δὲ τὰ σκέλια, ἀνάξυρι-
 δας· ἀντὶ δὲ ἀσπίδων, γέβρα. ὑπὸ δὲ, φαριτριῶνις ἐκρέμαντο·
 αἰχμὰς δὲ βραχέας ἔχον, τόξα δὲ μεγάλα, ὑστατοὺς δὲ καλαμίρους· 10
 πρὸς δὲ, ἐγχειρίδια παρὰ τὸν δεξιὸν μηρὸν παραιωρούμενα ἐκ τῆς ζώνης. καὶ ἄρχοντα παρείχοντο Ὀιάνεια, τὸν Ἀμυστριος πατέρα, τῆς Ξέρξεω γυναικός. Ἐκαλέοντο δὲ πάλοι ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων Κηφῆνες, ὑπὸ μέντοι σφέων αὐτέων καὶ τῶν περιοίκων, Ἀρταῖοι. ἐπεὶ δὲ Περσεὺς ὁ Δανάης τε καὶ Διὸς ἀπίκετο παρὰ Κηφέα τὸν 15
 Βήλου, καὶ ἔσχε αὐτοῦ τὴν θυγατέρα Ἀνδρομέδην, γίνεται αὐτῷ πᾶσι τῷ οὐνομα ἔθετο Πέρσην. τοῦτον δὲ αὐτοῦ καταλείπει· ἐτύγχανε γὰρ ἄπαις ἔων ὁ Κηφεὺς ἔρσενος γόνου. ἐπὶ τούτου δὲ τὴν ἐπωνυμίην ἔσχον.

62. Μῆδοι δὲ τὴν αὐτὴν ταύτην ἐσταλμένοι ἐστρατεύοντο· 20
 Μηδικὴ γὰρ αὕτη ἡ σκευὴ ἐστὶ, καὶ οὐ Περσικὴ. οἱ δὲ Μῆδοι ἄρχοντα μὲν παρείχοντο Τιγράνην, ἄνδρα Ἀχαιμενίδην. ἐκαλέοντο δὲ πάλοι πρὸς πάντων Ἄριοι· ἀπικομένης δὲ Μηδείης τῆς Κολχίδος ἐξ Ἀθηνέων ἐς τοὺς Ἀρίους τούτους, μετέβαλον καὶ οὗτοι τὸ οὐνομα. αὐτοὶ δὲ περὶ σφέων ὧδε λέγουσι Μῆδοι. 25
 Κισσίοι δὲ στρατενόμενοι τὰ μὲν ἄλλα κατὰ περ Πέρσαι ἐσκενά-
 दाτο, ἀντὶ δὲ τῶν πύλων μιτρηφόροι ἔσαν. Κισσιῶν δὲ ἦρχε Ἀνάφης ὁ Ὀιάνειω. Τρκάνιοι δὲ κατὰ περ Πέρσαι ἐσεσάχατο, ἡγεμόνα παρεχόμενοι Μεγάπανον, τὸν Βαβυλῶνος ὑπερον του-
 τέων ἐπιτροπεύσαντα. 30

63. Ἀσσύριοι δὲ στρατενόμενοι περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον χάλκεά τε κράνηα καὶ πεπλεγμένα τρόπον τινὰ βάρβαρον οὐκ εὐαπῆγητον· ἀσπίδας δὲ καὶ αἰχμὰς καὶ ἐγχειρίδια παραπλήσια τῇσι Αἰγυπτίησι εἶχον· πρὸς δὲ, ῥόπαλα ξύλων τετιλωμένα σιδη-
 ρα, καὶ λινέους θώρηκας. οὗτοι δὲ ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων ἐκαλέοντο 35
 Σύριοι, ὑπὸ δὲ τῶν βαρβάρων Ἀσσύριοι ἐκλήθησαν. τουτέων δὲ μεταξὺ, Χαλδαῖοι. ἦρχε δὲ σφέων Ὀτάσπης ὁ Ἀρταχαίου.

64. Βάκτριοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἀγχότατα τῶν Μηδικῶν ἔχοντες ἐστρατεύοντο, τόξα δὲ καλύμινα ἐπιχώρια, καὶ αἰχμὰς βραχέας. Σάκαι δὲ οἱ Σκύθαι περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυρβασίᾳς ἐς ὅξυ ἀπιγμένας ὀρθὰς εἶχον πεπηγυίας, ἀναξυρίδας δὲ ἐνδεδύκεισαν· τόξα δὲ ἐπιχώρια, καὶ ἔγχειρίδια, πρὸς δὲ καὶ ἄξινας σαγύρις εἶχον. τούτους δὲ ἰόντας Σκύθας Ἀμυργίους, Σάκας ἐκάλειον· οἱ γὰρ Πέρσαι πάντας τοὺς Σκύθας καλεῖουσι Σάκας. Βακτριῶν δὲ καὶ Σακίων ἦρχε Τυτάσπης, ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης τῆς Κύρου.

10 65. Ἴνδοι δὲ εἴματα μὲν ἐνδεδυκότες ἀπὸ ξύλων πεποιημένα, τόξα δὲ καλύμινα εἶχον, καὶ οὔστους καλαμίνας· ἐπὶ δὲ, σιδηρον ἦν. ἐσταλμένοι μὲν δὴ ἔσαν οὕτω Ἴνδοι· προσητετάχατο δὲ συστρατευόμενοι Φάρναζάδῃ τῷ Ἀρταβάτῳ.

66. Ἄριοι δὲ τόξοις μὲν ἐσκευασμένοι ἔσαν Μηδικοῖσι, τὰ 15 δὲ ἄλλα κατὰ περ Βάκτριοι. Ἀρίων δὲ ἦρχε Σισάμνης ὁ Τυάριος. Πάρθοι δὲ, καὶ Χοράσμιοι, καὶ Σογδοὶ τε καὶ Γανδαριοὶ καὶ Λαδίκαι, τὴν αὐτὴν σκευὴν ἔχοντες τὴν καὶ Βάκτριοι, ἐστρατεύοντο. τούτων δὲ ἦρχον οἷδε. Πάρθων μὲν καὶ Χορασμίων, Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκειω· Σογδῶν δὲ, Ἀζάνης ὁ Ἀρταίου· Γαν- 20 δαρίων δὲ καὶ Λαδικίων, Ἀρτύφιος ὁ Ἀρταβάνου.

67. Κάσπιοι δὲ σισύρνας τε ἐνδεδυκότες, καὶ τόξα ἐπιχώρια καλύμινα ἔχοντες καὶ ἀκινάκεις, ἐστρατεύοντο. οὗτοι μὲν οὕτω ἐσκευάδατο, ἡγεμόνα παρεχόμενοι Ἀριόμαρδον τὸν Ἀρτυφίου ἀδελφεόν. Σαράγγαι δὲ εἴματα μὲν βεβαμμένα ἐνέπρεπον ἔχοντες· 25 πέδιλα δὲ ἐς γόνυ ἀνατείνοντα εἶχον, τόξα δὲ καὶ αἰχμὰς Μηδικάς. Σαραγγίων δὲ ἦρχε Φερενδάτης ὁ Μεγαβάζου. Πάκτιες δὲ σισυρνοφόροι τε ἔσαν, καὶ τόξα ἐπιχώρια εἶχον καὶ ἔγχειρίδια. Πάκτιες δὲ ἄρχοντα παρείχοντο Ἀρτύνην τὸν Ἰθαμάτῳ.

68. Οὐτίοι δὲ καὶ Μύκοι τε καὶ Παρικανῖοι ἐσκευασμένοι 30 ἔσαν κατὰ περ Πάκτιες. τούτων δὲ ἦρχον οἷδε. Οὐτίων μὲν καὶ Μύκων, Ἀρσαμένης ὁ Δαρείου· Παρικανίων δὲ, Σιρομίτρης ὁ Οἰοβάζου.

69. Ἀράβιοι δὲ ζειράς ὑπεζωσμένοι ἔσαν· τόξα δὲ παλίντονα εἶχον πρὸς δεξιὰ, μακρά. Αἰθίοπες δὲ παρδαλέας τε καὶ λεοντέας 35 ἐναμμένοι, τόξα δὲ εἶχον ἐκ φοίνικος σπάθης πεποιημένα μακρά, τετραπηχέων οὐκ ἐλάσσων· ἐπὶ δὲ, καλαμίνας οὔστους μικρούς·

ἀντὶ δὲ αἰδήρου ἐπὶν λίθος, ὃς ἐς πεποιημένος, τῷ καὶ τὰς σφρη-
γίδας γλύφουσι. ἄπρὸς δὲ, αἰχμὰς εἶχον· ἐπὶ δὲ, κέρως δορκάδος
ἐπὶν ὃς πεποιημένον, τρόπον λόγχης· εἶχον δὲ καὶ ῥόπαλα τυ-
λωτά. τοῦ δὲ σώματος τὸ μὲν ἡμισυ ἐξηλείφοντο γύψῳ ἰόντες ἐς
μάχην, τὸ δ' ἕτερον ἡμισυ μίλιθ. Ἀραβίων δὲ καὶ Αἰθιοπῶν τῶν 5
ὑπὲρ Αἰγύπτου οἰκημένων ἦρχε Ἀρσάμης ὁ Δαρείου καὶ Ἀρτυ-
στάνης τῆς Κύρου θυγατρός· τὴν μάλιστα στέρξας τῶν γυναικῶν
Δαρεῖος εἰκὼ χρυσεὴν σφυρήλατον ἐποίησατο. τῶν μὲν δὲ ὑπὲρ
Αἰγύπτου Αἰθιοπῶν καὶ Ἀραβίων ἦρχε Ἀρσάμης.

70. Οἱ δὲ ἀπὸ ἡλίου ἀνατολίων Αἰθιοπες, (διῆλθον γὰρ δὴ 10
ἐστρατεύοντο,) προσεειτάχато τοῖσι Ἰνδοῖσι, διαλλάσσοντες εἶδος
μὲν οὐδὲν τοῖσι ἐτέροισι, φωνὴν δὲ καὶ τρίχωμα μῶνον. οἱ μὲν
γὰρ ἀπ' ἡλίου Αἰθιοπες ἰδυτριχῆς εἰσι· οἱ δὲ ἐκ τῆς Αἰθύνης
οὐλότατον τρίχωμα ἔχουσι πάντων ἀνθρώπων. οὗτοι δὲ οἱ ἐκ τῆς
Ἀσίης Αἰθιοπες τὰ μὲν πλεῖον κατὰ περ Ἰνδοὶ ἐσισάχато, προμε- 15
τωπίδια δὲ ἵππων εἶχον ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι, σὺν τε τοῖσι ὡς ἐκδε-
δαρμένα καὶ τῇ λοφιῇ· καὶ ἀντὶ μὲν λόφου ἢ λοφιῇ κατέχρα· τὰ
δὲ ὡς τῶν ἵππων ὀρθὰ πεπηγότα εἶχον· προβλήματα δὲ ἀντ'
ἀσπίδων ἐποιεῦντο γερῶν δοῦς.

71. Αἰβυες δὲ σκευὴν μὲν σκυτίνην ἦϊσαν ἔχοντες, ἀκοντίοισι 20
δὲ ἐπικαύτοισι χρεώμενοι. ἄρχοντα δὲ παρῆλθον Μασσαύην τὸν
Ὀαρίζον.

72. Παφλαγόνες δὲ ἐστρατεύοντο, ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι
ἔχοντες κράνια πεπλεγμένα, ἀσπίδας δὲ σμικρὰς, αἰχμὰς δὲ οὐ
μεγάλας· πρὸς δὲ, ἀκόντια καὶ ἐγχειρίδια· περὶ δὲ τοὺς πόδας, 25
πέδιλα ἐπιχώρια ἐς μέσην κνήμην ἀνατείνοντα. Αἰγυες δὲ καὶ
Ματιηνοὶ, καὶ Μαριανδύνοι τε καὶ Σύροι, τὴν αὐτὴν ἔχοντες Πα-
φλαγόσι, ἐστρατεύοντο. οἱ δὲ Σύροι οὗτοι ὑπὸ Περσέων Καππα-
δόκαι καλέονται. Παφλαγόνων μὲν νυν καὶ Ματιηῶν Δῶτος ὁ
Μεγασίδρου ἦρχε· Μαριανδυνῶν δὲ καὶ Αἰγύων, καὶ Σύρων, 30
Γωβρῆς ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀρτυστάνης.

73. Φρύγες δὲ ἀγχοτάτω τῆς Παφλαγονικῆς σκευὴν εἶχον,
ὀλλγον παραλλάσσοντες. οἱ δὲ Φρύγες, ὡς Μακεδόνες λέγουσι,
ἐκαλέοντο Βρίγες χρόνον ὅσον Εὐρωπῆται ἰόντες σύνοικοι ἔσαν
Μακεδόσι· μεταβάντες δὲ ἐς τὴν Ἀσίην, ἅμα τῇ χώρῃ καὶ τὸ 35
οὔνομα μετέβαλον ἐς Φρύγας. Ἀρμένιοι δὲ κατὰ περ Φρύγες

ἑσασάχατο, ἰόντες Φρυγῶν ἄποικοι. τούτων συναμφοτέρων ἦρχε Ἀριόχμης, Λαρείου ἔχων θυγατέρα.

74. Λυδοὶ δὲ ἀγχοτάτω τῶν Ἑλληνικῶν εἶχον ὄπλα. οἱ δὲ Λυδοὶ Μηῖονες ἐκαλεῦντο τὸ πάλαι· ἐπὶ δὲ Λυδοῦ τοῦ Ἰνυος
 5 ἔσχον τὴν ἐπωρυμίην, μεταβαλόντες τὸ οὖνομα. Μυσοὶ δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον κράνεα ἐπιχώρια, ἀσπίδας δὲ σμικρὰς· ἀκοντίοισι δὲ ἐχρέωντο ἐπικαύτοισι. οὗτοι δὲ εἰσι Λυδῶν ἄποικοι· ἀπ' Οὐλύμπου δὲ οὔρεος καλέονται Οὐλυμπιηνοί. Λυδῶν δὲ καὶ Μυσῶν ἦρχε Ἀρταφέρνης ὁ Ἀρταφέρνης, ὃς ἐς Μαραθῶνα
 10 ἐσέβαλε ἅμα Λάτι.

75. Θρηῖκες δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἄλωπεκίας ἔχοντες ἐστρατεύοντο, περὶ δὲ τὸ σῶμα, κιθῶνας· ἐπὶ δὲ, ζειράς περιβεβλημένοι ποικίλας· περὶ δὲ τοὺς πόδας τε καὶ τὰς κνήμας, πίδαλα νεβρῶν· πρὸς δὲ, ἀκοντιά τε καὶ πέλτας καὶ ἐγχειρίδια σμικρά.
 15 οὗτοι δὲ διαβάντες μὲν ἐς τὴν Ἀσίην ἐκλήθησαν Βιθυνοί· τὸ δὲ πρότερον ἐκαλέοντο, ὥς αὐτοὶ λέγουσι, Στρυμόνιοι, οἰκίσαντες ἐπὶ Στρυμόνι· ἔξανασιτῆναι δὲ φασὶ ἐξ ἡθέων ὑπὸ Τύκρων τε καὶ Μυσῶν. Θρηῖκων δὲ τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἦρχε Βασσάκης ὁ Ἀρταβάνου.

20 76. ἀσπίδας δὲ ὠμοβοῖνας εἶχον σμικρὰς, καὶ πρόβλους δύο λυκοειρέας ἑκαστος εἶχε· ἐπὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι κράνεα χάλκεα· πρὸς δὲ τοῖσι κράνεσι, ὠτιά τε καὶ κέρα προσῆν βοδὸς χάλκεα· ἐπῆσαν δὲ καὶ λόφοι· τὰς δὲ κνήμας ῥάκεισι φοινικείοισι κατελλίχατο. ἐν τούτοις τοῖσι ἀνδράσι Ἄρεός ἐστι χρησιμώτερος.

25 77. Καβηλείς δὲ οἱ Μηῖονες, Λασόνιοι δὲ καλούμενοι, τὴν αὐτὴν Κίλιξιν εἶχον σκευήν· τὴν ἐγὼ, ἐπεὰν κατὰ τὴν Κιλικίαν τάξιν διεξιὼν γένωμαι, τότε σημανέω. Μιλύαι δὲ αἰχμὰς τε βραχείας εἶχον, καὶ εἴματα ἐνεπεπορπέατο. εἶχον δὲ αὐτέων τόξα μετεξέτεροι Λύκιοι· περὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι ἐκ διφθερέων πεποιημένας κυνέας. τούτων πάντων ἦρχε Βάδρης ὁ Τυτάνης.

78. Μόσχοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας ξυλῖνας εἶχον, ἀσπίδας δὲ καὶ αἰχμὰς σμικρὰς· λόγχοι δὲ ἐπῆσαν μεγάλαι. Τιβαρηνοὶ δὲ, καὶ Μάκρωνες, καὶ Μοσύνοικοι, κατὰ περ Μόσχοι ἐσκευασμένοι ἐστρατεύοντο. τούτους δὲ συνέτασσον ἄρχοντες οἶδε·
 30 Μόσχους μὲν καὶ Τιβαρηνοὺς, Ἀριόμαρδος ὁ Λαρείου τε παῖς καὶ Πάρμνος τῆς Σμέρδιος τοῦ Κύρου· Μάκρωνας δὲ καὶ Μοσυ-

νοίκους, Ἀρταύκτης ὁ Χεράσιμος, ὃς Σησιτὸν τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ ἐπετρόπενε.

79. Μῆρες δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ἐπιχώρια πλεκτὰ εἶχον, ἀσπίδας δὲ δερματῖνας σμικρὰς, καὶ ἀκόντια. Κόλχοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ξύλινα, ἀσπίδας δὲ ὠμοβοῖνας σμικρὰς, αἰχμὰς τε βραχείας· πρὸς δὲ, καὶ μαχαίρας εἶχον. Μαρῶν δὲ καὶ Κόλχων ἦρχε Φαρανδάτης ὁ Τιάσπιος. Ἀλαρόδιοι δὲ καὶ Σάσπειρες κατὰ περ Κόλχοι ὀπλισμένοι ἐστρατεύοντο. τούτων δὲ Μασίστιος ὁ Σιρομίτρεω ἦρχε.

80. Τὰ δὲ νησιωτικὰ ἔθνηα τὰ ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης ἐπόμενα, νήσων δὲ ἐν τῇσι τοὺς ἀνασπάστους καλεομένους κατοικίει βασιλεὺς, ἀγχοιάτω τῶν Μηδικῶν εἶχον ἐσθῆτά τε καὶ ὄπλα. τούτων δὲ τῶν νησιωτικῶν ἦρχε Μαρδόντης ὁ Βαγαίου, ὃς ἐν Μυκάλῃ στρατηγίων δευτέρῳ ἔτεϊ τούτων ἐτελεύτησε ἐν τῇ μάχῃ.

81. Ταῦτα ἦν τὰ κατ' ἡπειρον στρατευόμενά τε ἔθνηα, καὶ τεταγμένα ἐς τὸ πεζόν. τούτου ὦν τοῦ στρατοῦ ἦρχον οὗτοι οἵπερ εἰρέαται· καὶ οἱ διατάξαντες καὶ ἐξαριθμήσαντες οὗτοι ἔσαν, καὶ χιλιάρχας τε καὶ μυριάρχας ἀποδέξαντες· ἑκατοντάρχας δὲ καὶ δεκάρχας οἱ μυριάρχαι. τελέων δὲ καὶ ἐθνέων ἔσαν ἄλλοι σημάτων· ἔσαν μὲν δὴ οὗτοι, οἵπερ εἰρέαται, ἄρχοντες.

82. Ἐστρατήγεον δὲ τούτων τε καὶ τοῦ σύμπαντος στρατοῦ τοῦ πεζοῦ, Μαρδονίος τε ὁ Γωβρύεω, καὶ Τριτανταίχμης ὁ Ἀρταβάνου, τοῦ γνώμην θιμένου μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ Σμερδομένης ὁ Ὀτάνεω (Δαρείου ἀμφότεροι οὗτοι ἀδελφεῶν παῖδες, ἔρξῃ δὲ ἐγένοντο ἀνεψιοί·) καὶ Μασίστις ὁ Δαρείου τε καὶ Αἰόσσης παῖς, καὶ Γέργις ὁ Ἀρίζου, καὶ Μεγάβυζος ὁ Ζωπύρου.

83. Οὗτοι ἔσαν στρατηγοὶ τοῦ σύμπαντος στρατοῦ πεζοῦ, χωρὶς τῶν μυρίων. τῶν δὲ μυρίων τούτων Περσέων τῶν ἀπολεγμένων ἐστρατήγεε μὲν Τῦάρνης ὁ Τῦάρνης. ἐκαλέοντο δὲ Ἀθάνατοι οἱ Πέρσαι οὗτοι ἐπὶ τοῦδε. εἴ τις αὐτέων ἐξέλιπε τὸν ἀριθμὸν, ἢ θανάτῳ βιθθεὶς ἢ νόσῳ, ἄλλος ἀνὴρ ἀραίρητο· καὶ ἐγένοντο οὐδαμὰ οὔτε πλεῦνες μυρίων, οὔτε ἐλάσσονες. Κόσμον δὲ πλεῖστον παρείχοντο διὰ πάντων Πέρσαι, καὶ αὐτοὶ ἄριστοι ἔσαν. σκευὴν μὲν τοιαύτην εἶχον ἥπερ εἶρηται· χωρὶς δὲ χρυσόν τε πολλόν καὶ ἄφθονον ἔχοντες ἐνέπρεπον. ἄρμαμάξας τε ἅμα

ἤγοντο, ἐν δὲ παλλακὰς, καὶ θεραπευτήν πολλήν τε καὶ εὖ ἔσκευασμένην. οὕτα δὲ σφι, χωρὶς τῶν ἄλλων στρατιωτῶν, κάμηλοι τε καὶ ὑποζύγια ἤγον.

84. Ἴππευε δὲ ταῦτα τὰ ἔθνεα· πλὴν οὐ πάντα παρείχeto
5 ἔππον, ἀλλὰ ιοσάδε μοῦνα. Πέρσαι μὲν τὴν αὐτὴν ἔσκευασμένοι
καὶ ὁ πεζὸς αὐτέων· πλὴν ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι εἶχον μετεξέτεροι
αὐτέων καὶ χάλκεα καὶ σιδήρεια ἐξεληλαμένα ποιήματα.

85. Εἰσι δὲ τινες νομάδες ἄνθρωποι Συγάριοι καλεόμενοι,
ἔθνος μὲν Περσικὸν καὶ φωνῇ, σκευὴν δὲ μεταξὺ ἔχουσι πεποίημέ-
10 νην τῆς τε Περσικῆς καὶ τῆς Πακτυϊκῆς· οἱ παρείχοντο μὲν ἔππον
ὀκτακισχίλην, ὅπλα δὲ οὐ νομίζουσι ἔχειν οὔτε χάλκεα, οὔτε σιδή-
ρεια, ἔξω ἐγχειριδίων. χρώονται δὲ σιρῇσι πεπλεγμένῃσι ἐξ ἱμάν-
των· ταύτησι πίσυνοι ἔρχονται ἐς πόλεμον. ἡ δὲ μάχη τουτέων
τῶν ἀνδρῶν ἦδε· ἐπεὶ ἀν συμμίσγῳσι τοῖσι πολεμίοισι, βύλλουσι
15 τὰς σειρὰς, ἐπ' ἄκρῳ βρόχους ἐχούσας. ὅτεν δ' ἂν τύχη, ἦν τε
ἔππον, ἦν τε ἀνθρώπου, ἐπ' ἑωυτὸν ἔλκει· οἱ δὲ ἐν ἔρκει ἐμπα-
λασσόμενοι διαφθείρονται. τουτέων μὲν αὕτη ἡ μάχη· καὶ ἐπε-
τειάχato ἐς τοὺς Πέρσας.

86. Μῆδοι δὲ τὴν περ ἐν τῷ πεζῷ εἶχον σκευὴν· καὶ Κίςσιοι
20 ὡσαύτως. Ἴνδοι δὲ σκευὴ μὲν ἐσεσάχato τῇ αὐτῇ καὶ ἐν τῷ πεζῷ,
ἤλαυνον δὲ καμήλας καὶ ἄρματα· ὑπὸ δὲ τοῖσι ἄρμασι ὑπῆσαν
ἵπποι καὶ ὄνοι ἄγριοι. Βάκτιριοι δὲ ἐσκευάδato ὡσαύτως καὶ ἐν
τῷ πεζῷ, καὶ Κάσπιοι ὁμοίως. Αἰβυες δὲ καὶ αὐτοὶ κατὰ περ ἐν
τῷ πεζῷ· ἤλαυνον δὲ καὶ οὗτοι πάντες ἄρματα. ὥς δ' αὐτως
25 Κάσπειροι καὶ Παρικάνιοι ἐσεσάχato ὁμοίως καὶ ἐν τῷ πεζῷ.
Ἀράβιοι δὲ σκευὴν μὲν εἶχον τὴν αὐτὴν ἦν καὶ ἐν τῷ πεζῷ·
ἤλαυνον δὲ πάντες καμήλους, ταχυτῆτα οὐ λειπομένης ἵππων.

87. Ταῦτα τὰ ἔθνεα μοῦνα ἵππευεν. ἀριθμὸς δὲ τῆς ἵππου
ἐγένετο ὀκτὼ μυριάδες, πάρεξ τῶν καμήλων καὶ τῶν ἁρμάτων. Οἱ
30 μὲν νυν ἄλλοι ἵππεις ἐτειάχato κατὰ τέλεια· Ἀράβιοι δὲ ἔσχατοι
ἐπετειάχato. αἶτε γὰρ τῶν ἵππων οὔτι ἀνιχομένων τὰς καμήλους,
ὔστεροι ἐτειάχato, ἵνα μὴ φοβέοιτο τὸ ἱππικόν.

88. Ἴππαρχοι δὲ ἔσαν Ἀρμαμίδρης τε καὶ Τίθαιος, Δύτιος
παῖδες. ὁ δὲ τρίτος σφι συνἱππαρχος Φαρνούχης καταλέλειπτο
35 ἐν Σάρδισι νοσέων· ὥς γὰρ ὀρμέωντο ἐκ Σαρδίων, ἐπὶ συμφορῇν
ἀνέπεσε ἀνεθίλητον. ἐλαύνοντι γὰρ οἱ ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου

ὑπὲδραμε κύων· καὶ ὁ ἵππος οὐ προῖδῶν, ἐφοβήθη τε καὶ σιὰς ὀρθὸς ἀπεσιείσατο τὸν Φαργούχτα. πεσὼν δὲ αἱμά τε ἤμει, καὶ ἐς φθίσιν περιήλθε ἡ νοῦσος. τὸν δὲ ἵππον αὐτίκα κατ' ἀρχὰς ἐποίησαν οἱ οἰκέται ὡς ἐκέλευε· ἐς τὸν χώρον ἐν τῷ περ κατέβαλε τὸν δεσπότηα ἀπαγαγόντες, ἐν τοῖσι γούνασι ἀπείταμον τὰ σκέλεα. Ἐ Φαργούχης μὲν οὕτω παρελύθη τῆς ἡγεμονίης.

89. Τῶν δὲ τριηρέων ἀριθμὸς μὲν ἐγένετο ἑπτὰ καὶ διηκόσιαι καὶ χίλιαι· παρείχοντο δὲ αὐτὰς οἶδε. Φοίνικες μὲν σὺν Συρίοις τοῖσι ἐν τῇ Παλαιστίνῃ τριηκουσίας, ὥδε ἐσκευασμένοι. περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας· εἶχον ἀγχοτάτω πεποιημένας τρόπον τὸν 10 Ἑλληνικόν, ἐνδεδυκότες δὲ θώρηκας λινέους· ἀσπίδας δὲ ἔτυς οὐκ ἐχούσας εἶχον, καὶ ἀκόντια. οὗτοι δὲ οἱ Φοίνικες τὸ παλαιὸν οἴκον, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσῃ· ἐνθ' αὖτε δὲ ὑπερβάντες τῆς Συρίας οἰκέουσι τὰ παρὰ θάλασσαν. τῆς δὲ Συρίας τοῦτο τὸ χωρίον καὶ τὸ μέχρι Αἰγύπτου πᾶν Παλαιστίνῃ 15 καλεῖται. Αἰγύπτιοι δὲ νέας παρείχοντο διηκουσίας. οὗτοι δὲ εἶχον περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνηα χηλυτὰ, ἀσπίδας δὲ κοίλας τὰς ἔτυς μεγάλας ἐχούσας, καὶ δόρατά τε ναύμαχα, καὶ τύκους μεγάλους. τὸ δὲ πλῆθος αὐτέων θωρηκοφόροι ἔσαν, μαχαίρας δὲ μεγάλας εἶχον. οὗτοι μὲν οὕτω ἐσταλάδατο. 20

90. Κύπριοι δὲ παρείχοντο νέας πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, ἐσκευασμένοι ὥδε. τὰς μὲν κεφαλὰς εἰλίχατο μίτροισι οἱ βασιλεῖς αὐτέων· οἱ δὲ ἄλλοι εἶχον κιθῶνας· τὰ δὲ ἄλλα κατὰ περ Ἑλληνες. Τούτων δὲ τσαάδε ἔθνεά ἐστι· οἱ μὲν ἀπὸ Συλαμῖνος καὶ Ἀθηνέων· οἱ δὲ ἀπὸ Ἀρκαδίας· οἱ δὲ ἀπὸ Κύθνου· οἱ δὲ ἀπὸ 25 Φοινίκης· οἱ δὲ ἀπὸ Αἰθιοπίας, ὡς αὐτοὶ Κύπριοι λέγουσι.

91. Κίλικες δὲ ἑκατὸν παρείχοντο νέας. οὗτοι δ' αὖ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνηα ἐπιχώρια, λαισήϊά τε εἶχον ἀντ' ἀσπίδων ὤμοβοείης πεποιημένα, καὶ κιθῶνας εἰρινέους ἐνδεδυκότες· δύο δὲ ἀκόντια ἕκαστος καὶ ξίφος εἶχον, ἀγχοτάτω τῇσι Αἰγυπτίῃσι μα- 30 χαίρησι πεποιημένα. Οὗτοι μὲν τὸ παλαιὸν Τραχαιοὶ ἐκαλέοντο· ἐπὶ δὲ Κίλικος τοῦ Ἀγήνορος, ἀνδρὸς Φοίνικος, ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην. Πάμφυλοι δὲ τριήκοντα παρείχοντο νέας, Ἑλληνικοῖσι ὀπλοισι ἐσκευασμένοι. οἱ δὲ Πάμφυλοι οὗτοι εἰσὶ τῶν ἐκ Τροίης ἀποσκευασθέντων ἅμα Ἀμφιλόχῳ καὶ Κάλχαντι. 35

92. Λύκιοι δὲ παρείχοντο νέας πεντήκοντα, θωρηκοφόροι τε

έόντες καὶ κνημιδοφόροι. εἶχον δὲ τύζα κρानεῖνα, καὶ οἷστοὺς
καλαμίνους ἀπτέρους, καὶ ἀκόντια· ἐπὶ δὲ, αἰγὸς δέρματα περὶ
τοὺς ὤμους αἰωρεύμενα· περὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι πύλους πιερούσαι
περιεστεφανωμένους· ἔγχειρίδια δὲ καὶ δρέπανα εἶχον. Λύκιοι
5 δὲ Τερμίλαι ἐκαλέοντο, ἐκ Κρήτης γεγονότες· ἐπὶ δὲ Λύκου τοῦ
Πανδίωνος, ἀνδρὸς Ἀθηναίου, ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην.

93. Λωριεῖς δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίης τριήκοντα παρείχοντο νέας,
ἔχοντές τε Ἑλληνικὰ ὄπλα, καὶ γεγονότες ἀπὸ Πελοποννήσου.
Κῆρες δὲ ἑβδομήκοντα παρείχοντο νέας, τὰ μὲν ἄλλα κατὰ περ
10 Ἑλληνες εὐταλμένοι· εἶχον δὲ καὶ δρέπανα καὶ ἔγχειρίδια. οὗτοι
δὲ οἵτινες πρότερον ἐκαλέοντο, ἐν τοῖσι πρῶτοις τῶν λόγων εἴρηται.

94. Ἴωνες δὲ ἑκατὸν νέας παρείχοντο, ἐσκευασμένοι ὡς Ἑλλη-
νες. Ἴωνες δὲ, ὅσον μὲν χρόνον ἐν Πελοποννήσῳ οἴκειον τὴν νῦν
καλειομένην Ἀχαιίην, καὶ πρὶν ἢ Λαλαόν τε καὶ Σοῦθον ἀπικέσθαι
15 ἐς Πελοπόννησον, ὡς Ἑλληνες λέγουσι, ἐκαλέοντο Πελασγοὶ Αἰ-
γιαεῖς· ἐπὶ δὲ Ἴωνος τοῦ Σοῦθου, Ἴωνες.

95. Νησιῶται δὲ ἑπτὰκαίδεκα παρείχοντο νέας, ὥπλισμένοι
ὡς Ἑλληνες. καὶ τοῦτο Πελασγικὸν ἔθνος, ὕστερον δὲ Ἰωνικὸν
ἐκλήθη κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ δυωδεκαπόλιες Ἴωνες οἱ ἀπ’
20 Ἀθηνῶν. Αἰολεῖς δὲ ἑξήκοντα νέας παρείχοντο, ἐσκευασμένοι τε
ὡς Ἑλληνες, καὶ τὸ πάλαι καλεόμενοι Πελασγοὶ, ὡς Ἑλλήνων
λόγος. Ἑλλησπόντιοι δὲ πλὴν Ἀβυδηῶν· Ἀβυδηνοῖσι γὰρ προσ-
ετέτακτο ἐκ βασιλῆος, κατὰ χώραν μένουσι, φύλακας εἶναι τῶν
γεφυρέων· οἱ δὲ λοιποὶ οἱ ἐκ τοῦ Πόντου στρατευόμενοι παρεί-
25 χοντο μὲν ἑκατὸν νέας, ἐσκευασμένοι δὲ ἔσαν ὡς Ἑλληνες. οὗτοι
δὲ Ἰώνων καὶ Λωριέων ἄποικοι.

96. Ἐπεβάτευον δὲ ἐπὶ πασίων τῶν νεῶν Πέρσαι, καὶ Μῆδοι,
καὶ Σάκαι. τούτων δὲ ἄριστα πλεούσας παρείχοντο νέας Φοι-
νικες, καὶ Φοινίκων Σιδώνιοι. Τούτοις πᾶσι, καὶ τοῖσι ἐς τὸν
30 πεζὸν τεταγμένοις αὐτέων, ἐπῆσαν ἐκάστοις ἐπικώριοι ἡγεμόνες·
τῶν ἐγὼ, οὐ γὰρ ἀναγκαίη ἐξέργομαι ἐς ἱστορίας λόγον, οὐ παρα-
μέμνημαι. οὔτε γὰρ ἔθνεος ἐκάστου ἐπάξιον ἔσαν οἱ ἡγεμόνες·
ἐν τε ἔθνεϊ ἐκάστῳ ὅσαι περ πόλεις, τοσοῦτοι καὶ ἡγεμόνες ἔσαν.
εἶποντο δὲ ὡς οὐ στρατηγοὶ, ἀλλ’ ὥσπερ οἱ ἄλλοι στρατευόμενοι
35 δοῦλοι. ἐπεὶ στρατηγοὶ τε οἱ τὸ πᾶν ἔχοντες κράτος, καὶ ἄρχοντες
τῶν ἐθνῶν ἐκάστων, ὅσοι αὐτέων ἔσαν Πέρσαι, εἰρέαται μοι.

97. Τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἐστρατήγεον οἶδε· Ἀριαβίγνης τε ὁ Δαρείου, καὶ Περξιάσπης ὁ Ἀσπαθίνεω, καὶ Μεγάβαζος ὁ Μεγαβάτεω, καὶ Ἀχαιμένης ὁ Δαρείου. τῆς μὲν Ἰάδος τε καὶ Καρικῆς στρατιῆς Ἀριαβίγνης, ὁ Δαρείου τε παῖς καὶ τῆς Ἰωβρυέω θιγατρός· Αἰγυπτίων δὲ ἐστρατήγεε Ἀχαιμένης, Ξέρξεω ἐὼν ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεός· τῆς δὲ ἄλλης στρατιῆς ἐστρατήγεον οἱ δύο. 5
τριηκόντεροι δὲ, καὶ πεντηκόντεροι, καὶ χίρουνροι, καὶ ἱλπαγωγὰ πλοῖα μακρὰ συνελθόντα ἐς τὸν ἀριθμὸν ἐφάνη τρισχίλια.

98. Τῶν δὲ ἐπιπλέοντων μετὰ γε τοὺς στρατηγοὺς οἶδε ἔσαν οἱ ὀνομαστώτατοι· Σιδώνιος Τετράμνησιος Ἀνύσον, καὶ Τύριος 11
Μάπην Σιρώμον, καὶ Ἀράδιος Μέρβαλος Ἀγβάλου, καὶ Κίλιξ Σύνεινσις Ὁρομέδοντος, καὶ Λύκιος Κυβεργιάκος Σίκα· καὶ Κύπριωι, Ἰόργος τε ὁ Χέρσιος, καὶ Τιμῶναξ ὁ Τιμαγόρεω· καὶ Καρῶν, Ἰστιάδης τε ὁ Τύμνεω, καὶ Πίλγρης ὁ Σελδώμον, καὶ Δαμασίθυμος ὁ Κανδαύλεω. 15

99. Τῶν μὲν νυν ἄλλων οὐ παραμείνῃμαι ταξιαρχέων, ὥς οὐκ ἀναγκαζόμενος· Ἀρτεμισίης δὲ, τῆς μάλιστα θῶμα ποιεῦμαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευσασμένης γυναικός, ἥτις, ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρός, αὐτὴ τε ἔχουσα τὴν τυραννίδα, καὶ παιδὸς ὑπάρχοντος νεγιέω, ὑπὸ λήματός τε καὶ ἀνδρητῆς ἐστρατεύετο, οὐδεμιῆς 20
ἐούσης οἱ ἀναγκαίης. οὐνομα μὲν δὴ ἦν αὐτῇ Ἀρτεμισίη, θυγάτηρ δὲ ἦν Λυγδάμιος· γένος δὲ ἐξ Ἀλικαρνησοῦ τὰ πρὸς πατρός, τὰ μητρόθεν δὲ Κρήσσα. ἡγεμόνευε δὲ Ἀλικαρνησέων τε καὶ Κῶων καὶ Νισυρίων τε καὶ Καλυδονίων, πέντε νέας παρεχομένη. καὶ συναπάσης τῆς στρατιῆς, μετὰ γε τὰς Σιδωνίων, νέας εὐδοξο- 25
τάτας παρῆλθετο, πάντων τε τῶν συμμάχων γνώμας ἀρίστας βασιλεῖ ἀπεδείξατο. τῶν δὲ κατέλεξα πολλῶν ἡγεμονεύειν αὐτῇ, τὸ ἔθνος ἀποφαίνω πᾶν ἐὼν Δωρικόν· Ἀλικαρνησοῦν μὲν, Τροιζηνίους· τοὺς δὲ ἄλλους, Ἐπιδαυρίους. Ἐς μὲν τουσόνδε ὁ ναυτικὸς στρατὸς εἴρηται. 30

100. Ξέρξης δὲ, ἐπεὶ ἡρίθμησέ τε καὶ διετάχθη ὁ στρατὸς, ἐπεθύμησε αὐτὸς σφειας διεξελάσας θείσασθαι. μετὰ δὲ, ἐποίησεν ταῦτα, καὶ διεξιλαύνων ἐπὶ ἄρματος παρὰ ἔθνος ἕν ἕκαστον ἐπυνθάνετο· καὶ ἀπέγραφον οἱ γραμματισταί· ἕως ἐξ ἐσχάτων ἐς ἔσχατα ἀπῆκετο καὶ τῆς ἵππου καὶ τοῦ πεζοῦ. ὥς δὲ ταῦτα οἱ 35
ἐπεποίητο, τῶν νεῶν κατελκυθεισίων ἐς Θάλασσαν, ἐνθαῦτα ὁ

ἄφξης μετεκβὰς ἐκ τοῦ ἄρματος ἐς νῆα Σιδωνίην ἔζητο ὑπὸ σκητῇ χρυσῇ· καὶ παρῆπλε παρὰ τὰς πρῶρας τῶν νεῶν, ἐπειρωτῶν τε ἐκάστας ὁμοίως καὶ τὸν πεζόν, καὶ ἀπογραφόμενος. τὰς δὲ νέας οἱ ναύαρχοι ἀναγαγόντες ὅσον τε τέσσερα πλέθρα ἀπὸ τοῦ αἰγια-
 5 λοῦ ἀνεκώχουν, τὰς πρῶρας ἐς γῆν τρέψαντες πάντες μετωπηδόν, καὶ ἐξοπλίσαντες τοὺς ἐπιβάτας ὥς ἐς πόλεμον. ὁ δ' ἐντὸς τῶν πρωρέων πλέων ἐθνεῖτο καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ.

101. Ὡς δὲ καὶ ταύτας διεξέπλωσε, καὶ ἐξέβη ἐκ τῆς νεὸς, μετεπέμψατο Δημάρητον τὸν Ἀρλσιτωνος, συστρατευόμενον αὐτῷ
 10 ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. καλέσας δ' αὐτὸν, εἶρετο τάδε· “Δημάρητε, νῦν μοι σὲ ᾄδῃ τι ἔστι ἐπείρυσθαι τὰ θέλω. σὺ εἰς Ἑλλήν τε, καὶ, ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι σεῦ τε καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἐς λόγους ἀπικνεομένων, πόλιος οὐτ' ἐλαχίστης, οὐτ' ἀσθενεστάτης. νῦν ὦν μοι τόδε φράσον, εἰ Ἕλληνες ὑπομενεύουσι χεῖρας ἐμοὶ
 15 ἀνταειρόμενοι. οὐ γάρ, ὥς ἐγὼ δοκέω, οὐδ' εἰ πάντες Ἕλληνες καὶ οἱ λοιποὶ οἱ πρὸς ἐσπέρης οἰκίοντες ἄνθρωποι συλλεχθείησαν, οὐκ ἀξιόμαχοι εἰσι· ἐμὲ ἐπιόντια ὑπομεῖναι, μὴ ἔόντες ἄρθμιοι. ἐθέλω μέντοι καὶ τὸ ἀπὸ σεῦ, ὁκοῖόν τι λέγεις περὶ αὐτέων, πυνθῆσθαι.” Ὁ μὲν ταῦτα εἰρώτα. ὁ δὲ ὑπολαβὼν ἔφη· “Βασι-
 20 λεῦ, κότιστα ἀληθιῆν χρῆσομαι πρὸς σέ, ἢ ἴδονῃ;” Ὁ δὲ μιν ἀληθιῆν χρῆσασθαι ἐκέλευε, φὰς οὐδέν οἱ ἀηδέστερον εἶσεσθαι ἢ πρότερον ἦν.

102. Ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσε Δημάρητος, ἔλεγε τάδε· “Βασιλεῦ, ἐπειδὴ ἀληθιῆν διαχρήσασθαι πάντως με κειλεύεις ταῦτα λέγοντα
 25 τὰ μὴ ψευδόμενός τις ὕστερον ὑπὸ σεῦ ἀλώσεται· τῇ Ἑλλάδι πενίη μὲν αἰεὶ κοτε σύντροφός ἐστι· ἀρετὴ δὲ ἐπακτός ἐστι, ἀπὸ τε σοφίης κατεργασμένη καὶ νόμου ἰσχυροῦ· τῇ διαχρεωμένῃ ἢ Ἑλλάς τὴν τε πενίην ἀπαμύνεται καὶ τὴν δεσποσύνην. αἰνέω μὲν νῦν πάντας Ἕλληνας τοὺς περὶ κείνους τοὺς Δωρικοὺς χώρους
 30 οἰκημένους· ἔρχομαι δὲ λέξων οὐ περὶ πάντων τούτου τοὺς λόγους, ἀλλὰ περὶ Ἀσκεδαίμωνίων μούνων· πρῶτα μὲν, ὅτι οὐκ ἔστι ὅπως κοτὲ σοὺς δέξονται λόγους δουλοσύνην φέροντας τῇ Ἑλλάδι· αὐτὶς δὲ, ὥς ἀντιώσονται τοι ἐς μάχην, καὶ ἦν οἱ ἄλλοι Ἕλληνες πάντες τὰ σὰ φρονέωσι. ἀριθμοῦ δὲ πέρι, μὴ πύθῃ ὅσοι τινες ἔόντες ταῦτα
 35 ποιεῖν οἶοί τέ εἰσι· ἦν τε γὰρ τύχῃσι ἐξιστρατευμένοι χίλιοι, οὗτοι μαχήσονται τοι, ἦν τε ἐλάσσονες τουτιῶν, ἦν τε καὶ πλευνες.”

103. Ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης, γελᾶσας ἔφη· “ Δημάρητε, οἶον ἐφθέγγασο ἔπος, ἄνδρας χίλιους στρατιῇ τοσῆδε μαχήσασθαι· ἄγε, εἰπέ μοι, οὐ φῆς τουτιῶν τῶν ἀνδρῶν αὐτὸς βασιλεὺς γενέσθαι; σὺ ὦν ἐθειλήσεις αὐτίκα μάλα πρὸς ἄνδρας δέκα μάχεσθαι; καὶ τοι εἰ τὸ πολιτικὸν ὑμῖν πᾶν ἐστι τοιοῦτον οἶον σὺ διαιρέεις, σέ γε 5 τὸν κείνων βασιλῆα πρέπει πρὸς τὸ διπλήσιον ἀντιτάσσασθαι κατὰ νόμους τοὺς ὑμετέρους. εἰ γὰρ κείνων ἕκαστος δέκα ἀνδρῶν τῆς στρατιῆς τῆς ἐμῆς ἀντάξιος ἐστι, σέ δέ γε διζῆμαι εἴκοσι εἶναι ἀντάξιον· καὶ οὕτω μὲν ὀρθοῦντ’ ἂν ὁ λόγος ὁ παρὰ σεῦ εἰρημένος. εἰ δέ, τοιοῦτοί τε ἐόντες, καὶ μεγάλα τοσοῦτοι οἷος σὺ τε καὶ οἱ 10 παρ’ ἐμὲ φοιτῶσι Ἑλλήνων ἐς λόγους, αὐχεῖτε τοσούτον, ὅρα μὴ μάτην κόμπος ὁ λόγος οὗτος εἰρημένος εἴη. Ἐπεὶ φέρε ἰδῶ παντὶ τῷ οἰκῷ. κῶς ἂν δυναίετο χίλιοι, ἢ καὶ μύριοι, ἢ καὶ πεντακισμύριοι, ἐόντες γε ἐλεύθεροι πάντες ὁμοίως, καὶ μὴ ὑπ’ ἐνὸς ἀρχόμενοι, στρατῷ τοσῶδε ἀνιστῆναι; ἐπεὶ τοι πλεῖνες περὶ ἓνα ἕκα- 15 στον γινόμεθα ἢ χίλιοι, ἐόντων κείνων πέντε χιλιαδῶν. ὑπὸ μὲν γὰρ ἐνὸς ἀρχόμενοι κατὰ τρόπον τὸν ἡμέτερον, γενοίαντ’ ἂν, δειμαίνοντες τοῦτον, καὶ παρὰ τὴν ἑωυτῶν φύσιν ἀμείνονες, καὶ ὅτιεν ἀναγκαζόμενοι μάστιγι ἐς πλεῖνας ἐλάσσονες ἐόντες· ἀναιμῆνοι δὲ ἐς τὸ ἐλεύθερον, οὐκ ἂν ποιεοίεν τουτιῶν οὐδέ- 20 τερα. Δοκῶ δὲ ἔγωγε καὶ ἀνισωθέντας πλήθει χαλεπῶς ἂν Ἑλλήνας Πέρσῃσι μούνοισι μάχεσθαι. ἀλλὰ παρ’ ἡμῖν τοῦτό ἐστι τὸ σὺ λέγεις· ἔστι γε μέντοι οὐ πολλόν, ἀλλὰ σπάνιον. εἰσὶ γὰρ Περσέων τῶν ἐμῶν αἰχμοφόρων, οἱ ἐθειλήσουσι Ἑλλήνων ἀνδράσι τρισὶ ὁμοῦ μάχεσθαι· τῶν σὺ ἐὼν ἄπειρος πολλὰ 25 φλυηρέεις.”

104. Πρὸς ταῦτα Δημάρητος λέγει· “ ὦ βασιλεῦ, ἀρχήθεν ἠπιστάμην, ὅτι ἀληθινήν χρεώμενος οὐ φίλα τοι ἔρεω. σὺ δὲ ἐπεὶ ἠνάγκασας λέγειν τῶν λόγων τοὺς ἀληθεσιτάτους, ἔλεγον τὰ κατή- 30 κοντα Σπαρτιήτησι. καίτοι, ὥς ἐγὼ τυγχάνω τὰ νῦν τάδε ἔστορ- γῶς ἐκείνους, αὐτὸς μάλιστα ἔξιπτεται, οἱ με τιμὴν τε καὶ γέρεα ἀπελόμενοι πατρῷα ἄπολιν τε καὶ φυγὰδα πεποιθήκασιν· πατήρ δὲ σὸς ὑποδεξάμενος βίον τέ μοι καὶ οἶκον δέδωκε. οὐκὼν οἰκός ἐστι ἄνδρα τὸν σώφρονα εὐνοίην φαινομένην διωθέεσθαι, ἀλλὰ στέργειν μάλιστα. Ἐγὼ δὲ θύτε δέκα ἀνδράσι ὑπίσχομαι οἷός τε 35 εἶναι μάχεσθαι, οὔτε δυοῖσι· ἐκῶν τε εἶναι οὐδ’ ἂν μουνομαχέοιμι.

εἰ δὲ ἀναγκαίη εἴη, ἢ μέγας τις ὁ ἐποτρύνων ἀγὼν, μαχοίμην ἂν πάντων ἡδιότα ἐνὶ τούτων τῶν ἀνδρῶν, οἳ Ἑλλήνων ἑκαστός φησι τριῶν ἄξιος εἶναι. ὥς δὲ καὶ Λακεδαιμόνιοι, κατὰ μὲν ἓνα μαχοόμενοι, οὐδαμῶν εἰσι κακίονες ἀνδρῶν· ἅλεις δὲ, ἄριστοι δ' ἀνδρῶν ἀπάντων. Ἐλεύθεροι γὰρ ἔόντες οὐ πάντα ἐλευθεροὶ εἰσι· ἔπεισι γάρ σφι δεσπότης νόμος, τὸν ὑποδευμαίνουσι πολλῶ ἔτι μᾶλλον, ἢ οἱ σοὶ σέ· ποιεῦσι γὼν τὰ ἂν ἐκείνος ἀνάγῃ· ἀνώγει δὲ τῷτ' αἰεὶ, οὐκ ἔων φεύγειν οὐδὲν πλῆθος ἀνθρώπων ἐκ μάχης, ἀλλὰ μένοντας ἐν τῇ τάξει ἐπικρατεῖν ἢ ἀπόλλυσθαι. 10 σοὶ δὲ εἰ φαίνομαι ταῦτα λέγων φλυηρεῖν, τᾶλλα σιγᾶν ἐθέλω τὸ λοιπόν· νῦν δὲ ἀναγκασθεὶς ἔλεξα. γένοιτο μέντοι κατὰ νόον τοι, βασιλεῦ."

105. Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἀμείψατο· Ξέρξης δὲ ἐς γέλωτά τε ἐτρέψατο, καὶ οὐκ ἐποίησατο ὀργὴν οὐδεμίαν, ἀλλ' ἡπίως αὐτὸν 15 ἀπεπέμψατο. τούτῳ δὲ ἐς λόγους ἐλθὼν Ξέρξης, καὶ ὑπαρχον ἐν τῷ Δορίσκῳ τούτῳ καταστήσας Μασκάμην τὸν Μεγαδόστω, τὸν δὲ ὑπὸ Δαρείου σταθέντα καταπαύσας, ἐξήλαυνε τὸν στρατὸν διὰ τῆς Θρηίκης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα.

106. Κατέλιπε δὲ ἄνδρα τοιόνδε Μασκάμην γερόμενον, τῷ 20 μόνῳ Ξέρξης δῶρα πέμπεσκε, ὥς ἀριστεύοντι πάντων ὄσους κατέστησε αὐτὸς ἢ Δαρεῖος ὑπάρχους· πέμπεσκε δὲ ἀνὰ πᾶν ἔτος· ὥς δὲ καὶ Ἀρταξέρξης ὁ Ξέρξεω τοῖσι Μασκαμείοισι ἐκγόνοισι. Κατέστασαν γὰρ ἔτι πρότερον ταύτης τῆς ἐλάσιος ὑπαρχοὶ ἐν τῇ Θρηίκῃ καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου πανταχῇ. οὗτοι ὦν πάντες, οἳ τε 25 ἐκ Θρηίκης καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου πλὴν τοῦ ἐν Δορίσκῳ, ὑπὸ Ἑλλήνων ὕστερον ταύτης τῆς στρατηλαυείας ἐξηρέθησαν· τὸν δὲ ἐν Δορίσκῳ Μασκάμην οὐδαμοὶ καὶ ἐδυνάσθησαν ἐξελεῖν, πολλῶν πειρησαμένων. διὰ τοῦτο δὲ οἱ τὰ δῶρα πέμπεται παρὰ τοῦ βασιλεύοντος αἰεὶ ἐν Πέρσῃσι.

30 107. Τῶν δὲ ἐξαιρεθέντων ὑπὸ Ἑλλήνων οὐδένα βασιλεὺς Ξέρξης ἐνόμισε εἶναι ἄγαθόν, εἰ μὴ Βόγην μόνον, τὸν ἐξ Ἡϊόνος. τοῦτον δὲ αἰνέων οὐκ ἐπαύετο, καὶ τοὺς περιόντας αὐτοῦ ἐν Πέρσῃσι παῖδας ἐτίμα μάλιστα. ἐπεὶ καὶ ἄξιος αἵνου μεγάλου ἐγένετο Βόγης· ὅς ἐπειδὴ ἐπθλιορκέετο ὑπὸ Ἀθηναίων 35 καὶ Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδεω, παρεὼν αὐτῷ ὑπόσπονδον ἐξελθεῖν καὶ νοστήσαι ἐς τὴν Ἀσίην, οὐκ ἐθέλησε, μὴ δειλὴν δόξειε περιεῖναι

βασίλει, ἀλλὰ διεκαρτέρες ἐς τὸ ἔσχατον. ὥς δ' οὐδὲν ἔτι φορβῆς ἐνῆν ἐν τῷ τείχεϊ, συννήσας πυρὴν μεγάλην, ἔσφαξε τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰς παλλακὰς καὶ τοὺς οἰκέτας· καὶ ἔπειτα ἐσέβαλε ἐς τὸ πῦρ. μετὰ δὲ ταῦτα, τὸν χρυσοῦν ἅπαντα τὸν ἐκ τοῦ ἄστειος καὶ τὸν ἄργυρον ἔσπειρε ἀπὸ τοῦ τείχεος ἐς τὸν Στρυμόνα· 5 ποιήσας δὲ ταῦτα ἑωυτὸν ἐπέβαλε ἐς τὸ πῦρ. οὕτω μὲν οὗτος δικαίως αἰνέεται ἔτι καὶ ἐς τὸδε ὑπὸ Περσέων.

108. Ξέρξης δὲ ἐκ τοῦ Δορίσκου ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· τοὺς δὲ αἰεὶ γινομένους ἐμποδῶν συστρατεύεσθαι ἠνάγκαζε. ἔδεδούλωτο γάρ, ὥς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται, ἡ μέχρι Θεσσαλίας 1) πᾶσα, καὶ ἡ ὑπὸ βασιλῆα δυσμοφόρος, Μεγαβάζου τε καταστρεψαμένου, καὶ ὕστερον Μαρδονίου. Παραμείβετο δὲ πορευόμενος ἐκ Δορίσκου, πρῶτα μὲν τὰ Σαμοθρητικὰ τείχεα, τῶν ἐσχάτῃ πεπόλισται πρὸς ἐσπέρην πόλις τῇ οὐνομά ἐστι Μισσαμβρίη· ἔχεται δὲ ταύτης Θασίων πόλις, Στρώμη. διὰ δὲ σφίων τοῦ μέσου 15 Αἰσσοῦ ποταμὸς διαρρέει, ὃς τότε οὐκ ἀντίσχε τοῦ ὕδαρ παρῆχων τῷ Ξέρξει στρατῷ, ἀλλ' ἐπέλιπε. ἡ δὲ χώρα αὕτη πάλαι μὲν ἐκαλεῖτο Γαλλαϊκή, νῦν δὲ Βριαντική· ἔστι μέντοι, τῷ δικαιοτάτῳ τῶν λόγων, καὶ αὕτη Κικόνων.

109. Διαβὰς δὲ τοῦ Αἰσσοῦ ποταμοῦ τὸ ρέεθρον ἀποξηρα- 20 σμένον, πόλις Ἑλληνίδας τάσδε παραμείβετο, Μαρώνειαν, Δίκαιαν, Ἄβδηρα. ταύτας τε δὴ παρεξήτε, καὶ κατὰ ταύτας δὲ, λίμνας ὀνομαστάς τάσδε· Μαρωνείης μὲν μεταξὺ καὶ Στρώμης κειμένην, Ἰσμαρίδα· κατὰ δὲ Δίκαιαν, Βιστονίδα, ἐς τὴν ποταμοὶ δύο ἐσιεῖσι τὸ ὕδαρ, Τραυὸς τε καὶ Κόμψατος. κατὰ δὲ Ἄβδηρα, 25 λίμνην μὲν οὐδεμίαν ἑοῦσαν οὐνομαστήν παραμείψατο Ξέρξης, ποταμὸν δὲ Νέστον, ρέοντα ἐς Θάλασσαν. Μετὰ δὲ ταύτας τὰς χώρας ἰὼν τὰς ἡπειρώτιδας πόλεις παρῆτε· τῶν ἐν μῇ λίμνῃ ἑοῦσα τυγχάνει ὥσπερ ἑτρήκοντα σταδίων μάλιστα καὶ τὴν περιόδον, ἰχθυώδης τε καὶ κάρτα ἀλμυρῇ· ταύτην τὰ ὑποζύγια μούνα ἀρδόμενα 30 ἀνεξήρηνε. τῇ δὲ πόλει ταύτῃ οὐνομά ἐστι Πίστυρος. Ταύτας μὲν δὴ τὰς πόλεις, τὰς παραθαλασσίας τε καὶ Ἑλληνίδας, ἐξ εὐωνύμου χειρὸς ἀπέργων παρεξήτε.

110. Ἐθνεα δὲ Θρησκῶν, δι' ὧν τῆς χώρας ὁδὸν ἐποιέετο, τοσάδε· Παῖτοι, Κίκονες, Βίστονες, Σαπαῖοι, Δερσαῖοι, Ἰθωνοὶ, 35 Σάτραι. τούτων οἱ μὲν παρὰ Θάλασσαν κατοικημένοι ἐν τῇσι

νηυσὶ εἵποντο· οἱ δὲ αὐτέων τὴν μεσόγαιαν οἰκίζοντες, καταλε-
χθέντες τε ὑπ' ἐμεῦ, πλὴν Σατρώων, οἱ ἄλλοι πάντες περὶ ἀναγκα-
ζόμενοι εἵποντο.

111. Σάτραι δὲ οὐδενός κω ἀνθρώπων ὑπήκοοι ἐγένοντο,
5 ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν· ἀλλὰ διατελεῦσι τὸ μέχρι ἐμεῦ αἰεὶ ἐόντες ἐλεύ-
θεροι, μούνοι Θρηίκων. οἰκέουσι τε γὰρ οὖρεα ὑψηλὰ, ἰδητοὶ τε
παντοίῃσι καὶ νιφάσι συνηρεφεία, καὶ εἰς τὰ πολέμια ἄκροι.
οὗτοι οἱ τοῦ Διονύσου τὸ μαντήϊόν εἰσι ἐκτιμένοι. τὸ δὲ μαντήϊον
τοῦτο ἔστι μὲν ἐπὶ τῶν οὐρέων τῶν ὑψηλοτάτων· Βησσοὶ δὲ τῶν
10 Σατρώων εἰσὶ οἱ προφητεύοντες τοῦ ἱεροῦ, πρόμαντις δὲ ἡ χρέουσα,
κατὰ περ ἐν Δελφοῖσι, καὶ οὐδὲν ποικιλιώτερον.

112. Παραμειψάμενος δὲ ὁ Ξέρξης τὴν εἰρημένην δεύτερα
τουτέων παραμείβετο τείχεα τὰ Πιέρων· τῶν καὶ ἐνὶ Φάργῃς ἐστὶ
οὖνομα, καὶ ἐτέρῳ Πέργαμος. ταύτῃ μὲν δὴ παρ' αὐτὰ τὰ τείχεα
15 τὴν ὁδὸν ἐποιέετο, ἐκ δεξιῆς χειρὸς τὸ Πάγγαιον οὖρος ἀπέρ-
γων, ἐὼν μέγα τε καὶ ὑψηλόν· ἐν τῷ χύσειά τε καὶ ἀργύρεα ἔνι
μέταλλα, τὰ νέμονται Πιέρές τε καὶ Ὀδόμαντοι, καὶ μάλιστα
Σάτραι.

113. Τπεροικέοντας δὲ τὸ Πάγγαιον πρὸς βορέῳ ἀνέμου
20 Παίονας Δόβηράς τε καὶ Παιόπλας παρεξίων, ἥτε πρὸς ἐσπέρην·
ἐς ὃ ἀπῆκετο ἐπὶ ποταμόν τε Στρυμόνα καὶ πόλιν Ἠϊόνα, τῆς ἔτι
ζωὸς ἐὼν ἤρχε Βόγης, τοῦ περ ὀλίγῳ πρότερον τούτων λόγον
ἐποιέμεν. ἡ δὲ γῆ αὕτη ἡ περὶ τὸ Πάγγαιον ὄρος καλεῖται
Φυλλίς, κατατείνουσα τὰ μὲν πρὸς ἐσπέρην ἐπὶ ποταμόν Ἀγγίτην,
25 ἐκδιδόντα ἐς τὸν Στρυμόνα· τὰ δὲ πρὸς μεσαμβρίην τείνουσα ἐς
αὐτὸν τὸν Στρυμόνα, ἐς τὸν οἱ Μάγοι ἐκαλλιρέοντο σφάζοντες
ἵππους λευκοῦς.

114. Φαρμακεύσαντες δὲ ταῦτα ἐς τὸν ποταμόν, καὶ ἄλλα
πολλὰ πρὸς τούτοις, ἐν Ἑννέα Ὀδοῖσι τῇσι Ἠδωνῶν ἐπορεύοντο
30 κατὰ τὰς γεφύρας, τὸν Στρυμόνα εὐρόντες ἐξευγμένον. Ἑννέα δὲ
Ὀδοὺς πυνθανόμενοι τὸν χώρον τοῦτον καλεῖσθαι, τοσούτους ἐν
αὐτῷ παῖδας τε καὶ παρθένους ἀνδρῶν τῶν ἐπιχωρίων ζώοντας
κατάρυσσον. Περσικὸν δὲ τὸ ζῶντας κατορύσσειν· ἐπεὶ καὶ
Ἀμυστριν, τὴν Ξέρξω γυναικα, πυνθάνομαι γηράσασαν δις ἐπὶ
35 Περσέων παῖδας ἐόντων ἐπιφανέων ἀνδρῶν ὑπὲρ ἐωυτῆς τῷ ὑπὸ
γῆν λεγομένῳ εἶναι θεῷ ἀντιχαρίζεσθαι κατορύσσουσαν.

115. Ὡς δὲ ἀπὸ τοῦ Στρυμόνος ἐπορεύετο ὁ στρατὸς, ἐνθαῦ-
τα πρὸς ἡλίου δυσμίων ἐστὶ αἰγιαλός, ἐν τῷ οἰκημένην Ἀργίλον
πόλιν Ἑλλάδα παρεξήϊε. αὕτη δέ, καὶ ἡ κατύπερθε ταύτης, κα-
λεῖται Βισαλτιή. ἐνθαῦτεν δὲ κόλπον τὸν ἐπὶ Ποσιδηίου ἐξ
ἀριστερῆς χειρὸς ἔχων, ἥτις διὰ Συλῆος πεδίου καλεομένου, Στάγει- 6
ρον πόλιν Ἑλλάδα παραμβιβόμενος, καὶ ἀπῆκετο ἐς Ἀκανθον,
ἅμα ἀγόμενος τουτέων ἕκαστον τῶν ἐθνέων καὶ τῶν περὶ τὸ Πάγ-
γαιον ὄρος οἰκούντων, ὁμοίως καὶ τῶν πρότερον κατέλεξα· τοὺς
μὲν παρὰ θάλασσαν ἔχων οἰκημένους ἐν νηυσὶ στρατευομένους,
τοὺς δ' ὑπὲρ θαλάσσης περὶ ἐπομένους. τὴν δὲ ὁδὸν ταύτην, τῇ 10
βασιλεὺς Ξέρξης τὸν στρατὸν ἤλασε, οὕτε συγχέουσι Θρηῖκες, οὐτ'
ἐπισπείρουσι, σέβονται τε μεγάλως τὸ μέχρι ἐμεῦ.

116. Ὡς δὲ ἄρα ἐς τὴν Ἀκανθον ἀπῆκετο, ξεινίην τε ὁ Πέρσης
τοῖσι Ἀκανθίοις προῖπε, καὶ ἐδωρήσατό σφας ἐσθῆτι Μηδικῇ,
ἐπαίνεῖ τε ὁρέων αὐτοὺς προθύμους ἔοντας, ἐς τὸν πόλεμον, καὶ τὸ 15
ὄρυγμα ἀκούων.

117. Ἐν Ἀκάνθῳ δὲ ἔοντος Ξέρξεω, συνήνεκε ὑπὸ νόου
ἀποθανεῖν τὸν ἐπαιτεῖωτα τῆς διώρυχος Ἀρταχαίην, δόκιμον ἔοντα
παρὰ Ξέρξῃ, καὶ γένος Ἀχαιμενίδην, μεγάλῃ τε μέγιστον ἔοντα
Περσέων· ἀπὸ γὰρ πάντε πηχέων βασιλέων ἀπέλιπε τέσσαρας 20
δακτύλους· φωνούντά τε μέγιστον ἀνθρώπων· ὥστε Ξέρξεα σύμ-
φορὴν ποιησάμενον μεγάλῃν ἐξευῖκαί τε αὐτὸν κάλλιστα καὶ θά-
ψαι· ἔτυμβοχοίε δὲ πάντα ἡ στρατιή. τούτῳ δὲ τῷ Ἀρταχαίῃ
θύουσι. Ἀκάνθιοι ἐκ θεοπροπίου ὡς ἤρωϊ, ἐπονομάζοντες τὸ
οὔνομα. βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης, ἀπολομένου Ἀρταχαίῳ, ἐποι- 25
εῖτο συμφορὴν.

118. Οἱ δὲ ὑποδεκόμενοι Ἑλλήνων τὴν στρατιὴν καὶ δειπνί-
ζοντες Ξέρξεα ἐς πᾶν κακοῦ ἀπικέατο, οὕτω ὥστε ἀνάστατοι ἐκ
τῶν οἰκῶν ἐγίνοντο· ὅκου γε Θασίοις ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἡπείρῳ
πολλῶν τῶν σφετέρων δεξαμένοις τὴν Ξέρξεω στρατιὴν καὶ δειπνί- 30
σασι Ἀντίπατρος ὁ Ὀργέος ἀραιορημένος, τῶν αὐτῶν ἀνὴρ δόκιμος
ὁμοῖα τῷ μάλιστα, ἀπέδεξε ἐς τὸ δεῖπνον τετρακόσια τάλαντα
ἀργυρίου τετελεσμένα.

119. Ὡς δὲ παραπλησίως καὶ ἐν τῇσι ἄλλῃσι πόλεσι οἱ ἐπε-
στεῶτες ἀπεδείκνυσαν τὸν λόγον. τὸ γὰρ δεῖπνον τοιόνδε τι ἐγί- 35
νετο, οἷα ἐκ πολλοῦ χρόνου προειρημένον, καὶ περὶ πολλοῦ ποιεύ-

μενον. τοῦτο μὲν, ὡς ἐπύθοντο τάχιστα τῶν κηρύκων τῶν περι-
 αγγελλόντων, δασάμενοι σῖτον ἐν τῇσι πόλιν οἱ ἄσιοι, ἄλευρά τε
 καὶ ἄλφιτα ἐποίουν πάντες ἐπὶ μῆνας συχνούς· τοῦτο δὲ, κτήνεια
 σιτεύεσκον, ἐξευρίσκοντες τιμῆς τὰ κάλλιστα, ἔιρεφόν τε ὄρνιθας
 5 χερσαίους καὶ λιμναίους ἐν τε οἰκήμασι καὶ λάκκοις, ἐς ὑποδοχὰς
 τοῦ στρατοῦ· τοῦτο δὲ, χρύσεά τε καὶ ἀργύρεα ποτήριά τε καὶ
 κρητῆρας ἐποιεῦντο, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἐπὶ τράπεζαν τιθίσταται
 πάντα. ταῦτα μὲν δὴ αὐτῶν τε βασιλεῦ καὶ τοῖσι ὁμοσίτοις μετ'
 ἐκείνου ἐπιποίητο· τῇ δὲ ἄλλῃ στρατιῇ τὰ ἐς φορβὴν μοῦνα τασ-
 10 σόμενα. ὅπως δὲ ἀπίκοιτο ἡ στρατιή, σκηνὴ μὲν ἔσχε πεπηγυῖα
 ἐτοίμη, ἐς τὴν αὐτὸς σταθμὸν ποιέεσκετο Ξέρξης· ἡ δὲ ἄλλῃ
 στρατιῇ ἔσχε ὑπαίθριος. ὡς δὲ δείπνου γίνοιτο ὧρη, οἱ μὲν
 δεκόμενοι ἔχεσκον πόνον· οἱ δὲ, ὅπως πλησθέντες νύκτα αὐτοῦ
 ἀγάγοιεν, τῇ ὑστεραίῃ τὴν τε σκηνὴν ἀνασπᾶσαντες, καὶ τὰ ἐπιπλα
 15 πάντα λαβόντες, οὕτω ἀπελάνεσκον, λείποντες οὐδὲν, ἀλλὰ φερό-
 μενοι.

120. Ἐνθα δὴ Μεγακρέοντος, ἀνδρὸς Ἀβδηρίτῳ, ἔπος εὖ
 εἰρημένον ἐγένετο, ὃς συνεβούλευσε Ἀβδηρίτῳ “ πανθημεῖ, αὐ-
 τοὺς καὶ γυναῖκας, ἐλθόντας ἐς τὰ σφέτερα ἱρὰ, ἵεσθαι ἱκέτας
 20 τῶν θεῶν, παραιτεομένων καὶ τὸ λοιπὸν σφι ἀπαμύνειν τῶν
 ἐπιόντων κακῶν τὰ ἡμίσεα· τῶν τε παροικομένων ἔχειν σφι με-
 γάλῃν χάριν, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης οὐ δις ἐκάστης ἡμέρης ἐνόμισε
 σῖτον αἰρέσθαι. παρέχειν γὰρ ἂν Ἀβδηρίτῳ, εἰ καὶ ἄριστον
 προεῖρητο ὁμοῖα τῷ δείπνῳ παρασκευάζειν, ἢ μὴ ὑπομένειν Ξέρξεα
 25 ἐπιόντα, ἢ καταμείναντας κάκιστα πάντων ἀνθρώπων διατριβή-
 ναι.” Οἱ μὲν δὴ πιεζόμενοι ὁμοίως τὸ ἐπιτασσόμενον ἐπετέλεον.

121. Ξέρξης δὲ ἐκ τῆς Ἀκάνθου ἐντεيلάμενος τοῖσι στρατη-
 γοῖσι τὸν ναυτικὸν στρατὸν ὑπομένειν ἐν Θέρμῃ, ἀπῆκε ἀπ' ἐων-
 τοῦ πορεύεσθαι τὰς νέας· Θέρμη δὲ τῇ ἐν τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ
 30 οἰκημένη, ἀπ' ἧς καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει· ταύτῃ
 γὰρ ἐπυνθάνετο συντομώτατον εἶναι. Μέχρι μὲν γὰρ Ἀκάνθου
 ὧδε τεταγμένος ὁ στρατὸς ἐκ Δορλακου τὴν ὁδὸν ἐποιέετο. τρεῖς
 μοίρας ὁ Ξέρξης δασάμενος πάντα τὸν πεζὸν στρατὸν, μίαν αὐτέων
 ἔταξε παρὰ θάλασσαν εἶναι ὁμοῦ τῷ ναυτικῷ· ταύτης μὲν δὴ
 35 ἐστρατήγεον Μαργδονίος τε καὶ Μασίωτης. ἑτέρα δὲ τεταγμένη
 ἦε τοῦ στρατοῦ τριτημορὶς τὴν μεσόγαιαν, τῆς ἐστρατήγεον Τρι-

τανταίχμης τε καὶ Γίργις. ἡ δὲ τρίτη τῶν μοιρέων, μετ' ἧς ἐπο-
ρεύετο αὐτὸς ὁ Ξέρξης, ἦτε μὲν τὸ μέσον αὐτέων, στρατηγοὺς δὲ
παρείχετο Σμερδομενέα τε καὶ Μεγάβυζον.

122. Ὁ μὲν νυν ναυτικὸς στρατὸς, ὡς ἀπεΐθη ὑπὸ Ξέρξεω καὶ
διεξέπλωσε τὴν διώρυχα τὴν ἐν τῷ Ἄθῳ γενομένην, διέχουσαν δὲ 5
ἐς κόλπον ἐν τῷ Ἄσσῃ τε πόλιν καὶ Πίλωρος καὶ Σίγγος καὶ Σάρτη
οἰκηται· ἐνθ'εὔτεν, ὥς καὶ ἐκ τουτέων τῶν πολίων στρατιὴν πα-
ρέλαβε, ἐπλεε ἀπείμενος ἐς τὸν Θερμαῖον κόλπον. κάμπτων δὲ
Ἄμπελον, τὴν Τορωναίην ἄκρην, παραμείβετο Ἑλληνίδας τάσδε
πόλιν, ἐκ τῶν νέας τε καὶ στρατιὴν παραλάμβανε, Τορώνην, Γυλῆ- 10
ψόν, Σερμύλην, Μηκύβερναν, Ὀλυνθον. ἡ μὲν νυν χώρα αὕτη
Σιθωνίη καλεῖται.

123. Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Ξέρξεω συντάμνων ἀπ' Ἀμπέ-
λου ἄκρης ἐπὶ Καναστραῖον ἄκρην, τὸ δὴ πάσης τῆς Παλλήνης
ἀνέχει μύλιατα, ἐνθ'εὔτεν νέας τε καὶ στρατιὴν παραλάμβανε ἐκ 15
Ποτιδαίης, καὶ Ἀφύτιος, καὶ Νέης Πόλιος, καὶ Αἰγῆς, καὶ Θε-
ράμβω, καὶ Σκιώνης, καὶ Μένδης, καὶ Σάνης. αὗται γάρ εἰσι αἱ
τὴν νῦν Παλλήνην, πρότερον δὲ Φλέγρην καλεομένην, νεμόμεναι.
Παραπλέων δὲ καὶ ταύτην τὴν χώραν ἐπλεε ἐς τὸ προσιζομένον,
παραλαμβάνων στρατιὴν καὶ ἐκ τῶν προσεχέων πολίων τῇ Παλλή- 20
νῃ, ὁμορρεουσέων δὲ τῷ Θερμαῖῳ κόλπῳ· τῇσι οὐνόματά ἐστι
τάδε, Λίπαζος, Κώμβρεια, Λίσαι, Πίγωνος, Κάμψα, Σμίλα, Αἴνεια.
ἡ δὲ τουτέων χώρα Κροσσαίη ἔτι καὶ ἐς τόδε καλεῖται. Ἀπὸ δὲ
Αἰνείης, ἐς τὴν ἐτελεύτων καταλέγων τὰς πόλιν, ἀπὸ ταύτης ἦδη
ἐς αὐτόν τε τὸν Θερμαῖον κόλπον ἐγίνετο τῷ ναυτικῷ στρατῷ ὁ 25
πλόος καὶ γῆν τὴν Μυγδονίην. πλέων δὲ ἀπικέτο ἐς τε τὴν προ-
ειρημένην Θέρμην, καὶ Σινδὸν τε πόλιν καὶ Χαλέστρην, ἐπὶ τὸν
Ἀξιὸν ποταμόν· ὃς οὐρίζει χώραν τὴν Μυγδονίην τε καὶ Βοττι-
αῖδα, τῆς ἔχουσι τὸ παρὰ Θάλασσαν στεινὸν χωρίον πόλιν Ἰχναί
τε καὶ Πέλλα. 30

124. Ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς, αὐτοῦ περὶ Ἀξιὸν ποταμόν
καὶ πόλιν Θέρμην καὶ τὰς μεταξὺ πόλιν τουτέων περιμένων βασι-
λῆα, ἐστρατοπεδεύετο. Ξέρξης δὲ καὶ ὁ περὶ στρατὸς ἐπορεύετο
ἐκ τῆς Ἀκάνθου, τὴν μεσόγαιαν τάμνων τῆς ὁδοῦ, βουλόμενος ἐς
τὴν Θέρμην ἀπικέσθαι. ἐπορεύετο δὲ διὰ τῆς Παιονικῆς καὶ 35
Κρηστωνικῆς ἐπὶ ποταμόν Ἐχειδωρον, ὃς ἐκ Κρηστωναίων ἀρξά-

μενος ῥέει διὰ Μυγδονίης χώρας, καὶ ἔξει παρὰ τὸ ἔλος τὸ ἐπ' Ἀξιῷ ποταμῷ.

125. Πορευομένων δὲ ταύτῃ λέοντες οἱ ἐπεθήκαστο τῇσι σιτοφόροιςι καμήλοισι. καταφοιτέοντες γὰρ οἱ λέοντες τὰς νύκτας, 5 καὶ λείποντες τὰ σφέτερα ἡθία, ἄλλου μὲν οὐδενὸς ἄπτοντο οὔτε ὑποζυγίου, οὔτε ἀνθρώπου, οἱ δὲ τὰς καμήλους ἐκεράϊζον μούνας. θωμάζω δὲ τὸ αἷτιον, ὃ τι κοτὴ ἦν, τῶν ἄλλων τὸ ἀναγκάζον ἀπεχομένους τοὺς λέοντας τῇσι καμήλοισι ἐπιτίθεσθαι· τὸ μῆτε πρότερον ὁπώπυσαν θηρίον, μῆτ' ἐπεπειρέατο αὐτοῦ.

10 126. Εἰσὶ δὲ κατὰ ταῦτα τὰ χωρία καὶ λέοντες πολλοὶ, καὶ βόες ἄγριοι, τῶν τὰ κέρα ὑπερμεγάθ' ἐστι τὰ ἐς Ἑλληνας φοιτέοντα. οὗρος δὲ τοῖσι λέουσι ἐστι ὃ τε δι' Ἀβδήρων ῥέων ποταμὸς Νέστος, καὶ ὃ δι' Ἀκαρνανίης ῥέων Ἀχιλῆος. οὔτε γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἡῶ τοῦ Νέστου οὐδαμόθι πάσης τῆς ἔμπροσθεν 15 Εὐρώπης ἴδοι τις ἄν λέοντα, οὔτε πρὸς ἑσπέρης τοῦ Ἀχιλῆος ἐν τῇ ὑπολοίπῃ ἡπείρῳ· ἀλλ' ἐν τῇ μεταξὺ τουτέων τῶν ποταμῶν γίνονται.

127. Ὡς δὲ ἐς τὴν Θέρμην ἀπίκετο ὁ Ξέρξης, ὕδρυσεν αὐτοῦ τὴν στρατιήν. ἐπέσχε δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ στρατοπεδεύόμενος τὴν 20 παρὰ Θάλασσαν χώραν τουήνδε· ἄρξάμενος ἀπὸ Θέρμης πόλιος καὶ τῆς Μυγδονίης, μέχρι Λυδιδῶ τε ποταμοῦ καὶ Ἀλιάκμονος, οἱ οὐράϊζουσι γῆν τὴν Βοιτιαίδαν τε καὶ Μακεδονίδα, ἐς τωὐτὸ ῥέεθρον τὸ ὕδωρ συμμιγνυοντες. ἐστρατοπεδεύοντο μὲν δὴ ἐν τούτοις τοῖσι χωρίοις οἱ βάρβαροι. τῶν δὲ καταλεχθέντων τουτέων 25 ποταμῶν ἐκ Κρησιωναίης ῥέων Ἐχιδωρος μούνος οὐκ ἀντέχρησεν τῇ στρατιῇ πινόμενος, ἀλλ' ἐπέλιπε.

128. Ξέρξης δὲ ὁρέων ἐκ τῆς Θέρμης οὖρεα τὰ Θεσσαλικά, τὸν τε Ὀλύμπον καὶ τὴν Ὀύσαν, μεγάλῃ τε ὑπερμήκειά ἐόντα, διὰ μέσου τε αὐτέων αὐλῶνα στεινὸν πυνθανόμενος εἶναι, δι' οὗ 30 ῥέει ὁ Πηνειὸς, ἀκούων τε εἶναι ταύτῃ ὁδὸν ἐς Θεσσαλίην φέρουσαν, ἐπεθύμησεν πλώσας θεήσασθαι τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ· ὅτι τὴν ἄνω ὁδὸν ἔμελλε ἔλθ' διὰ Μακεδόνων τῶν κατύπερθε οἰκημένων ἐς Πεθῆραιβους παρὰ Γόννον πόλιν· ταύτῃ γὰρ ἀσφαλίστατον ἐπυνθάνετο εἶναι. ὥς δὲ ἐπεθύμησεν καὶ ἐποίησεν ταῦτα. 35 ἐσβάς ἐς Σιδωνίην νέαν, ἐς τὴν περ ἐσέβαινε αἰεὶ ὅπως τι ἐθέλοι τοιοῦτο ποιῆσαι, ἀνέδεξε σημήϊον καὶ τοῖσι ἄλλοις ἀνάγεσθαι,

καταλιπὼν αὐτοῦ τὸν πεζὸν στρατόν. ἐπεὶ δὲ ἀπέκετο, καὶ ἐθέ-
σαστο Ξέρξης τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηγνείου, ἐν θωύματι μεγάλῳ ἐνέσχε-
το. καλέσας δὲ τοὺς κατηγεμόνας τῆς ὁδοῦ, εἶρετο εἰ τὸν ποταμὸν
ἔστι παρατρέψαντα ἐτέρῃ ἐς θάλασσαν ἐξαγαγεῖν.

129. Τὴν δὲ Θεσσαλὴν λόγος ἐστὶ τὸ παλαιὸν εἶναι λίμνην, ὥ-
στε γε συγκεκληῖσμένην πάντιθεν ὑπερμήκεισι οὖρεσι. τὰ μὲν
γὰρ αὐτῆς πρὸς τὴν ἡῶ ἔχοντα τό τε Πήλιον οὖρος καὶ ἡ Ὅσσα
ἀποκλήει, συμμίσγοντα τὰς ὑπωρείας ἀλλήλοισι· τὰ δὲ πρὸς βορέῳ
ἀνέμου, Οὐλύμπου· τὰ δὲ πρὸς ἐσπέρην, Πίνδος· τὰ δὲ πρὸς
μεσαμβρίην τε καὶ ἄνεμον νότον, ἡ Ὀθρὺς· τὸ μέσον δὲ τούτων
τῶν λεχθέντων οὐρέων ἡ Θεσσαλίη ἐστὶ, ἐοῦσα κοίλῃ. ὥστε ὧν
ποταμῶν ἐς αὐτὴν καὶ ἄλλων συχτῶν ἐσβαλλόντων, πέντε δὲ τῶν
δοκίμων μάλιστα τῶνδε, Πηγνείου, καὶ Ἀπιδανοῦ, καὶ Ὀροχώνου,
καὶ Ἐνιπέος, καὶ Παμίσου· οἱ μὲν νυν ἐς τὸ πεδίον τοῦτο συλλε-
γόμενοι ἐκ τῶν οὐρέων τῶν περικληϊόντων τὴν Θεσσαλὴν οὐνομα-
ζόμενοι δι' ἐνὸς αὐλῶνος, καὶ τούτου στεينوῦ, ἔκροον ἔχουσι ἐς
θάλασσαν, προσυμμίσγοντες τὸ ὕδωρ πάντες ἐς ταυτό· ἐπεὶ δὲ
συμμιχθῶσι τάχιστα, ἐνθεῦτεν ἦδη ὁ Πηγνείος τῷ οὐνόματι κατα-
κρατέων ἀνωνύμους τοὺς ἄλλους εἶναι ποιεῖ. Τὸ δὲ παλαιὸν
λέγεται, οὐκ ἐόντος κω τοῦ αὐλῶνος καὶ διεκρόου τούτου, τοὺς 20
ποταμοὺς τούτους, καὶ πρὸς τοῖσι ποταμοῖσι τούτοισι τὴν Βοι-
βηΐδα λίμνην, οὔτε οὐνομάζεσθαι κατὰ περ νῦν, ῥεῖν τε οὐδὲν
εὔσον· ἡ νῦν· ῥέοντας δὲ ποιεῖν τὴν Θεσσαλὴν πᾶσαν πύλαγος.
αὐτοὶ μὲν νυν Θεσσαλοὶ φασὶ Ποσειδέωνα ποιῆσαι τὸν αὐλῶνα δι'
οὗ ῥεῖν ὁ Πηγνείος, οἰκότα λέγοντες. ὅστις γὰρ νομίζει Ποσειδέωνα 25
τὴν γῆν σείειν, καὶ τὰ διεσπῶτα ὑπὸ σεισμοῦ τοῦ θεοῦ τούτου
ἔργα εἶναι, καὶ ἂν ἐκείνο ἰδὼν φαίη Ποσειδέωνα ποιῆσαι. ἔστι γὰρ
σεισμοῦ ἔργον, ὡς ἐμυὶ ἐφαίνετο εἶναι, ἡ διάσπασις τῶν οὐρέων.

130. Οἱ δὲ κατηγεμόνοι, εἰρομένου Ξέρξεω εἰ ἔστι ἄλλη ἐξοδος
ἐς θάλασσαν τῷ Πηγνείῳ, ἐξεπιστάμενοι ἀτρεκέως εἶπον· “Βασι- 30
λεῦ, ποταμῷ τούτῳ οὐκ ἔστι ἄλλη ἐξήλυσις ἐς θάλασσαν κατήκου-
σα, ἀλλ' ἥδε αὐτὴ· οὖρεσι γὰρ περιεστεφάνωται πᾶσα Θεσσαλίη.”
Ξέρξης δὲ λέγεται εἰπεῖν πρὸς ταῦτα· “Σοφοὶ ἄνδρες εἰδὸ Θεσσα-
λοὶ. ταῦτ' ἄρα πρὸ πολλοῦ ἐφυλάξαντο γνωσιμαχέοντες, καὶ
ταῖλλα, καὶ ὅτι χώραν ἄρα εἶχον εὐαίρετόν τε καὶ ταχυάλωτον. τὸν 35
γὰρ ποταμὸν πρῆγμα ἂν ἦν μόνον ἐπεῖναι σφειων ἐπὶ τὴν χώραν,

χώματι ἐκ τοῦ αὐλῶνος ἐκβιβάσαντα, καὶ παρατρέψαντα δι' ὧν
 τῶν ῥέει ῥεέθρων· ὥστε Θεσσαλὴν πᾶσαν ἔξω τῶν οὐρέων ὑπό-
 βρυχα γενέσθαι.” Ταῦτα δὲ ἔχοντα ἔλεγε ἐς τοὺς Ἀλεύεω παῖδας,
 ὅτι πρῶτοι Ἑλλήνων, ἰόντες Θεσσαλοὶ, ἔδουσαν ἑωυτοὺς βασιλεῖ,
 5 δοκέων ὁ Ξέρξης ἀπὸ παντός σφεας τοῦ ἔθνεος ἐπαγγέλλεσθαι
 φιλίην. εἶπας δὲ ταῦτα, καὶ θεησάμενος, ἀπέπλεε ἐς τὴν Θέρμην.

131. Ὁ μὲν δὴ περὶ Πιερίην διέτριβε ἡμέρας συχνάς. τὸ γὰρ
 δὴ οὗρος τὸ Μακεδονικὸν ἔκειρε τῆς στρατιῆς τριτημορις, ἵνα
 ταύτῃ διεξίη ἅπασα ἡ στρατιὴ ἐς Πεφθαίβους. Οἱ δὲ δὴ κήρυκες
 10 οἱ ἀποπεμφθέντες ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ γῆς αἴτησιν ἀπικέατο, οἱ
 μὲν κεινοὶ, οἱ δὲ φέροντες γῆν τε καὶ ὕδωρ.

132. Τῶν δὲ δόντων ταῦτα ἐγένοντο οἶδε, Θεσσαλοὶ, Δόλοπες,
 Ἐνιήνες, Πεφθαίβοι, Λοκροὶ, Μάγνητες, Μηλῆιες, Ἀχαιοὶ οἱ Φθι-
 ῶται, καὶ Θηβαῖοι, καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοὶ, πλὴν Θεσπείων τε καὶ
 15 Πλαταιέων. Ἐπὶ τούτοις οἱ Ἕλληνες ἔταμον ὄρκιον οἱ τῷ βαρ-
 βάρῳ πόλεμον ἀειράμενοι. τὸ δὲ ὄρκιον ὧδε εἶχε· “Ὅσοι τῷ
 Πέρσῃ ἔδουσαν σφεας αὐτοὺς Ἕλληνες ἰόντες, μὴ ἀναγκασθέντες,
 καταστάντων σφι εὐ τῶν πρηγμάτων, τούτους δεκατεῦσαι τῷ ἐν
 Δελφοῖσι θεῷ.” τὸ μὲν δὴ ὄρκιον ὧδε εἶχε τοῖσι Ἕλλησι.

20 133. Ἐς δὲ Ἀθήνας καὶ Σπάρτην οὐκ ἀπέπεμψε ὁ Πέρσης
 ἐπὶ γῆς αἴτησιν κήρυκας, τῶνδε εἵνεκα. πρότερον Δαρείου πέμ-
 ψαντος ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, οἱ μὲν αὐτέων τοὺς αἰτεόντας ἐς τὸ βάρβα-
 ρον, οἱ δὲ ἐς φρέαρ ἐσβαλόντες, ἐκέλευον γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐκ
 τούτων φέρειν παρὰ βασιλέα. τούτων μὲν εἵνεκα οὐκ ἔπεμψε
 25 Ξέρξης τοὺς αἰτήσοντας. Ὅ τι δὲ τοῖσι Ἀθηναίοις ταῦτα ποιή-
 σαις τοὺς κήρυκας συνήνεκε ἀνεθέλῃτον γενέσθαι, οὐκ ἔχῳ εἶπαι,
 πλὴν ὅτι σφέων ἡ χώρα καὶ ἡ πόλις ἐδηϊώθη· ἀλλὰ τοῦτο οὐ διὰ
 ταύτην τὴν αἰτίην δοκέω γενέσθαι.

134. Τοῖσι δὲ ὧν Λακεδαιμονίοις μῆνις κατέσκηψε Ταλθυ-
 30 βίου, τοῦ Ἀγαμέμνονος κήρυκος. ἐν γὰρ Σπάρτῃ ἐστὶ Ταλθυβίου
 ἱρόν· εἰσὶ δὲ καὶ ἀπόγονοι Ταλθυβίου, Ταλθυβιάδαι καλεόμενοι,
 τοῖσι αἱ κηρυκῆαι αἱ ἐκ Σπάρτης πᾶσαι γέρας δέδονται. μετὰ
 δὲ ταῦτα, τοῖσι Σπαρτιήτῃσι καλλιερῆσαι θυομένοις οὐκ ἐδύνατο·
 τοῦτο δ' ἐπὶ χρόνον συχνὸν ἦν σφι. ἀχθομένων δὲ καὶ συμφορῇ
 35 χρεωμένων Λακεδαιμονίων, ἀλῆς τε πολλάκις συλλεγομένης, καὶ
 κήρυγμα τοιόνδε ποιευμένων, εἴ τις βούλοιο Λακεδαιμονίων προ

τῆς Σπάρτης ἀποθνήσκουσιν, Σπερθίδης τε ὁ Ἀθηναίου καὶ Βούλις ὁ Νικόλειω, ἄνδρες Σπαρτιῆται, φύσει τε γέγονότες εὖ, καὶ χρήμασι ἀνήκοντες ἐς τὰ πρῶτα, ἐθελονταὶ ὑπέδυσαν ποιήναι τῆς ἐξέρξεως τῶν Λακωνικῶν κληρῶν τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπολομένων. οὕτω Σπαρτιῆται τούτους ὡς ἀποθανευσμένους ἐς Μήδους ἀπέπεμψαν. 5

135. Αὕτη τε ἡ τόλμα τούτων τῶν ἀνδρῶν θώματος ἀξίη, καὶ τάδε πρὸς τούτοις τὰ ἔπεα. πορευόμενοι γὰρ ἐς Σοῦσα ἀπικνέονται παρὰ Ἰθάρεια. ὁ δὲ Ἰθάρνης ἦν μὲν γένος Πέρσης, στρατηγὸς δὲ τῶν παραθαλασσίων ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ὅς σφεας, ξείνια προθέμενος εἰσιτά. ξεινίζων δὲ εἶρετο λέγων 10 τάδε· “ Ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, τί δὴ φεύγετε βασιλεῖ φίλοι γενέσθαι; ὁρᾶτε γὰρ ὡς ἐπίσταται βασιλεὺς ἄνδρας ἀγαθοὺς τιμᾶν, ἐς ἐμὲ τε καὶ τὰ ἐμὰ πρήγματα ἀποβλέποντες. οὕτω δὴ καὶ ὑμεῖς εἰ δολίῃτε ὑμῶν αὐτοὺς βασιλεῖ, δεδόξωσθε γὰρ πρὸς αὐτοῦ ἄνδρες εἶναι ἀγαθοί, ἕκαστος ἂν ὑμῶν ἄρχοι γῆς Ἑλλάδος, δόντος 15 βασιλῆος.” Πρὸς ταῦτα ὑπεκρίναντο τάδε· “ Ἰθαρνες, οὐκ ἐξ ἴσου γίνεται ἡ συμβουλή ἢ ἐς ἡμᾶς τείνουσα. τοῦ μὲν γὰρ πεπειρημέτος συμβουλευείς, τοῦ δὲ ἄπειρος ἴων. τὸ μὲν γὰρ δοῦλος εἶναι ἐξεπίσταται, ἐλευθερὸς δὲ οὐκ ἔπειρηθῆς, οὐτ’ εἰ ἔστι γλυκὺ, οὐτ’ εἰ μὴ. εἰ γὰρ αὐτῆς πειρήσαιο, οὐκ ἂν δόρασι 20 συμβουλευέοις ἡμῖν περὶ αὐτῆς μάχεσθαι, ἀλλὰ καὶ πελέκεσι.” Ταῦτα μὲν Ἰθαρνεα ἀμείψαντο.

136. Ἐνθεῦτεν δὲ ὡς ἀνέβησαν ἐς Σοῦσα, καὶ βασιλεῖ ἐς ὅψιν ἦλθον, πρῶτα μὲν, τῶν δορυφόρων κεινονόντων καὶ ἀνάγκην σφι προσφερόντων προσκυνεῖν βασιλῆα προσπίπτοντας, οὐκ ἔφασαν, 25 ὠθεόμενοι πρὸς αὐτέων ἐπὶ κεφαλῇ, ποιήσιν ταῦτα οὐδαμᾶ· οὔτε γὰρ σφι ἐν νόμῳ εἶναι ἀνθρώπων προσκυνεῖν, οὔτε κατὰ ταῦτα ἤκειν. ὡς δὲ ἀπεμαχέσαντο τοῦτο, δευτέρᾳ σφι λέγουσι τάδε καὶ λόγου τοιοῦδε ἔχοντα· “ ὦ βασιλεῦ Μήδων, ἐπεμψαν ἡμᾶς Λακεδαιμόνιοι ἀντὶ τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπολομένων κληρῶν, 30 ποιήναι ἐκείνων τίσοντας.” λέγουσι δὲ αὐτοῖς ταῦτα ἑξέρξης ὑπὸ μεγαλοφροσύνης “ οὐκ, ἔφη, ὁμοῖος ἔσεσθαι Λακεδαιμονίοισι· κείνους μὲν γὰρ συγγεία τὰ πάντων ἀνθρώπων νόμιμα, ἀποκτείναντας κήρυκας· αὐτὸς δὲ, τὰ κείνοισι ἐπιπλήσει, ταῦτα οὐ ποιήσιν, οὐδ’ ἀνταποκτείνας ἐκείνους ἀπολύσειν Λακεδαιμονίους τῆς 35 αἰτίας.”

137. Οὕτω ἡ Ταλθυβίου μῆνις, καὶ ταῦτα ποιησάντων Σπαρτιητέων, ἐπαύσατο τὸ παραντίκα, καὶ περ ἀπονοστησάντων ἐς Σπάρτην Σπερθιδεὺς τε καὶ Βούλιος. χρόνῳ δὲ μετέπειτα πολλῷ ἐπηγέρθη, κατὰ τὸν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων πόλεμον, 5 ὥς λέγουσι Λακεδαιμόνιοι. τοῦτό μοι ἐν τοῖσι θειότατον φαίνεται γενέσθαι. ὅτι μὲν γὰρ κατέσκηψε ἐς ἀγγέλους ἡ Ταλθυβίου μῆνις, οὐδὲ ἐπαύσατο πρὶν ἢ ἐξῆλθε, τὸ δίκαιον οὕτω ἔφερε· τὸ δὲ συμπεσεῖν ἐς τοὺς παῖδας τῶν ἀνδρῶν τουτέων τῶν ἀναβάντων πρὸς βασιλῆα διὰ τὴν μῆνιν, ἐς Νικόλαν τε τὸν Βούλιος, καὶ ἐς 10 Ἀνήριστον τὸν Σπερθιδεῦς, ὃς εἶλε ἀλιείας τοὺς ἐκ Τίρυνθος, ὀλκάδι καταπλώσας πλήρεϊ ἀνδρῶν· ὅλον ὦν μοι ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πρῆγμα ἐκ τῆς μῆνιος. οἱ γὰρ, πεμφθέντες ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἄγγελοι ἐς τὴν Ἀσίην, προδοθέντες δὲ ὑπὸ Σιτάλκειω τοῦ Τήρειω, Θρηῆκων βασιλῆος, καὶ Νυμφοδώρου τοῦ Πύθειω, ἀνδρὸς Ἀβδη- 15 ρίτειω, ἤλωσαν κατὰ Βισάνθην τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ, καὶ ἀπαχθέντες ἐκ τὴν Ἀττικὴν, ἀπέθανον ὑπὸ Ἀθηναίων· μετὰ δὲ αὐτέων καὶ Ἀριστεῖας ὁ Ἀδειμάντου, Κορίνθιος ἀνὴρ. ταῦτα μὲν νυν πολλοῖσι ἔτεισι ὕστερον ἐγένετο τοῦ βασιλείος υἱόλου.

138. ἘΠΑΝΕΙΜΙ δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον. Ἦ δὲ στρα- 20 τηλασίῃ ἡ βασιλείος οὐτομα μὲν εἶχε ὥς ἐπ' Ἀθήνας ἐλαύνει, κατίετο δὲ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. πυνθανόμενοι δὲ ταῦτα πρὸ πολλοῦ οἱ Ἕλληνες οὐκ ἐν ὁμοίῳ πάντες ἐποιεῦντο. οἱ μὲν γὰρ αὐτέων δόντες γῆν τε καὶ ὕδωρ τῷ Πίρσῃ εἶχον θάρσος ὥς οὐδὲν πεισόμενοι ἄχαρι πρὸς τοῦ βαρβάρου· οἱ δὲ οὐ δόντες ἐν δειματι 25 μεγάλῳ κατέστασαν, ἅτε οὔτε νεῶν ἰουσεῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀριθμὸν ἀξιωμαχῶν δέκεσθαι τὸν ἐπιόντα, οὔτε βουλομένων τῶν πολλῶν ἀντάπτεσθαι τοῦ πολέμου, μηδιζόντων δὲ προθύμως.

139. Ἐνθαῦτα ἀναγκαίῃ ἐξέργομαι γνῶμην ἀποδέξασθαι, ἐπιφθονον μὲν πρὸς τῶν πλεόνων ἀνθρώπων· ὅμως δὲ, τῇ γ' 30 ἐμοὶ φαίνεται εἶναι ἀληθὲς, οὐκ ἐπισχῆσω. Εἰ Ἀθηναῖοι καταφρόνησαντες τὸν ἐπιόντα κίνδυνον ἐξέλιπον τὴν σφετέρην, ἣ καὶ μὴ ἐκλιπόντες, ἀλλὰ μέιναντες, ἔδωσαν σφίσις αὐτοὺς Ξέρξῃ, κατὰ τὴν θάλασσαν οὐδαμοὶ ἂν ἐπειρῶντο ἀντιεύμενοι βασιλεῖ. εἰ τοίνυν κατὰ τὴν θάλασσαν μηδεὶς ἡντιούτο Ξέρξῃ, κατὰ γε ἂν τὴν 35 ἡπειρον τοιαύδε ἐγίνετο. εἰ καὶ πολλοὶ τειχέων κιθῶνες ἦσαν ἐλλαμένοι διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ Πελοποννησίοισι, προδοθέντες ἂν

Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τῶν συμμάχων (οὐκ ἐκόντων, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκῆς, κατὰ πόλιν ἀλισκομένων ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ τοῦ βαρβάρου) ἐμουννῶθησαν· μουννῶθέντες δὲ αὖν, καὶ ἀποδιξάμενοι ἔργα μεγάλα, ἀπέθανον γυναιῶς. ἢ ταῦτα αὖν ἔπαθον· ἢ πρὸ τοῦ ὀρέωντες αὖν καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας μηδίζοντας ὁμολογίῃ αὖν 5 ἐχρήσαντο πρὸς Ἑέρξεια· καὶ οὕτω αὖν ἐπ' ἀμφοτέρω ἢ Ἑλλάς ἐγίνετο ὑπὸ Πέρσης. τὴν γὰρ ὠφελὴν τὴν τῶν τιχίων τῶν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐληλαμένων οὐ δύναμαι πυθέσθαι ἤεις αὖν ἦν, βασιλεὺς ἐπικρατίοντος τῆς θαλάσσης. Νῦν δὲ Ἀθηναίους αὖν τις λέγων σωτήρας γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος οὐκ αὖν ἀμαρτάνοι τὸ ἀληθές. οὗτοι γὰρ ἐπὶ ὁκότερα τῶν πρηγματίων ἐτρέποντο, ταῦτα 10 ῥέπειν ἔμελλε. ἐλόμενοι δὲ τὴν Ἑλλάδα περιεῖναι ἑλευθέρην, τοῦτο τὸ Ἑλληνικὸν πᾶν τὸ λοιπὸν, ὅσον μὴ ἐμῇδιε, αὐτοὶ οὗτοι ἔσαν οἱ ἐπιγεύραντες, καὶ βασιλῆα μετὰ γε θεοὺς ἀνωσάμενοι. οὐδὲ σφεας χρηστήρια φοβεῖσθαι ἐλθόντα ἐκ Δελφῶν καὶ ἐς δεῖμα 15 βαλόντα ἔπεισε ἐκλιπεῖν τὴν Ἑλλάδα· ἀλλὰ καταμείναντες ἀνέσχοτο τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν χώραν δέξασθαι.

140. Πέμπαντες γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους, χρηστηριάζεσθαι ἔσαν ἐτοιμοί. καὶ σφι ποιήσασι περὶ τὸ ἱερὸν τὰ νομιζόμενα, ὡς ἐς τὸ μέγαρον ἐσελθόντες ἔχοντο, χρᾶ ἢ Πυθίῃ, 20 τῇ οὐνομα ἦν Ἀριστορίκη, τάδε·

Ἦ μέλειοι, τί κάθησθες ; λιπὼν, φεῦγ' ἔσχατα γαίης,

δῶματα καὶ πόλιος τροχοειδέος ἄκρα κάρηνα.

Οὔτε γὰρ ἡ κεφαλὴ μένει ἔμπεδον, οὔτε τὸ σῶμα,

οὔτε πόδες νέατοι, οὔτ' ὦν χεῖρες, οὔτε τι μέσσης

25

λείπεται, ἀλλ' ἄζηλα πέλει. Κατὰ γὰρ μιν ἐρέπει

πῦρ τε καὶ ὄξος Ἄρης, Συριγενὲς ἄρμα διώκων.

πολλὰ δὲ καλλ' ἀπολεῖ πυργώματα, κοῦ τὸ σὸν οἶον·

πολλοὺς δ' ἀθανάτων νηοὺς μαλερῶ πυρὶ δώσει,

30

οἳ που νῦν ἰδρῶτι ρεούμενοι ἐστήκασι,

δείματι παλλόμενοι· κατὰ δ' ἀκροτάτοις ὀρόφοισι

αἷμα μέλαν κέχυται, προῖδὸν κακότητος ἀνάγκας.

Ἄλλ' ἔτιον ἐξ ἀδύτοιο, κακοῖς δ' ἐπικίδνατα θυμόν.

141. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τῶν Ἀθηναίων θεοπρόποι συμφορῇ τῇ μεγίστῃ ἐχρίωντο. προβάλλουσι δὲ σφέας αὐτοὺς ὑπὸ 35 τοῦ κακοῦ τοῦ κεχρησμένου, Τίμων ὁ Ἀνδροβούλου, τῶν Δελφῶν

ἀνὴρ δόκιμος ὁμοῖα τῷ μάλιστα, συνεβούλευε σφί ἐκετηρήν λα-
βοῦσι, δεύτερα αὐτὶς ἐλθόντας χρᾶσθαι τῷ χρηστηρίῳ ὡς ἐκέτας.
πειθομένοισι δὲ ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι καὶ λέγουσι “ Ὡναξ,
χρηῶσον ἡμῖν ἄμεινόν τι περὶ τῆς πατρίδος, αἰδευθεὶς τὰς ἐκετηρίας
6 τὰςδε τὰς τοι ἤκομεν φέροντες· ἢ οὐ τοι ἄπιμεν ἐκ τοῦ ἀδύτου,
ἀλλ’ αὐτοῦ τῇδε μενέομεν, ἔστ’ ἂν καὶ τελευτήσωμεν.” ταῦτα δὲ
λέγουσι ἢ πρόμαντις χρᾶ δεύτερα τὰδε·

- Οὐ δύναται Παλλὰς Δί’ Ὀλύμπιον ἐξιλᾶσασθαι,
λισσομένη πολλοῖσι λόγοις καὶ μῆτιδι πυκνῇ.
10 Σοὶ δὲ τόδ’ αὐτὶς ἔπος ἐρέω, ἀδάμαντι πελάσσας·
Τῶν ἄλλων γὰρ ἄλισκομένων, ὅσα Κέκροπος οὖρος
ἐντὸς ἔχει, κευθμών τε Κιθαιρῶνος ζυθέιοι,
τείχος Τριτογενεῖ ξύλινον διδοῖ ἐνρύοπα Ζεὺς
μοῦνον ἀπόρθητον τέλειθαι, τὸ σὲ τέκνα τ’ ὀνήσει.
15 Μῆδὲ σύ γ’ ἱπποσύνην τε μένειν καὶ πεζὸν ἰόντα
πολλὸν ἀπ’ ἡπείρου στρατὸν ἡσυχος, ἀλλ’ ὑποχωρεῖν,
νῶτον ἐπιστρέψας. ἔτι τοι κοτὲ κἀντίος ἔσση.
Ὡ θειή Σαλαμῖς· ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν,
ἢ που σκιδναμένης Δημήτερος, ἢ συνιούσης.

- 20 142. Ταῦτά, σφί ἡπιώτερα γὰρ τῶν προτέρων καὶ ἦν καὶ
ἐδόκεε εἶναι, συγγραψύμενοι, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὰς Ἀθήνας. ὡς
δὲ ἀπελθόντες οἱ θεοπρόποι ἀπήγγελλον ἐς τὸν δῆμον, γινῶμαι καὶ
ἄλλαι πολλαὶ ἐγίνοντο διζημένων τὸ μαντήϊον, καὶ αἶδε συνευτηκῦ-
αι μάλιστα. τῶν πρεσβυτέρων ἔλεγον μετεξέτεροι, δοκεῖν σφί τὸν
25 θεὸν τὴν ἀκρόπολιν χρῆσαι περιέσεσθαι. ἢ γὰρ ἀκρόπολις τὸ
πάλαι τῶν Ἀθηνέων ῥήχῳ ἐπέφρακτο· οἱ μὲν δὲ κατὰ τὸν φρα-
γμὸν συνεβάλλοντο τοῦτο τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι. οἱ δ’ αὖ ἔλεγον
τὰς νέας σημαίνειν τὸν θεόν, καὶ ταύτας παραρτέεσθαι ἐκίλευον,
τὰ ἄλλα ἀπέντας. τοὺς ὦν δὴ τὰς νέας λέγοντας εἶναι τὸ ξύλινον
30 τεῖχος ἔσφαλλε τὰ δύο τὰ τελευταῖα φηθέντα ὑπὸ τῆς Πυθίης·

- Ὡ θειή Σαλαμῖς· ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν,
ἢ που σκιδναμένης Δημήτερος, ἢ συνιούσης.
κατὰ ταῦτα τὰ ἔπεα συνεχέοντο αἱ γινῶμαι τῶν φαμένων τὰς νέας
τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι. οἱ γὰρ χρησμολόγοι ταύτῃ ταῦτα ἐλάμ-
35 βανον, ὡς ἀμφὶ Σαλαμῖνα δεῖ σφας ἐσσωθῆναι, ναυμαχίην παρα-
σκευασαμένους.

143. Ἦν δὲ τῶν τις Ἀθηναίων ἀνὴρ ἐς πρώτους νεωστὶ πα-
 ριών, τῷ οὔνομα μὲν ἦν Θεμιστοκλῆς, παῖς δὲ Νεοκλῆος ἐκαλέετο.
 οὗτος ὥνῃρ οὐκ ἔφη πᾶν ὀρθῶς τοὺς χρησμολόγους συμβάλλε-
 σθαι, λέγων τοιαῦτα· “ Εἰ ἐς Ἀθηναίους εἶχε τὸ ἔπος εἰρημνόν
 ἔόντως, οὐκ ἂν οὕτω μιν δοκείν ἡπίως χρησθῆναι, ἀλλὰ ὧδε, Ὡ δ
 σχετλή Σαλαμῖς, ἀντὶ τοῦ Ὡ θαλῇ Σαλαμῖς· εἴπερ γε ἔμελλον οἱ
 οἰκήτορες ἀμφ’ αὐτῇ τελευτήσκειν. ἀλλὰ γὰρ ἐς τοὺς πολεμίους
 τῷ θεῷ εἰρησθαι τὸ χρηστήριον συλλαμβάνοντι κατὰ τὸ ὀρθόν,
 ἀλλ’ οὐκ ἐς Ἀθηναίους.” παρασκευάζεσθαι ὧν αὐτοὺς ὡς ναυ-
 μαχήσοντας συνεβούλευε, ὡς τούτου ἔντος τοῦ ξυλίνου τείχεος. 10
 Ταύτῃ Θεμιστοκλῆς ἀποφανομένου, Ἀθηναῖοι ταῦτα σφι ἔγνω-
 σαν αἰρετώτερα εἶναι μᾶλλον ἢ τὰ τῶν χρησμολόγων· οἱ οὐκ ἔων
 ναυμαχίην ἀρτίεσθαι, τὸ δὲ σύμπαν εἶναι, οὐδὲ χεῖρας ἀνταίρε-
 σθαι, ἀλλὰ ἐκλιπόντας χώραν τὴν Ἀττικὴν ἄλλην τινὰ οἰκίζεον.

144. Ἐτίρη τε Θεμιστοκλεῖ γνώμη ἐμπροσθε ταύτης ἐς καιρὸν 15
 ἡρίστευσεν, ὅτε Ἀθηναίοισι γενομένων χρημάτων μεγάλων ἐν τῷ
 κοιτῷ, τὰ ἐκ τῶν μετάλλων σφι προσῆλθε τῶν ἀπὸ Λαυρείου,
 ἔμελλον λάζεσθαι ὀρχηδὸν ἑκαυτος δέκα δραχμάς· τότε Θεμιστο-
 κλῆς ἀνέγνωσε Ἀθηναίους, τῆς διαιρέσεως ταύτης παυσαμένους,
 νέας τουτέων τῶν χρημάτων ποιήσασθαι διηκοσίας ἐς τὸν πόλεμον, 20
 τὸν πρὸς Αἰγινήτας λέγων. οὗτος γὰρ ὁ πόλεμος συστὰς ἔσσωσε
 τότε τὴν Ἑλλάδα, ἀναγκάσας θαλασσίους γενέσθαι Ἀθηναίους.
 αἱ δὲ ἐς τὸ μὲν ἐποιήθησαν οὐκ ἐχρήσθησαν· ἐς δέον δὲ οὕτω τῇ
 Ἑλλάδι ἐγένοντο. Αὐταὶ τε δὴ αἱ νέες τοῖσι Ἀθηναίοισι προ-
 ποιηθεῖσαι ὑπῆρχον, ἐτέρως τε ἔδεε προσναυπηγέεσθαι. ἔδοξέ τε 25
 σφι, μετὰ τὸ χρηστήριον βουλευομένοισι, ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα
 τὸν βύρβαρον δέκεσθαι τῇσι νηυσὶ πανδημεῖ, τῷ θεῷ πειθομέ-
 νους, ἅμα Ἑλλήνων τοῖσι βουλομένοισι. τὰ μὲν δὴ χρηστήρια
 ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐγγόνεε.

145. Συλλεγομένων δὲ ἐς τωὐτὸ τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα Ἑλλή- 30
 των τῶν τὰ ἀμείνω φρονούντων, καὶ διδόντων σφίσι λόγον καὶ
 πίστιν, ἐνθαῦτα ἐδόκεε βουλευομένοισι αὐτοῖσι, πρῶτον μὲν χρη-
 μάτων πάντων καταλλίσσεσθαι τὰς τε ἑχθρας καὶ τοὺς κατ’
 ἀλλήλους ἐόντας πολέμους. ἔσαν δὲ πρὸς τισας καὶ ἄλλους ἐγχε-
 χρημένοι· ὁ δὲ ὧν μέγιστος Ἀθηναῖοι τε καὶ Αἰγινήτησι. μετὰ 35
 δὲ, πυνθανόμενοι Ξέρξεια σὺν τῷ στρατῷ εἶναι ἐν Σάρδισι, ἐβου-

5 **Ῥεύσαντο κατασκόπους πέμπειν ἐς τὴν Ἀσίην τῶν βασιλεὺς πρη-
 γμάτων· ἐς Ἄργος τε ἀγγέλους ὁμαιχμίην συνθησομένους πρὸς
 τὸν Πέρσην, καὶ ἐς Σικελίην ἄλλους πέμπειν παρὰ Γέλωνα τὸν
 Δεινομένεος, ἕς τε Κέρκυραν κειλεύσοντας βοηθεῖν τῇ Ἑλλάδι,
 6 καὶ ἐς Κρήτην ἄλλους· φρονήσαντες εἴ πως ἔν τε γένοιτο τὸ
 Ἑλληνικόν, καὶ εἰ συγκύψαντες τωὐτὸ πρήσσοιεν πάντες, ὥς δεινῶν
 ἐπιόντων ὁμοίως πᾶσι Ἕλλησι. τὰ δὲ Γέλωνος πρήγματα μεγάλα
 ἐλέγτο εἶναι, οὐδαμῶν Ἑλληνικῶν τῶν οὐ πολλὸν μέζω.**

146. **Ὡς δὲ ταῦτά σφι ἔδοξε, καταλυσάμενοι τὰς ἔχθρας,
 10 πρῶτα μὲν κατασκόπους πέμπουσι ἐς τὴν Ἀσίην ἄνδρας τρεῖς.
 οἱ δὲ ἀπικόμενοι τε ἐς Σάρδεις, καὶ καταμαθόντες τὴν βασιλεὺς
 στρατιήν, ὥς ἐπαῖστοι ἐγένοντο, βασανισθέντες ὑπὸ τῶν στρατη-
 γῶν τοῦ πεζοῦ στρατοῦ, ἀπήγοντο ὥς ἀπολύμενοι. καὶ τοῖσι
 μὲν κατακέκριτο θάνατος. Ξέρξης δὲ ὥς ἐπύθετο ταῦτα, μεμφθεὶς
 15 τῶν στρατηγῶν τὴν γνώμην, πέμπει τῶν τινας δορυφόρων ἐντει-
 λάμενός, ἣν καταλάβωσι τοὺς κατασκόπους ζῶντας, ἄγειν παρ'
 ἑαυτὸν. ὥς δὲ ἔτι περιέοντας αὐτοὺς κατέλαβον, καὶ ἦγον ἐς ὄψιν
 τὴν βασιλεὺς, τὸ ἐνθεῦτεν πυθόμενος ἐπ' οἷσι ἤλθον, ἐκέλευε
 20 πεζὸν στρατὸν καὶ τὴν ἵππον· ἐπεὰν δὲ ταῦτα θηγέμενοι ἔωσι
 πλήρεις, ἀποπέμπειν ἐς τὴν αὖν αὐτοὶ ἐθέλωσι χώραν Ἀσινέας.**

147. **Ἐπιλέγων δὲ τὸν λόγον τόνδε ταῦτα ἐνετέλλετο, ὥς “ εἰ
 μὲν ἀπώλοντο οἱ κατάσκοποι, οὔτε ἂν τὰ ἑωυτοῦ πρήγματα προε-
 πύθοντο οἱ Ἕλληνες, ἔοντα λόγου μέζω· οὔτε ἂν τι τοὺς πολε-
 25 μίους μέγα εἰσινέαιτο ἄνδρας τρεῖς ἀπολέσαντες· νοστήσαντων δὲ
 τουτέων ἐς τὴν Ἑλλάδα, δοκέειν, ἔφη, ἀκούσαντας τοὺς Ἕλληνας
 τὰ ἑωυτοῦ πρήγματα, πρὸ τοῦ στόλου τοῦ γινομένου παραδῶσειν
 σφείας τὴν ἰδίην ἐλευθερίην, καὶ οὕτω οὐδὲ δεήσειν ἐπ' αὐτοὺς
 στρατηλατέοντας πρήγματα ἔχειν.” Οἷος δὲ αὐτοῦ αὕτη ἡ γνώμη
 30 τῇ γε ἄλλῃ. ἔων γὰρ ἐν Ἀβύδῳ ὁ Ξέρξης εἶδε πλοῖα ἐκ τοῦ
 Πόντου σιταγωγὰ διεκπλώοντα τὸν Ἑλλησποντον, ἕς τε Αἰγίαν
 καὶ Πελοπόννησον κομιζόμενα. οἱ μὲν δὴ πάριδροι αὐτοῦ, ὥς
 ἐπύθοντο πολέμια εἶναι τὰ πλοῖα, ἐτοῖμοι ἔσαν αἰρέειν αὐτὰ,
 ἐσβλέποντες ἐς τὸν βασιλῆα, ὅκοτε παραγγελέει. ὁ δὲ Ξέρξης
 35 εἶρετο αὐτοὺς, ὅκη πλείοιεν· οἱ δὲ εἶπαν· “ Ἐς τοὺς σὺς πολε-
 μίους, ὧ δέσποτα, σίτον ἄγοντες.” ὁ δὲ ὑπολαβὼν ἔφη· “ Οὐκῶν**

καὶ ἡμεῖς ἐκὶ πλείομεν, ἔρθαπερ καὶ οὗτοι, τοῖσι τε ἄλλοισι ἐξηρ-
 τυμένοι καὶ οἷω. τί δῆτα ἄδικέουσι οὗτοι ἡμῖν σιτία παρακομί-
 ζοντες;” Οἱ μὲν νυν καταύκοποι, οὕτω θεησάμενοί τε καὶ ἀπο-
 πεμφθέντες, ἐνόστησαν ἐς τὴν Εὐρώπην.

148. Οἱ ΔΕ συνωμόται Ἑλλήνων ἐπὶ τῷ Πέρσῃ, μετὰ τὴν 5
 ἀπόπεμψιν τῶν κατασκόπων, δεύτερα ἔπεμπον ἐς Ἄργος ἀγγέλους.
 Ἀργεῖοι δὲ λέγουσι τὰ κατ' ἐαυτοὺς γενέσθαι ὧδε. πυθέσθαι
 γὰρ αὐτίκα κατ' ἀρχὰς τὰ ἐκ τοῦ βαρβάρου ἐγειρόμενα ἐπὶ τὴν
 Ἑλλάδα· πυθόμενοι δὲ, καὶ μαθόντες ὥς σφεις οἱ Ἕλληνες πει-
 ρήσονται παραλαμβάνοντες ἐπὶ τὸν Πέρσῃ, πέμψαι θεοπρόπους 10
 ἐς Δελφοὺς τὸν θεὸν ἐπειρησομένους “ὥς σφι μέλλει ἄριστον
 ποιεῖναι γενέσθαι”, νεωστὶ γὰρ σφίων τεθνάναι ἐξακισχίλους ὑπὸ
 Λακεδαιμονίων καὶ Κλεομένεος τοῦ Ἀναξανδρίδου.” τῶνδε δὴ
 εἶναικα πέμπειν· τὴν δὲ Πυθίην ἐπειρωτῶσι αὐτοῖσι ἀνελὼν τάδε·
 Ἐχθρὲ περικτιόνεσσι, φίλ' ἀθανάτοισι θεοῖσι, 15
 εἴσω τὸν προβόλαιον ἔχων, πεφυλαγμένος ἦσο,
 καὶ κεφαλὴν πεφύλαξο· κέρη δὲ τὸ σῶμα σώσεις.

ταῦτα μὲν τὴν Πυθίην χρῆσαι πρότερον· μετὰ δὲ, ὥς ἐλθεῖν τοὺς
 ἀγγέλους ἐς δὴ τὸ Ἄργος, ἐπελθεῖν ἐπὶ τὸ βουλευτήριον, καὶ λέ-
 γειν τὰ ἐντεταλμένα. τοὺς δὲ πρὸς τὰ λεγόμενα ὑποκρίνασθαι, 20
 ὥς “ἑοῖμοι εἰσι Ἀργεῖοι ποιεῖν ταῦτα, τριήκοντα ἔτεα εἰρήνην
 σπεισάμενοι Λακεδαιμονίοισι, καὶ ἡγεόμενοι κατὰ τὸ ἡμῖν πάσης
 τῆς συμμαχίης· καὶ τοι κατὰ γε τὸ δίκαιον γίνεσθαι τὴν ἡγεμο-
 νίην ἐωυτῶν, ἀλλ' ὅμως σφι ἀποχρᾶν κατὰ τὸ ἡμῖν ἡγεομένοισι.”

149. Ταῦτα μὲν λέγουσι τὴν βουλὴν ὑποκρίνασθαι, καὶ περ 25
 ἀπαγορεύοντός σφι τοῦ χρηστηρίου μὴ ποιεῖσθαι τὴν πρὸς τοὺς
 Ἕλληνας συμμαχίην. σπουδὴν δὲ ἔχειν σπονδὰς γενέσθαι τριη-
 κονταετίδας, καὶ περ τὸ χρηστήριον φοβεομένοισι, ἵνα δὴ σφι οἱ
 παῖδες ἀνδρωθῶσι ἐν τούτοις τοῖσι ἔτεσι· μὴ δὲ σπονδίων
 ἑουσίων, ἐπιλέγεσθαι, ἣν ἄρα σφείας καταλάβῃ πρὸς τῷ γεγονότι 30
 κακῷ ἄλλο πταῖσμα πρὸς τὸν Πέρσῃ, μὴ τὸ λοιπὸν ἔωσι Λακε-
 δαιμονίων ὑπῆκοοι. Τῶν δὲ ἀγγέλων τοὺς ἀπὸ τῆς Σπάρτης πρὸς
 τὰ δηθέντα ἐκ τῆς βουλῆς ἀμείψασθαι τοῖσδε· “περὶ μὲν σπον-
 δίων ἀνοίσειν ἐς τοὺς πλεῦνας· περὶ δὲ ἡγεμονίης αὐτοῖσι ἐντε-
 τάλθαι ὑποκρίνασθαι, καὶ δὴ λέγειν, σφι μὲν εἶναι δύο βασιλῆας, 35
 Ἀργείοισι δὲ ἓνα· οὐκ ἔστι δυνατόν εἶναι τῶν ἐκ Σπάρτης οὐδέτερον

παῦσαι τῆς ἡγεμονίης. μετὰ δὲ δύο τῶν σφετέρων ὁμόψηφον τὸν Ἀργεῖον εἶναι κωλύειν οὐδέν." Οὕτω δὴ οἱ Ἀργεῖοι φασὶ οὐκ ἀνασχέσθαι τῶν Σπαρτιητέων τὴν πλεονεξίην, ἀλλ' ἐλίσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν βυρβάρων ἄρχεσθαι, ἢ τι ὑπεῖξαι Λακεδαιμονίοισι·
 5 προειπεῖν τε τοῖσι ἀγγέλοισι πρὸ δύντος ἡλίου ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς Ἀργείων χώρας· εἰ δὲ μὴ, περιέψεσθαι ὡς πολεμίους.

150. Αὐτοὶ μὲν Ἀργεῖοι τοσαῦτα τουτέων πέρι λέγουσι. Ἔστι δὲ ἄλλος λόγος λεγόμενος ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, ὡς Ξέρξης ἐπεμψε κήρυκα ἐς Ἀργος, πρότερον ἢ περ ὀρμήσαι στρατεύεσθαι
 10 ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ἐλθόντα δὲ τοῦτον λέγεται εἶπαι· "Ἄνδρες Ἀργεῖοι, βασιλεὺς Ξέρξης τάδε ὑμῖν λέγει. Ἡμεῖς νομίζομεν Πέρσῃ εἶναι, ἀπ' οὗ ἡμεῖς γεγόναμεν, παῖδα Περσέος τοῦ Δαναάης, γεγονότα ἐκ τῆς Κηφείας θυγατρὸς Ἀνδρομέδης. οὕτω ἂν ὦν εἴημεν ὑμέτεροι ἀπόγονοι. οὔτε ὦν ἡμῶς οἶκος ἐπὶ τοῦς
 15 ἡμετέρους προγόνους στρατεύεσθαι, οὔτε ὑμῶς ἄλλοις τιμωρίον-
 τας ἡμῖν ἀντιζόους γενέσθαι, ἀλλὰ παρ' ὑμῖν αὐτοῖσι ἡσυχίην ἔχοντας κατῆσθαι. ἦν γὰρ ἐμοὶ γένηται κατὰ νόον, οὐδαμὸς μείζωνας ὑμέων ἄξω." Ταῦτα ἀκούσαντας Ἀργεῖους λέγεται πρῆ-
 γμα ποιήσασθαι, καὶ παραχρῆμα μὲν οὐδὲν ἐπαγγελλομένους
 20 μεταίτευν· ἐπεὶ δὲ σφίτας παραλαμβάνειν τοὺς Ἕλληνας, οὕτω δὴ, ἐπισταμένους ὅτι οὐ μεταδώσουσι τῆς ἀρχῆς Λακεδαιμόνιοι, μεταίτευν, ἵνα ἐπὶ προφάσιος ἡσυχίην ἄγωσι.

151. Συμπεσεῖν δὲ τοῦτοις καὶ τότε τὸν λόγον λέγουσιν οἱ τινες Ἕλλήνων, πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον γεγόμενον τουτέων. τυχεῖν ἐν
 25 Σούσοις τοῖσι Μεμνονίοις ἔοντας ἑτέρου πρῆγματος εἵνεκα ἀγγέ-
 λους Ἀθηναίων, Καλλίην τε τὸν Ἰππονίκον, καὶ τοὺς μετὰ τοῦτον ἀναβάτας. Ἀργεῖους δὲ, τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον πέμψαντας καὶ τούτους ἐς Σοῦσα ἀγγέλους, εἰρωτῆν Ἀρταξέρξεα τὸν Ξέρξεω
 "εἰ σφί ἐτι ἐμμένει τὴν πρὸς Ξέρξεα φιλίην συνεκτεράσαντο, ἢ
 30 νομίζοιτο πρὸς αὐτοῦ εἶναι πολέμιοι." βασιλῆα δὲ Ἀρταξέρξεα
 "μάλιστα ἐμμένειν, φάναι, καὶ οὐδεμίαν νομίζειν πόλιν Ἀργεος φιλιωτέραν."

152. Εἰ μὲν νυν Ξέρξης τε ἀπέπεμψε ταῦτα λέγοντα κήρυκα ἐς Ἀργος, καὶ Ἀργείων ἀγγελοὶ ἀναβάντες ἐς Σοῦσα ἐπειρωτῶν
 35 Ἀρταξέρξεα περὶ φιλίας, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἶπαι· οὐδέ τινα γνώμην περὶ αὐτέων ἀποφαίνομαι ἄλλην γε ἢ τὴν περ αὐτοῖ

Ἀργεῖοι λέγουσι. Ἐπίσταμαι δὲ τοσούτο, ὅτι, εἰ πάντες ἄνθρωποι τὰ οἰκῆα κακὰ ἐς μέσον συνενεῖκαιεν, ἀλλάσθαι βουλόμενοι τοῖσι πλησίοις, ἐγκύψαντες ἂν ἐς τὰ τῶν πέλας κακὰ, ἀσπασίως ἕκαστοι αὐτέων ἀποφειοίτο ὁπίσω τὰ εὐενεῖκοντο. οὕτω δὲ οὐκ Ἀργείοισι αἰσχιστα πεποιῆται. Ἐγὼ δὲ ὀφείλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πείθεσθαι γὰρ μὲν ὧν οὐ παντάπασι ὀφείλω· καὶ μοι τοῦτο τὸ ἔπος ἐχέτω ἐς πάντα τὸν λόγον. Ἐπεὶ καὶ ταῦτα λέγεται, ὡς ἄρα Ἀργεῖοι ἴσαν οἱ ἐπικαλεσάμενοι τὸν Πέρσῃ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐπειδὴ σφι πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους κακῶς ἡ αἰχμὴ ἐστήκεε, πᾶν δὲ βουλόμενοι σφι εἶναι πρὸ τῆς παριούσης λύπης. Τὰ μὲν περὶ 10 Ἀργείων εἴρηται.

153. ἘΣ ΔΕ τὴν Σικελίην ἄλλοι τε ἀπίκατο ἄγγελοι ἀπὸ τῶν συμμάχων, συμμίζοντες Γέλωνι· καὶ δὴ καὶ ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων Σύναγρος. Τοῦ δὲ Γέλωνος τούτου πρόγονος, οἰκῆτωρ ἦν Γέλῃς, ἣν ἐκ νήσου Τήλου, τῆς ἐπὶ Τριοπίῃ κειμένης· ὅς, 15 κτιζομένης Γέλῃς ὑπὸ Λινδίων τε τῶν ἐκ Ρόδου, καὶ Ἀντιφήμευ, οὐκ ἐλείφθη. ἀνὰ χρόνον δὲ αὐτοῦ οἱ ἀπόγονοι γενόμενοι ἱεροφάνται τῶν χθονίων θεῶν, διετέλεον ἐόντες, Τηλίνεω ἐνός τε τῶν προγόνων κτησαμένου τρόπῳ τοιῷδε. Ἐς Μακτώριον πόλιν τὴν ὑπὲρ Γέλῃς οἰκημένην ἔφυγον ἄνδρες Γελῶν, ἐσσωθέντες στάσι. 20 τούτους ὧν ὁ Τηλίνης κατήγαγε ἐς Γέλῃν, ἔχων οὐδεμίαν ἀνδρῶν δύναμιν, ἀλλ' ἰρὰ τουτέων τῶν θεῶν. ὁθεν δὲ αὐτὰ ἔλαβε, ἡ αὐτὸς ἐκτίσαστο, τοῦτο οὐκ ἔχω εἶπαι. τούτοις δ' ὧν πλείονος ἦν, κατήγαγε ἐπ' ᾧ τε οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἱεροφάνται τῶν θεῶν ἔσονται. Θῶμά μοι ὧν καὶ τοῦτο γέγονε πρὸς τὰ πυνθάνο- 25 μαι κατεργάσασθαι Τηλίνην ἔργον τοσαῦτον· τὰ τοιαῦτα γὰρ ἔργα οὐ πρὸς τοῦ ἅπαντος ἀνδρὸς νενόμικα γίνεσθαι, ἀλλὰ πρὸς ψυχῆς τε ἀγαθῆς καὶ ρώμης ἀνδρητῆς· ὁ δὲ λέγεται πρὸς τῆς Σικελίης τῶν οἰκητόρων, τὰ ὑπεναντία τουτέων, πεφυκέναι θηλυδρίας τε καὶ μαλακώτερος ἀνὴρ. οὕτω μὲν νυν ἐκτίσαστο τοῦτο τὸ γέρας. 30

154. Κλεάνδρου δὲ τοῦ Παντάρεος τελευτήσαντος τὸν βίον, ὃς ἐτυράννευσε μὲν Γέλῃς ἐπὶ ἔτεα, ἀπέθανε δὲ ὑπὸ Σαβύλλου ἀνδρὸς Γελῶν, ἐνθαῦτα ἀναλαμβάνει τὴν μοναρχίην Ἴπποκράτης, Κλεάνδρου ἦν ἀδελφεός. ἔχοντας δὲ Ἴπποκράτης τὴν τυραννίδα, ὁ Γέλων, ἦν Τηλίνεω τοῦ ἱεροφάντεω ἀπόγονος, πολλῶν μετ' 35 ἄλλων καὶ Αἰνησιδήμου τοῦ Παταϊκοῦ, ὃς ἦν δορυφόρος Ἴπποκρά-

τεος· μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον, δι' ἀρετὴν ἀπεδέχθη πάσης τῆς
 ἵππου εἶναι ἵππαρχος. πολιορκέοντος γὰρ Ἱπποκράτεος Καλλι-
 πολίτας τε καὶ Ναξίους, καὶ Ζαγκλαίους τε καὶ Λεοντίους, καὶ
 πρὸς, Συρηκουσίους τε καὶ τῶν βαρβάρων συχνοὺς, ἀνὴρ ἐφαίνεται
 5 ἐν τούτοις τοῖσι πολέμοις ἐὼν ὁ Γέλων λαμπρότατος. τῶν δὲ
 εἶπον πολλῶν τούτων, πλήν Συρηκουσίων, οὐδεμία πέφειγε δου-
 λωσύνην πρὸς Ἱπποκράτεος. Συρηκουσίους δὲ Κορίνθιοί τε καὶ
 Κερκυραῖοι ἐφόνυσαντο, μάχῃ ἐυσωθύντας ἐπὶ ποταμῷ Ἐλώρῃ.
 ἐφόνυσαντο δὲ οὗτοι, ἐπὶ τοῖσδε καταλλάξαντες, ἐπ' ὧς Ἱπποκρά-
 10 τεῖ Καμαρίναν Συρηκουσίους παραδούναι· Συρηκουσίων δὲ ἦν
 Καμαρίνα τὸ ἀρχαῖον.

155. Ὡς δὲ καὶ Ἱπποκράτης, τυραννέυσαντα ἴσα ἔτα τῷ
 ἀδελφῷ Κλεάνδρῳ, κατέλαβε ἀποθανεῖν πρὸς πόλιν Τῆβλη, στρα-
 τευσάμενον ἐπὶ τοὺς Σικελούς, οὕτω δὲ ὁ Γέλων, τῷ λόγῳ τιμω-
 15 ρεῖν τοῖσι Ἱπποκράτεος παισὶ Εὐκλείδῃ τε καὶ Κλεάνδρῳ, οὐ
 βουλομένων τῶν πολιτῶν κατηκόων ἔτι εἶναι, τῷ ἔργῳ, ὡς
 ἐπεκράτησε μάχῃ τῶν Γελῶν, ἤρχε αὐτὸς, ἀποστερήσας τοὺς
 Ἱπποκράτεος παῖδας. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ εὖρημα, τοὺς γαμόρους
 καλεομένους τῶν Συρηκουσίων, ἐκπεσόντας ὑπὸ τε τοῦ δήμου καὶ
 20 τῶν σφετέρων δούλων, καλεομένων δὲ Κυλλυριῶν, ὁ Γέλων, κατα-
 γαγὼν τούτους ἐκ Κασμένης πόλιος ἐς τὰς Συρηκούσας, ἔαχε καὶ
 ταύτας. ὁ γὰρ δῆμος ὁ τῶν Συρηκουσίων ἐπιόντι Γέλωνι παρα-
 δίδοι τὴν πόλιν καὶ ἑωυτόν.

156. Ὁ δὲ ἐπεὶ τε παρέλαβε τὰς Συρηκούσας, Γέλως μὲν
 25 ἐπικρατῶν λόγον ἐλάσσω ἐποιεῖτο, ἐπιτρέψας αὐτὴν Ἰέρωνι ἀδελ-
 φῷ ἑωυτοῦ· ὁ δὲ τὰς Συρηκούσας ἐκράτυνε, καὶ ἔσαν οἱ πάντα
 αἱ Συρηκούσαι. αἱ δὲ παραντίκα ἀνά τ' ἔδραμον καὶ ἀνέβλαστον.
 τοῦτο μὲν γὰρ, Καμαριναίους ἅπαντας ἐς τὰς Συρηκούσας ἀγαγὼν
 πολιήτας ἐποίησε, Καμαρίνης δὲ τὸ ἄστυ κατέσκαψε· τοῦτο δὲ,
 30 Γελῶν ὑπερημίσεας τῶν ἀστῶν τῶντὸ τοῖσι Καμαριναίοις
 ἐποίησε. Μεγαρέας τε τοὺς ἐν Σικελίᾳ, ὡς πολιορκεόμενοι ἐς
 ὁμολογίην προσεχώρησαν, τοὺς μὲν αὐτῶν παχείας, ἀειραμένους τε
 πόλεμον αὐτῷ, καὶ προσδοκέοντας ἀπολέσθαι διὰ τοῦτο, ἄγων ἐς
 τὰς Συρηκούσας, πολιήτας ἐποίησε· τὸν δὲ δῆμον τῶν Μεγαρέων,
 35 οὐκ ἐόντα μεταίτιον τοῦ πολέμου τούτου, οὐδὲ προσδεκόμενον
 κακὸν οὐδὲν πείσεσθαι, ἀγαγὼν καὶ τούτους ἐς τὰς Συρηκούσας,

ἀπέδοτο ἐπ' ἐξαγωγῇ ἐκ Σικελίης. τωὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ Εὐβοέας τοὺς ἐν Σικελίῃ ἐποίησε, διακρίνας. ἐποίησε δὲ ταῦτα τούτους ἀμφοτέρους, νομίσας δῆμον εἶναι συνολκῆμα ἀχαριτώτατον. Τοιοῦτον μὲν τρόπῳ τύραννος ἐγγόνες μέγας ὁ Γέλων.

157. Τότε δὲ, ὡς οἱ ἄγγελοι τῶν Ἑλλήνων ἀπέκατο ἐς τὰς 5 Συρηκούσας, ἐλθόντες αὐτῷ ἐς λόγους ἔλεγον τάδε· “ Ἐπεμψαν ἡμῖας Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι παραλαμφομένους σε πρὸς τὸν βάρβαρον. τὸν γὰρ ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα πάντως κου πυρθάνει· ὅτι Πέρσης ἀνὴρ μέλλει, ζεύξας τὸν Ἑλλησποντον, καὶ ἐπάγων πάντα τὸν ἥγον στρατὸν ἐκ 10 τῆς Ἀσίας, στρατηλατήσκει ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· πρόσχημα μὲν ποιούμενος ὡς ἐπ' Ἀθήνας ἐλαύνει, ἐν νόῳ δὲ ἔχων πῦσαν τὴν Ἑλλάδα ὑπ' ἑωυτῷ ποιήσασθαι. Σὺ δὲ δυνάμιός τε ἵκεις μεγάλης, καὶ μοῖρά τοι τῆς Ἑλλάδος οὐκ ἐλαχίστη μετὰ, ἄρχοντι γε Σικελίης· βοήθει τε τοῖσι ἐλευθεροῦσι τὴν Ἑλλάδα, καὶ συνε- 15 λευθέρου. ἁλῆς μὲν γὰρ γινομένη πᾶσα ἡ Ἑλλὰς, χεῖρ μεγάλη συνάγεται, καὶ ἀξιόμαχοι γινόμεθα τοῖσι ἐπιούσι. ἦν δὲ ἡμῶν οἱ μὲν καταπροδιδῶσι, οἱ δὲ μὴ θέλωσι τιμωρεῖν, τὸ δὲ ἔγκαινον τῆς Ἑλλάδος ἢ ὀλίγον, τοῦτο δὲ ἤδη δεινὸν γίνεται μὴ πέρη πῦσα ἡ Ἑλλὰς. Μὴ γὰρ ἐλπίσης, ἦν ἡμῖας καταστρέφεται ὁ Πέρσης 20 μάχῃ κρατήσας, ὡς οὐκ ἤξει παρὰ σέ γε, ἀλλὰ πρὸ τούτου φύλαξαι. βοηθέντων γὰρ ἡμῖν σεωυτῷ τιμωρεῖς. τῷ δὲ εὖ βουλευθέντι πράγματι τελευτῇ ὡς τὸ ἐπίπαν χρηστὴ ἐθέλει ἐπιγίνεσθαι.” Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον.

158. Γέλων δὲ πολλὸς ἐνέκειτο λίγων τοιάδε· “ Ἄνδρες 25 Ἕλληνες, λόγον ἔχοντες πλεονέκτην, ἐτολμήσατε ἐμὲ σύμμαχον ἐπὶ τὸν βάρβαρον παρακαλέοντες ἐλθεῖν. αὐτοὶ δὲ, ἐμεῦ πρότερον δεηθέντος βυρβαρικοῦ στρατοῦ συνεπάσασθαι, ὅτε μοι πρὸς Καρχηδονίους νεῖκος συνηπτο, ἐπισκήπτοτός τε τὸν Δωριέος τοῦ Ἀναξανδρίδου πρὸς Ἑγεσταίων φόνον ἐκπρήξασθαι, ὑποτεινόντός 30 τε τὰ ἐμπόρια συνελευθεροῦν, ἀπ' ὧν ὑμῖν μεγάλαι ὠφελῆαι τε καὶ ἐπαυρέσεις γεγόνασιν· οὔτε ἐμεῦ εἵνεκα ἤλθετε βοηθέντες, οὔτε τὸν Δωριέος φόνον ἐκπρηξόμενοι· τό τε κατ' ὑμῖας, τὰδε ἅπαντα ὑπὸ βαρβάροισι νέμεται. ἀλλὰ, εὖ γὰρ ἡμῖν καὶ ἐπὶ τὸ ἄμεινον κατέστη· νῦν δὲ, ἐπειδὴ περιελήλυθε ὁ πόλεμος καὶ ἀπῆκται ἐς 35 ὑμῖας, οὕτω δὴ Γέλωνος μνηστis γέγονε. Ἀτιμῆς δὲ πρὸς ὑμῶν

κυρήσας, οὐκ ὁμοιώσομαι ὑμῖν, ἀλλ' ἐτοιμός εἰμι βοηθεῖν, παρ-
 χόμενος διηκοσίας τε τριήρεας, καὶ διαμυρούς ὀπλίτας, καὶ διαχι-
 λίην ἵππων, καὶ διαχιλίους τοξότας, καὶ διαχιλίους σφενδονήτας,
 καὶ διαχιλίους ἵπποδρόμους ψιλοῦς· σιτόν τε ἀπάσῃ τῇ Ἑλλήνων
 5 στρατιῇ, ἔστ' ἂν διαπολεμήσωμεν, ὑποδέχομαι παρέξειν. Ἐπὶ
 δὲ λόγῳ τοιῷδε τάδε ὑπίσχομαι, ἐπ' ᾧ στρατηγός τε καὶ ἡγεμὼν
 τῶν Ἑλλήνων ἔσομαι πρὸς τὸν βάρβαρον· ἐπ' ἄλλῳ δὲ λόγῳ οὐτ'
 ἂν αὐτὸς ἔλθοιμι, οὐτ' ἂν ἄλλους πέμπωμι."

159. Ταῦτα ἀκούσας οὕτε ἡνέυχετο ὁ Σύαγρος, εἰπέ τε τάδε·
 10 "Ἡ κα μίγ' οἰμώζειν ὁ Πειλοπίδης Ἀγαμέμνων, πυθόμενος
 Σπαρτιήτας τὴν ἡγεμονίην ἀπαραιρηθῆναι ὑπὸ Γέλωνός τε καὶ
 Συρηκουσίων. ἀλλὰ τούτου μὲν τοῦ λόγου μηκέτι μνησθῆς, ὅπως
 τὴν ἡγεμονίην τοι παραδώσομεν. ἀλλ', εἰ μὲν βούλει βοηθεῖν
 τῇ Ἑλλάδι, ἔσθι ἀρξόμενος ὑπὸ Λακεδαιμονίων· εἰ δ' ἄρα μὴ
 15 δικαιοῖς ἄρχεσθαι, σὺ δὲ μὴ βοηθεῖν."

160. Πρὸς ταῦτα ὁ Γέλων, ἐπειδὴ ὦρα ἀπεστραμμένους τοὺς
 λόγους τοῦ Συάγρου, τὸν τελευταῖόν σφι τόνδε ἐξέφαινε λόγον·
 "Ἦ ξεῖνε Σπαρτιῆτα, ὄνειδεα κατιόνια ἀνθρώπῳ φιλεῖ ἐπανάγειν
 τὸν θυμόν. σὺ μέντοι ἀποδιξάμενος ὑβρίσματα ἐν τῷ λόγῳ, σὺ
 20 με ἔπεισας ἀσχήμονα ἐν τῇ ἀμοιβῇ γενέσθαι. ὅκου δὲ ὑμεῖς οὕτω
 περιέχεσθε τῆς ἡγεμονίης, οἶκός καὶ ἐμὲ μᾶλλον ὑμῶν περιέχε-
 σθαι, στρατιῆς τε ἰόντια πολλαπλασιῆς ἡγεμόνα, καὶ νηῶν πολὺ
 πλεύνων. Ἀλλ' ἐπεὶ τε ὑμῖν ὁ λόγος οὕτω προσάντης κατίσταται,
 ἡμεῖς τι ὑπείξομεν τοῦ ἀρχαίου λόγου. εἰ τοῦ μὲν πεζοῦ ὑμεῖς
 25 ἡγέοισθε, τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἐγώ· εἰ δὲ ὑμῖν ἡδονὴ τοῦ κατὰ θά-
 λασσαν ἡγεμονεύειν, τοῦ πεζοῦ ἐγὼ θέλω. καὶ ἡ τούτοις ὑμέας
 χρεῖν ἐστὶ ἀρέσκεσθαι, ἢ ἀπιέναι συμμάχων τοιῶνδε ἐρήμονς."

161. Γέλων μὲν δὴ ταῦτα προτείνειτο. Φθάσας δὲ ὁ Ἀθη-
 ναίων ἄγγελος τὸν Λακεδαιμονίων ἀμείβετό μιν τοῖσδε· "Ἦ
 30 βασιλεῦ Συρηκουσίων, οὐκ ἡγεμόνος δεομένη ἡ Ἑλλὰς ἀπέπεμψεν
 ἡμέας πρὸς σέ, ἀλλὰ στρατιῆς. σὺ δὲ, ὅπως μὲν στρατιὴν πέμπεις
 μὴ ἡγεύμενος τῆς Ἑλλάδος, οὐ προφάνεις· ὥς δὲ στρατηγῆσεις
 αὐτῆς, γλίχεται. ὅσον μὲν νυν παντὸς τοῦ Ἑλλήνων στρατοῦ ἐδέου
 ἡγέεσθαι, ἐξήρκει ἡμῖν τοῖσι Ἀθηναίοις ἡσυχίην ἄγειν, ἐπιστα-
 35 μένοισι ὥς ὁ Λάκων ἱκανός τοι ἔμελλε ἔσεσθαι καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέ-
 ρων ἀπολογεύμενος· ἐπεὶ τε δὲ ἀπάσης ἀπελευνόμενος δέει τῆς

ναυτικῆς ἄρχειν, οὕτω ἔχει τοι. οἷδ', ἣν ὁ Λάκων ἐπὶ τοι ἄρχειν αὐτῆς, ἡμεῖς ἐπήσομεν· ἡμετέρη γὰρ ἐστὶ αὕτη γῆ, μὴ αὐτέων βουλομένων Λακεδαιμονίων. τούτοις μὲν ὦν ἡγέσθαι βουλομένοις οὐκ ἀντιτείνομεν, ἄλλω δὲ παρήσομεν οὐδενὶ ναυαρχείην. μάτην γὰρ ἂν ὥδε πάραλον Ἑλλήνων στρατὸν πλείστον εἴημεν 5 ἐκτεθμένοι, εἰ Συρηκουσίοις ἐόντες Ἀθηναῖοι συγχωρήσομεν τῆς ἡγεμονίης, ἀρχαιοτάτων μὲν ἔθνος παρεχόμενοι, μοῦνοι δὲ ἐόντες οὐ μετανάσται Ἑλλήνων· τῶν καὶ Ὀμηρος ὁ ἐποποιὸς ἄνδρα ἄριστον ἔφησε εἰς Ἴλιον ἀπικέσθαι τάξαι τε καὶ διακοσμήσαι στρατόν. οὕτω οὐκ ὄνειδος ἡμῖν ἐστὶ οὐδὲν λέγειν ταῦτα.” 10

162. Ἀμείβετο Γέλων τοῖσδε· “Ζεῖνε Ἀθηναῖε, ὑμεῖς οἴκατε τοὺς μὲν ἄρχοντας ἔχειν, τοὺς δὲ ἄρξομένους οὐκ ἔξειν. ἐπεὶ τοίνυν οὐδὲν ὑπείντες ἔχειν τὸ πᾶν ἐθέλετε, οὐκ ἂν φθάνοιτε τὴν ταχίστην ὀπίσω ἀπαλλασσόμενοι, καὶ ἀγγέλλοντες τῇ Ἑλλάδι ὅτι ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ αὐτῇ ἐξαραιῖται.” Οὗτος δὲ ὁ λόγος 15 τοῦδε τοῦ φήματος, τὸ ἐθέλει λέγειν. δῆλα γὰρ ὥς ἐν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐστὶ τὸ ἔαρ δοκιμώτατον· τῆς δὲ τῶν Ἑλλήνων στρατιῆς τὴν ἑωυτοῦ στρατιήν. στερισκομένην ὦν τὴν Ἑλλάδα τῆς ἑωυτοῦ συμμαχίης εἵκαζε ὥς εἰ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξαραιῖται εἴη.

163. Οἱ μὲν δὴ τῶν Ἑλλήνων ἄγγελοι τοσαῦτα τῷ Γέλωνι 20 χρηματίζαμενοι ἀπέπλειον. Γέλων δὲ πρὸς ταῦτα, δεισας μὲν περὶ τοῖσι Ἑλλήσι μὴ οὐ δυνέωνται τὸν βάρβαρον ὑπερβαλίσθαι, δεινὸν δὲ καὶ οὐκ ἀνασχετὸν ποιησάμενος ἐλθὼν εἰς Πελοπόννησον ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἐὼν Σικελίης τύραννος, ταύτην μὲν τὴν ὁδὸν ἡμέλῃσε, ὁ δὲ ἄλλης εἶχετο. Ἐπεὶ τε γὰρ ταχιστα ἐπύ- 25 θητο τὸν Πέρσην διαβεβηκότα τὸν Ἑλλήσποντον, πέμπει πεντηκοντέροισι τρισὶ Κᾶδμον τὸν Σκύθειω, ἄνδρα Κῶων, εἰς Δελφοὺς, ἔχοντα χρήματα πολλὰ καὶ φιλίους λόγους, παραδοκῆσοντα τὴν μάχην ἢ πεσέσθαι· καὶ ἦν μὲν ὁ βάρβαρος νικᾷ, τά τε χρήματα αὐτῷ δίδόναι, καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ τῶν ἄρχει ὁ Γέλων· ἦν δὲ οἱ 30 Ἕλληνες, ὁπίσω ἀπάγειν.

164. Ὁ δὲ Κᾶδμος οὗτος, πρότερον τουτέων παραδεξάμενος παρὰ πατρὸς τὴν τυραννίδα Κῶων εὖ βεβηκυῖαν, ἐκὼν τε εἶναι, καὶ δεινοῦ ἐπιόντος οὐδενός, ἀλλὰ ἀπὸ δικαιοσύνης εἰς μέσον Κῶοις καταθείς τὴν ἀρχήν, οἶχετο εἰς Σικελίην. ἔνθα μετὰ 35 Σαμίῳν ἔσχε τε καὶ κατοίκησε πόλιν Ζάγκλην, τὴν εἰς Μεσσηνίην

μεταβαλοῦσαν τὸ σῆνομα. τοῦτον δὴ ὢν ὁ Γέλων τὸν Κάδμον καὶ τοιοῦτῳ τρόπῳ ἀπικόμενον, διὰ δικαιοσύνην τὴν οἱ αὐτὸς ἄλλην συνήδεις ἐοῦσαν, ἔπεμπε· ὃς ἐπὶ τοῖσι ἄλλοισι δικαιοῖσι τοῖσι ἐξ ἑωυτοῦ ἐργασμένοισι καὶ τότε οὐκ ἐλάχιστον τουτέων ἐλείπετο.

5 κρατήσας γὰρ μεγάλων χρημάτων, τῶν οἱ Γέλων ἐπετράπετο, παρὲν κατασχέσθαι, οὐκ ἐθίλῃσι· ἀλλ', ἐπεὶ οἱ Ἕλληνες ἐπεκράτησαν τῇ ναυμαχίῃ, καὶ Ξέρξης οἰχώκεε ἀπελαύνων, καὶ δὴ καὶ ἐκείνος ἀπίκετο ἐς τὴν Σικελίην, ἀπὸ πάντα τὰ χρήματα ἄγων.

165. Λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπὸ τῶν ἐν Σικελίῃ οἰκημένων, ὥς
10 ὅμως καὶ μέλλων ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων ὁ Γέλων ἐβοήθησε ἂν τοῖσι Ἕλλησι, εἰ μὴ ὑπὸ Θέρωνος τοῦ Αἰνυσιδήμου Ἀκραγαντίνων μουνάρχου ἐξελασθεὶς ἐξ ἱμέρης Τήριλλος ὁ Κρινίλπου, τύραννος ἐὼν ἱμέρης, ἐπῆγε ὑπ' αὐτὸν τὸν χρόνον τοῦτον Φοινίκων καὶ Λιβύων καὶ Ἰβήρων καὶ Αἰγύων καὶ Ἑλισύκων καὶ Σαρ-
15 δονίων καὶ Κυρνίων τριήκοντα μυριάδας, καὶ στρατηγὸν αὐτέων Ἀμίλκαν τὸν Ἀννωνος, Καρχηδονίων ἐόντα βασιλεῖα· κατὰ ξεινίην τε τὴν ἑωυτοῦ ὁ Τήριλλος ἀναγνώσας, καὶ μάλιστα διὰ τὴν Ἀναξίλειω τοῦ Κρητίνεω προθυμίην, ὃς Πηγίου ἐὼν τύραννος, τὰ ἑωυτοῦ τέκνα δοὺς ὁμήρους Ἀμίλκα, ἐπῆγε μιν ἐπὶ τὴν Σικελίην τιμωρεῖν
20 τῷ πενθερῷ. Τηριλλοῦ γὰρ εἶχε θυγατέρα Ἀναξίλειως, τῇ οὔνομα ἦν Κυδίλπη. οὗτοι δὴ οὐκ οἶόν τε γερόμενον βοηθεῖν τὸν Γέλωνα τοῖσι Ἕλλησι ἀποπέμπειν ἐς Δελφοὺς τὰ χρήματα.

166. Πρὸς δὲ, καὶ τάδε λέγουσι, ὡς συνέβη τῆς αὐτῆς ἡμέρης
ἐν τε τῇ Σικελίῃ Γέλωνα καὶ Θέρωνα νικᾶν Ἀμίλκαν τὸν Καρχη-
25 δόνιον, καὶ ἐν Σαλαμῖνι τοὺς Ἕλληνας τὸν Πέρσην. Τὸν δὲ Ἀμίλκαν, Καρχηδόνιον ἐόντα πρὸς πατρός, μητροῦθεν δὲ Συρηκούσιον, βασιλεύσαντιά τε καὶ ἀνδραγαθίην Καρχηδονίων, ὡς ἡ συμβολή τε ἐγίνετο, καὶ ὡς ἕσσοῦτο τῇ μάχῃ, ἀφανισθῆναι πυνθά-
30 νομαι· οὔτε γὰρ ζῶντα, οὔτε ἀποθανόντα, φανῆναι οὐδαμοῦ γῆς·
τὸ πᾶν γὰρ ἐπεξελθεῖν διζήμενον Γέλωνα.

167. Ἔστι δὲ ὑπ' αὐτέων Καρχηδονίων ὅδε ὁ λόγος λεγόμε-
νος, οἰκότες χρεωμένων, ὡς οἱ μὲν βάρβαροι τοῖσι Ἕλλησι ἐν τῇ
Σικελίῃ ἐμάχοντο ἐξ ἡοῦς ἀρξάμενοι μέχρι δειλῆς ὀφίης· ἐπὶ
τοσούτῳ γὰρ λέγεται ἔκλυσαι τὴν σύστασιν· ὁ δὲ Ἀμίλκας ἐν
35 τοῦτῳ τῷ χρόνῳ μένων ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐθύετο καὶ ἐκαλλιρέετο,
ἐπὶ πυρῆς μεγάλης σώματα ὅλα καταγλῶν· ἰδὼν δὲ τροπὴν τῶν

ἑαυτοῦ γινομένην, ὥς ἔτιχε ἐπισπένδων τοῖσι ἱροῖσι, ὥς ἐαυτὸν ἐς τὸ πῦρ· οὕτω δὴ κατακαυθέντα ἀφανισθῆναι. ἀφανισθέντι δὲ Ἀμίλκᾳ τρόπῳ εἴ τε τοιοῦτον, ὥς Φοίνικες λέγουσι, εἴ τε ἑτέρῳ, ὥς Συρηκούσιοι, Καρχηδόνιοι τοῦτο μὲν οἱ θύουσι, τοῦτο δὲ μνήματα ἐποίησαν ἐν πάσῃσι τῇσι πόλινσι τῶν ἀποικιδῶν, ἐν αὐτῇ τε μέγιστον Καρχηδόνι. τὰ μὲν ἀπὸ Σικελίης τοσαῦτα.

168. Κερκυραῖοι δὲ τάδε ὑποκρινάμενοι τοῖσι ἀγγέλοισι τοιαῦτα ἐποίησαν· καὶ γὰρ τούτους παρελάμβανον οἱ αὐτοὶ οἵπερ καὶ ἐς Σικελίην ἀπῆλκατο, λέγοντες τοὺς αὐτοὺς λόγους τοὺς καὶ πρὸς Ἰξλωνα ἔλεγον. οἱ δὲ παραυτίκα μὲν ὑπῆλχοντο πέμψειν τε 10 καὶ ἀμυνεῖν, φράζοντες ὥς “οὐ σφι περιοριτέη ἐστὶ ἡ Ἑλλάς ἀπολλυμένη· ἦν γὰρ σφαλῇ, σφεῖς γε οὐδὲν ἄλλο ἢ δουλεύουσιν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν· ἀλλὰ τιμωρητέον εἴη ἐς τὸ δυνατώτατον.” Τπεκρίναντο μὲν οὕτω εὐπρόσωπα. ἐπεὶ δὲ ἔδει βοηθεῖν, ἄλλα νοεῦντες, ἐπλήρωσαν νέας ἐξήκοντα· μόγις δὲ ἀναχθέντες πρῶσι- 1b μιζαν τῇ Πελοποννήσῳ, καὶ περὶ Πύλον καὶ Ταίναρον γῆς τῆς Λακεδαιμονίων ἀνεκώχευον τὰς νέας, καρδοχέοντες καὶ οὗτοι τὸν πόλεμον, ἧ πευεῖται· ἀελπτέοντες μὲν τοὺς Ἕλληνας ὑπερβαλέσθαι, δοκέοντες δὲ τὸν Πέρσῃν κατακρατήσαντα πολλὸν ἄρξειν πάσης τῆς Ἑλλάδος. Ἐπολεν ὦν ἐπίτηδες, ἵνα ἔχῃσι πρὸς τὸν 20 Πέρσῃν λέγειν τοιαῦτα· “ὦ βασιλεῦ, ἡμεῖς, παραλαμβατόντων τῶν Ἑλλήνων ἡμέας ἐς τὸν πόλεμον τοῦτον, ἔχοντες δύναμιν οὐκ ἐλαχίστην, οὐδὲ νέας ἐλαχίστας παρσχόντες ἂν, ἀλλὰ πλείστας μετὰ γε Ἀθηναίους, οὐκ ἐθελήσαμεν τοι ἐναντιοῦσθαι, οὐδέ τι ἀποθύμιον ποιῆσαι.” Τοιαῦτα λέγοντες ἤλπιζον πλεον τι τῶν 25 ἄλλων οὔσεσθαι· τὰ περ ἂν καὶ ἐγένετο, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ. πρὸς δὲ τοὺς Ἕλληνας σφι σκῆψις ἐπεποίητο, τῇ περ δὴ καὶ ἐχρήσαντο. αἰτιωμένων γὰρ τῶν Ἑλλήνων οἱ οὐκ ἐβοήθειον, ἔφασαν “πληρῶσαι μὲν ἐξήκοντα τριήρεας, ὑπὸ δὲ ἐτῆσιων ἀνέμων ὑπερβαλέειν Μαλέην οὐκ οἶοι τε γενέσθαι· οὕτω οὐκ ἀπικέσθαι ἐς 30 Σαλαμίνα, καὶ οὐδεμιῇ κακότητι λειφθῆναι τῆς ναυμαχίης.” Οὗτοι μὲν οὕτω διεκρούσαντο τοὺς Ἕλληνας.

169. Κρηῖτες δὲ, ἐπεὶ τέ σφας παρελάμβανον οἱ ἐπὶ τούτοις ταχθέντες Ἑλλήνων, ἐποίησαν τοιόνδε. Πέμπαντες κοινῇ θεο- 35 πρόπους ἐς Δελφοὺς, τὸν θεὸν ἐπειρώτων, εἴ σφι ἄμεινον γίνεται τιμωρέουσι τῇ Ἑλλάδι. ἡ δὲ Πυθίη ὑπεκρίνατο· “ὦ νῆπιοι,

ἐπιμέμφεσθε ὅσα ὑμῖν ἐκ τῶν Μενέλεω τιμωρημάτων Μίνως ἐπεμψε μηνίων δακρύματα, οἳ οἱ μὲν οὐ συνεξεπρήξαντο αὐτῷ τὴν ἐν Καμίκῳ θάνατον γενόμενον, ὑμεῖς δὲ κείνοισι τὴν ἐκ Σπάρτης ἀρπαχθεῖσαν ὑπ' ἀνδρὸς βαρβάρου γυναῖκα." Ταῦτα οἱ Κρήτες
 5 ὥς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν, ἔσχοντο τῆς τιμωρῆς.

170. Λέγεται γὰρ Μίνων κατὰ ζήτησιν Δαιδάλου ἀπικόμενον ἐς Σικανίην, τὴν νῦν Σικελίην καλευμένην, ἀποθανεῖν βιαίῳ θανάτῳ. ἀνὰ δὲ χρόνον Κρήτας, Θεοῦ σφε ἐποτρύναντος, πάντας πλὴν Πολιχνητῶν τε καὶ Πραισιῶν ἀπικομένους στόλῳ μεγάλῳ ἐς
 10 Σικανίην πολιορκεῖν ἐπ' εἴτα πέντε πόλιν Κάμικον, τὴν κατ' ἐμὲ Ἀκραγαντίνοι ἐνέμοντο· τέλος δὲ, οὐ δυναμένους οὔτε ἐλεῖν, οὔτε παραμένειν, λιμῷ συνεσιῶτας, ἀπολιπόντας οἰχέσθαι. ὥς δὲ κατὰ Ἰηπυγίην γενέσθαι πλώοντας, ὑπολαβόντα σφέας χειμῶνα μέγαν ἐκβαλεῖν ἐς τὴν γῆν. συναραχθέντων δὲ τῶν πλοίων,
 15 οὐδεμίαν γὰρ σφι ἔτι κομιδὴν ἐς Κρήτην φαίνεσθαι, ἐνθαῦτα Ἑρὴν πόλιν κτίσαντας, καταμεῖναι τε, καὶ μεταβαλόντας, ἀντὶ μὲν Κρητῶν γενέσθαι Ἰήπυγας Μεσσαπίους, ἀντὶ δὲ εἶναι νησιώτας, ἡπειρώτας. ἀπὸ δὲ Ἑρῆς πόλιος τὰς ἄλλας οἰκῆσαι, τὰς δὲ Ταραντίνοι χρόνῳ ὕστερον πολλῷ ἐξανιστάντες προσέπειτασαν με-
 20 γάλως· ὥστε φόνος Ἑλληνικὸς μέγιστος οὗτος δὴ ἐγένετο πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν αὐτέων τε Ταραντίων καὶ Ῥηγίων· οἱ ὑπὸ Μικύθου τοῦ Χοίρου ἀναγκαζόμενοι τῶν ἀσπῶν, καὶ ἀπικόμενοι τιμωροὶ Ταραντίνοισι, ἀπέθανον τρισχίλιοι οὕτω· αὐτέων δὲ Ταραντίων οὐκ ἐπέην ἀριθμός. ὁ δὲ Μίκυθος, οἰκέτης ἐὼν
 25 Ἀναξίλειω, ἐπίτροπος Ῥηγίου καταλείπειτο· οὗτος ὅσπερ ἐκπεσὼν ἐκ Ῥηγίου, καὶ Τυγῆν τὴν Ἀρκάδων οἰκῆσας, ἀνέθηκε ἐν Ὀλυμπίῃ τοὺς πολλοὺς ἀνδριάντας.

171. Ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ Ῥηγίους τε καὶ Ταραντίους τοῦ λόγον μοι παρενθήκη γέγονε. Ἐς δὲ τὴν Κρήτην ἐρμηωθείσαν,
 30 ὥς λέγουσι Πραισιοι, ἐσοικίξεσθαι ἄλλους τε ἀνθρώπους, καὶ μάλιστα Ἑλλήνας· τρίτη δὲ γενεὴ μετὰ Μίνωα τελευτήσαντα γενέσθαι τὰ Τρωϊκά· ἐν τοῖσι οὐ φλαυροτάτους φαίνεσθαι ἔοντας Κρήτας τιμωροὺς Μενέλεω. ἀντὶ τουτέων δὲ σφι, ἀπονοστήσασαι ἐκ Τροίης, λιμόν τε καὶ λοιμόν γενέσθαι, καὶ αὐτοῖσι καὶ τοῖσι
 35 προβάτοισι, ἔσσι, τὸ δεύτερον ἐρμηωθείσης Κρήτης, μετὰ τῶν ὑπολοιπῶν τρίτους αὐτὴν νῦν νέμεσθαι Κρήτας. Ἢ μὲν δὴ

Πυθίη ὑπομνήσασα ταῦτα ἔσχε βουλομένους τιμωρεῖν τοῖσι Ἕλλησι.

172. Θεσσαλοὶ δὲ ὑπὸ ἀναγκαίης τὸ πρῶτον ἐμήδισαν, ὥς διέδεξαν ὅτι οὐ σφί ἦνδανε τὰ οἱ Ἀλευάδαι ἐμχανέωντο. ἐπεὶ τε γὰρ ἐπυθίατο τάχιστα μέλλοντα διαβαίνειν τὸν Πέρσῃ ἐς τὴν 5 Εὐρώπην, πέμπουσι ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἀγγέλους. ἐν δὲ τῷ Ἰσθμῷ ἔσαν ἁλισμένοι πρόβουλοι τῆς Ἑλλάδος, ἀραιορημένοι ἀπὸ τῶν πολλῶν τῶν τὰ ἀμείνω φρονεουσέων περὶ τὴν Ἑλλάδα. ἀπικόμενοι δὲ ἐπὶ τούτους τῶν Θεσσαλῶν οἱ ἄγγελοι ἔλεγον· “ Ἄνδρες Ἕλληνες, δεῖ φυλάσσεσθαι τὴν ἐσβολὴν τὴν Ὀλυμπικὴν, ἵνα 10 Θεσσαλίῃ τε καὶ ἡ σύμπασα ἢ Ἑλλάς ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου. ἡμεῖς μὲν νῦν ἑτοῖμοι εἰμεν συμφυλάσσειν· πέμπειν δὲ χρὴ καὶ ὑμέας στρατιὴν πολλήν· ὥς, εἰ μὴ πέμψετε, ἐπίστασθε ἡμέας ὁμολογήσειν τῷ Πέρσῃ. οὐ γάρ τοι προκατημένους τοσοῦτο πρὸ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος μούρους πρὸ ὑμέων δεῖ ἀπολέσθαι. βοηθέειν 15 δὲ οὐ βουλόμενοι ἀναγκάειν ἡμῖν οὐδεμίαν οἰοί τε ἔστε προσφέρειν· οὐδαμὰ γὰρ ἀδυνατίης ἀνάγκη κρέσσαν ἔφω· ἡμεῖς δὲ πειρησόμεθα αὐτοὶ τινα σωτηρίην μηχανεώμενοι.” Ταῦτα ἔλεγον οἱ Θεσσαλοί.

173. Οἱ δὲ Ἕλληνες πρὸς ταῦτα ἐβουλευσάντο ἐς Θεσσαλίην 20 πέμπειν κατὰ θάλασσαν πεζὺν στρατὸν, φυλάζοντα τὴν ἐσβολήν. ὥς δὲ συνελέχθη ὁ στρατὸς, ἔπλεε δι’ Εὐρύπου· ἀπικόμενος δὲ τῆς Ἀχαιοῖς ἐς Ἄλον, ἀποβάς ἐπορεύετο ἐς Θεσσαλίην, τὰς νέας αὐτοῦ καταλιπών· καὶ ἀπῆκετο ἐς τὰ Τέμπεα ἐς τὴν ἐσβολήν, ἥπερ ἀπὸ Μακεδονίης τῆς κάτω ἐς Θεσσαλίην φέρει παρὰ Πιρνεῖον ποταμὸν, 25 μεταξὺ δὲ Οὐλύμπου τε οὗρεος ἑόντα καὶ τῆς Ὀσσης. ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύοντο τῶν Ἑλλήνων κατὰ μυρίους ὀπλίται συλλεγόντες· καὶ σφί προσῆν ἡ τῶν Θεσσαλῶν ἵππος. ἐστρατήγεε δὲ Λακεδαιμονίων μὲν Εὐαίνετος ὁ Καρήνου, ἐκ τῶν πολεμάρχων ἀραιορημένος, γένεος μέντοι ἑὼν οὐ τοῦ βασιλῆϊ· Ἀθηναίων δὲ Θεμιστοκλῆς 30 ὁ Νεοκλῆος. Ἔμειναν δὲ ὀλίγας ἡμέρας ἐνθαῦτα. ἀπικόμενοι γὰρ ἄγγελοι παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀμύντεω, ἀνδρὸς Μακεδόνης, συνεβούλευόν σφί ἀπαλλάσσεσθαι, μηδὲ μένοντας ἐν τῇ ἐσβολῇ καταπατηθῆναι ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἐπιόντος· σημαίνοντες τὸ πληθός τε τῆς στρατιῆς καὶ τὰς νέας. ὥς δὲ οὗτοί σφί ταῦτα συνε- 35 βούλεον, χρηστὰ γὰρ ἐδόκεον συμβουλευεῖν, καὶ σφί εὖνος ἐφαί-

νετο ἔων ὁ Μακεδὼν, ἐπιέθοντο. δοκέειν δέ μοι, ἀρῶωδιῃ ἦν τὸ πείθον, ὥς ἐπύθοντο καὶ ἄλλην ἐοῦσαν ἐσβολὴν ἐς Θεσσαλοὺς κατὰ τὴν ἄνω Μακεδονίην διὰ Περίφραιβῶν κατὰ Γόννον πόλιν, τῇ περ δὴ καὶ ἐσέβαλε ἡ στρατιὴ ἡ Ξέρξεω. καταβάντες δὲ οἱ Ἕλλη-
5 νες ἐπὶ τὰς νέας ὁπίσω ἐπορεύοντο ἐς τὸν Ἰσθμόν.

174. Αὕτη ἐγένετο ἡ ἐς Θεσσαλίην στρατιῇ, βασιλέος τε μέλλοντος διαβαίνειν ἐς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς Ἀσίης, καὶ ἔοντος ἤδη ἐν Ἀβύδῳ. Θεσσαλοὶ δέ, ἐρημωθέντες συμμαχῶν, οὕτω δὴ ἐμήδισαν προθύμως, οὐδ' ἔτι ἐνδοιαστώς, ὥστε ἐν τοῖσι πρήγμασι
10 ἐφαίνοντο βασιλεῖ ἄνδρες ἔοντες χρησιμώτατοι.

175. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπεὶ τε ἀπίκατο ἐς τὸν Ἰσθμόν, ἐβου-
λεύοντο πρὸς τὰ λεχθέντα ἐξ Ἀλεξάνδρου, ἥ τε στήσονται τὸν πόλεμον καὶ ἐν οἴοισι χώροις. ἡ νικῶσα δὲ γνώμη ἐγένετο τὴν ἐν Θερμοπύλῃσι ἐσβολὴν φυλάξαι. στεινότερῃ γὰρ ἐφαίνετο ἐοῦσα
15 τῆς ἐς Θεσσαλίην, καὶ ἅμα ἀγχοιτέρῃ τε τῆς ἰωνιῶν. τὴν δὲ ἀτρα-
πὸν, δι' ἣν ἤλωσαν οἱ ἄλόντες Ἕλλήνων ἐν Θερμοπύλῃσι, οὐδὲ ᾔδεισαν ἐοῦσαν πρότερον ἢ περ ἀπικόμενοι ἐς Θερμοπύλῃς ἐπύ-
θοντο Τρηχινίων. ταύτην ὡν ἐβουλεύσαντο φυλάσσοντες τὴν ἐσβολὴν μὴ παρῆναι ἐς τὴν Ἑλλάδα τὸν βύρβαρον· τὸν δὲ ναυ-
20 τικὸν στρατὸν πλείον γῆς τῆς Ἰσθμιαίως ἐπὶ Ἀρτεμίσιον. ταῦτα γὰρ ἀγχοῦ τε ἀλλήλων ἐστὶ, ὥστε πυρθάνεσθαι τὰ κατὰ ἑκατέρους ἔντα· οἱ τε χώροι οὕτως ἔχουσι.

176. Τοῦτο μὲν, τὸ Ἀρτεμίσιον ἐκ τοῦ πελάγεος τοῦ Θρηῆ-
κίου ἐξ εὐρέος συναγεται ἐς στενὸν πόρον, τὸν μεταξὺ ἔοντα
25 νήσου τε Σκιάθου καὶ ἡπείρου Μαγνησίης. ἐκ δὲ τοῦ στενοῦ τῆς Εὐβοίης ἤδη τὸ Ἀρτεμίσιον δέκεται αἰγιαλός· ἐν δὲ, Ἀρτέ-
μιδος ἱρόν. Ἦ δὲ αὖ διὰ Τρηχίνος ἔσδοδος ἐς τὴν Ἑλλάδα ἔστι τῇ στενολατῇ ἡμίπλεθρον. οὐ μέντοι κατὰ τοῦτο γ' ἔστι στενό-
τατον τῆς χώρας τῆς ἄλλης, ἀλλ' ἐμπροσθε τε Θερμοπυλῶν καὶ
30 ὅπισθε· κατὰ τε Ἀλπηνοῦς, ὅπισθε ἔοντας, ἐοῦσα ἁμαξιτὸς μούρη·
καὶ ἐμπροσθε, κατὰ Φοίνικα ποταμὸν, ἀγχοῦ Ἀνθηλῆς πόλιος, ἁμαξιτὸς ἄλλη μούρη. τῶν δὲ Θερμοπυλῶν τὸ μὲν πρὸς ἐσπέρης, ὄρος ἄβατόν τε καὶ ἀπόκρημνον, ὑψηλόν, ἀνατίειν ἐς τὴν Οἴτην· τὸ δὲ πρὸς τὴν ἡῶ τῆς ὁδοῦ, θάλασσα ὑποδέκεται καὶ τενάγεα.
35 Ἔστι δὲ ἐν τῇ ἐσόδῳ ταύτῃ θερμὰ λουτρά, τὰ Χύτρους καλεῖται· οἱ ἐπιχώριοι· καὶ βωμὸς ἵδρυται Ἰρακλέος ἐπ' αὐτοῖσι. ἐδιδμητο

δὲ τείχος κατὰ ταύτας τὰς ἐσβολάς· καὶ τό γε παλαιὸν πύλαι ἐπῆσαν. ἔδωκαν δὲ Φωκίαι τὸ τείχος δεισαντες, ἐπεὶ Θεσσαλοὶ ἤλθον ἐκ Θεσπρωτῶν οἰκήσαντες γῆν τὴν Αἰολίδα τὴν περ νῦν ἐκτίεται. αἵτε δὴ πεπωμένων τῶν Θεσσαλῶν καταστρέφεισθαι σφειας, τοῦτο προεφυλάξαντο οἱ Φωκίαι· καὶ τὸ ὕδωρ τὸ θερμὸν δ τότε ἐπῆκαν ἐπὶ τὴν ἔσοδον, ὥς ἂν χαρὰδρωθῇ ὁ χῶρος· πᾶν μηχανούμενοι ὅπως μὴ σφί ἐσβάλοιεν οἱ Θεσσαλοὶ ἐπὶ τὴν χώραν. Τὸ μὲν νυν τείχος τὸ ἀρχαῖον ἐκ παλαιοῦ τε ἐδιδεμμετο, καὶ τὸ πλείον αὐτοῦ ἤδη ὑπὸ χρόνου ἔκειτο. τοῖσι δὲ αὐτοῖς ὀρθώσασαι ἔδοξε ταύτῃ ἀπαμύναι ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος τὸν βάρβαρον. κώμη 10 δὲ ἐστὶ ἀγχοτάτω τῆς ὁδοῦ, Ἀλπηνοὶ οὖνομα· ἐκ ταύτης δὲ ἐπισιτισθαι ἐλογίζοντο οἱ Ἕλληνες.

177. Οἱ μὲν νυν χῶροι οὗτοι τοῖσι Ἕλλησι εἶναι ἐφαίνοντο ἐπιτήδαιοι. ἅπαντα γὰρ προσκεψόμενοι, καὶ ἐπιλαγισθέντες, ὅτι οὔτε πλήθει ἔξουσι χρᾶσθαι οἱ βάρβαροι, οὔτε ἔπρη, ταύτῃ σφί 15 ἔδοξε δέκεσθαι τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ὥς δὲ ἐπύθοντο τὸν Πέρσην ἰόντα ἐν Πιερίῃ, διαλυθέντες ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ, ἐστρατεύοντο αὐτίων οἱ μὲν ἐς Θερμοπύλας περὶ, ἄλλοι δὲ κατὰ θάλασσαν ἐπ' Ἀρτεμίσιον.

178. Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες κατὰ τάχος ἐβοήθειον διαταχθέντες. 20 Δεῖφοι δ' ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐχρηστηριάζοντο τῷ θεῷ, ὑπὲρ ἑωυτῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος καταρρύδηκότες. καὶ σφί ἐχρήσθη "ἀνέμοισι εὐχεσθαι· μεγάλους γὰρ τούτους ἔσεισθαι τῇ Ἑλλάδι συμμάχους." Δεῖφοι δὲ διεξάμενοι τὸ μαρτήριον, πρῶτα μὲν, Ἕλλήνων τοῖσι βουλομένοισι εἶναι ἑλευθέροισι ἐξήγγειλαν τὰ 25 χρησθέντα αὐτοῖσι· καὶ σφί δεινῶς καταρρύδουσι τὸν βάρβαρον ἐσαγγείλαντες χάριν ἀθάνατον κατέθεντο. μετὰ δὲ ταῦτα, οἱ Δεῖφοι τοῖσι ἀνέμοισι βωμόν τε ἀπιδεξαν ἐν Θυίῃ, τῇ περ τῆς Κηφισσοῦ θυγατρὸς Θυίης τὸ τέμενός ἐστι, ἐπ' ἧς καὶ ὁ χῶρος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει· καὶ θυσιῇσιν σφειας μετήϊσαν. Δεῖφοι μὲν 30 δὴ κατὰ τὸ χρηστήριον ἔτι καὶ νῦν τοὺς ἀνέμους ἱλάσκονται.

179. Ὁ ΔΕ ναυτικὸς Σέρξω στρατὸς ὀρμεώμενος ἐκ Θέρμης πόλιος παρέβαλε νηυσὶ τῇσι ἄριστα πλειούσῃσι δέκα ἰθὺς Σκιάθου· 35 ἔνθα ἔσαν προφυλάσσουσαι νέες τρεῖς Ἕλληνίδες, Τροϊζηνίη τε καὶ Αἰγιναιή καὶ Ἀττική. προῖδόντες δὲ οὗτοι τὰς νέας τῶν βαρβάρων ἐς φυγὴν ὤρμησαν.

180. Τὴν μὲν δὴ Τροϊζηνίην, τῆς ἤρχε Πηρξινος, αὐτίκα αἰρῶνσι ἐπισπόμενοι οἱ βάρβαροι. καὶ ἔπειτα τῶν ἐπιβατίων αὐτῆς τὸν καλλιστεύοντα ἀγαγόντες ἐπὶ τῆς πρώρης τῆς νηὸς ἔσφαξαν, διαδέξιν ποιεύμενοι τὸν εἶλον τῶν Ἑλλήνων πρώτον
 5 καὶ κάλλιτον. τῷ δὲ σφαγιασθέντι τούτῳ οὐνομα ἦν Λεών· τάχα δ' αὖ τι καὶ τοῦ οὐνόματος ἐπαύροτο.

181. Ἡ δὲ Αἰγιναιή, τῆς ἐπιτηράρχης Ἀσωνίδης, καὶ τινὰ σφι θόρυβον παρίσχε, Πυθίῳ τοῦ Ἰουχενόου ἐπιβατεύοντος, ἀνδρὸς ἀρίστου γενομένου ταύτην τὴν ἡμέρην· ὃς ἐπειδὴ ἡ ναὺς ἤλκετο,
 10 ἐς τοῦτο ἀντίχε μαχόμενος, ἐς ὃ κατεκρουρήθη ἅπας. ὥς δὲ πεσὼν οὐκ ἀπέθανε, ἀλλ' ἦν ἔμπροσ, οἱ Πέρσαι, οἵπερ ἐπιβά-
 τευον ἐπὶ τῶν νεῶν, δι' ἀρετὴν τὴν ἐκείνου περιποιῆσαι μιν περὶ πλείστου ἐποίησαντο, σμύρρησὶ τε ἰώμενοι τὰ ἔλκεα, καὶ σινδόνας βυσσίνης τελαμῶσι κατείλισσοντες. καὶ μιν, ὥς ὀπίσω ἀπικοντο
 15 ἐς τὸ ἑσπέρῳ στρατοπέδῳ, ἐπεδείκνυσαν ἐκπαγλιόμενοι πάσῃ τῇ στρατιῇ περιέποντες εὖ, τοὺς δὲ ἄλλους, τοὺς ἔλαβον ἐν τῇ νηϊ ταύτῃ, περιεῖπον ὥς ἀνδράποδα.

182. Αἱ μὲν δὴ δύο τῶν νεῶν οὕτω ἐχειρώθησαν. ἡ δὲ τρίτη, τῆς ἐπιτηράρχης Φόρμος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, φεύγουσα ἐξοκέλλει ἐς
 20 τὰς ἐσβολὰς τοῦ Πηνειοῦ· καὶ τοῦ μὲν σκάφους ἐκράτησαν οἱ βάρβαροι, τῶν δὲ ἀνδρῶν οὐ. ὥς γὰρ δὴ τάχιστα ἐπώκειλαν τὴν νῆα οἱ Ἀθηναῖοι, ἀποθορόντες, κατὰ Θεσσαλίην πορευόμενοι ἐκομίσθησαν ἐς Ἀθήνας. Ταῦτα οἱ Ἕλληνες οἱ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ στρατοπεδευόμενοι πυρθάνονται παρὰ πυρσῶν ἐκ Σκιάθου. πυ-
 25 θόμενοι δὲ καὶ καταβρόδῃσαντες, ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου μετωρμί-
 ζοντο ἐς Χαλκίδα, φυλάζοντες μὲν τὸν Εὐριπον, λείποντες δὲ ἡμε-
 ροσκόπους περὶ τὰ ὑψηλὰ τῆς Εὐβοίης.

183. Τῶν δὲ δέκα νεῶν τῶν βαρβάρων τρεῖς ἐπέλασαν περὶ τὸ ἔρμα τὸ μεταξὺ ἐὼν Σκιάθου τε καὶ Μαγνησίης, καλεόμενον δὲ
 30 Μύρμηκα. ἐνθαῦτα οἱ βάρβαροι ἐπειδὴ στήλην λίθου ἐπέθηκαν, κομίσαντες ἐπὶ τὸ ἔρμα, ὄρηθίντες αὐτοὶ ἐκ Θέρμης, ὥς σφι τὸ ἐμποδὼν ἐγγόνει καθαρόν, ἐπέπλεον πάσῃσι τῇαι νηυσὶ, ἔνδεκα ἡμέρας παρέντες μετὰ τὴν βασιλείας ἐξέλασιν ἐκ Θέρμης. τὸ δὲ ἔρμα σφι κατηγήσατο, ἐὼν ἐν πόρῳ μάλιστα, Πάμμων Σκύριος.
 35 πανημερὸν δὲ πλώοντες οἱ βάρβαροι ἐξανύουσι τῆς Μαγνησίης χώρας ἐπὶ Σηπιάδα τε καὶ τὸν αἰγιαλὸν τὸν μεταξὺ Κασθαναίης τε πόλιος ἐόντα καὶ Σηπιάδος ἀκτῆς.

184. Μέχρι μὲν νυν τούτου τοῦ χρόνου καὶ Θερμοπυλίων, ἀπαθής τε κακῶν ἦν ὁ στρατός, καὶ πληθὸς ἦν τηνικαῦτα ἔτι, ὥς ἐγὼ συμβαλλόμενος εὐρίσκω, τούτων. τῶν μὲν ἐκ τῶν νεῶν τῶν ἐκ τῆς Ἀσίης, ἰουσεῶν ἐπτὰ καὶ διηκοσίων καὶ χιλίων, τὸν μὲν ἀρχαῖον ἐκάστων τῶν ἐθνέων ἔοντα ὁμιλον τέσσερας καὶ εἴκοσι 5 μυριάδας, καὶ πρὸς, χιλιάδα τε καὶ τετρακοσίους, ὥς ἀνὰ διηκοσίους ἄνδρας λογιζομένοισι ἐν ἐκάστη νηϊ. ἐπεβάτευον δὲ ἐπὶ τούτων τῶν νεῶν, χωρὶς ἐκάστων τῶν ἐπιχωρίων ἐπιβατείων, Περσίων τε καὶ Μήδων καὶ Σακίων τριήκοντα ἄνδρες. οὗτος ἄλλος ὁμιλος γίνεταί τρισμῦριοι, καὶ ἑξακισχίλιοι, καὶ πρὸς, διηκοσίοι τε 10 καὶ δέκα. προσθήσω δ' ἔτι τούτῳ καὶ τῷ προτέρῳ ἀριθμῷ τοὺς ἐκ τῶν πεντήκοντιών· ποιήσας, ὅ τι πλέον ἦν αὐτέων ἢ ἔλασσον, ἀν' ὀγδῶκοντα ἄνδρας ἐνείναι. συνελέχθη δὲ ταῦτα τὰ πλοῖα, ὥς καὶ πρότερόν μοι εἰρέσθη, τρισχίλια. ἤδη ὦν ἄνδρες ἂν εἶεν ἐν αὐτοῖσι τέσσερες μυριάδες καὶ εἴκοσι. Τοῦτο μὲν νυν τὸ ἐκ τῆς 15 Ἀσίης ναυτικὸν ἦν, σύμπαν ἐὼν πεντήκοντα μυριάδες καὶ μία, χιλιάδες τε ἔπεισι ἐπὶ ταύτησι ἐπτὰ, καὶ πρὸς, ἑκατοντάδες ἑξ, καὶ δεκάς. Τοῦ δὲ πεζοῦ, ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες ἐγίνοντο· τῶν δὲ ἱππέων, ὅκτὼ μυριάδες. προσθήσω δὲ τούτοις τὰς καμήλους τοὺς ἐλαύνοντας Ἀραβίους, καὶ τοὺς τὰ ἄρματα Αἰθῦας, 20 πληθὸς ποιήσας διςμυρίους ἄνδρας. Καὶ δὴ τό τε ἐκ τῶν νεῶν καὶ τοῦ πεζοῦ πληθὸς συντιθέμενον, γίνεταί διηκοσίαι τε μυριάδες καὶ τριήκοντα καὶ μία, καὶ πρὸς, χιλιάδες ἐπτὰ, καὶ ἑκατοντάδες ἑξ, καὶ δεκάς. Τοῦτο μὲν τὸ ἐξ αὐτῆς τῆς Ἀσίης στράτευμα ἔξαπαχθὲν εἴρηται, ἄνευ τε τῆς Θεραπυῆς τῆς ἐπομένης, καὶ τῶν 25 σιταγωγῶν πλοίων, καὶ ὅσοι ἐνέπλειον τούτοις.

185. Τὸ δὲ δὴ ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀγόμενον στράτευμα ἔτι προσλογιστέα τούτῳ παντὶ τῷ ἐξηριθμημένῳ. δόκησιν δὲ δεῖ λέγειν. νέας μὲν νυν οἱ ἀπὸ Θρηϊκῆς Ἕλληνες, καὶ ἐκ τῶν νήσων τῶν ἐπικειμένων τῇ Θρηϊκῇ, παρείχοντο εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ἐκ 30 μὲν νυν τούτων τῶν νεῶν ἄνδρες τετρακισχίλιοι καὶ διςμῦριοι γίνονται. πεζοῦ δὲ, τὸν Θρηϊκῆς παρείχοντο, καὶ Παῖονες, καὶ Ἑορδοὶ, καὶ Βοττιαῖοι, καὶ τὸ Χαλκιδικὸν γένος, καὶ Βρύγοι, καὶ Πίερες, καὶ Μακεδόνες, καὶ Πεφθαίβοι, καὶ Ἐνιῆνες, καὶ Δόλοπες, καὶ Μάγνητες, καὶ Ἀχαιοὶ, καὶ ὅσοι τῆς Θρηϊκῆς τὴν παραλλήν 35 νέμονται· τούτων τῶν ἐθνέων τριήκοντα μυριάδας δοκέω γενέ-

σθαι. αὗται ὧν αἱ μυριάδες κείνησι προστεθεῖσαι τῇσι ἐκ τῆς Ἀσίας, γίνονται αἱ πᾶσαι ἀνδρῶν αἱ μάχιμοι μυριάδες διηκόσιαι καὶ ἐξήκοντα καὶ τέσσαρες, ἔπεισι δὲ ταύτησι ἑκατοντάδες ἑκατὰ-δεκα, καὶ δεκάς.

- 5 186. Τοῦ μαχίμου δὲ τούτου ἑόντος ἀριθμὸν τοσούτου, τὴν Θερραπῆν τὴν ἐπομένην τούτοις, καὶ τοὺς ἐν τοῖσι σιταγωγαῖσι ἀκάτοις ἑόντας, καὶ μάλα ἐν τοῖσι ἄλλοις πλοίοις τοῖσι ἅμα πλέουσι τῇ στρατιῇ, τούτους τῶν μαχίμων ἀνδρῶν οὐ δοκέω εἶναι ἐλάσσοντας, ἀλλὰ πλεῦνας. καὶ δὴ σφας ποιῶ ἴσους ἐκείνοις
- 10 εἶναι, καὶ οὔτε πλεῦνας, οὔτε ἐλάσσοντας οὐδέν. ἐξισούμενοι δὲ οὗτοι τῷ μαχίμῳ ἐκπληροῦσι τὰς ἑσας μυριάδας ἐκείνησι. Οὕτω πεντηκοσίας τε μυριάδας καὶ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ, καὶ χιλιάδας τρεῖς, καὶ ἑκατοντάδας δύο, καὶ δεκάδας δύο ἀνδρῶν ἤγαγε Ξέρξης ὁ Δαρείου μέχρι Σηπιάδος καὶ Θερμοπυλέων.
- 15 187. Οὗτος μὲν δὴ τοῦ συνάπαντος τοῦ Ξέρξεω στρατεύματος ἀριθμός. γυναικῶν δὲ σιτοποιῶν καὶ παλλακῶν καὶ ἐθνούχων οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀτρεκέα ἀριθμόν· οὐδ' αὖ ὑποζυγίων τε καὶ τῶν ἄλλων κτηνέων τῶν ἄχθοφόρων· καὶ κυνῶν Ἰνδικῶν τῶν ἐπομένων οὐδ' ἂν τουτέων ὑπὸ πλήθους οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀριθμόν.
- 20 Ὡστε οὐδέν μοι θῶμα παρίσταται προδοῦναι τὰ ῥέεθρα τῶν ποταμῶν ἔστι τῶν· ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως τὰ σιτία ἀντέχρησε θῶμά μοι μυριάσι τουαύτησι. εὐρίσκω γὰρ συμβαλλέόμενος, εἰ χοίρικα πυρῶν ἕκαστος τῆς ἡμέρης ἐλάμβανε, καὶ μηδὲν πλέον, εἰδεκα μυριάδας μεδίμνων τελομένης ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη, καὶ πρὸς, τριη-
- 25 κοσίους τε ἄλλους μεδίμνους καὶ τσσαεράκοντα. γυναιξὶ δὲ καὶ εὐνούχοις καὶ ὑποζυγίοις καὶ κυσὶ οὐ λογίζομαι. Ἀνδρῶν δ' ἐουσέων τοσαυτέων μυριαδέων, κάλλεός τε εἵνεκα καὶ μεγάλους, οὐδεὶς αὐτέων ἀξιονικότερος ἢν αὐτοῦ Ξέρξεω ἔχειν τοῦτο τὸ κράτος.
188. Ὁ δὲ δὴ ναυτικὸς στρατὸς ἐπεὶ τε ὀρμηθεὶς ἔπλεε, καὶ
- 30 κατέσχε τῆς Μαγνησίης χώρας ἐς τὸν αἰγιαλὸν τὸν μεταξὺ Κασθα-ναίης τε πόλιος ἑόντα καὶ Σηπιάδος ἀκτῆς, αἱ μὲν δὴ πρῶται τῶν νεῶν ᾤρμεον πρὸς γῆν, ἄλλαι δ' ἐπ' ἐκείνησι ἐπ' ἀγκυράων· αἷτε γὰρ τοῦ αἰγιαλοῦ ἑόντος οὐ μεγάλου, πρόκροσσαι ὀρμέοντο ἐς πόντον, καὶ ἐπὶ ὀκτὼ νείας. ταύτην μὲν τὴν εὐφρόνην οὕτω.
- 35 Ἄμα δὲ ὄρθρω, ἐξ αἰθρίας τε καὶ νηγεμῆς τῆς θαλάσσης ζεσάσης, ἐπέπτεσσι σφι χειμῶν τε μέγας καὶ πολλὸς ἄνεμος ἀπηλιώτης, τὸν

δὴ Ἑλλησποντίην καλέουσι οἱ περὶ ταῦτα τὰ χωρία οἰκημένοι. ὅσοι μὲν νυν αὐτίων αὐξόμενον ἔμαθον τὸν ἄνεμον, καὶ τοῖσι οὕτω εἶχε ὄρμου, οἱ δ' ἔφθησαν τὸν χειμῶνα ἀνασπάσαντες τὰς νέας, καὶ αὐτοὶ τε περιήσαν καὶ αἱ νέες αὐτέων. ὕσας δὲ τῶν νεῶν μεταρσίας ἔλαβε, τὰς μὲν ἐξέφερε πρὸς Ἴπνοὺς καλεομένους τοὺς 5 ἐν Πηλῳ, τὰς δὲ ἐς τὸν αἰγιαλόν· αἱ δὲ περὶ αὐτὴν τὴν Σηπιάδα περιέπιπτον· αἱ δὲ ἐς Μελίβοϊαν πόλιν, αἱ δὲ ἐς Κασθαναίην ἐξεβράσσοντο. ἦν τε τοῦ χειμῶνος χρῆμα ἀφόρητον.

189. Λέγεται δὲ λόγος, ὡς Ἀθηναῖοι τὸν Βορρὴν ἐκ θεοπροπίου ἐπεκαλείσαντο, ἐλθόντος σφί ἄλλου χρησιτηρίου “τὸν γαμ- 10 βρὸν ἐπίκουρον καλέεσθαι.” Βορρὴς δὲ, κατὰ τὸν Ἑλλήνων λόγον, ἔχει γυναῖκα Ἀτικὴν, Ὠρειθυίην τὴν Ἐρεχθίδος. κατὰ δὴ τὸ κῆδος τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς φάτις ὤρηται, συμβουλευόμενοι σφί τὸν Βορρὴν γαμβρὸν εἶναι, καὶ ναυλοχέοντες τῆς Εὐβοίης ἐν Χαλκίδι, ὡς ἔμαθον αὐξόμενον τὸν χειμῶνα, ἥ καὶ πρὸ τούτου, 15 ἐθύνοντό τε καὶ ἐπεκαλείοντο τὸν τε Βορρὴν καὶ τὴν Ὠρειθυίην τιμωρῆσαι σφί, καὶ διαφθεῖραι τῶν βαρβάρων τὰς νέας, ὡς καὶ πρότερον περὶ Ἀθῶν. Εἰ μὲν νυν διὰ ταῦτα τοῖσι βαρβάροισι ὀρμέουσι ὁ βορρὴς ἐπέπεσε, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· οἱ δ' ὦν Ἀθηναῖοι σφί λέγουσι βοηθήσαντα τὸν Βορρὴν πρότερον καὶ τότε ἐκείνα 20 κατεργάσθαι· καὶ ἱρὸν ἀπελθόντες Βορέῳ ἰδρύσαντο παρὰ ποταμὸν Ἰλισσόν.

190. Ἐν τούτῳ τῷ πότῳ νέας οἱ ἐλαχίστας λέγουσι διαφθαρή- ναι τετρακοσιῶν οὐκ ἐλάσσονας, ἄνδρας τε ἀναριθμήτους, χρημά- των τε πλῆθος ἄφθονον· ὥστε Ἀμεινοκλεῖ τῷ Κρητίνῳ, ἀνδρὶ 25 Μάγνητι, γηοχέοντι περὶ Σηπιάδα, μεγάλως ἡ ναυηγίη ἐγένετο χρησιτή· ὅς πολλὰ μὲν χρύσεια ποτήρια ὑστέρῳ χρόνῳ ἐκβρασσόμενα ἀνείλετο, πολλὰ δὲ ἀργύρεα· θησαυροὺς τε τῶν Περσέων εὗρε, ἄλλα τε χρύσεια ἄφατα χρήματα περιεβάλλετο. ἀλλ' ὁ μὲν, τὰλλα οὐκ εὐτυχῶν, εὐρήμασι μέγα πλούσιος ἐγένετο· ἦν γάρ τις 30 καὶ τοῦτον ἄχαρις συμφορὴ λυπεῦσα παιδοφόνος.

191. Σιταγωγῶν δὲ ὀλκάδων καὶ τῶν ἄλλων πλοίων διαφθει- ρομένων οὐκ ἐπὶ ἡν ἀριθμός· ὥστε δείσαντες οἱ στρατηγοὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ, μὴ σφί κεκακωμένοιαι ἐπιθέωνται οἱ Θεσσαλοὶ, ἔρκος ὑψηλὸν ἐκ τῶν ναυηγίων περιεβάλλοντο. ἡμέρας γὰρ δὴ 35 ἐξημαζε τρεῖς. τέλος δὲ, ἔντομά τε ποιεῦντες, καὶ καταειδόντες

γόησι τῷ ἀνέμῳ οἱ Μάγοι, πρὸς τε τούτοισι καὶ τῇ Θέτι καὶ τῇσι Νηρηΐδι θύοντες, ἔπαυσαν τετάρτη ἡμέρῃ, ἢ ἄλλως πως αὐτὸς ἐθέλων ἐκόπασα. τῇ δὲ Θέτι ἔθνον, πυθόμενοι παρὰ τῶν Ἰώνων τὸν λόγον, ὥς ἐκ τοῦ χώρου τούτου ἀρπασθεὶν ὑπὸ Πηληΐδος, εἴη τε
5 ἅπαντα ἡ ἀκτὴ ἡ Σηπτιάς ἐκείνης τε καὶ τῶν ἄλλων Νηρηΐδων. ὁ μὲν δὴ τετάρτῃ ἡμέρῃ ἐπέπαυτο.

192. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι οἱ ἡμεροσκόποι ἀπὸ τῶν ἄκρων τῶν Εὐβοϊκῶν καταδραμόντες δευτέρῃ ἡμέρῃ, ἀπ' ἧς ὁ χειμὼν πρῶτος ἐγένετο, ἐυῆμαινον πάντα τὰ γεγόμενα περὶ τὴν ναυηγίην. οἱ δὲ,
10 ὡς ἐπύθοντο, Ποσειδῶνι Σωτήρι εὐξάμενοι, καὶ σπονδὰς προ-
χέαντες, τὴν ταχίστην ὀπίσω ἡπείγοντο ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, ἐλπί-
σαντες ὀλίγας τινὰς σφί ἀντιξοούς εἶσεσθαι νῆας. οἱ μὲν δὴ τὸ
δεύτερον ἐλθόντες περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἐναυλόχουν, Ποσειδέωνος
Σωτήρος ἐπωνυμίην ἀπὸ τούτου ἔτι καὶ ἐς τύδε νομίζοντες.

15 193. Οἱ δὲ βύρβυροι, ὥς ἐπαύσατο τε ὁ ἄνεμος καὶ τὸ κύμα
ἔστρωτο, κατασπᾶσαντες τὰς νῆας ἔπλεον παρὰ τὴν ἡπειρον.
κάμψαντες δὲ τὴν ἄκρην τῆς Μαγνησίης ἰθὺϊαν ἔπλεον ἐς τὸν
κόλπον τὸν ἐπὶ Παγασίων φέροντα. ἔστι δὲ χώρος ἐν τῷ κόλπῳ
τούτῳ τῆς Μαγνησίης, ἐνθα λέγεται τὸν Ἰφρακλῆα καταλειφθῆναι
20 ὑπὸ Ἰήσονός τε καὶ τῶν συνεταίρων, ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπ' ὕδωρ
πεμφθέντα, εὐτ' ἐπὶ τὸ κῶας ἔπλεον ἐς Αἴαν τὴν Κολχίδα. ἐν-
θευτεν γὰρ ἔμελλον ὑδρευσάμενοι ἐς τὸ πέλαγος ἀφήσειν· ἐπὶ
τούτου δὲ τῷ χώρῳ οὖνομα γέγονε Ἀφείται. ἐν τούτῳ ὧν ὄρμον
οἱ Πέρζεω ἐποιεῦντο.

25 194. Πεντεκαίδεκα δὲ τῶν νηῶν τουτέων ἔτιχόν τε ὕσταται
πολλὸν ἐξαναχθεῖσαι, καὶ πως κατεῖδον τὰς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ τῶν
Ἑλλήνων νῆας, ἔδοξάν τε δὴ τὰς σφετέρας εἶναι οἱ βύρβυροι, καὶ
πλέοντες ἐσέπυσον ἐς τοὺς πολεμίους· τῶν ἐστρατιήγεε ὁ ἀπὸ
Κύμης τῆς Αἰολίδος ὑπαρχος Σανδώκης ὁ Θαμασίου, τὸν δὴ
30 πρότερον τουτέων βασιλεὺς Δαρεῖος, ἐπ' αἰτίῃ τοιγῶδε λαβὼν,
ἀνισταύρωσε, ἔοντα τῶν βασιλῆων δικαστέων· ὁ Σανδώκης ἐπὶ
χρήμασι ἄδικον δίκην ἐδίκασε. ἀναγκρασθέντος ὧν αὐτοῦ, λο-
γιζόμενος ὁ Δαρεῖος εὐρέε οἱ πλείω ἀγαθὰ τῶν ἀμαρτημάτων
πεποιημένα ἐς οἶκον τὸν βασιλῆϊον· εὐρὼν δὲ τοῦτο ὁ Δαρεῖος,
35 καὶ γνοὺς ὡς ταχύτερα αὐτὸς ἢ σοφώτερα ἐργασμένος εἴη, ἔλυσε.
βασιλῆα μὲν δὴ Δαρεῖον αὐτῷ διαφυγῶν μὴ ἀπολέσθαι περιῆν·

τότε δὲ ἐς τοὺς Ἕλληνας καταπλώσας, ἔμελλε οὐ τὸ δεύτερον διαφυγὼν ἔσσεσθαι. ὥς γάρ υφίας εἶδον προσηλόντας οἱ Ἕλληνες, μαθόντες αὐτῶν τὴν γινομένην ἁμαρτιάδα, ἐπαρᾶσθαι εὐπειρώσφας εἶλον.

195. Ἐν τούτων μὴ Ἀρίδωλις πλείων ἤλω, τύραννος Ἀλα- 5
βάνδων τῶν ἐν Καρίῃ. ἐν ἑτέρῃ δὲ ὁ Πάφιος στρατηγὸς Πενθύ-
λος ὁ Δημοπόου· ὃς ἦγε μὲν δυώδεκα νῆας ἐκ Πάφου, ἀποβαλὼν
δὲ σφεινὰς τὰς ἑνδεκα τῷ χειμῶνι τῷ γενομένῳ κατὰ Σηπιάδα, μὴ
τῇ περιγενομένῃ καταπλῆων ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἤλω. τούτους οἱ
Ἕλληνες ἐξιστορήσαντες τὰ ἐβούλοντο πυνθέσθαι ἀπὸ τῆς Ξέρξεω 10
στρατιῆς, ἀποπέμπουσι δεδμεμένους ἐς τὸν Κορινθίων Ἰσθμόν.

196. Ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς ὁ τῶν βαρβάρων στρατὸς, πάρεξ τῶν
πεντεκαίδεκα νεῶν τῶν ἱπὸν Σαρδωκίᾳ στρατηγείν, ἀπίκετο ἐς
Ἀφείας. Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πεζὸς πορευθεὶς διὰ Θεσσαλίας καὶ
Ἀχαιῆς ἐσβεβληκῶς ἦν καὶ δὴ τρίτατος ἐς Μηλιέας· ἐν Θεσσαλίῃ 15
μὲν ἄμιλλαν ποιησάμενος ἵππων τῶν ἰωυτοῦ, ἀποπειρώμενος καὶ
τῆς Θεσσαλίας ἵππου, πυνθόμενος ὥς ἀγίστη εἴη τῶν ἐν Ἕλλησι·
ἐνθα δὲ αἱ Ἕλληνίδες ἵπποι ἐλίποντο πολλόν. Τῶν μὲν νυν ἐν
Θεσσαλίῃ ποταμῶν Ὀρόχωνος μῦθος οὐκ ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τὸ
ῥέεθρον πινόμενος· τῶν δὲ ἐν Ἀχαιῇ ποταμῶν ῥεόντων, οὐδὲ 20
οὕτως ὁ μέγιστος αὐτῶν ἐστὶ Ἰπιδανός, οὐδὲ οὗτος ἀντίεχε, εἰ
μὴ φλαύρως.

197. Ἐς Ἄλον δὲ τῆς Ἀχαιῆς ἀπικομένῳ Ξέρξῃ οἱ κατηγε-
μόνες τῆς ὑδοῦ, βουλόμενοι τὸ πᾶν ἐξηγεῖσθαι, ἔλεγόν οἱ ἐπιχώ-
ριον λόγον, τὰ περὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Λαφυστίου Διός· ὥς Ἀθάμας ὁ 25
Αἰόλου ἐμμηχανήσατο Φοῖβον μόρον σὺν Ἴνοι βοιλεύσας· μετέπειτα
δὲ, ὥς ἐκ Θεοπροπίου Ἀχαιοὶ προτιθεῖσιν τοῖσι ἐκείνου ἀπογόνοις
ἀέθλους τοιούτους· ὃς ἂν ἢ τοῦ γένεος τούτου πρὸς βύτατος, τούτῳ
ἐπιτάξαντες ἐργεσθαι τοῦ πρυτανῆϊον, αὐτοὶ φυλακὰς ἔχουσι·
λήϊτον δὲ καλίουσι τὸ πρυτανῆϊον οἱ Ἀχαιοί· ἣν δὲ ἐσελθῇ, οὐκ 30
ἔστι ὅπως ἔξεισι πρὶν ἢ θύσεσθαι μέλλῃ. ὥς τε ἐπὶ πρὸς τούτοις
πολλοὶ ἦδη τῶν μελλόντων τούτων θύσεσθαι, δέισαντες, οἴχοντο
ἀποδράντες ἐς ἄλλην χώραν· χρόνου δὲ προϋόντος ὅπισθε κατελ-
θόντες, ἦν ἀλλοσκωνταὶ ἐσελθόντες ἐς τὸ πρυτανῆϊον, ὥς θύεται τε,
ἐξηγόντο, στέμμασι πᾶς πυκασθεὶς, καὶ ὥς σὺν πομπῇ ἐξαχθεὶς. 35
ταῦτα δὲ πάσχουσι οἱ Κντισσώρου τοῦ Φοῖβου παιδὸς ἀπόγονοι,

διότι καθαρμὸν τῆς χώρας ποιευμένων Ἀχαιῶν ἐκ Θεοπροπίου Ἀθάμαντα τὸν Αἰόλου, καὶ μελλόντων μιν θύειν, ἀπικόμενος οὗτος ὁ Κυτίσσωρος ἐξ Αἴης τῆς Κολχίδος ἐφύύσατο· ποιήσας δὲ τοῦτο, τοῖσι ἐπιγερομένοισι ἐξ ἐωυτοῦ μῆνιν τοῦ Θεοῦ ἐνέβαλε.

5 Ἐέρξης δὲ ταῦτα ἀκούσας, ὥς κατὰ τὸ ἄλσος ἐγένετο, αὐτὸς τε ἔργετο αὐτοῦ, καὶ τῇ στρατιῇ πάσῃ παρήγγειλε· τῶν τε Ἀθάμαντος ἀπογόνων τὴν οἰκίην ὁμοίως καὶ τὸ τέμενος εἰσέβητο.

198. Ταῦτα μὲν τὰ ἐν Θεσσαλίῃ καὶ τὰ ἐν Ἀχαίῃ. Ἀπὸ δὲ τουτέων τῶν χώρων ἦίς ἐς τὴν Μηλίδα παρὰ κόλπον Θυιάσσης, ἐν 10 τῷ ἄμπωτίς τε καὶ φηχίῃ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην γίνεται. περὶ δὲ τὸν κόλπον τοῦτον ἐστὶ χώρος πεδινός, τῇ μὲν εὐρὺς, τῇ δὲ καὶ κάρτα στενός. περὶ δὲ τὸν χώρον οὖρεα ὑψηλὰ καὶ ἄβητα περικληῖται πᾶσαν τὴν Μηλίδαν γῆν, Τρηχίτιαι πέτραι καλεόμεναι. πρώτη μὲν νυν πόλις ἐστὶ ἐν τῷ κόλπῳ, ἰόντι ἀπὸ Ἀχαΐης, Ἀντικύρη· παρ' 15 ἣν ποταμὸς Σπερχήτιος ρέων ἐξ Ἐνιήνων ἐς Θάλασσαν ἐκδιδοί. ἀπὸ δὲ τούτου, διὰ εἴκοσί κου σταδίων, ἄλλος ποταμὸς τῷ οὐνομα κεῖται Δύρας, τὸν βοηθέοντα τῷ Ἰηρακλεῖ καιομένῳ λόγος ἐστὶ ἀναφανῆναι. ἀπὸ δὲ τούτου, δι' ἄλλων εἴκοσι σταδίων, ἄλλος ποταμὸς ἐστὶ, ὃς καλεῖται Μέλαις.

20 199. Τρηχίς δὲ πόλις ἀπὸ τοῦ Μέλαιος τούτου ποταμοῦ πέντε στάδια ἀπέχει. ταύτῃ δὲ καὶ εὐρύτατόν ἐστι πάσης τῆς χώρας ταύτης ἐκ τῶν οὐρέων ἐς Θάλασσαν, κατ' αὐτὴν Τρηχίς πεπόλισται· δισχιλία τε γὰρ καὶ δισμύρια πλέθρα τοῦ πεδίου ἐστί. τοῦ δὲ οὖρεος, τὸ περικληῖται τὴν γῆν τὴν Τρηχιδίην, ἐστὶ διασφὰς πρὸς 25 μεσαμβρίην Τρηχίτιος· διὰ δὲ τῆς διασφάγος Ἀσωπὸς ποταμὸς ρεῖ παρὰ τὴν ὑπωρεὴν τοῦ οὖρεος.

200. Ἔστι δὲ ἄλλος Φοῖνιξ ποταμὸς, οὗ μέγας, πρὸς μεσαμβρίην τοῦ Ἀσωποῦ· ὃς ἐκ τῶν οὐρέων τουτέων ρέων ἐς τὸν Ἀσωπὸν ἐκδιδοί. Κατὰ δὲ τὸν Φοῖνικα ποταμὸν στενότατόν ἐστι· 30 ἁμαξιδὸς γὰρ μία μούνη διδμηται. ἀπὸ δὲ τοῦ Φοῖνικος ποταμοῦ πεντεκαίδεκα στάδια ἐστὶ ἐς Θερμοπύλας. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Φοῖνικος ποταμοῦ καὶ Θερμοπυλείων κόμῃ τέ ἐστι, τῇ οὐνομα Ἀνθήλη κεῖται, παρ' ἣν δὴ παραρρέων ὁ Ἀσωπὸς ἐς Θάλασσαν ἐκδιδοί, καὶ χώρος περὶ αὐτὴν εὐρὺς, ἐν τῷ Δήμητρος τε ἱερὸν 35 Ἀμφικτυονίδος ἱδρύται, καὶ ἔδραι εἰσὶ Ἀμφικτυόσι, καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀμφικτυόνος ἱερὸν.

201. Βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης εὐτρατοπεδεύετο τῆς Μηλίδος ἐν τῇ Τρηκινίῃ· οἱ δὲ δὴ Ἕλληνες ἐν τῇ διόδῳ. καλεῖται δὲ ὁ χώρος οὗτος ὑπὸ μὲν τῶν πλείων Ἑλλήνων Θερμοπύλαι, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπιχωρίων καὶ περιόικων Πύλαι. εὐτρατοπεδεύοντο μὲν νυν ἐκότεροι ἐν τούτοις τοῖσι χωρίοις. ἐπεκράτεε δὲ ὁ μὲν τῶν πρὸς 5 βορρῇν ἄνεμον ἔχόντων πάντων μέχρι Τρηχίνος· οἱ δὲ τῶν πρὸς νότον καὶ μευσαμβρίην φερόντων τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ἡπείρου.

202. Ἔσαν δὲ οἷδε Ἕλλήνων οἱ ὑπομένοντες τὸν Πέρσην ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ. Σπαρτιητέων τε τριηκόσιοι ὀπλῖται, καὶ Τεγεατέων καὶ Μαντινέων χίλιοι, ἡμίσεες ἑκατέρων· ἐξ Ὀρχομενοῦ τε 10 τῆς Ἀρκαδίας εἴκοσι καὶ ἑκατόν· καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἀρκαδίας χίλιοι· τοσούτοι μὲν Ἀρκαδῶν· ἀπὸ δὲ Κορίνθου τετρακόσιοι· καὶ ἀπὸ Φλιούντος διηκόσιοι· καὶ Μυκηναίων ὀγδώκοντα. οὗτοι μὲν ἀπὸ Πελοποννήσου παρῆσαν. ἀπὸ δὲ Βοιωτῶν, Θεσπιέων τε ἑπτακόσιοι, καὶ Θηβαίων τετρακόσιοι. 15

203. Πρὸς τούτοις ἐπὶ κλητοὶ ἐγένοντο Λοκροὶ τε οἱ Ὀπούντιοι πανστρατιῇ, καὶ Φωκίων χίλιοι. αὐτοὶ γὰρ σφεας ἐπεκαλέσαντο οἱ Ἕλληνες λέγοντες δι' ἀγγέλων, ὥς “ αὐτοὶ μὲν ἦκοιεν πρὸδρομοὶ τῶν ἄλλων, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν συμμάχων προσδόκιμοι πᾶσάν εἰσι 20 ἡμέρην· ἡ θάλασσά τέ σφι εἴη ἐν φυλακῇ, ὑπ' Ἀθηναίων τε φρουρομένη καὶ Αἰγινητέων καὶ τῶν ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντων· καὶ σφι εἴη δεινὸν οὐδέν· οὐ γὰρ θεὸν εἶναι τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἄνθρωπον· εἶναι δὲ θνητὸν οὐδένα, οὐδὲ ἔσεσθαι, τῷ κακὸν ἐξ ἀρχῆς γινομένῳ οὐ συνεμίχθη· τοῖσι δὲ μεγίστοις αὐτέων μέγιστα. ὀφείλειν ὦν καὶ τὸν ἐπὶ ἐλαύνοντα, ὥς ἐόντα θνητὸν, ἀπὸ τῆς δόξης πεσεῖν ἄν.” Οἱ δὲ ταῦτα 25 πυνθανόμενοι ἐβόηθον ἐς τὴν Τρηχίνα.

204. Τούτοις ἔσαν μὲν νυν καὶ ἄλλοι στρατηγοὶ κατὰ πόλιος ἐκάστων· ὁ δὲ θωμαζόμενος μάλιστα καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος ἡγεόμενος Λακεδαιμόνιος ἦν Λεωνίδης ὁ Ἀναξανδρίδew, τοῦ Ἰεοντος, τοῦ Εὐρυκρατίδew, τοῦ Ἀναξάνδρου, τοῦ Εὐρυκράτεος, τοῦ Πολυδώρου, τοῦ Ἀλακμένεος, τοῦ Τηλέκλου, τοῦ Ἀρχέλεω, τοῦ Ἥγησίλεω, τοῦ Δορύσσου, τοῦ Λεωβότew, τοῦ Ἐχιστράτου, τοῦ Ἥγιοις, τοῦ Εὐρυσθένης, τοῦ Ἀριστοδήμου, τοῦ Ἀριστομάχου, τοῦ Κλειοδαίου, τοῦ Ἰλλου, τοῦ Ἡρακλέος· κτησάμενος τὴν 35 βασιλήϊν ἐν Σπάρτῃ ἐξ ἀπροσδοκίτου.

205. Διζῶν γάρ οἱ ἐόντων πρεσβυτέρων ἀδελφεῶν, Κλεομέ-
 νεὸς τε καὶ Λωριεύς, ἀπελήλατο τῆς φροντίδος περὶ τῆς βασιλείης.
 ἀποθανόντος δὲ Κλεομένεος ἄπαιδος ἔρσεως γόνου, Λωριεύς τε
 οὐκέτι ἐόντος, ἀλλὰ τελευτήσαντος καὶ τούτου ἐν Σικελίῃ, οὕτω δὴ
 5 ἐς Λεωνίδην ἀνέβαινε ἡ βασιλείη· καὶ διότι πρότερος ἐγγόνες
 Κλεομβρότου, (οὗτος γὰρ ἦν νεώτατος Ἀναξαιδριδεῶ παῖς,) καὶ
 δὴ καὶ εἶχε Κλεομένεος θυγατέρα. Ὅς τότε ἦτε ἐς Θερμοπύλας,
 ἐπιλεξάμενος ἄνδρας τε τοὺς κατεστεῶτας τριηκοσίου, καὶ τοῖσι
 ἐτύχχανον παῖδες ἐόντες. παραλαβὼν δὲ ἀπίκετο καὶ Θηβυίων
 10 τοὺς ἐς τὸν ἄριθμὸν λογισάμενος εἶπον, τῶν εὐτρατήγεε Λεοντιά-
 δης ὁ Εὐρυμάχου. τοῦδε δὲ εἵνεκα τούτους σπουδὴν ἐποιήσατο
 Λεωνίδης μούνους Ἑλλήνων παραλαβεῖν, ὅτι σφέων μεγάλως κα-
 τηγόρητο μηδίξιν. παρεκάλει ὦν ἐς τὸν πόλεμον, θάλων εἰδέναι
 εἴ τε συμπέμψουσι, εἴ τε καὶ ἀπερέουσι ἐκ τοῦ ἐμφανέος τὴν
 15 Ἑλλήνων συμμαχίην. οἱ δὲ ἄλλοφρονέοντες ἔπεμπον.

206. Τούτους μὲν τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδην πρώτους ἀπέπεμψαν
 Σπαρτιῆται, ἵνα τούτους ὀρῶντες οἱ ἄλλοι σύμμαχοι στρατεύωνται·
 μηδὲ καὶ οὗτοι μηδίσωσι, ἣν αὐτοὺς πυνθάνωνται ὑπερβαλλομέ-
 νους. μετὰ δὲ, Κύρνεα γὰρ σφι ἦν ἐμποδῶν, ἔμελλον ὀρτάσαν-
 20 τες, καὶ φυλακὰς λιπόντες ἐν τῇ Σπάρτῃ, κατὰ τάχος βοηθῆειν
 πανδημεί. ὥς δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων ἐνεῶντο καὶ
 αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιήσιν· ἦν γὰρ κατὰ τὸ αὐτὸ Ὀλυμπιάς
 τούτοις τοῖσι πρήγμασι συμπεσοῦσα. οὐκὼν δοκέοντες κατὰ
 τάχος οὕτω διακριθῆσεσθαι τὸν ἐν Θερμοπύλῃσι πόλεμον, ἔπεμ-
 25 πον τοὺς προδρόμους. οὗτοι μὲν δὴ οὕτω διενενῶντο ποιήσιν.

207. Οἱ δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι Ἕλληνες, ἐπειδὴ πείλας ἐγένετο
 τῆς ἐμβολῆς ὁ Πέρσης, κατατόρῳδιόντες, ἐβουλεύοντο περὶ ἀπαλλα-
 γῆς. τοῖσι μὲν νυν ἄλλοις Πειλοποννησίοις ἐδόκεε, ἐλθούσι ἐς
 Πειλοπόννησον, τὸν Ἰσθμὸν ἔχειν ἐν φυλακῇ· Λεωνίδης δὲ, Φω-
 30 κίων καὶ Λοκρῶν περισπερχεόντων τῇ γνώμῃ ταύτῃ, αὐτοῦ τε
 μένειν ἐψηφίζετο, πέμπειν τε ἄγγέλους ἐς τὰς πόλεις κελεύοντάς
 σφι ἐπιβοηθῆειν, ὥς ἐόντων αὐτέων ὀλίγων στρατῶν τῶν Μήδων
 ἀλέξασθαι.

208. Ταῦτα βουλευομένων σφέων, ἔπεμπε Ξέρξης κατάσκοπον
 35 ἱππέα ἰδέσθαι ὁκόσοι τέ εἰσι, καὶ ὅ τι ποιεῖεν. ἀκηχόες δὲ ἔτι
 ἔων ἐν Θεσσαλίῃ, ὥς ἀλισμένη εἶη ταύτῃ στρατιῇ ὀλίγη, καὶ τοὺς

ἡγεμόνας ὡς εἶησαν Λακεδαιμόνιοι τε καὶ Λεωνίδης, ἐὼν γένος Ἡρακλιδῆς. ὡς δὲ προσέλασε ὁ ἱππεὺς πρὸς τὸ στρατόπεδον, ἐθελήτο τε καὶ κατώρα πᾶν μὲν οὐ τὸ στρατόπεδον· τοὺς γὰρ ἔσω τεταγμένους τοῦ τείχεος, τὸ ἀνορθώσαντες εἶχον ἐν φυλακῇ, οὐκ οἶά τε ἦν κατιδέσθαι· ὁ δὲ τοὺς ἔσω ἐμάνθανε τοῖσι πρὸ τοῦ 5 τείχεος τὰ ὅπλα ἔκειτο. ἔτυχον δὲ τοῦτον τὸν χρόνον Λακεδαιμόνιοι ἔσω τεταγμένοι. τοὺς μὲν δὴ ὥρα γυμναζομένους τῶν ἀνδρῶν, τοὺς δὲ τὰς κόμας κτενίζομένους. ταῦτα δὴ θεώμενος ἐθώμαζε, καὶ τὸ πλήθος ἐμάνθανε. μαθὼν δὲ πάντα ἀτρεκέως, ἀπήλαυσε ὀπίσω κατ' ἡσυχίην· οὕτε γὰρ τις ἐδίωκε, ἀλογίης τε 10 ἐνεκύρησε πολλῆς. ἀπελθὼν δὲ, ἔλεγε πρὸς Ξέρξεα τὰ περ ὁπώπες πάντα.

209. Ἀκούων δὲ Ξέρξης οὐκ εἶχε συμβαλέσθαι τὸ ἐόν, ὅτι παρασκευάζοντο ὡς ἀπολεύμενοί τε καὶ ἀπολέοντες κατὰ δύναμιν· ἀλλ', αὐτῷ γελοῖα γὰρ ἐφαίνοντο ποιεῖν, μετεπέμψατο Δημάργητον 15 τὸν Ἀρίστιωνος, ἐόντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ἀπικόμενον δὲ μιν εἰρώτα Ξέρξης ἔκαστα τουτέων, ἐθέλων μαθεῖν τὸ ποιεῦμενον πρὸς τῶν Λακεδαιμονίων. Ὁ δὲ εἶπε· “ Ἦκουσας μὲν μεν καὶ πρότερον, εὖτε ὀρμῶμεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, περὶ τῶν ἀνδρῶν τουτέων· ἀκούσας δὲ, γέλωτά με ἔθειν λέγοντα τὰ περ ὧρων ἐκβησό- 20 μενα πρήγματα ταῦτα. ἐμοὶ γὰρ τὴν ἀληθινήν ἀσκέειν ἀντία σεῦ, ὦ βασιλεῦ, ἀγὼν μέγιστός ἐστι. ἄκουσον δὲ καὶ νῦν. Οἱ ἄνδρες οὗτοι ἀπικάται μαχεσόμενοι ἡμῖν περὶ τῆς ἐσόδου, καὶ ταῦτα παρασκευάζονται. νόμος γὰρ σφι οὕτω ἔχων ἐστί· ἐπεὶ ἂν μέλλωσι κινδυνεύειν τῇ ψυχῇ, τότε τὰς κεφαλὰς κοσμεῖνται. ἐπί- 25 σταιο δὲ, εἰ τούτους τε καὶ τὸ ὑπομένον ἐν Σπάρτῃ καταστρέψαι, ἔστι οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἀνθρώπων, τὸ σέ, βασιλεῦ, ὑπομενέει χεῖρας ἀνταειρόμενον. νῦν γὰρ πρὸς βασιληῆν τε καὶ καλλίστην πόλιν τῶν ἐν Ἑλλήσι προσφέρεται, καὶ ἄνδρας ἀρίστους.” Κάριτα τε δὴ ἅπιστα Ξέρξῃ ἐφαίνετο τὰ λεγόμενα εἶναι, καὶ δεύτερα 30 ἐπειρώτα “ ὄντινα τρόπον τοσοῦτοι ἐόντες τῇ ἐσωτοῦ στρατιῇ μαχέσονται.” Ὁ δὲ εἶπε· “ ὦ βασιλεῦ, ἐμοὶ χαῖσθαι ὡς ἀνδρὶ ψεύστῃ, ἢ μὴ ταῦτά τοι ταύτῃ ἐκβῇ, τῇ ἐγὼ λέγω.”

210. Ταῦτα λέγων οὐκ ἔπειθε τὸν Ξέρξεα. Τέσσερας μὲν δὴ παρῆλθε ἡμέρας ἐλπίζων αἰεὶ σφας ἀποδρῆσθαι. πέμπτῃ δὲ, 35 ὡς οὐκ ἀπαλλάσσοντο, ἀλλὰ οἱ ἐφαίνοντο ἀναιδεῖν τε καὶ ἀβουλίῃ

διαχρεώμενοι μένειν, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Μῆδους τε καὶ Κισσίουσ
 θυμωθεῖς, ἐντειλάμενός σφας ζωγρήσαντας ἄγειν ἐς ὄψιν τὴν
 ἑωυτοῦ. Ὡς δ' ἐπέπεσον φερόμενοι ἐς τοὺς Ἑλληνας οἱ Μῆδοι,
 ἐπιπτον πολλοί· ἄλλοι δ' ἐπεισῆσαν, καὶ οὐκ ἀπελαύνοντο, καί περ
 5 μεγάλως προσπταίοντες. δῆλον δ' ἐποίησαν παντὶ τεῷ, καὶ οὐκ
 ἥκιστα αὐτῷ βασιλεῖ, ὅτι πολλοὶ μὲν ἄνθρωποι εἶεν, ὀλίγοι δὲ
 ἄνδρες. ἐγένετο δὲ ἡ συμβολὴ δι' ἡμέρης.

211. Ἐπεὶ τε δὲ οἱ Μῆδοι τρηχέως περιείποντο, ἐνθαύτα
 οὗτοι μὲν ὑπεξῆσαν, οἱ δὲ Πέρσαι ἐκδεξάμενοι ἐπήϊσαν, τοὺς
 10 ἀθανάτους ἐκάλεε βασιλεὺς, τῶν ἔρχετο Ἰθάρης· ὥς δὴ οὗτοί γε
 εὐπετέως κατεργασόμενοι. Ὡς δὲ καὶ οὗτοι συνέμισγον τοῖσι
 Ἑλλήσι, οὐδὲν πλεον ἐφέροντο τῆς στρατιῆς τῆς Μηδικῆς, ἀλλὰ τὰ
 αὐτά· αἷτε ἐν στενωπόρῳ τε χώρῳ μαχόμενοι, καὶ δόρασι βραχυ-
 τέροισι χρεώμενοι ἥπερ οἱ Ἕλληνες, καὶ οὐκ ἔχοντες πλήθει χρή-
 15 σασθαι. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐμάχοντο ἀζίως λόγου, ἄλλα τε ἀπο-
 δεκνύμενοι ἐν οὐκ ἐπισταμένοισι μάχεσθαι ἐξεπιστάμενοι, καὶ
 ὅπως ἐντρέψειαν τὰ νῶτα, ἀλέες φεύγεισκον δῆθεν· οἱ δὲ βάρβαροι
 ὀρέωντες φεύγοντας βοῇ τε καὶ πατάγῳ ἐπήϊσαν· οἱ δ' ἂν κατα-
 λαμβανόμενοι ὑπέστρεφον ἀντίοι εἶναι τοῖσι βαρβάροισι· μετα-
 20 στρεφόμενοι δὲ κατέβαλλον πλήθει ἀναριθμήτους τῶν Περσέων.
 ἐπιπτον δὲ καὶ αὐτέων τῶν Σπαρτιητέων ἐνθαύτα ὀλίγοι. Ἐπεὶ
 δὲ οὐδὲν ἔδυνάτο παραλαβεῖν οἱ Πέρσαι τῆς ἐσόδου περιεώμενοι,
 καὶ κατὰ τέλεα καὶ παντοίως προσβάλλοντες, ἀπήλκονον ὀπίσω.

212. Ἐν ταύτῃσι τῇσι προσόδοισι τῆς μάχης λέγεται βασιλῆα
 25 θηεύμενον τρεῖς ἀναδραμεῖν ἐκ τοῦ θρόνου, δειύσαντα περὶ τῇ
 στρατιῇ. τότε μὲν οὕτω ἡγωνίσαντο. Τῇ δ' ὑστεραίῃ οἱ βάρ-
 βαροι οὐδὲν ἄμεινον ἀέθλιον. αἷτε γὰρ ὀλίγων ἐόντων, ἐλπίσαν-
 τές σφας κατετρωματίσθαι τε καὶ οὐκ οἶους τε ἔσεσθαι ἔτι χεῖρας
 ἀνταίρασθαι, συνέβαλλον. οἱ δὲ Ἕλληνες κατὰ τάξιν τε καὶ κατὰ
 30 ἔθνηα κεκοσμημένοι ἔσαν, καὶ ἐν μέρει ἕκαστοι ἐμάχοντο, πλήν
 Φωκίων· οὗτοι δὲ ἐς τὸ οὖρος ἐτάχθησαν, φυλάζοντες τὴν ἀτρα-
 πόν. Ὡς δὲ οὐδὲν εὗρισκον ἀλλοιότερον οἱ Πέρσαι ἢ τῇ προτε-
 ραίῃ ἐνώρων, ἀπήλκονον.

213. Ἀπορέοντος δὲ βασιλῆος ὃ τι χρήσεται τῷ παριόντι πρῆ-
 35 γματι, Ἐπιάλτης ὁ Εὐρυδήμου, ἀνὴρ Μηλιεύς, ἦλθε οἱ ἐς λόγους,
 ὥς μέγα τι παρὰ βασιλῆος δοκέων οἴεσθαι· ἔφρασέ τε τὴν ἀτρα-

πὸν τὴν διὰ τοῦ οὗρου φέρουσαν ἐς Θερμοπύλας, καὶ διέφθειρε τοὺς ταύτῃ ὑπομείναντας Ἑλλήνων. ὕστερον δὲ δεισας Λακεδαιμονίους, ἔφυγε ἐς Θισσαλίην· καὶ οἱ φυγόντι ὑπὸ τῶν Πυλαγορών, τῶν Ἀμφικτυόνων ἐς τὴν Πυλαίην συλλεγομένων, ἀργύριον ἐπεκηρύχθη. χρόνῳ δὲ ὕστερον, κατήλθε γὰρ ἐς Ἀντικύρην, ἀπέθανε ὑπὸ Ἀθη- 5 νάδεω, ἀνδρὸς Τρηχινίου. ὁ δὲ Ἀθηνάδης οὗτος ἀπέκτεινε μὲν Ἐπιάλτεια δι' ἄλλην αἰτίην, τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὀπισθε λόγοισι σημάνει· ἐτιμήθη μὲντοι ὑπὸ Λακεδαιμονίων οὐδὲν ἔυσον. Ἐπι- αλτης μὲν οὕτω ὕστερον τουτέων ἀπέθανε.

214. Ἔστι δὲ ἕτερος λεγόμενος λόγος, ὡς Ὀνήτης τε ὁ Φαναγό- 10 ρω, ἀνὴρ Καρύστιος, καὶ Κορυθαλλὸς Ἀντικυρεὺς, εἰσι οἱ εἴπαντες πρὸς βασιλῆα τούτους τοὺς λόγους, καὶ περιγηγασάμενοι τὸ οὖρος τοῖσι Πέρσῃσι· οὐδαμῶς ἐμοὶ γε πιστός. τοῦτο μὲν γὰρ τῷδε χρή σταθμώσασθαι, ὅτι οἱ τῶν Ἑλλήνων Πυλαγόροι ἐπεκήρυξαν οὐκ ἐπὶ Ὀνήτῃ τε καὶ Κορυθαλλῷ ἀργύριον, ἀλλ' ἐπὶ Ἐπιάλτῃ τῷ 15 Τρηχινίῳ, πάντως κού τὸ ἀτρεκέστατον πυθόμενοι· τοῦτο δὲ, φεύγοντα τὸν Ἐπιάλτην ταύτην τὴν αἰτίην οἶδαμεν. εἰδὲ μὲν γὰρ ἂν, καὶ ἐὼν μὴ Μηλιεύς, ταύτην αἴην ἀτραπὸν Ὀνήτης, εἰ τῇ χώρῃ πολλὰ ὠμικηκῶς εἶη· ἀλλ', Ἐπιάλτης γὰρ ἐστὶ ὁ περιγηγασάμενος τὸ οὖρος κατὰ τὴν ἀτραπὸν, τοῦτον αἴτιον γράφω. 20

215. Ξέρξης δὲ, ἐπεὶ οἱ ἤρσας τὰ ὑπέσχετο ὁ Ἐπιάλτης κατεργάσασθαι, αὐτίκα περιχαρὲς γενόμενος ἔπεμπε Ἰθάρνεα, καὶ τῶν ἰστρατήγεε Ἰθάρνης. ὠρμιάτο δὲ περὶ λύχρων ἄφας ἐκ τοῦ στρατοπέδου. τὴν δὲ ἀτραπὸν ταύτην ἐξεύρον μὲν οἱ ἐπιχώριοι Μηλιεῖς· ἐξευρόντες δὲ, Θισσαλοῖσι κατηγήσαντο ἐπὶ Φωκίας τότε 25 ὅτε οἱ Φωκῆες, φράξαντες τείχεϊ τὴν ἰσβολὴν, ἔσαν ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου· ἔκ τε τούτου δὴ κατεδέδεκτο ἑοῦσα οὐδὲν χρηστὴ Μηλιεῦσι.

216. Ἐχει δὲ ὧδε ἡ ἀτραπὸς αὕτη. ἄρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ τοῦ διὰ τῆς διασφάγος ῥέοντος· οὐνομα δὲ τῷ οὐρεῖ τούτῳ καὶ τῇ ἀτραπῷ τὸντὸ κῆται, Ἀνόπαια. τίνει δὲ ἡ 30 Ἀνόπαια αὕτη κατὰ ῥάχιν τοῦ οὗρου, λήγει δὲ κατὰ τὴν Ἀλπηνὸν πόλιν, πρώτῃ ἐοῦσαν τῶν Λοκρίδων πρὸς τῶν Μηλιέων, καὶ κατὰ Μεγάμπυγόν τε καλούμενον λίθον, καὶ κατὰ Καρκώπων ἔδρας· τῇ καὶ τὸ στεινότατόν ἐστι.

217. Κατὰ ταύτην δὲ τὴν ἀτραπὸν καὶ οὕτω ἔχουσιν οἱ 35 Πέρσαι, τὸν Ἀσωπὸν διαβάντες, ἐπορεύοντο πᾶσαν τὴν νύκτα, ἐν

δεξιῇ μὲν ἔχοντες οὖρεα τὰ Οἰταίων, ἐν ἀριστερῇ δὲ τὰ Τρηχινίων·
 ἥώς τε διεφαινα, καὶ ἐγένοντο ἐπ' ἀκρωτηρίῳ τοῦ οὐρεος. Κατὰ
 δὲ τοῦτο τοῦ οὐρεος ἐφύλασσον, ὥς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται,
 Φωκίων χίλιοι ὀπλῖται, ῥυόμενοι τὴν σφετέρην χώραν, καὶ
 5 φρουρέοντες τὴν αἰτραπὸν. ἡ μὲν γὰρ κάτω ἐσβολὴ ἐφύλασσετο
 ὑπὸ τῶν εἰρηται· τὴν δὲ διὰ τοῦ οὐρεος αἰτραπὸν ἐθελονταὶ
 Φωκίης ὑποδεξάμενοι Λεωνίδῃ ἐφύλασσον.

218. Ἐμαθον δὲ σφας οἱ Φωκίης ὧδε ἀναβεβηκότας· ἀνα-
 βαίνοντες γὰρ ἐλάνθανον οἱ Πέρσαι, τὸ οὖρος πᾶν ἐὼν δρυῶν
 10 ἐπίπλεον· ἦν μὲν δὴ νηγεμῆ, ψόφου δὲ γινομένου πολλοῦ, ὥς
 οἰκὸς ἦν, φύλλων ὑποκεχυμένων ὑπὸ τοῖσι ποσὶ, ἀνά τε ἱδραμον οἱ
 Φωκίης, καὶ ἔδυνον τὰ ὄπλα· καὶ αὐτίκα οἱ βάρβαροι παρήσαν.
 ὥς δὲ εἶδον ἄνδρας ἐνδυομένους ὄπλα, ἐν θώματι ἐγένοντο· ἐλπό-
 μενοι γὰρ οὐδὲν σφι φανήσεσθαι ἀντίξουν ἐνεκύρησαν στρατῷ.
 15 Ἐνθαῦτα Ἰδάρης, καταφύρωδῆσας μὴ οἱ Φωκίης ἔωσι Λακεδαι-
 μόνιοι, εἶρετο τὸν Ἐπιάλτεια ποδαπὸς εἶη ὁ στρατός· πυθόμενος
 δὲ ἀτρεκέως, διέτασσε τοὺς Πέρσας ὥς ἐς μάχην. οἱ δὲ Φωκίης,
 ὥς ἐβάλλοντο τοῖσι τοξεύμασι πολλοῖσι τε καὶ πυκνοῖσι, οἶχοντο
 φεύγοντες ἐπὶ τοῦ οὐρεος τὸν κόρυμβον, ἐπιστάμενοι ὥς ἐπὶ σφίης
 20 ὥρμηθησαν ἀρχὴν, καὶ παρεσκευάδατο ὥς ἀπολεόμενοι. οὗτοι
 μὲν δὴ ταῦτα ἐφρόνον· οἱ δὲ ἄμφι Ἐπιάλτεια καὶ Ἰδάρεια Πέρ-
 σαι Φωκίων μὲν οὐδένα λόγον ἐποιεῦντο, οἱ δὲ κατέβαινον τὸ
 οὖρος κατὰ ἰάχος.

219. Τοῖσι δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι Ἑλλήνων πρῶτον μὲν
 25 ὁ μάντις Μεισιτίης, ἐσιδὼν ἐς τὰ ἱρά, ἔφρασε τὸν μέλλοντα ἔσε-
 σθαι ἅμα ἡοὶ σφι θάνατον· ἐπὶ δὲ καὶ αὐτόμολοι ἦσαν, οἱ
 ἐξαγγείλαντες τῶν Περσέων τὴν περίοδον· οὗτοι μὲν ἔτι νυκτὸς
 ἐσήμεναν· τρίτοι δὲ οἱ ἡμεροσκόποι καταδραμόντες ἀπὸ τῶν
 ἄκρων, ἤδη διαφαινούσης ἡμέρης. Ἐνθαῦτα ἐβουλευόντο οἱ
 30 Ἕλληνες, καὶ σφειν ἐυχίζοντο αἱ γνώμαι. οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔων
 τὴν τάξιν ἐκλιπεῖν, οἱ δὲ ἀντέτεινον. μετὰ δὲ τοῦτο διακριθέντες, οἱ
 μὲν ἀπαλλάσσοντο, καὶ διασκεδασθέντες κατὰ πόλιν ἕκαστοι ἐτρά-
 ποντο· οἱ δὲ αὐτέων ἅμα Λεωνίδῃ μένειν αὐτοῦ παρεσκευάδατο.

220. Λέγεται δὲ ὥς αὐτὸς σφας ἀπέπεμψε Λεωνίδης, μὴ
 35 ἀπόλωνται κηδόμενος· αὐτῷ δὲ καὶ Σπαρτιητέων τοῖσι παρροῦσι
 οὐκ ἔχειν εὐπρεπέως ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν ἐς τὴν ἧλθον φυλάζοντες

ἀρχήν. Ταύτη καὶ μᾶλλον τῇ γνώμῃ πλείστος εἰμι, Λεωνίδην, ἐπεὶ τε ᾔσθετο τοὺς συμμάχους ἐόντας ἀπροθύμους καὶ οὐκ ἐθέλοντας συνδιακινδυνεύειν, κελεῦσαι σφας ἀπαλλάσσεσθαι· αὐτῷ δὲ ἀπιέναι οὐ καλῶς ἔχειν. μένοντι δὲ αὐτοῦ κλέος μέγα ἐλείπετο, καὶ ἡ Σπάρτης εὐδαιμονίῃ οὐκ ἐξηλείφετο. ἐκέχρητο γὰρ ὑπὸ τῆς 5 Πυθίης τοῖσι Σπαρτιήτησι χρεωμένοισι περὶ τοῦ πολέμου τούτου ἀντίκα κατ' ἀρχὰς ἐγειρομένου, / "ἡ Λακεδαιμόνα ἀνάστατον γενέσθαι ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ἣ τὸν βασιλῆά σφειν ἀπολέεσθαι." ταῦτα δὲ σφι ἐν ἔπεισι ἱσαμέτροισι ἔχοντα χρᾶ, λέγοντα ὧδε·

Ἔμιν δ', ὦ Σπάρτης οἰκήτορες εὐρυχόροιο, 10

ἡ μέγα ἄστν ῥικυδὲς ὑπ' ἀνδράσι Περσεΐδῃσι
πέφθεται· ἡ τὸ μὲν οὐκί, ἀφ' Ἰρακλείους δὲ γενεθλῆς
πενθίσει βασιλῇ φθίμενον Λακεδαιμόνος οὖρος.

Οὐ γὰρ τὸν ταύρων σχήσει μένος οὐδὲ λεόντων
ἀντιβίην· Ζηνὸς γὰρ ἔχει μένος· οὐδὲ ἱ φημι 15
σχήσεσθαι, πρὶν τῶνδ' ἔτερον διὰ πάντα δάσσηται.

ταῦτά τε δὴ ἐπιλεγόμενον Λεωνίδην, καὶ βουλόμενον κλέος καταθέσθαι μῦθον Σπαρτιητέων, ἀποπέμψαι τοὺς συμμάχους μᾶλλον, ἢ γνώμῃ διενεχθέντις οὕτω ἀκόσμως οἴχεσθαι τοὺς οἰχομένους.

221. Μαρτύριον δὲ μοι καὶ τόδε οὐκ ἐλάχιστον τούτου πέρι 20 γέγονε. οὐ γὰρ μῦθον τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ τὸν μάντιν ὃς εἶπτο τῇ στρατιῇ ταύτῃ, Μεγιστήν τὸν Ἀκαρνήνα, λεγόμενον εἶναι τὰ ἀνέκαθεν ἀπὸ Μελάμποδος, τοῦτον εἶπαντα ἐκ τῶν ἱρῶν τὰ μέλλοντά σφι ἐκβαίνειν, φανερός ἐστι Λεωνίδης ἀποπέμπων, ἵνα μὴ συναπόληται σφι. ὁ δὲ ἀποπεμπόμενος αὐτὸς μὲν οὐκ ἀπέλιπε- 25 το· τὸν δὲ παῖδα συστρατενόμενον, ἐόντα οἱ μουννογενέα, ἀπέπεμψε.

222. Οἱ μὲν νυν σύμμαχοι οἱ ἀποπεμπόμενοι οἴχοντό τε ἀπιόντες, καὶ ἐπείθοντο Λεωνίδῃ. Θεσπιεὲς δὲ καὶ Θηβαῖοι κατέμειναν μῦθοι παρὰ Λακεδαιμονίοισι. τουτέων δὲ, Θηβαῖοι μὲν ἀέκοντες ἔμεινον, καὶ οὐ βουλόμενοι· κατεῖχε γὰρ σφας Λεω- 30 νίδης ἐν ὁμήρων λόγῳ ποιούμενος· Θεσπιεὲς δὲ ἐκόντες μάλιστα· οἱ οὐκ ἔφασαν ἀπολιπόντες Λεωνίδην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἀπαλλάξεσθαι, ἀλλὰ καταμείναντες συναπέθανον. ἐστρατήγεε δὲ αὐτέων Δημόφιλος Διαδρόμεω.

223. Ξέρξης δὲ, ἐπεὶ ἥλλου ἀνατελλαντος σπονδὰς ἐποιήσατο, 35 ἐπισχῶν χρόνον, ἐς ἀγορῆς κου μάλιστα πληθύνῃν πρόσδοον

ἐποιέετο· καὶ γὰρ ἐπίσταλτο ἐξ Ἐπιάλειω οὐτῷ. ἀπὸ γὰρ τοῦ οὐρεος ἡ κατὰβασις συντομωτέρη τέ ἐστι, καὶ βραχύτερος ὁ χώρος πολλὸν, ἥπερ ἡ περιόδός τε καὶ ἀνάβασις. Οἱ τε δὴ βάρβαροι οἱ ἀμφὶ Ξέρξεα προσήϊσαν· καὶ οἱ ἀμφὶ Λεωνίδην Ἕλληνες, ὥς τὴν
 5 ἐπὶ θανάτῳ ἔξοδον ποιούμενοι, ἤδη πολλῷ μᾶλλον ἢ κατ' ἀρχὰς ἐπεξήϊσαν ἐς τὸ εὐρύτερον τοῦ αὐχένος. τὸ μὲν γὰρ ἔρυμα τοῦ τείχεος ἐφυλάσσετο· οἱ δὲ ἀνὰ τὰς προτέρας ἡμέρας ὑπεξιόντες ἐς τὰ στεινόπορα ἐμάχοτο. Τότε δὴ συμμίσγοντες ἔξω τῶν στεινῶν ἐπιπτον πλήθει πολλοὶ τῶν βαρβάρων. ὅπισθε γὰρ οἱ ἡγεμόνες
 10 τῶν τελίων ἔχοντες μάστιγας ἐρύαπιζον πάντα ἄνδρα, αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω ἐποτρύνοντες. πολλοὶ μὲν δὲ ἐσέπιπτον αὐτέων ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ διεφθείροντο· πολλῷ δ' ἔτι πλεῖνες κατεπατέοντο ζῶοι ὑπ' ἀλλήλων· ἦν δὲ λόγος οὐδεὶς τοῦ ἀπολλυμένου. ὅτε γὰρ ἐπιστάμενοι τὸν μέλλοντά σφι ἔσεσθαι θάνατον ἐκ τῶν περιούτων
 15 τὸ οὖρος, ἀπεθίκνυντο ῥώμης ὅσον εἶχον μέγιστον ἐς τοὺς βαρβάρους, παραχρῆμαί τε καὶ αἰετοί.

224. Δόρυτα μὲν νυν τοῖσι πλεόνεσιν αὐτέων τηρικαῦτα ἤδη ἐτύγχανε κατεηγότα, οἱ δὲ τοῖσι. Ξίφεσι διεργάζοντο τοὺς Πέρσας. καὶ Λεωνίδης τε ἐν τούτῳ τῷ πότῳ πίπτει, ἀνὴρ γενόμενος ἄριστος, καὶ ἔτεροι μετ' αὐτοῦ ὀνομαστοὶ Σπαρτιητέων, τῶν ἐγὼ ὡς ἀνδρῶν ἀξίων γενομένων ἐπυθόμην τὰ οὐνόματα· ἐπυθόμην δὲ καὶ ἀπάντων τῶν τριηκοσίων. καὶ δὴ καὶ Περσέων πίπτουσι ἐνθαῦτα ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ οὐνομαστοί· ἐν δὲ καὶ Δαρείου δύο παῖδες, Ἀβροκόμης τε καὶ Τπεράνθης, ἐκ τῆς Ἀρτάνειω θυγατρὸς
 25 Φραταγούνης γεγονότες Δαρείῳ. ὁ δὲ Ἀρτάνης Δαρείου μὲν τοῦ βασιλῆος ἦν ἀδελφεός, Τυτιάσπεος δὲ τοῦ Ἀρσάμειω παῖς· ὃς καὶ ἐκιδίδους τὴν θυγατέρα Δαρείῳ τὸν οἶκον πάντα τὸν ἑωυτοῦ ἐπέδωκε, ὡς μούρου οἱ εἰούσης ταύτης τέκνον.

225. Ξέρξῳ τε δὴ δύο ἀδελφοὶ ἐνθαῦτα πίπτουσι μαχεόμενοι ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ Λεωνίδεω, Περσέων τε καὶ Λακεδαιμονίων ὠθισμὸς γέγενετο πολλὸς, ἐς ὃ τοῦτόν τε ἀρετῇ οἱ Ἕλληνες ὑπεξέβρυσαν, καὶ ἐτρέψαντο τοὺς ἐναντίους τειράκις. Τοῦτο δὲ συνεστήκει μέχρι οὗ οἱ σὺν Ἐπιάλῃ παρεγένοντο. ὥς δὲ τούτους ἤκειν ἐπύθοντο οἱ Ἕλληνες, ἐνθεῦτεν ἤδη ἐτεροιοῦτο τὸ νείκος.
 30 ἔς τε γὰρ τὸ στενὸν τῆς ὁδοῦ ἀνεχώρεον ὀπίσω, καὶ παραμειψάμενοι τὸ τεῖχος, ἐλθόντες ἵζοντο ἐπὶ τὸν κολωνὸν πάντες ἄλλες οἱ

ἄλλοι, πλὴν Θηβαίων. ὁ δὲ κολωνός ἐστι ἐν τῇ ἐσόδῳ ὅκου νῦν ὁ λίθινος λέων ἐτίηκε ἐπὶ Λεωνίδῃ. ἐν τούτῳ σφέας τῷ χώρῳ ἀλεξομένους μαχαίρησι, τοῖσι αὐτέων ἐτύγχανον ἔτι περιεοῦσαι, καὶ χεροὶ καὶ στόμασι, κατέχωσαν οἱ βάρβαροι βάλλοντες· οἱ μὲν ἐξ ἐναντίας ἐπισπόμετοι, καὶ τὸ ἔρυμα τοῦ τείχεος συγχώσαντες· οἱ δὲ περιελθόντες πάντοθε περισταδόν.

226. Λακεδαιμονίων δὲ καὶ Θεσπιέων τοιούτων γενομένων, ὁμῶς λέγεται ἀνὴρ ἄριστος γενέσθαι Σπαρτιήτης Διηνέκης. τὸν τότε φαυλὶ εἶπαι τὸ ἔπος πρὶν ἢ συμμῖξαι σφέας τοῖσι Μήδοισι, πυθόμενον πρὸς τευ τῶν Τρηχινίων, ὥς, ἐπεὶ οἱ βάρβαροι 10 ἀπιέωσι τὰ τοξεύματα, τὸν ἥλιον ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν οὔστῶν ἀποκρύπτουσι, τοσοῦτό τι πλήθος αὐτέων εἶναι· τὸν δὲ οὐκ ἐκπλαγέντα τούτοις εἶπαι, ἐν ἀλογίᾳ ποιούμενον τὸ τῶν Μήδων πλήθος, ὥς “πάντα σφι ἀγαθὰ ὁ Τρηχίνιος ξείνος ἄγγελλοι, εἰ ἀποκρυπτόντων τῶν Μήδων τὸν ἥλιον, ὑπὸ σκιῇ ἔσοιτο πρὸς αὐτοὺς ἢ 15 μάχῃ, καὶ οὐκ ἐν ἡλίῳ.” Ταῦτα μὲν καὶ ἄλλα τοιουτοτρόπα ἐπεάφασι Διηνέκῃ τὸν Λακεδαιμόνιον λιπέσθαι μνημόσυνα.

227. Μετὰ δὲ τοῦτον ἀριστεύσαι λέγονται Λακεδαιμόνιοι δύο ἰδεῖφροϊ, Ἀλφειός τε καὶ Μύρων, Ὅροιφάντου παῖδες. Θεσπιέων δὲ εὐδοκίμειε μάλιστα τῷ οὐνομα ἦν Διθύραμβος Ἀρματίδew. 20

228. Θαφθεῖσαι δὲ σφι αὐτοῦ ταύτῃ τῇ περ ἔπεισον, καὶ τοῖσι πρότερον τελευτήσασι ἢ ὑπὸ Λεωνίδew ἀποπεμφθέντας οἴχεσθαι, ἐπιγέγραπται γράμματα λέγοντα τάδε·

Μυρτιάσιν ποτὲ τῇδε τριηκοσίαις ἐμάχοντο

ἐκ Πελοποννήσου χιλιάδες τέτορες.

25

ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι πᾶσι ἐπιγέγραπται· τοῖσι δὲ Σπαρτιήτῃσι ἰδὲν·

ὦ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῇδε

κείμεθα τοῖς κτείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Λακεδαιμονίοισι μὲν δὴ τοῦτο· τῷ δὲ μάντι τότε·

Μνηῆμα τότε κλεινοῖο Μεγιστίᾳ, ὃν ποτὲ Μῆδοι

30

Σπερχειὸν πόταμὸν κτεῖναν ἀμειψάμενοι·

μάντιος, ὃς τότε κῆρας ἐπερχομένης σάφα εἰδὼς,

οὐκ εἴλη Σπάρτης ἡγεμόνας προλιπεῖν.

Ἐπιγράμμασι μὲν νῦν καὶ στήλῃσι, ἔξω ἢ τὸ τοῦ μάντιος ἐπιγράμμα, Ἀμφικτυόνες εἰσὶ σφῆας οἱ ἐπικοσμήσαντες· τὸ δὲ τοῦ 35 μάντιος Μεγιστίew Σιμωνίδης ὁ Λεωπρέπεός ἐστι κατὰ ξεινίην ὁ ἐπιγράφας.

229. Δύο δὲ τουτέων τῶν τριηκοσίων λέγεται, Εὐρυτόν τε καὶ Ἀριστόδημον, παρὲν αὐτοῖσι ἀμφοτέροισι κοινῷ λόγῳ χρησαμένοισι, ἢ ἀπουσθῆναι ὁμοῦ ἐς Σπάρτην, ὡς μεμετιμένοι τε ἔσαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ὑπὸ Λεωνίδει, καὶ κατεκέατο ἐν Ἀλπηνοῖσι, 5 ὁφθαλμίωντες ἐς τὸ ἔσχατον· ἦ, εἴ γε μὴ ἐβούλonto νοστήσαι, ἀποθανεῖν ἅμα τοῖσι ἄλλοισι· παρὲν σφι τουτέων τὰ ἕτερα ποιεῖν, οὐκ ἐθελῆσαι ὁμοφρονεῖν, ἀλλὰ γνώμῃ διενειχθέντας, Εὐρυτον μὲν πυθόμενον τῶν Περσέων τὴν περίοδον, αἰτήσαντά τε τὰ ὅπλα καὶ ἐνδύντα, ἄγειν αὐτὸν κελεύσαι τὸν Εἰλωτα ἐς τοὺς 10 μαχομένους· ὅπως δὲ αὐτὸν ἤγαγε, τὸν μὲν ἀγαγόντα οἴχεσθαι φεύγοντα, τὸν δὲ ἐσπασόντα ἐς τὸν ὄμιλον διαφραθῆναι· Ἀριστόδημον δὲ λμψοψυχέοντα λειφθῆναι. Εἰ μὲν νυν ἦν μόνον Ἀριστόδημον ἀλγήσαντα ἀπονοστήσαι ἐς Σπάρτην, ἢ καὶ ὁμοῦ σφέων ἀμφοτέρων τὴν κομιδὴν γενέσθαι, δοκέειν ἐμοί, οὐκ ἂν σφι Σπαρ- 15 τήτας μῆνιν οὐδεμίαν προσθέσθαι· νυνὶ δὲ, τοῦ μὲν αὐτῶν ἀπολομένου, τοῦ δὲ τῆς μὲν αὐτῆς ἐχομένου προφάσιος, οὐκ ἐθελήσαντος δὲ ἀποθνήσκειν, ἀναγκαίως σφι ἔχειν μνηῖσαι μεγάλως Ἀριστόδημῳ.

230. Οἱ μὲν νυν οὕτω σωθῆναι λέγουσι Ἀριστόδημον ἐς 20 Σπάρτην, καὶ διὰ πρόφασιν τοιήνδε. οἱ δὲ ἄγγελον πεμφθέντα ἐκ τοῦ στρατοπέδου, ἐξεὶν αὐτῷ καταλαβεῖν τὴν μάχην γινομένην, οὐκ ἐθελῆσαι, ἀλλ' ὑπομείναντα ἐν τῇ ὕδῳ περιγενέσθαι· τὸν δὲ συνάγγελον αὐτοῦ ἀπικόμενον ἐς τὴν μάχην ἀποθανεῖν.

231. Ἀπονοστήσας δὲ ἐς Λακεδαιμόνα ὁ Ἀριστόδημος ὄνειδός 25 τε εἶχε καὶ ἀτιμίην. πάσχων δὲ τοιάδε ἡτίμωτο· οὔτε οἱ πῦρ οὐδεὶς ἔναυε Σπαρτιτιέων, οὔτε διελέγετο, ὄνειδός τε εἶχε ὁ τρέσας Ἀριστόδημος καλούμενος. ἀλλ' ὁ μὲν ἐν τῇ ἐν Πλαταιῆσι μάχῃ ἀνέλαβε πᾶσαν τὴν ἐπενεχθεῖσάν οἱ αἰτίην.

232. Λέγεται δὲ καὶ ἄλλον ἀποπεμφθέντα ἄγγελον ἐς Θεσσα- 30 λίην τῶν τριηκοσίων τουτέων περιγενέσθαι, τῷ οὐνομα εἶναι Παντίτην· νοστήσαντα δὲ τοῦτον ἐς Σπάρτην, ὡς ἡτίμωτο, ἀπάγ- εσθαι.

233. Οἱ δὲ Θηβαῖοι, τῶν ὁ Λεοντιάδης ἐστρατήγε, τίως μὲν μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἰόντες ἐμάχοντο, ὑπ' ἀναγκῆς ἐχόμενοι, πρὸς 35 τὴν βασιλείας στρατιήν. ὡς δὲ εἶδον κατωτέρω τῶν Περσέων γινόμενα τὰ πρήγματα, οὕτω δὴ τῶν σὺν Λεωνίδῃ Ἑλλήνων

ἐπειγομένων ἐπὶ τὸν κολωνόν, ἀποχισθέντες τουτέων, χεῖράς τε προέτεινον, καὶ ἦσαν αὖσιν τῶν βαρβάρων· λέγοντες τὸν ἀληθέστατον τῶν λόγων, ὡς “ καὶ μηδίζουσι, καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐν πρώτοισι ἔδωσαν βασιλεῖ, ὑπὸ δὲ ἀναγκαίης ἐχόμενοι ἐς Θερμοπύλας ἀπικόλατο, καὶ ἀναίτιοι εἶεν τοῦ τρώματος τοῦ γεγονότος βασι- 5 λεῖ.” ὥς τε ταῦτα λέγοντες περιεγίνοντο, εἶχον γὰρ καὶ Θεσσαλοὺς τῶν λόγων τουτέων μάρτυρας. Οὐ μέντοι τάγε πάντα εὐτύχησαν· ὡς γὰρ αὐτοὺς ἔλαβον οἱ βάρβαροι ἐλθόντας, τοὺς μὲν τινὰς καὶ ἀπέκτειναν προσιόντας, τοὺς δὲ πλεῖνας αὐτέων, κειεύσαντος Ξέρξῃ, ἔστιζον στίγματα βασιλῆα, ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ 10 Λεοντιάδῃ· τοῦ τὸν παῖδα Εὐρύμαχον χρόνῳ μετέπειτα ἐφόνευσαν Πλαταιεῖς, στρατηγήσαντα ἀνδρῶν Θηβαίων τετρακοσίων, καὶ σχόντα τὸ ἄστυ τὸ Πλαταιέων.

234. Οἱ μὲν δὴ περὶ Θερμοπύλας Ἕλληνες οὕτω ἡγωνίσαντο. Ξέρξης δὲ καλίσους Δημάρτηον εἰρώτα, ἀρξάμενος ἐνθένδε· “ Δη- 15 μάρτητε, ἀνὴρ εἰς ἀγαθός· τεκμαίρομαι δὲ τῇ ἀληθίῃ· ὅσα γὰρ εἶπας, ἅπαντα ἀπέβη οὕτω. νῦν δέ μοι εἰπέ, κόσιοι τινεῖς εἰσι οἱ λοιποὶ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τουτέων ὁκόσοι τοιοῦτοι τὰ πολέμια, εἴτε καὶ ἅπαντες.” Ὁ δ' εἶπε· “ ὦ βασιλεῦ, πλήθος μὲν πάντων τῶν Λακεδαιμονίων πολλόν, καὶ πόλεις πολλαί· τὸ δὲ θῆλεις 20 ἐκμαθεῖν, εἰδήσεις. Ἔστι ἐν τῇ Λακεδαίμονι Σπάρτη, πόλις ἀνδρῶν ὀκτακισχιλίων μάλιστα κη. οὗτοι πάντες εἰσὶ ὅμοιοι τοῖσι ἐνθάδε μαχεσσιμένοισι· οἳ γε μὲν ἄλλοι Λακεδαιμόνιοι τούτοις μὲν οὐκ ὅμοιοι, ἀγαθοὶ δέ.” Εἶπε πρὸς ταῦτα Ξέρξης· “ Δημάρτητε, τέφω τρόπῳ ἀπονητότατα τῶν ἀνδρῶν τουτέων ἐπικρατήσο- 25 μεν; ἔθι ἐξηγέο· σὺ γὰρ ἔχεις αὐτέων τὰς διεξόδους τῶν βουλευμάτων, οἷα βασιλεὺς γενόμενος.”

235. Ὁ δὲ ἀμείβετο· “ ὦ βασιλεῦ, εἰ μὲν δὴ συμβουλευεαι μοι προθύμως, δίκαιόν μὲ σοὶ ἐστι φράζειν τὸ ἄριστον· εἰ τῆς ναυτικῆς στρατιῆς νέας τριηκοσίας ἀποστελλείας ἐπὶ τὴν Λάκαικαν 30 χώρην. Ἔστι δὲ ἐπ' αὐτῇ νῆσος ἐπικειμένη, τῇ οὐνομά ἐστι Κύθηρα, τὴν Χίλων, ἀνὴρ παρ' ἡμῖν σοφώτατος γενόμενος, κέρδος μέζον ἔφη εἶναι Σπαρτιήτῃσι κατὰ τῆς θαλάσσης καταδεδυκέναι μᾶλλον ἢ ὑπερέχειν, αἰεὶ τι προσδοκῶν ἀπ' αὐτῆς τοιοῦτο ἔσεσθαι οἷόν τι ἐγὼ ἐξηγέομαι· οὐ τι τὸν σὸν στόλον προσιδῶς, ἀλλὰ πάντα ὁμολῶς 35 φοβεόμενος ἀνδρῶν στόλον. ἐκ ταύτης ὦν τῆς νήσου ὀρμειώμενοι

φοβέοντων τοὺς Λακεδαιμονίους. παροίκου δὲ πολέμου σφι ἐόντος οἰκηῖον, οὐδὲν δεινοὶ ἔσονται τοι μὴ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἀλίσκομένης ὑπὸ τοῦ πεζοῦ βοηθέωσι ταύτῃ. καταδουλωθείσης δὲ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἀσθενὲς ἤδη τὸ Λακωνικὸν μόνον λείπεται.

5 Ἦν δὲ ταῦτα μὴ ποιῆς, τάδε τοι προσδόκα ἔσεσθαι. ἔστι τῆς Πελοποννήσου ἰσθμὸς στενός· ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ πάντων Πελοποννησίων συνομοσάντων ἐπὶ σοὶ, μάχας ἰσχυροτέρας ἄλλας τῶν γενομένων προσδέξο ἔσεσθαί τοι. ἐκεῖνο δὲ ποιήσαντι ἀμαχητὶ ὃ τε ἰσθμὸς οὗτος καὶ αἱ πόλεις προσχωρήσουσι."

10 236. Λέγει μετὰ τοῦτον Ἀχαιμένης, ἀδελφεός τε ἐὼν Ξέρξῳ καὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγός, παραιτῶν τε τῷ λόγῳ καὶ δεισας μὴ ἀναγνωσθῇ Ξέρξης ποιῆειν ταῦτα· "Ὡ βασιλεῦ, ὄρεώ σε ἀνδρὸς ἐνδεκόμενον λόγους, ὃς φθονεῖ τοι εὐ πρήσσοντι, ἢ καὶ προδιδοῖ πρήγματα τὰ σά. καὶ γὰρ δὴ καὶ τρόποισι τοιοῦτοιςι
15 χρεώμενοι οἱ Ἕλληνες χαίρουσι· τοῦ τε εὐτυχεῖν φθονεῖουσι, καὶ τὸ κρέσσον στυγέουσι. Εἰ δ' ἐπὶ τῇσι παριούσῃσι τύχησι τῶν νῆες τεναυηγῆκασι τετρακόσiai, ἄλλας ἐκ τοῦ στρατιοπέδου τριηκοσίας ἀποπέμψεις περιπλώειν Πελοπόννησον, ἀξιόμαχοί τοι γίνονται οἱ ἀντίπαλοι. ἄλλῃ δὲ ἐὼν ὁ ναυτικὸς στρατὸς δυσμετα-
20 χρίσιτός τε αὐτοῖσι γίνεται, καὶ ἀρχὴν οὐκ ἀξιόμαχοί τοι ἔσονται· καὶ πᾶς ὁ ναυτικὸς τῷ πεζῷ ἀρήξει, καὶ ὁ πεζὸς τῷ ναυτικῷ, ὁμοῦ πορευόμενος. εἰ δὲ διασπάσεις, οὔτε σὺ ἔσαι κείνοισι χρήσιμος, οὔτε κείνοι σοί. Τὰ σεωυτοῦ δὲ τιθέμενος εὐ γνώμην ἔχε τὰ τῶν ἀντιπολέμων μὴ ἐπιλίγεσθαι πρήγματα, τῇ τε στήσονται τὸν
25 πόλεμον, τὰ τε ποιήσουσι, ὅσοι τε πληθὸς εἰσι. ἱκανοὶ γὰρ ἐκεῖνοί γε αὐτοὶ ἑωυτῶν πέρι φροντίζειν εἰσὶ, ἡμεῖς δὲ ἡμέων ὥσαυτάς. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ἣν ἴωσι ἀντία Πέρσῃσι ἐς μάχην, οὐδὲ ἐν τὸ παρεὸν τρωμα ἀνιένται."

237. Ἀμείβεται Ξέρξης τοῖσδε· "Ἀχαιμένες, εὖ τέ μοι δοκῆεις
30 λέγειν, καὶ ποιήσω ταῦτα. Δημάρετος δὲ λέγει μὲν τὰ ἄριστα ἔλπεται εἶναι ἐμοί, γνώμῃ μέντοι ἑσσοῦται ὑπὸ σεῦ. οὐ γὰρ δὴ κενό γε ἐνδεξομαι, ὅπως οὐκ εὐνοεῖ τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι, τοῖσί τε λεγομένοισι πρότερον ἐκ τούτου σταθμώμενος, καὶ τῷ ἐόντι, ὅτι πολιήτης μὲν πολιήτην εὐ πρήσσοντι φθονεῖ, καὶ ἔστι δυσμενὲς τῇ
35 σιγῇ· οὐδ' ἂν, συμβουλευομένου τοῦ ἀστοῦ, πολιήτης ἀνὴρ τὰ ἄριστα οἱ δοκίοντα εἶναι ὑποθείοιτο, εἰ μὴ πρόσω ἀρετῆς ἀνήκοι·

σπάνιοι δ' εἰσὶ οἱ τοιοῦτοι. ξείνος δὲ ξείνῳ εὖ πρήσσοντι ἐστὶ εὐ-
 μνίστατον πάντων, συμβουλευομένου τε ἂν συμβουλευέσῃς τὰ
 ἄριστα. οὕτως ἂν κακολογίης περὶ τῆς ἐς Δημάρητον, ἰόντος ἐμοὶ
 ξείνου, ἔχασθαι τινα τοῦ λοιποῦ κελύω."

238. Ταῦτα εἶπας Ξέρξης διεξήϊε διὰ τῶν νεκρῶν· καὶ Λεωνίδεω, ἀκηχοῦς ὅτι βασιλεὺς τε ἦν καὶ στρατηγὸς Λακεδαιμο-
 νίων, ἐκέλευσε ἀποταμόντας τὴν κεφαλὴν ἀνασταυρῶσαι. δηλὰ
 μοι πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοις τεκμηρίοις, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε
 οὐκ ἤκιστα γέγονε, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης πάντων δὴ μάλιστα ἀν-
 δρῶν ἐθυμώθη ζῶντι Λεωνίδῃ· οὐ γὰρ ἂν κοίτε ἐς τὸν νεκρὸν
 ταῦτα παρενόμῃσεν· ἐπεὶ τιμῇ μάλιστα νομίζουσι τῶν ἐγὼ οἶδα
 ἀνθρώπων Πέρσαι ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια. οἱ μὲν δὲ ταῦτα
 ἐποίησαν τοῖσι ἐπιτέτακτο ποιεῖν.

239. Ἄνεμι δὲ ἐκείσε τοῦ λόγου, τῇ μοι τὸ πρότερον ἐξέλιπε.
 Ἐπύθοντο Λακεδαιμόνιοι, ὅτι βασιλεὺς στέλλοιτο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα,
 πρῶτοι· καὶ οὕτω δὴ ἐς τὸ χρηστήριον τὸ ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψαν,
 ἔνθα δὴ σφι ἐχρήσθη τὰ ὀλίγω πρότερον εἶπον. ἐπύθοντο δὲ
 τρόπῳ θωμασίῳ. Δημάρητος γὰρ ὁ Ἀρτίστωνος, φυγὼν ἐς Μήδους,
 ὥς μὲν ἐγὼ δοκίω, καὶ τὸ οἶκος ἐμοὶ συμμαχεῖται, οὐκ ἦν εὐνοος
 Λακεδαιμονίοις. πάρεστι δὲ εἰκάζειν, εἴτε εὐνοίῃ ταῦτα ἐποίησε,
 εἴτε καὶ καταχαίρων. Ἐπεὶ τε γὰρ Ξέρξῃ ἔδοξε στρατηλατέειν ἐπὶ
 τὴν Ἑλλάδα, ἦν ἐν Σούσοις ὁ Δημάρητος καὶ πυνθόμενος ταῦτα,
 ἠθέλησε Λακεδαιμονίοις ἐξαγγεῖλαι. ἄλλως μὲν δὴ οὐκ εἶχε ση-
 μῆναι· ἐπικίνδυνον γὰρ ἦν μὴ λαμφθεῖν· ὁ δὲ μηχανᾶται τοιάδε.
 δελτίον δίπτυχον λαβὼν, τὸν κηρὸν αὐτοῦ ἐξέκνησε, καὶ ἔπειτα ἐν τῷ
 ξύλῳ τοῦ δελτίου ἔγραψε τὴν βασιλείος γνώμην· ποιήσας δὲ ταῦτα,
 ὁπίσω ἐπέτρεξε τὸν κηρὸν ἐπὶ τὰ γράμματα, ἵνα φερόμενον κεινὸν
 τὸ δελτίον μηδὲν πρῆγμα παρέχοι οἱ πρὸς τῶν ὁδοφυλάκων. ἐπεὶ
 δὲ καὶ ἀπῆκετο ἐς τὴν Λακεδαίμονα, οὐκ εἶχον συμβαλέσθαι οἱ
 Λακεδαιμόνιοι, πρὶν γε δὴ σφι, ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι, Κλειομένεος
 μὲν θυγάτηρ, Λεωνίδεω δὲ γυνή, Γοργῶ, ὑπέθετο, ἐπιφρασθεῖσα
 αὐτῇ, τὸν κηρὸν κνῆν κελύνουσα, καὶ εὐρήσειεν σφείας γράμματα ἐν
 τῷ ξύλῳ. πειθόμενοι δὲ εὗρον καὶ ἐπέλεξαντο, ἔπειτα δὲ τοῖσι ἄλ-
 λοῖσι Ἑλλήσι ἐπέστειλαν. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτω λέγεται γενέσθαι.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ὈΓΔΟΗ.

ΟΥΡΑΝΙΑ.

1 ὍΙ δὲ Ἑλλήνων ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντες ἔσαν οἷδε. Ἀθηναῖοι μὲν, νείας παρεχόμενοι ἐπὶ καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ὑπὸ δὲ ἀρετῆς τε καὶ προθυμίας Πλαταιεῖς, ἄπειροι τῆς ναυτικῆς ὄντες, συνεπλήρουν τοῖσι Ἀθηναίοισι τὰς νείας. Κο-
5 ρίνθιοι δὲ τεσσαεράκοντα νείας παρέχοντο· Μεγαρίες δὲ εἴκοσι· καὶ Χαλκιδίαις ἐπλήρουν εἴκοσι, Ἀθηναίων σφι παρέχόντων τὰς νείας· Αἰγινῆται δὲ ὀκτωκαίδεκα· Σικυωνῖοι δὲ δυώδεκα· Λακεδαιμόνιοι δὲ δέκα· Ἐπιδαύριοι δὲ ὀκτώ· Ἐρετριεῖς δὲ ἐπὶ τὰ Τροιζήνιοι δὲ πέντε· Στυρίαι δὲ δύο· καὶ Κεῖοι δύο τε νείας καὶ
10 πεντηκοντέρους δύο· Λοκροὶ δὲ σφι οἱ Ὀπούντιοι ἐπιβώθειον, πεντηκοντέρους ἔχοντες ἐπὶ τὰ.

2. Ἔσαν μὲν ὧν οὗτοι οἱ στρατευόμενοι ἐπ' Ἀρτεμίσιον· εἴρηται δὲ μοι καὶ ὡς τὸ πλῆθος ἕκαστοι τῶν νεῶν παρέχοντο. ἀριθμὸς δὲ τῶν συλλεχθεισῶν νεῶν ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἦν πάριξ τῶν
15 πεντηκοντέρων, μία καὶ ἐβδομήκοντα καὶ διηκόσιαι. Τὸν δὲ στρατηγὸν τὸν τὸ μέγιστον κράτος ἔχοντα παρέχοντο Σπαρτιῆται Εὐρυβιάδεια τὸν Εὐρυκλείδω. οἱ γὰρ σύμμαχοι οὐκ ἔφασαν "ἦν μὴ ὁ Λύκων ἡγεμονεύῃ, Ἀθηναίοισι ἔψασθαι ἡγεομένοισι, ἀλλὰ λύσειν τὸ μέλλον ἔσασθαι σιγάτευμα."

3. Ἐγένετο γὰρ καὶ ἀρχὰς λόγος, πρὶν ἢ καὶ ἐς Σικελίην πέμπειν ἐπὶ συμμαχίην, ὡς τὸ ναυτικὸν Ἀθηναίοισι χρεὸν εἶη ἐπιτρέπειν. ἀντιβάντων δὲ τῶν συμμάχων, εἶκον οἱ Ἀθηναῖοι, μέγα πεποιημένοι περιεῖναι τὴν Ἑλλάδα, καὶ γρόντες, εἰ στασιάζουσι περὶ τῆς ἡγεμονίης, ὡς ἀπολείται ἡ Ἑλλάς· ὁρῶντα ροεῦντες.
25 Στάσις γὰρ ἔμφυλος πολέμου ὁμοφρονέοντος τοσούτῳ κἀκίον ἔστι, ὅσος πόλεμος εἰρήνης. Ἐπιστάμενοι ὧν αὐτὸ τοῦτο, οὐκ ἀντέειπον,

ἀλλ' εἶκον μέχρι ὅσου κάρτα ἐδέοντο αὐτίων, ὥς διέδεξαν. ὥς γὰρ δὴ ὠσάμενοι τὸν Πέρσιν περὶ τῆς ἐκείνου ἡδὴ τὸν ἀγῶνα ἐποιεῦντο, πρόφασιν τὴν Πισυαγίῳ ἔβριον προῖσχομενοι, ἀπέειλοντο τὴν ἡγεμονίην τοὺς Λακεδαιμονίους. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐγένετο.

4. Τότε δὲ οὗτοι οἱ καὶ ἐπ' Ἀρτεμίσιον Ἑλλήνων ἀπικόμενοι, 5 ὥς εἶδον νείας τε πολλὰς καταχθείσας ἐς τὰς Ἀφείας, καὶ στρατιῆς ἅπαντα πλεία, ἐπεὶ αὐτοῖσι παρὰ δούξαν τὰ πρήγματα τῶν βαρβάρων ἀπέβαινε ἢ ὥς αὐτοὶ κατεδύκον, καταφρόνισαντες, δρησὸν ἐβούλευον ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου ἔσω ἐς τὴν Ἑλλάδα. γνόντες δὲ σφεας οἱ Εὐβοῖες ταῦτα βουλευομένους ἐδέοντο Εὐρυβιάδῃ προ- 10 μῆναι χρόνον ὀλίγον, ἔστ' ἂν αὐτοὶ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκετας ὑπεκθίωνται. ὥς δ' οὐκ ἔπειθον, μεταβύντες, τὸν Ἀθηναίων στρατηγὸν πείθουσι Θεμιστοκλῆα ἐπὶ μισθῷ τριήκοντα ταλάντοις, ἐπ' ᾧ τε καταμείναντες πρὸ τῆς Εὐβοῆς ποιήσονται τὴν ναυμαχίην.

5. Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς τοὺς Ἕλληνας ἐπισχεῖν ὥδε ποιεῖ. 15 Εὐρυβιάδῃ τουτέων τῶν χρημάτων μεταδιδοῦ πέντε ταλάντα, ὥς παρ' ἐωντοῦ δῆθεν διδοίς. ὥς δὲ οἱ οὗτος ἀνεπέπειστο, Ἀδεϊμαντος γὰρ ὁ Ἰλκύτου, Κορίνθιος στρατηγός, τῶν λοιπῶν ἡσπαιρε μούνος, φάμενος ἀποπλῶσσεσθαι τε ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, καὶ οὐ παραμενεῖν, πρὸς δὴ τοῦτον εἶπε ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπομόσας· 20 “Οὐ σύ γε ἡμέας ἀπολείψεις, ἐπεὶ τοι ἐγὼ μῆζω δῶρα δώσω ἢ βασιλεὺς ἂν τοι ὁ Μήδων πέμπει ἀπολιπόντι τοὺς σιμμάχους.” ταῦτά τε ἅμα ἡγόρευε, καὶ πέμπει ἐπὶ τὴν νείαν τὴν Ἀδεϊμάντου τάλαντα ἀργυρίου τρία. Οὗτοι τε δὴ πληγέντες δάροισι ἀναπεπισμένοι ἔσαν, καὶ τοῖσι Εὐβοέεσι ἐκχαρίστο· αὐτὸς τε ὁ Θεμι- 25 στοκλῆς ἐκέρθη, ἐλάνθανε δὲ τὰ λοιπὰ ἔχων· ἀλλ' ἠπιστάτο οἱ μεταλαβόντες τουτέων τῶν χρημάτων ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἐλθεῖν ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ τὰ χρήματα.

6. Οὕτω δὴ κατέμεινάν τε ἐν τῇ Εὐβοίῃ, καὶ ἐνανμάχησαν. ἐγένετο δὲ ὥδε. Ἐπεὶ τε δὴ ἐς τὰς Ἀφείας περὶ δειλὴν πρωτὴν 30 γινομένην ἀπύκατο οἱ βάρβαροι, πυθόμενοι μὲν ἔτι καὶ πρότερον περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ναυλοχεῖν νείας Ἑλληνίδας ὀλίγας, τότε δὲ αὐτοὶ ἰδόντες, πρόθυμοι ἔσαν ἐπιχειρεῖν, εἴ πως ἔλοιεν αὐτάς. ἐκ μὲν δὴ τῆς ἀντίης προσπλῶειν οὐ κῶ σφι ἐδόκεε, τῶνδε εἵτεκα, μή πως ἰδόντες οἱ Ἕλληνες προσπλῶντας ἐς φυγὴν ὁρμήσειαν, 35 φεύγοντάς τε εὐφρόνῃ καταλάβοι. καὶ ἔμελλον δῆθεν ἐκφεύξε-

σθαι· ἔδει δὲ μηδὲ πυρφόρον, τῷ ἐκείνων λόγῳ, ἐκφυγόντα περιγενέσθαι.

7. *Ἡρὸς ταῦτα ὧν τὰδε ἐμχανέοντο. τῶν νεῶν ἀπασίων ἀποκρίναντες διηκοσίας, περιέπεμπον ἔξωθεν Σκιαῶν, ὡς ἂν μὴ ὁφθῇσι ὑπὸ τῶν πολεμίων περιπλώουσαι Εὐβοίαν κατὰ τὴν Καφηρέα καὶ περὶ Γερασιτὸν ἐς τὸν Εὐριπον· ἵνα δὴ περιλάβοιεν, οἱ μὲν ταύτῃ ἀπικόμενοι καὶ φράξαντες αὐτέων τὴν ὀπίσω φέρουσαν ὁδόν, σφεῖς δὲ ἐπισπόμενοι ἐξ ἐναντίας. ταῦτα βουλευσάμενοι ἀπεπεμπον τῶν νεῶν τὰς τὰχθείσας, αὐτοὶ οὐκ ἐν νόῳ ἔχοντες ταύτης τῆς ἡμέρης τοῖσι Ἕλλησι ἐπιθήσεσθαι, οὐδὲ πρότερον ἢ τὸ σύνθημά σφι ἔμελλε φανήσεσθαι παρὰ τῶν περιπλωόντων ὡς ἡκόντων. ταύτας μὲν δὴ περιέπεμπον· τῶν δὲ λοιπῶν νεῶν ἐν τῇσι Ἀφέτῃσι ἐποιεῦντο ἀριθμόν.*

8. *Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ οὗτοι ἀριθμόν ἐποιεῦντο τῶν νεῶν, ἦν γὰρ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τούτῳ Σκυλλίης Σκιωναῖος, δῦτης τῶν τότε ἀνθρώπων ἄριστος, ὃς καὶ ἐν τῇ ναυηγίῃ τῇ κατὰ τὸ Πήλιον γενομένη πολλὰ μὲν ἔσωσε τῶν χρημάτων τοῖσι Πέρσῃσι, πολλὰ δὲ καὶ αὐτὸς περιεβάλετο· οὗτος ὁ Σκυλλίης ἐν νόῳ μὲν εἶχε ἄρα καὶ πρότερον αὐτομολήσῃν ἐς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ' οὐ γὰρ οἱ παρέσχε ὡς τότε. ὅτε μὲν δὴ τρόπῳ τὸ ἐνθεῦτεν ἦδη ἀπίκητο ἐς τοὺς Ἕλληνας, οὐκ ἔχω εἶπαι ἀτρεκέως· θουμάζω δὲ εἰ τὰ λεγόμενά ἐστι ἀληθέα. λέγεται γὰρ ὡς ἐξ Ἀφετείων δὺς ἐς τὴν θάλασσαν οὐ πρότερον ἀνέυχε πρὶν ἢ ἀπίκητο ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, σταδίους μάλιστα κη τούτους ἐς ὀγδώκοντα διὰ τῆς θαλάσσης διεξιλθών. λέγεται μὲν νυν καὶ ἄλλα ψευδεῖσι εἴκελα περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου· τὰ δὲ μετεξέτερα ἀληθέα. περὶ μὲντοι τούτου γνώμη μοι ἀποδεχθῶ, πλοῖά μιν ἀπικέσθαι ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, ὡς δὲ ἀπίκητο, αὐτίκα ἐσήμνην τοῖσι στρατηγοῖσι τὴν τε ναυηγίην, ὡς γένοιτο, καὶ τὰς περιπεμφθείσας τῶν νεῶν περὶ Εὐβοίαν.*

9. *Τοῦτο δὲ ἀκούσαντες οἱ Ἕλληνες λόγον σφίσι αὐτοῖσι ἐδίδοσαν. πολλῶν δὲ λεχθέντων, ἐνίκα, τὴν ἡμέρην ἐκείνην αὐτοῦ μείναντάς τε καὶ ἀνλισθέντας, μετέπειτα νύκτα μέσσην παρέντας, πορεύεσθαι καὶ ἀπαντᾶν τῇσι περιπλωούσῃσι τῶν νηῶν. μετὰ δὲ τοῦτο, ὡς οὐδεὶς σφι ἐπέπλωε, δεῖλῃν ὀψίην γινομένην τῆς ἡμέρης φυλάξαντες, αὐτοὶ ἐπανέπλων ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, ἀπόπειραν αὐτέων ποιήσασθαι βουλόμενοι τῆς τε μάχης καὶ τοῦ διεκπλοῦν.*

10. Ὀρέοντες δὲ σφείας οἱ τε ἄλλοι στρατιῶται οἱ Ξέρξῃ καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐπιπλώνοντας νηυσὶ ὀλίγῃσι, πάγχυ σφι μανίην ἐπε-
νείκαντες, ἀνῆγον καὶ αὐτοὶ τὰς νῆας, ἐλπύσαντες σφείας εὐπετέως
αἰρήσειν· οἰκότα κάρτα ἐλπύσαντες, τὰς μὲν γε τῶν Ἑλλήνων
ὀρέοντες ὀλίγας νῆας, τὰς δὲ ἑωυτῶν πλήθει τε πολλαπλησίας, καὶ δ
ἄμεινον πλωούσας. καταφρονήσαντες ταῦτα, ἐκυκλοῦντο αὐτοὺς
ἐς μέσον. Ὅσοι μὲν νυν τῶν Ἰώνων ἔσαν εὐνοοὶ τοῖσι Ἑλλήσι
αἰκοντές τε ἐστρατεύοντο, συμφορὴν τε ἐποιεῦντο μεγάλῃν ὀρέοντες
περιεχομένους αὐτοὺς, καὶ ἐπιστάμενοι ὥς οὐδεὶς αὐτέων ἀπνο-
στήσει· οὕτω ἀσθανέα σφι ἐφαίνετο εἶναι τὰ τῶν Ἑλλήνων πρή- 10
γματα. ὅσοισι δὲ καὶ ἡδομένοισι ἦν τὸ γινόμενον, ἄμιλλαν ἐποι-
εῦντο ὅπως αὐτὸς ἕκαστος πρῶτος νεία Ἀττικὴν ἔλῳν, παρὰ βασιλῆος
δῶρα λάμψεται· Ἀθηναίων γὰρ αὐτοῖσι λόγος ἦν πλείστος ἀνὰ
τὰ στρατόπεδα.

11. Τοῖσι δὲ Ἑλλήσι ὥς ἐσήμνηε, πρῶτα μὲν, ἀντίπρωροι 15
τοῖσι βαρβάροισι γινόμενοι, ἐς τὸ μέσον τὰς πρύμνας συνήγαγον·
δεύτερα δὲ σημήναντος, ἔργου εἶχοντο ἐν ὀλίγῃ περ ἀπολαμφθέν-
τες, καὶ κατὰ στόμα ἐνθαῦτα τριήκοντα νῆας αἰρέουσι τῶν βαρβάρων,
καὶ τὸν Γόργου τοῦ Σαλαμινίων βασιλῆος ἀδελφεὸν Φιλίονα,
τὸν Χέρσιος, λόγιμον ἔοντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἄνδρα. πρῶτος δὲ 20
Ἑλλήνων νεία τῶν πολεμίων εἴλε ἀνὴρ Ἀθηναῖος Λυκομήδης
Αἰσχρέου, καὶ τὸ ἀριστήιον ἔλαβε οὗτος. Τοὺς δ' ἐν τῇ ναυμαχίῃ
ταύτῃ ἐτεμάλκειws ἀγωνιζομένους νύξ ἐπελθοῦσα διέλυσε. οἱ μὲν
δὴ Ἑλληνες ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἀπέπλων, οἱ δὲ βάρβαροι ἐς τὰς
Ἀφέτας, πολλὸν παρὰ δόξαν ἀγωνισάμενοι. Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμα- 25
χίῃ Ἀντίδωρος Ἀήμιος, μούνος τῶν σὺν βασιλεῖ Ἑλλήνων ἔόντων,
αὐτομολεῖ ἐς τοὺς Ἑλληνας· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τοῦτο τὸ ἔργον
ἔδοσαν αὐτῷ χῶρον ἐν Σαλαμῖνι.

12. Ὡς δὲ εὐφρόνῃ ἐγεγόνεε, ἦν μὲν τῆς ὥρης μέσον θέρος,
ἐγίνετο δὲ ὕδωρ τε ἄπλετον διὰ πάσης τῆς νυκτός, καὶ σκληραὶ 30
βρονταὶ ἀπὸ τοῦ Πηλίου· οἱ δὲ νεκροὶ καὶ τὰ ναυήγια ἐξεφορέοντο
ἐς τὰς Ἀφέτας, καὶ περὶ τε τὰς πρῶρας τῶν νεῶν εἰλέοντο, καὶ
ἐτάρασσον τοὺς ταρσοὺς τῶν κωπέων. οἱ δὲ στρατιῶται οἱ ταύτῃ
ἀκούοντες ταῦτα ἐς φόβον κατιστάετο, ἐλπίζοντες πάγχυ ἀπολέ-
σθαι, ἐς οἷα κακὰ ἦκον. πρὶν γὰρ ἢ καὶ ἀναπνεῦσαι σφείας ἔκ τε 35
τῆς ναυηγίης καὶ τοῦ χειμῶνος τοῦ γενομένου κατὰ Πήλιον, ὑπέ-

λαβε ναυμαχίη καρτερή· ἐκ δὲ τῆς ναυμαχίης, ὄμβρος τε λάβρος, καὶ θεύματα ἰσχυρὰ ἐς θάλασσαν ὥρμημένα, βρονταὶ τε σκληραὶ καὶ τούτοις μὲν τοιαύτη νύξ ἐγένετο.

13. Τοῖσι δὲ ταχθεῖσι αὐτέων περιπλώειν Εὐβοίαν ἢ αὐτὴν περ' εἶδον νύξ πολλὸν ἦν ἔτι ἀγριωτέρη, τοσούτῳ ὅσῳ ἐν πελάγεῖ φερομένοις ἐπέπιπτε. καὶ τὸ τέλος σφι ἐγένετο ἄχαρι· ὥς γὰρ δὴ πλώουσι αὐτοῖσι χειμῶν τε καὶ τὸ ὕδωρ ἐπεγίνετο εἶδον κατὰ τὰ Κοῖλα τῆς Εὐβοίης, φερόμενοι τῷ πνεύματι, καὶ οὐκ εἰδότες τῇ ἐφέροντο, ἐξέπιπτον πρὸς τὰς πέτρας. ἐπολείτό τε πᾶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἂν ἐξισωθῇ τῷ Ἑλληνικῷ τὸ Περσικόν, μηδὲ πολλῷ πλέον εἴη. οὗτοι μὲν νυν περὶ τὰ Κοῖλα τῆς Εὐβοίης διεφθείροντο.

14. Οἱ δ' ἐν Ἀφείῃσι βάρβαροι, ὥς σφι ἄσμενοις ἡμέρη ἐπέλαμψε, ἀτρέμα τε εἶχον τὰς νέας, καὶ σφι ἀπεχρέετο κακῶς 15 πρήσσουσι ἡσυχίην ἄγειν ἐν τῷ παρόντι. τοῖσι δὲ Ἑλλῆσι ἐπεβώθειον νέες τρεῖς καὶ πεντήκοντα Ἀιτικαί. αὐταὶ τε δὴ σφας ἐπέφωσαν ἀπικόμεναι, καὶ ἅμα ἀγγελίη ἐλθούσα, ὥς τῶν βαρβάρων οἱ περιπλῶντες τὴν Εὐβοίαν πάντες εἶσαν διεφθαρμένοι ὑπὸ τοῦ γενομένου χειμῶνος. φυλάζαντες δὲ τὴν αὐτὴν ὥρην, 20 πλώοντες ἐπέπεσον νηυσὶ Κιλίσσησι· ταύτας δὲ διαφθείραντες, ὥς εὐφρόνῃ ἐγένετο, ἀπέπλων ὀπίσω ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον.

15. Τρίτῃ δὲ ἡμέρῃ, δεινὸν τι ποιησάμενοι οἱ στρατηγοὶ τῶν βαρβάρων, νέας οὕτω σφι ὀλίγας λυμαίνεσθαι, καὶ τὸ ἀπὸ Ξέρξεω δειμαίνοντες, οὐκ ἀνέμειναν ἔτι τοὺς Ἑλληνας μάχης ἄρξαι· ἀλλὰ 25 παρακλειυσάμενοι κατὰ μέσον ἡμέρης ἀνῆγον τὰς νέας. Συνέπιπτε δὲ ὥστε ταῖς αὐταῖς ἡμέραις τὰς τε ναυμαχίας γίνεσθαι ταύτας καὶ τὰς πεζομαχίας τὰς ἐν Θερμοπύλῃσι. ἦν δὲ πᾶς ὁ ἀγὼν τοῖσι κατὰ θάλασσαν περὶ τοῦ Εὐρέιπου· ὥσπερ τοῖσι ἀμφὶ Λεωνίδα τὴν ἐσβολὴν φυλάσσειν. οἱ μὲν δὴ παρεκλείοντο, ὅπως 30 μὴ παρήσουσι ἐς τὴν Ἑλλάδα τοὺς βαρβάρους· οἱ δ', ὅπως τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα διαφθείραντες, τοῦ πόρου κρατήσωσι.

16. Ὡς δὲ ταξάμενοι οἱ Ξέρξεω ἐπέπλων, οἱ Ἕλληνες ἀτρέμας εἶχον πρὸς τῷ Ἀρτεμίσῳ. οἱ δὲ βάρβαροι μηνοειδὲς ποιήσαντες τῶν νεῶν ἐκυκλείοντο ὥς περιλάβοιεν αὐτούς. ἐνθ' οὕτως οἱ 35 Ἕλληνες ἐπ' ἀνέπλων τε καὶ συνέμισγον. Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίᾳ παραπλήσιοι ἀλλήλοισι ἐγίνοντο. ὁ γὰρ Ξέρξεω στρατὸς ὑπὸ

μεγάθος τε καὶ πλήθεος αὐτὸς ὑπ' ἑωυτοῦ ἐπιπτε, ταρρασσομε-
νέων τε τῶν νεῶν, καὶ περιπιπτουσέων περὶ ἀλλήλας. ὅμως μέντοι
ἀντίχε, καὶ οὐκ εἶκε· δεινὸν γὰρ χρῆμα ἐποιεῦντο ὑπὸ νεῶν ὀλί-
γων ἐς φυγὴν τράπεσθαι. πολλαὶ μὲν δὲ τῶν Ἑλλήνων νέες
διεφθείροντο, πολλοὶ δὲ ἄνδρες· πολλῶν δ' ἔτι πλευνες νέες τε τῶν
βαρβάρων καὶ ἄνδρες. οὕτω δὲ ἀγωνιζόμενοι, διέστησαν χωρὶς
ἐκάτεροι.

17. Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίᾳ Αἰγύπτιοι μὲν τῶν ἑξέρξω στρα-
τιωτέων ἡρίστευσαν· οἱ ἄλλα τε μεγάλα ἔργα ἀπεδέξαντο, καὶ νέας
αὐτοῖσι ἄνδράσι εἶλον Ἑλληνίδας πέντε. τῶν δὲ Ἑλλήνων κατὰ
ταύτην τὴν ἡμέραν ἡρίστευσαν Ἀθηναῖοι, καὶ Ἀθηναίων Κλεινίης
ὁ Ἀλκιβιάδew· ὃς θαπάνην οἰκητὴν παρικόμενος ἐστρατεύετο ἄν-
δράσι τε διηκοσίοις καὶ οἰκητῇ νηϊ.

18. Ὡς δὲ διέστησαν, ἄσμενοι ἐκάτεροι ἐς ὄρμον ἠπείγοντο.
οἱ δὲ Ἕλληνες, ὡς διακριθέντες ἐκ τῆς ναυμαχίης ἀπηλλάχθησαν, 15
τῶν μὲν νεκρῶν καὶ τῶν ναυηγίων ἐπεκράτειον· τρηχέως δὲ περιε-
φθίνεις, καὶ οὐκ ἥκιστα Ἀθηναῖοι, τῶν αἱ ἡμίσειαι τῶν νεῶν τε-
τρωμέναι ἔσαν, δρησμὸν δὲ ἐβούλευον ἔσω ἐς τὴν Ἑλλάδα.

19. Νῶν δὲ λαβὼν ὁ Θεμιστοκλῆς, ὡς, εἰ ἀποφύγαίη ἀπὸ
τοῦ βαρβάρου τό τε Ἰωνικὸν φῦλον καὶ τὸ Καρικόν, οἷοί τε εἴησαν 20
τῶν λοιπῶν κατύπερθε γενέσθαι, ἐλαυνόντων τῶν Εὐβοέων πρό-
βατα ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ταύτῃ συλλέξας τοὺς στρατηγούς, ἔλεγε
σφι, ὡς δοκέοι ἔχειν τινὰ παλάμην τῇ ἐλπίζοι τῶν βασιλῆος συμμά-
χων ἀποστήσειν τοὺς ἄριτους. ταῦτα μὲν νυν ἐς τοσοῦτο παρε-
γύμνου. ἐπὶ δὲ τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι τὰδε ποιητέα σφι 25
εἶναι ἔλεγε· τῶν τε προβάτων τῶν Εὐβοικῶν καταθύνειν ὅσα τις
ἐθέλοι· κρέυσσον γὰρ εἶναι τὴν στρατιὴν ἔχειν, ἢ τοὺς πολεμίους·
παραίνεις τε προειπεῖν τοῖσι ἑωυτῶν ἐκάστους πῦρ ἀνακαίειν. κο-
μιδῆς δὲ περὶ, τὴν ὥρην αὐτῷ μελήσειν ὥστε ἀσινεάς ἀπικέσθαι
ἐς τὴν Ἑλλάδα. ταῦτα ἤρσε σφι ποιεῖν· καὶ αὐτίκα πῦρ ἀνα- 30
καυσάμενοι ἐτράποντο πρὸς τὰ πρόβατα.

20. Οἱ γὰρ Εὐβοεῖς παραχρησάμενοι τὸν Βάκιδος χρησμὸν
ὡς οὐδὲν λέγοντα, οὔτε τι ἐξεκομίσαντο οὐδὲν, οὔτε προεσάξαντο,
ὡς παρεσομένου σφι πολέμου, περιπετία τε ἐποίησαντο σφίσι
αὐτοῖσι τὰ πρήγματα. Βάκιδι γὰρ ὧδε ἔχει περὶ τούτων ὁ 35
χρησμὸς·

Φράζετο βαρβαρόφωνον· ὅταν ζυγὸν εἰς ἅλα βάλλῃ
βύβλινον, Εὐβοΐτης ἀπέχειν πολυμηκάδας αἶγας.

τούτοις δὲ οὐδὲν τοῖσι ἔπεισι χρησαμένοις ἐν τοῖσι τότε παροῦσι
τε καὶ προσδοκίμοις κακοῖσι παρῇν σφι συμφορῇ χρῆσθαι πρὸς
5 τὰ μέγιστα.

21. Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔρησαν, παρῇν δὲ ὁ ἐκ Τρηχῖνος
κατάσκοπος. ἦν μὲν γὰρ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ κατάσκοπος, Πολύας,
γένος Ἀντικυρεὺς, τῷ προσετέτακτο, (καὶ εἶχε πλοῖον κατήρες
ἐτοῖμον,) εἰ παλήσειε ὁ ναυτικὸς στρατὸς, σημαίνειν τοῖσι ἐν
10 Θερμοπύλῃσι ἑοῦσι· ὡς δ' αὖτως ἦν Ἀβρώνυχος ὁ Λυσικλῆος,
Ἀθηναῖος, καὶ παρὰ Λεωνίδῃ ἐτοῖμος τοῖσι ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἑοῦσι
ἄγγελλειν τριηκοντέρῳ, ἦν τι καταλαμβάνῃ νεώτερον τὸν πεζόν.
Οὗτος ὢν ὁ Ἀβρώνυχος ἀπικόμενός σφι ἐσήμαινε τὰ γεγονότα
περὶ Λεωνίδα καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ. οἱ δὲ, ὡς ἐπύθοντο ταῦτα,
15 οὐκέτι ἐς ἀναβολὰς ἐποιεῦντο τὴν ἀποχώρησιν, ἐκομίζοντο δὲ ὡς
ἕκαστοι ἐτάχθησαν· Κορίνθιοι πρῶτοι, ὕστατοι δὲ Ἀθηναῖοι.

22. Ἀθηναίων δὲ νέας τὰς ἄριστα πλωούσας ἐπιλεξάμενος
Θεμιστοκλῆς ἐπορεύετο περὶ τὰ πότιμα ὕδατα, ἐντάμνων ἐν τοῖσι
λίθοις γράμματα, τὰ Ἴωνες ἐπιδύοντες τῇ ὑστεραίῃ ἡμέρῃ ἐπὶ
20 τὸ Ἀρτεμισίον ἐπελέξαντο. τὰ δὲ γράμματα τὰδε ἔλεγε· “ Ἀν-
δρες Ἴωνες, οὐ ποιεῖτε δίκαια ἐπὶ τοὺς πατέρας στρατενόμενοι, καὶ
τὴν Ἑλλάδα καταδουλούμενοι. ἀλλὰ μάλιστα μὲν πρὸς ἡμέων
γίνεσθε· εἰ δὲ ὑμῖν ἐστι τοῦτο μὴ δυνατόν ποιῆσαι, ὑμεῖς δὲ ἔτι
καὶ νῦν ἐκ τοῦ μέσου ἡμῖν ἔξεσθε καὶ αὐτοὶ, καὶ τῶν Καρῶν
25 δέεσθε τὰ αὐτὰ ὑμῖν ποιεῖν. εἰ δὲ μηδέτερον τουτέων οἶόν τε
γίνεσθαι, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης μέζονος κατέχεισθε ἢ ὥστε ἀπίστα-
σθαι, ὑμεῖς γε ἐν τῷ ἔργῳ, ἐπεὰν συμμίσγωμεν, ἐθελοκακέετε,
μεμνημένοι ὅτι ἀπ' ἡμέων γέγονατε, καὶ ὅτι ἀρχῆθεν ἢ ἔχθρη
πρὸς τὸν βάρβαρον ἀπ' ὑμέων ἡμῖν γέγονε.” Θεμιστοκλῆς δὲ
30 ταῦτα ἔγραψε, δοκεῖν ἐμοί, ἐπ' ἀμφοτέρω νοέων· ἵνα ἢ λιθόντα
τὰ γράμματα βυσιλῆα Ἴωνας ποιήσῃ μεταβαλέειν καὶ γενέσθαι
πρὸς ἑωυτῶν, ἢ, ἐπεὶ τε ἀνενειχθῇ καὶ διαβληθῇ πρὸς Ξέρξην,
ἀπίστους ποιήσῃ τοὺς Ἴωνας, καὶ τῶν ναυμαχιῶν αὐτοὺς ἀπούσῃ.

23. Θεμιστοκλῆς μὲν ταῦτα ἐνέγραψε. τοῖσι δὲ βαρβάροισι
35 αὐτίκα μετὰ ταῦτα πλοῖον ἦλθε ἀνὴρ Ἰστιαεὺς, ἀγγέλλων τὸν
δρῆσμον τὸν ἀπ' Ἀρτεμισίου τῶν Ἑλλήνων. οἱ δ' ὑπ' ἀπιστίας

τὸν μὲν ἀγγέλλοντα εἶχον ἐν φυλακῇ, νῆας δὲ ταχείας ἀπέστειλαν προκατοφόμενας. ἀπαγγειλάντων δὲ τουτέων τὰ ἦν, οὕτω δὴ ἅμα ἤλθω σκιδναμένῳ πᾶσα ἡ στρατιὴ ἐπλωε ἀλῆς ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον. ἐπισχόντες δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ μέχρι μίσου ἡμέρης, τὸ ἀπὸ τούτου ἐπλων ἐς Ἰστιαίην. ἀπικόμενοι δὲ, τὴν πόλιν ἔσχον τῶν Ἰστιαίων· καὶ τῆς Ἑλλοπίης μοίρης, γῆς δὲ τῆς Ἰστιαιήτιδος, τὰς παραθαλασσίας κώμας πάσας ἐπέδρμον.

24. Ἐνθαῦτα δὲ τουτέων ἐόντων, Ξέρξης ἐτοιμασάμενος τὰ περὶ τοὺς νεκροὺς ἐπεμπε ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν κήρυκα. προστοιμάσατο δὲ τὰδε. ὅσοι τοῦ στρατοῦ τοῦ ἑωυτοῦ ἔσαν νεκροὶ ἐν 10 Θερμοπύλῃσι, ἔσαν δὲ καὶ δύο μυριάδες, ὑπολιπόμενος τουτέων ὡς χιλίους, τοὺς λοιποὺς τάφρους ὀρυζάμενος ἔθαψε, φυλλάδα τε ἐπιβαλὼν, καὶ γῆν ἐπαμησάμενος, ἵνα μὴ ὀφθίησαν ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ. ὡς δὲ διεβη ἐς τὴν Ἰστιαίην ὁ κήρυξ, σύλλογον ποιησάμενος παντὸς τοῦ στρατοπέδου, ἔλεγε τὰδε· “ Ἄνδρες 15 σύμμαχοι, βασιλεὺς Ξέρξης τῷ βουλομένῳ ὑμῶν παραδίδωσι, ἐκλιπόντα τὴν τάξιν καὶ ἐλθόντα, θείσασθαι ὅπως μάχεται πρὸς τοὺς ἀνοήτους τῶν ἀνθρώπων, οἱ ἤλπισαν τὴν βασιλῆος δύναμιν ὑπερβαλέσθαι.”

25. Ταῦτα ἐπαγγειλαμένου, μετὰ ταῦτα οὐδὲν ἐγίνετο πλοίων 20 σπανιώτερον· οὕτω πολλοὶ ἠθέλον θείσασθαι. διαπεραιωθέντες δὲ, ἐθγεῦντο διεξιόντες τοὺς νεκροὺς· πάντες δὲ ἠπιστάτο τοὺς κείμενους εἶναι πάντας Λακεδαιμονίους καὶ Θεσπιέας, ὀρέοντες καὶ τοὺς Εἰλωτας. οὐ μὲν οὐδ' ἐλάνθανε τοὺς διαβεβηκότας Ξέρξης ταῦτα πρήξας περὶ τοὺς νεκροὺς τοὺς ἑωυτοῦ· καὶ γὰρ δὴ καὶ 25 γειοῖον ἦν. τῶν μὲν χίλιοι ἐφαίνοντο νεκροὶ κείμενοι· οἱ δὲ πάντες ἐκέατο ἀλέες συγκεκομισμένοι ἐς τωὐτὸ χωρίον τέσσερις χιλιάδες. Ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην πρὸς Θέην ἐγράφοντο· τῇ δ' ὑστεραίῃ οἱ μὲν ἀπέπλων ἐς Ἰστιαίην ἐπὶ τὰς νῆας, οἱ δὲ ἀμφὶ Ξέρξεα ἐς ὁδὸν ὀρμέατο. 30

26. Ἦκον δὲ σφι αὐτόμολοι ἄνδρες ἀπ' Ἀρχαδῆς ὀλίγοι τινές, βίου τε δεόμενοι, καὶ ἐνεργοὶ βουλόμενοι εἶναι. ἄγοντες δὲ τούτους ἐς ὅψιν τὴν βασιλῆος, ἐπυνθάνοντο οἱ Πέρσαι περὶ τῶν Ἑλλήνων τὰ ποιοίειν· εἰς δὲ τις πρὸ πάντων ἦν ὁ εἰρωτῶν αὐτοὺς ταῦτα. Οἱ δὲ σφι ἔλεγον, ὡς “ Ὀλύμπια ἄγιοιεν, καὶ θεω- 35 ρέοιεν ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἵππικόν.” ὁ δὲ ἐπείρετο ὅ τι τὸ

ἄεθλον εἶη σφι κείμενον περὶ ὅτεν ἀγωνίζονται· οἱ δ' εἶπον τῆς
 ἐλαίης τὸν διδόμενον στέφανον. Ἐνθαῦτα εἶπας γυνώμην γενναιο-
 τάτην Τριτανταίχμης ὁ Ἀρταβάνου δειλὴν ὥφλει πρὸς βασιλῆος.
 πυνθανόμενος γὰρ τὸ ἄεθλον ἐὼν στέφανον, ἀλλ' οὐ χρήματα, οὔτε
 5 ἠνέσχετο σιγῶν, εἶπέ τε ἐς πάντας τάδε· “Παπαί, Μαργδόνιε,
 κολους ἐπ' ἄνδρας ἤγαγες μαχησομένους ἡμέας, οἳ οὐ περὶ χρημά-
 των τὸν ἀγῶνα ποιεῦνται, ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς.” Τούτῳ μὲν δὴ
 ταῦτα εἶρητο.

27. Ἐν δὲ τῷ διὰ μέσου χρόνῳ, ἐπεὶ τε τὸ ἐν Θερμοπύλῃσι
 10 τρώμα ἐγγόνεε, αὐτίκα Θεσσαλοὶ πέμπουσι κήρυκα ἐς Φωκέας,
 αἵτε σφι ἐνέχοντες αἰεὶ χόλον, ἀπὸ δὲ τοῦ ὑστάτου τρώματος καὶ τὸ
 κάρτα. Ἐσβαλόντες γὰρ πανστρατιῇ αὐτοὶ τε οἱ Θεσσαλοὶ καὶ οἱ
 σύμμαχοι αὐτίκων ἐς τοὺς Φωκέας, οὐ πολλοῖσι ἔτισι πρότερον
 ταύτης τῆς βασιλῆος στρατηλασίης, ἐσώθησαν ὑπὸ τῶν Φωκίων,
 15 καὶ περιέφθησαν τρηχέως. ἐπεὶ τε γὰρ κατεilhθησαν ἐς τὸν
 Παρνησὸν οἱ Φωκέες, ἔχοντες μάντιν Τελλῆν τὸν Ἠλεῖον, ἐν-
 θαῦτα ὁ Τελλῆς οὗτος σοφίζεται αὐτοῖσι τοιοῦνδε. γυνώσας
 ἄνδρας ἑξακοσίους τῶν Φωκίων τοὺς ἀρίστους, αὐτοὺς τε τούτους
 καὶ τὰ ὄπλα αὐτίκων, νυκτὸς ἐπεθήκατο τοῖσι Θεσσαλοῖσι, προε-
 20 πας αὐτοῖσι, τὸν ἂν μὴ λευκανθίζοντα ἰδῶνται, τοῦτον κτείνειν.
 τούτους ὧν αἶ τε φυλακαὶ τῶν Θεσσαλῶν πρῶται ἰδοῦσαι ἐφοβή-
 θησαν, δόξασαι ἄλλο τι εἶναι τέρας, καὶ μετὰ τὰς φυλακὰς αὐτῇ
 ἡ στρατιῇ, οὕτω ὥστε τετρακισχιλίων κρατῆσαι νεκρῶν καὶ ἀσπί-
 δων Φωκέας· τῶν τὰς μὲν ἡμισείας ἐς Ἄβας ἀνέθισαν, τὰς δὲ
 25 ἐς Δελφοὺς· ἡ δὲ δεκάτη ἐγένετο τῶν χρημάτων ἐκ ταύτης τῆς
 μάχης οἱ μεγάλοι ἀνδριάντες οἱ περὶ τὸν τρίποδα συνεστεῶτες
 ἔμπροσθε τοῦ τηοῦ τοῦ ἐν Δελφοῖσι, καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι ἐν Ἀβῇσι
 ἀνακείνται.

28. Ταῦτα μὲν νυν τὸν πεζὸν ἐργάσαντο τῶν Θεσσαλῶν οἱ
 30 Φωκέες πολιορκέοντας ἑωυτούς· ἐσβαλοῦσαν δὲ ἐς τὴν χώραν
 ἵππον αὐτίκων ἐλυμήναντο ἀνηκέστως. ἐν γὰρ τῇ ἐσβολῇ ἡ εὐτε
 κατὰ Τάμπολιν, ἐν ταύτῃ τάφρον μεγάλην ὀρύξαντες, ἀμφορέας
 κεινοὺς ἐς αὐτὴν κατέθηκαν· χοῦν δὲ ἐπιφορήσαντες, καὶ ὁμοιω-
 σαντες τῷ ἄλλῳ χώρῳ, ἐδέκοντο τοὺς Θεσσαλοὺς ἐσβάλλοντας. οἱ
 35 δὲ, ὥς ἀναρπασόμενοι τοὺς Φωκέας, φερόμενοι ἐπέπεσον ἐς τοὺς
 ἀμφορέας. ἐνθαῦτα οἱ ἵπποι τὰ σκέλεα διεφθάρησαν.

29. Τοντιών δὴ σφί ἀμφοτέρων ἔχοντες ἔγκοτον οἱ Θεσσαλοί, πέμψαντες κήρυκα, ἡγόρευον τάδε· “ Ἴδὲ Φωκῆες, ἥδη τι μᾶλλον γυνωσιμαχίεσσι μὴ εἶναι ὁμοῖοι ἡμῖν. πρῶσθιν τε γὰρ ἐν τοῖσι “ Ἐλλήσι, ὅσον χρόνον ἐκεῖνα ἡμῖν ἦνθανε, πλεον αἰεὶ κοτε ὑμῶν ἐφιρόμεθα· νῦν τε παρὰ τῷ βαρβάρῳ τοσοῦτον δυνάμεθα, ὥστε 5 ἐπ’ ἡμῖν ἐστὶ τῆς γῆς τε ἐστερῆσθαι καὶ πρὸς ἡδραποδίῃσιν ὑμῶν. ἡμέτες μέντοι τὸ πᾶν ἔχοντες οὐ μνησικακέομεν· ἀλλ’ ἡμῖν γενέσθω ἀντ’ αὐτέων πεντήκοντα τάλαντα ἄργυρίου, καὶ ὑμῖν ὑποδεκόμεθα τὰ ἐπιόντα ἐπὶ τὴν χώραν ἀποτρέψειν.”

30. Ταῦτά σφι ἐπαγγέλλοντο οἱ Θεσσαλοί. οἱ γὰρ Φωκῆες 10 μῦνοι τῶν ταύτῃ ἀνθρώπων οὐκ ἐμῆδιζον, κατ’ ἄλλο μὲν οὐδέν, ὥς ἐγὼ συμβαλλόμενος εὐρίσκω, κατὰ δὲ τὸ ἔχθος τὸ Θεσσαλῶν· εἰ δὲ Θεσσαλοὶ τὰ Ἑλλήνων ἡὔξον, ὥς ἐμοὶ δοκίειν, ἐμῆδιζον ἂν οἱ Φωκῆες. ταῦτα ἐπαγγελλομένων Θεσσαλῶν, οὔτε δώσειν ἔφασαν χρήματα, παρέχειν τὲ σφι Θεσσαλοῖσι ὁμοίως μετῴζειν, εἰ ἄλλως 15 βουλοῖατο· ἀλλ’ οὐκ ἔυσσθαι ἐκόντες εἶναι προδότηι τῆς Ἑλλάδος.

31. Ἐπειδὴ δὲ ἀνῆλχθησαν οὗτοι οἱ λόγοι, οὕτω δὴ οἱ Θεσσαλοὶ κεχωλωμένοι τοῖσι Φωκιεῦσι ἐγένοντο ἡγεμόνες τῷ βαρ- 20 βάρῳ τῆς ὁδοῦ. ἐκ μὲν δὴ τῆς Τρηχινίης ἐς τὴν Λωρίδα ἐσέβαλον. τῆς γὰρ Λωρίδος χώρας ποδῶν στενὸς ταύτῃ κατατείνει, ὥς τριήκοντα σταδίων μάλιστα πη εὖρος, κείμενος μεταξὺ τῆς τε Μεγίδος καὶ τῆς Φωκίδος χώρας, ἥπερ ἦν τὸ παλαιὸν Ἀρυσπὶς· ἡ δὲ χώρα αὕτη ἐστὶ μητρόπολις Λωριέων τῶν ἐν Πελοποννήσῳ. ταύτην ὦν τὴν Λωρίδα γῆν οὐκ εὐρίσταντο ἐσβαλόντες οἱ βάρβαροι· ἐμῆδιζον τε γὰρ, καὶ οὐκ ἐδόκει Θεσσαλοῖσι. 25

32. Ὡς δὲ ἐκ τῆς Λωρίδος ἐς τὴν Φωκίδα ἐσέβαλον, αὐτοὺς μὲν τοὺς Φωκῆας οὐκ αἰρέουσι. οἱ μὲν γὰρ τῶν Φωκίων ἐς τὰ ἄκρα τοῦ Παρνησσοῦ ἀνέβησαν· ἔστι δὲ καὶ ἐπιτηδὴ δέξασθαι ὁμίλον τοῦ Παρνησσοῦ ἡ κορυφὴ κατὰ Νέωνα πόλιν κειμένη ἐπ’ ἐωυτῆς· Τιθορέα οὖνομα αὐτῇ· ἐς τὴν δὴ ἀνῆλκοντο, καὶ αὐτοὶ 30 ἀνέβησαν. οἱ δὲ πλεῖντες αὐτέων ἐς τοὺς Ὀζόλας Λοκροὺς ἐξεκομίσαντο, ἐς Ἀμφισσαν πόλιν, τὴν ὑπὲρ τοῦ Κρισαίου πεδίου οἰκεομένην. οἱ δὲ βάρβαροι τὴν χώραν πᾶσαν ἐπέδραμον τὴν Φωκίδα· Θεσσαλοὶ γὰρ οὕτω ἦγον τὸν στρατὸν· ὁκόσα δὲ ἐπέσχον, πάντα ἐπέφλεγον καὶ ἔκειρον, καὶ ἐς τὰς πόλεις ἐνιέντες πῦρ 35 καὶ ἐς τὰ ἱερά.

33. Πορευόμενοι γὰρ ταύτῃ παρὰ τὸν Κηφισσὸν ποταμὸν ἐδηγίουν πάντα, καὶ κατὰ μὲν ἕκασταν Δρύμον πόλιν, κατὰ δὲ Χαράδρην, καὶ Ἐρωχον, καὶ Τεθρώνιον, καὶ Ἀμφίκαιον, καὶ Νέωνα, καὶ Πεδιέας, καὶ Τριτέας, καὶ Ἐλάτειαν, καὶ Τάμπολιν, 5 καὶ Παραποταμίους, καὶ Ἄβας· ἐνθα ἦν ἱρὸν Ἀπόλλωνος πλούσιον, θησαυροῖσι τε καὶ ἀναθήμασι πολλοῖσι κατεσκευασμένον· ἦν δὲ καὶ τότε, καὶ νῦν ἐστὶ, χρηστήριον αὐτόθι· καὶ τοῦτο τὸ ἱρὸν συλῆσαντες ἐνέπρῃσαν. καὶ τινες διώκοντες εἶλον τῶν Φωκίων πρὸς τοῖσι οὔρεσι· καὶ γυναῖκάς τινας διέφθειραν μισγόμενοι ὑπὸ πλήθεος.

34. Παραποταμίους δὲ παραμβιβόμενοι οἱ βάρβαροι ἀπίκοντο ἐς Πανοπίας. ἐνθεῦτεν δὲ ἤδη διακρινομένη ἡ στρατιὴ αὐτέων ἐσχίζετο. τὸ μὲν πλείυτον καὶ δυνατώτατον τοῦ στρατοῦ, ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ πορευόμενον ἐπ' Ἀθήνας, ἐσέβαλε ἐς Βοιωτοὺς, ἐς γῆν 15 τὴν Ὀρχομενίαν. Βοιωτῶν δὲ πᾶν τὸ πλῆθος ἐμήδιζε· τὰς δὲ πόλεις αὐτέων ἄνδρες Μακεδόνες διατεταγμένοι ἔσωζον, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ἀποπεμφθέντες· ἔσωζον δὲ, τῇδε βουλόμενοι δῆλον ποιεῖν Ξέρξῃ ὅτι τὰ Μήδων Βοιωτοὶ φρόνείουσιν. οὗτοι μὲν δὴ τῶν βαρβάρων ταύτῃ ἐτράποντο.

35. Ἄλλοι δὲ αὐτέων ἡγεμόνας ἔχοντες ὁρμέατο ἐπὶ τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, ἐν διεξιῇ τὸν Παρνησσὸν ἀπέρχοντες. ὅσα δὲ καὶ οὗτοι ἐπέσχον τῆς Φωκίδος, πάντα ἰσιναιμώρεον· καὶ γὰρ τῶν Πανοπέων τὴν πόλιν ἐνέπρῃσαν, καὶ Δουλίων, καὶ Αἰολιδέων. Ἐπορεύοντο δὲ ταύτῃ, ἀποσχισθέντες τῆς ἄλλης στρατιῆς τῶνδε 25 εἵνεκα, ὅπως συλῆσαντες τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, βασιλεῖ Ξέρξῃ ἀποδεξαίεν τὰ χρήματα. πάντα δ' ἡπίστατο τὰ ἐν τῷ ἱερῷ ὅσα λόγου ἦν ἄξια Ξέρξης, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἅμεινον ἢ τὰ ἐν τοῖσι οἰκίοισι ἔλιπε, πολλῶν αἰεὶ λεγόντων, καὶ μάλιστα τὰ Κροίσου τοῦ Ἀλυάττεω ἀναθήματα.

36. Οἱ Δελφοὶ δὲ πυνθανόμενοι ταῦτα ἐς πᾶσαν ἀρῶωδῆν ἀπίκατο. ἐν δειματι δὲ μεγάλῃ κατεστειώτες, ἐμαντεύοντο περὶ τῶν ἱρῶν χρημάτων, εἴτε σφέα κατὰ γῆς κατορύζουσιν, εἴτε ἐκκομίσουσιν ἐς ἄλλην χώραν. ὁ δὲ θεὸς σφείας οὐκ ἔα κινεῖν, φάς 35 “αὐτὸς ἱκανὸς εἶναι τῶν ἰωντοῦ προκατήσθαι.” Δελφοὶ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες σφείων αὐτέων πέρι ἐφρόντιζον. τέκνα μὲν νυν καὶ γυναῖκας πέρην ἐς τὴν Ἀχαιὴν διέπεμψαν· αὐτέων δὲ οἱ μὲν

πλείστοι ἀνέβησαν ἐς τοῦ Παρνησσὸς τὰς κορυφάς, καὶ ἐς τὸ Κωρύνκιον ἄντρον ἀνηγείκοντο· οἱ δὲ ἐς Ἀμφισυαν τὴν Λοκρίδα ὑπεξῆλθον. πάντες δὲ ὧν οἱ Δελφοὶ ἐξέλιπον τὴν πόλιν, πλὴν ἐξήκοντα ἀνδρῶν καὶ τοῦ προφήτη·

37. Ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ τε ἔσαν οἱ βάρβαροι ἐπιόντες, καὶ ἀπώ- 5
ρεον τὸ ἱερὸν, ἐν τούτῳ ὁ προφήτης, τῷ οὐνομα ἦν Ἀκέρατος, ὁρᾷ
πρὸ τοῦ νηοῦ ὅπλα προκείμενα ἔσωθεν ἐκ τοῦ μεγάρου ἐξηγη-
γμένα ἰδὰ, τῶν οὐκ οὐκ ἦν ἄπιεσθαι ἀνθρώπων οὐδενί. ὁ μὲν
δὲ ἦε Δελφῶν τοῖσι παρεούσι σημανέων τὸ τέρας. Οἱ δὲ βάρ-
βαροι ἐπειδὴ ἐγίνοντο ἐπειγόμενοι κατὰ τὸ ἱερὸν τῆς Προνηΐης 10
Ἀθηναίης, ἐπιγίνεται σφί τετρας ἔτι μέζονα τοῦ πρὶν γενομένου
τέρους. Θωῦμα μὲν γὰρ καὶ τοῦτο κάρτα ἐστὶ, ὅπλα ἀρήγῃα αὐ-
τόματα φανῆναι ἔξω προκείμενα τοῦ νηοῦ· τὰ δὲ δὴ ἐπὶ τούτῳ
δεύτερα ἐπιγεγόμενα καὶ διὰ πάντων φασμάτων ἄξια θαυμάσαι
μάλιστα. Ἐπεὶ γὰρ δὴ ἔσαν ἐπιόντες οἱ βάρβαροι κατὰ τὸ ἱερὸν 15
τῆς Προνηΐης Ἀθηναίης, ἐν τούτῳ ἐκ μὲν τοῦ οὐρανοῦ κεραυνοὶ
αὐτοῖσι ἐνέπιπτον, ἀπὸ δὲ τοῦ Παρνησσὸς ἀπορραγέειν δύο
κορυφαὶ ἐφέροντο πολλῶ πατάγῃ ἐς αὐτοὺς, καὶ κατέλαβον συ-
χνοὺς σφειων, ἐκ δὲ τοῦ ἱεροῦ τῆς Προνηΐης βοή τε καὶ ἀλαλαγμὸς
ἐγίνετο. 20

38. Συμμιγέντων δὲ τούτων πάντων, φόβος τοῖσι βαρβάροις
ἐνεπετώκε. μαθόντες δὲ οἱ Δελφοὶ φεύγοντας σφας, ἐπικατα-
βάντες, ἀπέκτειναν πλῆθος τι αὐτῶν· οἱ δὲ περιέοντες ἐν Βοιω-
τῶν ἔφηνον. Ἐλθόντες δὲ οἱ ἀποροστήσαντες οὗτοι τῶν βαρβάρων,
ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι, ὥς πρὸς τούτοις καὶ ἄλλα ὥρων θεία· δύο 25
γὰρ ὁπλίτας, μέζοντας ἢ κατὰ ἀνθρώπων φύσιν, ἔχοντας ἔπεσθαι
σφί, κτείνοντάς καὶ διακοντάς.

39. Τούτους δὲ τοὺς δύο Δελφοὶ λέγουσι εἶναι ἐπιχωρίους
ἥρωας, Φυλάκον τε καὶ Αὐτόνοον, τῶν τὰ τεμένει ἐστὶ περὶ τὸ
ἱερὸν· Φυλάκου μὲν, παρ' αὐτὴν τὴν ὁδὸν κατύπερθε τοῦ ἱεροῦ τῆς 30
Προνηΐης· Αὐτονόου δὲ, πέλας τῆς Κασταλῆς, ὑπὸ τῇ Ῥαμπεῖν
κορυφῇ. Οἱ δὲ πεσόντες ἀπὸ τοῦ Παρνησσὸς λίθοι ἔτι καὶ ἐς
ἡμέας ἔσαν σόοι, ἐν τῷ τεμένει τῆς Προνηΐης Ἀθηναίης κείμενοι,
ἐς τὸ ἐνέσκηψαν διὰ τῶν βαρβάρων φερόμενοι. Τούτων μὲν νυν
τῶν ἀνδρῶν αὕτη ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀπαλλαγὴ γίνεται. 35

40. Ὁ δὲ Ἑλλήνων ναυτικὸς στρατὸς ἀπὸ τοῦ Ἀριμισίου,

Ἀθηναίων δεηθέντων, ἐς Σαλαμίνα κατέλκει τὰς νῆας. τῶνδε δὲ εἵνεκα προστεθήθησαν αὐτέων σχεῖν πρὸς Σαλαμίνα Ἀθηναῖοι, ἵνα αὐτοὶ παῖδάς τε καὶ γυναῖκας ὑπεξαγύωνται ἐκ τῆς Ἀιτικῆς, πρὸς δὲ καὶ βουλευσώνται τὸ ποιητέον αὐτοῖσι ἔσται. ἐπὶ γὰρ 5 τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι βουλὴν ἔμελλον ποιήσεσθαι, ὥς ἐφυσμένοι γνώμης. δοκέοντες γὰρ εὐρήσειν Πελοποννήσιους πανδημὴν ἐν τῇ Βοιωτίῃ ὑποκατημένους τὸν βάρβαρον, τῶν μὲν εὖρον οὐδὲν ἔόν, οἱ δὲ ἐπυνθάνοντο τὸν Ἰσθμὸν αὐτοὺς τειχέοντας ἐς τὴν Πελοπόννησον, περὶ πλείστου τε ποιευμένους περιεῖναι, καὶ 10 ταύτην ἔχοντας ἐν φυλακῇ, τὰ δὲ ἄλλα ἀπιέναι. ταῦτα πυνθανόμενοι, οὕτω δὲ προστεθήθησάν σφιν σχεῖν πρὸς τὴν Σαλαμίνα.

41. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι κατέσχον ἐς τὴν Σαλαμίνα, Ἀθηναῖοι δὲ ἐς τὴν ἰωυτῶν. μετὰ δὲ τὴν ἄπιξιν, κήρυγμα ἐποίησαντο " Ἀθηναίων τῇ τις δύναται, σώζειν τὰ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας." 15 Ἐνθαῦτα οἱ μὲν πλείστοι ἐς Τροίξῃνα ἀπέστειλαν, οἱ δὲ ἐς Αἶγιον, οἱ δὲ ἐς Σαλαμίνα. ἔσπευσαν δὲ ταῦτα ὑπεκθέσθαι, ἰὼ χρησιτηρίῳ τε βουλόμενοι ὑπηρετεῖν, καὶ δὴ καὶ τοῦδε εἵνεκα οὐκ ἥκιστα· λέγουσι οἱ Ἀθηναῖοι ὄφιν μέγαν φύλακα τῆς ἀκροπόλεως ἐνδiciaτέσθαι ἐν τῷ ἰρῳ. λέγουσὶ τε ταῦτα, καὶ δὴ καὶ ὥς ἔοντι 20 ἐπιμήνια ἐπιτελέουσι προτιθέντες· τὰ δ' ἐπιμήνια μελιτόεσσα ἔστι. αὕτη δ' ἡ μελιτόεσσα, ἐν τῷ πρόσθεν αἰεὶ χρόνῳ ἀναισιμουμένη, τότε ἦν ἄφυστος. σημενάσης δὲ ταῦτα τῆς ἱεῖρης, μᾶλλον τι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ προθυμότερον ἐξέλιπον τὴν πόλιν, ὥς καὶ τῆς θεοῦ ἀπολελοιπυῖας τὴν ἀκρόπολιν. ὥς δὲ σφι πάντα ὑπεξέκειτο, 25 ἔπλωον ἐς τὸ στρατόπεδον.

42. Ἐπεὶ δὲ οἱ ἀπ' Ἀρτεμισίου ἐς Σαλαμίνα κατέσχον τὰς νέας, συνέβηε καὶ ὁ λοιπὸς πυνθανόμενος ὁ τῶν Ἑλλήνων ναυτικὸς στρατὸς ἐκ Τροίξῃνος· ἐς γὰρ Πωίωνα τὸν Τροίξηνιων λιμένα προεῖρητο συλλέγεσθαι. συνελέχθησάν τε δὴ πολλῶ πλευνες νέες 30 ἢ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἐναυμάχεον, καὶ ἀπὸ πολλῶν πλευνῶν. Ναυαρχος μὲν νυν ἐπὶν ὧντος ὅσπερ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, Εὐρυβιάδης ὁ Εὐρυκλείδω, ἀνὴρ Σπαρτιήτης, οὐ μέντοι γένεός γε τοῦ βασιλεῖτος ἰών· νέας δὲ πολλῶ πλείστας τε καὶ ἄριστα πλωούσας παρήχοντο Ἀθηναῖοι.

35 43. Ἐστρατεύοντο δὲ οἷδε. Ἐκ μὲν Πελοποννήσου Λακεδαιμόνιοι ἐκκαίδεκα νῆας παρήχόμενοι· Κορίνθιοι δὲ τὸ αὐτὸ

πλήρωμα παρεχόμενοι τὸ καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ. Σικυνῶνιοι δὲ πεν-
τεκαίδεκα παρείχοντο νῆας· Ἐπιδαύριοι δὲ δέκα· Τροιζήνιοι δὲ
πέντε· Ἑρμιονεῖς δὲ τρεῖς· ἰόντες οὗτοι, πλὴν Ἑρμιονίων, Δωρι-
κὸν τε καὶ Μακεδνὸν ἔθνος, ἐξ Ἑριτεοῦ τε καὶ Πίνδου καὶ τῆς
Δρυοπίδος ὕστατα ὁρμηθέντες. οἱ δὲ Ἑρμιονεῖς εἰσὶ Δρυόπες, δ
ὑπὸ Ἡρακλέος τε καὶ Μηλίων ἐκ τῆς νῦν Δωρίδος καλεομένης
χώρης ἐξαναστάντες. οὗτοι μὲν νυν Πελοποννησίων ἐστρατεύοντο.

44. Οἱ δὲ ἐκ τῆς ἔξω ἡπείρου· Ἀθηναῖοι μὲν πρὸς πάντας
τοὺς ἄλλους παρεχόμενοι νῆας ὀγδῶκοντα καὶ ἑκατὸν· μούνοι ἐν
Σαλαμῖνι γὰρ οὐ συναναμάχησαν Πλαταιεῖς Ἀθηναίοισι διὰ 10
τοιόνδε πρῆγμα. ἀπαλλασσομένων τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ Ἀρτε-
μισίου, ὡς ἐγίνοντο κατὰ Χαλκίδα, οἱ Πλαταιεῖς ἀποβάντες ἐς τὴν
περικύρην τῆς Βοιωτῆς χώρας, πρὸς ἐκκομιδὴν ἐτράποντο τῶν οἰκε-
τίων. οὗτοι μὲν νυν τούτους σώζοντες ἐλείφθησαν. Ἀθηναῖοι
δὲ, ἐπὶ μὲν Πελασγῶν ἔχοντων τὴν νῦν Ἑλλάδα καλεομένην, ἔσαν 15
Πελασγοὶ, οὐνομαζόμενοι Κραναιοί· ἐπὶ δὲ Κέκροπος βασιλῆος,
ἐπεκλήθησαν Κεκροπίδαι· ἐκδεξαμένου δὲ Ἐρεχθῆτος τὴν ἀρχήν,
Ἀθηναῖοι μετωνομάσθησαν· Ἴωνος δὲ τοῦ Διούθου στρατάρχου·
γενομένου Ἀθηναίοισι, ἐκλήθησαν ἀπὸ τούτου Ἴωνες.

45. Μεγαρίες δὲ τῷ τὸ πλήρωμα παρείχοντο τὸ καὶ ἐπ' Ἀρ- 20
τεμισίῳ· Ἀμφρακιῶται δὲ ἐπὶ τὰ νέας ἔχοντες ἐπιβώθησαν· Λευ-
κάδιοι δὲ τρεῖς· ἔθνος ἰόντες οὗτοι Δωρικὸν ἀπὸ Κορίνθου.

46. Νησιωτῶν δὲ Αἰγινῆται τριήκοντα παρείχοντο. ἔσαν
μὲν σφι καὶ ἄλλαι πεπληρωμέναι νέες, ἀλλὰ τῆσι μὲν τὴν ἰωυτῶν
ἐφύλασσαν, τριήκοντα δὲ τῆσι ἄριστα πλωροῦσθαι ἐν Σαλαμῖνι 25
ἐναυμάχησαν. Αἰγινῆται δὲ εἰσὶ Δωριεῖς ἀπὸ Ἐπιδαύρου· τῇ
δὲ νήσῳ πρότερον οὐνομα ἦν Οἰνῶνη. μετὰ δὲ Αἰγινῆτας, Χαλκι-
δέες τὰς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ εἴκοσι παρεχόμενοι, καὶ Ἐρετριεῖς τὰς
ἐπτὰ· οὗτοι δὲ Ἴωνες εἰσι. μετὰ δὲ, Κεῖοι τὰς αὐτὰς παρεχόμε-
νοι· ἔθνος ἰὸν Ἴωνικὸν ἀπὸ Ἀθηνέων. Νάξιοι δὲ παρείχοντο 30
τέσσαρας· ἀποπεμφθέντες μὲν ἐς τοὺς Μήδους ὑπὸ τῶν πολιη-
τῶν, κατὰ περ ἄλλοι νησιῶται· ἀλογήσαντες δὲ τῶν ἐντολέων,
ἀπίκατο ἐς τοὺς Ἕλληνας, Δημοκρίτου σπεύσαντος, ἀνδρὸς τῶν
ἀσπῶν δοκίμου, καὶ τότε τριηραρχέοντος. Νάξιοι δὲ εἰσι Ἴωνες
ἀπ' Ἀθηνέων γεγονότες. Στυριεῖς δὲ τὰς αὐτὰς παρείχοντο νῆας 35
τὰς καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ· Κύθριοι δὲ μίαν καὶ πεντηκόντερον·

έόντες συναμφοτέροι οὔτοι Λρύορες. καὶ Στερίφιοι τε καὶ Σίφριοι καὶ Μήλιοι έστρατεύοντο· οὔτοι γάρ οὐκ έδοσαν μῦνοι τησιω-
τιών τῷ βαρβάρῳ γῆν τε καὶ ὕδωρ.

47. Οὔτοι μὲν ἅπαντες έντός οίκημένοι Θεσπρωτῶν καὶ Ἀχέ-
5 ροντος ποταμοῦ έστρατεύοντο· Θεσπρωτοὶ γάρ εἰσι ὁμουρέοντες
Ἀμπρακιώτῃσι καὶ Λευκαδίοισι, οἱ έξ έσχατέων χωρέων έστρα-
τεύοντο. Τῶν δέ έκτός τουτέων οίκημένων Κροτωνιῆται μῦνοι
έσαν οἱ έβρώθησαν τῇ Ἑλλάδι κινδυνεύουσῃ, γῆτ' μιῇ, τῆς ἤχε
ἀνῆρ τρίς πυθιονίκης, Φαῦλλος. Κροτωνιῆται δέ γένος εἰσὶ
1 Ἀχαιοί.

48. Οἱ μὲν νυν ἄλλοι τριήρέας παρεχόμενοι έστρατεύοντο·
Μήλιοι δέ, καὶ Σίφριοι, καὶ Στερίφιοι, πεντηκοντέρους. Μήλιοι
μὲν, γένος έόντες ἀπὸ Λακεδαίμονος, δύο παρείχοντο· Σίφριοι δέ
καὶ Στερίφιοι, Ἴωνες έόντες ἀπ' Ἀθηνέων, μίαν έκάτεροι. Ἀρι-
2 θμός δέ έγέμετο ὁ πᾶς τῶν νεῶν, πάρεξ τῶν πεντηκοντέρων, τριη-
κόσιοι καὶ έβδομήκοντι καὶ ὀκτώ.

49. Ὡς δέ ές τὴν Σαλαμῖνα συνῆλθον οἱ στρατηγοὶ ἀπὸ τῶν
εἰρημένων πολλῶν, έβουλεύοντο, προθέντος Εὐρυβιάδεω, γνώμην
ἀποφαίνεσθαι τὸν βουλόμενον, ὅκου δοκεῖ ἐπιτηδεύατατον εἶναι
3 ναυμαχίην ποιέεσθαι τῶν αὐτοὶ χωρέων έγκρατεῖς εἰσὶ. ἡ γὰρ
Ἀττικὴ ἀφείτο ἤδη, τῶν δέ λοιπέων πέρι προετίθεε. Αἱ γνώμαι
δὲ τῶν λεγόντων αἱ πλείεσται συνεξέπιπτον, πρὸς τὸν Ἰσθμὸν πλώ-
σαντας ναυμαχεῖν πρὸ τῆς Πελοποννήσου· ἐπιλέγοντες τὸν λόγον
τόνδε “ὥς, ἣν νικηθέωσι τῇ ναυμαχίῃ, ἐν Σαλαμῖνι μὲν έόντες,
25 πολιορκήσονται ἐν νήσῳ, ἵνα σφι τιμωρήῃ σὺδεμια ἐπιφανήσεται·
πρὸς δέ τῷ Ἰσθμῷ ές τοὺς έσωτῶν έξοίσονται.”

50. Ταῦτα τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου στρατηγῶν ἐπιλεγομένων,
ἐλήλυθε ἀνῆρ Ἀθηναῖος ἀγγέλλων ἦκειν τὸν βάρβαρον ές τὴν
Ἀττικὴν, καὶ πᾶσαν αὐτὴν πυρπολέεσθαι. Ὁ γὰρ διὰ Βοιωτῶν
30 τραπόμενος στρατὸς ἅμα Εἰρξῇ, ἐμπρήσας Θεσπίων τὴν πόλιν,
αὐτέων ἐκλειοπότων ές Πελοπόννησον, καὶ τὴν Πλαταιέων ὠσαύ-
τως, ἦκέ τε ές τὰς Ἀθήνας, καὶ πάντα ἐκείνα ἐδηῖον. ἐνέπρησε δέ
Θέσπιάν τε καὶ Πλάταιαν, πυθόμενος Θηβαῖων ὅτι οὐκ ἐμῆδιζον.

51. Ἀπὸ δέ τῆς διαβύσεως τοῦ Ἑλλησπόντου, ἐνθεν πορεύε-
35 σθαι ἤρξαντο οἱ βάρβαροι, ἵνα αὐτοῦ διατρίψαντες μῆνα, ἐν τῷ
διέβαινον ές τὴν Εὐρώπην, ἐν τρισὶ τέτροισι μῆνεσι έγέγοντο ἐν τῇ

Ἀττικῇ, Καλλιάδew ἄρχοντας Ἀθηναίοισι. καὶ αἰρέουσι ἐρῆμον τὸ ἄστυ, καὶ τινας ὀλίγους εὐρίσκουσι τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ ἱερῷ ἔοντας, ταμίας τε τοῦ ἱεροῦ, καὶ πένητας ἀνθρώπους· οἱ φραξάμενοι τὴν ἀκρόπολιν θύρῃσι τε καὶ ξύλοισι ἡμύνοντο τοὺς ἐπιόντας· ἅμα μὲν ὑπ' ἀσθενείης βίου οὐκ ἐκχωρήσαντες ἐς Σαλαμίνα, 5 πρὸς δὲ αὐτοὶ δοκέοντες ἐξευρηκῆναι τὸ μαντήϊον τὸ ἥ Πυθίῃ σφι ἔχρησε "τὸ ξύλινον τείχος ἀνάλωτον ἔσεσθαι·" αὐτὸ δὲ τοῦτο εἶναι τὸ κρησφύγετον κατὰ τὸ μαντήϊον, καὶ οὐ τὰς νῆας.

52. Οἱ δὲ Πέρσαι ἰζόμενοι ἐπὶ τὸν καταντίον τῆς ἀκροπόλιος ὄχθον, τὸν Ἀθηναῖοι καλέουσι Ἀρήϊον πάγον, ἐπολιόρχεον τρόπον 10 τοιοῦνδε· ὅπως στυπτεῖον περὶ τοὺς οἰστοὺς περιθέντες ἄψιαν, ἐτόξενον ἐς τὸ φράγμα. ἐνθαῦτα Ἀθηναίων οἱ πολιορκεόμενοι ὅμως ἡμύνοντο, καί περ ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ ἀπιγμένοι, καὶ τοῦ φράγματος προδιδωκότος· οὐδὲ λόγους τῶν Πεισιστρατιδῶν προσφερόντων περὶ ὁμολογίης ἐνεδέκοντο. ἀμυνόμενοι δὲ ἄλλα τε ἀντεμ- 15 χανέοντο, καὶ δὴ καὶ προσιώντων τῶν βαρβάρων πρὸς τὰς πύλας, ὁλοιτρόχους ἀπίεσαν· ὥστε Ξέρξης ἐπὶ χρόνον συχρὸν ἀπορίῃσι ἐνέχεσθαι, οὐ δυνάμενόν σφας ἐλεῖν.

53. Χρόνῳ δ' ἐκ τῶν ἀπόρων ἐφάνη δὴ τις ἔσδοδος τοῖσι βαρβάροισι· ἔδει γὰρ κατὰ τὸ θεοπρόπιον πᾶσαν τὴν Ἀττικὴν τὴν 20 ἐν τῇ ἡπείρῳ γενέσθαι ὑπὸ Πέρσῃσι. ἔμπροσθε ὦν πρὸ τῆς ἀκροπόλιος, ὅπισθε δὲ τῶν πυλέων καὶ τῆς ἀνάδου, τῇ δὴ οὔτε τις ἐφύλασσε, οὔτ' ἂν ἤλπισε μή ποτε τις κατὰ ταῦτα ἀναβαλὴ ἀνθρώπων, ταύτῃ ἀνέβησάν τινες κατὰ τὸ ἱρὸν τῆς Κέκροπος θυγατρὸς Ἀγλαύρου, καίτοι περ ἀποκρήμνου ἔντος τοῦ χώρου. Ὡς δὲ 25 αἶδον αὐτοὺς ἀναβεβηκότας οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν, οἱ μὲν ἐρήϊλιττον ἑωυτοὺς κατὰ τοῦ τείχεος κάτω καὶ διεφθείροντο, οἱ δὲ ἐς τὸ μέγαρον κατέφευγον. τῶν δὲ Περσέων οἱ ἀναβεβηκότες, πρῶτον μὲν ἐτράποντο πρὸς τὰς πύλας· ταύτας δὲ ἀνοίξαντες, τοὺς ἱκέτας ἐφόνευσαν· ἐπεὶ δὲ σφι πάντες κατέστρωντο, τὸ ἱρὸν συλή- 30 σαντες, ἐπέκρησαν πᾶσαν τὴν ἀκρόπολιν.

54. Σχῶν δὲ παντελῶς τὰς Ἀθήνας Ξέρξης ἀπέπεμψε ἐς Σούσα ἄγγελον ἱππία, Ἀρταβάνῳ ἀγγελέοντα τὴν παρεούσαν σφι εὐπρηξίην. Ἀπὸ δὲ τῆς πέμψιος τοῦ κήρυκος δευτέρῃ ἡμέρῃ συγκαλέσας Ἀθηναίων τοὺς φυγάδας, ἑωυτῷ δὲ ἐπομένους, ἐκέλευε 35 τρόπῳ τῷ σφειτέρῳ θῦσαι τὰ ἱερὰ, ἀναβάντας ἐς τὴν ἀκρόπολιν·

εἴτε δὴ ὦν ὄψιν τινὰ ἰδὼν ἐνυπνίου ἐντελλετο ταῦτα, εἴτε καὶ ἐνθύμιόν οἱ ἐγένετο ἐμπρήσαντι τὸ ἱρόν. οἱ δὲ φυγάδες τῶν Ἀθηναίων ἐποίησαν τὰ ἐντεταλμένα.

55. Τοῦ δὲ εἵνεκεν τούτων ἐπεμνήσθην, φράσω. ἔστι ἐν τῇ ἀκροπόλει ταύτῃ Ἐρεχθίδος τοῦ γηγενέος λεγομένου εἶναι νηὸς, ἐν τῇ ἐλαίῃ τε καὶ θάλασσά ἐνι· τὰ λόγος παρὰ Ἀθηναίων Ποσειδωνά τε καὶ Ἀθηναίην ἐρίσαντας περὶ τῆς χώρας μαρτύρια θίσθαι. ταύτην ὦν τὴν ἐλαίην ἅμα τῷ ἄλλῳ ἱρῷ κατέλαβε ἐμπρησθῆναι ὑπὸ τῶν βαρβάρων· δευτέρῃ δὲ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς ἐμ-
10 πρήσιος, Ἀθηναίων οἱ θύειν ὑπὸ βασιλῆος κελευόμενοι, ὡς ἀνέβησαν ἐς τὸ ἱρόν, ὧρων βλαστὸν ἐκ τοῦ στελέχους ὕσον τε πηχυαῖον ἀναδεδραμηκότα. οὗτοι μὲν νυν ταῦτα ἔφρασαν.

56. Οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι Ἕλληνες, ὡς σφι ἐξαγγέλθη ὡς ἔαχε τὰ περὶ τὴν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν, ἐς τοσοῦτον θόρυβον ἀπίκοντο,
15 ὥστε ἔνιοι τῶν στρατηγῶν οὐδὲ κυρωθῆναι ἔμενον τὸ προκείμενον πρῆγμα, ἀλλ' ἐς τε τὰς νῆας ἐσέπιπτον, καὶ ἱστία αἰείροντο ὡς ἀποθεινόμενοι· τοιοῖς τε ὑπολειπομένοις αὐτέων ἐκυρώθη πρὸ τοῦ Ἰσθμοῦ ναυμαχεῖν. νύξ τε ἐγένετο, καὶ οἱ διαλυθέντες ἐκ τοῦ συνεδρίου ἐσέβαινον ἐς τὰς νῆας.

57. Ἐνθαῦτα δὴ Θεμιστοκλῆς ἀπικόμενον ἐπὶ τὴν νῆαν εἶρετο Μνησιφίλος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃς τε σφι εἴη βεβουλευμένος. πυθόμενος δὲ πρὸς αὐτοῦ ὡς εἴη δεδογμένον ἀνάγειν τὰς νῆας πρὸς τὸν Ἰσθμόν, καὶ πρὸ τῆς Πελοποννήσου ναυμαχεῖν, εἶπε· “Οὐ-
20 τοι ἄρα ἦν ἀπαίρῃσι τὰς νῆας ἀπὸ Σαλαμῖνος, περὶ οὐδεμιῆς ἔτι πατρίδος ναυμαχήσεις. κατὰ γὰρ πόλεις ἕκαστοι τρέφονται· καὶ οὔτε σφέας Εὐρυβιάδης κατέχειν δυνήσεται, οὔτε τις ἀνθρώπων ἄλλος, ὥστε οὐ μὴ διασκεδασθῆναι τὴν στρατιήν· ἀπολείεται τε ἡ Ἑλλάς ἀβουλήῃσι. ἀλλ', εἴ τίς ἐστι μηχανή, ἔθι, καὶ πειρῷ δια-
χέαι τὰ βεβουλευμένα, ἣν κως δύνη ἀναγνῶσαι Εὐρυβιάδεα μετα-
25 βουλεύσασθαι, ὥστε αὐτοῦ μενεῖν.”

58. Κάρις δὴ τῷ Θεμιστοκλεῖ ἤρρεσε ἡ ὑποθήκη, καὶ οὐδὲν πρὸς ταῦτα ἀμειψάμενος, ἦϊε ἐπὶ τὴν νῆαν τὴν Εὐρυβιάδew. ἀπικόμενος δὲ ἔφη θάλειν οἱ κοινόν τι πρῆγμα συμμίξαι. ὃ δ' αὐτὸν ἐς τὴν νῆαν ἐκέλευε ἐσβάντα λέγειν εἴ τι θάλει. ἐνθαῦτα ὁ Θεμι-
30 στοκλῆς παριζόμενός οἱ καταλέγει κεινὰ τε πάντα τὰ ἤκουσε Μνησιφίλου, ἑωυτοῦ ποιεύμενος, καὶ ἄλλα πολλὰ προστιθείς· ἐς

ὁ ἀνέγνωσε χρητίζων ἕκ τε τῆς νῆος ἐκβῆναι, συλλεῖσαι τε τοὺς στρατηγούς ἐς τὸ συνέδριον.

59. Ὡς δὲ ἄρα συνελήχθησαν, πρὶν ἢ τὸν Εὐρυβιάδεα προθεῖναι τὸν λόγον τῶν εἵνεκα συνήγαγε τοὺς στρατηγούς, πολλὺς ἦν ὁ Θεμιστοκλῆς ἐν τοῖσι λόγοισι, οἷα κάρτα δεόμενος. λέγοντος δὲ αὐτοῦ, ὁ Κορίνθιος στρατηγὸς Ἀδείμαντος ὁ Ὡκύντου εἶπε· “Ὡ Θεμιστοκλῆες, ἐν τοῖσι ἀγῶσι οἱ προειξανιστάμενοι φαπλίζονται.” ὁ δὲ ἀπολυόμενος ἔφη· “Οἱ δὲ γε ἐγκαταλειπόμενοι οὐ στεφανεύνται.”

60. Τότε μὲν ἥπλιος πρὸς τὸν Κορίνθιον ἀμείψατο. πρὸς δὲ 10 τὸν Εὐρυβιάδεα εἶπε τέλειων μὲν οὐκέτι οὐδὲν τῶν πρότερον λεχθέντων, ὥς ἐπειὰν ἀπαίρωσι ἀπὸ Σαλαμῖνος, διαδρῆσονται. παρόντων γὰρ τῶν συμμάχων οὐκ ἔφερε οἱ κόσμον οὐδένα κατηγορέειν· ὁ δὲ ἄλλου λόγου εἶχετο, λέγων τάδε.

(1). “Ἐν σοὶ νῦν ἐστι σῶσαι τὴν Ἑλλάδα, ἣν ἐμοὶ πείθῃ 15 ναυμαχίῃν αὐτοῦ μένων ποιέεσθαι, μηδὲ πειθόμενος τουτέων τοῖσι λέγουσι ἀναξεύξης πρὸς τὸν Ἰσθμὸν τὰς νῆας. ἀντίθεις γὰρ ἑκάτερον ἀκούσας. πρὸς μὲν τῷ Ἰσθμῷ συμβάλλων ἐν πελάγεϊ ἀναπεπταμένῳ ναυμαχήσεις, ἐς ὃ ἥκιστα ἡμῖν σύμφορόν ἐστι νῆας ἔχουσι βαρύτερας καὶ ὑριθμὸν ἐλάσσονας. τοῦτο δὲ, ἀπολείεις 20 Σαλαμῖνά τε καὶ Μέγαρα καὶ Αἴγινα, ἥνπερ καὶ τὰ ἄλλα εὐνυχῶσμεν. ἅμα γὰρ τῷ ναυτικῷ αὐτέων ἔψεται καὶ ὁ πεζὸς στρατός· καὶ οὕτω σφῆας αὐτὸς ἄξεις ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον, κινδυνεύσεις τε ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι.

(2). “Ἦν δὲ τὰ ἐγὼ λέγω ποιήσης, τοσαῦτα ἐν αὐτοῖσι χρηστὰ 25 εὐρήσεις. πρῶτα μὲν, ἐν στεινῷ συμβάλλοντες νηυσὶ ὀλίγησι πρὸς πολλὰς, ἦν τὰ οἰκότα ἐκ τοῦ πολέμου ἐκβαλεῖν, πολλὸν κρατήσομεν. τὸ γὰρ ἐν στεινῷ ναυμαχεῖν πρὸς ἡμέων ἐστὶ· ἐν εὐρυχωρίῃ δὲ πρὸς ἐκείνων. αὐτίς δὲ, Σαλαμῖς περιγίνεται, ἐς τὴν ἡμῖν ὑπέκκειται τέκνα τε καὶ γυναῖκες. καὶ μὴν καὶ τότε ἐν αὐτοῖσι 30 ἔνεστι τοῦ καὶ περιέχσθαι μάλιστα· ὁμοίως αὐτοῦ τε μένων προναυμαχήσεις Πελοποννήσου, καὶ πρὸς τῷ Ἰσθμῷ· οὐδὲ σφῆας, εἴπερ εὐ φρονεῖς, ἄξεις ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον.

(3). “Ἦν δὲ γε καὶ τὰ ἐγὼ ἐλπίζω γένηται, καὶ νικήσωμεν τῆσι νηυσὶ, οὔτε ὑμῖν ἐς τὸν Ἰσθμὸν παρέσονται οἱ βάρβαροι, οὔτε 35 προβήσονται ἑκαστέρῳ τῆς Ἀιτικῆς, ἀπλάσι τε οὐδενὶ κόσμῳ, Με-

γάροισί τε κερδανέμεν περιεοῦσι, καὶ Αἰγίῃ, καὶ Σαλαμῖνι, ἐν τῇ ἡμῖν καὶ λόγιόν ἐστι τῶν ἐχθρῶν κατύπερθε γενέσθαι. Οἰκῶτα μὲν νυν' βουλευομένοιαι ἀνθρώποισι ὡς τὸ ἐπίπαν ἐθέλει γίνεσθαι· μὴ δὲ οἰκῶτα βουλευομένοιαι οὐκ ἐθέλει οὐδὲ ὁ θεὸς προσ-
5 χωρεῖν πρὸς τὰς ἀνθρωπότηας γνῶμας.”

61. Ταῦτα λέγοντος Θεμιστοκλέους, αὐτῆς ὁ Κορίνθιος Ἀδείμαντος ἐπιφέρειτο, σιγᾷν τε κειμένων τῷ μὴ ἔστι πατρίς, καὶ Εὐρυβιάδεα οὐκ ἔων ἐπιψηφίζειν ἀπόλι ἀνδρὶ· πόλιν γὰρ τὸν Θεμιστοκλῆα παρεχόμενον οὕτω ἐκέλευε γνῶμας συμβάλλεσθαι.
10 ταῦτα δὲ οἱ προέφερε, ὅτι ἠλώκεσάν τε καὶ κατείχοντο αἱ Ἀθῆναι. Τότε δὴ ὁ Θεμιστοκλῆς κεινόν τε καὶ τοὺς Κορινθίους πολλὰ τε καὶ κακὰ ἔλεγε· ἑωυτοῖσι τε ἐδήλου λόγῳ ὡς εἶη καὶ πόλις καὶ γῆ μέζων ἥπερ κείνοισι, ἔστ’ ἂν διηκούσiai νῆες σφι ἔωσι πεπληρωμέναι· οὐδαμὸς γὰρ Ἑλλήνων αὐτοὺς ἐπιόντας ἀποκρούσει-
15 σθαι.

62. Σημαίνων δὲ ταῦτα τῷ λόγῳ, διέβαινε ἐς Εὐρυβιάδεα, λέγων μᾶλλον ἐπεστραμμένα· “ Σὺ εἰ μενείεις αὐτοῦ, καὶ μένων ἔσσαι ἀνὴρ ἀγαθός· εἰ δὲ μὴ, ἀνατρέψεις τὴν Ἑλλάδα· τὸ πᾶν γὰρ ἡμῖν τοῦ πολέμου φέρουσι αἱ νῆες. ἀλλ’ ἐμοὶ πείθεται. Εἰ
20 δὲ ταῦτα μὴ ποιήσεις, ἡμεῖς μὲν, ὡς ἔχομεν, ἀναλαβόντες τοὺς οἰκέτας, κομιεύμεθα ἐς Σίρην τὴν ἐν Ἰταλίῃ, ἥπερ ἡμετέρη τέ ἐστι ἐκ παλαιοῦ ἔτι, καὶ τὰ λόγια λέγει ὑπ’ ἡμέων αὐτὴν δέειν κτισθῆναι. ἡμεῖς δὲ συμμάχων τοιῶνδε μουνωθέντες μεμνήσεσθαι τῶν ἐμῶν λόγων.”

63. Ταῦτα δὲ Θεμιστοκλῆος λέγοντος, ἀνεδιδάσκετο Εὐρυβιάδης. δοκέειν δὲ μοι, ἀρῶνδῆσας μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους ἀνεδιδάσκετο, μὴ σφεας ἀπολίπωσι, ἣν πρὸς τὸν Ἰουθμὸν ἀνάγῃ τὰς νῆας. ἀπολιπόντων γὰρ Ἀθηναίων, οὐκέτι ἐγίνοντο ἀξιόμαχοι οἱ λοιποί. ταύτην δὲ αἰρέεται τὴν γνῶμην, αὐτοῦ μένοντας
30 διαναναμαχεῖν.

64. Οὕτω μὲν οἱ περὶ Σαλαμῖνα ἔπεισι ἀκροβολισάμενοι, ἐπεὶ τε Εὐρυβιάδῃ ἔδοξε, αὐτοῦ παρεσκευάζοντο ὡς ναυμαχῆσοντες. ἡμέρη τε ἐγίνετο, καὶ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι σεισμός ἐγένετο ἐν τε τῇ γῇ καὶ τῇ θαλάσσῃ. ἔδοξε δὲ σφι εὖξασθαι τοῖσι θεοῖσι, καὶ
35 ἐπικαλέσασθαι τοὺς Αἰακίδας συμμάχους. ὡς δὲ σφι ἔδοξε, καὶ ἐπολεν ταῦτα. εὐξάμενοι γὰρ πᾶσι τοῖσι θεοῖσι, αὐτόθεν μὲν ἐκ

Σαλαμῖνος Αἰαντά τε καὶ Τελαμῶνα ἐπεκαλεοντο· ἐπὶ δὲ Αἰακὸν καὶ τοὺς ἄλλους Αἰακίδας νῆα ὑπέστελλον εἰς Αἴγιαν.

65. Ἐφη δὲ Δικαῖος ὁ Θεοκλύδης, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, φυχάς τε καὶ παρὰ Μήδοισι λόγιμος γενόμενος τοῦτον τὸν χρόνον· “ἐπεὶ τε ἐκίρειτο ἡ Αἰτική χώρη ὑπὸ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ τοῦ Ξέρξεω, 5 ἐοῦσα ἐρῆμος Ἀθηναίων, τυχεῖν τότε ἔων ἅμα Δημαρχήτω τῷ Λακεδαιμονίῳ ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ· ἰδεῖν δὲ κονιορτὸν χωρέοντα ἀπὸ Ἐλευσίνος, ὡς ἀνδρῶν μάλιστα καὶ τρισμυρίων· ἀποθωνμάζειν τέ σφας τὸν κονιορτὸν, ὅτι οὐκ εἶναι ἀνθρώπων, καὶ πρόκα τε φωνῆς ἀκούειν, καὶ οἱ φαίνεσθαι τὴν φωνὴν εἶναι τὸν μυστικὸν 10 ἱαχρον. εἶναι δ’ ἀδαήμονα τῶν ἱρῶν τῶν ἐν Ἐλευσίνι τὸν Δημάρητον, εἰρεσθαι τε αὐτὸν ὃ τι τὸ φθιγγόμενον εἴη τοῦτο· αὐτὸς δὲ εἶπαι· “Δημάρητε, οὐκ ἔστι ὅπως οὐ μέγα τι σῖνος ἔσται τῇ βασιλῆος στρατιῇ. τάδε γὰρ ἀρίδην, ἐρήμου ἐούσης τῆς Αἰτικῆς, ὅτι θείον τὸ φθιγγόμενον, ἀπὸ Ἐλευσίνος ἰὸν εἰς τιμωρίην Ἀθη- 15 ναίοισι τε καὶ τοῖσι συμμάχοισι. καὶ ἦν μὲν γε κατασκήψῃ ἐς τὴν Πελοπόννησον, κίνδυνος αὐτῷ τε βασιλεῖ καὶ τῇ στρατιῇ τῇ ἐν τῇ ἡπείρῳ ἔσται· ἦν δὲ ἐπὶ τὰς νῆας τραπέηται τὰς ἐν Σαλαμῖνι, τὸν ναυτικὸν στρατὸν κινδυνεύσει βασιλεὺς ἀποβαλεῖν. τὴν δὲ ὀρθὴν ταύτην ἄγουσι Ἀθηναῖοι ἀνὰ πάντα ἔτα τῇ Μητρὶ καὶ τῇ 20 Κούρῃ, καὶ αὐτέων τε ὁ βουλόμενος καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων μυεῖται· καὶ τὴν φωνὴν, τῆς ἀκούεις, ἐν ταύτῃ τῇ ὀρθῇ ἱαχάζουσι.” Πρὸς ταῦτα εἶπαι Δημάρητον· “Σίγα τε, καὶ μηδὲν ἄλλω τὸν λόγον τοῦτον εἶπης. ἦν γὰρ τοι εἰς βασιλῆα ἀνευχεῖσθαι τὰ ἔπει ταῦτα, ἀποβαλεῖς τὴν κεφαλὴν· καὶ σε οὔτε ἐγὼ δυνη- 25 σομαι ῥύσασθαι, οὔτε ἄλλος ἀνθρώπων οὐδὲ εἷς. ἀλλ’ ἐχ’ ἥσυχος. περὶ δὲ στρατιῆς τῆσδε θεοῖσι μελήσει.” Τὸν μὲν δὴ ταῦτα παραινέειν. ἐκ δὲ τοῦ κονιορτοῦ καὶ τῆς φωνῆς γενέσθαι νέφος, καὶ μεταρσιωθὲν φέρεσθαι ἐπὶ Σαλαμῖνος, ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τὸ τῶν Ἑλλήνων. οὕτω δὲ αὐτοὺς μαθεῖν, ὅτι τὸ ναυτικὸν τὸ Ξέρξεω 30 ἀπολέεσθαι μέλλοι. Ταῦτα μὲν Δικαῖος ὁ Θεοκλύδης ἔλεγε, Δημαρχήτου τε καὶ ἄλλων μαρτύρων καταπιτόμενος·

66. Οἱ δὲ εἰς τὸν Ξέρξεω ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντες, ἐπειδὴ ἐκ Τρηχίνος θεησάμενοι τὸ τρωμα τὸ Λακωνικὸν διέβησαν εἰς τὴν Ἰσθμίην, ἐπισχόντες ἡμέρας τρεῖς ἔπλωον δι’ Εὐρίπου, καὶ ἐν 35 ἐτέρῃσι τρισὶ ἡμέρῃσι ἐγένοντο ἐν Φαλήρῳ. Ὡς μὲν ἐμοὶ δοκεῖν,

οὐκ ἐλάσσονες ἐόντες ἀριθμὸν ἐσέβαλον ἐς τὰς Ἀθήνας, κατὰ τε ἡπειρον καὶ τῇσι νηυσὶ ἀπικόμενοι, ἢ ἐπὶ τε Σηπιάδα ἀπικόντο καὶ ἐς Θερμοπύλας. ἀντιθήσω γὰρ τοῖσι τε ὑπὸ τοῦ χειμῶνος αὐτῶν ἀπολομένοισι, καὶ τοῖσι ἐν Θερμοπύλῃσι, καὶ τῇσι ἐπ' 5 Ἀρτεμισίῃ ναυμαχίῃσι, τούσδε τοὺς τότε οὐκω ἐπομένους βασιλεῖ, Μηλίας τε καὶ Δωριέας, καὶ Λοκροὺς, καὶ Βοιωτοὺς, πανστρατιῇ ἐπομένους, πλὴν Θεσπιέων τε καὶ Πλαταιέων· καὶ μάλιστα Καρυστίους τε καὶ Ἀνδρίους, καὶ Τηνίους τε καὶ τοὺς λοιποὺς νησιώτας πάντας, πλὴν τῶν πέντε πολίων, τῶν ἐπιμνήσθην πρότερον τὰ 10 οὐνόματα. ὅσῳ γὰρ δὴ προέβηινε ἐσωτέρῳ τῆς Ἑλλάδος ὁ Πέρσης, τοσούτῳ πλείω ἔθνεα οἱ εἶπετο.

67. Ἐπεὶ ὦν ἀπικότο ἐς τὰς Ἀθήνας πάντες οὗτοι, πλὴν Παρίων· Πάριοι δὲ ὑπολειφθέντες ἐν Κύθῳ ἐκαρδόμενον τὸν πόλεμον κῆ ἀποβήσεται· οἱ δὲ λοιποὶ ὥς ἀπέκοντο ἐς τὸ Φάληρον, 15 ἐνθαῦτα κατέβη αὐτοὺς Ξέρξης ἐπὶ τὰς νῆας, ἐθέλων σφι συμμῆσαι τε καὶ πυθέσθαι τῶν ἐπιπλωόντων τὰς γνώμας. Ἐπεὶ δὲ ἀπικόμενος προΐζετο, παρῆσαν μειάπεμπτοι οἱ τῶν ἐθνέων τῶν σφετεμένων τύραννοι καὶ ταξίαρχοι ἀπὸ τῶν νηῶν, καὶ ἔζοντο ὥς σφι βασιλεὺς ἐκάστω τιμὴν ἐδεδώκει· πρῶτος μὲν, ὁ Σιδώνιος βασι- 20 λεύς· μετὰ δὲ, ὁ Τύριος· ἐπὶ δὲ, ὅλλοι. ὥς δὲ κόσμῳ ἐπετῆς ἔζοντο, πέμψας Ξέρξης Μαρδόνιον εἰρώτα, ἀποπειρώμενος ἐκάστου, εἰ ναυμαχίην ποιεόιτο.

68. Ἐπεὶ δὲ περιῶν εἰρώτα ὁ Μαρδόνιος, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ Σιδωνίου, οἱ μὲν δὴ ἄλλοι κατὰ τὸ αὐτὸ γνώμην ἐξεφέρογτο, κελεύ- 25 οντες ναυμαχίην ποιεέσθαι, Ἀρτεμισίῃ δὲ τὰδε ἔφη.

(1). “ Εἰπαί μοι πρὸς βασιλῆα, Μαρδόνιε, ὥς ἐγὼ τὰδε λέγω. Οὔτε κακίστην γενομένην ἐν τῇσι ναυμαχίῃσι τῇσι πρὸς Εὐβοίῃ, οὔτε ἐλάχιστα ἀποδεξαμένην, δέυποτα, τὴν ἐοῦσαν γνώμην με δίκαιόν ἐστιν ἀποδείκνυσθαι, τὰ τυγχάνω φρονέουσα ἄριστα ἐς 30 πρήγματα τὰ σά. καὶ τοι τὰδε λέγω· φεῖδεο τῶν νηῶν, μηδὲ ναυμαχίην ποιεό. τοὶ γὰρ ἄνδρες τῶν σῶν ἀνδρῶν κρέσσονες τοσοῦτό εἰσι κατὰ θάλασσαν, ὅσον ἄνδρες γυναικῶν. τί δὲ πάντως δέει σε ναυμαχίῃσι ἀνακινδυνεύειν; οὐκ ἔχεις μὲν τὰς Ἀθήνας, τῶν περ εἵνεκα ὠρμήθης στρατεύεσθαι, ἔχεις δὲ τὴν ἄλλην 35 Ἑλλάδα; ἐμποδὼν δὲ τοι ἵσταται οὐδεὶς· οἱ δ' ἔτι ἀντίστησαν, ἀπήλλαξαν οὕτω ὥς κείνους ἔπρεπε.

(2). " Τῇ δὲ ἐγὼ δοκέω ἀποβήσεσθαι τὰ τῶν ἀντιπολέμων πρήγματα, τοῦτο φράσω. ἦν μὲν μὴ ἐπειχθῆς ναυμαχίην ποιέμενος, ἀλλὰ τὰς νῆας αὐτοῦ ἔχης πρὸς γῇ μένων, ἣ καὶ προβαίνων ἐς τὴν Πελοπόννησον, εὐπειρώς τοι, δέσποτα, χωρήσει τὰ νοέων ἐλήλυθας. οὐ γὰρ οἰοί τε πολλὸν χρόνον εἰσὶ τοι ἀντέχειν οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ σφίς διασκεδᾷς, κατὰ πόλιν δὲ ἕκαστοι φεύζονται. οὔτε γὰρ οἷτος πάρα σφίσι ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι· οὔτε αὐτοὺς οἰκὸς, ἦν σὺ ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ἐλαύνῃς τὸν πεζὸν στρατὸν, ἀτρεμίειν τοὺς ἐκείθεν αὐτέων ἥκοντας· οὐδὲ σφι μελήσει πρὸ τῶν Ἀθηναίων ναυμαχεῖν. 10

(3). " Ἦν δὲ αὐτίκα ἐπειχθῆς ναυμαχεῖσαι, δειμαίνω μὴ ὁ ναυτικὸς στρατὸς κακοιθίς τὸν πεζὸν προσθλήσῃται. πρὸς δὲ, ὧ βασιλεῦ, καὶ τόδε ἐς θυμὸν βαλεῦ, ὥς τοῖσι μὲν χρηστοῖσι τῶν ἀνθρώπων κακοὶ δοῦλοι φιλέουσι γίνεσθαι, τοῖσι δὲ κακοῖσι χρηστοί. σοὶ δὲ, ἐόντι ἀρίστῃ ἀνδρῶν πάντων, κακοὶ δοῦλοί εἰσι, οἱ ἐν συμμάχων λόγῳ λέγονται εἶναι, ἐόντες Αἰγύπτιοί τε καὶ Κύριοι, καὶ Κίλικες, καὶ Πάμφυλοι, τῶν ὀφελὺς ἐστὶ οὐδέν." 15

69. Ταῦτα λεγούσης πρὸς Μαρδόνιον, οὓσι μὲν ἔσαν εὖροσι τῇ Ἀρτεμισίῃ, συμφορὴν ἐποιεῦντο τοὺς λόγους, ὥς κακὸν τι πεισομένης πρὸς βασιλῆος, ὅτι οὐκ ἔα ναυμαχίην ποιέεσθαι· οἱ δὲ ἀγαιόμενοι τε καὶ φθοριόντες αὐτῇ, ἅτε ἐν πρώτοισι τετιμημένης διὰ πάντων τῶν συμμάχων, ἐτέρποντο τῇ κρίσει, ὥς ἀπολεομένης αὐτῆς. Ἐπεὶ δὲ ἀνηνείχθησαν αἱ γνώμαι ἐς Ξέρξεια, κάρτα πεῖσθη τῇ γνώμῃ τῆς Ἀρτεμισίης· καὶ νομίζων ἔτι πρότερον σπουδαίην εἶναι, τότε πολλῶ μᾶλλον αἶνε. ὅμως δὲ τοῖσι πλείοσι πείθεσθαι ἐκέλευε τάδε, καταδόξας πρὸς μὲν Εὐβοίῃ σφέας ἐθελοκακέειν, ὥς οὐ παριόντος αὐτοῦ· τότε δὲ αὐτὸς παρειακέναστο θεήσασθαι ναυμαχεόντας. 25

70. Ἐπειδὴ δὲ παρήγγελον ἀναπλώειν, ἀνῆγον τὰς νῆας ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα, καὶ παρεκρίθησαν διαταχθέντες κατ' ἑσπέρην. τότε μὲν νυν οὐκ ἐξέχρησέ σφι ἡ ἡμέρη ναυμαχίην ποιήσασθαι· νύξ γὰρ ἐπεγένετο· οἱ δὲ παρειακυνάζοντο ἐς τὴν ὑστεραίην. Τοὺς δὲ Ἕλληνας εἶχε δῖος τε καὶ ἀφρώδιη, οὐκ ἦκιστα δὲ τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου. ἀφρώδιον δὲ, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐν Σαλαμῖνι κατήμενοι ὑπὲρ γῆς τῆς Ἀθηναίων ναυμαχεῖν μέλλοιεν· νικηθέντες τε, ἐν νήσῳ ἀπολαμφθέντες πολιορκήσονται, ἀπέντες τὴν ἐσωτῶν ἀφύλακτον. 30

71. Τῶν δὲ βαρβάρων ὁ πεζὸς ὑπὸ τὴν παρεούσαν νύκτα ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον· καίτοι τὰ δυνατὰ πάντα ἐμεμνηχάνητο, ὅπως κατ' ἤπειρον μὴ ἐσβάλοιεν οἱ βάρβαροι. Ὡς γὰρ ἐπύθοντο τάχιστα Πελοποννήσιοι τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδα ἐν Θερμο-
 5 πύλῃσι τετελευτηκέναι, συνδραμόντες ἐκ τῶν πολλῶν, ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἔζοντο· καὶ σφι ἐπὴν στρατηγὸς Κλεόμβροτος ὁ Ἀναξανδριδῆϊ, Λεωνίδῃ δὲ ἀδελφεός. ἰζόμενοι δὲ ἐν τῷ Ἰσθμῷ καὶ συγχώσαντες τὴν Σκιρωνίδα ὁδόν, μετὰ τοῦτο, ὥς σφι ἔδοξε βουλευόμενοι, οἰκοδόμεον διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τεῖχος. ἅτε δὲ ἐουσίων μυρια-
 10 δέων πολλῶν, καὶ παντὸς ἀνδρὸς ἐργαζομένου, ἦντο τὸ ἔργον· καὶ γὰρ λίθοι, καὶ πλίνθοι, καὶ ξύλα, καὶ φορμοὶ ψάμμου πλήρεις ἐσφορέοντο, καὶ ἑλίνυον οὐδένα χρόνον οἱ βοηθήσαντες ἐργαζόμενοι, οὔτε νυκτὸς, οὔτε ἡμέρης.

72. Οἱ δὲ βωθήσαντες ἐς τὸν Ἰσθμὸν πανδημεὶ οἶδε ἔσαν
 15 Ἑλλήνων· Λακεδαιμόνιοι τε καὶ Ἀρκάδες πάντες, καὶ Ἡλεῖοι, καὶ Κορινθιοί, καὶ Σικυωνιοί, καὶ Ἐπιδαύριοι, καὶ Φλιάσιοι, καὶ Τροιζήνιοι, καὶ Ἐρμιονεῖς. οὗτοι μὲν ἔσαν οἱ βοηθήσαντες καὶ ὑπεραρβώδεοντες τῇ Ἑλλάδι κινδυνεύουσῃ· τοῖσι δὲ ἄλλοις Πελοποννήσιοις ἔμελε οὐδέν. Ὀλύμπια δὲ καὶ Κάρνεια παροϊχώκεα
 20 ἦδη.

73. Οἰκέει δὲ τὴν Πελοπόννησον ἔθνεα ἑπτὰ. τούτων δὲ τὰ μὲν δύο, αὐτόχθονα ἑόντια, κατὰ χώραν ἱδρυταί νῦν τῇ καὶ τὸ πάλαι οἴκεον, Ἀρκάδες τε, καὶ Κυνοῦριοι. Ἐν δὲ ἔθνος, τὸ Ἀχαικόν, ἐκ μὲν Πελοποννήσου οὐκ ἐξέχώρησε, ἐκ μὲν τοι τῆς ἐσωτῶν·
 25 οἰκέει δὲ τὴν ἀλλοτρίην. τὰ δὲ λοιπὰ ἔθνεα τῶν ἑπτὰ τέσσαρα ἐπήλυδά ἐστι, Δωριεῖς τε, καὶ Αἰτωλοὶ, καὶ Ἀργυῖοι, καὶ Ἀθηναῖοι. Δωριέων μὲν πολλοὶ τε καὶ δόκιμοι πόλεις· Αἰτωλῶν δὲ, Ἰλῆς μούνη· Ἀργυῶν δὲ, Ἐρμιόνη τε καὶ Ἀσίνη, ἥ πρὸς Καρδαμύλῃ τῇ Λακωνικῇ· Ἀθηναίων δὲ, Παρωρεῖται πάντες. οἱ δὲ Κυνοῦ-
 30 ριοι, αὐτόχθονες ἑόντες, δοκέουσι μῦθοι εἶναι Ἴωνες· ἐκδιωρρίενται δὲ, ὑπὸ τε Ἀργείων ἀρχόμενοι καὶ τοῦ χρόνου, ἑόντες Ὀργεῖται καὶ περιόικοι. Τούτων ὦν τῶν ἑπτὰ ἔθνέων αἱ λοιπαὶ πόλεις, πάρεξ τῶν κατέλεξα, ἐκ τοῦ μέσου ἐκατέετο· εἰ δὲ ἑλευθέ-
 ρως ἔξεστι εἶπαι, ἐκ τοῦ μέσου κατήμεινοι ἐμῆδιζον.

74. Οἱ μὲν δὲ ἐν τῷ Ἰσθμῷ τοιοῦτῳ πόνῳ συνέστασαν, ἅτε
 35 περὶ τοῦ παντὸς ἤδη δρόμον θιέοντες, καὶ τῇσι νηυσὶ οὐκ ἐπι-

ζόντες ἐλλάμψεσθαι· οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι ὁμῶς ταῦτα πυρθανόμενοι ἀφρόνδιον, οὐκ οὕτω περὶ σφίσι αὐτοῖσι δειμαίνοντες, ὥς περὶ τῇ Πελοποννήσῳ· ἔως μὲν δὴ αὐτίων ἀνὴρ ἀνδρὶ παραστάς σιγῇ λόγον ἐποιέετο, θῶμα ποιούμενοι τὴν Εὐρυβιάδειω ἀβουλίην· τέλος δὲ, ἐξέφράγη ἐς τὸ μέσον, σύλλογός τε δὴ ἐγίνετο, καὶ πολλὰ 5 ἐλέγετο περὶ τῶν αὐτίων· οἱ μὲν, ὥς ἐς τὴν Πελοπόννησον χρεὼν εἶη ἀποπλῦναι, καὶ περὶ ἐκείνης κινδυνεύειν, μηδὲ πρὸ χῶρης δοριαλωτοῦ μένοντας μάχεσθαι· Ἀθηναῖοι δὲ, καὶ Αἰγινῆται, καὶ Μεγαρεῖς, αὐτοῦ μένοντας ἀμύνασθαι.

75. Ἐνθαῦτα Θεμιστοκλῆς, ὥς ἔισσούτο τῇ γνώμῃ ὑπὸ τῶν 10 Πελοποννησίων, λαθὼν ἐξέρχεται ἐκ τοῦ συνεδρίου. ἐξελθὼν δὲ, πέμπει ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ Μῆδων ἄνδρα πλοῖω, ἐντειλόμενος τὰ λέγειν χρεὼν· τῷ οὖνομα μὲν ἦν Σίκιννος, οἰκίτης δὲ καὶ παιδαγωγὸς ἦν τῶν Θεμιστοκλῆος παίδων· τὸν δὴ ὕστερον τουτίων τῶν πρηγμάτων Θεμιστοκλῆς Θεσπιέα τε ἐποίησε, ὥς ἐπεδέκοντο 15 οἱ Θεσπιεῖς πολιήτας, καὶ χρήμασι ὄλβιον· ὃς τότε πλοῖω ἄπικόμενος ἔλεγε πρὸς τοὺς στρατηγούς τῶν βαρβάρων τάδε· “Ἐπεμψέ με στρατηγὸς ὁ Ἀθηναίων Λάδρη τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, (τυγχάνει γὰρ φρογῶν τὰ βασιλῆος, καὶ βουλόμενος μᾶλλον τὰ ὑμέτερα κατύπερθε γίνεσθαι ἢ τὰ τῶν Ἑλλήνων πρήγματα,) φράσσοντα, 20 ὅτι οἱ Ἕλληνες δρησμὸν βουλευόμενοι καταφρόνῳδῆκοτες. καὶ νῦν παρέρχει κάλλιστον ὑμῶς ἔργον ἀπάντων ἐξεργάσασθαι, ἣν μὴ περιύδῃτε διαδράντας αὐτοῦς· οὔτε γὰρ ἀλλήλοισι ὁμοφρονέουσι, οὔτ’ ἔτι ἀντιστήσουσιν ὑμῖν· πρὸς ἑαυτούς τε σφέας ὄψευθε ναυμαχέοντας τοὺς τὰ ὑμέτερα φρονέοντας καὶ τοὺς μή.” Ὁ μὲν 25 ταῦτά σφι σημήνας ἐκποδὼν ἀπαλλάσσετο.

76. Τοῖσι δὲ ὥς πιστὰ ἐγίνετο τὰ ἀγγελθέντα, τοῦτο μὲν, ἐς τὴν νησίδα τὴν Ψυττάλειαν, μεταξὺ Σαλαμῖνός τε κειμένην καὶ τῆς ἡπείρου, πολλοὺς τῶν Περσέων ἀπεβιβάσαντο· τοῦτο δὲ, ἐπειδὴ ἐγίνοντο μέσαι νύκτες, ἀνῆγον μὲν τὸ ἀπ’ ἐσπέρας κέρας, 30 κυκλούμενοι πρὸς τὴν Σαλαμῖνα· ἀνῆγον δὲ οἱ ἀμφὶ τὴν Κέον τε καὶ τὴν Κυρῶσουραν τεταγμένοι, κατέχον τε μέχρι Μουνυχίης πάντα τὸν πορθμὸν τῇσι νηυσί. τῶνδε δὲ εἵνεκεν ἀνῆγον τὰς νῆας, ἵνα δὴ τοῖσι Ἕλλησι μηδὲ φυγέειν ἐξῆ, ἀλλ’ ἀπολαμφθέντες ἐν τῇ Σαλαμῖνι, δοῖεν τίσιν τῶν ἐπ’ Ἀρτεμισίῳ ἀγωνισμάτων· ἐς 35 δὲ τὴν νησίδα τὴν Ψυττάλειαν καλεομένην ἀπεβίβασον τῶν Περ-

σέων τῶνδε εὔρεκεν, ὥς, ἐπεὺν γένηται ναυμαχίη, ἐνθαῦτα μάλιστα
 - ἔξισοσμένων τῶν τε ἀνδρῶν καὶ τῶν ναυηγίων, (ἐν γὰρ δὴ πύρρῳ
 τῆς ναυμαχίης τῆς μελλούσης ἔσεσθαι ἔκειτο ἡ νῆσος,) ἵνα τοῖς
 μὲν περιποιῶσι, τοὺς δὲ διαφθείρωσι. ἐποίηεν δὲ σιγῇ ταῦτα, ὥς
 5 μὴ πυνθανοίαιτο οἱ ἐναντίοι. οἱ μὲν δὲ ταῦτα τῆς νυκτὸς οὐδὲν
 ἀποκοιμηθέντες παραρτέοντο.

77. Χρησμοῖσι δὲ οὐκ ἔχω ἀντιλέγειν ὥς οὐκ εἰσὶ ἀληθεῖς,
 οὐ βουλόμενος ἐναργέως λέγοντας πειρᾶσθαι καταβιάλλειν, ἐς
 τοιαῦδε πρήγματα ἐσβλέψας.

- 10 Ἄλλ' ὅταν Ἀρτέμιδος χρυσαόρου ἱερὸν ἀκτὴν
 νηυσὶ γεφυρώσωσι, καὶ εἰναλὴν Κυρόσουραν,
 ἐλπίδι μαινομένη λιπαρὰς πέρασαντες Ἀθήνας,
 διὰ Δίκη σβέσσει κρατερὸν Κόρον, Τβριος υἱόν,
 δεινὸν μαιμώνοντα, δοκεῦντ' ἀνὰ πάντα τίθεσθαι.
 15 Χαλκὸς γὰρ χαλκῷ συμμιξεται, αἵματι δ' Ἄρης
 πότον φοινίξει. τότε ἐλεύθερον Ἑλλάδος ἡμαρ
 εὐρύοπα Κρονίδης ἐπάγει, καὶ πότνια Νίκη.

Ἐς τοιαῦτα μὲν, καὶ οὕτω ἐναργέως λέγοντι Βάκιδι, ἀντιλογίης χρη-
 σμῶν περὶ οὐτε αὐτὸς λέγειν τολμέω, οὔτε παρ' ἄλλων ἐνδέχομαι.

- 20 78. Τῶν δὲ ἐν Σαλαμῖνι στρατηγῶν γίνετο ὠθισμὸς λόγων
 πολλός. ἤδεσαν δὲ οὐκ ὥς, ὅτι σφέας περιεκυκλέοντο τῇσι νηυσὶ
 οἱ βάρβαροι· ἀλλ', ὥσπερ τῆς ἡμέρης ὥρων αὐτοὺς τεταγμένους,
 ἰδόμεον κατὰ χώραν εἶναι.

79. Συνεστηκότων δὲ τῶν στρατηγῶν, ἐξ Αἰγίνης διέβη Ἀρι-
 25 στείδης ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος μὲν, ἐξωστρακισμένος δὲ
 ὑπὸ τοῦ δήμου· τὸν ἐγὼ νερόμικα, πυνθανόμενος αὐτοῦ τὸν τρό-
 πον, ἄριστον ἄνδρα γενέσθαι ἐν Ἀθήνῃσι καὶ δικαιοτάτον. οὗτος
 ὦν ἦρ στὰς ἐπὶ τὸ συνέδριον ἐξεκαλέετο Θεμιστοκλῆα, ἰόντα μὲν
 ἑωυτῷ οὐ φίλον, ἐχθρὸν δὲ τὰ μάλιστα· ὑπὸ δὲ μεγάθεος τῶν
 30 παρόντων κακῶν λήθην ἐκείνων ποιεύμενος, ἐξεκαλέετο, θέλων
 αὐτῷ συμμιξαι. προακήκοι δὲ ὅτι σπεύδοιεν οἱ ἀπὸ Πελοποννή-
 σου ἀναγεῖν τὰς νῆας πρὸς τὸν Ἰσθμόν. ὥς δὲ ἐξῆλθέ οἱ Θεμι-
 στοκλῆς, ἔλεγε Ἀριστείδης τάδε· “ Ἡμέας στασιάζειν χρεὸν ἐστί,
 ἐν τε τῷ ἄλλῳ καιρῷ καὶ δὴ καὶ ἐν τῷδε, περὶ τοῦ ὀκότερος ἡμέων
 35 πλὴν ἀγαθὰ τὴν πατρίδα ἐργάσεται. λέγω δέ τοι, ὅτι ἰσὸν ἐστί
 πολλὰ τε καὶ ὀλίγα λέγειν περὶ ἀποπλόου τοῦ ἐνθιυτεν Πελοπον-

νησίοισι. ἐγὼ γὰρ αὐτόπτης τοι λέγω γενόμενος, ὅτι νῦν, αὐδ' ἦν θείλωσι, Κορίνθιοί τε καὶ αὐτὸς Εὐρυβιάδης οἰοί τε ἔσονται ἐκπλῶσαι· περιεχόμεθα γὰρ ὑπὸ τῶν πολεμίων κύκλῳ. ἀλλ' ἐσελθὼν σφι ταῦτα σήμηνον."

80. Ὁ δ' ἀμείβετο τοῦτο· "Κάρτα τε χρηστὰ διακελεύεαι, 5 καὶ εὖ ἡγγεῖλας. τὰ γὰρ ἐγὼ ἐδεόμην γενέσθαι, αὐτὸς αὐτόπτης γενόμενος ἦκεις. ἴσθι γὰρ ἐξ ἐμέο τὰ ποιούμεετα ὑπὸ Μήδων· ἔδωκε γὰρ, ὅτι οὐκ ἐκόντες ἔθελον ἐς μάχην κατίστασθαι οἱ Ἕλληνες, ἀέκοντας παραστήσασθαι. σὺ δέ, ἐπεὶ περ ἦκεις χρηστὰ ἀπαγγέλλων, αὐτὸς σφι ἄγγειλον. ἦν γὰρ ἐγὼ αὐτὰ λέγω, δόξω πλάσσειν, καὶ οὐ πείσω, ὥς οὐ ποιούντων τῶν βαρβάρων ταῦτα. ἀλλὰ σφι σήμηνον αὐτὸς παρελθὼν ὥς ἔχει. ἐπειὰν δὲ σιγήνης, ἦν μὲν πείθονται, ταῦτα δὴ τὰ κάλλιστα· ἦν δὲ αὐτοῖσι μὴ πιστὰ γένηται, ὁμοῖον ἡμῖν ἔσται. οὐ γὰρ ἔτι διαδρῆγυονται, εἴπερ 15 περιεχόμεθα πανταχόθεν, ὥς σὺ λέγεις."

81. Ταῦτα ἔλεγε παρελθὼν ὁ Ἀριστείδης, φάμενος ἐξ Αἰγίνης τε ἦκειν, καὶ μόγις ἐκπλῶσαι λαθὼν τοὺς ἐπορμέοντας· περιέχεται γὰρ πᾶν τὸ στρατιόπεδον τὸ Ἑλληνικὸν ὑπὸ τῶν νεῶν τῶν Ξέρξεω· παραρτέεσθαι τε συνεβούλευε ὥς ἀλεξουσμένους. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἰπὰς μετεστήκει· τῶν δὲ αὐτίς ἐγένετο λόγων ἀμφισ- 20 βάσις· οἱ γὰρ πλεῖνές τῶν στρατηγῶν οὐκ ἐπείθοντο τὰ ἐξαγγελλόμενα.

82. Ἀπιστεόντων δὲ τουτέων, ἦκε τριήρης ἀνδρῶν Τηνίων αὐτομολούσα, τῆς ἦρχε ἀνὴρ Παναίτιος ὁ Σωσιμίνεος, ἥπερ δὴ ἔφερε τὴν ἀληθινήν πᾶσαν. διὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἐνεγράφησαν 25 Τήνιοι ἐκ Δελφοῖσι ἐς τὸν τρίποδα ἐν τοῖσι τὸν βάρβαρον κατελοῦσι. Σὺν δὲ ὧν ταύτῃ τῇ νηϊ τῇ αὐτομολησάσῃ ἐς Σάλαμῖνα, καὶ τῇ πρότερον ἐπ' Ἀρτεμίσιον τῇ Αἰγνίῃ, ἐξεπληροῦτο τὸ ναυτικὸν τοῖσι Ἕλλησι ἐς τὰς ὀγδῶκοντά καὶ τριηκοσίας νῆας· δύο γὰρ δὴ νηῶν τότε κατέδωκε ἐς τὸν ἀριθμὸν. 30

83. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὥς πιστὰ δὴ τὰ λεγόμενα ἦν τῶν Τηνίων ῥήματα, παρεσκευάζοντο ὥς ναυμαχῆσοντες. ἡὼς τε διέφαινε, καὶ οἱ σύλλογον τῶν ἐπιβατέων ποιησάμενοι, προηγόρευε εὖ ἔχοντα μὲν ἐκ πάντων Θεμιστοκλῆς· τὰ δὲ ἔπειτα ἦν, πάντα κρέσσω τοῖσι ἥσσοσι ἀντιτιθέμενα· ὅσα δὲ ἐν ἀνθρώπου φύσει καὶ καταστάσει 35 ἐγγίνεται, παραινέσας δὴ, τουτέων τὰ κρέσσω αἰρέεσθαι. καὶ

καταπλέζας τὴν ῥῆσιν, ἐσβαίνειν ἐκέλευε ἐς τὰς νῆας· καὶ οὗτοι μὲν δὴ εὐεβαίνον, καὶ ἦκε ἡ ἀπ' Αἰγίνης τριήρης, ἣ κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀπεδήμησε. ἐνθαῦτα ἀνῆγον τὰς νῆας ἀπάσας οἱ Ἕλληνες.

- 5 84. Ἀναγομένοισι δὲ σφι αὐτίκα ἐπεκέατο οἱ βάρβαροι. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι Ἕλληνες ἐπὶ πρύμνην ἀνεκρούοντο, καὶ ὤκελλον τὰς νῆας· Ἀμεινίης δὲ Παλληνεύς, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ἐξαναχθεὶς, νῆϊ ἐμβύλλει. συμπλακείσης δὲ τῆς νῆος, καὶ οὐ δυναμένων ἀπαλλαγῆναι, οὕτω δὴ οἱ ἄλλοι Ἀμεινίῃ βοηθέοντες συνέμιογον. Ἀθη-
10 ναῖοι μὲν οὕτω λέγουσι τῆς ναυμαχίας γενέσθαι τὴν ἀρχήν· Αἰγινῆται δὲ, τὴν κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀποδημήσασαν ἐς Αἶγιναν, ταύτην εἶναι τὴν ἄρξασαν. Λέγεται δὲ καὶ τάδε, ὥς φάσμα σφι γυναικὸς ἐφάνη· φανείσαν δὲ διακελεύσασθαι, ὥστε καὶ ἅπαν ἀκοῦσαι τὸ τῶν Ἑλλήνων στρατόπεδον, ὄνειδίσασαν πρότερον
15 τάδε· “Ὀ δαιμόνιοι, μέχρι κόσου ἔτι πρύμνην ἀνακρούεσθε;”

85. Κατὰ μὲν δὴ Ἀθηναίους ἐτετάχατο Φοίνικες· οὗτοι γὰρ εἶχον τὸ πρὸς Ἑλευσίνός τε καὶ ὑπέρης κέρας· κατὰ δὲ Λακεδαι-
μονίους, Ἴωνες· οὗτοι δ' εἶχον τὸ πρὸς τὴν ἡῶ τε καὶ τὸν Πει-
ραιεῖα. ἐθειλοκάκεον μὲντοι αὐτέων κατὰ τὰς Θεμιστοκλέος ἐντολὰς
20 ὁἱ λόγοι· οἱ δὲ πλεῦνες οὐ. Ἐχῶ μὲν νυν συχνῶν οὐνόματα τριη-
ράρχων καταλέξει τῶν νῆας Ἑλληνίδας ἐλόντων· χρῆσθαι δὲ αὐτοῖσι οὐδὲν, πλὴν Θεομήστορός τε τοῦ Ἀνδροδάμαντος, καὶ
Φυλάκου τοῦ Ἰστιαίου, Σμίων ἀμφοτέρων. τοῦ δὲ εἵνεκα μέ-
μνημαι τουτέων μούνων, ὅτι Θεομήτωρ μὲν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον
25 Σάμου ἐτυράννευσε, καταστησάντων τῶν Περσέων· Φύλακος δὲ
εὐεργέτης βασιλῆος ἀνεγράφη, καὶ χώρα οἱ ἐδωρήθη πολλή. οἱ
δ' εὐεργέται τοῦ βασιλῆος ὀροσάγγαι καλέονται Περσιαιτί. περὶ
μὲν νυν τούτους οὕτω εἶχε.

86. Τὸ δὲ πλῆθος τῶν νηῶν ἐν τῇ Σαλαμῖνι ἐκεραῖζετο· αἱ
30 μὲν ὑπ' Ἀθηναίων διαφθειρόμεναι· αἱ δὲ ὑπὸ Αἰγινητέων. αἶτε
γὰρ τῶν μὲν Ἑλλήνων σὺν κόσμῳ ναυμαχούντων κατὰ τάξιν, τῶν
δὲ βαρβάρων οὐ τεταγμένων ἔτι, οὔτε σὺν νόῳ ποιεόντων οὐδὲν,
ἔμελλε τοιοῦτο σφι συνοίσεσθαι, οἷόν περ ἀπέβη. καίτοι ἔσαν γε
καὶ ἐγένοντο ταύτην τὴν ἡμέραν μακρῷ ἀμείνονες αὐτοὶ ἑωυτῶν ἣ
35 πρὸς Εὐβοίῃ, πᾶς τις προθυμεόμενος καὶ δειμαίνων Ξέρην·
ἰδοκέε τε ἕκαστος ἑωυτὸν θηήσεσθαι βασιλῆα.

87. Κατὰ μὲν δὴ τοὺς ἄλλους, οὐκ ἔχω μετεξετέρους εἶπαι ἀντιθέτως, ὥς ἕκαστοι τῶν βαρβάρων ἢ τῶν Ἑλλήνων ἡγωνίζοντο· κατὰ δὲ Ἀρτεμισίην τὰδε γίνετο, ἀπ' ὧν εὐδοκίμησε μᾶλλον ἔτι παρὰ βασιλῆϊ. ἐπειδὴ γὰρ ἐς Θόρυβον πολλὸν ἀπίκετο τὰ βασιλῆος πράγματα, ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ἢ νῆς ἢ Ἀρτεμισίης ἐδιώκετο ὑπὸ νηὸς Ἀιτικῆς. καὶ ἡ, οὐκ ἔχουσα διαφυγεῖν, ἔμπροσθε γὰρ αὐτῆς ἔσαν ἄλλαι νῆες φίλλαι, ἡ δὲ αὐτῆς πρὸς τῶν πολεμίων μάλιστα ἐτύγχανε εὐῦσα· ἔδοξέ οἱ τότε ποιῆσαι, τὸ καὶ συνήνεκε ποιησάση. διωκομένη γὰρ ὑπὸ τῆς Ἀιτικῆς, φέρουσα ἐνέβαλε νηὶ φιλλῇ ἀνδρῶν τε Καλυνδίων, καὶ αὐτοῦ ἐπιπλέοντος τοῦ Καλυνδίων βασιλῆος Δυμασιθύμου. εἰ μὲν καὶ τι νεῖκος πρὸς αὐτὸν ἔγεγονε, ἔτι περὶ Ἑλλήσποντον ἐόντων, οὐ μίντοι ἔγωγε ἔχω εἶπαι, οὔτε εἰ ἐκ προνοίης αὐτὰ ἐποίησε, οὔτε εἰ συνεκύρθη ἡ τῶν Καλυνδίων κατὰ τύχην παραπесоῦσα νηῦς. ὥς δὲ ἐνέβαλέ τε καὶ κατέδυσε, εὐτυχίῃ χρησαμένη, διπλᾷ ἰωυτῇ ἀγαθὰ ἐργάσατο. ὁ δὲ τε γὰρ τῆς Ἀιτικῆς νηὸς τριτάρχος, ὥς εἰδὲ μιν ἐμβάλλουσαν νηὶ ἀνδρῶν βαρβάρων, νομίσας τὴν νῆα τὴν Ἀρτεμισίης ἢ Ἑλληνίδα εἶναι, ἡ αὐτομολεῖν ἐκ τῶν βαρβάρων, καὶ αὐτοῖσι ἀμύνειν, ἀποστρέψας, πρὸς ἄλλας ἐγράπετο.

88. Τοῦτο μὲν, τοιοῦτο αὐτῇ συνήνεκε γενέσθαι, διαφυγεῖν τε καὶ μὴ ἀπολείσθαι· τοῦτο δὲ, συνέβη ὥστε κακὸν ἐργασαμένην ἀπὸ τουτέων αὐτὴν μάλιστα εὐδοκίμησαι παρὰ Ξέρξῃ. λέγεται γὰρ βασιλῆα θηγόμενον μαθεῖν τὴν νῆα ἐμβάλλουσαν· καὶ δὴ τινα εἶπαι τῶν παρόντων· “ Δύσποτα, ὁρᾷς Ἀρτεμισίην, ὥς ἐν ἄγῳ νίξεται, καὶ νῆα τῶν πολεμίων κατέδυσε; ” καὶ τὸν ἐπείρεσθαι, εἰ ἀληθές ἐστι Ἀρτεμισίης τὸ ἔργον· καὶ τοὺς φάναι “ σαφές τὸ ἐπίσημον τῆς νηὸς ἐπισταμένους· ” τὴν δὲ διαφθαρεῖσαν ἡπιστάετο εἶναι πολεμίνην. τὰ τε γὰρ ἄλλα, ὥς εἴρηται, αὐτῇ συνήνεκε ἐς εὐτυχίην γερόμενα, καὶ τὸ τῶν ἐκ τῆς Καλυνδικῆς νηὸς μηδένα ἀποσώθοντα κατήγορον γενέσθαι. Ξέρξῃ δὲ εἶπαι λέγεται πρὸς τὰ φραζόμενα· “ Οἱ μὲν ἄνδρες γεγῶνασί μοι γυναῖκες· αἱ δὲ γυναῖκες, ἄνδρες. ” ταῦτα μὲν Ξέρξῃ φασὶ εἶπαι.

89. Ἐν δὲ τῷ πότῳ τούτῳ ἀπὸ μὲν ἔθανε ὁ στρατηγὸς Ἀριαβίγνης ὁ Δαρείου, Ξέρξῃ ὡς ἀδελφεός, ἀπὸ δὲ ἄλλοι πολλοὶ τε καὶ ὀνομαστοὶ Περσέων καὶ Μήδων, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων· ὅλγοι δὲ τινες καὶ Ἑλλήνων. αἱ γὰρ νέειν ἐπιστάμενοι, τοῖσι αἱ

νῆες διεφθείροντο, καὶ μὴ ἐν χειρῶν τόμῳ ἀπολλύμενοι, ἐς τὴν Σαλαμίνα διένεον. τῶν δὲ βαρβάρων οἱ πολλοὶ ἐν τῇ θαλάσῃ διεφθάρησαν, νέειν οὐκ ἐπιστάμενοι. Ἐπεὶ δὲ αἱ πρῶται ἐς φυγὴν ἐτράποντο, ἐνθαῦτα αἱ πλεῖσται διεφθείροντο. οἱ γὰρ
 5 ὅπισθε τεταγμένοι, ἐς τὸ πρόσθε τῇσι νηυσὶ παριέναι πειρώμενοι, ὡς ἀποδεξόμενοι τι καὶ αὐτοὶ ἔργον βασιλεῦ, τῇσι σφετέρῃσι νηυσὶ φευγούσῃσι περιέπιπτον.

90. Ἐγένετο δὲ καὶ τότε ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ. τῶν τινες Φοινίκων, πῶν αἱ νῆες διεφθαρέατο, ἐλθόντες παρὰ βασιλῆα,
 10 διέβαλλον τοὺς Ἴωνας, ὡς δι' ἐκείνους ἀπολοῖατο αἱ νῆες, ὡς προδόντων. συνήνεικε ὦν οὕτω, ὥστε Ἴωνων τε τοὺς στρατηγούς μὴ ἀπολίσθαι, Φοινίκων τε τοὺς διαβάλλοντας λαβεῖν τοιόνδε μισθόν. ἔτι τουτέων ταῦτα λεγόντων, ἐνέβαλε νηὶ Ἀττικῇ Σαμο-
 15 θρηϊκῇ νηῦς· ἣ τε δὴ Ἀττικὴ κατεδύετο, καὶ ἐπιφερόμενη Αἰγι-
 ναίῃ νηῦς κατέδυσε τῶν Σαμοθρηϊκῶν τὴν νῆα. αἵτε δὴ ἰόντες ἀκορτισταὶ οἱ Σαμοθρηϊκῆς τοὺς ἐπιβάτας ἀπὸ τῆς καταδυσάσης νηὸς βάλλοντες ἀπήραξαν, καὶ ἐπέβησάν τε καὶ ἔχον αὐτήν. ταῦτα γεγόμενα τοὺς Ἴωνας ἐρῶσατο. ὡς γὰρ εἶδε σφεις Ξέρξης ἔργον μέγα ἐργασαμένους, ἐτράπετο πρὸς τοὺς Φοίνικας, οἷα
 20 ὑπερλυπεόμενός τε καὶ πάντας αἰτιώμενος· καὶ σφειὼν ἐκέλευσε τὰς κεφαλὰς ἀποτᾶμειν, ἵνα μὴ αὐτοὶ κακοὶ γεγόμενοι τοὺς ἀμεί-
 νοντας διαβάλλωσι. (ὅπως γὰρ τινα ἴδοι Ξέρξης τῶν ἰωυτοῦ ἔργον τι ἀποδεικνύμενον ἐν τῇ ναυμαχίῃ, κατήμενος ὑπὸ τῷ οὐρεὶ τῷ ἀντίον Σαλαμῖνος, τὸ καλεῖται Αἰγάλεως, ἀνεπυθάνετο τὸν ποιή-
 25 σαντα· καὶ οἱ γραμματισταὶ ἀνέγραφον πατρόθεν τὸν τριήραρχον καὶ τὴν πόλιν.) πρὸς δὲ ἔτι καὶ προσελάβετο φίλος ἔων Ἀριαρά-
 μνης, ἀνὴρ Πέρσης παρεὼν, τούτου τοῦ Φοινικῆτος πάθους. οἱ μὲν δὴ πρὸς τοὺς Φοίνικας ἐτράποντο.

91. Τῶν δὲ βαρβάρων ἐς φυγὴν τραπομένων καὶ ἐκπλέοντων
 30 πρὸς τὸ Φύληρον, Αἰγινῆται ὑποστάντες ἐν τῷ πορθμῷ ἔργα ἀπεδέξαντο λόγου ἄξια. οἱ μὲν γὰρ Ἀθηναῖοι ἐν τῷ θορύβῳ ἐκεραῖζον τὰς τε ἀντισταμένας καὶ τὰς φευγούσας τῶν νηῶν, οἱ δὲ Αἰγινῆται τὰς ἐκπλούσας· ὅπως δὲ τινες τοὺς Ἀθηναίους δια-
 φύγειεν, φερόμενοι ἐσέπιπτον ἐς τοὺς Αἰγινήτας.

92. Ἐνθαῦτα συνεκύρειον νῆες ἣ τε Θεμιστοκλῆος διώκουσα
 35 νῆα, καὶ ἡ Πολυκρίτου τοῦ Κριοῦ, ἀνδρὸς Αἰγινήτεω, νηὶ ἐμβα-

λοῦσα Σιδωνίῃ, ἥπερ εἴλε τὴν προφυλάσσουσαν ἐπὶ Σκιάθῳ τὴν Αἰγιναίην, ἐπ' ἧς ἔπλεε Πυθίης ὁ Ἰαχενόου, τὸν οἱ Πέρσαι κατα-
κοπέντα ἀρετῆς εἵνεκα εἶχον ἐν τῇ τῇ ἐκπαγλεόμενοι. τὸν δὲ
περιάγουσα ἅμα τοῖσι Πέρσῃσι ἦλω ρηῦς ἡ Σιδωνίη, ὥστε Πυθίην
οὕτω σωθῆναι ἐς Αἶγιαν. ὥς δὲ εἰσείδε τὴν ρῆα τὴν Ἀττικὴν ὁ
Πολύκριτος, ἔγνω τὸ ἀμηΐον ἰδὼν τῆς στρατηγίδος· καὶ βώσας
τὸν Θεμιστοκλῆα ἐπεκερτόμησε, ἐς τῶν Αἰγινήτων τὸν μηδισμὸν
ὄνειδιζων. ταῦτα μὲν νυν νῆϊ ἐμβαλὼν ὁ Πολύκριτος ἀπέρριψε ἐς
Θεμιστοκλῆα. Οἱ δὲ βάρβαροι, τῶν αἱ νῆες περιεγέροντο, φεύ-
γοντες ἀπίκοντο ἐς Φάληρον ὑπὸ τὸν πεζὸν στρατόν. 10

93. Ἐν δὲ τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ ἤκουσαν Ἑλλήνων ἄριστα Αἰ-
γινήται· ἐπὶ δὲ Ἀθηναῖοι· ἀνδρῶν δὲ Πολύκριτός τε ὁ Αἰγινήτης,
καὶ Ἀθηναῖοι, Εὐμένης τε ὁ Ἀναγυράσιος καὶ Ἀμεινίης Παλλή-
νεύς· ὃς καὶ Ἀρτεμισίην ἔπειδιώξε. εἰ μὲν νυν ἔμαθε ὅτι ἐν
ταύτῃ πλώει ἡ Ἀρτεμισίη, οὐκ ἂν ἐπαύσατο πρότερον ἢ εἰλέ μιν, 15
ἢ καὶ αὐτὸς ἦλω. τοῖσι γὰρ Ἀθηναίων τριηράρχοισι παρακεκέ-
λευστο· πρὸς δὲ, καὶ ἄεθλον ἔκειτο μύριαι δραχμαί, ὃς ἂν μιν ζώην
ἔλῃ. δεινὸν γὰρ τι ἐποιεῦντο γυναῖκα ἐπὶ τὰς Ἀθήνας στρατεύ-
σθαι. αὕτη μὲν δὴ, ὥς πρότερον εἴρηται, διέφυγε· ἔσαν δὲ καὶ
οἱ ἄλλοι, τῶν αἱ νῆες περιεγεγόνεσαν, ἐν τῷ Φαλήρῳ. 20

94. Ἀδείμαντον δὲ τὸν Κορίνθιον στρατηγὸν λέγουσι Ἀθη-
ναῖοι, αὐτίκα νατ' ἀρχὰς οἷς συνέμισγον αἱ νῆες, ἐκπλαγέντα τε
καὶ ὑπερδείσαντα, τὰ ἱστία αἰεράμενον, οἴχεσθαι φεύγοντα· ἰδόν-
τας δὲ τοὺς Κορινθίους τὴν στρατηγίδα φεύγουσαν ὡσαύτως
οἴχεσθαι. ὥς δὲ ἄρα φεύγοντας γίνεσθαι τῆς Σαλαμινίης κατὰ 25
τὸ ἱρὸν Ἀθηναίης Σκιράδος, περιπίπτειν σφι κέλητα θείῃ πομπῇ·
τὸν οὔτε πέμψαντα φανῆναι οὐδένα, οὔτε τι τῶν ἀπὸ τῆς στρατιῆς
εἰδούσι προσφέρεσθαι τοῖσι Κορινθίοισι. τῇδε δὲ συμβάλλονται
εἶναι θεῖον τὸ προῆγμα· ὥς γὰρ ἀγχοῦ γενέσθαι τῶν νηῶν τοὺς
ἀπὸ τοῦ κέλῃτος, λέγειν τὰδε· “ Ἀδείμαντε, σὺ μὲν ἀποστρέψας 30
τὰς ναῦς ἐς φυγὴν ὠρμησαι, καταπροδοὺς τοὺς Ἕλληνας· οἱ δὲ
καὶ δὴ νικῶσι, ὅσον αὐτοὶ ἡρώντο ἐπικρατῆσαι τῶν ἐχθρῶν.”
ταῦτα λεγόντων, ἀπιστίειν γὰρ τὸν Ἀδείμαντον, αὐτὶς τὰδε λέγειν,
ὥς “ αὐτοὶ οἷοί τε εἶεν ἀγόμενοι ὄμηροι ἀποθνήσκειν, ἢ μὴ
νικῶντες φαίνωνται οἱ Ἕλληνες.” οὕτω δὲ ἀποστρέψαντα τὴν 35
νῆα αὐτόν τε καὶ τοὺς ἄλλους ἐπ' ἐξεργασμένοισι ἐλθεῖν ἐς τὸ

στρατόπεδον. Τούτους μὲν τοιαύτη φάτις ἔχει ὑπὸ Ἀθηναίων. οὐ μέντοι αὐτοὶ γε Κορίνθιοι ὁμολογίουσι, ἀλλ' ἐν πρώτοις σφέας αὐτοὺς τῆς ναυμαχίας νομίζουσι γενεῦσθαι· μαρτυρεῖ δὲ σφι καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλάς.

- 5 95. Ἀριστείδης δὲ ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, τοῦ καὶ ὀλίγω τι πρότερον τουτέων ἐπεμνήσθην ὡς ἀνδρὸς ἀρίστου, οὗτος ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ τῷ περὶ Σαλαμῖνα γενομένῳ τάδε ἐποίησεν. παραλαβὼν πολλοὺς τῶν ὀπλιτῶν, οἱ παρατετάχατο παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Σαλαμίνης χώρας, γένος ἰόντες Ἀθηναῖοι, ἐς τὴν
10 ψυττάλειαν νῆσον ἀπέβηκε ἄγων, οἱ τοὺς Πέρσας τοὺς ἐν τῇ νηοῖδι ταύτῃ κατεφόνευσαν πάντας.

96. Ὡς δὲ ἡ ναυμαχία διετέλετο, κατειρύσαντες ἐς τὴν Σαλαμῖνα οἱ Ἕλληνες τῶν ναυηγίων ὅσα ταύτῃ ἐτύγχανε εἶναι ἰόντα, ἐπιτοῖμοι ἔσαν ἐς ἄλλην ναυμαχίαν, ἐλπίζοντες τῇσι περιουήσασιν
15 νηυσὶ εἶναι χρήσεσθαι βασιλῆα. τῶν δὲ ναυηγίων πολλὰ ὑπολαβὼν ἄνεμος ῥέφνυρος ἔφερε τῆς Ἀττικῆς ἐπὶ τὴν ἡῖονα τὴν καλεομένην Κωλιάδα· ὥστε ἀποπλῆσαι τὸν χρησμὸν, τὸν τε ἄλλον πάντα τὸν περὶ τῆς ναυμαχίας ταύτης εἰρημένον Βάκιδι καὶ Μουσαιῶ, καὶ δὴ καὶ κατὰ τὰ ναυήγια τὰ ταύτῃ ἐξενειχθέντα τὸ εἰρημένον πολ-
20 λοῖσι εἶται πρότερον τουτέων ἐν χρησμῷ Λυσιστράτῳ Ἀθηναίῳ, ἀνδρὶ χρησμολόγῳ, τὸ ἐλελήθει πάντας τοὺς Ἕλληνας·

Κωλιάδες δὲ γυναικες ἐρετμοῖσι φρέζονσι.

τοῦτο δὲ ἔμελλε ἀπελάσαντος βασιλῆος ἔσεσθαι.

97. Ξέρξης δὲ ὡς ἔμαθε τὸ γεγονὸς πάθος, δείσας μή τις τῶν
25 Ἰώνων ὑποθῇται τοῖσι Ἕλλησι, ἢ αὐτοὶ νοήσωσι, πλώειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον λύσαντες τὰς γεφύρας, καὶ ἀπολαμφθεὶς ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἀπολέσθαι κινδυνεύσει, δρησμὸν ἐβούλετο. Θείων δὲ μή ἐπίδηλος εἶναι μήτε τοῖσι Ἕλλησι μήτε τοῖσι ἰωνοῦ, ἐς τὴν Σαλαμῖνα χῶμα ἐπειράτο διαχρῶν· γαυλοὺς τε Φοινικητοὺς συνείδε,
30 ἵνα ἀντὶ τε σχεδίδης ἔωσι καὶ τείχεος· ἀρτέετό τε ἐς πόλεμον, ὡς ναυμαχίαν ἄλλην ποιησόμενος. ὀφείοντες δὲ μιν πάντες οἱ ἄλλοι ταῦτα πρήσσοντα εὖ ἐπιστάτο ὡς ἐκ παντὸς νόου παρεσκευάσται μένων πολέμησιν· Μαρδόνιον δ' οὐδὲν τουτέων ἐλάνθανε, ὡς μάλιστα ἔμπειρον ἰόντα τῆς ἐκείνου διανοίης. ταῦτά τε ἅμα
35 Ξέρξης ἐποίησε, καὶ ἐπεμπε ἐς Πέρσας ἀγγελέοντα τὴν παρεοῦσάν σφι συμφορὴν.

98. Τουτέων δὲ τῶν ἀγγέλων ἔστι οὐδὲν ὃ τι θᾶσσον παραγίνεται θνητὸν ἑόν· οὕτω τοῖσι Πέρσῃσι ἐξεύρηται τοῦτο. λέγουσι γὰρ, ὡς ὕσων ἂν ἢ ἡμερέων ἢ πάσα ὁδός, τοσοῦτοι ἔπποι τε καὶ ἄνδρες διεσιτᾷσι, κατὰ ἡμερησίην ὁδὸν ἐκάστην ἔππος τε καὶ ἄνθρωπος τειταγμένος· τοὺς οὐτε νιφετὸς, οὐκ ὄμβρος, οὐ καῦμα, οὐ νύξ 5 ἐέργει μὴ οὐ κατανύσαι τὸν προκείμενον ἐνωτῇ δρόμον τὴν ταχίστην. ὁ μὲν δὴ πρῶτος δραμῶν παραδιδοῖ τὰ ἐντεταλμένα τῷ δευτέρῳ, ὁ δὲ δευτέρος τῷ τρίτῳ· τὸ δὲ ἐνθεῦτεν ἤδη κατὰ ἄλλον διεξέρχεται παραδιδόμενα, κατὰ περ Ἑλλήσι ἢ λαμπαδηφορίῃ τὴν τῷ Ἰσφαλιστῇ ἐπιτελείουσι. Τοῦτο τὸ δράμημα τῶν ἵππων καλέ- 10 ουσι Πέρσαι ἀγγραήιον.

99. ἼΙ μὲν δὴ πρώτη ἐς Σοῦσα ἀγγελίῃ ἀπικομένη, ὡς ἔχοι Ἀθήνας Ξέρξης, ἔτερψε οὕτω δὴ τι Περσέων τοὺς ὑπολιφθέντας, ὡς τὰς τε ὁδοὺς μυρσίῃ πάσας ἐστόρεσαν, καὶ ἐθυμίων θυμή- 15 σφι ἀγγελίῃ ἐπεξελθοῦσα συνέχευε οὕτω, ὥστε τοὺς κιθῶνας κατεφθήξαντο πάντες, βοῇ τε καὶ οἰμωγῇ ἐχρίωντο ἀπλήτη, Μαρδόνιοχ ἐν αἰτίῃ τιθέντες. οὐκ οὕτω δὲ περὶ τῶν νηῶν ἀχθόμενοι ταῦτα οἱ Πέρσαι ἐποίησαν, ὡς περὶ αὐτῷ Ξέρξῃ δειμαίνοντες. καὶ περὶ Πέρσας μὲν ἦν ταῦτα τὸν πάντα μεταξὺ χρόιον γεγόμενον, μέχρι 20 οὗ Ξέρξης αὐτὸς σφας ἀπικόμενος ἔπαυσε.

100. Μαρδόνιος δὲ, ὁρίων μὲν Ξέρξῃ συμφορὴν μεγάλην ἐκ τῆς ναυμαχίας ποιούμενον, ὑποπιεύων δὲ αὐτὸν δρασμὸν βουλευεῖν ἐκ τῶν Ἀθηναίων, φροντίσας πρὸς ἑωυτὸν ὡς δώσει δίκην ἀναγνώ- 25 σας βασιλῆα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ οἱ κρείσσον εἶη ἄνακινδυνεύσαι ἢ κατεργάσασθαι τὴν Ἑλλάδα ἢ αὐτὸν καλῶς τελευτῆσαι τὸν βίον, ὑπὲρ μεγάλων αἰωρηθέντα· πλέον μέντοι ἔφερέ οἱ ἢ γιῶμη κατεργάσασθαι τὴν Ἑλλάδα· λογισάμενος ὦν ταῦτα, προσέφερε τὸν λόγον τότε· “ Δεσποτα, μήτε λυπέο, μήτε 30 συμφορὴν μηδεμίαν μεγάλην ποιῶ τοῦδε τοῦ γεγονότος εἵνεκα περήματος. οὐ γὰρ ξύλων ἀχὼν ὁ τὸ πᾶν φέρων ἐστὶ ἡμῖν, ἀλλ’ ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων. σοὶ δὲ οὐτε τις τουτέων τῶν τὸ πᾶν σφι ἤδη δοκίοντων κατεργάσθαι ἀποβὰς ἀπὸ τῶν νηῶν πειρήσεται ἀντιωθῆναι, οὐτ’ ἐκ τῆς ἡπείρου τῆσδε· οἱ τε ἡμῖν ἡντιώθησαν, ἔδοσαν δίκας. Εἰ μὲν νυν δοκέει, αὐτίκα πειροόμεθα τῆς Πελο- 35 πονήσου· εἰ δὲ καὶ δοκέει ἐπισχεῖν, παρέχει ποιεῖν ταῦτα. μὴ

δὲ δυσθύμει· οὐ γάρ ἐστι Ἑλλήσι οὐδεμία ἔκδυσις, μὴ οὐ, δόντας λόγον τῶν ἐποίησαν νῦν τε καὶ πρότερον, εἶναι σοὺς δούλους. μάλιστα μὲν νῦν ταῦτα ποιεῖν. Εἰ δ' ἄρα τοι βεβούλευται αὐτὸν ἀπελαύνοντα ἀπάγειν τὴν στρατιήν, ἄλλην ἔχω καὶ ἐκ τῶνδε βου-
 5 λήν. σὺ Πέρσας, βασιλεῦ, μὴ ποιήσῃς καταγελάστους γενέσθαι Ἑλλήσι. - οὐδὲν γὰρ ἐν Πέρσῃσι τεοῖσι διδῆλγται τῶν πρηγμάτων, οὐδὲ ἐρεῖς ὅκου ἐγενόμεθα ἄνδρες κακοί. εἰ δὲ Φοίνικες τε καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Κύπριοι τε καὶ Κίλικες κακοὶ ἐγίνοντο, οὐδὲν πρὸς Πέρσας τοῦτο προσήκει τὸ πάθος. Ἴδθι ὦν, ἐπειδὴ οὐ Πέρσαι
 10 τοι αἰτιοὶ εἰσι, ἐμοὶ πείθεο. εἴ τοι δέδοκται μὴ παραμένειν, σὺ μὲν ἐς ἥθεα τὰ σεωυτοῦ ἀπέλανε, τῆς στρατιῆς ἀπώγων τὸ πολλόν. ἐμὲ δὲ σοι χρὴ τὴν Ἑλλάδα παρασχεῖν δεδουλωμένην, τριήκοντα μυριάδας τοῦ στρατοῦ ἀπολεξάμενον.”

101. Ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης ὡς ἐκ κακῶν ἐχάρη τε καὶ ἤσθη· πρὸς Μαρδόνιον τε βουλευσάμενος ἔφη ἀποκρινέσθαι, ὁκότερον ποιήσει τουτέων. ὡς δὲ ἐβουλευέτο ἅμα Περσέων τοῖσι ἐπικλή-
 15 τοισι, ἔδοξέ οἱ καὶ Ἀρτεμισίην ἐς συμβουλίην μεταπέμψασθαι, ὅτι πρότερον ἐφαίνετο μούνη τοέουσα τὰ ποιητέα ἦν. ὡς δὲ ἀπῆκετο ἡ Ἀρτεμισίη, μεταστυγόμενος τοὺς ἄλλους, τοὺς τε συμβούλους Περσέων καὶ τοὺς δορυφόρους, ἔλεξε Ξέρξης τάδε· “Κελεύει με Μαρδόνιος μένοντα αὐτοῦ πειρᾶσθαι τῆς Πελοποννήσου, λέγων ὥς μοι Πέρσαι τε καὶ ὁ περὶ στρατὸς οὐδενὸς μεταίτιος πάθεός
 20 εἰσι, ἀλλὰ βουλομένοισι σφι γένοιτ' ἂν ἀπόδεξις. ἐμὲ ὦν ἡ ταῦτα κελεύει ποιεῖν, ἡ αὐτὸς ἐθέλει τριήκοντα μυριάδας ἀπολεξάμενος τοῦ στρατοῦ παρασχεῖν μοι τὴν Ἑλλάδα δεδουλωμένην· αὐτὸν δὲ με κελεύει ἀπελαύνειν σὺν τῷ λοιπῷ στρατῷ ἐς ἥθεα τὰ ἐμά. Σὺ ὦν ἐμοὶ, καὶ γὰρ περὶ τῆς ναυμαχίης εὖ συνεβούλευσας τῆς γενομένης, οὐκ ἔωσα ποιέεσθαι, νῦν τε συμβούλευσον, ὁκότερα ποίωιν ἐπιτίχῳ εὖ βουλευσάμενος.” Ὁ μὲν ταῦτα συνεβουλευέτο.

30 102. Ἢ δὲ λέγει τάδε· “Βασιλεῦ, χαλεπὸν μὲν ἐστι συμβουλευομένῳ τυχεῖν τὰ ὕριστα εἴπασαν. ἐπὶ μέντοι τοῖσι κατήκουσι πρηγμάσι δοκεῖ μοι αὐτὸν μὲν σὲ ἀπελαύνειν ὅπισω· Μαρδόνιον δὲ, εἰ ἐθέλει τε καὶ ὑποδέκεται ταῦτα ποιήσιν, αὐτοῦ καταλιπεῖν σὺν τοῖσι ἐθέλει. τοῦτο μὲν γὰρ, ἣν καταστρέφεται τὰ φησι
 35 ἐθέλειν, καὶ οἱ προχωρήσῃ τὰ νοέων λέγει, σὸν τὸ ἔργον, ὃ δέσποτα, γίνεται· οἱ γὰρ σοὶ δοῦλοι κατεργάσαντο. τοῦτο δὲ, ἣν τὰ

ἐναντία τῆς Μαρδονίου γνώμης γίνηται, οὐδεμία συμφορὴ μεγάλη ἔσται, σίε τε περιόντος, καὶ ἐκείνων τῶν πρηγμάτων περὶ οἶκον τὸν σόν. ἦν γὰρ σύ τε περιῆς, καὶ οἶκος ὁ σός, πολλοὺς πολλὰκις ἀγῶνας δραμεῖνται περὶ σφείων αὐτέων οἱ Ἕλληνες. Μαρδονίου δέ, ἦν τι πάθῃ, λόγος οὐδεὶς γίνεται· οὐδὲ τι νικῶντες οἱ Ἕλληνες νικῶσι, δοῦλον σὸν ἀπολείσαντες. σὺ δέ, τῶν εἵνεκα τὸν στόλον ἐποιήσω, πυρώσας τὰς Ἀθήνας ἀπειλᾷς."

103. Ἡδῶ τε δὴ τῇ συμβουλῇ Ξέρξης· λέγουσα γὰρ ἐπετύγχανε τὰ περ αὐτὸς ἐνόει. οὐδὲ γὰρ, εἰ πάντες καὶ πᾶσαι συνβούλευον αὐτῷ μένειν, ἔμεναι αὖν, δοκίειν ἐμοί· οὕτω καταβρόδῃκει. 10 ἐπαινίσας δὲ τὴν Ἀρτεμισίην, ταύτην μὲν ἀποστέλλει ἄγουσαν αὐτοῦ τοὺς παῖδας ἐς Ἑφεσον· νόθοι γὰρ τινες παῖδές οἱ συνέσποντο.

104. Συνέπεμπε δὲ τοῖσι παισὶ φύλακον Ἑρμότιμον, γένος μὲν ἰόντα Πηδασία, φερόμενον δὲ οὐ τὰ δεύτερα τῶν εὐνούχων 15 παρὰ βασιλεῖ. Οἱ δὲ Πηδασίαι οἰκίουνσι ὑπὲρ Ἀλικαρνησοῦ. ἐν δὲ τοῖσι Πηδάσοισι τουτέοισι τοιόνδε φέρεται πρῆγμα γίνεσθαι. ἐπεὶν τοῖσι ἀμφικτίοσι πᾶσι τοῖσι ἀμφὶ ταύτης οἰκίουνσι τῆς πόλιος μέλλῃ τι ἐντὸς χρόνου ἔσεσθαι χαλεπὸν, τότε ἡ ἱρεὴ αὐτόθι τῆς Ἀθηναίης φύει πῶγοντα μέγαν. τοῦτο δὲ σφι δις 20 ἦδη ἐγένετο.

105. Ἐκ τουτέων δὴ τῶν Πηδασίων ὁ Ἑρμότιμος ἦν· τῷ μεγίστῃ τίσις ἦδη ἀδικηθέντι ἐγένετο πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. αἰόντα γὰρ αὐτὸν ὑπὸ πολεμίων καὶ πωλεόμενον ἀνέεται Πανιώνιος, ἀνὴρ Χίος, ὃς τὴν ζόην κατεστήσατο ἀπ' ἔργων ἀρροσιωτάτων. 25 ὅπως γὰρ κτήσαίτο παῖδας εἰδεὸς ἐπαμμένους, ἐκτάμνων, ἀγινέων ἐπώλει ἐς Σάρδεις τε καὶ Ἑφεσον χρημάτων μεγάλων. παρὰ γὰρ τοῖσι βαρβάροισι τιμιώτεροί εἰσι οἱ εὐνούχοι πίστιος εἵνεκα τῆς πάσης τῶν ἐνορχίων. ἄλλους τε δὴ ὁ Πανιώνιος ἔξισταμε πολλοὺς, αἵτε ποιούμενος ἐκ τουτέων τὴν ζόην, καὶ δὴ καὶ τοῦτον. καὶ, οὐ 30 γὰρ τὰ πάντα ἐδυστύχε ὁ Ἑρμότιμος, ἀπικνέεται ἐκ τῶν Σαρδίων παρὰ βασιλῆα μετ' ἄλλων δώρων· χρόνον δὲ προϊόντος, πάντων τῶν εὐνούχων ἐτιμήθη μάλιστα παρὰ Ξέρξη.

106. Ὡς δὲ τὸ στράτευμα τὸ Περσικὸν ὄρμα ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, ἔων ἐν Σάρδεσι, ἐνθαῦτα καταβὰς κατὰ δὴ τι πρῶγμα 35 ὁ Ἑρμότιμος ἐς γῆν τὴν Μυσίην, τὴν Χίοι μὲν νέμοιται, Ἀταρ-

νεὺς δὲ καλίσταί, εὐρίσκει τὸν Πανιώνιον ἐνθαῦτα. ἐπιγνούς δὲ ἔλεγε πρὸς αὐτὸν πολλοὺς καὶ φίλους λόγους· πρῶτα μὲν οἱ καταλέγων ὅσα αὐτὸς δι' ἐκείνον ἔχοι ἀγαθὰ· δεύτερα δὲ οἱ ὑπισχνεύμενος ἀντὶ τουτέων ὅσα μιν ἀγαθὰ ποιήσῃ, ἢ κομισά-
 5 μενος τοὺς οἰκέτας οἰκίῃ ἐκείνῃ· ὥστε ὑποδεξάμενον ἄσμενον τοὺς λόγους τὸν Πανιώνιον κομίσαι τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα. ὡς δὲ ἄρα πανοικίῃ μιν περιέλαβε, ἔλεγε ὁ Ἑρμότιμος τάδε· “ Ὡς πάντων ἀνδρῶν ἤδη μάλιστα ἀπ' ἔργων ἀνοσιωτάτων τὸν βίον κτησάμενε, τί σέ ἐγὼ κακὸν ἢ αὐτὸς ἢ τῶν ἐμῶν τις ἐργάσατο, ἢ
 10 σέ, ἢ τῶν σῶν τινα, ὅτι με ἀντ' ἀνδρὸς ἐποίησας τὸ μηδὲν εἶναι; ἐδόκεές τε θεοὺς λήσῃν οἷα ἐμῆχανῶ τότε· οἱ σε ποιήσαντα ἀνόσια νόμῳ δικαίῳ χρεώμενοι, ὑπήγαγον ἐς χέρας τὰς ἐμὰς, ὥστε σε μὴ μέμψασθαι τὴν ἀπ' ἐμῆς τοι ἐσομένην δίκην.” Ὡς δὲ οἱ ταῦτα ὠνειδίσει, ἀχθέντων τῶν παίδων ἐς ᾧψιν, ἡγαυκάζετο ὁ
 15 Πανιώνιος τῶν ἑωυτοῦ παίδων, τισσέρων ἐόντων, τὰ αἰδοῖα ἀποτάμνειν· ἀναγκαζόμενος δὲ ἐποίησε ταῦτα· αὐτοῦ τε, ὡς ταῦτα ἐργάσατο, οἱ παῖδες ἀναγκαζόμενοι ἀπέταμνον. Πανιώνιον μὲν νυν οὕτω περιῆλθε ἢ τε τίσις καὶ ὁ Ἑρμότιμος.

107. Ξέρξης δὲ, ὡς τοὺς παῖδας Ἀρτεμισίῃ ἐπέτρεψε ἀπάγειν
 20 ἐς Ἑφεσον, καλίσας Μαρδόνιον, ἐκελεύε μιν τῆς στρατιῆς διαλέγειν τοὺς βούλεται, καὶ ποιεῖν τοῖσι λόγοισι τὰ ἔργα πειρώμενον ὁμοῖα. Ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην ἐς τοσοῦτο ἐγένετο. τῆς δὲ νυκτὸς, κελεύσαντος βασιλῆος, τὰς νῆας οἱ στρατηγοὶ ἐκ τοῦ Φαλήρου ἀπῆγον ὀπίσω ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, ὡς τάχως εἶχε ἕκαστος,
 25 διαφυλαζούσας τὰς σχεδίας πορευθῆναι βασιλεῖ. ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ ἔσαν Ζωστῆρος πλώοντες οἱ βύρβυροι, ἔνατινόνουσι γὰρ ἄκραι λεπταὶ τῆς ἡλείρου, ταύτας ἰδοῦν τε νῆας εἶναι, καὶ ἔφηνον ἐπὶ πολλόν. χρόνῳ δὲ μαθόντες ὅτι οὐ νῆες εἰεν, ἀλλ' ἄκραι, συλλε-
 χθέντες ἐκομίζοντο.

30 108. Ὡς δὲ ἡμέρῃ ἐγένετο, ὄρεόντες οἱ Ἕλληνες κατὰ χώραν μένοντα τὸν στρατὸν τὸν πεζόν, ἡλπιζον καὶ τὰς νῆας εἶναι περὶ Φάληρον· ἐδόκεόν τε ναυμαχῆσιν σφέας, παραρτίοντό τε ὡς ἀλεξήσόμενοι. Ἐπεὶ δὲ ἐπύθοντο τὰς νῆας οἰχωκυίας, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἐδόκεε ἐπιδιώκειν. τὸν μὲν νυν ναυτικὸν τὸν Ξέρξῃ
 35 στρατὸν οὐκ ἐπείδον διώξαντες μέχρι Ἀνδρου. ἐς δὲ τὴν Ἀνδρον ἀπικόμενοι, ἐβουλεύοντο. Θεμιστοκλῆς μὲν νυν γνώμην ἀπε-

δείκνυτο “διὰ νήσων τραπομένους, καὶ ἐπιδιώξαντας τὰς νῆας, πλώειν ἰθὺς ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον λύσοντας τὰς γεφύρας.” Εὐρυβιάδης δὲ τὴν ἐναντίην ταύτη γνώμην ἐτίθειτο λέγων· ὥς “εἰ λύσουσι τὰς σχεδίας, τοῦτ’ ἂν μέγιστον πάντων σφεῖς κακὸν τὴν Ἑλλάδα ἐργάσαιντο. εἰ γὰρ ἀναγκασθεῖη ἀπολαμφθεῖς ὁ Πέρσης μένειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, πειρώτο ἂν ἡσυχίην μὴ ἄγειν· ὥς ἄγοντι μὲν οἱ ἡσυχίην οὔτε τι προχωρεῖν οἶόν τι ἔσται τῶν πρηγμάτων, οὔτε τις κομιδὴ τὸ ὀπίσω φανήσεται, λιμῶ τὲ οἱ ἢ στρατιῇ διαφθαρείται. ἐπιχειροῦντι δὲ αὐτῷ καὶ ἔργου ἐχομένῳ πάντα τὰ κατὰ τὴν Εὐρώπην οἶά τι ἔσται προσχωρησάαι κατὰ πόλιός τε καὶ κατὰ ἔθνηα, ἥτοι ἀλισκομένων γε, ἢ πρὸ τούτου ὁμολογόντων· τροφήν τε ἔξιν σφέας τὸν ἐπέτειον αἰεὶ τῶν Ἑλλήνων καρπὸν. ἀλλὰ δοκεῖν γὰρ νικηθέντα τῇ ναυμαχίῃ οὐ μενείναι ἐν τῇ Εὐρώπῃ τὸν Πέρσεα, ἐατέον ὧν εἶναι φεύγειν ἐς ὃ ἔλθοι φεύγων ἐς τὴν ἰωυτοῦ. τὸ ἐνθεῦτεν δὲ περὶ τῆς ἐκείνου ποιέεσθαι ἥδη τὸν ἄγωνα ἐκέλευε. Ταύτης δὲ εἰχοντο τῆς γνώμης καὶ Πελοποννησίων τῶν ἄλλων οἱ στρατηγοί.

109. Ὡς δὲ ἔμαθε ὅτι οὐ πείσει τοὺς γε πολλοὺς πλώειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ὁ Θεμιστοκλῆς, μεταβαλὼν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους (οὗτοι γὰρ μάλιστα ἐκπεφευγότες περιημέκτεον, ὀρμέατό τε ἐς τὸν Ἑλλήσποντον πλώειν καὶ ἐπὶ σφέων αὐτέων βαλλόμενοι, εἰ ἄλλοι μὴ βουλοίτο) ἔλεγε σφι τάδε· “Καὶ αὐτὸς ἤδη πολλοῖσι παρεγενόμην, καὶ πολλῶ πλέω ἀκήκοα τοιάδε γενέσθαι· ἄνδρας ἐς ἀναγκαίην ἀπειληθέντας, νενικημένους ἀναμάχεσθαι τε καὶ ἀναλαμβάνειν τὴν προτέρην κακότητα. ἡμεῖς δὲ, εὖρημα γὰρ εὗρήκαμεν ἡμέας· τε αὐτοὺς καὶ τὴν Ἑλλάδα, νέφος τοσοῦτο ἀνθρώπων ἀνωσάμενοι, μὴ διώκωμεν ἄνδρας φεύγοντας. τάδε γὰρ οὐκ ἡμεῖς κατεργασάμεθα, ἀλλὰ θεοὶ τε καὶ ἥρωες, οἱ ἐφθόνησαν ἄνδρα ἓνα τῆς τε Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης βασιλεῦσαι, ἔοντα ἀνόςιον τε καὶ ἀτάσθαλον· ὃς τὰ τε ἱρὰ καὶ τὰ ἴδια ἐν ὁμοίῳ ἐποίετο, ἐμπιπράς τε καὶ καταβάλλων τῶν θεῶν τὰ ἀγάλματα· ὃς καὶ τὴν Θάλασσαν ἀπεμαστίγωσε, πέδας τε κατήκε. ἀλλ’, εὖ γὰρ ἔχει ἐς τὸ παρὲν ἡμῖν, νῦν μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι καταμείναντες, ἡμέων τε αὐτέων ἐπιμεληθῆναι καὶ τῶν οἰκετῶν· καὶ τις οἰκίην τε ἀναπλασάσθω, καὶ σπόρου ἀνακῶς ἔχτω, παντελῶς ἀπελάσας τὸν βάρβαρον· ἅμα δὲ τῷ ἔαρι καταπλέωμεν ἐπὶ Ἑλλησπόντου

καὶ Ἰωνίης." Ταῦτα ἔλεγε, ἀποθήκην μέλλων ποιήσεσθαι ἐς τὸν Πέρσέα, ἵνα, ἣν ἄρα τί μιν καταλαμβάνῃ πρὸς Ἀθηναίων πάθος, ἔχῃ ἀποστροφὴν· τὰ περ ὧν καὶ ἐγένετο.

110. Θεμιστοκλῆς μὲν ταῦτα λέγων διέβαλλε· Ἀθηναῖοι δὲ ἐπέειθοντο. ἐπειδὴ γάρ, καὶ πρότερον δεδογμένος εἶναι σοφός, ἐφάνη ἑὼν ἀληθῶς σοφός τε καὶ εὖβουλος, πάντως ἐτοιμοὶ ἔσαν λέγοντι πείθεσθαι. Ὡς δὲ οὗτοι οἱ ἀνεγνωσμένοι ἔσαν, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ὁ Θεμιστοκλῆς ἄνδρας ἀπέπεμπε ἔχοντας πλοῖον, τοῖσι ἐπιδεῖξε σιγῇ, ἐς πᾶσαν βύσανον ἀπικνεομένοισι, τὰ αὐτὸς 10 ἐνετείλατο βασιλεῖ φράσαι· τῶν καὶ Σίκιννος ὁ οἰκείτης αὐτῆς ἐγένετο. οἱ ἐπεὶ τε ἀπίκοντο πρὸς τὴν Ἀττικὴν, οἱ μὲν κατέμενον ἐπὶ τῷ πλοίῳ, Σίκιννος δὲ ἀναβὰς παρὰ Ξέρξεα ἔλεγε τάδε·
 "Ἐπεμψέ με Θεμιστοκλῆς ὁ Νεοκλῆος, στρατηγὸς μὲν Ἀθηναίων, ἀνὴρ δὲ τῶν συμμάχων πάντων ἄριστος καὶ σοφώτατος, 15 φράσσοντά τοι, ὅτι Θεμιστοκλῆς ὁ Ἀθηναῖος, σοὶ βουλόμενος ὑπουργεῖν, ἔρχε τοὺς Ἕλληνας τὰς νῆας βουλομένους διώκειν, καὶ τὰς ἐν Ἑλλησπόντῳ γεφύρας λυεῖν. καὶ νῦν κατ' ἡσυχίην πολλὴν κομίζεο." Οἱ μὲν ταῦτα σημήναντες ἀπέπλων ὁπίσω.

111. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπεὶ τέ σφι ἀπέδουξε μήτ' ἐπιδιώκειν ἔτι 20 προσωχίρω τῶν βαρβάρων τὰς νῆας, μήτε ἐπιπλώειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον λύσοντας τὸν πόρον, τὴν Ἄνδρον περικατέατο, ἐξελεῖν ἐθέλοντες. πρῶτοι γὰρ Ἄνδριοι νησιωτῶν αἰτηθέντες πρὸς Θεμιστοκλέος χρήματα οὐκ ἔδωσαν· ἀλλὰ προῖσχομένου Θεμιστοκλέος λόγον τόνδε, ὥς "ἤκοιεν Ἀθηναῖοι περὶ ἑωυτοὺς ἔχοντες 25 δύο θεοὺς μεγάλους, Πειθῶ τε καὶ Ἀναγκαίῃν, οὕτω τέ σφι κάρτα δοτεῖα εἶναι χρήματα·" ὑπεκρίναντο πρὸς ταῦτα, λέγοντες ὥς
 "κατὰ λόγον ἔσαν ἄρα αἱ Ἀθῆναι μεγάλαι τε καὶ εὐδαίμονες, καὶ θεῶν χρηστῶν ἤκοιεν εὖ· ἐπεὶ Ἄνδρους γε εἶναι γεωπείνας, ἐς τὰ μέγιστα ἀνῆκοντας, καὶ θεοὺς δύο ἄχρηστους οὐκ ἐκλείπειν σφείων 30 τὴν νῆσον, ἀλλ' αἰεὶ φιλοχωρεῖν, Πειθὴν τε καὶ Ἀμχανίην· καὶ τούτων τῶν θεῶν ἐπηβόλους ἰόντας Ἀνδρίους οὐ δώσειν χρήματα. οὐδὲ κοτε γὰρ τῆς ἑωυτῶν ἀδυναμίας τὴν Ἀθηναίων δύναμιν εἶναι κρείσσων." Οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ὑποκρινάμενοι, καὶ οὐ δόντες τὰ χρήματα, ἐπολιορκέοντο.

36 112. Θεμιστοκλῆς δὲ, οὐ γὰρ ἐπαύετο πλεονεκτῶν, ἐσπέμπων ἐς τὰς ἄλλας νῆσους ἀπειλητῆρους λόγους, αἵτις χρήματα διὰ τῶν

αὐτίων ἀγγέλων, χρεώμενος τοῖσι καὶ πρὸς Ἀνδρίους ἐχρήσατο· λέγων, ὥς “ εἰ μὴ θάψουσιν τὸ αἰτεόμενον, ἐπάξει τὴν στρατιὴν τῶν Ἑλλήνων, καὶ πολιορκίῳν ἐξαιρήσει.” λέγων ὧν ταῦτα συνέλεγε χρήματα μεγάλα παρὰ Καρυσιῶν τε καὶ Παρίων· οἱ πυρθανόμενοι τὴν τε Ἀνδρον ὥς πολιορκεῖτο διότι ἐμῆδισε, καὶ 5 Θεμιστοκλῆα ὥς εἶη ἐν αἴνῃ μεγίστῃ τῶν στρατηγῶν, δέισαντες ταῦτα, ἐπέμπον χρήματα. Εἰ δὲ δὴ τινες καὶ ἄλλοι ἔδωσαν νησιωτέων, οὐκ ἔχω εἰπαι· δοκέω δὲ τινὰς καὶ ἄλλους δοῦναι, καὶ οὐ τούτους μόνους. καὶ τοὶ Καρυσιῖοι γὰρ οὐδὲν τούτου εἵνεκα τοῦ κακοῦ ὑπερβολὴ ἐγένετο· Πάριοι δὲ Θεμιστοκλῆα χρήμασι 10 ἱλασάμενοι διέφυγον τὸ στράτευμα. Θεμιστοκλῆς μὲν νυν ἐξ Ἀνδρου ὀρμεώμενος χρήματα παρὰ νησιωτέων ἐκτίετο λάθρῃ τῶν ἄλλων στρατηγῶν.

113. Οἱ δ' ἄμφι Ξέρξῃ, ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ναυμαχίην, ἐξέλαυνον ἐς Βοιωτοὺς τὴν αὐτὴν ὁδόν. ἔδωξε γάρ 15 καὶ Μαρδονίῳ, ἅμα μὲν προπέμψαι βασιλῆα, ἅμα δὲ ἀνωρίην εἶναι τοῦ ἔτεος πολεμείην· χειμερίσας τε ἄμεινον εἶναι ἐν Θεσσαλίῃ, καὶ ἔπειτα ἅμα τῷ ἔαρι πειραῖσθαι τῆς Πελοποννήσου. Ὡς δὲ ἀπύκατο ἐς τὴν Θεσσαλίην, ἐνθαῦτα Μαρδόνιος ἐξελέγετο πρώτους μὲν Πέρσας πάντας τοὺς Ἀθανάτους καλεομένους, πλὴν 20 Ἐυάρνεος τοῦ στρατηγοῦ· οὗτος γὰρ οὐκ ἔφη λείψεσθαι βασιλῆος· μετὰ δὲ, τῶν ἄλλων Περσέων τοὺς θωρηκοφόρους, καὶ τὴν ἵππον τὴν χιλὴν· καὶ Μήδους τε καὶ Σάκας, καὶ Βακτριῶν τε καὶ Ἰνδοῦς, καὶ τὸν πεζόν, καὶ τὴν ἵππον. ταῦτα μὲν ἔθνεα ὅλα εἴλετο· ἐκ δὲ τῶν ἄλλων συμμάχων ἐξελέγετο κατ' ὀλίγους, τοῖσι 25 εἶδεά τε ὑπῆρχε διαλέγων, καὶ εἰ τέοισι τι χρηστὸν συνείδειε πεποιημένον. ἐν δὲ, πλεῖστον ἔθνος Πέρσας αἰρέετο ἄνδρας στρεπτοφόρους τε καὶ ψείλοφόρους· ἐπὶ δὲ, Μήδους. οὗτοι δὲ πλεῖστος μὲν οὐκ ἐλάσσονες ἔσαν τῶν Περσέων, ῥώμῃ δὲ ἴσσοι· ὥστε σύμπαντας τριήκοντα μυριάδας γενέσθαι σὺν ἱππεῦσι. 30

114. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐν τῷ Μαρδονίῳ τε τὴν στρατιὴν διεκρίνε, καὶ Ξέρξης ἣν περὶ Θεσσαλίην, χρηστήριον ἐληλύθει ἐκ Δελφῶν Ἀσκειδαιμονίοισι, Ξέρξῃ αἰτέειν δίκας τοῦ Λεωνίδεω φόνου, καὶ τὸ διδόμενον ἐξ ἐκείνου δέκεσθαι. πέμπουσι δὲ κήρυκα τὴν ταχίστην Σπαρτιῇται· ὅς ἐπειδὴ κατέλαβε ἰούσαν ἔτι 35 πᾶσαν τὴν στρατιὴν ἐν Θεσσαλίῃ, ἐλθὼν ἐς ὄψιν τὴν Ξέρξῃ, ἔλεγε

τάδε· “ Ὡ βασιλεῦ Μήδων, Λακιδαιμόνιοί τε σέ, καὶ Ἑρακλεΐ-
 δαι οἱ ἀπὸ Σπάρτης, αἰτέουσι φόνου δίκας, ὅτι σφέων τὸν βασιλῆα
 ἀπέκτεινας, ῥυόμενον τὴν Ἑλλάδα.” Ὁ δὲ γελᾶσας τε καὶ κατα-
 σχὼν πολλὸν χρόνον, ὥς οἱ ἐτύγγανε παρεστῶς Μαρδόνιος, δεικνὺς
 5 ἐς τοῦτον εἶπε· “ Τοιγάρ σφι Μαρδόνιος ὕδὲ δίκας δώσει τοιαύτας
 οἷας ἐκείνοισι πρέπει.” Ὁ μὲν δὴ δεξάμενος τὸ ῥηθὲν ἀπαλ-
 λάσσειτο.

115. Ξέρξης δὲ Μαρδόνιον ἐν Θεσσαλίῃ καταλιπὼν αὐτὸς
 ἐπορεύετο κατὰ τάχος ἐς τὸν Ἑλλήσποντον· καὶ ἀπικνέεται ἐς
 10 τὸν πόρον τῆς διαβάσιος ἐν πέντε καὶ τισσεράκοντα ἡμέρησι, ἀπά-
 γων τῆς στρατιῆς οὐδὲν μέρος, ὥς εἶπαι. ὅκου δὲ πορευόμενοι
 γινοίατο, καὶ κατ’ οὗς τινὰς ἀνθρώπους, τὸν τουτέων καρπὸν
 ἀρπάζοντες ἐσιτέοντο. εἰ δὲ καρπὸν μηδένα εὗροιεν, οἱ δὲ τὴν
 ποίην τὴν ἐκ τῆς γῆς ἀναφυσμένην, καὶ τῶν δειδρῶν τὸν φλοῖον
 15 περιλέποντες, καὶ τὰ φύλλα καταδρέποντες κατήσθιον, ὁμοίως
 τῶν τε ἡμέρων καὶ τῶν ἀγρίων, καὶ ἔλειπον οὐδέν· ταῦτα δ’
 ἐποίεον ὑπὸ λιμοῦ. ἐπιλαβὼν δὲ λοιμός τε τὸν στρατὸν καὶ δυσ-
 εντερίῃ κατ’ ὁδὸν διεφθειρε. τοὺς δὲ καὶ νοσίοοντας αὐτέων
 κατέλιπε, ἐπιτάσσωσι τῇσι πόλισι, ἵνα ἐκάστοις γένοιτο ἐλαύνων,
 20 μελεδαίνειν τε καὶ τρέφειν· ἐν Θεσσαλίῃ τέ τινὰς, καὶ ἐν Σίρῃ τῆς
 Παιονίης, καὶ ἐν Μακεδονίῃ. ἔνθα καὶ τὸ ἱρὸν ἄγμα καταλιπὼν
 τοῦ Διὸς, ὅτε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἤλαυνε, ἀπὼν οὐκ ἀπέλαβε· ἀλλὰ
 δόντες οἱ Παιόνες τοῖσι Θρηῖξι, ἀπαιτέοντος Ξέρξῃ, ἔφασαν νεμο-
 μένας ἀρπαχθῆναι ὑπὸ τῶν ἄνω Θρηῖκων τῶν περὶ τὰς πηγὰς τοῦ
 25 Στρυμόνος οἰκημένων.

116. Ἐνθα καὶ ὁ τῶν Βισαλτέων βασιλεὺς γῆς τε τῆς Κρη-
 στωνικῆς, Θρηῖξ, ἔργον ὑπερφνὲς ἐργάσατο· ὅς οὔτε αὐτὸς ἔφη
 τῷ Ξέρξῃ ἐκὼν εἶναι δουλεύσειν, ἀλλ’ οἶχετο ἄνω ἐς τὸ οὖρος τὴν
 Ῥοδόπην, τοῖσι τε παισὶ ἀπηγόρευε μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν
 30 Ἑλλάδα. οἱ δὲ, ἀλογήσαντες, ἢ ἄλλως σφι θυμὸς ἐγένετο θεή-
 σασθαι τὸν πόλεμον, ἐστρατεύοντο ἅμα τῷ Πέρσῃ. ἐπεὶ δὲ ἀνε-
 χώρησαν ἄσινες πάντες, εἰς ἐόντες, ἐξώρνετο αὐτέων ὁ πατήρ τοὺς
 ὀφθαλμοὺς διὰ τὴν αἰτίην ταύτην. καὶ οὗτοι μὲν τοῦτον τὸν
 μισθὸν ἔλαβον.

35 117. Οἱ δὲ Πέρσαι, ὥς ἐκ τῆς Θρηῖκῆς πορευόμενοι ἀπίκοντο
 ἐπὶ τὸν πόρον, ἐπειγόμενοι τὸν Ἑλλήσποντον τῇσι πηγαῖς διεβησαν

ἐς Ἀβυδον· τὰς γὰρ σχεδίας οὐκ εὔρον ἔτι ἐντεταμένους, ἀλλ' ὑπὸ
χειμῶνος διαλελυμένους. Ἐνθαῦτα δὲ κατεχόμενοι, σιτία τε πλέω
ἢ κατ' ὁδὸν ἐλάγχσανον, οὐδένα τε κόσμον ἐμπιπλάμενοι, καὶ ὕδατα
μεταβάλλοντες, ἀπέθνησκον τοῦ στρατοῦ τοῦ περιεόντος πολλοί.
οἱ δὲ λοιποὶ ἅμα Ξέρξῃ ἀπικνέονται ἐς Σάρδεις.

5

118. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος οὗτος λόγος λεγόμενος, ὡς ἐπειδὴ Ξέρ-
ξης ἀπελαύνων ἐξ Ἀθηνῶν ἀπίκετο ἐπ' Ἠϊόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι,
ἐνθαῦτεν οὐκέτι ὁδοιπορήσει διεχρέετο, ἀλλὰ τὴν μὲν στρατιὴν
Τυδάρεϊ ἐπιτρέπει ἀπάγειν ἐς τὸν Ἑλλησποντον, αὐτὸς δ' ἐπὶ
νηὸς Φοινίσσης ἐπιβὰς ἐκομίζετο ἐς τὴν Ἀσίην. πλώοντα δὲ μιν
ἄνεμον Στρυμόνιην ὑπολαβεῖν μέγαν καὶ κυματίνην· καὶ δὴ, μᾶλλον
γὰρ τι χεимаίνεσθαι, γεμούσης τῆς νηὸς, ὥστε ἐπὶ τοῦ καταστρώ-
ματος ἐπέοντων συχνῶν Περσέων τῶν σὺν Ξέρξῃ κομιζομένων,
ἐνθαῦτα ἐς δειῖμα πεσόντα τὸν βασιλῆα εἶρεσθαι· βώσαντα τὸν
κυβερνήτην, εἴ τις ἐστί σοφίᾳ σωτηρίῃ· καὶ τὸν εἶπαι, “Δέσποτα,
οὐκ ἔστιν οὐδεμία, εἰ μὴ τουτέων ἀπαλλαγὴ τις γένηται τῶν πολ-
λῶν ἐπιβατέων.” καὶ Ξέρξης λέγεται ἀκούσαντα ταῦτα εἶπαι·
“Ἄνδρες Πέρσαι, νῦν τις διαδεξάτω ὑμῶν βασιλῆος κηδόμενος·
ἐν ὑμῖν γὰρ οἶκε εἶναι ἐμοὶ ἡ σωτηρία.” τὸν μὲν ταῦτα λέγειν·
τούς δὲ προσκυνέοντας ἐκπηδέειν ἐς τὴν θάλασσαν· καὶ τὴν νῆα
ἐπικουφισθεῖσαν οὕτω δὴ ἀποσωθῆναι ἐς τὴν Ἀσίην. Ὡς δὲ
ἐκβῆναι τάχιστα ἐς γῆν τὸν Ξέρξης, ποιῆσαι τοιόνδε· ὅτι μὲν ἔξωσε
βασιλῆος τὴν ψυχὴν, δωρήσασθαι χρυσὴν στεφάνην τὸν κυβερνήτην·
ὅτι δὲ Περσέων πολλοὺς ἀπώλεσε, ἀποταμεῖν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

119. Οὗτος δὲ ἄλλως λέγεται ὁ λόγος περὶ τοῦ Ξέρξεω νόστου,
οὐδαμῶς ἔμοιγε πιστός, οὔτε ἄλλος, οὔτε τὸ Περσέων τοῦτο πάθος.
εἰ γὰρ δὴ ταῦτα οὕτω εἰρέθη ἐκ τοῦ κυβερνήτου πρὸς Ξέρξεα, ἐν
μυρήσιν· γνώμῃσι μίαν οὐκ ἔχω ἀντίξουν, μὴ οὐκ ἂν ποιῆσαι βασι-
λῆα τοιόνδε· τοὺς μὲν ἐκ τοῦ καταστρώματος καταβιβάσαι ἐς
κοιλὴν νῆα, ἐόντας Πέρσας, καὶ Περσέων τοὺς πρώτους· τῶν δ'
ἐρετέων, ἐόντων Φοινίκων, ὅπως οὐκ ἂν ἴσον πλῆθος τοῖσι Πέρσῃσι
ἐξέβαλε ἐς τὴν θάλασσαν. Ἀλλ' ὁ μὲν, ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρη-
ται, ὁδῷ χρεώμενος ἅμα τῷ ἄλλῳ στρατῷ ἀπενόστησε ἐς τὴν Ἀσίην.

120. Μέγα δὲ καὶ τότε μαρτύριον· φαίνεται γὰρ Ξέρξης ἐν
τῇ ὁπίσῳ κομιδῇ ἀπικόμενος ἐς Ἀβδηρα, καὶ ξεινίην τέ σοι συν-
θέμενος, καὶ δωρησόμενος αὐτοὺς ἀκινάκῃ τε χρυσέῳ καὶ τήρῃ

35

χρυσοπάσῃ. καὶ ὥς αὐτοὶ λέγουσι Ἀβδηρεῖται, λέγοντες ἐμοὶ γε οὐδαμῶς πιστὰ, πρῶτον ἐλύσατο τὴν ζώνην φεύγων ἐς Ἀθηναίων ὀπίσω, ὥς ἐν ἀδείῃ ἰών. πρὸς τοῦ Ἑλλησπόντου δὲ μᾶλλον τὰ Ἀβδηρα ἴδρῃται, ἣ τοῦ Στρυμόνος καὶ τῆς Ἡϊόνος, ὅθεν δὴ μιν
5 φασὶ ἐπιβῆναι ἐπὶ τὴν νῆα.

121. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπεὶ τε οὐκ οἶοί τε ἐγένοντο ἐξελεῖν τὴν Ἄνδρον, τραπόμενοι ἐς Κάρυστον, καὶ δηϊώσαντες αὐτέων τὴν χώρην, ἀπαλλάσσοντο ἐς Σαλαμῖνα. Πρῶτα μὲν νυν τοῖσι θεοῖσι ἐξεῖλον ἀκροθίνια, ἅλλα τε, καὶ τριήρεας τρεῖς Φοινίσσας· τὴν
10 μὲν, ἐς Ἰσθμὸν ἀναθεῖναι, ἥπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν· τὴν δὲ, ἐπὶ Σούνιον· τὴν δὲ, τῷ Αἴαντι αὐτοῦ ἐς Σαλαμῖνα. μετὰ δὲ τοῦτο, διεδάσαντο τὴν λήϊν, καὶ τὰ ἀκροθίνια ἀπέπεμψαν ἐς Δελφούς· ἐκ τῶν ἐγένετο ἄνδριās, ἔχων ἐν τῇ χειρὶ ἀκρωτήριον νηὸς, ἑὼν μέγαθος δυωκαίδεκα πηχέων· ἐυτίκεις δὲ οὗτος τῇ περ ὁ Μακε-
15 δὼν Ἀλέξανδρος ὁ χρύσεος.

122. Πέμπσαντες δὲ ἀκροθίνια οἱ Ἕλληνες ἐς Δελφούς ἐπειρώτεον τὸν θεὸν κοινῇ, εἰ λειλάβῃκε πλήρεα καὶ ἀρεστὰ τὰ ἀκροθίνια. ὁ δὲ παρ' Ἑλλήνων μὲν τῶν ἄλλων ἔφησε ἔχειν· παρ' Αἰγινήτων δὲ οὐ· ἀλλὰ ἀπαίτεε αὐτοὺς τὰ ἀριστήϊα τῆς ἐν
20 Σαλαμῖνι ναυμαχίης. Αἰγινῆται δὲ πυθόμενοι ἀνέθισαν ἀστέρας χρυσεούς, οἱ ἐπὶ ἱστοῦ χαλκίου ἐσιδαὶ τρεῖς ἐπὶ τῆς γωνίης, ἀγχοτάτω τοῦ Κροίσου κρητήρος.

123. Μετὰ δὲ τὴν διαίρεσιν τῆς λήϊς, ἔπλωον οἱ Ἕλληνες ἐς τὸν Ἰσθμὸν, ἀριστήϊα δώσοντες τῷ ἀξιωτάτῳ γενομένῳ Ἑλλήνων
25 ἀνὰ τὸν πόλεμον τοῦτον. ὥς δὲ ἀπικόμενοι οἱ στρατηγοὶ διενέμοντο τὰς ψήφους ἐπὶ τοῦ Ποσειδώνος τῷ βωμῷ, τὸν πρῶτον καὶ τὸν δευτέρον κρίνοντες ἐκ πάντων, ἐνθαῦτα πᾶς τις αὐτέων ἐωυτῷ ἐτίθετο τὴν ψήφον, αὐτὸς ἕκαστος δοκέων ἄριστος γενέσθαι· δευτέρα δὲ, οἱ πολλοὶ συνεξέπιπτον Θεμιστοκλῆα κρίνοντες. οἱ
30 μὲν δὴ ἐμουνούντο· Θεμιστοκλῆς δὲ δευτερείοισι ὑπερεβάλλετο πολλόν.

124. Οὐ βουλομένων δὲ ταῦτα κρίνειν τῶν Ἑλλήνων φθόνῳ, ἀλλ' ἀποπλωνόντων ἐκάστων ἐς τὴν ἐωυτῶν ἀκρίτων, ὅμως Θεμιστοκλῆς ἐβρώσθη τε καὶ ἐδοξώθη εἶναι ἀνὴρ πολλὸν Ἑλλήνων
35 σοφώτατος ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. Ὅτι δὲ νικῶν οὐκ ἐτιμήθη πρὸς τῶν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχασάντων, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἐς

Λακεδαιμόνα ἀπίκετο, θείων τιμηθῆναι. καί μιν Λακεδαιμόνιοι καλῶς μὲν ὑπεδέξαντο, μεγάλως δὲ ἐτίμησαν. ἀριστήϊα μὲν νυν ἔδοσαν Εὐρυβιάδῃ, ἐλαίης στέφανον· σοφίης δὲ καὶ δεξιότητος Θεμιστοκλεῖ, καὶ τούτῳ στέφανον ἐλαίης. ἔδωρῶσαντο δὲ μιν ὄχῳ τῷ ἐν Σπάρτῃ καλλιστεύσαντι· αἰνέσαντες δὲ πολλὰ, προέπειμψαν 5 ἀπλέοντα τριηκόσιοι Σπαρτιητῶν λογάδες, οὗτοι οἵπερ ἱππέες καλέονται, μέχρι οὖρων τῶν Τεγεγτικῶν. μούνον δὴ τοῦτον πάντων ἀνθρώπων, τῶν ἡμῖς ἴδμεν, Σπαρτιῆται προέπειμψαν.

125. Ὡς δὲ ἐκ τῆς Λακεδαιμονος ἀπίκετο ἐς τὰς Ἀθήνας, ἐνθαῦτα Τιμόδημος Ἀφιδναῖος, τῶν ἐχθρῶν μὲν τῶν Θεμιστοκλείος 10 ἰὼν, ἄλλως δὲ οὐ τῶν ἐπιφανέων ἀνδρῶν, φθόῳ καταμαργύνων ἐνέικε τὸν Θεμιστοκλεῆ, τὴν ἐς Λακεδαιμόνα ἄπιξιν προφέρων, ὡς διὰ τὰς Ἀθήνας ἔχοι τὰ γέρεα τὰ παρὰ Λακεδαιμονίων, ἀλλ' οὐδ' ἑωυτόν· ὁ δὲ, ἐπεὶ τε οὐκ ἐπαύετο ταῦτα λέγων ὁ Τιμόδημος, εἶπε· “Οὕτω ἔχει τοι· οὐτ' ἂν ἐγὼ ἰὼν Βελβινίτης ἐτιμήθην 15 οὕτω πρὸς Σπαρτιητῶν· οὐτ' ἂν σὺ, ὦ ἄνθρωπε, ἰὼν Ἀθηναῖος.” Ταῦτα μὲν νυν ἐς τοσοῦτο ἐγένετο.

126. Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκειος, ἀνὴρ ἐν Πέρσῃσι λόγιμος καὶ πρόσθε ἰὼν, ἐκ δὲ τῶν Πλαταιικῶν καὶ μᾶλλον ἔτι γενόμενος, ἔχων ἕξ μυριάδας στρατοῦ τὸν Μαρδόνιος ἐξελέξατο, προέπειπε 20 βασιλεῖα μέχρι τοῦ πόρου. ὡς δὲ ὁ μὲν ἦν ἐν τῇ Ἀσίῃ, ὁ δὲ ὀπίσω πορευόμενος κατὰ τὴν Παλλήνην ἐγίνετο· αἵτε Μαρδονίου τε χειμερίζοντος περὶ Θεσσαλίην τε καὶ Μακεδονίην, καὶ οὐδέν κω κατεπείγοντος ἦκειν ἐς τὸ ἄλλο στρατόπεδον· οὐκ ἰδικαίου ἐντυχῶν ἀπιστιῶσι Ποτιδαιήτῃσι μὴ οὐκ ἐξανδραποδίσασθαι σφεας. Οἱ 25 γὰρ Ποτιδαιῆται, ὡς βασιλεὺς παρεξεληλάκει, καὶ ὁ ναυτικός τοῖσι Πέρσῃσι οἰχώκες φεύγων ἐκ Σαλαμῖνος, ἐκ τοῦ φανεροῦ ἀπέστασαν ἀπὸ τῶν βαρβάρων· ὡς δὲ καὶ ὅλλοι οἱ τὴν Παλλήνην ἔχοντες. Ἐνθαῦτα δὴ ὁ Ἀρτάβαζος ἐπολιόρκεε τὴν Ποτιδαίην.

127. Ἐποπτεύσας δὲ καὶ τοὺς Ὀλυνθίους ἀπίστασθαι ἀπὸ 30 βασιλῆος καὶ ταύτην ἐπολιόρκεε. εἶχον δὲ αὐτὴν Βοττιαῖοι, οἱ ἐκ τοῦ Θερμαίου κόλπου ἐξαναστάντες ὑπὸ Μερκεθόνων. ἐπεὶ δὲ σφεας εἶλε πολιορκέων, κατέσφαξε ἐξαγαγὼν ἐς λίμνην· τὴν δὲ πόλιν παραδιδούῃ Κριτοβούλῳ Τορωναίῳ ἐπιτροπεύειν, καὶ τῷ Χαλκιδικῷ γενεῖ. καὶ οὕτω Ὀλυνθον Χαλκιδιεὺς ἔσχον. 35

128. Ἐξελὼν δὲ ταύτην ὁ Ἀρτάβαζος τῇ Ποτιδαίῃ ἐντεταμέ-

νως προσεῖχε. προσέχοντι δὲ οἱ προθύμως συντίθεται προδοσίην
 Τιμόξεινος, ὁ τῶν Σκιωναίων στρατηγός· ὅντινα μὲν τρόπον ἀρχὴν
 ἔγωγε οὐκ ἔχω εἶπαι, οὐ γὰρ ὧν λέγεται· τέλος μέντοι, τοιάδε
 ἐγένετο. ὅπως βυβλίον γράψει ἢ Τιμόξεινος, ἐθέλων παρὰ Ἀρ-
 5 τάβαζον πέμπει, ἢ Ἀρτάβαζος παρὰ Τιμόξεινον, τοξεύματος περὶ
 τὰς γλυφίδας περιειλίζαντες καὶ πτερώσαντες τὸ βυβλίον, ἐτόξευον
 ἐς συγκείμενον χωρίον. ἐπάϊστος δὲ ἐγένετο ὁ Τιμόξεινος προδι-
 δούς τὴν Ποτιδαίαν. τοξεύων γὰρ ὁ Ἀρτάβαζος ἐς τὸ συγκεί-
 μενον, ἀμαρτῶν τοῦ χωρίου τούτου, βάλλει ἀνδρὸς Ποτιδαίητιω
 10 τὸν ὤμον. τὸν δὲ βληθέντα περιέδραμε ὁμιλος, οἷα φιλέει γίνε-
 σθαι ἐν πολέμῳ· οἱ αὐτίκα τὸ τόξευμα λαβόντες, ὥς ἔμαθον τὸ
 βυβλίον, ἔφερον ἐπὶ τοὺς στρατηγούς· παρῇν δὲ καὶ τῶν ἄλλων
 Παλληναίων συμμαχίᾳ· τοῖσι δὲ στρατηγοῖσι ἐπιλεξαμένοισι τὸ
 βυβλίον, καὶ μαθοῦσι τὸν αἴτιον τῆς προδοσίας, ἔδοξε μὴ κατα-
 15 πλεῖσαι Τιμόξεινον προδοσίῃ, τῆς Σκιωναίων πόλιος εἵνεκα, μὴ
 νομιζοίαιτο εἶναι Σκιωναῖοι ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον αἰεὶ προδοταί.
 ὁ μὲν δὴ τοιοῦτῳ τρόπῳ ἐπάϊστος ἐγεγόνεε.

129. Ἀρταβάζῳ δὲ ἐπειδὴ πολιορκέοντι ἐγεγόνεσαν τρεῖς
 μῆνες, γίνεται ἄμπωτις τῆς θαλάσσης μεγάλη, καὶ χρόνον ἐπὶ
 20 πολλόν. ἰδόντες δὲ οἱ βάρβαροι τέναγος γενόμενον παρήϊσαν ἐς
 τὴν Παλλήνην. ὥς δὲ τὰς δύο μὲν μοῖρας διοδοιοπορήκεσαν, ἔτι
 δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι ἔσαν, τὰς διελθόντας χρῆν ἔσω εἶναι ἐν τῇ
 Παλλήνῃ, ἐπῆλθε πλημμυρὶς τῆς θαλάσσης μεγάλη, ὅση οὐδαμὰ
 κω, ὥς οἱ ἐπιχώριοι λέγουσι, πολλάκις γινομένη. οἱ μὲν δὴ νέειν
 25 αὐτέων οὐκ ἐπιστάμενοι διεφθείροντο· τοὺς δὲ ἐπισταμένους οἱ
 Ποτιδαῖηται ἐπιπλώσαντες πλοίοισι ἀπώλεσαν. Αἴτιον δὲ λέγουσι
 οἱ Ποτιδαῖηται τῆς τε ῥηχέως καὶ τῆς πλημμυρίδος καὶ τοῦ Περ-
 σικοῦ πάθους γενέσθαι τόδε, ὅτι τοῦ Ποσειδώνος ἐς τὸν νηὸν καὶ
 τὸ ἄγαλμα τὸ ἐν τῷ προαστείῳ ἡσέβησαν οὗτοι τῶν Περσέων τοί
 30 περ καὶ διεφθάρησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης· αἴτιον δὲ τοῦτο λέγοντες
 εὐ λέγειν ἔμοιγε δοκεῖν. τοὺς δὲ περιγενομένους ἀπῆγε Ἀρτά-
 βαζος ἐς Θεσσαλίην παρὰ Μαρδόνιον. Οὗτοι μὲν οἱ προπέμψαν-
 τες βασιλῆα οὕτω ἔπρηξαν.

130. Ὁ δὲ ναυτικὸς ὁ Ξέρξης περιγενομένος, ὥς προσέμιξε τῇ
 35 Αἰὲ φεύγων ἐκ Σαλαμῖνος, καὶ βασιλῆά τε καὶ τὴν στρατιὴν ἐκ
 Χερσονήσου διεπόρθημευσε ἐς Ἀβυδον, ἐχειμέριζε ἐν Κύμῃ. ἔαρος

δὲ ἐπιλάμψαντος, πρῶτος συνελέγετο ἐς Σάμον· αἱ δὲ τῶν νηῶν καὶ ἐχειμέρισαν αὐτοῦ. Περσέων δὲ καὶ Μήδων οἱ πλεῖνες ἐπεβάτεινον· στρατηγοὶ δὲ σφι ἐπῆλθον, Μαρδόντης τε ὁ Βαγαίου, καὶ Ἀρταῦντης ὁ Ἀρταχαίου· συνῆρχε δὲ τούτοις καὶ ἀδελφιδέος, αὐτοῦ Ἀρταῦντιω προσελομένου, Ἰθαμίτρης. Ἄτε δὲ μεγάλως 5 πληγίντες οὐ προΐησαν ἀνωτέρω τὸ πρὸς ἑσπέρης, οὐδ' ἐπηγάχαζε οὐδείς· ἀλλ' ἐν τῇ Σάμῳ κατήμενοι ἐφύλασσον τὴν Ἰωνίην μὴ ἀποστῆναι, νῆας ἔχοντες σὺν τῇσι Ἰάσαι τριηκοσίας. οὐ μὴν οὐδὲ προσεδέκοντο τοὺς Ἕλληνας ἐλευσεῖσθαι ἐς τὴν Ἰωνίην, ἀλλ' ἀποχρήσειν σφι τὴν ἰωντῶν φυλάσσειν· σταθμύμενοι ὅτι σφέας οὐκ 10 ἐπεδίωξαν φεύγοντας ἐκ Σαλαμῖνος, ἀλλ' ἄσμενοι ἀπαλλάσσοντο. Κατὰ μὲν νυν τὴν θάλασσαν ἐσσωμένοι ἔσαν τῷ θυμῷ, πεζῇ δὲ ἐδόκειον πολλὸν κρατήσειν τὸν Μαρδόνιον. ἔόντες δὲ ἐν Σάμῳ, ἅμα μὲν ἐβουλεύοντο εἴ τι δυναίετο κακὸν τοὺς πολεμίους ποιεῖν, ἅμα δὲ καὶ ὠτακούσκειον ὅκη πεσείηται τὰ Μαρδονίου πρήγματα. 15

131. Τοὺς δὲ Ἕλληνας τό τε ἔαρ γινόμενον ἤγειρε, καὶ Μαρδόνιος ἐν Θεσσαλίῃ ἑὼν. ὁ μὲν δὴ πεζὸς οὐ κω συνελέγετο· ὁ δὲ ναυτικὸς ἀπίκετο ἐς Αἴγιναν, νῆες ἄριθμὸν δέκα καὶ ἑκατὸν. στρατηγὸς δὲ καὶ ναύαρχος ἦν Λευτυχίδης ὁ Μενάρεις, τοῦ Ἥγησίλειω, τοῦ Ἰπποκρατίδειω, τοῦ Λευτυχίδειω, τοῦ Ἀναξίλειω, τοῦ 20 Ἀρχιδήμου, τοῦ Ἀναξανδρίδειω, τοῦ Θεοπόμπου, τοῦ Νικάνδρου, τοῦ Χαρίλλου, τοῦ Εὐνόμου, τοῦ Πολυδέκτεος, τοῦ Πρυτιάνιος, τοῦ Εὐρυφῶντος, τοῦ Προκλῆος, τοῦ Ἀριστιοδήμου, τοῦ Ἀριστομάχου, τοῦ Κλειοδαίου, τοῦ Ὑλλου, τοῦ Ἡρακλῆος· ἑὼν τῆς ἐτέρης οἰκίης τῶν βασιλῆων. οὗτοι πάντες, πλὴν τῶν δυῶν τῶν μετὰ Λευτυχί- 25 δεα πρώτων καταλεχθέντων, οἱ ἄλλοι βασιλῆες ἐγένοντο Σπάρτης. Ἀθηναίων δὲ ἐστρατήγεε Ξάνθιππος ὁ Ἀρίφρωνος.

132. Ὡς δὲ παρεγένοντο ἐς τὴν Αἴγιναν πᾶσαι αἱ νῆες, ἀπίκοντο Ἴωνων ἄγγελοι ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων· οἳ καὶ ἐς τὴν Σπάρτην ὀλίγῳ πρότερον τούτων ἀπικόμενοι ἐδέοντο Λακε- 30 δαιμονίων ἐλευθεροῦν τὴν Ἰωνίην· τῶν καὶ Ἡρόδοτος ὁ Βασιλῆϊδew ἦν. οἱ στασιῶται σφι γενόμενοι ἐπεβούλευον θάνατον Στράττι τῷ Χίου τυράνῳ, ἔόντες ἀρχὴν ἐπὶ τῇ ἐπιβουλεύοντες δὲ ὥς φανεροὶ ἐγένοντο, ξενεύσαντος τὴν ἐπιχείρησιν ἐνὸς τῶν μετεχόντων, οὗτω δὴ οἱ λοιποὶ, ἔξ ἑόντες, ὑπεξέσχον ἐκ τῆς Χίου, καὶ 35 ἐς Σπάρτην τε ἀπίκοντο, καὶ δὴ καὶ τότε ἐς τὴν Αἴγιναν, τῶν

Ἑλλήνων δεόμενοι καταπλῶσαι ἐς τὴν Ἰωρίην· οἱ προήγαγον αὐτοὺς μόγῃς μέχρι Δήλου. τὸ γὰρ πρῶτον πάντων δεινὸν ἦν τοῖσι Ἕλλησι, οὐτε τῶν χώρων τοῦσι ἐμπείροισι, στρατιῇς τε πάντα πλέα ἐδόκει εἶναι· τὴν δὲ Σάμον ἐπιστάτο δόξη καὶ Ἱρακλείας 5 στήλας ἴσον ἀπέχειν. συνέπιπτε δὲ τοιοῦτο, ὥστε τοὺς μὲν βαρβάρους τὸ πρὸς ἐσπέρας ἀνωτέρω Σάμου μὴ τολμᾶν καταπλῶσαι, καταρρώδηκότας, τοὺς δὲ Ἕλληνας, χρηζύζοντων Χίων, τὸ πρὸς τὴν ἡῶ κατωτέρω Δήλου. οὕτω θεὸς τὸ μέσον ἐφύλασσε σφεων.

133. Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἔπλων ἐς τὴν Δήλον· Μαρδόνιος 10 δὲ περὶ τὴν Θεσσαλίην ἐχείμαζε. ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμώμενος, ἐπεμπε κατὰ τὰ χρηστήρια ἄνδρα Εὐρωπεία γένος, τῷ οὐνομα ἦν Μῦς· ἐντειλάμενος πανταχῇ μιν χρησόμενον ἐλθεῖν, τῶν οἷά τε ἦν ὑφὶ ἀποπερήσασθαι· ὃ τι μὲν βουλόμενος ἐκμαθῆεν πρὸς τῶν χρηστηρίων ταῦτα ἐνετέλλετο, οὐκ ἔχω φράσαι· οὐ γὰρ ὦν λέγε- 15 ται· δοκέω δ' ἔγωγε περὶ τῶν παρεόντων πρηγμάτων, καὶ οὐκ ἄλλων περὶ πέμψαι.

134. Οὗτος ὁ Μῦς ἐξ τε Λεβιάδειαν φαίνεται ἀπικόμενος, καὶ μισθῷ πείσας τῶν ἐπιχωρίων ἄνδρα καταβῆναι παρὰ Τροφώνιον· καὶ ἐς Ἄβας τὰς Φωκίων ἀπικόμενος ἐπὶ τὸ χρηστήριον. καὶ δὴ 20 καὶ ἐς Θήβας πρῶτα ὡς ἀπίκετο, τοῦτο μὲν, τῷ Ἰσμηνίῳ Ἀπόλλωνι ἐχρήσατο· ἔστι δὲ, κατὰ περ ἐν Ὀλυμπίῃ, ἱεροῖσι αὐτόθι χρηστηριαῖσθαι· τοῦτο δὲ, ξεινόν τινα καὶ οὐ Θηβαῖον χρήμασι πείσας, κατεκοίμησε ἐς Ἀμφιάρεω. Θηβαίων δὲ οὐδενὶ ἔξεστι μαντεύεσθαι αὐτόθι διὰ τὸδε. ἐκέλευσε σφας ὁ Ἀμφιάρεως διὰ χρη- 25 στηρίων ποιούμενος, ὁκότερα βούλονται ἐλίσθαι τουτέων, ἰωυτῶ ἢ ἅτε μάντι χρεῖσθαι, ἢ ἅτε συμμάχῳ, τοῦ ἐτέρου ἀπικομένους· οἱ δὲ σύμμαχόν μιν εἶλοντο εἶναι. διὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἔξεστι Θηβαίων οὐδενὶ αὐτόθι ἐγκατακοιμηθῆναι.

135. Τῷδε δὲ θῶμά μοι μέγιστον γενέσθαι λέγεται ὑπὸ 30 Θηβαίων. ἐλθεῖν ἄρα τὸν Εὐρωπεία Μῦν περιστροφώμενον πάντα τὰ χρηστήρια, καὶ ἐς τοῦ Πτώου Ἀπόλλωνος τὸ τέμενος. τοῦτο δὲ τὸ ἱὸν καλεῖται μὲν Πτῶον, ἔστι δὲ Θηβαίων, κείται δὲ ὑπὲρ τῆς Κωπαΐδος λίμνης πρὸς οὐρεῖ, ἀγχοτάτω Ἀκραφίης πόλιος. ἐς τοῦτο τὸ ἱὸν ἐπεί τε παρελθεῖν τὸν καλούμενον τοῦτον Μῦν, 35 ἔπαισθαι οἱ τῶν ἁσίων αἰρετοὺς ἄνδρας τρεῖς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, ὡς ἀπογραφομένους τὰ θεσπίειν ἔμελλε. καὶ πρόκα τε τὸν πρό-

μαντιν βαρβάρῃ γλώσση χρᾶν· καὶ τοὺς μὲν ἐπομένους τῶν Θηβαίων ἐν θώματι ἔχουσιν ἀκούοντας βαρβάρου γλώσσης ἀντί· Ἑλλάδος, οὐδὲ ἔχειν ὃ τι χρῆσονται τῷ παρόντι πρήγματι· τὸν δὲ Εὐρωπεία Μῦν ἐξαπαύσαντα παρ' αὐτέων τὴν ἐφέροντο δέλτον τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ προφήτεω γράφειν ἐς αὐτήν· φάναι δὲ ὅς **Καρίη** μιν γλώσση χρᾶν· συγγραψάμενον δὲ, οἴχεσθαι ἀπίοντα ἐς **Θεσσαλίην**.

136. **Μαρδόνιος** δὲ ἐπιτεζάμενος ὃ τι δὴ ἦν λέγοντα τὰ χρηστήρια, μετὰ ταῦτα ἔπεμψε ἄγγελον ἐς Ἀθήνας Ἀλεξάνδρον τὸν Ἀμύντειω, ἄνδρα Μακεδόνα· ἅμα μὲν ὅτι οἱ προσκηδέες οἱ Πέρσαι 10 ἔσαν· Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀδελφεὴν Ἰνυαίην, Ἀμύντειω δὲ θυγατέρα, Βουβάρης ἀνὴρ Πέρσης ἔσχε, ἐκ τῆς οἱ ἐγγεγόνες Ἀμύντης ὁ ἐν τῇ Ἀσίῃ ἔχων τὸ οὐνομα τοῦ μητροπάτορος· τῷ δὲ ἐκ βασιλῆος τῆς Φρυγίης ἐδόθη Ἀλάβανδα πόλις μεγάλη νέμεσθαι· ἅμα δὲ ὁ **Μαρδόνιος** πυθόμενος ὅτι πρόξενός τε εἶη καὶ εὐεργέτης ὁ Ἀλέ- 15 ξάνδρος ἔπεμπε. τοὺς γὰρ Ἀθηναίους οὕτω ἐδόκεε μάλιστα προσκτιῆσεσθαι, λεῶν τε πολλὸν ἄρα ἀκούων εἶναι καὶ ἄλκιμον, τὰ τε κατὰ τὴν θάλασσαν συντυχόντα σφι παθήματα κατεργασαμένους μάλιστα Ἀθηναίους ἐπίστατο. τούτων δὲ προσγενομένων, κατήλπιζε εὐπειρώς τῆς θαλάσσης κρατήσιν, τὰ περ ἂν καὶ ἦν· 20 περὶ τε ἐδόκεε πολλὸν εἶναι κρέσσων· οὕτω τε ἐλογίζετο κατύπερθε οἱ τὰ πρήγματα ἔσεσθαι τῶν Ἑλληνικῶν. τάχα δ' ἂν καὶ τὰ χρηστήρια ταῦτά οἱ προλέγοι, συμβουλευόντα σύμμαχον τὸ Ἀθηναῖον οἱ ποιήσασθαι, τοῖσι δὲ περὶ ὅςτος ἔπεμπε.

137. Τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου τούτου ἑβδομος γενέτωρ **Περδίκης** 25 ἐστὶ, ὁ κτησάμενος τῶν Μακεδόνων τὴν τυραννίδα τρώπῃ τοιῷδε. Ἐξ Ἀργεῖος ἔφυγον ἐς Ἠλλυριοὺς τῶν Τημενοῦ ἀπογόνων τρεῖς ἀδελφοὶ, Γυνάνης τε καὶ Αἰροπος καὶ **Περδίκης**· ἐκ δὲ Ἠλλυριῶν ὑπερβαλόντες ἐς τὴν ἄνω Μακεδονίην, ἀπίκοντο ἐς **Λεββαίην** πόλιν. ἐνθαῦτα δὲ ἐθήτευνον ἐπὶ μισθῷ παρὰ τῷ βασιλεῖ, ὁ μὲν ἵππους 30 νέμων, ὁ δὲ βοῦς, ὁ δὲ νεώτατος αὐτέων **Περδίκης** τὰ λεπτά τῶν προβάτων. ἔσαν δὲ τὸ πάλαι καὶ αἱ τυραννίδες τῶν ἀνθρώπων ἀσθενεῖς χρήμασι, οὐ μόνον ὁ δῆμος· ἡ δὲ γυνὴ τοῦ βασιλῆος αὐτὴ τὰ σιτία σφι ἔπεσσε. ὅπως δὲ ὀπτῶτο ὁ ἄρτος τοῦ παιδὸς τοῦ Θητὸς **Περδίκῃ**ω, διπλήσιος ἐγίνετο αὐτὸς ἐωυτοῦ. ἐπεὶ δὲ 35 αἰεὶ τῷνιτὸ τοῦτο ἐγίνετο, εἶπε πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν ἐωυτῆς. τὸν

δὲ ἀκούσαντα ἐσῆλθε αὐτίκα, ὥς εἴη τέρας καὶ φέροι ἐς μέγα τι. καλέσας δὲ τοὺς θῆτας, προηγόρευέ σφι ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ γῆς τῆς ἑωυτοῦ. οἱ δὲ τὸν μισθὸν ἔφασαν δίκαιοι εἶναι ἀπολαβόντες, οὕτω ἐξίεναι. ἐνθαῦτα ὁ βασιλεὺς, τοῦ μισθοῦ περὶ ἀκούσας, ἦν
 5 γὰρ κατὰ τὴν καπνοδόκην ἐς τὸν οἶκον ἐσέχων ὁ ἥλιος, εἶπε, θεο-
 βλαβῆς γενόμενος. “ Μισθὸν δὲ ὑμῖν ἐγὼ ὑμέων ἄξιον τόνδε ἀποδίδωμι.” δειξας τὸν ἥλιον. ὁ μὲν δὴ Γανάνης τε καὶ ὁ
 Ἀέροπος οἱ πρεσβύτεροι ἕστασαν ἐκπεπληγμένοι, ὥς ἤκουσαν ταῦτα. ὁ δὲ παῖς, ἐτύγγανε γὰρ ἔχων μάχαιραν, εἶπας τάδε,
 10 “ Δεκόμεθα, ὦ βασιλεῦ, τὰ διδοῖς,” περιγράφει τῇ μαχαίρῃ ἐς τὸ
 ἔδαφος τοῦ οἴκου τὸν ἥλιον· περιγράφας δὲ, ἐς τὸν κόλπον τρις ἀρυσάμενος τοῦ ἡλίου, ἀπαλλάσσετο αὐτός τε καὶ οἱ μετ’ ἐκείνου.

138. Οἱ μὲν δὴ ἀπήϊσαν· τῷ δὲ βασιλεῖ σήμαινει τις τῶν παρέδρων, οἷόν τι κτήρημα ποιήσεις ὁ παῖς, καὶ ὥς σὺν νόῳ κείνων
 15 ὁ νεώτατος λάβοι τὰ διδόμενα. ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας καὶ ὀξυνθεὶς πέμπει ἐπ’ αὐτοὺς ἱππέας ἀπολέοντας. ποταμὸς δὲ ἐστὶ ἐν τῇ
 χώρῃ ταύτῃ, τῷ θύουσι οἱ τουτέων τῶν ἀνδρῶν ἀπ’ Ἀργεος ἀπό-
 γονοι Σωτήρι. οὗτος, ἐπεὶ τε διέβησαν οἱ Τημενίδαι, μέγας οὕτω ἐρῶν ὥστε τοὺς ἱππέας μὴ οἶους τε γενέσθαι διαβῆναι. Οἱ δὲ
 20 ἀπικόμενοι ἐς ἄλλην γῆν τῆς Μακεδονίης οἴκησαν πέλας τῶν κήπων
 τῶν λεγομένων εἶναι Μίδεω τοῦ Ἰορδῆω, ἐν τοῖσι φύεται αὐτόματα ῥόδα, ἐν ἑκαυτον ἔχον ἐξήκοντα φύλλα, ὁδμῇ τε ὑπερφέ-
 ροντα τῶν ἄλλων. ἐν τούτοισι καὶ ὁ Σιληνὸς τοῖσι κήποισι ἦλω,
 ὥς λέγεται ὑπὸ Μακεδόνων. ὑπὲρ δὲ τῶν κήπων οὗρος κείται,
 25 Βέρμιον οὖνομα, ἄβατον ὑπὸ χειμῶνος. ἐνθεῦτεν δὲ ὀρμεώμενοι,
 ὥς ταύτην ἔσχον, κατεστρέφοντο καὶ τὴν ἄλλην Μακεδονίην.

139. Ἀπὸ τούτου δὴ τοῦ Περδίκκew Ἀλέξανδρος ὧδε ἐγγύονει.
 Ἀμύντειω παῖς ἦν Ἀλέξανδρος· Ἀμύντης δὲ Ἀλκείτω· Ἀλκείτω δὲ
 πατήρ ἦν Ἀέροπος· τοῦ δὲ Φίλιππος· Φιλίππου δὲ Ἀργαῖος·
 30 τοῦ δὲ Περδίκκης ὁ κτησάμενος τὴν ἀρχήν. ἐγγύονει μὲν δὴ ὧδε
 Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντειω.

140. Ὡς δὲ ἀπῆκετο ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀποπεμφθεὶς ὑπὸ Μαρ-
 δονίου, ἔλεγε τάδε.

(1). “ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Μαρθόνιος τάδε λέγει· Ἐμοὶ ἀγ-
 35 γελίη ἡκεῖ παρὰ βασιλῆος λέγουσα οὕτω· Ἀθηναίοισι τὰς ἀμαρ-
 τάδας τὰς ἐς ἐμεῖ ἐξ ἐκείνων γενομένας πάσας μετήμι· νῦν τε ὧδε,

Μαρδόνιε, ποίει. τοῦτο μὲν, τὴν γῆν σφι ἀπόδος· τοῦτο δὲ, ἄλλην πρὸς ταύτῃ ἐλεύθων αὐτοὶ, ἣν τινα ἂν ἐθέλωσι, ἔντες αὐτόνομοι· ἱρά τε πάντα σφι, ἣν δὴ βούλονται γε ἐμοὶ ὁμολογέειν, ἀνόρθωσον, ὅσα ἐγὼ ἐνέπρησα. Τούτων δὲ ἀπικμένων, ἀναγκαίως ἔχει μοι ποιεῖν ταῦτα, ἣν μὴ τὸ ὑμέτερον ἀντίον γένηται. 5
 Δίγω δὲ ὑμῖν τάδε. νῦν τί μαίνεσθε πόλεμον βασιλεῖ ἀνταειρόμενοι; οὔτε γὰρ ἂν ὑπερβάλοισθε, οὔτε οἰοί τε ἔσπε ἀντέχειν τὸν πάντα χρόνον. εἶδετε μὲν γὰρ τῆς Ξέρξῳ στρατηγασίας τὸ πλῆθος, καὶ τὰ ἔργα· πυνθάνεσθε δὲ καὶ τὴν νῦν παρ' ἐμέ ἐούσαν δύναμιν· ὥστε καὶ ἣν ἡμέας ὑπερβάλησθε καὶ νικήσητε, (τοῦ περ 10 ὑμῖν οὐδεμία ἐλπίς, εἴπερ εὐ φρονέετε,) ἄλλη παρέυται πολλαπλησίη. μὴ ὦν βούλεσθε παρισεύμενοι βασιλεῖ στέρεσθαι μὲν τῆς χώρας, θείειν δὲ αἰεὶ περὶ ὑμῶν αὐτῶν· ἀλλὰ καταλύσασθε. παρέχει δὲ ὑμῖν κάλλιστα καταλύσασθαι, βασιλῆος ταύτῃ ὥρμημένου. ἔσπε ἐλεύθεροι ἡμῖν ὁμαιχμίην συνθέμενοι ἄνευ τε δόλου 15 καὶ ἀπάτης.

(2). “Μαρδόνιος μὲν ταῦτα, ὧ Ἀθηναῖοι, ἐντεῖλατό μοι εἶπαι πρὸς ὑμέας. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν εὐνοίης τῆς πρὸς ὑμέας ἐούσης ἐξ ἐμεῦ οὐδὲν λέξω· οὐ γὰρ ἂν νῦν πρῶτον ἐκμάθοιτε. προσ-
 χρητίζω δὲ ὑμῶν πείθεσθαι Μαρδονίῳ. ἐνορέω γὰρ ὑμῖν οὐκ 20 οἰοῖσι τε ἐσομένοισι τὸν πάντα χρόνον πολεμείειν Ξέρξῃ. εἰ γὰρ ἐνώρων τοῦτο ἐν ὑμῖν, οὐκ ἂν κοτε ἐς ὑμέας ἦλθον ἔχων λόγους τούσδε. καὶ γὰρ δύναμις ὑπὲρ ἄνθρωπον ἡ βασιλῆός ἐστι, καὶ χεῖρ ὑπερμήκης. ἣν ὦν μὴ αὐτίκα ὁμολογήσητε, μεγάλα προτεινόντων ἐπ' οἷσι ὁμολογέειν ἐθέλουσι, δειμαίνω ὑπὲρ ὑμῶν, ἐν 25 τριβῇ τε μάλιστα οἰκημένων τῶν συμμάχων πάντων, αἰεὶ τε φθειρομένων μούνων, ἐξαίρετόν τι μεταίχμιον τὴν γῆν κεκτημένων. ἀλλὰ πείθεσθε· πολλοὺ γὰρ ὑμῖν ἄξια ταῦτα, εἰ βασιλεὺς γε ὁ μέγας μούνοισι ὑμῖν Ἑλλήνων τὰς ἀμαρτάδας ἀπειὲς ἐθέλει φίλος γενέσθαι.” Ἀλέξανδρος μὲν ταῦτα ἔλεξε. 30

141. Λακεδαιμόνιοι δὲ, πυθόμενοι ἦκειν Ἀλέξανδρον ἐς Ἀθήνας ἐς ὁμολογίην ἄζοντα τῷ βαρβάρῳ Ἀθηναίους, ἀναμνησθέντες τῶν λόγιων, ὥς σφεας χρεὸν ἐστὶ ἅμα τοῖσι ἄλλοις Δωριεῦσι ἐκπίπτειν ἐκ Πελοποννήσου ὑπὸ Μήδων τε καὶ Ἀθηναίων, κάρτα 35 τε ἔδεισαν μὴ ὁμολογήσωσι τῷ Πέρσῃ Ἀθηναῖοι, αὐτίκα τέ σφι ἔδοξε πέμπειν ἀγγέλους. καὶ δὴ συνέπιπτε ὥστε ὁμοῦ σφείων

γίνεσθαι τὴν κατάστασιν. ἐπανέμειναν γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι διατρίβοντες, εὐ ἐπιστάμενοι ὅτι ἔμελλον Μακεδαιμόνιοι πεύσεσθαι ἥκοντα παρὰ τοῦ βαρβάρου ἄγγελον ἐπ' ὁμολογίῃ, πυθόμενοι τε πέμψειν κατὰ τύχος ἀγγέλους. ἐπίτηδες ὦν ἐποίησαν ἐνδεικνύμενοι
 5 τοῖσι Μακεδαιμονίοισι τὴν ἐσωτῶν γνώμην.

142. Ὡς δὲ ἐπαύσατο λέγων Ἀλέξανδρος, διαδεξάμενοι ἔλεγον οἱ ἀπὸ Σπάρτης ἄγγελοι· “ Ἡμέας δὲ ἐπιμψαν Μακεδαιμόνιοι δεησομένους ὑμῶν, μήτε νεώτερον ποιεῖν μηδὲν κατὰ τὴν Ἑλλάδα, μήτε λόγους ἐνδέεσθαι παρὰ τοῦ βαρβάρου. οὔτε γὰρ
 10 δίκαιον οὐδαμῶ, οὔτε κόσμον φέρον οὔτε γε ἄλλοις Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι, ὑμῖν δὲ δὴ καὶ διὰ πάντων ἥκιστα, πολλῶν εἵνεκα. ἐγείρατε γὰρ τόνδε τὸν πόλεμον ὑμεῖς, οὐδὲν ἡμῶν βουλομένων, καὶ περὶ τῆς ὑμετέρης ἀρχῆς ὁ ἀγὼν ἐγένετο· νῦν δὲ φέρει καὶ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. ἄλλως τε, τουτέων ἀπάντων, αἰτίους γετέ-
 15 σθαι δουλοσύνης τοῖσι Ἕλλησι Ἀθηναίους οὐδαμῶς ἀνασχετὸν, οἵτινες αἰεὶ καὶ τὸ πάλαι φαίνεσθε πολλοὺς ἐλευθερώσαντες ἀνθρώπων. Πιεζυμένοισι μέντοι ὑμῖν συναχθόμεθα, καὶ ὅτι καρπῶν ἑστερηθήτε διζῶν ἤδη, καὶ ὅτι οἰκοφθόρησθε χρόνον ἤδη πολλόν. ἀντὶ τουτέων δὲ ὑμῖν Μακεδαιμόνιοι τε καὶ οἱ σύμμαχοι
 20 ἐπαγγέλλονται γυναϊκάς τε καὶ τὰ ἐς πόλεμον ἄχρηστα οἰκετέων ἐχόμενα πάντα ἐπιθρέψειν, ἔστ' ἂν ὁ πόλεμος ὕδὲ συνευτήκη. Μὴ δὲ ὑμέας Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἀναγνώσῃ, λήνας τὸν Μαρδονίου λόγον. τούτῳ μὲν γὰρ ταῦτα ποιητέα ἐστί· τύραννος γὰρ ἔων, τυράνῳ συγκατεργάζεται. ὑμῖν δὲ γε οὐ ποιητέα, εἴ περ εὖ
 25 τυγχάνετε φρονεόντες, ἐπισταμένοισι ὡς βαρβάροις ἐστί οὔτε πιστὸν οὔτε ἀληθὲς οὐδέν.” Ταῦτα ἔλεξαν οἱ ἄγγελοι.

143. Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς μὲν Ἀλέξανδρον ὑπεκρίναντο τάδε· “ Καὶ αὐτοὶ τοῦτό γε ἐπιστάμεθα, ὅτι πολλαπλησίη ἐστὶ τῷ Μήδῳ δύναμις ἢ περ ἡμῖν· ὥστε οὐδὲν δέει τοῦτό γε ὀνειδίξιν. ἀλλ'
 30 ὅμως ἐλευθερίας γλιχόμενοι ἀμυνέμεθα οὕτω ὅπως ἂν καὶ δυνώμεθα. ὁμολογήσαι δὲ τῷ βαρβάρῳ μήτε σὺ ἡμέας πειρῶ ἀναπειθεῖν, οὔτε ἡμεῖς πεισόμεθα. Νῦν δὲ ἀπάγγελλε Μαρδονίῳ, ὡς Ἀθηναῖοι λέγουσι, ἔστ' ἂν ὁ ἥλιος τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἦ τῇ περ καὶ νῦν ἔρχεται, μὴ κοῖτε ὁμολογήσειν ἡμέας Ξέρῃ· ἀλλὰ θεοῖσι
 35 τε συμμάχοισι πίσυνοι μιν ἐπέξιμεν ἀμυνόμενοι, καὶ τοῖσι ἡρωσι τῶν ἐκείνος οὐδεμίαν ὅπιν ἔχων ἐνέπρησε τοὺς τε οἴκους καὶ τὰ

ἀγάλματα. σύ τε τοῦ λοιποῦ λόγους ἔχων τοιούτου μὴ ἐπιφαίneo Ἀθηναίοισι· μηδὲ δοκέων χρηστὰ ὑπουργεῖν, ἀθέμιστα ἐρδεῖν παραίνει. οὐ γάρ σε βουλόμεθα οὐδὲν ἄχαρι πρὸς Ἀθηναίων παθεῖν, ἐόντα πρόξινόν τε καὶ φίλον.”

144. Πρὸς μὲν Ἀλέξανδρον ταῦτα ὑπεκρίναντο· πρὸς δὲ τοὺς 5 ἀπὸ Σπάρτης ἀγγέλους τὰδε· “ Τὸ μὲν δεῖσαι Λακεδαιμονίους μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ βαρβάρῳ κάρτα ἀνθρωπῆϊον ἦν. ἀτὰρ αἰσχυρῶς γε οἴκατε, ἐξεπιστάμενοι τῶν Ἀθηναίων τὸ φρόνημα, ἀρῶνδῃσαι· οἷ οὔτε χρυσὸς ἐστὶ γῆς οὐδαμόθι τοσοῦτος, οὔτε χώρη κάλλει καὶ ἀρετῇ μέγα ὑπερφέρουσα, τὰ ἡμεῖς δεξάμενοι ἐθέλοισιν ἂν μηδί- 10 σαντες καταδουλώσαι τὴν Ἑλλάδα. Πολλὰ τε γὰρ καὶ μεγάλα ἐστὶ τὰ διακωλύοντα ταῦτα μὴ ποιεῖν, μηδ’ ἦν ἐθέλωμεν. πρῶτα μὲν καὶ μέγιστα, τῶν θεῶν τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ οἰκήματα ἐμπε- πρησμένα τε καὶ συγκεχωσμένα· τοῖσι ἡμέας ἀναγκαίως ἔχει τι- μωρεῖν ἐς τὰ μέγιστα μᾶλλον ἢ περ ὁμολογέειν τῶν ταῦτα ἐργασα- 15 μένῳ. αὐτίς δέ, τὸ Ἑλληνικὸν ἐὼν ὁμαιμόν τε καὶ ὁμόγλωσσον, καὶ θεῶν ἰδρύματά τε κοινὰ καὶ θυσίαι, ἡθιὰ τε ὁμότροπα· τῶν προδότας γενέσθαι Ἀθηναίους οὐκ ἂν εὖ ἔχοι. ἐπίστασθί τε οὕτω, εἰ μὴ πρότερον ἐνυγχάνετε ἐπιστάμενοι; ἔστ’ ἂν καὶ εἰς περὶ Ἀθηναίων, μηδαμὰ ὁμολογήσοντας ἡμέας Ξέρξῃ. Τμέων 20 μέντοι ἀγάμεθα τὴν προνοίην τὴν ἐς ἡμέας ἔχουσαν, οἷ προεΐδετε ἡμέων οἰκοφθορημέων οὕτω, ὥστε ἐπιθρέψαι ἐθέλειν ἡμέων τοὺς οἰκέτας. καὶ ὑμῖν μὲν ἡ χάρις ἐκπεπλήρωται· ἡμεῖς μέντοι λιπα- ρήσομεν οὕτω, ὅπως ἂν ἔχωμεν, οὐδὲν λυπέοντες ὑμέας. Νῦν δέ, ὥς οὕτω ἐχόντων, στρατιὴν ὥς τάχιστα ἐκπέμπετε. ὥς γὰρ ἡμέες 25 εἰκάζομεν, οὐκ ἐκὰς χρόνου παρέσται ὁ βάρβαρος ἐσβαλὼν ἐς τὴν ἡμετέραν, ἀλλ’ ἐπειδιὰν τάχιστα πύθεται τὴν ἀγγελίην, οἷ οὐδὲν ποιήσομεν τῶν ἐκείνος ἡμέων προσεδέετο. πρὶν ὢν παρῆναι ἐκείνον ἐς τὴν Ἀιτικὴν, ἡμέας καιρὸς ἐστὶ προσβωθῆσαι ἐς τὴν Βοιωτίην.” Οἱ μὲν, ταῦτα ὑποκριναμένων Ἀθηναίων, ἀπαλλάσ- 30 σοντο ἐς Σπάρτην.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΩΝ ἙΝΝΑΤΗ.

ΚΑΛΔΑΙΟΠΗ.

1. ΜΑΡΔΟΝΙΟΣ δέ, ὥς οἱ ἀπονοστήσας Ἀλέξανδρος τὰ παρὰ Ἀθηναίων ἐσήμνη, ὀρμηθεὶς ἐκ Θεσσαλίας ἤγε τὴν στρατιὴν σπουδῇ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας· ὅκου δὲ ἐκάστοτε γίνοιτο, τούτους παρελάμβανε. τοῖσι δὲ Θεσσαλίας ἡγεομένοισι οὔτε τὰ πρὸ τοῦ
5 πεπρηγμένα μετέμελε οὐδέν, πολλῶ τε μᾶλλον ἐπῆγον τὸν Πέρσῃ· καὶ συμπροέπεμψε τε Θώρηξ ὁ Αἰρισσαῖος Ξέρξεα φεύγοντα, καὶ τότε ἐκ τοῦ φανεροῦ παρῆκε Μαρδόνιον ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα.

2. Ἐπεὶ δὲ πορευόμενος γίνεται ὁ στρατὸς ἐν Βοιωτοῖσι, οἱ Θηβαῖοι κατελάμβανον τὸν Μαρδόνιον, καὶ συνεβούλευον αὐτῷ,
10 λέγοντες ὥς οὐκ εἴη χῶρος ἐπιτηδεώτερος ἐνστρατοπεδεύεσθαι ἐκείνου, οὐδὲ ἔων ἵνα ἐκαστέρῳ, ἀλλ' αὐτοῦ ἰζόμενον ποιέειν ὅπως ἀμαχητὶ τὴν πῦσαν Ἑλλάδα καταστρέψῃται. “Κατὰ μὲν γὰρ τὸ ἰσχυρὸν Ἕλληνας ὁμοφρονέοντας, οἵπερ καὶ πάρος ταῦτα ἐγίνωσκον, χαλεπὸ εἶναι περιγίνεσθαι καὶ ἅπασιν ἀνθρώποισι. Εἰ δὲ
15 ποιήσεις τὰ ἡμεῖς παραινέομεν, ἔφασαν λέγοντες, ἔξεις ἀπόνως ἅπαντα τὰ κελῶν βουλευμάτων. πέμπει χρήματα ἐς τοὺς δυναστεύοντας ἄνδρας ἐν τῇσι πόλεσι. πέμπων δὲ τὴν Ἑλλάδα διαστήσεις· ἐνθιεύειν δὲ τοὺς μὴ τὰ σὰ φρονέοντας ῥήϊδίως μετὰ τῶν στασιωτῶν καταστρέψαι.”

20 3. Οἱ μὲν ταῦτα συνεβούλευον· ὁ δὲ οὐκ ἐπείθετο, ἀλλὰ οἱ δεινός τις ἐνέστακτο ἵμερος τὰς Ἀθήνας δεύτερον ἑλεῖν· ἅμα μὲν ὑπ' ἀγνωμοσύνης, ἅμα δὲ πυρσοῖσι διὰ νήσων ἐδόκεε βασιλεῖ δηλώσειν ἔσθι ἐν Σάρδισι, ὅτι ἔχοι Ἀθήνας. ὅς οὐδὲ τότε ἀπικόμενος ἐς τὴν Αἰτικὴν εὗρε τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλ' ἔν τε Σαλαμῖνι
25 τοὺς πλείστους ἐπυνθάνετο εἶναι, ἔν τε τῇσι νηυσὶ· αἰρᾷ τε

ἐρῆμον τὸ ἄστυ. ἡ δὲ βασιλῆος αἵρεσις ἐς τὴν ὑστεραίην τὴν Μαρδονίου ἐπιστρατιήν δεκάμηνος ἐγένετο.

4. Ἐπεὶ δὲ ἐν Ἀθήνῃσι ἐγένετο ὁ Μαρδόνιος, πέμπει ἐς Σαλαμίνα Μουρυχίδην, ἄνδρα Ἑλλησπόντιον, φέροντα τοὺς αὐτοὺς λόγους τοὺς καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν τοῖσι Ἀθηναίοισι διε- 5 πόρθμευσε. ταῦτα δὲ τὸ δεύτερον ἀπείσπελλε, προϊέων μὲν τῶν Ἀθηναίων οὐ φιλίας γνώμας, ἐλπίζων δὲ σφεας ὑπῆσειν τῆς ἀγνωμοσύνης, ὥς δοριαλώτου ἐούσης πάσης τῆς Ἀττικῆς χώρας, καὶ ἐούσης ἤδη ὑπ' ἐωυτῷ. τουτέων μὲν εἵνεκα ἀπέπεμψε Μουρυχίδην ἐς Σαλαμίνα. 10

5. Ὁ δὲ ἀπικόμενος ἐπὶ τὴν βουλὴν ἔλεγε τὰ παρὰ Μαρδονίου. τῶν δὲ βουλευτῶν Λυκίδης εἶπε γνώμην, ὥς "οἱ ἐδόκει ἄμεινον εἶναι, δεξαμένους τὸν λόγον τὸν σφι Μουρυχίδης προσφέρει, ἐξηενῆκαι ἐς τὸν δῆμον." ὁ μὲν δὴ ταύτην τὴν γνώμην ἀπεφαίνετο, εἴ τε δὴ δεδεγμένος χρήματα παρὰ Μαρδονίου, εἴ τε οἱ καὶ 15 ταῦτα ἐάνδανα. Ἀθηναῖοι δὲ αὐτίκα δεινὸν ποιησάμενοι, οἱ τε ἐκ τῆς βουλῆς, καὶ οἱ ἔξωθεν, ὥς ἐπύθοντο, περιστάντες Λυκίδεα κατέλευσαν βάλλοντες, τὸν δὲ Ἑλλησπόντιον Μουρυχίδεα ἀπέπεμψαν αἰσινεῖα. γενομένου δὲ θορύβου ἐν τῇ Σαλαμῖνι περὶ τὸν Λυκίδεα, πυνθάνονται τῶν Ἀθηναίων αἱ γυναῖκες τὸ γινόμενον· 20 διακελευσαμένη δὲ γυνὴ γυναικὶ, καὶ παραλαβοῦσα, ἐπὶ τὴν Λυκίδειω οἰκίῃν ἦσαν αὐτοκέλεις, καὶ κατὰ μὲν ἔλευσαν αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, κατὰ δὲ τὰ τέκνα.

6. Ἐς δὲ τὴν Σαλαμίνα διέβησαν οἱ Ἀθηναῖοι ὧδε. Ἔως μὲν προσεδέκοντο ἐκ τῆς Πελοποννήσου στρατὸν ἥξειν τιμωρήσONTά 25 σφι, οἱ δὲ ἔμεινον ἐν τῇ Ἀττικῇ· ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν μακρότερα τε καὶ σχολαίτερα ἐποίεον, ὁ δὲ ἐπιὼν καὶ δὴ ἐν τῇ Βοιωτίῃ ἐλέγετο εἶναι, οὕτω δὴ ὑπέξεκομίσαντό τε πάντα, καὶ αὐτοὶ διέβησαν ἐς Σαλαμίνα· ἐς Λακεδαιμονά τε ἔπεμπον ἀγγέλους, ἅμα μὲν μεμψομένους τοῖσι Λακεδαιμονίοισι ὅτι περιεῖδον ἐμβalόντα τὸν βάρβα- 30 ρον ἐς τὴν Ἀττικὴν, ἀλλ' οὐ μετὰ σφέων ἠντίασαν ἐς τὴν Βοιωτίην· ἅμα δὲ ὑπομνήσαντας ὅσα σφι ὑπέσχετο ὁ Πέρσης μεταβαλοῦσαι δώσειν· προεῖπαι τε, ὅτι εἰ μὴ ἀμυνεῦσι Ἀθηναίοισι, ὥς καὶ αὐτοὶ τινα ἀλεωρὴν εὐρήσονται.

7. Οἱ γὰρ δὴ Λακεδαιμόνιοι ὀρετίζον τε τοῦτον τὸν χρόνον, 35 καὶ σφι ἦν Ἑτακίνθια. περὶ πλείστου δ' ἦγον τὰ τοῦ Θεοῦ πορ-

σύνειν· ἅμα δὲ τὸ τεῖχος σφι τὸ ἐν τῷ Ἰσθμῷ ἐτείχεον, καὶ ἤδη ἐπάλλεϊς ἐλάμβανε. Ὡς δὲ ἀπίκοντο ἐς τὴν Λακεδαιμόνα οἱ ἄγγελοι οἱ ἀπ' Ἀθηναίων, ἅμα ἀγόμενοι ἔκ τε Μεγάρων ἄγγελους καὶ ἐκ Πλαταιῶν, ἔλεγον τὰδε ἐπελθόντες ἐπὶ τοὺς ἐφόρους.

5 (1). “Ἐπεμψαν ἡμέας Ἀθηναῖοι, λέγοντες ὅτι ἡμῖν βασιλεὺς ὁ Μήδων, τοῦτο μὲν, τὴν χώραν ἀποδοῦθαι· τοῦτο δὲ, συμμαχους ἐθέλει ἐπ' ἔσθ' τε καὶ ὁμοίῃ ποιήσασθαι, ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης· ἐθέλει δὲ καὶ ἄλλην χώραν πρὸς τῇ ἡμετέρῃ διδόναι, τὴν ἂν αὐτοὶ ἐλώμεθα. ἡμεῖς δὲ Δία τε Ἑλλήνιον αἰδεσθέντες, καὶ
10 τὴν Ἑλλάδα θεινὸν ποιεύμενοι προδοῦναι, οὐ καταινέσαμεν, ἀλλὰ ἀπειπάμεθα, καὶ περ ἀδικούμενοι ὑπ' Ἑλλήνων καὶ καταπροδιδόμενοι, ἐπιστάμενοι τε ὅτι κερδαλεώτερόν ἐστι ὁμολογεῖν τῷ Πέρσῃ μᾶλλον ἢ περ πολεμέειν· οὐ μὲν οὐδὲ ὁμολογήσομεν ἐκόντες εἶναι. καὶ τὸ μὲν ἀπ' ἡμέων οὕτω ἀκίβδηλον ἐὼν νέμεται ἐπὶ
15 τοὺς Ἕλληνας.

(2). “Τμῆς δὲ, ἐς πᾶσαν ἀρξὴν τότε ἀπικόμενοι μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ Πέρσῃ, ἐπεὶ τε ἐξεμάθεται τὸ ἡμέτερον φρόνημα σαφέως, ὅτι οὐδαμὰ προδώσομεν τὴν Ἑλλάδα, καὶ διότι τεῖχος ὑμῖν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐλαυνόμενον ἐν τέλει ἐστι, καὶ δὴ λόγον
20 οὐδένα τῶν Ἀθηναίων ποιέεσθε· συνθήμενοι τε ἡμῖν τὸν Πέρσῃ ἀντιώσεσθαι ἐς τὴν Βοιωτὴν προδεδώκατε, περιεῖδετέ τε ἐσβαλόντα ἐς τὴν Ἀττικὴν τὸν βάρβαρον. Ἐς μὲν νυν τὸ παρὲν Ἀθηναῖοι ὑμῖν μηνίουσι· οὐ γὰρ ἐποιήσατε ἐπιτηδέως. νυν δὲ ὅτι τόχος στρατιῇ ἅμα ἡμῖν ἐκέλευσαν ὑμέας ἐκπέμπειν, ὡς ἂν
25 τὸν βάρβαρον δεκώμεθα ἐν τῇ Ἀττικῇ. ἐπειδὴ γὰρ ἡμάρτομεν τῆς Βοιωτῆς, τῆς γε ἡμετέρης ἐπιτηδεώτατόν ἐστι ἐμμαχέσασθαι τὸ Θριάσιον πεδίον.”

8. Ὡς δὲ ἄρα ἄκουσαν οἱ ἔφοροι ταῦτα, ἀνεβάλλοντο ἐς τὴν ὑστεραίην ὑποκρίνασθαι· τῇ δὲ ὑστεραίῃ, ἐς τὴν ἑτέραν. τοῦτο
30 καὶ ἐπὶ δέκα ἡμέρας ἐποίεον, ἐξ ἡμέρης ἐς ἡμέρην ἀναβαλλόμενοι. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ τὸν Ἰσθμὸν ἐτείχεον, σπουδὴν ἔχοντες πολλὴν πάντες Πελοποννήσιοι· καὶ σφι ἦν πρὸς τέλει. οὐδ' ἔχω εἶπαι τὸ αἴτιον, διότι ἀπικομένου μὲν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος ἐς Ἀθήνας σπουδὴν μεγάλην ἐποιήσαντο μὴ μηδίσαι Ἀθηναίους,
35 τότε δὲ ὥρην ἐποιήσαντο οὐδεμίαν, ἄλλο γε ἢ ὅτι ὁ Ἰσθμὸς σφι ἐτετείχετο, καὶ ἐδόκειον Ἀθηναίων ἔτι δεῖσθαι οὐδέν· ὅτε δὲ ὁ

Ἀλεξανδρος ἀπίκετο ἐς τὴν Ἀιτικὴν, οὐ καὶ ἀπετετείχιστο, ἐργάζοντο δὲ, μεγάλως καταβύβηκότες τοὺς Πέρσας.

9. Τίλος δὲ, τῆς τε ὑποκρίσιος καὶ ἐξόδου τῶν Σπαρτιητέων ἐγένετο τρόπος τοιούδε. τῇ προτεραιῇ τῆς ὑστάτης καταστάσιος μελλούσης ἔσεσθαι, Χίλειος, ἀνὴρ Τεγεήτης, δυνάμενος ἐν Λακεδαι- 5
μονι μέγιστα ξείνων, τῶν ἐφόρων ἐπύθειο πάντα λόγον τὸν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἔλεγον. ἀκούσας δὲ ὁ Χίλειος ἔλεγε ἄρα σφι τάδε· “Οὕτω ἔχει, ἄνδρες ἐφοροί. Ἀθηναίων ἡμῖν ἐόντων μὴ ἄρθμίων, τῷ δὲ βαρβάρῳ συμμαχῶν, καὶ περ τείχεος διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἑλη-
λαμένου καρτεροῦ, μεγάλαι κλισιάδες ἀναπεπτιέται ἐς τὴν Πίλο- 10
πόννησον τῷ Πέρσῃ. ἀλλ’ ἐσακούσατε, πρὶν τι ἄλλο Ἀθηναίοισι δόξαι σφάλμα φέρον τῇ Ἑλλάδι.”

10. Ὁ μὲν σφι ταῦτα συνεβούλευε. οἱ δὲ φρενὶ λαβόντες τὸν λόγον, αὐτίκα, φράσαντες οὐδὲν τοῖσι ἀγγέλοισι τοῖσι ἀπιγμένοισι ἀπὸ τῶν πολίων, νυκτὸς ἔτι ἐκπέμπουσι πεντακισχιλλοὺς Σπαρτιη- 15
τέων, καὶ ἑπτὰ περὶ ἕκαστον τάξαντες τῶν Εἰλώτων, Πανσανίῃ τῷ Κλεομβρότου ἐπιτρέψαντες ἐξάγειν. Ἐγένετο μὲν νυν ἡγεμονίῃ Πλειστάρχου τοῦ Λεωνίδεω· ἀλλ’ ὁ μὲν ἦν ἔτι παῖς, ὁ δὲ τούτου ἐπίτροπός τε καὶ ἀνεψιός. Κλεομβροτος γάρ, ὁ Πανσανίῳ μὲν πατὴρ, Ἀναξανδρίδῳ δὲ παῖς, οὐκέτι περιῆν· ἀλλὰ ἀπαγαγὼν 20
ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ τὴν στρατιὴν τὴν τὸ τεῖχος δείμασαν, μετὰ ταῦτα οὐ πολλὸν χρόνον τινα βιοὺς ἀπέθανε. ἀπῆγε δὲ τὴν στρατιὴν ὁ Κλεομβροτος ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ διὰ τόδε· θεωμένῳ οἱ ἐπὶ τῷ Πέρσῃ ὁ ἥλιος ἀμυννῶθη ἐν τῷ οὐρανῷ. προσαιρέεται δὲ ἑωυτῷ Παν-
σανίης Εὐρυάνακτα, τὸν Δωριέος, ἄνδρα οἰκίης ἐόντα τῆς αὐτῆς. 25
Οἱ μὲν δὴ σὺν Πανσανίῃ ἐξεληλύθεσαν ἔξω Σπάρτης.

11. Οἱ δὲ ἄγγελοι, ὥς ἡμέρῃ ἐγγόνετε, οὐδὲν εἰδότες περὶ τῆς ἐξόδου, ἐπῆλθον ἐπὶ τοὺς ἐφόρους, ἐν νόῳ δὲ ἔχοντες ἀπαλλάσσει-
σθαι καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῆς ἑωυτοῦ ἕκαστος. ἐπελθόντες δὲ, ἔλεγον τάδε· “Τμεῖς μὲν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, αὐτοῦ τῇδε μένοντες, ἕτα- 30
κίνδιά τε ἄγετε, καὶ παῖζετε, καταπροδόντες τοὺς συμμαχοὺς· Ἀθηναῖοι δὲ, ὥς ἀδικεόμενοι ὑπὸ ὑμῶν, χήτεϊ τε συμμαχῶν, καταλύσονται τῷ Πέρσῃ οὕτω ὅπως ἂν δύνωνται. καταλυσάμενοι δὲ, δῆλα γὰρ δὴ ὅτι σύμμαχοι βασιλῆος γινόμεθα, συστρατευσό-
μεθα ἐπὶ τὴν ἃν ἐκείνοι ἐξηγέωνται. ὑμεῖς δὲ τὸ ἐνθουῖτεν μαθή- 35
σεσθε ὁκοῖον ἂν τι ὑμῖν ἐξ αὐτοῦ ἐκβαίῃ.” Ταῦτα λεγόντων

τῶν ἀγγέλων, οἱ ἔφοροι εἶπαν ἐπ' ὄρκου, “καὶ δὴ δοκέειν εἶναι ἐν Ὀρεστιάῳ στείχοντας ἐπὶ τοὺς ξείνους.” ξείνους γὰρ ἐκάλεον τοὺς βαρβάρους. οἱ δὲ ὥς οὐκ εἰδότες ἐπειρώτεον τὸ λεγόμενον· ἐπειρόμενοι δὲ ἐξέμαθον πᾶν τὸ ἔόν· ὥστε ἐν θώματι γεγόμενοι, 5 ἐπορεύοντο τὴν ταχίστην διώκοντες· σὺν δὲ σφι τῶν περιόικων Λακεδαιμονίων λογάδες πεντακισχίλιοι ὁπλῖται τῷτὸ τοῦτο ἐποίησαν.

12. Οἱ μὲν δὴ ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἤπειγοντο. Ἀργεῖοι δὲ, ἐπεὶ τε τάχιστα ἐπύθοντο τοὺς μετὰ Πανσαντίῳ ἐξεληλυθότας ἐκ Σπάρτης, πέμπουσι κήρυκα, τῶν ἡμεροδρομῶν ἀνευρόντες τὸν ἄριστον, 10 ἐς τὴν Ἀττικὴν, πρότερον αὐτοὶ Μαρδονίῳ ὑποδεξάμενοι σχῆσειν τὸν Σπαρτιήτην μὴ ἐξιέναι· ὃς ἐπεὶ τε ἀπίκετο ἐς τὰς Ἀθήνας, ἔλεγε ταῦτα· “Μαρδόνιε, ἔπεμψάν με Ἀργεῖοι φράσσοντά τοι, ὅτι ἐκ Λακεδαιμονίος ἐξελήλυθε ἡ νεότης, καὶ ὥς οὐ δυνατοὶ αὐτὴν ἴσχειν εἰς Ἀργεῖοι μὴ οὐκ ἐξιέναι. πρὸς ταῦτα τύχχαρς εὖ 15 βουλευόμενος.” Ὁ μὲν δὴ εἶπας ταῦτα ἀπαλλύσσετο ὁπίσω.

13. Μαρδόνιος δὲ οὐδαμῶς ἔτι πρόθυμος ἦν μένειν ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὥς ἤκουσε ταῦτα. πρὶν μὲν νυν ἢ πυθέσθαι, ἀνεκώχει, θέλων εἰδέναι τὸ παρ' Ἀθηναίων, ὁκοῖόν τι ποιήσουσι· καὶ οὔτε ἐπήμαινε οὔτε εὐινέετο γῆν τὴν Ἀττικὴν, ἐλπίζων διὰ παντός τοῦ 20 χρόνου ὁμολογήσειν σφέας. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔπειθε, πυθόμενος τὸν πάντα λόγον, πρὶν ἢ τοὺς μετὰ Πανσαντίῳ ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἐμβαλεῖν, ὑπεξεχώρεε, ἐμπρήσας τε τὰς Ἀθήνας, καὶ, εἴ κού τι ὀρθὸν ἦν τῶν τειχέων ἢ τῶν οἰκημάτων ἢ τῶν ἱρῶν, πάντα καταβαλὼν καὶ συγχώσας. Ἐξέλαυνε δὲ τῶνδε εἵνεκεν, ὅτι οὔτε ἱππασίμῃ ἢ 25 χώρῃ ἦν ἡ Ἀττικὴ, εἴ τε νικῶτο συμβαλὼν, ἀπάλλαξις οὐκ ἦν, ὅτι μὴ κατὰ στενὸν, ὥστε καὶ ὀλίγους σφέας ἀνθρώπους ἴσχειν. ἐβουλευέτο ὦν ἐπαναχωρήσας ἐς τὰς Θήβας συμβαλεῖν πρὸς πόλιν τε φίλην καὶ χώρην ἱππασίμην.

14. Μαρδόνιος μὲν δὴ ὑπεξεχώρεε. ἤδη δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἑόντι αὐτῷ ἦλθε ἀγγελίη πρόδρομος, ἄλλην στρατιὴν ἦκειν ἐς Μίγαρα, 30 Λακεδαιμονίων χίλους. πυθόμενος δὲ ταῦτα, ἐβουλευέτο, θέλων, εἴ πως τούτους πρῶτον ἔλοι. ὑποστρέψας δὲ τὴν στρατιήν, ἦγε ἐπὶ τὰ Μίγαρα· ἡ δὲ ἵππος προελθούσα κατιππάσατο χώραν τὴν Μεγαρίδα. ἐς ταύτην δὴ ἐκασιάτω τῆς Εὐρώπης τὸ πρὸς ἡλίον 35 δύνοντος ἡ Περσικὴ αὕτη στρατιὴ ἀπίκετο.

15. Μετὰ δὲ ταῦτα, Μαρδονίῳ ἦλθε ἀγγελίη, ὥς Ἀλέες εἴησαν

οἱ Ἕλληνες ἐν τῇ Ἰουθυῳ· οὕτω δὴ ὁπίσω ἐπορεύετο διὰ Δεκελῆς. οἱ γὰρ Βοιωτάρχαι μετεπέψαντο τοὺς προσχώρους τῶν Ἀσσιωπίων· οὗτοι δὲ αὐτῷ τὴν ὁδὸν ἤγεοντο ἐς Σφενδαλέας, ἐνθαυτίεν δὲ ἐς Τανάρην. ἐν Τανάρῃ δὲ ρύκτα ἐναυλισάμενος, καὶ τραπόμενος τῇ ὑστεραίῃ ἐς Σκῶλον, ἐν γῇ τῇ Θηβαίων ἦν. ἐνθαυτὰ δὲ τῶν 5 Θηβαίων, καὶ περ μηδιζόντων, ἔκειρε τοὺς χώρους, οὗ τι κατὰ ἔχθος αὐτίων, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης μεγάλης ἐχόμενος· βουλούμενος ἔρμα τε τῷ στρατῷ ποιήσασθαι, καὶ, ἣν συμβαλόντι οἱ μὴ ἐκβαίνειν ὁκοῖόν τι ἐθέλοι, κρησφύγετον τοῦτο ἐποιέετο. παρῆκε δὲ αὐτοῦ τὸ στρατόπεδον, ἀρξάμενον ἀπὸ Ἐρυθρέων παρὰ Τυιάς, κατέτεινε 10 δὲ ἐς τὴν Πλαταιίδα γῆν, παρὰ τὸν Ἀσσιωπὸν ποταμὸν τεταγμένον. οὐ μέντοι τό γε τεῖχος τοσοῦτον ἐποιέετο, ἀλλ' ὥς ἐπὶ δέκα σταδίοις μάλιστα κη μέτωπον ἕκαστον. ἔχόντων δὲ τὸν πόρον τοῦτον τῶν βαρβάρων, Ἀτταγῖνος ὁ Φρύωνος, ἀγὴρ Θηβαῖος, παρασκευασάμενος μεγάλως, ἐκάλεε ἐπὶ ξίλνια αὐτόν τε Μαρδόκιον καὶ 15 πεντήκοντα Περσίων τρὺς λογιμωτάτους· κληθέντες δὲ οὗτοι ἔποντο. ἦν δὲ τὸ δεῖπνον ποιούμενον ἐν Θήβῃσι.

16. Τῷδε δὲ ἤδη τὰ ἐπιλοιπα ἤκουον Θερσάνδρου, ἀνδρὸς μὲν Ὀρχομενίου, λογίμου δὲ ἐς τὰ πρῶτα ἐν Ὀρχομενῷ. ἔφη δὲ ὁ Θερσάνδρος κληθῆναι καὶ αὐτὸς ὑπὸ Ἀτταγίνου ἐπὶ τὸ δεῖπνον 20 τοῦτο, κληθῆναι δὲ καὶ Θηβαίων ἄνδρας πεντήκοντα· καὶ σφειῶν οὐ χωρὶς ἐκατέρους κλίνειν, ἀλλὰ Πέρσῃν τε καὶ Θηβαῖον ἐν κλίνῃ ἑκάστη. ὥς δὲ ἀπὸ δειπνου ἔσαν, διαπινόντων, τὸν Πέρσῃν τὸν ὁμόκλινον Ἑλλάδα γλῶσσαν ἰέντα εἶρεσθαι αὐτὸν ὁποδαπὸς ἐστι, αὐτὸς δὲ ὑποκρίνασθαι ὥς εἴη Ὀρχομενίος. τὸν δὲ εἶπαι· “Ἐπεὶ 25 νῦν ὁμοτράπεζός τέ μοι καὶ ὁμόσπονδος ἐγένεο, μνημόσυνά τοι γνώμης τῆς ἐμῆς καταλιπέσθαι θέλω, ἵνα καὶ προειδῶς αὐτὸς περὶ σεωυτοῦ βουλευέσθαι ἔχῃς τὰ συμφέροντα. Ὀρᾶς τούτους τοὺς δαινυμένους Πέρσας, καὶ τὸν στρατὸν τὸν ἑλλίπομεν ἐπὶ τῷ ποταμῷ στρατοπεδευόμενον; τουτέων πάντων ὄψεαι, ὀλίγου τινὸς 30 χρόνου διελθόντος, ὀλίγους τινὰς τοὺς περιγενομένους.” Ταῦτά τε ἅμα τὸν Πέρσῃν λέγειν, καὶ μετιέναι πολλὰ τῶν δακρύων. αὐτὸς δὲ θαμάσας τὸν λόγον εἶπαι πρὸς αὐτόν· “Οὐκῶν Μαρδονίῳ τε ταῦτα χρεόν ἐστι λέγειν, καὶ τοῖσι μετ' ἐκείνον ἐγ' αἶνῃ ἑοῦσι Περσέων.” Τὸν δὲ μετὰ ταῦτα εἶπαι· “Ξεῖνε, ὃ τι δεῖ γενέσθαι 35 ἐκ τοῦ θεοῦ, ἀμύχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπῳ· οὐδὲ γὰρ πιστὰ

λέγουσι ἐθέλει πείθεσθαι οὐδείς. ταῦτα δὲ Περσέων σιγῆνοι ἐπιστάμενοι, ἐπόμεθα ἀναγκαίῃ ἐνδεδεμένοι. ἐχθίστη δὲ ὁδὸν ἔστι τῶν ἐν ἀνθρώποισι αὕτη, πολλὰ φρονέοντα μηδενὸς κρατεῖν." Ταῦτα μὲν τοῦ Ὀρχομενίου Θερασάνδρου ἤκουον· καὶ ταῦτα πρὸς 5 τοῦτοις, ὡς αὐτὸς αὐτίκα λέγοι ταῦτα πρὸς ἀνθρώπους πρότερον ἢ γενέσθαι ἐν Πλαταιῇσι τὴν μάχην.

17. Μαρδονίου δὲ ἐν τῇ Βοιωτῇ στρατοπεδευομένου, οἱ μὲν ἄλλοι παρείχοντο ἅπαντες στρατιήν, καὶ συνεσέβαλον ἐς Ἀθήνας, ὅσοι περ ἐμῆδιζον Ἑλλήνων τῶν ταύτῃ οἰκημένων. μῦνοι δὲ 10 Φωκέες οὐ συνεσέβαλον· ἐμῆδιζον γὰρ δὴ σφόδρα καὶ οὗτοι οὐκ ἐκόντες, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης. ἡμέρῃσι δὲ οὐ πολλῇσι μετὰ τὴν ἄπιξιν τὴν ἐς Θήβας ὕστερον, ἦλθον αὐτέων ὀπλίται χίλιοι· ἦγε δὲ αὐτοὺς Ἀρμοκύδης, ἀνὴρ τῶν ἀστῶν δοκιμώτατος. ἐπεὶ δὲ ἀπύκατο καὶ οὗτοι ἐς Θήβας, πέμψας ὁ Μαρδόνιος ἱππέας ἐκέ- 15 λευσέ σφεις ἐπ' ἐωυτῶν ἐν τῷ πεδίῳ ἵζεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἐποίησαν ταῦτα, αὐτίκα παρῆν ἡ ἵππος ἅπασα. μετὰ δὲ ταῦτα, διεξῆλθε μὲν διὰ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ μετὰ Μήδων ἐόντος φήμη, ὡς κατακοντιεῖ σφέας· διεξῆλθε δὲ δι' αὐτέων Φωκῶν τωὐτὸ τοῦτο. Ἐνθα δὴ σφι ὁ στρατηγὸς Ἀρμοκύδης παραινέει, 20 λέγων τοιαύδε· "Ὡς Φωκέες, πρύθλα γὰρ ὅτι ἡμεῖς οὗτοι οἱ ἀνθρώποι μέλλομεν προόπτῳ θανάτῳ δώσειν, διαβεβλημένους ὑπὸ Θεσσαλῶν, ὡς ἐγὼ εἰκάζω· νῦν ὦν ἄνδρα πάντα τινὰ ὑμέων χρεὸν ἔστι γενέσθαι ἀγαθόν. κρέσσον γὰρ ποιευντίας τι καὶ ἀμυνομένους τελευτῆσαι τὸν αἰῶνα, ἢ περ παρέχοντας διαφθαρῆναι αἰσχί- 25 στη μόρφ. ἀλλὰ μαθέτω τις αὐτέων ὅτι ἐόντες βύρβαροι ἐπ' Ἑλλήσι ἀνδράσι φόρον ἔρραψαν."

18. Ὁ μὲν ὦν ταῦτα παραινέει. οἱ δὲ ἱππείες, ἐπεὶ τέ σφεις ἐκυκλώσαντο, ἐπήλαυον ὡς ἀπολειῦντες, καὶ δὴ διετεινόντο τὰ βέλεια ὡς ἀπήσοντες· καὶ κού τις καὶ ἀπῆκε. καὶ οἱ ἀντίοι ἔυτα- 30 σαν πάντῃ συστρέφαντες ἐωυτοὺς καὶ πυκνώσαντες ὡς μάλιστα. ἐνθαῦτα οἱ ἱππῶται ὑπέστρεφον, καὶ ἀπήλαυον ὀπίσω. Οὐκ ἔχω δ' ἀτρεκέως εἶπαι, οὔτε εἰ ἦλθον μὲν ἀπολέοντες τοὺς Φωκέας, δεηθέντων Θεσσαλῶν· ἐπεὶ δὲ ὤρων πρὸς ἀλέξεισιν τραπομένους, δεισαντες μὴ καὶ σφίσι γένηται τρώματα, οὕτω δὴ ἀπήλαυον 35 ὀπίσω· (ὡς γὰρ σφι ἐνετείλατο Μαρδόνιος·) οὕτ' εἰ αὐτέων περηθῆναι ἢ δέλησαι εἰ τι ἄλλης μετέχουσι. Ὡς δὲ ὀπίσω ἀπῆ-

λασαν οἱ ἱππόται, πέμψας Μαργδόνιος κήρυκα ἔλεγε τάδε· “Θαρσέετε, ὦ Φωκῆες. ἄνδρες γὰρ ἐφάνητε ἰόντες ἀγαθοὶ, οὐκ ὡς ἐγὼ ἐπυνθανόμην. καὶ νῦν προθύμως φέρετε τὸν πόλεμον τοῦτον· εὐεργετοῖσσι γὰρ οὐ νικήσετε οὔτε ὧν ἐμὲ, οὔτε βασιλῆα.” Τὰ περὶ Φωκίων μὲν ἐς τοσοῦτο ἐγένετο. 5

19. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὡς ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἤλθον, ἐν τούτῳ ἐστρατοπεδεύοντο. πυνθανόμενοι δὲ ταῦτα οἱ λοιποὶ Πελοποννήσιοι, τοῖσι τὰ ἀμείνω ἐάνδανε, οἱ δὲ καὶ ὀρέοντες ἐξιόντας Σπαρτιήτας, οὐκ ἐδικαίουν λείπεσθαι τῆς ἐξόδου Λακεδαιμονίων. Ἐκ δὴ ὧν τοῦ Ἰσθμοῦ, καλλιερησάντων τῶν ἱρῶν, ἐπορεύοντο πάντες, 10 καὶ ἀπικνέονται ἐς Ἐλευσίνα. ποιήσαντες δὲ καὶ ἐνθαῦτα ἱρὰ, ὡς σφί ἐκαλλιερέετο, πρόσω ἐπορεύοντο· Ἀθηναῖοι δὲ ἅμα αὐτοῖσι, διαβάντες μὲν ἐκ Σαλαμῖνος, συμμιγέντες δὲ ἐν Ἐλευσίνι. Ὡς δὲ ἄρα ἀπίκοντο τῆς Βοιωτῆς ἐς Ἐρυθρὰς, ἔμαθόν τε δὴ τοὺς βαρβάρους ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ στρατοπεδευομένους, φρασθέντες 15 τε τοῦτο, ἀντετάσσοντο ἐπὶ τῆς ὑπωρεΐης τοῦ Κιθαιρώνος.

20. Μαργδόνιος δὲ, ὡς οὐ κατέβαινον οἱ Ἕλληνες ἐς τὸ πεδίον, πέμπει ἐς αὐτοὺς πᾶσαν τὴν ἵππον, τῆς ἱππάρχου Μασίστιος, εὐδοκιμῶν παρὰ Πέρσῃσι, (τὸν Ἕλληνες Μακίστιον καλέουσι,) ἵππον ἔχων Νισαῖον, χρυσοχάλινόν τε καὶ ἄλλως κεκοσμημένον 20 καλῶς. ἐνθαῦτα ὡς προσήλασαν οἱ ἱππόται πρὸς τοὺς Ἕλληνας, προσέβαλλον κατὰ τέλεα. προσβάλλοντες δὲ, κακὰ μέγала ἐργάζοντο, καὶ γυναικῆς σφεας ἀπεκάλεον.

21. Κατὰ συντυχίην δὲ Μεγαρέες ἔτιχον ταχθέντες ἢ τὸ ἐπιμαχώτατον ἦν τοῦ χωρίου παντός· καὶ πρόσσδος μάλιστα ταύτη 25 ἐγένετο τῇ ἵππῳ. προσβαλοῦσης ὧν τῆς ἵππου, οἱ Μεγαρέες πιεζόμενοι ἔπεμπον ἐπὶ τοὺς στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων κήρυκα. ἀπικόμενος δὲ ὁ κήρυξ πρὸς αὐτοὺς ἔλεγε τάδε· “Μεγαρέες λέγουσι, Ἥμεῖς, ἄνδρες σύμμαχοι, οὐ δυνατοὶ εἰμεν τὴν Περσέων ἵππον δέκεσθαι μούνοι, ἔχοντες στάσιν ταύτην ἐς τὴν ἔσσημεν 30 ἀρχήν. ἀλλὰ καὶ ἐς τόδε λιπαρή τε καὶ ἀρετῇ ἀντέχομεν, καὶ περ πιεζέμενοι. νῦν τε, εἰ μή τινας ἄλλους πέμψετε διαδόχους τῆς τάξης, ἵστε ἡμέας ἐκλείποντας τὴν τάξιν.” ὁ μὲν δὴ σφί ταῦτα ἀπήγγειλε. Πανσανθῆς δὲ ἀπεπειρᾶτο τῶν Ἑλλήνων, εἴ τινες ἐθέλοιεν ἄλλοι ἐθέλονται ἰέναι τε ἐς τὸν χῶρον τοῦτον, καὶ τάσσε- 35 σθαι διαδόχοι Μεγαρεῦσι. οὐ βουλομένων δὲ τῶν ἄλλων, Ἀθη-

ναῖοι ὑπεδέξαντο, καὶ Ἀθηναίων οἱ τριηκόσιοι λογάδες, τῶν ἑλο-
χίγες Ὀλυμπιόδωρος ὁ Λάμπωνος.

22. Οὗτοι ἔσαν οἱ τε ὑποδεξίμενοι, καὶ οἱ πρὸ τῶν ἄλλων
τῶν παριόντων Ἑλλήνων ἐς Ἐρυθρὰς ταχθέντες, τοὺς τοξότας
5 προσελόμενοι. μαχομένων δὲ σφειων ἐπὶ χρόνον, τέλος τοιόνδε
ἐγένετο τῆς μάχης. Προσβαλούσης τῆς ἵππου κατὰ τέλεα, ὁ
Μασιστιίου προέχων τῶν ἄλλων ἵππος βαλλεται τοξεύματι τὰ
πλευρά· ἀλγήσας δὲ, ἵσταται τε ὀρθός, καὶ ἀποσειέται τὸν Μα-
σιστιον. πεσόντι δὲ αὐτῷ οἱ Ἀθηναῖοι αὐτίκα ἐπεκίετο· τὸν τε
10 δὴ ἵππον αὐτοῦ λαμβάνουσι, καὶ αὐτὸν ἀμυνόμενον κτείνουσι,
κατ' ἀρχὰς οὐ δυνάμενοι. ἐνεσκεύαστο γὰρ οὕτω· ἐντὸς θώρηκα
εἶχε χρύσειον λεπιδωτόν· κατύπερθε δὲ τοῦ θώρηκος, κιθῶνα
φοινίκεοι ἐνδιέδυκε. τύπτοντες δὲ ἐς τὸν θώρηκα ἐποίεον οὐδέν·
πρίν γε δὴ μαθῶν τις τὸ ποιούμενον, παῖει μιν ἐς τὸν ὀφθαλμόν.
15 οὕτω δὴ ἔπεσέ τε καὶ ἀπέθανε. Ταῦτα δὲ κως γινόμενα ἐλελήθεις
τοὺς ἄλλους ἱππέας· οὔτε γὰρ πεσόντα μιν εἶδον ἀπὸ τοῦ ἵππου,
οὔτε ἀποθνήσκοντα· ἀναχωρήσιός τε γινομένης καὶ ὑποστροφῆς,
οὐκ ἔμαθον τὸ γινόμενον. ἐπεὶ τε δὲ ἔστησαν, αὐτίκα ἐπόθεσαν,
ὥς σφεις οὐδεὶς ἦν ὁ τάσσω. μαθόντες δὲ τὸ γεγονὸς, διακε-
20 λευσάμενοι ἤλαυρον τοὺς ἵππους πάντες, ὥς ἂν τὸν γε νεκρὸν
ἀνελόιατο.

23. Ἰδόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι οὐκέτι κατὰ τέλεα προσελάνον-
τας τοὺς ἱππέας, ἀλλ' ἅμα πάντας, τὴν ἄλλην στρατιὴν ἐπεβίω-
σαντο. ἐν ᾧ δὲ ὁ πεζὸς ἅπας ἐβώθεε, ἐν τούτῳ μάχῃ ὀξεῖα περὶ
25 τοῦ νεκροῦ γίνεται. ἕως μὲν νυν μῦθοι ἔσαν οἱ τριηκόσιοι,
ἐσσοῦντό τε πολλόν, καὶ τὸν νεκρὸν ἀπέλειπον· ὥς δὲ σφι τὸ
πληθὺς ἐπεβήθησαν, οὕτω δὴ οὐκέτι οἱ ἱπποῖται ὑπέμενον, οὐδέ
σφι ἐξεγένετο τὸν νεκρὸν ἀνελίσθαι, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνῳ ἄλλους
προσαπόλεσαν τῶν ἱππέων. ἀποστήσαντες ὡν ὅσον τε δύο στάδια,
30 ἐβουλευόντο ὅ τι χρεὸν εἶη ποιεῖν· ἐδύκεε, δὲ σφι, ἀναρχίης ἐού-
σης, ἀπελάνειν παρὰ Μαρδόνιον.

24. Ἀπικομένης δὲ τῆς ἵππου ἐς τὸ στρατόπεδον, πέν-
θος ἐποίησαντο Μασιστιίου πᾶσά τε ἡ στρατιὴ καὶ Μαρδό-
νιος μέγιστον, σφείας τε αὐτοὺς κείροντες, καὶ τοὺς ἵππους
35 καὶ τὰ ὑποζύγια, οἰμωγῇ τε χρεώμενοι ἀπλήτῳ· ἅπασαν γὰρ
τὴν Βοιωτίην κατεῖχε ἡχώ, ὥς ἀνδρὸς ἀπολομένου μετὰ γε

Μαρδόνιον λογιμωτάτου παρὰ τε Πέρσῃσι καὶ βασιλεῖ. οἱ μὲν νυν βάρβαροι τρόπῳ τῷ σφετέρῳ ἀποθάνοντα εἰμῶν Μασίσιον.

25. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ὥς τὴν ἵππον ἐδέξαντο προσβάλλουσιν, καὶ δεξάμενοι ὥσαντο, ἐθάρσυσάν τε πολλῷ μᾶλλον, καὶ πρῶτα 5 μὲν ἐς ἄμαξαν ἐσθίνοντες τὸν νεκρὸν, παρὰ τὰς τάξεις ἐκόμιζον· ὁ δὲ νεκρὸς ἔην θείης ἄξιος μεγάλῃος εἵνεκα καὶ κάλλεος. τῶν δὲ εἵνεκα καὶ ταῦτα ἐποίησαν· ἐκλείποντες τὰς τάξεις ἐφοίτεον θιησόμενοι Μασίσιον. Μετὰ δὲ, ἔδοξέ σφι ἐπικαταβῆναι ἐς Πλαταιάς· ὁ γὰρ χῶρος ἐφαίνετο πολλῷ ἔων ἐπιτηδεωτέρως σφι ἐνστρατοπε- 10 δεύεσθαι ὁ Πλαταιικὸς τοῦ Ἐρυθραίου, τὰ τε ἄλλα, καὶ εὐνυρότερος. ἐς τοῦτον δὴ τὸν χῶρον, καὶ ἐπὶ τὴν κρήνην τὴν Γαργαφίην, τὴν ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ εἶδον, ἔδοξέ σφι χρεὸν εἶναι ἀπικέυθαι, καὶ διαταχθέντας στρατοπεδεύεσθαι. Ἀναλαβόντες δὲ τὰ ὄπλα, ἤϊσαν διὰ τῆς ὑπερείχους τοῦ Κιθαιρώνος παρὰ Τυϊάς 15 ἐς τὴν Πλαταιίδα γῆν· ἀπικόμενοι δὲ, ἐτάσσοντο κατὰ ἔθρεα πλησίον τῆς τε κρήνης τῆς Γαργαφίης καὶ τοῦ τεμένεος τοῦ Ἀνδροκράτειος τοῦ ἥρωος, διὰ ὃχθων τε οὐκ ὑψηλῶν καὶ ἀπέδον χωρίου.

26. Ἐνθαῦτα ἐν τῇ διατάξει ἐγένετο λόγων πολλὸς ὠθισμὸς 20 Τεγεαίων τε καὶ Ἀθηναίων. ἐδικαίουν γὰρ αὐτοὶ ἑκάτεροι ἔχουν τὸ ἔτερον κέρας, καὶ καινὰ καὶ παλαιὰ παραφέροντες ἔργα. τοῦτο μὲν, οἱ Τεγεῆται ἔλεγον τάδε· “ Ἡμεῖς αἰεὶ κοτε ἀξιεύμεθα ταύτης τῆς τάξεως ἐκ τῶν συμμάχων ἀπάντων, οὐσαί ἤδη ἔξοδοι κοινὰί 25 ἐγένοντο Πελοποννησίοισι καὶ τὸ παλαιὸν καὶ τὸ νέον, ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπεὶ τε Ἡρακλεῖδαι ἐπειρώοντο μετὰ τὸν Εὐρυσθέος θάνατον κατιόντες ἐς Πελοπόννησον. τότε εὐρόμεθα τοῦτο διὰ πρῆγμα τοιόνδε. Ἐπεὶ μετὰ Ἀχαιῶν καὶ Ἰώνων τῶν τότε ἐόντων ἐν Πελοποννήσῳ, ἐκβροθήσαντες ἐς τὸν Ἰσθμὸν, ἰζόμεθα ἀντίοι τοῖσι κατιούσι, τότε ὦν λόγος ἦλλον ἀγορεύεσθαι, ὥς χρεὸν εἶη 30 τὸν μὲν στρατὸν τῷ στρατῷ μὴ ἀνακινδυνεύειν συμβάλλοντα· ἐκ δὲ τοῦ Πελοποννησίου στρατοπέδου, τὸν ἂν σφῶν αὐτέων κρίνωσι εἶναι ἄριστον, τοῦτόν οἱ μονομαχεῖν ἐπὶ διακειμένοισι. ἔδοξέ τε τοῖσι Πελοποννησίοισι ταῦτα εἶναι ποιητέα, καὶ ἔταμον ὄρκια ἐπὶ λόγῳ τοιῷδε· ἦν μὲν Ἴλλος νικήσῃ τὸν Πελοποννησίων ἡγεμόνα, 35 κατιέναι Ἡρακλείδας ἐπὶ τὰ πατρώια· ἦν δὲ νικηθῇ, τὰ ἔμπαλιν

Ἡρακλείδας ἀπαλλάσσεσθαι καὶ ἀπάγειν τὴν στρατιὴν, ἐκάτὸν τε
 ἑτέων μὴ ζητῆσαι κάτωδον ἐς Πελοπόννησον. προεκρίθη τε δὴ
 ἐκ πάντων συμμάχων ἐθελοντῆς Ἐχεμος ὁ Ἡερόπου, τοῦ Φηγέος,
 στρατηγός τε ἑὼν καὶ βασιλεὺς ἡμέτερος, καὶ ἐμουννομάχησέ τε καὶ
 5 ἀπέκτεινε Ἴλλον. Ἐκ τούτου τοῦ ἔργου εὐρόμεθα ἐν τοῖσι Πελο-
 ποννησίοισι τοῖσι τότε καὶ ἄλλα γέρεα μεγάλα, τὰ διατελέομεν
 ἔχοντες, καὶ τοῦ κέρους τοῦ ἑτέρου αἰεὶ ἡγεμονεύειν, κοινῆς ἐξόδου
 γινομένης. Ἦμῖν μὲν νυν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, οὐκ ἀντιένυμεθα·
 ἀλλὰ, διδόντες αἵρεσιν ὁκοτέρου βούλεσθε κέρους ἄρχειν, παρίεμεν·
 10 τοῦ δὲ ἑτέρου φαμὲν ἡμέας ἰκνέεσθαι ἡγεμονεύειν, κατὰ περ ἐν
 τῷ πρόσθε χρόνῳ. Χωρὶς τε τούτου τοῦ ἀπηγνημένου ἔργου,
 ἀξιονικότεροί εἰμεν Ἀθηναίων ταύτην τὴν τάξιν ἔχειν. πολλοὶ
 μὲν γάρ τε καὶ εὖ ἔχοντες πρὸς ὑμέας ἡμῖν, ἄνδρες Σπαρτιῆται,
 ἀγῶνες ἀγωνίζονται, πολλοὶ δὲ καὶ πρὸς ἄλλους. οὕτω ὦν ἡμέας
 15 δίκαιον ἔχειν τὸ ἕτερον κέρας, ἥπερ Ἀθηναίους. οὐ γάρ σφι ἐστι
 ἔργα οἷά περ ἡμῖν κατεργασμένα, οὔτ' ὦν καινὰ, οὔτε παλαιά.”
 Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον.

27. Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς ταῦτα ὑπεκρίναντο τάδε· “Ἐπιστά-
 μεθα μὲν σύνοδον τήνδε μάχης εἵνεκα συλλεγῆναι πρὸς τὸν βάρ-
 20 βαρον, ἀλλ' οὐ λόγον. ἐπεὶ δὲ ὁ Τεγεῆτης προέσθηκε παλαιὰ καὶ
 καινὰ λέγειν τὰ ἑκατέροισι ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ κατεργασταὶ χρηστὰ,
 ἀναγκαίως ἡμῖν ἔχει δηλῶσαι πρὸς ὑμέας, ὅθεν ἡμῖν πατρώϊόν
 ἐστι, ἐοῦσι χρηστοῖσι αἰεὶ, πρώτοις εἶναι ἢ Ἀρκάσι. Ἡρακλείδας,
 τῶν φασὶ οὗτοι ἀποκτεῖναι τὸν ἡγεμόνα ἐν Ἰσθμῷ, τοῦτο μὲν,
 25 τούτους πρότερον, ἐξελαννομένους ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἐς
 τοὺς ἀπικολατο φεύγοντες δουλοσύνην πρὸς Μυκηναίων, μούνοι
 ὑποδεξάμενοι, τὴν Εὐρυσθέος ὕβριν κατέλλομεν, σὺν κείνοις μάχῃ
 νικήσαντες τοὺς τότε ἔχοντας Πελοπόννησον. τοῦτο δὲ, Ἀργεῖους
 τοὺς μετὰ Πολυνείκεος ἐπὶ Θήβας ἐλάσαντας, τελευτήσαντας τὸν
 30 αἰῶνα καὶ ἀτάφους κειμένους, στρατευσάμενοι ἐπὶ τοὺς Καδμείους,
 ἀνελέσθαι τε τοὺς νεκροὺς φαμεν, καὶ θάψαι τῆς ἡμετέρας ἐν
 Ἐλευσίνι. ἔστι δὲ ἡμῖν ἔργον εὖ ἔχον καὶ ἐς Ἀμαζονίδας, τὰς ἀπὸ
 Θερμώδοντος ποταμοῦ ἐσβαλούσας κοτὲ ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν. καὶ
 ἐν τοῖσι Τρωϊκοῖσι πόνοις οὐδαμῶν ἐλειπόμεθα. Ἀλλ' οὐ γάρ
 35 τι προέχει τουτέων ἐπιμενεῖσθαι· καὶ γὰρ ἂν χρηστοὶ τότε ἑόντες
 αὐτοὶ νῦν ἂν εἴεν φλανρότεροι· καὶ τότε ἑόντες φλαῦροι νῦν ἂν

εἶεν ἀμείνονες. Παλαιῶν μὲν ἔνν' ἔργων ἅλις ἔστω· ἡμῖν δὲ εἰ
 μηδὲν ἄλλο ἐστὶ ἀποδεδεγμένον, ὥσπερ ἐστὶ πολλά τε καὶ εὖ ἔχον-
 τα, εἰ τέιοις καὶ ἄλλοις Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν Μαραθῶνι
 ἔργου ἄξιοι εἶμεν τοῦτο τὸ γέρας ἔχειν, καὶ ἄλλα πρὸς τούτῳ·
 οὔτινες μόνον Ἑλλήνων δὴ μονομαχήσαντες τῷ Πέρσῃ, καὶ ἔργῳ 5
 τοσούτῳ ἐπιχειρήσαντες, περιγεγόμεθα, καὶ ἐνίκησαμεν ἔθνεα ἕξ
 τε καὶ τεσσαρὰκόσια. ἃρ' οὐ δίκαιοι εἶμεν ἔχειν ταύτην τὴν τάξιν
 ἀπὸ τούτου μούνου τοῦ ἔργου; Ἀλλ', οὐ γὰρ ἐν τῷ τοιῷδε τάξις
 εἵνεκα στασιάξειν πρόπει, ἄρτιοι εἶμεν πεῖθεσθαι ὑμῖν, ὦ Λακε-
 δαιμόνιοι, ἵνα δοκέει ἐπιτηδεώτατον ἡμέας εἶναι ἰστάναι, καὶ κατ' 10
 οὔστινας. πάντῃ γὰρ τεταγμένοι πειρησόμεθα εἶναι χρηστοί.
 ἐξηγείσθε δὲ ὥς πεισομένων·"

28. Οἱ μὲν ταῦτα ἀμείβοτο. Λακεδαιμονίων δὲ ἀνέβρωσε
 ἅπαν τὸ στρατόπεδον Ἀθηναίους ἀξιονικότερους εἶναι ἔχειν τὸ
 κέρας ἢ περ Ἀρκάδας. οὕτω δὲ ἔσχον οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ὑπερβή- 15
 λοντο τοὺς Τεγεάτας. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἐτάσσοντο ὥδε οἱ ἐπιφοι-
 τῶντές τε καὶ οἱ ἀρχὴν ἐλθόντες Ἑλλήνων. τὸ μὲν δεξιὸν κέρας
 εἶχον Λακεδαιμονίων μύριοι· τουτέων δὲ τοὺς πεντακισχίλους,
 ἰόντας Σπαρτιήτας, ἐφύλασσον ψилоὶ τῶν Εἰλωτίων πεντακισχίλιοι
 καὶ τρισμύριοι, περὶ ἄνδρα ἕκαστον ἐπὶ τεταγμένοι. προσίχας 20
 δὲ σφι εἴλοντο ἰστάναι οἱ Σπαρτιῆται τοὺς Τεγεάτας, καὶ τιμῆς
 εἵνεκα καὶ ἀρετῆς. τουτέων δ' ἔσαν ὀπλίται χίλιοι καὶ πεντηκό-
 σιοι. μετὰ δὲ τούτους ἴσταντο Κορινθίων πεντακισχίλιοι· παρὰ
 δὲ σφι εὗροντο παρὰ Πανσανίῳ ἰστάναι Ποιδιαιγέτων τῶν ἐκ
 Παλλήνης τοὺς παρεόντας τριηκοσίους. τουτέων δὲ ἐχόμενοι 25
 ἴσταντο Ἀρκάδες Ὀρχομένιοι ἑξακόσιοι· τουτέων δὲ, Σικυνῶνιοι
 τρισχίλιοι. τουτέων δὲ εἴχοντο Ἐπιδαυρίων ὀκτακόσιοι. παρὰ
 δὲ τούτους Τροιζηνίων ἐτάσσοντο χίλιοι· Τροιζηνίων δὲ ἐχόμενοι,
 Λεπρεσέων διηκόσιοι· τουτέων δὲ, Μυκηναίων καὶ Τιτυνθίων
 τετρακόσιοι· τουτέων δὲ ἐχόμενοι, Φλιάσιοι χίλιοι. παρὰ δὲ 30
 τούτους ἔστασαν Ἐρμιονέες τριηκόσιοι. Ἐρμιονέων δὲ ἐχόμενοι
 ἴσταντο Ἐρετριέων τε καὶ Στυρέων ἑξακόσιοι· τουτέων δὲ Χαλκι-
 δέες τετρακόσιοι· τουτέων δὲ, Ἀμπρακιητέων πεντηκόσιοι. μετὰ
 δὲ τούτους, Λευκαδίων καὶ Ἀνακτορίων ὀκτακόσιοι ἔστασαν· του-
 τέων δὲ ἐχόμενοι, Παλῆες οἱ ἐκ Κεφαλληνίης διηκόσιοι. μετὰ δὲ 35
 τούτους, Αἰγινητέων πεντηκόσιοι ἐτάχθησαν. παρὰ δὲ τούτους

ἐτάσσοντο Μεγαρίων τρισχίλιοι. εἶχοντο δὲ τουτέων, Πλαταιᾶς ἐξακόσιοι. τελευταῖοι δὲ καὶ πρῶτοι Ἀθηναῖοι ἐτάσσοντο, κέρας ἔχοντες τὸ εὐώνυμον, ὀκτακισχίλιοι· ἰστρατήγειε δ' αὐτέων Ἀρσιτείδης ὁ Λυσιμάχου.

5 29. Οὗτοι, πλὴν τῶν ἐπὶ περὶ ἕκαστον τεταγμένων Σπαρτιήται, ἔσαν ὀπλίται· συνάπαντες ἑόντες ἀριθμὸν τρεῖς τε μυριάδες καὶ ὀκτὼ χιλιάδες καὶ ἑκατοντάδες ἐπτά. ὀπλῖται μὲν οἱ πάντες συλλεγέντες ἐπὶ τὸν βάρβαρον ἔσαν τοσοῦτοι. Ψιλῶν δὲ πλῆθος ἦν τόδε. τῆς μὲν Σπαρτιητικῆς τάξεως πεντακισχίλιοι καὶ
10 τρισμύριοι ἄνδρες, ὡς ἑόντων ἐπτά περὶ ἕκαστον ἄνδρα· καὶ τουτέων πᾶς τις παρήρητο ὡς ἐς πόλεμον. οἱ δὲ τῶν λοιπῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἑλλήνων ψилоὶ, ὡς εἰς περὶ ἕκαστον ἑὸν ἄνδρα, πεντακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι καὶ τρισμύριοι ἔσαν. ψιλῶν μὲν δὴ τῶν ἀπάντων μαχίμων ἦν τὸ πλῆθος ἕξ τε μυριάδες, καὶ ἑννία
15 χιλιάδες, καὶ ἑκατοντάδες πέντε.

30. Τοῦ δὲ σύμπαντος Ἑλληνικοῦ τοῦ συνελθόντος ἐς Πλαταιὰς σὺν τε ὀπλίται καὶ ψιλοῖσι τοῖσι μαχίμοισι, ἑνδεκα μυριάδες ἔσαν, μιῆς χιλιάδος, πρὸς δὲ, ὀκτακοσίων ἀνδρῶν καταδέουσαι. σὺν δὲ Θεσπιέων τοῖσι παρεοῦσι ἐξεπληροῦντο αἱ ἑνδεκα μυριάδες.
20 παρήσαν γὰρ καὶ Θεσπιέων ἐν τῷ στρατοπέδῳ οἱ περιεόντες, ἀριθμὸν ἐς ὀκτακοσίους καὶ χιλίους· ὅπλα δὲ οὐδ' οὗτοι εἶχον. Οὗτοι μὲν νυν ταχθέντες ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ ἰστρατοπεδεύοντο.

31. Οἱ δὲ ἀμφὶ Μαρδόνιον βάρβαροι, ὡς ἀπεκήδευσαν Μασίσιον, παρήσαν, πυθόμενοι τοὺς Ἕλληνας εἶναι ἐν Πλαταιῇσι,
25 καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὸν Ἀσωπὸν τὸν ταύτῃ ῥέοντα. ἀπικόμενοι δὲ ἀντετάσσοντο ὥδε ὑπὸ Μαρδονίου. Κατὰ μὲν Λακεδαιμονίους ἔστησε Πέρσης· καὶ δὴ, πολλὸν γὰρ περιέασαν πλῆθει οἱ Πέρσαι, ἐπὶ τε τάξιν πλεῦνας ἐκεκοσμέατο, καὶ ἐπείχον τοὺς Τεγεῆτας. ἔταξε δὲ οὕτω· ὃ τι μὲν ἦν αὐτοῦ δυνατώτατον πᾶν ἀπολῆξας,
30 ἔστησε ἄντιον Λακεδαιμονίων· τὸ δὲ ἀσθενέστερον παρέταξε κατὰ τοὺς Τεγεῆτας. ταῦτα δ' ἐποίηε, φραζόντων τε καὶ διδασκόντων Θηβαίων. Περσέων δὲ ἑχομένους ἔταξε Μήδους· οὗτοι δὲ ἐπέσχον Κορινθίους τε καὶ Ποτιδαίητας, καὶ Ὀρχομένιους τε καὶ Σικωνίους. Μήδων δὲ ἑχομένους ἔταξε Βακτρίους· οὗτοι δὲ
35 ἐπέσχον Ἐπιδαυρίους τε καὶ Τροιζηνίους, καὶ Ἀεπρεῆτας τε καὶ Τιρυνθίους, καὶ Μυκηναίους τε καὶ Φλιασίους. μετὰ δὲ Βα-

κτρίλους ἔσθησε Ἰνδοὺς. οὗτοι δὲ ἐπέσχον Ἑρμιονίας τε καὶ Ἐρε-
 τρίας, καὶ Στυρίας τε καὶ Χαλκιδικίας. Ἰνδῶν δὲ ἐχομένους Σάκας
 ἔταξε· οἱ ἐπέσχον Ἀμπρακικήτας τε καὶ Ἀνακτορίους καὶ Λευκα-
 δίους καὶ Παλίας καὶ Αἰγινήτας. Σακίων δὲ ἐχομένους ἔταξε
 ἀντία Ἀθηναίων τε καὶ Πλαταιῶν καὶ Μεγαρέων, Βοιωτοὺς τε 5
 καὶ Λοκροὺς, καὶ Μηλίας τε καὶ Θεσσαλοὺς, καὶ Φωκίαν τοὺς
 χιλοὺς. οὐ γὰρ ὦν ἅπαντες οἱ Φωκίαις ἐμήδισαν· ἀλλὰ τινες
 αὐτέων καὶ τὰ Ἑλλήνων ἠϋζον, περὶ τὸν Παρνησσὸν κατελιγμένοι·
 καὶ ἐνθεῦτεν ὀρμειώμενοι ἔφερόν τε καὶ ἦγον τήν τε Μαρδονίου
 στρατιήν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἰόντας Ἑλλήνων. ἔταξε δὲ καὶ 10
 Μακεδόνας τε καὶ τοὺς περὶ Θεσσαλίην οἰκημένους κατὰ τοὺς
 Ἀθηναίους.

32. Ταῦτα μὲν τῶν ἐθνέων τὰ μέγιστα ὀνόμασται τῶν ὑπὸ
 Μαρδονίου ταχθέντων, τὰ περ ἐπιφανέστατά τε ἦν καὶ λόγου
 πλείστον. ἐνῆσαν δὲ καὶ ἄλλων ἐθνέων ἄνδρες ἀναμειγμένοι, 15
 Φρυγῶν τε καὶ Θρηίκων, καὶ Μυσῶν τε καὶ Παιόνων, καὶ τῶν
 ἄλλων· ἐν δὲ, καὶ Αἰθιοπῶν τε, καὶ Αἰγυπτίων οἱ τε Ἑρμοτύβιες
 καὶ οἱ Καλασιῖρες καλεόμενοι, μαχαιοφόροι· οἵπερ εἰσὶ Αἰγυπτίων
 μούνοι μάχιμοι. τοὺτους δὲ ἔτι ἔων ἐν Φαλήρῃ ἀπὸ τῶν νηῶν
 ἀπεβιβάσατο ἰόντας ἐπιβάτας· οὐ γὰρ ἐτάχθησαν ἐς τὸν πεζὸν 20
 τὸν ἅμα Ξέρξῃ ἀπικόμενον ἐς Ἀθήνας Αἰγύπτιοι. Τῶν μὲν δὴ
 βαρβάρων ἔσαν τριήκοντα μυριάδες, ὥς καὶ πρότερον διετλήναι·
 τῶν δὲ Ἑλλήνων τῶν Μαρδονίου συμμάχων οἶδε μὲν οὐδεὶς ἀρι-
 θμόν· οὐ γὰρ ὦν ἡριθμήθησαν· ὥς δὲ ἐπεικᾶσαι, ἐς πέντε μυ-
 ριάδας συλλεγῆναι εἰκάσω. Οὗτοι οἱ παραταχθέντες πεζοὶ ἔσαν· 25
 ἡ δὲ ἵππος χωρὶς ἐτέτακτο.

33. Ὡς δὲ ἄρα πάντες οἱ ἐτετάχατο κατὰ τε ἔθνη καὶ κατὰ
 τέληα, ἐνθαῦτα τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ ἐθύοντο καὶ ἀμφοτέρω. Ἕλλησι
 μὲν Τισαμενὸς Ἀντιόχου ἦν ὁ θυόμενος· οὗτος γὰρ δὴ εἶπετο τῷ
 στρατεύματι τούτῳ μάντις· τὸν, ἰόντα Ἡλεῖον καὶ γένεος τοῦ Ἰα- 30
 μιδέων Κλυτιάδην, Λακεδαιμόνιοι ἐποίησαντο λεωσφέτερον. Τισα-
 μενῷ γὰρ μαντευομένῳ ἐν Δελφοῖσι περὶ γόνου ἀνέλε ἡ Πυθίη,
 ἀγῶνας τοὺς μεγίστους ἀναιρήσεσθαι πέντε. ὁ μὲν δὴ ἁμαρτῶν
 τοῦ χρηστηρίου προσεῖχε γυμνασίοις, ὥς ἀναιρησόμενος γυμνικὸς
 ἀγῶνας. ἀσκήων δὲ πεντάεθλον, παρὰ ἕν πάλαισμα ἔδραμε νικᾶν 35
 ὀλυμπιάδα, Ἰερωνύμῳ τῷ Ἀνδρίῳ ἐλθὼν ἐς ἔριν. Λακεδαιμόνιοι

δὲ μαθόντες οὐκ ἐς γυμνικούς, ἀλλ' ἐς ἀρτήους ἀγῶνας φέρον τὸ Τισαμενοῦ μαντήιον, μισθῷ ἐπειρῶντο πείσαντες Τισαμενὸν ποιέ-
 5 εσθαι ἅμα Ἡρακλειδεῶν τοῖσι βασιλεῦσι ἡγεμόνα τῶν πολέμων.
 ὁ δὲ ὀρέων περὶ πολλοῦ ποιευμένους Σπαρτιήτας φίλον αὐτὸν
 10 προσθίσθαι, μαθὼν τοῦτο, ἀντίμα, σημαίνων σφι, ὥς “ ἦν μιν
 πολιτήν σφέτερον ποιήσονται, τῶν πάντων μεταδιδόντες, ποιήσει
 ταῦτα, ἐπ' ἄλλω μισθῷ δ' οὔ.” Σπαρτιῆται δὲ, πρῶτα μὲν,
 ἀκούσαντες, δεινὰ ἐποιεῦντο, καὶ μετίεσαν τῆς χρησιμοσύνης τὸ
 παράπαν. τέλος δὲ, δέματος μεγάλου ἐπικρεμαμένου τοῦ Περ-
 20 σικοῦ τούτου στρατεύματος, καταίνουσιν μετιόντες. ὁ δὲ γνούς
 τετραμμένους σφείας, οὐδ' οὕτω ἔφη ἔτι ἀρκέσθαι τούτοισι μού-
 νοις, ἀλλὰ δεῖν ἔτι καὶ τὸν ἀδελφεὸν ἰωντοῦ Ἠγίην γίνεσθαι
 Σπαρτιήτην ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι λόγοις τοῖσι καὶ αὐτὸς γίνεται.

34. Ταῦτα δὲ λέγων αὐτοῖς ἐμιμέτο Μελάμποδα, ὥς εἰκάσαι,
 15 βασιλῆην τε καὶ πολιτήην αἰτεόμενος. καὶ γὰρ δὴ καὶ Μελάμ-
 πους, τῶν ἐν Ἀργεῖ γυναικῶν μανεισίων, ὥς μιν οἱ Ἀργεῖοι
 ἐμισθοῦντο ἐκ Πύλου παῦσαι τὰς σφετέρας γυναῖκας τῆς νούσου,
 μισθὸν προτείναντο τῆς βασιλῆης τὸ ἥμισυ. οὐκ ἀνασχομένων
 δὲ τῶν Ἀργείων, ἀλλ' ἀπιόντων, ὥς ἐμαίνοντο πολλῷ πλεῖνες τῶν
 20 γυναικῶν, οὕτω δὴ ὑποστάντες τὰ ὁ Μελάμπους προτείνετο, ἦσαν
 δῶσοντές οἱ ταῦτα. ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ἐπορεύεται ὀρέων αὐτοῖς
 τετραμμένους, φὰς, “ ἦν μὴ καὶ τῷ ἀδελφεῷ Βιάντι μεταδῶσι τὸ
 τριτημόριον τῆς βασιλῆης, οὐ ποιήσειν τὰ βούλονται.” οἱ δὲ
 Ἀργεῖοι ἀπειληθέντες ἐς στεινὸν καταινέουσι καὶ ταῦτα.

25 35. Ὡς δὲ καὶ Σπαρτιῆται, ἰδέοντο γὰρ δεινῶς τοῦ Τισαμε-
 νοῦ, πάντως συνεχώρεόν οἱ. συγχωρησάντων δὲ καὶ ταῦτα τῶν
 Σπαρτιητέων, οὕτω δὴ πέντε σφι μαντευόμενος ἀγῶνας τοὺς μεγ-
 30 στοὺς Τισαμενὸς ὁ Ἠλεῖος, γενόμενος Σπαρτιήτης, συγκαταίρει.
 μῦνοι δὲ δὴ πάντων ἀνθρώπων ἐγένοντο οὗτοι Σπαρτιήτησι
 30 πολιῆται. οἱ δὲ πέντε ἀγῶνες οἶδε ἐγένοντο· εἰς μὲν καὶ πρῶτος,
 οὗτος ὁ ἐν Πλαταιῇσι· ἐπὶ δὲ, ὁ ἐν Τεγέῃ πρὸς Τεγεήτας τε καὶ
 Ἀργεῖους γενόμενος· μετὰ δὲ, ὁ ἐν Διπαιεῦσι πρὸς Ἀρκάδας
 πάντας, πλὴν Μαντινέων· ἐπὶ δὲ, ὁ Μεσσηνίων ὁ πρὸς Ἰσθμῷ.
 ὕστατος δὲ, ὁ ἐν Τανάρῃ πρὸς Ἀθηναίους τε καὶ Ἀργεῖους γενό-
 35 μενος. οὗτος δὲ ὕστατος κατεργάσθη τῶν πέντε ἀγῶνων.

36. Οὗτος δὴ τότε τοῖσι Ἕλλησι ὁ Τισαμενὸς, ἀγόντων τῶν

Σπαρτιητίων, ἐμαντεύετο ἐν τῇ Πλαταιίδι. τοῖσι μὲν νυν Ἑλλήσι καλὰ ἐγίνετο τὰ ἱρά ἀμυνομένοις· διαβᾶσι δὲ τὸν Ἀσωπὸν καὶ μάχης ἄρχουσι οὐ.

37. Μαρδονίῳ δὲ προθυμομένῳ μάχης ἄρχειν οὐκ ἐπιτήδεα ἐγίνετο τὰ ἱρά· ἀμυνομένων δὲ καὶ τούτῳ καλὰ. καὶ γὰρ οὗτος Ἑλληνικοῖσι ἱροῖσι ἐχρέετο, μάντιν ἔχων Ἰγησίστρατον, ἄνδρα Ἰλεῖόν τε καὶ τῶν Τελλιαδῶν ἰόντα λογιμώτατον. τὸν δὴ πρότερον τούτων Σπαρτιηῖται λαβόντες ἔδησαν ἐπὶ θανάτῳ, ὥς πεπο- 5 θόότες πολλά τε καὶ ἀνάρσια ὑπ' αὐτοῦ. ὁ δὲ ἐν τούτῳ τῷ κακῷ ἐχόμενος, ὥστε τρέχων περὶ τῆς ψυχῆς, πρό τε τοῦ θανάτου πεισόμενος πολλά τε καὶ λυγρὰ, ἔργον ἐργάσατο μέζον λόγου. ὥς γὰρ δὴ εἰδέδετο ἐν ξύλῳ σιδηροδέτῳ, εὐενηχθέντος κως σιδηροῦ ἐκρά- 10 τησης· αὐτίκα δὲ ἐμχανᾶτο ἀνδρειότατον ἔργον πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. σταθμησάμενος γὰρ ὅπως ἐξελεύσεται οἱ τὸ λοιπὸν τοῦ ποδός, ἀπέταμε τὸν ταρσὸν ἑωυτοῦ. ταῦτα δὲ ποιήσας, ὥστε φυλασσόμενος ὑπὸ φυλάκων, διορύξας τὸν τοῖχον, ἀπέδρη ἐς Τε- 15 γέην, τὰς μὲν νύκτας πορευόμενος, τὰς δὲ ἡμέρας καταδύνων ἐς ὕλην καὶ ἀνλιζόμενος· οὕτω ὥστε, Λακεδαιμονίων παρδημει διζημένων, τρίτῃ εὐφρόνῃ γενέσθαι ἐν Τεγέῃ· τοὺς δὲ ἐν θώματι μεγάλῳ ἐνέχεσθαι τῆς τε τόλμης, ὀρέοντις τὸ ἡμίτομον τοῦ ποδός 20 κείμενον, κακῆϊνον οὐ δυναμένους εὐρεῖν. Τότε μὲν οὕτω διαφυγὼν Λακεδαιμονίους καταφεύγει ἐς Τεγέην, εὐόσαν οὐκ ἀρθμήν Λακεδαιμονίοισι τοῦτον τὸν χρόνον. ὕγιής δὲ γενόμενος, καὶ προσποιησάμενος ξύλινον πόδα, κατεστήκει ἐκ τῆς ἰθείης Λακε- 25 δαιμονίοισι πολέμιος. οὐ μέντοι ἔς γε τέλος οἱ συνήνεκα τὸ ἔχθος τὸ ἐς Λακεδαιμονίους συγκεκυρημένον· ἦλω γὰρ μαντεύόμενος ἐν Ζακύνθῳ ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἀπέθανε. Ὁ μὲν νυν θάνατος ὁ Ἰγη- 30 σιστράτου ὕστερον ἐγένετο τῶν Πλαταιικῶν· τότε δ' ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ Μαρδονίῳ μεμισθωμένος οὐκ ὀλίγου, ἐθύετό τε καὶ προε- 35 θυμέετο κατὰ τε τὸ ἔχθος τὸ Λακεδαιμονίων καὶ κατὰ τὸ κέρδος.

38. Ὡς δὲ οὐκ ἐκαλλιέρεε ὥστε μάχεσθαι, οὕτε αὐτοῖσι Πέρ- 40 σησι, οὔτε τοῖσι μετ' ἐκείνων ἑοῦσι Ἑλλήνων· (ἔχον γὰρ καὶ οὗτοι ἐπ' ἑωυτῶν μάντιν Ἰππόμαχον, Λευκάδιον ἄνδρα)· ἐπιθρόντων δὲ τῶν Ἑλλήνων, καὶ γινομένων πλείνων, Τιμηγενίδης ὁ Ἐρπυος, 45 ἀνὴρ Θηβαῖος, συνεβούλευσε Μαρδονίῳ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Κιθαι- 50 ρῶνος φυλάξαι· λέγων ὥς ἐπιθρόνους οἱ Ἕλληνες αἰεὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην, καὶ ὥς ἀπολάμψοιτο συχνούς.

39. Ἡμέραι δὲ σφι ἀντικατημένοισι ἤδη ἐγεγόνεσαν ὁκτώ, ὅτε ταῦτα ἐκείνος συνεβούλευε Μαρδονίῳ. ὁ δὲ μαθὼν τὴν παρα-
 νεισιν εὐ ἔχουσαν, ὡς εὐφρόνη ἐγένετο, πέμπει τὴν ἵππον ἐς τὰς
 ἐκβολὰς τὰς Κιθαιρωνίδας, αἱ ἐπὶ Πλαταιέων φέρουσι· τὰς
 5 Βοιωτοὶ μὲν Τρεῖς Κεφαλᾶς καλέουσι, Ἀθηναῖοι δὲ Ἀρνὸς Κε-
 φαλᾶς. πεμφθέντες δὲ οἱ ἵπποταὶ οὐ μάτην ἀπίκοντο. ἐσβάλ-
 λοντα γὰρ ἐς τὸ πεδίον λαμβάνουσι ὑποζύγια τε πεντακόσια, σιλία
 ἄγοντα ἀπὸ Πελοποννήσου ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ ἀνθρώπους οἱ
 εἶποντο τοῖσι ζεύγεσι. ἑλόντες δὲ ταύτην τὴν ἄγρην οἱ Πέρσαι
 10 ἀφειδέως ἐφόνεον, οὐ φειδόμενοι· οὔτε ὑποζυγίου οὐδενός, οὔτε
 ἀνθρώπου. ὡς δὲ ἄδην εἶχον κτείνοντες, τὰ λοιπὰ αὐτέων ἡλα-
 von περιβαλλόμενοι παρὰ τε Μαρδόνιον καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον.

40. Μετὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἐτέρας δύο ἡμέρας διέτριψαν,
 οὐδέτεροι βουλόμενοι μάχης ἄρξαι. μέχρι μὲν γὰρ τοῦ Ἀσσωποῦ
 15 ἐπήϊσαν οἱ βάρβυροι, πειρώμενοι τῶν Ἑλλήνων, διέβαινον δὲ
 οὐδέτεροι. ἡ μὲντοι ἵππος ἡ Μαρδονίου αἰεὶ προσέκειτό τε καὶ
 ἐλύπεε τοὺς Ἕλληνας. οἱ γὰρ Θηβαῖοι, ἅτε μηδίζοντες μεγάλως,
 προθύμως ἔφερον τὸν πόλεμον, καὶ αἰεὶ κατηγέοντο μέχρι μάχης·
 τὸ δὲ ἀπὸ ζούτου παραδεκόμενοι Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι μάλα
 20 ἔσχον οἱ ἀπεδείκνυντο ἀρετάς.

41. Μέχρι μὲν νυν τῶν δέκα ἡμερέων οὐδὲν ἐπὶ πλεῦν ἐγένετο
 τουτέων. ὡς δὲ ἑνδεκάτῃ ἐγεγόνεε ἡμέρῃ ἀντικατημένοισι ἐν
 Πλαταιῇσι, οἱ τε δὴ Ἕλληνες πολλῷ πλεῦνες ἐγεγόνεσαν, καὶ
 Μαρδόνιος περιημέκτεε τῇ ἔδρῃ, ἐνθαῦτα ἐς λόγους ἦλθον Μαρ-
 25 δόνιός τε ὁ Γωβρύεω καὶ Ἀρταβάζος ὁ Φαρνάκειος, ὃς ἐν ὀλίγοις
 Περσέων ἦν ἀνὴρ δόκιμος παρὰ Ξέρῃ. Βουλευομένων δὲ αἶδε
 ἔσαν αἱ γνώμαι. ἡ μὲν Ἀρταβάζου, ὡς “χορὸν εἶη ἀναζεύξαντας
 τὴν ταχίστην πάντα τὸν στρατὸν ἵεναι ἐς τὸ τεῖχος τὸ Θηβαίων,
 ἐνθα σιτόν τε σφι ἐσσηνεῖσθαι πολλόν, καὶ χόρτον τοῖσι ὑποζυ-
 30 γίοις· κατ’ ἡσυχίην τε ἱζομένους διαπρήσσεσθαι, ποιεῦντας τὰδε·
 ἔχειν γὰρ χρυσὸν πολλόν μὲν ἐπίσημον, πολλόν δὲ καὶ ἄσημον,
 πολλόν δὲ καὶ ἄργυρόν τε καὶ ἐκπώματα· τουτέων φειδομένους
 μηδενὸς διαπέμπειν ἐς τοὺς Ἕλληνας, Ἑλλήνων δὲ μάλιστα ἐς
 τοὺς προεστεῶτας ἐν τῇσι πόλεσι· καὶ ταχέως σφείας παραδώσειν
 35 τὴν ἑλευθερίην, μηδὲ ἀνακινδυνεύειν συμβάλλοντας.” Τούτου
 μὲν νυν ἡ αὐτὴ ἐγένετο καὶ Θηβαίων γνώμη, ὡς προειδότες πλεῦν

τι καὶ τούτου. Μαρδονίου δὲ ἰσχυροτέρῃ τε καὶ ἀγνωμοεστερῇ καὶ οὐδαμῶς συγγινωσκομένῃ. “ Δοκέειν τε γὰρ πολλῷ κρέσσονα εἶναι τὴν σφετέρην στρατιὴν τῆς Ἑλληνικῆς, συμβάλλειν τε τὴν ταχίστην, μηδὲ περιορᾶν συλλεγομένους ἔτι πλεονας τῶν συλλελεγμένων· τὰ τε σφάγια τὰ Ἰσθμιοστράτου ἔῃν χαίρειν, μηδὲ βιάζεσθαι, ἀλλὰ νόμῳ τοῦ Περσέων χρεωμένους συμβάλλειν.” 5

42. Τούτου δὲ οὕτω δικαιεῦντος, ἀντίελεγε οὐδεὶς, ὥστε ἐκράτεε τῇ γνώμῃ· τὸ γὰρ κρείττος εἶχε τῆς στρατιῆς οὗτος ἐκ βασιλῆος, ἀλλ’ οὐκ Ἀρτιάβαζος. Μεταπεμφάμενος ὢν τοὺς ταξιάρχους τῶν τελέων, καὶ τῶν μετ’ ἐωυτοῦ ἐόντων Ἑλλήνων τοὺς στρατηγούς, 10 εἰρώτα εἴ τι εἰδέειν λόγιον περὶ Περσέων, ὡς διαφθερέονται ἐν τῇ Ἑλλάδι. σιγόντων δὲ τῶν ἐπικλήτων, τῶν μὲν οὐκ εἰδόντων τοὺς χρησμούς, τῶν δὲ εἰδόντων μὲν, ἐν ἀδείῃ δὲ οὐ ποιευμένων τὸ λέγειν, αὐτὸς Μαρδόνιος ἔλεγε· “ Ἐπεὶ τοίνυν ὑμεῖς ἡ ἴσιν οὐδὲν, ἡ οὐ τολμᾶτε λέγειν, ἀλλ’ ἐγὼ ἐρέω, ὡς εὖ ἐπιστάμενος. ἔστι λόγιον ὡς 15 χρὸν ἔστι Πέρσας ἀπικομένους ἐς τὴν Ἑλλάδα, διαρπάσαι τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, μετὰ δὲ τὴν διαρπαγὴν ἀπολεῖσθαι πάντας. ἡμεῖς τοίνυν, αὐτὸ τοῦτο ἐπιστάμενοι, οὔτε ἔμεν ἐπὶ τὸ ἱερὸν τοῦτο, οὔτε ἐπιχειρήσομεν διαρπαῖζειν· ταύτης τε εἵνεκα τῆς αἰτίας οὐκ ἀπολεόμεθα. ὥστε ὑμῶν ὅσοι τυγχάνουσι εὖνοοι ἐόντες Πέρσῃσι, ἤδεσθε 20 τοῦδε εἵνεκα, ὡς περιεσομένους ἡμέας Ἑλλήνων.” Ταῦτα σφι εἶπας, δεύτερον ἐσήμεινε παραρτέεσθαι τε πάντα καὶ εὐκρινέα ποιέεσθαι, ὡς ἅμα ἡμέρη τῇ ἐπιούσῃ συμβολῆς ἐσομένης.

43. Τούτον δ’ ἔγωγε τὸν χρησμὸν τὸν Μαρδόνιος εἶπε ἐς Πέρσας ἔχειν, ἐς Ἰλλυριοὺς τε καὶ τὸν Ἑγγέλειον στρατὸν οἶδα 25 πεποιημένον, ἀλλ’ οὐκ ἐς Πέρσας. Ἀλλὰ τὰ μὲν Βάκιδι· ἐς ταύτην τὴν μάχην πεποιημένα·

Τὴν δ’ ἐπὶ Θερμῶδοντι καὶ Ἀσωπῷ λιχεποίῃ

Ἑλλήνων σύνοδον, καὶ βυρβιρόφωνον ἰνυγὴν·

τῇ πολλοὶ πεσέονται ὑπὲρ Ἀχαιῶν τε μόρον τε 30

τοσοφόρων Μήδων, ὅταν αἰώμιον ἡμᾶρ ἐπέλθῃ.

ταῦτα μὲν, καὶ παραπλήσια τούτοισι ἄλλα Μουσαῖον, ἔχοντα οἶδα ἐς Πέρσας. ὁ δὲ Θερμῶδων ποταμὸς ῥέει μεταξὺ Τυνάγρης τε καὶ Γλίσαντος.

44. Μετὰ δὲ τὴν ἐπειρώτησιν τῶν χρησμῶν καὶ παραίνεσιν 35 τὴν ἐκ Μαρδονίου, νύξ τε ἐγένετο, καὶ ἐς φυλακὰς ἐτάσσοντο. Ἰς

δὲ πρόσω τῆς νυκτὸς προελήλατο, καὶ ἡσυχίῃ ἐδόκεε εἶναι ἀνὰ τὰ στρατόπεδα, καὶ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἐν ὕπνῳ, τηνικαῦτα προσελάσας ἵππῳ πρὸς τὰς φυλακὰς τὰς Ἀθηναίων Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντειω, στρατηγός τε ἑὼν καὶ βασιλεὺς Μακεδόνων, ἐδίξθητο
 5 τοῖσι στρατηγοῖσι ἐς λόγους ἐλθεῖν. τῶν δὲ φυλάκων οἱ μὲν πλεῖνες παρέμενον, οἱ δ' ἔθεον ἐπὶ τοὺς στρατηγούς· ἐλθόντες δὲ ἔλεγον, ὡς “ ἄνθρωπος ἦκοι ἐπ' ἵππου ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Μήδων, ὃς ἄλλο μὲν οὐδὲν παραγυμνοῖ ἔπος, στρατηγούς δὲ ὀνομάζων, ἐθέλειν φησὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν.”

- 10 45. Οἱ δὲ ἐπεὶ ταῦτα ἤκουσαν, αὐτίκα ἔποντο ἐς τὰς φυλακὰς. ἀπικομένοισι δὲ ἔλεγε Ἀλέξανδρος τάδε· “ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, παραθήκην ὑμῖν τὰ ἔπεα τάδε τίθεμαι, ἀπόρρητα ποιούμενος πρὸς μηδένα λέγειν ὑμῖας ἄλλον ἢ Πανσανίην, μή με καὶ διαφθείρητε. οὐ γὰρ ἂν ἔλεγον, εἰ μὴ μεγάλως ἐκηδύμην συναπάσης τῆς
 15 Ἑλλάδος. αὐτός τε γὰρ Ἕλληνα γένος εἰμὶ τῶρχαῖον, καὶ ἀν' ἐλευθέρῃς δεδουλωμένην οὐκ ἂν ἐθέλοιμι ὀρεῖν τὴν Ἑλλάδα. Λέγω δὲ ὧν, οἱ Μακεδονίῳ τε καὶ τῇ στρατιῇ τὰ σφάγια οὐ δύναται καταθύμια γενέσθαι· πάλαι γὰρ ἂν ἐμάχεσθε. νῦν δὲ οἱ δέδωκται, τὰ μὲν σφάγια ἔαν χαίρειν, ἅμα ἡμέρῃ δὲ διαφανσκοῦσθαι
 20 συμβολὴν ποιέεσθαι. καταφρόνῳδῃκε γὰρ μὴ πλεῖνες συλλεχθῆτε, ὡς ἐγὼ εἰκάξω. πρὸς ταῦτα ἐτοιμάζεσθε. ἦν δὲ ἄρα ὑπερβάλλεται τὴν συμβολὴν Μακεδόνιος, καὶ μὴ ποιῆται, λιπαρέετε μένοντες· ὀλίγων γάρ σφι ἡμερέων λείπεται σιτία. Ἦν δὲ ὑμῖν ὁ πόλεμος οὐδὲ κατὰ νόον τελευτήσῃ, μνησθῆναί τινα χρὴ καὶ ἐμεῦ ἐλευθερώ-
 25 σιος πέρι, ὃς Ἑλλήνων εἵνεκα οὕτω ἔργον παράβολον ἐργασμαὶ ὑπὸ προθυμίας, ἐθέλων ὑμῖν δηλῶσαι τὴν διάνοιαν τὴν Μακεδονίου, ἵνα μὴ ἐπιπέσωσι ὑμῖν οἱ βάρβαροι μὴ προσδεκομένοισι κω. εἰμὶ δὲ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών.” Ὁ μὲν ταῦτα εἶπας ἀπήλαυνε ὁπίσω ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ τὴν ἐσωτοῦ τάξιν.

- 30 46. Οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων, ἐλθόντες ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας, ἔλεγον Πανσανίῃ τὰ περ ἤκουσαν Ἀλεξάνδρου. ὁ δὲ τούτῳ τῷ λόγῳ καταφρόνῳδῆσας τοὺς Πέρσας ἔλεγε τάδε· “ Ἐπεὶ τοίνυν ἐς ἡῶ ἡ συμβολὴ γίνεται, ὑμῖας μὲν χρεὸν ἐστὶ τοὺς Ἀθηναίους στήναι κατὰ τοὺς Πέρσας, ἡμῖας δὲ κατὰ τοὺς Βοιωτούς τε καὶ
 35 τοὺς κατ' ὑμῖας τεταγμένους Ἑλλήνων, τῶνδε εἵνεκα. ὑμεῖς ἐπίστασθε τοὺς Μήδους καὶ τὴν μάχην αὐτέων, ἐν Μακεδῶνι μαχε-

σάμενοι· ἡμεῖς δὲ ἄπειροί τε εἰμεν καὶ ἀδαῖες τουτέων τῶν ἀνδρῶν. Σπαρτιητέων γὰρ οὐδεὶς πεπείρηται Μήδων· ἡμεῖς δὲ Βοιωτῶν καὶ Θεσσαλῶν ἔμπειροί εἰμεν. ἀλλ' ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα χρεὸν ἔστι ἵναί μιν ἡμῶν ἐς τόδε τὸ κέρας, ἡμῶν δὲ ἐς τὸ εὐώνυμον." Πρὸς δὲ ταῦτα εἶπαν οἱ Ἀθηναῖοι τάδε· "Καὶ 5 αὐτοῖσι ἡμῖν πάλα ἀπ' ἀρχῆς, ἐπεὶ τε εἶδομεν κατ' ἡμῶν τασσομένους τοὺς Πέρσας, ἐν νόφ' ἐγένετο εἶπαι ταῦτα τὰ περ ὑμῖν φθάντες προφέρεται· ἀλλὰ γὰρ ἀφρόθεομεν μὴ ὑμῖν οὐκ ἡδέες γίνωνται οἱ λόγοι. ἐπεὶ δ' ὦν αὐτοὶ ἐμνήσθητε, καὶ ἡδομένοισι ἡμῖν οἱ λόγοι γεγόνاسι, καὶ ἱετοῖμοι εἰμεν ποιεῖν ταῦτα." 10

47. Ὡς δ' ἤρξατο ἀμφοτέροισι ταῦτα, ἡὼς τε διέφαινε καὶ διαλλάσσοντο τὰς τάξεις. γνόντες δὲ οἱ Βοιωτοὶ τὸ ποιούμενον ἐξαγορεύουσι Μαρδονίῳ. ὁ δ' ἐπεὶ τε ἤκουσε, αὐτίκα μετιστάναι καὶ αὐτὸς ἐπειράτο, παράγων τοὺς Πέρσας κατὰ τοὺς Λακεδαιμόνιους. Ὡς δὲ ἔμαθε τοῦτο τοιοῦτο γινόμενον ὁ Πανσανῆς, γνὼνς 15 ὅτι οὐ λανθάνει, ὅπισθεν ἤγε τοὺς Σπαρτιήτας ἐπὶ τὸ διεξιὼν κέρας· ὥς δ' αὐτως καὶ ὁ Μαρδόνιος ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου.

48. Ἐπεὶ δὲ κατέστησαν ἐς τὰς ἀρχαίας τάξεις, πέμψας ὁ Μαρδόνιος κήρυκα ἐς τοὺς Σπαρτιήτας ἔλεγε τάδε· "Ὡ Λακεδαιμόνιοι, ὑμεῖς δὴ λέγεσθε εἶναι ἄνδρες ἄριστοι ὑπὸ τῶν τῆδε 20 ἀνθρώπων, ἐκπογλεομένων ὥς οὔτε φεύγετε ἐκ πολέμου, οὔτε τάξιν ἐκλείπετε, μένοντές τε ἢ ἀπόλλυτε τοὺς ἐναντίους, ἢ αὐτοὶ ἀπόλλυσθε. τῶν δ' ἄρ' ἦν οὐδὲν ἀληθές. πρὶν γὰρ ἢ συμμίξαι ἡμῶν ἐς χειρῶν τε νόμον ἀπικέσθαι, καὶ δὴ φεύγοντας καὶ στάσιν ἐκλείποντας ὑμῶν εἶδομεν, ἐν Ἀθηναίοισι τε τὴν πρόπειραν ποιου- 25 μένους, αὐτούς τε ἀντία δούλων τῶν ἡμετέρων τασσομένους. ταῦτα οὐδαμῶς ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργα· ἀλλὰ πλείστον δὴ ἐν ὑμῖν ἐφύσθημεν. προσδεκόμενοι γὰρ κατὰ κλέος, ὥς δὴ πέμψετε ἐς ἡμῶν κήρυκα προκαλούμενοι, καὶ βουλόμενοι μούνοισι Πέρσῃσι μάχεσθαι· ἄρτιοι ἰόντες ποιεῖν ταῦτα, οὐδὲν τοιοῦτο λέγοντας ὑμῶν 30 εὐρομεν, ἀλλὰ πτώσοντας μάλλον. Ἰὺν ὦν ἐπειδὴ οὐκ ὑμεῖς ἤρξατε τούτου τοῦ λόγου, ἀλλ' ἡμεῖς ἄρχομεν. τί δὴ οὐ πρὸ μὲν τῶν Ἑλλήνων ὑμεῖς, ἐπεὶ τε δεδοξασθε εἶναι ἄριστοι, πρὸ δὲ τῶν βαρβάρων ἡμεῖς, ἴσοι πρὸς ἴσους ἀριθμὸν μαχεσόμεθα; καὶ ἦν μὲν δοκῇ καὶ τοὺς ἄλλους μάχεσθαι, οἱ δ' ὦν μετέπειτα μαχέσθων 35 ὕστεροι· εἰ δὲ καὶ μὴ δοκίοι, ἀλλ' ἡμῶν μούνοισι ἀποχρῆν, ἡμεῖς

δὲ διαμαχεσόμεθα· ὁκότεροι δ' ἂν ἡμῶν νικήσωσι, τούτους τῷ ἅπαντι στρατοπέδῳ νικῆν."

49. Ὁ μὲν ταῦτα εἶπας τε καὶ ἐπισχῶν χρόνον, ὥς οἱ οὐδεὶς οὐδὲν ὑπεκρίνετο, ἀπαλλάσσετο ὁπίσω· ἀπελθὼν δὲ ἐσήμαινε
5 Μαρδονίῳ τὰ καταλαβόντα. Ὁ δὲ, περικαρῆς γενόμενος, καὶ ἐπαρθεὶς ψυχρῇ νίκῃ, ἐπῆκε τὴν ἵππον ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. ὥς δὲ ἐπήλασαν οἱ ἱππότες, εὐνέοντο πᾶσαν τὴν στρατιὴν τὴν Ἑλληνικὴν ἐσακοντίζοντες τε καὶ τοξεύοντες, ὥστε ἱπποτοξοῦνται τε ἰόντες καὶ προσφέρεσθαι ἄποροι· τὴν τε κρήνην τὴν Γαργαφίην, ἀπ'
10 ἧς ὕδρευέτο πᾶν τὸ στρατεύμα τὸ Ἑλληνικόν, συνετάραξαν καὶ συνέχωσαν. ἔσαν μὲν ὧν κατὰ τὴν κρήνην Λακεδαιμόνιοι τεταγμένοι μούνοι· τοῖσι δὲ ἄλλοις Ἕλλησι ἡ μὲν κρήνη πρόσω ἐγίνετο, ὥς ἕκαστοι ἔτυχον τεταγμένοι, ὁ δὲ Ἀσωπὸς ἀγχοῦ. ἐρυνκόμενοι δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ, οὕτω δὴ ἐπὶ τὴν κρήνην ἐφοίτηον· ἀπὸ
15 τοῦ ποταμοῦ γὰρ σφι οὐκ ἐξῆν ὕδωρ φορέεσθαι ὑπὸ τε τῶν ἱππέων καὶ τοξευμάτων.

50. Τούτου δὲ τοιοῦτου γινομένου, οἱ τῶν Ἑλλήνων στρατηγοί, ἅτε τοῦ τε ὕδατος στερηθείσης τῆς στρατιῆς, καὶ ὑπὸ τῆς ἵππου ταρασσομένης, συνελέχθησαν περὶ αὐτέων τε τουτέων καὶ ἄλλων,
20 ἐλθόντες παρὰ Πανσανίην, ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας. ἄλλα γὰρ τουτέων τοιούτων ἰόντων μᾶλλον σφεας ἐπελύπει. οὕτε γὰρ αἰτία εἶχον εἶναι, οἳ τέ σφωον ὁπένεες, ἀποπεμφθέντες ἐς Πελοπόννησον ὥς ἐπισιτινέμενοι, ἀποκεκλιᾶτο ὑπὸ τῆς ἵππου· οὐ δυνάμενοι ἀπικέσθαι ἐς τὸ στρατόπεδον.

25 51. Βουλευομένοις δὲ τοῖσι στρατηγοῖσι ἔδοξε, ἣν ὑπερβάλλονται κείνην τὴν ἡμέρην οἱ Πέρσαι συμβολὴν μὴ ποιούμενοι, ἐς τὴν νῆσον ἵνασι. ἡ δὲ ἐστὶ ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ καὶ τῆς κρήνης τῆς Γαργαφίης, ἐπ' ἣ ἑστρατοπεδεύοντο τότε, δέκα σταδίου ἀπέχουσα, πρὸ τῆς Πλαταιέων πόλεως. νῆσος δὲ οὕτω ἂν εἴη ἐν ἡπείρῳ·
30 σχιζόμενος ὁ ποταμὸς ἄνωθεν ἐκ τοῦ Κιθαιρώνος ῥεεῖ κάτω ἐς τὸ πεδίον, διέχων ἀπ' ἀλλήλων τὰ ῥεέθρα ὅσον περ τρία στάδια· καὶ ἔπειτα συμμίγεται ἐς τὴν τὴν· οὐνομα δὲ οἱ Ὠερώ. - Θυγατέρα δὲ ταύτην λέγουσι εἶναι Ἀσωποῦ οἱ ἐπιχωριοί. Ἐς τοῦτον δὴ τὸν χῶρον ἐβουλεύσαντο μεταναστεῖναι, ἵνα καὶ ὕδατι ἔχωσι χρᾶσθαι
35 ἀφθόνῳ, καὶ οἱ ἱππεὶς σφέας μὴ σινοῖατο, ὥσπερ κατ' ἐθὺ ἰόντων. μετακινέσθαι τε ἔδοκεν τότε ἐπεὶ τῆς νυκτὸς ἢ δευτέρῃ φυλακῇ,

ὥς ἂν μὴ ἰδοίαιτο οἱ Πέρσαι ἐξορμευμένους, καὶ σφείας ἐπόμενοι
ταράσσοιεν οἱ ἱππῶται. ἀπικομένων δὲ ἐς τὸν χώρον τοῦτον, τὸν
δὴ ἡ Ἀσσιπὶς Ἰερόη περισχίζεται ῥέουσα ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος,
ὑπὸ τὴν νύκτα ταύτην ἐδόκει τοὺς ἡμίσεας ἀποστελλεῖν τοῦ στρα-
τοπέδου πρὸς τὸν Κιθαιρῶνα, ὥς ἀναλάβοιεν τοὺς ὀπίωνάς τοὺς 5
ἐπὶ τὰ σιτία οἰχομένους· ἔσαν γὰρ ἐν τῷ Κιθαιρῶνι ἀπολελαμ-
μένοι.

52. Ταῦτα βουλευσάμενοι, κείνην μὲν τὴν ἡμέρην πᾶσαν, προσ-
κειμένης τῆς ἱππου, ἔχον πόνον ἄγρυπτον. ὥς δὲ ἡ τε ἡμέρην
ἔληγε καὶ οἱ ἱππεῖς ἐπέπαινον, νυκτὸς δὴ γενομένης, καὶ λούσης 10
τῆς ὥρης ἐς τὴν συνέκειτό σφι ἀπαλλάσσεσθαι, ἐνθαῦτα ἀερθέντες
οἱ πολλοὶ ἀπαλλάσσοντο· ἐς μὲν τὸν χώρον ἐς τὸν συνέκειτο, οὐκ
ἐν νόῳ ἔχοντες· οἱ δὲ, ὥς ἐκινήθησαν, ἔφηνον ἄσμενοι τὴν ἱππον
πρὸς τὴν Πλαταιέων πόλιν· φεύγοντες δὲ, ἀπικνέονται ἐπὶ τὸ
Ἡραῖον. τὸ δὲ πρὸ τῆς πόλεως ἔστι τῆς Πλαταιέων, εἴκοσι στα- 15
δίους ἀπὸ τῆς κρήνης τῆς Γαργαφίης ἀπέχον. ἀπικόμενοι δὲ,
ἔθεντο πρὸ τοῦ ἱεροῦ τὰ ὄπλα.

53. Καὶ οἱ μὲν περὶ τὸ Ἡραῖον ἱστρατοπεδεύοντο· Πανσα-
νίης δὲ ὁρέων σφέας ἀπαλλασσομένους ἐκ τοῦ στρατοπέδου πα-
ρήγγελλε καὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι, ἀναλαβόντας τὰ ὄπλα ἵνα 20
κατὰ τοὺς ἄλλους τοὺς προΐοντας, νομίσας αὐτοὺς ἐς τὸν χώρον
ἵνα ἐς τὸν συνεθήκαντο. Ἐνθαῦτα οἱ μὲν ἄλλοι ἄρτιοι ἔσαν
τῶν ταξιαρχέων πείθεσθαι Πανσανίῃ· Ἀμομφάρετος δὲ ὁ Πολιά-
δεω, λοχηγέων τοῦ Πιτανητέων λόχου, “οὐκ, ἔφη, τοὺς ξείνους
φεύξεσθαι, οὐδὲ ἐκὼν εἶναι αἰσχυνέειν τὴν Σπάρτην·” ἐθώμαζε 25
τε ὁρέων τὸ ποιεῦμενον, αἵτε οὐ παραγενόμενος τῷ προτέρῳ λόγῳ.
ὁ δὲ Πανσανίης τε καὶ ὁ Εὐρυάναξ δεινὸν μὲν ἐποιεῦντο τὸ μὴ
πείθεσθαι ἐκείνον σφίσι, δεινότερον δὲ ἔτι, κείνου ταῦτα γενω-
μένου, ἀπολιπεῖν τὸν λόχον τὸν Πιτανήτην, μὴ, ἣν ἀπολίπωσι
ποιεῦντες τὰ συνεθήκαντο τοῖσι ἄλλοις Ἑλλήσι, ἀπόληται ὑπο- 30
λειφθεὶς αὐτός τε Ἀμομφάρετος καὶ οἱ μετ’ αὐτοῦ· ταῦτα λογι-
ζόμενοι ἀτρέμας εἶχον τὸ στρατόπεδον τὸ Λακωνικόν, καὶ ἐπειρῶντο
πείθοντές μιν ὥς οὐ χρεὸν εἴη ταῦτα ποιεῖν.

54. Καὶ οἱ μὲν παρηγόρεον Ἀμομφάρετον, μῦνον Λακεδαί-
μονίων τε καὶ Τεγεατέων λελειμμένον. Ἀθηναῖοι δὲ ἐποίησαν 35
τοιάδε. εἶχον ἀτρέμας σφέας αὐτοὺς ἵνα ἐτάχθησαν, ἐπιστάμενοι

τὰ Λακεδαιμονίων φρονήματα, ὥς ἄλλα φρονεόντων καὶ ἄλλα λεγόντων. ὥς δὲ ἐκινήθη τὸ στρατιόπεδον, ἔπεμπον σφείων ἱππεῖα ὀφόμενόν τε εἰ πορεύεσθαι ἐπιχειροῖεν οἱ Σπαρτιῆται, εἴ τε καὶ τὸ παράπαν μὴ διανοεῦνται ἀπαλλάσσεσθαι· ἐπείρεσθαι τε Παν-
 5 σαλὴν τὸ χρεὸν εἴη ποιεῖν.

55. Ὡς δὲ ἀπῆκετο ὁ κήρυξ ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους, ὦρα τὴν σφείας κατὰ χώρην τεταγμένους, καὶ ἐς νεῖκεα ἀπιγμένους αὐτέων τοὺς πρώτους. ὥς γὰρ δὴ παρηγορέοντο τὸν Ἀμομφάρετον ὃς τε Εὐρύαναξ καὶ ὁ Πανσανίης, μὴ κινδυνεύειν μένοντας μούρους
 10 Λακεδαιμονίων, οὐ κως ἔπειθον· ἐς ὃ ἐς νεῖκεά τε συμπεσόντες ἀπῆκατο, καὶ ὁ κήρυξ τῶν Ἀθηναίων παριστατόσφι ἀπιγμένος. νεϊκέων δὲ ὁ Ἀμομφάρετος λαμβάνει πέτρον ἀμφοτέρῃσι τῇσι χερσὶ, καὶ τιθεῖς πρὸ ποδῶν τῶν Πανσανιέω “ταύτῃ τῇ ψήφῳ ψηφίζεσθαι, ἔφη, μὴ φεύγειν τοὺς ξείνους.” ξείνους λέγων τοὺς
 15 βαρβάρους. ὁ δὲ μαινόμενον καὶ οὐ φρενῆρεα καλέων ἐκείνον, πρὸς τε τὸν Ἀθηναίων κήρυκα ἐπειρωτῶντα τὰ ἐντεταλμένα λέγειν ὁ Πανσανίης ἐκέλευε τὰ παριόντα σφι πρήγματα, ἐχρήϊζε τε τῶν Ἀθηναίων προσχωρήσαι τε πρὸς ἑαυτούς, καὶ ποιεῖν περὶ τῆς ἀπόδου τὰ περ ἂν καὶ σφεῖς.

20 56. Καὶ ὁ μὲν ἀπαλλάσσετο ἐς τοὺς Ἀθηναίους. τοὺς δὲ ἐπεὶ ἀνακρινομένους πρὸς ἑαυτούς ἡὼς κατελάμβανε, ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ κατήμενος ὁ Πανσανίης, οὐ δοκίων τὸν Ἀμομφάρετον λείψεσθαι τῶν ἄλλων Λακεδαιμονίων ἀποστειχόντων, (τὰ δὲ καὶ ἐγένετο,) σημήνας ἀπῆγε διὰ τῶν κολωνῶν τοὺς λοιποὺς πάντας·
 25 εἶποντο δὲ καὶ Τυγεῖται. Ἀθηναῖοι δὲ ταχθέντες ἦσαν τὰ ἔμπαλιν ἢ Λακεδαιμόνιοι. οἱ μὲν γὰρ τῶν τε ὄχθων ἀντείχοντο καὶ τῆς ὑπωρείης τοῦ Κιθαιρώτος φοβούμενοι τὴν ἵππον· Ἀθηναῖοι δὲ κάτω τραφθέντες ἐς τὸ πεδίον.

57. Ἀμομφάρετος δὲ, ἄρχῃν τε οὐδαμὰ δοκίων Πανσανίην
 30 τολμήσειν σφείας ἀπολιπεῖν, περιείχετο αὐτοῦ μένοντας μὴ ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν· προτιρεόντων δὲ τῶν σὺν Πανσανίῃ, καταδόξας αὐτοὺς ἰθεὶς τέχρῃ ἀπολιπεῖν αὐτὸν, ἀναλαβόντα τὸν λόχον τὰ ὄπλα ἤγε βύδην πρὸς τὸ ἄλλο σῖφος. τὸ δὲ, ἀπελθὼν ὅσον τε δέκα στάδια, ἀνέμενε τὸν Ἀμομφαρέτου λόχον, περὶ ποταμὸν Μολόεντα ἰδρυμέ-
 35 νον Ἀργιόπιόν τε χώρον καλούμενον, τῇ καὶ Διμήτρος Ἐλευσινίης ἶρόν ῥισται. ἀνέμενε δὲ τοῦδε εἵνεκα, ἵνα, ἢν μὴ ἀπολίπη τὸν

χωρον ἐν τῷ ἐπειτάχατο ὁ Ἀμομφάρετός τε καὶ ὁ λόχος, ἀλλ' αὐτοῦ μένωσι, βοηθίοι ὀπίσω παρ' ἐκείνους. Καὶ οἱ τε ἀμφὶ τὸν Ἀμομφάρετον παρεγίνοντό σφι, καὶ ἡ ἵππος ἡ τῶν βαρβάρων προσέκειτο πᾶσα. οἱ γὰρ ἱπποῖται ἐποίουεν οἶον καὶ ἐώθεσαν ποιεῖν αἰεὶ· ἰδόντες δὲ τὸν χωρον κεινὸν ἐν τῷ ἐπειτάχατο οἱ Ἑλ- 5 ληνες τῆσι προτέρησι ἡμέρησι, ἤλαντον τοὺς ἵππους αἰεὶ τὸ πρόσω· καὶ ἅμα καταλαβόντες προσεκίετό σφι.

58. Μαρθόνιος δὲ, ὡς ἐπύθετο τοὺς Ἕλληνας ἀποικομένους ὑπὸ νύκτι, εἶδε τε τὸν χωρον ἐρήμον, καλέσας τὸν Ἀθρυσσάϊον Θώρηκα, καὶ τοὺς ἀδελφεοὺς αὐτοῦ Εὐρύπυλον καὶ Θραυσδιῆον, 10 ἔλεγε· “Ὡ παῖδες Ἀλιεύω, ἔτι τί λέξετε, τάδε ὀρέοντες ἐρήμα; ὑμεῖς γὰρ οἱ πλησιόχωροι ἐλέγετε Λακεδαιμονίους οὐ φεύγειν ἐκ μάχης, ἀλλὰ ἄνδρας εἶναι τὰ πολέμια πρῶτους· τοὺς πρότερόν τε μετισταμένους ἐκ τῆς τάξης εἶδετε, νῦν τε ὑπὸ τὴν παροικομένην νύκτι καὶ οἱ πάντες ὀρέομεν διαδράντας. διέδειξάν τε, ἐπεὶ σφίτας 15 ἔδεε πρὸς τοὺς ἀψευδέως ἀρίστους ἀνθρώπων μάχῃ διακριθῆναι, ὅτι οὐδένες ἄρα ἔοντες ἐν οὐδαμοῖσι ἐοῦσι Ἕλλησι ἐναπεδεικνύατο. Καὶ ὑμῖν μὲν, ἐοῦσι Περσέων ἀπείροισι, πολλὴ ἔκ γε ἐμεῦ ἐγίνετο συγγνώμη, ἐπαινεόντων τούτους, τοῖσί τι καὶ συνηδέεατε· Ἀρταβάζου δὲ θῶμα καὶ μᾶλλον ἐποιεῦμην, τὸ καὶ καταβῆναι Λακε- 20 δαιμονίους, καταβῆναι τε ἀποδείξασθαι γνώμην δειλοτάτην, ὡς χρὸν εἴη ἀναζηύξαντας τὸ στρατόπεδον ἵεναι ἐς τὸ Θηβαίων ἄστρῳ πολιορκησόμενους· τὴν ἔτι πρὸς ἐμεῦ βασιλεὺς πείσεται. Καὶ τοιῶν μὲν ἐτέρῳθι ἔσται λόγος· νῦν δὲ ἐκείνοισι ταῦτα ποιεῦσι οὐκ ἐπιτρεπτέα ἐστὶ, ἀλλὰ διωκτέοι εἰσὶ, ἐς ὃ καταλαμ- 25 φθόντες δάσονται ἡμῖν τῶν δὴ ἐποίησαν Πέρσας πάντων δίκας.”

59. Ταῦτα εἶπας, ἤγε τοὺς Πέρσας δρόμῳ διαβάντας τὸν Ἀσωπὸν κατὰ σίλινον τῶν Ἑλλήνων, ὡς δὴ ἀποδιδρασκόντων· ἐπείχε τε ἐπὶ Λακεδαιμονίους τε καὶ Τυγέτας μόνους· Ἀθη- 30 ναίους γὰρ τραπομένους ἐς τὸ πεδῖον ὑπὸ τῶν ὄχθων οὐ κατώρα. Πέρσας δὲ ὀρέοντες ὠρμημένους διώκειν τοὺς Ἕλληνας οἱ λοιποὶ τῶν βαρβαρικῶν τελέων ἄρχοντες αὐτίκα πάντες ἦσαν τὰ σημήϊα, καὶ ἐδίωκον ὡς ποδῶν ἕκαστος εἶχον, οὔτε κόσμῳ οὐδενὶ κοσμη- θέντες, οὔτε τάξι. καὶ οὗτοι μὲν βοῇ τε καὶ ὀμίλῳ ἐπήϊσαν, ὡς ἀναρπασόμενοι τοὺς Ἕλληνας.

60. Πανσανθής δὲ, ὡς προσέκειτο ἡ ἵππος, πέμψας πρὸς τοὺς

- Ἀθηναίους ἱππία, λέγει τὰδε· “ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀγῶνος με-
 γίστου προκειμένου, ἔλευθέρην εἶναι ἢ δεδουλωμένην τὴν Ἑλλάδα,
 προδεδόμεθα ὑπὸ τῶν συμμάχων, ἡμεῖς τε οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ
 ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι, ὑπὸ τὴν παροιχομένην νύκτα διαδράντων.
 5 νῦν ὦν δέδοκται τὸ ἐνθεῦτεν τὸ ποιητέον ἡμῖν· ἀμυνομένους γὰρ
 τῇ δυνάμεθα ἄριστα περιστέλλειν ἀλλήλους. εἰ μὲν νυν ἐς ὑμέας
 ὤρμησε ἀρχὴν ἢ ἵππος, χρῆν δὴ ἡμέας τε καὶ τοὺς μετ’ ἡμέων τὴν
 Ἑλλάδα οὐ προδιδόντας Τεγεήτας βοηθέειν ὑμῖν· νῦν δέ, ἐς
 ἡμέας γὰρ ἅπασα κειώρηκε, δίκαιοι ἐστε ὑμεῖς πρὸς τὴν πιεζομέ-
 10 νην μάλιστα τῶν μοιρέων ἀμυνέοντες ἵεναι. Εἰ δ’ ἄρα αὐτοὺς
 ὑμέας καταλελάβηκε ἀδύνατόν τι βοηθέειν, ὑμεῖς δ’ ἤρῃν τοὺς
 τοξότας ἀποπέμψαντες χάριν θέσθε. συνοίδαμεν δὲ ὑμῖν ὑπὸ
 τὸν παρῶντα τόνδε πόλεμον ἐοῦσι πολλὸν προθυμοτάτοις, ὥστε
 καὶ ταῦτα ἑσ ακούειν.”
- 15 61. Ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ὥς ἐπύθοντο, ὥρμητο βοηθέειν καὶ
 τὰ μάλιστα ἐπαμύνειν. καὶ σφι ἤδη στείχουσι ἐπιτίθενται οἱ
 ἀντιταχθέντες Ἑλλήνων τῶν μετὰ βασιλῆος γενομένων, ὥστε μη-
 κέτι δύνασθαι βοηθῆσαι· τὸ γὰρ προσκειμένον σφείας ἔλυνε.
 Οὕτω δὴ μουνωθέντες Λακεδαιμόνιοι καὶ Τεγεῆται, ἐόντες σὺν
 20 ψιλῶσι, ἀριθμὸν, οἱ μὲν πεντακισμύριοι, Τεγεῆται δὲ τρισχίλιοι·
 (οὗτοι γὰρ οὐδαμὰ ἀπείχιζοντο ἀπὸ Λακεδαιμονίων) ἐσφαγιά-
 ζοντο, ὥς συμβαλέοντες Μαρδονίῳ καὶ τῇ στρατιῇ τῇ παρούσῃ.
 καὶ, οὐ γὰρ σφι ἐγένετο τὰ σφάγια χρηστά, ἐπιπτόν τε αὐτῶν ἐν
 τούτῳ τῷ χρόνῳ πολλοὶ καὶ πολλῷ πλεῦνες ἐτρωματίζοντο. φρά-
 25 ξαντες γὰρ τὰ γέγραφα οἱ Πέρσαι ἀπίεσαν τῶν τοξευμάτων πολλὰ
 ἀφειδέως οὕτω, ὥστε πιεζομένων τῶν Σπαρτιητέων, καὶ τῶν σφα-
 γίων οὐ γινομένων, ἀποβλέψαντα τὸν Πausανίην πρὸς τὸ Ἰπραίον
 τὸ Πλαταιέων ἐπικαλέσασθαι τὴν θεὸν, χρητίζοντα μηδამῶς σφείας
 πρυσθῆναι τῆς ἐλπίδος.
- 30 62. Ταῦτα δ’ εἰ τοῦτου ἐπικαλευμένου, προειξαναστάντες πρό-
 τεροι οἱ Τεγεῆται ἐχώρεον ἐς τοὺς βαρβάρους. καὶ τοῖσι Λακεδαι-
 μονίοις αὐτίκα μετὰ τὴν εὐχὴν τὴν Πausανίῳ ἐγένετο θυομένοισι
 τὰ σφάγια χρηστά. ὥς δὲ χρόνῳ κοτὲ ἐγένετο, ἐχώρεον καὶ οὗτοι
 ἐπὶ τοὺς Πέρσας, καὶ οἱ Πέρσαι ἀντίοι, τὰ τόξα μετέντες. Ἐγένετο
 35 δὲ πρῶτον περὶ τὰ γέγραφα μάχη. ὥς δὲ ταῦτα ἐπιπτώκει, ἤδη
 ἐγένετο μάχη ἰσχυρὴ παρ’ αὐτὸ τὸ Δημήτριον, καὶ χρόνον ἐπὶ

πολλὸν, ἐς δ' ἀπίκοντο ἐς ὠθισμόν· τὰ γὰρ δόρατα ἐπιλαμβανόμενοι κατέκλων οἱ βάρβαροι. λήματι μὲν νυν καὶ ῥώμῃ οὐκ ἔσσαν· ἔσαν οἱ Πέρσαι· ἄροπλοι δὲ ἔόντες, καὶ πρὸς ἀνεπιστήμονας ἔσαν καὶ οὐκ ὁμοῖοι τοῖσι ἐναντίοιςι σοφίῃν. προεξαΐσσοντες δὲ κατ' ἓνα, καὶ δέκα, καὶ πλείυνες τε καὶ ἐλάσσονες συστρεφόμενοι, δ

ἐσείπιπτον ἐς τοὺς Σπαρτιήτας καὶ διεφθείροντο.

63. Τῇ δὲ ἐτύγγανε αὐτὸς ἑὼν Μαρδόνιος, ἀπ' ἵππου τε μαχόμενος λευκοῦ, ἔχων τε περὶ ἑωυτὸν λογάδας Περσέων τοὺς ἀρίστους χιλιούς, ταύτῃ δὴ καὶ μάλιστα τοὺς ἐναντίους ἐπίεσαν. ὅσον μὲν νυν χρόνον Μαρδόνιος περιῆν, οἱ δὲ ἀντιῆχον καὶ ἀμυνόμενοι 10 κατέβαλλον πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων· ὥς δὲ Μαρδόνιος ἀπέθανε, καὶ τὸ περὶ ἐκείνον τεταγμένον ἐὼν ἰσχυρότατον ἔπισε, οὕτω δὴ καὶ οἱ ἄλλοι ἐτράποντο, καὶ εἶξαν τοῖσι Λακεδαιμονίοισι. πλείστον γὰρ σφεας ἔδηλειτο ἡ ἐσθῆς, ἐρῆμος τοῦσα ὄπλων· πρὸς γὰρ ὀπλίτας ἔόντες γυμνήτες ἀγῶνα ἐποιεῦντο. 15

64. Ἐνθαῦτα ἡ τε δίκη τοῦ φόρου τοῦ Λεωνίδεω κατὰ τὸ χρηστήριον τοῖσι Σπαρτιήταισι ἐκ Μαρδονίου ἐπιτελέετο· καὶ νίκη ἀναιρέεται καλλίστην ἀπαυείων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Πανσανίης ὁ Κλεομβρότου τοῦ Ἀραξανδρίδεω. (τῶν δὲ καὶ νῦν περὶ οἱ προγόνων τὰ οὐνόματα ἔρρηται ἐς Λεωνίδην· οὗτοί γάρ σφι τυγχάνουσι 20 ἔόντες.) Ἀποθνήσκει δὲ Μαρδόνιος ὑπὸ Ἀιμυγῆστου, ἀνδρὸς ἐν Σπάρτῃ λογιμοῦ, ὃς χρόνῳ ὑστερον μετὰ τὰ Μηδικὰ, ἔχων ἄνδρας τριηκοσίους, συνέβαλε ἐν Στενυκλήρῳ, πολέμου ἔόντος, Μιερσηνίοισι πᾶσι· καὶ αὐτὸς τε ἀπέθανε καὶ οἱ τριηκοῖοι.

65. Ἐν δὲ Πλαταιῇσι οἱ Πέρσαι ὥς ἐτράποντο ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἔφρευγον οὐδένα κόσμον ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ ἑωυτῶν, καὶ ἐς τὸ τεῖχος τὸ ξύλινον τὸ ἐποίησαντο ἐν μόρῃ τῇ Θηβαϊδί. Θῶμα δὲ μοι, ὅπως παρὰ τῆς Δήμητρος τὸ ἄλλος μαχομένων, οὐδε εἰς ἐφάνη τῶν Περσέων οὔτε ἐσελθὼν ἐς τὸ τέμενος, οὔτε ἐναποθανῶν, περὶ τε τὸ ἱερὸν οἱ πλείστοι ἐν τῷ βεβήλῳ ἔπισον. δοκέω 30 δὲ, εἴ τι περὶ τῶν θείων πρηγμάτων δοκεῖν δεῖ, ἡ θεὸς αὐτῇ σφεας οὐκ ἐδέξατο ἐμπρήσαντας τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Ἐλευσίνι ἀνακτόριον. Αὕτῃ μὲν νυν ἡ μάχη ἐπὶ τοσοῦτο ἐγένετο.

66. Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Παρτιάκειος· ἀντίκα τε οὐκ ἀρέσκετο κατ' ἀρχὰς λειπομένου Μαρδονίου ἀπὸ βασιλῆος, καὶ τότε πολλὰ ἀπα- 35 ρορεύων οὐδὲν ἤνευ, συμβάλλειν οὐκ ἔων. ἐποίησέ τε αὐτὸς τοιαῦτα,

ὥς οὐκ ἀρεσκόμενος τοῖσι πρήγμασι τοῖσι ἐκ Μαρδονίου ποιου-
 μένοισι. τῶν ἐστρατήγεε ὁ Ἀρτάβαζος, (εἶχε δὲ δύναμιν οὐκ
 ὀλίγην, ἀλλὰ καὶ ἐς τέσσαρας μυριάδας ἀνθρώπων, περὶ ἐαυτὸν·)
 τούτους, ὅπως ἢ συμβολὴ ἐγένετο, εὖ ἐξεπιστάμενος τὰ ἑμῆλα
 5 ἀποβήσεσθαι ἀπὸ τῆς μάχης, ἥτε κατηρτισμένοι, παραγγείλας
 κατὰ τωὐτὸ εἶναι πάντας τῇ αὖ αὐτὸς ἐξηγέηται, ὅπως αὖ αὐτὸν
 ὁρέωσι σπουδῆς ἔχοντα. ταῦτα παραγγείλας, ὥς ἐς μάχην ἦγε
 δῆθεν τὸν στρατὸν· προτερίων δὲ τῆς ὁδοῦ, ὧρα καὶ δὴ φεύγοντας
 τοὺς Πέρσας· οὕτω δὲ οὐκίτι τὸν αὐτὸν κόσμον κατηγέιτο, ἀλλὰ
 10 τὴν ταχίστην ἐπιδόξαζε φεύγων, οὔτε ἐς τὸ ξύλινον οὔτε ἐς τὸ
 Θηβαίων τεῖχος, ἀλλ' ἐς Φωκίας, εἰδὼν ὥς τάχιστα ἐπὶ τὸν
 Ἑλλησποντον ἀπικέσθαι· καὶ δὴ οὗτοι μὲν ταύτη ἐτράποντο.

67. Τῶν δὲ ἄλλων Ἑλλήνων τῶν μετὰ βασιλῆος ἐθελοκακούν-
 των, Βοιωτοὶ Ἀθηναίοισι ἐμαχίσαντο χρόνον ἐπὶ συχρόν. οἱ γὰρ
 15 μηδίζοντες τῶν Θηβαίων οὗτοι ἔχον προθυμίην οὐκ ὀλίγην, μα-
 χεόμενοι τε καὶ οὐκ ἐθελοκακούντες, οὕτω ὥστε τριηκόσιοι αὐτίκων
 οἱ πρῶτοι καὶ ἄριστοι ἐνθαῦτα ἔπαιον ὑπὸ Ἀθηναίων. ὥς δὲ
 ἐτράποντο καὶ οὗτοι, ἔφευγον ἐς τὰς Θήβας, οὐκ ἤπερ οἱ Πέρσαι
 καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ὁ πᾶς ὄμιλος, οὔτε*διαμαχεσάμενος
 20 οὐδενί, οὔτε τι ἀποδεξάμενος, ἔφευγον.

68. Δηλοῖ τε ἐμοὶ ὅτι πάντα τὰ πρήγματα τῶν βαρβάρων
 ἤρτηντο ἐκ Περσέων, εἰ καὶ τότε οὗτοι πρὶν ἢ καὶ συμμίζειν τοῖσι
 πολεμίοισι ἔφευγον, ὅτι καὶ τοὺς Πέρσας ὤρων. οὕτω τε πάντες
 ἔφευγον, πλὴν τῆς ἵππου τῆς τε ἄλλης καὶ τῆς Βοιωτῆς. αὕτη
 25 δὲ τοσαῦτα προθυφείλει τοὺς φεύγοντας, αἰεὶ τε πρὸς τῶν πολε-
 μίων ἄγχιστα ἐοῦσα, ἀπείργουσα τε τοὺς φίλους φεύγοντας ἀπὸ
 τῶν Ἑλλήνων.

69. Οἱ μὲν δὲ νικῶντες εἶποντο τοὺς Ξέρξῃ διώκοντές τε καὶ
 φονεύοντες. ἐν δὲ τούτῳ τῷ γινομένῳ φόβῳ ἀγγέλλεται τοῖσι
 30 ἄλλοισι Ἑλλήσι τοῖσι τεταγμένοισι περὶ τὸ Ἰσραῖον καὶ ἀπογενο-
 μένοισι τῆς μάχης, ὅτι μάχη τε γέγονε, καὶ νικῶεν οἱ μετὰ Παν-
 σανίῳ. οἱ δὲ, ἀκούσαντες ταῦτα, οὐδένα κόσμον ταχθέντες, οἱ
 μὲν ἀμφὶ Κορινθίους ἐτράποντο διὰ τῆς ὑπωσῆς καὶ τῶν κολω-
 νῶν τὴν φέρουσαν ἄνω ἐξὸ τοῦ ἱεροῦ τῆς Δήμητρος· οἱ δὲ ἀμφὶ
 35 Μεγαρέας τε καὶ Φλιασίους διὰ τοῦ πεδίου τὴν λειοτάτην τῶν
 ὁδῶν. ἐπεὶ τε δὲ ἀγχοῦ τῶν πολεμίων ἐγένοντο οἱ Μεγαρεῖς καὶ

Φιλιάσιοι, ἀπιδόντες σφίας οἱ τῶν Θηβυίων ἱππῶται ἐπειγομένους οὐδένα κόσμον ἤλαυνον ἐπ' αὐτοὺς τοὺς ἵππους, τῶν ἱπάρχων Ἀσωπόδωρος ὁ Τιμάνδρου. ἐπυσόντες δὲ κατεστόρεσαν αὐτῶν ἑξακοσούς, τοὺς δὲ λοιποὺς κατήρασαν, διώκοντες ἐς τὸν Κιθαίρων. οὗτοι μὲν δὴ ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἀπώλοντο.

5

70. Οἱ δὲ Πέρσαι καὶ ὁ ἄλλος ὄμιλος, ὥς κατέφυγον ἐς τὸ εὐλίνον τεῖχος, ἔφθησαν ἐπὶ τοὺς πύργους ἀναβάντες, πρὶν ἢ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀπικεύθαι· ἀναβάντες δὲ, ἐφράσαντο ὥς ἡδυνάτο ἄριστα τὸ τεῖχος. προσελθόντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, κατεστήκει σφι τειχομαχίῃ ἐφθωμενестέρῃ. ἕως μὲν γὰρ ἀπῆσαν οἱ 10 Ἀθηναῖοι, οἱ δ' ἡμύνοντο, καὶ πολλῶν πλέον ἔχον τῶν Λακεδαιμονίων, ὥστε οὐκ ἐπισταμένων τειχομαχεῖν· ὥς δὲ σφι οἱ Ἀθηναῖοι προσῆλθον, οὕτω δὴ ἰσχυρὴ ἐγένετο τειχομαχίῃ, καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν. Τέλος δὲ, ἀρετῇ τε καὶ λιπαρίῃ ἐπέβησαν Ἀθηναῖοι τοῦ τείχους, καὶ ἤριπον· τῇ δὴ ἐσεχέρντο οἱ Ἕλληνες. πρῶτοι δὲ 15 ἐσῆλθον Τεγεῆται ἐς τὸ τεῖχος· καὶ τὴν σκηνὴν τὴν Μαρδονίου οὗτοι ἔσαν οἱ διαρπάσαντες, τὰ τε ἄλλα ἐξ αὐτῆς καλὴν φάτιν τῶν ἵππων, ἐοῦσαν χαλκῆν πᾶσαν καὶ θῆς ἀξίην. τὴν μὲν νυν φάτιν ταύτην τὴν Μαρδονίου ἀνέθισαν ἐς τὸν νηὸν τῆς Ἀλέης Ἀθηναίης Τεγεῆται· τὰ δὲ ἄλλα ἐς τῶντ', οὐα· περ ἔλαβον, ἐσῆ· 20 νεικαν τοῖσι Ἕλλησι. Οἱ δὲ βάρβαροι οὐδὲν ἔτι στίφος ἐποίησαντο πεσόντος τοῦ τείχους, οὔτε τις αὐτῶν ἀλκῆς ἐμμένητο· ἀλύκαζόν τε οἷα ἐν ὀλίγῳ χώρῳ πεφοβημένοι τε καὶ πολλὰι μυριάδες κατειλημένοι ἀνθρώπων. παρῇν τε τοῖσι Ἕλλησι φρονέειν οὕτω, ὥστε τριήκοντα μυριάδων στρατοῦ, καταδεουσέων τευσέρων, τὰς ἔχων 25 Ἀρτιάβαζος ἔφρουε, τῶν λοιπῶν μηδὲ τρεῖς χιλιάδας περιγεγέσθαι. Λακεδαιμονίων δὲ τῶν ἐκ Σπάρτης ἀπέθανον οἱ πάντες ἐν τῇ συμβολῇ εἰς καὶ ἑννενήκοντα· Τεγεγετίων δὲ, ἑκακίδεκα· Ἀθηναίων δὲ, δύο καὶ πεντήκοντα.

71. Ἠρίστεισε δὲ τῶν βαρβάρων, πεζὸς μὲν ὁ Περσέων, ἵππος 30 δὲ ἡ Σακίων· ἀνὴρ δὲ λέγεται Μαρδόνιος. Ἕλλήνων δὲ, ἀγαθῶν γενομένων καὶ Τεγεγετίων καὶ Ἀθηναίων, ὑπερεβάλλοντο ἀρετῇ Λακεδαιμόνιοι. ἄλλῳ μὲν οὐδενὶ ἔχω ἀποσημῆσθαι, (ἅπαντες γὰρ οὗτοι τοὺς κατ' ἐωυτοὺς ἐνίκων,) ὅτι δὲ κατὰ τὸ ἰσχυρότερον προσενείχθησαν, καὶ τουτίων ἐκράτησαν. καὶ ἄριστος ἐγένετο 35 μακρῷ Ἀριστόδημος κατὰ γνώμας τὰς ἡμετέρας, ὃς ἐκ Θερμοπυ-

λέων μῦνος τῶν τριηκοσίων σωθεὶς εἶχε ὄνειδος καὶ ἀτιμίην. μετὰ δὲ τοῦτον ἡρίστευσαν Ποσειδωνίος τε καὶ Φιλοκύνων καὶ Ἀμομφάρετος ὁ Σπαρτιήτης. καὶ τοι, γενομένης λέσχης ὅς γένοιτο αὐτέων ἄριστος, ἔγνωσαν οἱ παραγερόμενοι Σπαρτιητέων Ἀριστόδημον μὲν βουλόμενον φανερώς ἀποθανεῖν ἐκ τῆς παρεούσης οἱ αἰτίας, λυσσῶνά τε καὶ ἐκλιπόντα τὴν τάξιν, ἔργα ἀποδέξασθαι μεγάλα· Ποσειδώνιον δὲ, οὐ βουλόμενον ἀποθνήσκειν, ἄνδρα γενέσθαι ἀγαθόν· τοσούτῳ τοῦτον εἶναι ἀμείνω. ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ φθόῳ ἂν εἴποιεν. οὗτοι δὲ τοὺς κατέλεξα πάντας, πλην Ἀριστοδήμου, τῶν ἀποθανόντων ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ τίμιοι ἐγένοντο· Ἀριστόδημος δὲ, βουλόμενος ἀποθανεῖν διὰ τὴν προειρημένην αἰτίην, οὐκ ἐτιμήθη.

72. Οὗτοι μὲν τῶν ἐν Πλαταιῇσι ὀνομαστότατοι ἐγένοντο. Καλλικράτης γὰρ ἔξω τῆς μάχης ἀπέθανε, ἐλθὼν ἀνὴρ κάλλιστος ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν τότε Ἑλλήνων, οὐ μόνον αὐτέων Λακεδαιμονίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων· ὅς, ἐπειδὴ ἐσφαγιάζετο Πανσανίης, κατήμενος ἐν τῇ τάξει, ἐτρωματίσθη τοξέυματι τὰ πλευρά. καὶ δὴ οἱ μὲν ἐμάχοντο, ὁ δ' ἐξηνηγγεμένος ἔδυσθανάτεε τε καὶ ἔλεγε πρὸς Ἀρίμνηστον, ἄνδρα Πλαταιέα, οὐ μέλειν οἱ ὅτι πρὸ τῆς Ἑλλάδος ἀποθνήσκει, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐχρήσατο τῇ χειρὶ, καὶ ὅτι οὐδὲν ἐστὶ οἱ ἀποδιεγμένον ἔργον ἑωυτοῦ ἄξιον προθυμμένου ἀποδέξασθαι.

73. Ἀθηναίων δὲ λέγεται εὐδοκιμήσαι Σωφάνης ὁ Εὐτυχίδεω ἐκ δήμου Δεκελειῇθεν· Δεκελείων δὲ τῶν ποτὲ ἐργασσάμενων ἔργον χρήσιμον ἐς τὸν πάντα χρόνον, ὥς αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέγουσι. ὥς γὰρ δὴ τὸ πάλαι κατὰ Ἑλένης κομιδὴν Τυνδαρίδαι ἐπέβαλον ἐς γῆν τὴν Ἀιτικὴν σὺν στρατοῦ πληθεῖ, καὶ ἀνίστασαν τοὺς δήμους, οὐκ εἰδότες ἵνα ὑπεξέκειτο ἡ Ἑλένη, τότε λέγουσι τοὺς Δεκελείας, οἱ δὲ αὐτὸν Δέκελον, ἀχθόμενόν τε τῇ Θησέος ὕβρι, καὶ δειμαίνοντα περὶ πάσῃ τῇ Ἀθηναίων χώρῃ, ἐξηγησάμενόν σφι τὸ πᾶν πρῆγμα κατηγήσασθαι ἐπὶ τὰς Ἀφίδνας· τὰς δὴ Τιτακός, ἐὼν αὐτόχθων, καταπροδιδοῖ Τυνδαρίδῃσι. τοῖσι δὲ Δεκελεῦσι ἐν Σπάργῃ ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου ἀτελείη τε καὶ προεδρίη διατελείει ἐς τότε αἰεὶ ἔτι ἐοῦσα, οὕτω ὥστε καὶ ἐς τὸν πόλεμον τὸν ὕστερον πολλοῖσι ἔτεσι τούτων γεγόμενον Ἀθηναίοισι τε καὶ Πελοποννησίοισι, σινεομένων τὴν ἄλλην Ἀιτικὴν Λακεδαιμονίων, Δεκελείης ἀποσχέσθαι.

74. Τούτου τοῦ δήμου ἔων ὁ Σωφάνης, καὶ ἀριστεύσας τότε Ἀθηναίων, διζοὺς λόγους λεγομένους ἔχει· τὸν μὲν, ὡς ἐκ τοῦ ζωστήρος τοῦ θώρηκος ἐφόρει χαλκὴν ἀλύσι δεδεμένην ἄγκυραν σιδηρῆν, τὴν, ὅπως πελάσειε ἀπικνιόμενος τοῖσι πολέμοισι, βαλλέ- 5 σκετο, ἵνα δὴ μιν οἱ πολέμοιοι, ἐκπίπτοντες ἐκ τῆς τάξης, μετα- κινήσαι μὴ δυναίατο· γινομένης δὲ φυγῆς τῶν ἐναντίων, δέδοκτο τὴν ἄγκυραν ἀναλαβόντα οὕτω διώκειν. οὗτος μὲν οὕτω λέγεται. ὁ δ' ἕτερος τῶν λόγων, τῷ πρότερον λεχθέντι ἀμφισβητῶν, λέγεται, ὡς ἐπ' ἀσπίδος αἰεὶ περιθεούσης καὶ οὐδαμὰ ἀτρεμιζούσης ἐφόρει ἐπίσημον ἄγκυραν, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ θώρηκος δεδεμένην σιδηρῆν. 10

75. Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον Σωφάνει λαμπρὸν ἔργον ἐξεργασμένον, ὅτι περικατημένων Ἀθηναίων Αἰγιναν, Εὐρυβάτην τὸν Ἀργεῖον, ἄνδρα πενταέθλον, ἐκ προκλήσιος ἐφόρευσε. αὐτὸν δὲ Σωφάνεια χρόνῳ ὕστερον τουτέων κατέλαβε, ἄνδρα γετόμενον ἀγαθόν, Ἀθη- 15 ναίων στρατηγέοντα ἅμα Λεύκῳ τῷ Ἰλαύκῳ, ἀποθανεῖν ὑπὸ Ἰδωνῶν ἐν Δάτῳ, περὶ τῶν μεταλλῶν τῶν χρυσέων μαχομένον.

76. Ὡς δὲ τοῖσι Ἕλλησι ἐν Πλαταιῇσι κατέστρωντο οἱ βάρ- 20 βαροι, ἐνθαυτὰ σφι ἐπῆλθε γυνὴ αὐτόμολος· ἣ ἐπειδὴ ἔμαθε ἀπολωλότας τοὺς Πέρσας, καὶ νικῶντας τοὺς Ἕλληνας, ἐούσα παλ- λακὴ Φαρανδάτειος τοῦ Τεάσπιος, ἀνδρὸς Πέρσῳ, κοσμησαμένη χρυσῷ πολλῷ καὶ αὐτὴ καὶ αἱ ἀμφίπολοι, καὶ ἐσθῆτι τῇ καλλίστῃ τῶν παρευσέων, καταβῆσα ἐκ τῆς ἁρμαμάξης, ἐχώρει ἐς τοὺς Λα- 25 κειδαιμονίους ἔτι ἐν τῇσι φονῇσι ἐόντας. ὁρῶσα δὲ πάντα ἐκτεῖνα διέποντα Πανσανίην, πρότερόν τε τὸ οὖνομα ἐξεπιστάμενη καὶ τὴν πάτρην, ὥστε πολλάκις ἀκούσασα, ἔγνω τε τὸν Πανσανίην, καὶ λαβομένη τῶν γονάτων, ἔλεγε τάδε· “Ὡ βασιλεῦ Σπάρτης, 30 ῥύσαι με τὴν ἐκτεῖν αἰχμαλώτου δουλосύνης. σὺ γὰρ καὶ ἐς τότε ὦνσας τοῖσδε ἀπολέσας, τοὺς ῥῦτε δαιμόνων οὔτε θεῶν ὅπιν ἔχοντας. εἰμὶ δὲ γένος μὲν Κῳ, θυγάτηρ δὲ Πηγητορίδῳ τοῦ Ἀρταγόρει. βίη δὲ με λαβὼν ἐν Κῳ ἔχε ὁ Πέρσης.” Ὁ δὲ 35 ἀμείβεται τοῖσδε· “Γύναι, θάρσει, καὶ ὡς ἐκτίς, καὶ εἰ δὴ πρὸς τοῦτῳ τυγχάνεις ἀληθεία λέγουσα, καὶ εἰ θυγάτηρ Πηγητορίδῳ τοῦ Κῳ, ὃς ἐμοὶ ξένος μάλιστα τυγχάνει ἔων τῶν περὶ κείνους τοὺς χώρους οἰκημένων.” Ταῦτα εἰπας, τότε μὲν ἐπέτρεψε τῶν ἐφόρων τοῖσι παρευοῦσι, ὕστερον δὲ ἀπέπεμψε ἐς Αἰγιναν, ἐς τὴν 36 αὐτὴ ἤθελε ἀπικέσθαι.

77. Μετὰ δὲ τὴν ἄπιξιν τῆς γυναικὸς, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἀπίκοντο Μαντινέες ἐπ' ἐξεργασμένοιαι· μαθόντες δὲ ὅτι ὕστεροι ἦκουσι τῆς συμβολῆς, συμφορὴν ἐποιεῦντο μεγάλην, ἄξιοι τε ἔφασαν εἶναι σφέας ζημιῶσαι. πυνθανόμενοι δὲ τοὺς Μήδους 5 τοὺς μετὰ Ἀριαβάζου φεύγοντας, τοὺτους ἐδίωκον μέχρι Θεσσαλίας· Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔων φεύγοντας διώκειν. οἱ δὲ ἀναχωρήσαντες ἐς τὴν ἰωντῶν τοὺς ἡγεμόνας τῆς στρατιῆς ἐδίωξαν ἐκ τῆς γῆς. Μετὰ δὲ Μαντινέας, ἦκον Ἡλεῖοι. καὶ ὡσαύτως οἱ Ἡλεῖοι τοῖσι Μαντινεῦσι συμφορὴν ποιησάμενοι ἀπαλλάσσοντο· 10 ἀπελθόντες δὲ καὶ οὗτοι τοὺς ἡγεμόνας ἐδίωξαν. τὰ κατὰ Μαντινέας μὲν καὶ Ἡλείους τοσαῦτα.

78. Ἐν δὲ Πλαταιῇσι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Αἰγινητέων ἦν Ἀάμπων ὁ Πύθειω Αἰγινητέων τὰ πρῶτα, ὃς ἀνοσιώτατον ἔχων λόγον ἔστο πρὸς Πανσανίην. ἀπικόμενος δὲ, σπονδῇ ἔλεγε τάδε· 15 “Ὡ παῖ Κλεομβρότου, ἔργον ἔργασται τοι ὑπερφυεὺς μέγαθός τε καὶ κάλλος· καὶ τοὶ θεοὶ παρεδωκε ὀυσάμενον τὴν Ἑλλάδα κλέος καταθέσθαι μέγιστον Ἑλλήνων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. σὺ δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἐπὶ τούτοις ποιήσον, ὅπως λόγος τέ σε ἔχη εἰ μεῖζων, καὶ τις ὕστερον φυλάσσηται τῶν βαρβάρων μὴ ὑπάρχειν ἔργα 20 αἰτάσθαι ποιεῶν ἐς τοὺς Ἕλληνας. Λεωνίδειω γὰρ ἀποθανόντος ἐν Θερμοπύλῃσι, Μαρδονίους τε καὶ Ξέρξης ἀποταμόντες τὴν κεφαλὴν ἀνεσταύρωσαν. τῷ σὺ τὴν ὁμοίην ἀποδιδούς ἔπαινον ἔξεις, πρῶτα μὲν ὑπὸ πάντων Σπαρτιητέων, αὐτὶς δὲ καὶ πρὸς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Μαρδόνιον γὰρ ἀνυσκολοπίσας, τιτιμώρησαι ἐς 25 πατέρων τὸν σὸν Λεωνίδην.” Ὁ μὲν δοκέων χαρίζεσθαι ἔλεγε τάδε.

79. Ὁ δ' ἀνταμείβετο τοῖσδε· “Ὡ ξεῖνε Αἰγινῆτα, τὸ μὲν εὖνοιῖν τε καὶ προορεῖν ἄγαμαι σεῦ· γνώμης μέντοι ἡμάρτηκας χρηστῆς. ἐξάρας γάρ με ὑψοῦ καὶ τὴν πάτρην καὶ τὸ ἔργον, ἐς 30 τὸ μηδὲν κατέβαλες, παραινέων νεκρῷ λυμάνεσθαι, καὶ, ἣν ταῦτα ποιεῶ, φὰς ἄμεινόν με ἀκούσεσθαι. τὰ πρέπει μᾶλλον βαρβάροις ποιεῖν, ἢ περ Ἑλλήσι· καὶ ἐκείνοισι δὲ ἐπιφθονέομεν. Ἐγὼ δ' ὦν τούτου εἵνεκα μήτε Αἰγινιήτῃσι ἄδοιμι, μήτε τοῖσι ταῦτα ἀρέσκειται· ἀποχρᾶ δ' ἐμοὶ, Σπαρτιήτῃσι ἔρεσκόμενον, ὅσια μὲν 35 ποιεῖν, ὅσια δὲ καὶ λέγειν. Λεωνίδῃ δὲ, τῷ με κτελέεις τιμωρῆσαι, φημί μεγάλως τιμωρῆσθαι· ψυχῇσί τε τῇσι τῶνδε ἀνα-

ριθμήτοισι τετίμηται αὐτός τε καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐν Θερμοπύλῳ τελευτήσαντες. σὺ μέντοι ἔτι ἔχων λόγον τοιόνδε, μήτε προσέλθῃς ἔμοιγε, μήτε συμβουλευῇς· χάριν ἔσθι τε ἐὼν ἀπαθής." Ὁ μὲν ταῦτα ἀκούσας ἀπαλλάσσετο.

80. Πανσανίης δὲ κήρυγμα ποιησάμενος, μηδὲν ἄπτεσθαι ὁ τῆς ληΐης, συγκομίζειν ἐκέλευε τοὺς Εἰλωτας τὰ χρήματα. οἱ δὲ ἀνὰ τὸ στρατόπεδον σκιδνάμενοι εὗρισκον σκηναὺς κατεσκευασμένας χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ, κλίνας τε ἐπιχρύσους καὶ ἐπαργύρους, κρητῆρας τε χρυσεύς, καὶ φιάλας τε καὶ ἄλλα ἐκπώματα· σάκκους τε ἐπ' ἅμαξέων εὗρισκον, ἐν τοῖσι λέβητες ἐφαίνοντο ἐνέοντες χρυσεοὶ τε 10 καὶ ἀργυρεοὶ· ἀπὸ τε τῶν κειμένων νεκρῶν ἐσκύλευον ψεῖλιά τε καὶ στραπτούς, καὶ τοὺς ἀκινάκεις, ἰόντας χρυσεύς· ἐπεὶ ἐσθῆτός γε ποικίλης λόγος ἐγένετο οὐδὲ εἰς. Ἐνθαῦτα πολλὰ μὲν κλέπτοντες ἐπώλειον πρὸς τοὺς Αἰγινήτας οἱ Εἰλωτες, πολλὰ δὲ καὶ ἀπιδείκνυσαν, ὅσα αὐτέων οὐκ οἶά τε ἦν κρύψαι· ὥστε Αἰγινήτῃσι οἱ 15 μεγάλοι πλοῦτοι ἀρχὴν ἐνθεῦτεν ἐγένοντο, οἱ τὸν χρυσὸν αἶε ἰόντα χαλκὸν δῆθεν παρὰ τῶν Εἰλωτέων ὠρέοντο.

81. Συμφορήσαντες δὲ τὰ χρήματα, καὶ δεκάτην ἐξελόντες τῷ ἐν Δελφοῖσι θεῷ, ἀπ' ἧς ὁ τρίπους ὁ χρυσεὸς ἀνετέθη, ὁ ἐπὶ τοῦ τρικαρήνου ὄφιος τοῦ χαλκίου ἐπαστεῶς ἄγχιστα τοῦ βωμοῦ· καὶ 20 τῷ ἐν Ὀλυμπίῃ θεῷ ἐξελόντες, ἀπ' ἧς δεκάπηχυν χάλκεον Δία ἀνέθηκαν· καὶ τῷ ἐν Ἰσθμῷ θεῷ, ἀπ' ἧς ἐπτάπηχυν χάλκεος Ποσειδῶν ἐξεγένετο· ταῦτα ἐξελόντες, τὰ λοιπὰ διαιρέοντο, καὶ ἔλαβον ἕκαστοι τῶν ἄξιοι ἔσαν, καὶ τὰς παλλακὰς τῶν Περσέων, καὶ τὸν χρυσόν, καὶ τὸν ἄργυρον, καὶ ἄλλα χρήματά τε καὶ ὑποζύγια. Ὅσα μὲν νυνὶ ἐξαιρέτα τοῖσι ἀριστεύουσι αὐτέων ἐν Πλαταιῇσι ἐδόθη, οὐ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν, δοκέω δ' ἔγωγε καὶ τούτοισι δοθῆναι. Πανσανίῃ δὲ πάντα δέκα ἐξαιρέθη τε καὶ ἐδόθη, γυναῖκες, ἵπποι, τάλαντα, κάμηλοι, ὥς δὲ αὐτως καὶ τὰ 30 ἄλλα χρήματα.

82. Λέγεται δὲ καὶ τάδε γενέσθαι· ὥς Ξέρξης φεύγων ἐκ τῆς Ἑλλάδος Μαρδονίῳ τὴν κατασκευὴν καταλίποι τὴν ἰουτου· Πανσανίην ὦν, ὀρέοντα τὴν Μαρδονίου κατασκευὴν χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ καὶ παραπειάσμασι ποικίλοισι κατασκευασμένην, κελεύσαι 35 τοὺς τε ἀρτοκόπους καὶ τοὺς ὀφοποιούς κατὰ ταῦτ' αὐτὸς καθὼς Μαρδονίῳ δειπνον παρασκευάζειν. ὥς δὲ κελευόμενοι οὗτοι ἐποίησαν

ταῦτα, ἐνθαῦτα τὸν Πausανίην, ἰδόντα κλίνας τε χρυσέας καὶ ἀργυρέας εὐ ἐστρωμένας, καὶ τραπέζας τε χρυσέας καὶ ἀργυρέας, καὶ παρασκευὴν μεγαλοπρεπεία τοῦ δείπνου, ἐκπλαγέντα τὰ προκείμενα ἀγαθὰ, κελεῦσαι ἐπὶ γέλωτι τοὺς ἐωυτοῦ διηκόνους παρασκευάσαι Λακωνικὸν δείπνον. ὥς δὲ τῆς θοίνης ποιηθείσης ἦν πολλὸν τὸ μέσον, τὸν Πausανίην γελιάσαντα μεταπέμψασθαι τῶν Ἑλλήνων τοὺς στρατηγούς· συνελθόντων δὲ τουτέων, εἶπαι τὸν Πausανίην, δεικνύντα ἐς ἑκατέρην τοῦ δείπνου τὴν παρασκευήν·

“Ἄνδρες Ἕλληνες, τῶνδε εἵνεκα ἐγὼ ὑμῆας συνήγαγον, βουλόμε-

10 νος ὑμῖν τοῦδε τοῦ Μῆδων ἡγεμόνος τὴν ἀφροσύνην δεῖξαι· ὅς τοιήνδε δίκαιαν ἔχων ἦλθε ἐς ἡμέας οὕτω οἷζυρὴν ἔχοντας ἀπαιρησόμενος.” Ταῦτα μὲν Πausανίην λέγεται εἶπαι πρὸς τοὺς στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων.

83. Ὅτερόφι μέντοι χρόνῳ μετὰ ταῦτα καὶ τῶν Πλαταιέων

15 εὖρον συγχοὶ θήκας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ τῶν ἄλλων χρημάτων. Ἐφάνη δὲ καὶ τότε ὕστερον ἔτι τουτέων, τῶν νεκρῶν περιπιλωθέντων τὰς σάρκας· συνεφόρεον γὰρ τὰ ὀστέα οἱ Πλαταιεῖς ἐς ἓνα χώρον· εὐρέθη κεφαλὴ οὐκ ἔχουσα ῥαφήν οὐδεμίαν, ἀλλὰ ἐξ ἐνὸς ἐοῦσα ὀστέου· ἐφάνη δὲ καὶ γνάθος, καὶ τὸ ἄνω τῆς γνάθου,

20 ἔχουσα ὀδόντας μουνοφυέας, ἐξ ἐνὸς ὀστέου πάντας, τοὺς τε ὀδόντας καὶ τοὺς γομφίους. καὶ πενταπήχεος ἀνδρὸς ὀστέα ἐφάνη.

84. Ἐπειτεν δὲ Μαρδονίου δευτέρῃ ἡμέρῃ ὁ νεκρὸς ἠφάνιστο· ὑπ’ ὅτεν μὲν ἀνθρώπων, τὸ ἀτρεκές οὐκ ἔχω εἶπαι. πολλοὺς δὲ τινας ἤδη καὶ παντοδαποὺς ἤκουσα θάψαι Μαρδόνιον, καὶ δῶρα

25 μεγάλα οἶδα λαβόντας πολλοὺς παρὰ Ἀρτιόντιω τοῦ Μαρδονίου παιδὸς διὰ τοῦτο τὸ ἔργον. ὅστις μέντοι ἦν αὐτέων ὁ ὑπελόμενός τε καὶ θάψας τὸν νεκρὸν τὸν Μαρδονίου, οὐ δύναμαι ἀτρεκέως πυθέσθαι. ἔχει δὲ τινα φάτιν καὶ Διονυσοφάνης, ἀνὴρ Ἐφέσιος, θάψαι Μαρδόνιον. ἀλλ’ ὁ μὲν τρόπῳ τοιούτῳ ἐτάφη.

30 85. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ὥς ἐν Πλαταιῇσι τὴν λήτην διείλοντο, ἔθαπτον τοὺς ἐωυτῶν χωρὶς ἕκαστοι. Λακεδαιμόνιοι μὲν τριζὰς ἐποίησαντο θήκας. Ἐνθα μὲν τοὺς ἱρένας ἔθαψαν, τῶν καὶ Ποσειδώνιος καὶ Ἀμομφάρετος ἔσαν καὶ Φιλοκύν τε καὶ Καλλικράτης. ἐν μὲν δὴ ἐνὶ τῶν τάφων ἔσαν οἱ ἱρένες· ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ,

35 οἱ ἄλλοι Σπαρτιῆται· ἐν δὲ τῷ τρίτῳ, οἱ Ἐλλῶτες. οὗτοι μὲν οὕτω ἔθαπτον. Τεγεῆται δὲ χωρὶς πάντας ἁλείας· καὶ Ἀθηναῖοι τοὺς

ἰσχυρῶν ὁμοῦ, καὶ Μεγαρείες τε καὶ Φιλιάσιοι τοὺς ὑπὸ τῆς ἵππου διαφθαρέντας. τούτων μὲν δὴ πάντων πλήρεις ἐγένοντο οἱ τάφοι. τῶν δὲ ἄλλων ὅσοι καὶ φαίνονται ἐν Πλαταιῇσι ἔοντες τάφοι, τοὺτους δὲ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἐπαισχυνομένους τῇ ἀπεστοῇ τῆς μάχης, ἐκαστοὺς χώματα χῶσαι κεινὰ, τῶν ἐπιγινομένων 5 εἵνεκεν ἀνθρώπων. ἐπεὶ καὶ Αἰγινητίων ἐστὶ αὐτόθι καλεόμενος τάφος, τὸν ἐγὼ ἀκούω καὶ δέκα ἔτεσι ὕστερον μετὰ ταῦτα, δεξιῶν τῶν Αἰγινητίων, χῶσαι Κλεάδην τὸν Αὐτοδίκου, ἄνδρα Πλαταιέα, πρόξενον ἔοντα αὐτῶν.

86. Ὡς δ' ἄρα ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς ἐν Πλαταιῇσι οἱ Ἕλλη- 10 νες, αὐτίκα βουλευομένοισί σφι ἔδοξε στρατεύεσθαι ἐπὶ τὰς Θήβας, καὶ ξηαιτέειν αὐτέων τοὺς μηδίσαντας· ἐν πρώτοις δὲ αὐτέων, Τιμηγενίδην καὶ Ἀτταγῆνον, οἱ ἀρχηγέται ἀνὰ πρώτους ἔσαν· ἣν δὲ μὴ ἐκδιδῶσι, μὴ ἀπανίστασθαι ἀπὸ τῆς πόλιος πρό- 15 τερον ἢ ἐξέλωσι. ὡς δὲ σφι ταῦτα ἔδοξε, οὕτω δὴ ἑνδεκάτῃ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς συμβολῆς ἀπικόμενοι ἐπολιόρχεον Θηβαίους, κελεύοντες ἐκδιδόναι τοὺς ἄνδρας. οὐ βουλομένων δὲ τῶν Θηβαίων ἐκδιδόναι, τὴν τε γῆν αὐτέων ἔταμνον, καὶ προσέβαλλον πρὸς τὸ τεῖχος.

87. Καὶ, οὐ γὰρ ἐπαύοντο σινεόμενοι, εἰκοστῇ ἡμέρῃ ἔλεξε 20 τοῖσι Θηβαίοις Τιμηγενίδης τάδε· “ Ἄνδρες Θηβαῖοι, ἐπειδὴ οὕτω δεδόχται τοῖσι Ἕλλησι, μὴ πρότερον ἀπαναστῆναι πολιορκέοντας, ἢ ἐξέλωσι Θήβας, ἢ ἡμέας αὐτοῖσι παραδῶτε, νῦν ὦν ἡμέων εἵνεκα γῆ ἢ Βοιωτίῃ πλέω μὴ ἀναπλήσῃ. ἀλλ', εἰ μὲν χρημάτων 25 χρηρίζοντες πρόσχημα ἡμέας ξηαιτέονται, χρήματά σφι δώμεν ἐκ τοῦ κοινοῦ· σὺν γὰρ τῷ κοινῷ καὶ ἐμηδίσαμεν, οὐδὲ μούνοι ἡμέες. εἰ δὲ ἡμέων ἀληθέως δεόμενοι πολιορκέουσιν, ἡμεῖς ἡμέας αὐτοὺς ἐς ἀντιλογίην παρήξομεν.” Κάρις τε ἔδοξε εὖ λέγειν καὶ ἐς και- 30 ρόν· αὐτίκα τε ἐπεκηρυκέοντο πρὸς Πανσανίην οἱ Θηβαῖοι, θείοντες ἐκδιδόναι τοὺς ἄνδρας.

88. Ὡς δὲ ὁμολόγησαν ἐπὶ τούτοις, Ἀτταγῆνος μὲν ἐκδιδρή- 30 σκει ἐκ τοῦ ἄστεος· παῖδας δὲ αὐτοῦ ἀπαχθέντας Πανσανίης ἀπέλυσε τῆς αἰτίας, φᾶς τοῦ μηδισμοῦ παῖδας οὐδὲν εἶναι μεταιτίους. τοὺς δὲ ἄλλους ἄνδρας τοὺς ἐξίδουσαν οἱ Θηβαῖοι, οἱ μὲν ἔδοκεον ἀντιλογίης τε κυρήσειν, καὶ δὴ χρήμασι ἐπεποίθεσαν διω- 35 θέεσθαι· ὁ δὲ, ὡς παρέλαβε, αὐτὰ ταῦτα ὑπονοέων, τὴν στρατιὴν τὴν τῶν συμμάχων ἅπασαν ἀπῆκε, καὶ ἐκείνους ἀγαγὼν ἐς Κόριν-

θον διέφθειρε. Ταῦτα μὲν τὰ ἐν Πλαταιῇσι καὶ Θήβησι γεγόμενα.

89. Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκειος φεύγων ἐκ Πλαταιῶν καὶ δὴ καὶ πρόσω ἐγίνετο. Ἀπικόμενον δὲ μιν οἱ Θεσσαλοὶ παρὰ σφείας
 5 ἐπὶ τε ξεινία ἐκάλεον, καὶ ἀνειρώτευν περὶ τῆς στρατιῆς τῆς ἄλλης, οὐδὲν ἐπιστάμενοι τῶν ἐν Πλαταιῇσι γενομένων. ὁ δὲ Ἀρτάβαζος, γνοὺς ὅτι εἰ ἐθελοὶ σφι πᾶσαν τὴν ἀληθειάν τῶν ἀγώνων εἶπαι, αὐτὸς τε κινδυνεύσει ἀπολέσθαι καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ στρατός· ἐπιθήσεσθαι, γάρ οἱ πάντα τινὰ οἶτο πυνθανόμενον τὰ γεγονότα·
 10 ταῦτα ἐκλογιζόμενος, οὔτε πρὸς τοὺς Φωκίας ἐξαγόρευε οὐδὲν, πρὸς τε τοὺς Θεσσαλοὺς ἔλεγε τάδε· “ Ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες Θεσσαλοὶ, ὡς ὁρᾶτε, ἐπείγομαι τε κατὰ τὴν ταχίστην ἑλὼν ἐς Θρηίκην, καὶ σπουδὴν ἔχω, πεμφθεὶς κατὰ τι πρῆγμα ἐκ τοῦ στρατοπέδου μετὰ τῶνδε. αὐτὸς δὲ ὑμῖν Μαρδόνιος, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ,
 15 οὗτος κατὰ πύδας ἐμεῦ ἐλαύνων προσδόκιμός ἐστι. τοῦτον καὶ ξεινίζετε, καὶ εὖ ποιεῦντες φαίνεσθε· οὐ γὰρ ὑμῖν ἐς χρόνον ταῦτα ποιεῦσι μεταμелήσει.” Ταῦτα δὲ εἶπας, ἀπέλανε σπουδῇ τὴν στρατιὴν διὰ Θεσσαλίας τε καὶ Μακεδονίης ἰθὺς τῆς Θρηίκης, ὡς ἀληθέως ἐπείγόμενος, καὶ τὴν μεσόγαιαν τάμνων τῆς ὁδοῦ. καὶ
 20 ἀπικνέεται ἐς Βυζάντιον, καταλιπὼν τοῦ στρατοῦ τοῦ ἑωυτοῦ συγχροὺς ὑπὸ Θρηίκων τε κατακοπέντας κατ’ ὁδόν, καὶ λιμῷ συστάνας καὶ καμᾶτ’· ἐκ Βυζαντίου δὲ διέβη πλοίοισι. Οὗτος μὲν οὕτω ἀπενόστησε ἐς τὴν Αἴλην.

90. ΤΗΣ δὲ αὐτῆς ἡμέρης τῆς περ ἐν Πλαταιῇσι τὸ τρωμα
 25 ἐγένετο, συνεκύρηνσε γενέσθαι καὶ ἐν Μυκάλῃ τῆς Ἰωνίης. Ἐπεὶ γὰρ δὴ ἐν τῇ Αἰγῷ κατέατο οἱ Ἕλληνες, οἱ ἐν τῇσι νηυσὶ ἅμα Λευτυχίδῃ τῷ Λακεδαιμονίῳ ἀπικόμενοι, ἡλθόν σφι ἄγγελοι ἀπὸ Σάμου, Λάμπων τε Θρασυκλῆτος, καὶ Ἀθηναγόρης Ἀρχεστρατίδευ, καὶ Πηγίστρατος Ἀρισταγόρευ, πεμφθέντες ὑπὸ Σαμίων λάθρη
 30 τῶν τε Περσέων καὶ τοῦ τυράννου Θεομήστορος τοῦ Ἀνδροδάμαντος, τὸν κατέστησαν Σάμου τύραννον οἱ Πέρσαι. ἐπελθόντων δὲ σφῶν ἐπὶ τοὺς στρατηγούς, ἔλεγε Πηγίστρατος πολλὰ καὶ παντοῖα· ὡς “ ἦν μόνον ἰδωνται αὐτοὺς οἱ Ἴωνες, ἀποστήσονται ἀπὸ Περσέων, καὶ ὡς οἱ βάρβαροι οὐκ ὑπομενέουσι· ἦν δὲ καὶ
 35 ἄρα ὑπομείνωσι, οὐκ ἐτέρην ἄγρην τοιαύτην εὗρεῖν ἂν αὐτούς.” Θεοὺς τε κοινούς ἀνακαλέων, προέτρεπε αὐτοὺς ῥύσασθαι ἄνδρας

Ἑλληνας ἐκ δουλосύνης, καὶ ἀπαμῦναι τὸν βάρβαρον· “ εὐπετές τε αὐτοῖσι, ἔφη, ταῦτα γίνεσθαι· τὰς τε γὰρ νῆας αὐτέων κακῶς πλέειν, καὶ οὐκ ἀξιωμαχοὺς κέλνοισι εἶναι· αὐτοὶ τε, εἴ τε ὑποπιεύουσιν μὴ δόλῳ αὐτοὺς προάγοιεν, ἐτοῖμοι εἶναι ἐν τῇσι νηυσὶ τῇσι ἐκείνων ἀγόμενοι ὄμηροι εἶναι.”

91. Ὡς δὲ πολλὸς ἦν λισσόμενος ὁ ξεῖνος ὁ Σάμιος, εἶρετο Δευτυχίδης, εἴτε κληδόνος εἵνεκεν θέλων πυθεῖσθαι, εἴτε καὶ κατὰ συντυχίην, Θεοῦ ποιεῦντος· “ Ὡς ξεῖνε Σάμιε, τί τοι τὸ οὔνομα ;” ὁ δὲ εἶπε, “ Ἥγησίστρατος.” ὁ δὲ, ὑπαρπάσας τὸν ἐπίλοιπον λόγον, εἴ τινα ὀρηκτὸ λέγειν ὁ Ἥγησίστρατος, εἶπε· “ Δέχομαι τὸν οἰωνόν, τὸν Ἥγησίστρατον, ὃ ξεῖνε Σάμιε. σὺ δὲ ἡμῖν ποιεῖς ὅπως αὐτός τε δούς πίστιν ἀποπλεύσει, καὶ οἱ σὺν σοὶ ἐόντες οἶδε, ἢ μὲν Σαμίους ἡμῖν προθύμους ἔσεσθαι συμμάχους.”

92. Ταῦτά τε ἅμα ἡγόρευε, καὶ τὸ ἔργον προσῆγε. αὐτίκα γὰρ οἱ Σάμιοι πίστιν τε καὶ ὄρκια ἐποιεῦντο συμμαχίης πέρι πρὸς τοὺς Ἑλληνας. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, οἱ μὲν ἀπέπλεον· μετὰ σφείων γὰρ ἐκέλευε πλέειν τὸν Ἥγησίστρατον, οἰωνόν τὸ οὔνομα ποιεύμενος. οἱ δὲ Ἑλληνες, ἐπισχόντες ταύτην τὴν ἡμέραν, τῇ ὑστεραίῃ ἐκαλλιερέοντο, μαντευομένου σφί Δηϊφόνου τοῦ Εὐνήνιου, ἀνδρὸς Ἀπολλωνιήτεω, Ἀπολλωνίης δὲ τῆς ἐν τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ.

93. Τοῦ τὸν πατέρα κατελαβε Εὐνήνιον πρῆγμα τοιοῦνδε. Ἔστι ἐν τῇ Ἀπολλωνίῃ ταύτῃ ἱρὰ ἡλίου πρόβατα, τὰ τὰς μὲν ἡμέρας βόσκειται παρὰ ποταμόν, ὃς ἐκ Λάκμωνος οὐρεος ῥέει διὰ τῆς Ἀπολλωνίης χώρας ἐς Θάλασσαν παρ' Ὠρικὸν λιμένα· τὰς δὲ νύκτας ἀραιορήμενοι ἄνδρες οἱ πλούτῳ τε καὶ γένεϊ δοκιμώτατοι τῶν ἀστών, οὗτοι φυλάσσουσι ἐνιαυτὸν ἕκαστος. περὶ πολλοῦ γὰρ δὴ ποιεῦνται Ἀπολλωνιῆται τὰ πρόβατα ταῦτα ἐκ Θεοπροπίου τινός. ἐν δὲ ἄντρῳ αὐλίζονται ἀπὸ τῆς πόλιος ἐκάς. ἔνθα δὴ τότε ὁ Εὐνήνιος οὗτος ἀραιορήμενος ἐφύλασσε. καὶ κοτε αὐτοῦ κατακοιμήσαντος τὴν φυλακὴν, παρελθόντες λύκοι ἐς τὸ ἄντρον διεφθείραν τῶν προβάτων ὡς ἐξήκοντα. ὁ δὲ, ὡς ἐπήϊσε, εἶχε σιγῇ καὶ ἔφραξε οὐδενὶ, ἐν τόῳ ἔχων ἀντικαταστήσειν ἄλλα πριάμενος. καὶ, οὐ γὰρ ἔλαθε τοὺς Ἀπολλωνιήτας ταῦτα γενόμενα· ἀλλ', ὡς ἐπύθοντο, ὑπαγαγόντες μιν ὑπὸ δικαστήριον, κατέκριναν, ὡς τὴν φυλακὴν κατακοιμήσαντα, τῆς ὄψιος στρηθῆναι. Ἐπεὶ τε δὲ τὸν Εὐνήνιον ἐξετύφλωσαν, αὐτίκα μετὰ ταῦτα οὔτε πρόβατά

σφι ἔτικτε, οὔτε γῇ ἔφερε ὁμοίως καρπόν. πρόφαντα δὲ σφι ἔν τε Δωδώνῃ καὶ ἐν Δελφοῖσι ἐγένετο, ἐπεὶ τε ἐπειρώτειν τοὺς προφήτας τὸ αἷτιον τοῦ παρεόντος κακοῦ· οἱ δὲ αὐτοῖσι ἔφραζον “ὅτι ἀδίκως τὸν φύλακον τῶν ἱρῶν προβάτων Εὐνήριον τῆς ὄψιος ἐτέ-
 5 ρησαν. αὐτοὶ γὰρ ἐπορμήσαι τοὺς λύκους· οὐ πρότερόν τε παύσεσθαι τιμωρέοντες ἐκείνῳ, πρὶν ἢ δίκας δῶσι τῶν ἐποίησαν, ταύτας τὰς ἂν αὐτὸς ἔληται καὶ δικαιοῖ· τουτέων δὲ τελεομένων, αὐτοὶ δώσειν Εὐνήνῃ δόσιν τοιαύτην τὴν πολλοὺς μιν μακαριεῖν ἀνθρώπων ἔχοντα.”

10 94. Τὰ μὲν χρηστήρια ταῦτα σφι ἐχρήσθη. οἱ δὲ Ἀπολλωνιῇται ἀπόρρητα ποιησάμενοι προέθισαν τῶν ἀστῶν ἀνδράσι διαπρῆξαι. οἱ δὲ σφι διέπρηναν ὥδε. κατημένου Εὐνήριου ἐν θώκῃ, ἐλθόντες οἱ παρίζοντο, καὶ λόγους ἄλλους ἐποιεῦντο, ἐς ὃ κατέβαινον συλλυπεύμενοι τῷ πάθει. ταύτῃ δὲ ὑπάγοντες εἰρώ-
 15 τεον “τίνα δίκην ἂν ἔλοιτο, εἰ ἐθέλοιεν Ἀπολλωνιῇται δίκας ὑποστῆναι δώσειν τῶν ἐποίησαν.” Ὁ δὲ, οὐκ ἀκηκῶς τὸ θεο-
 πρόπιον, εἶλετο εἶπας· “εἴ τίς οἱ δοίῃ ἄγρους τῶν ἀστῶν, ὄνο-
 μάσας τοῖσι ἡπίστατο εἶναι καλλίστους δύο κλήρους τῶν ἐν τῇ Ἀπολλωνίῃ· καὶ οἰκησιν πρὸς τούτοις, τὴν ἥδε καλλίστην ἐούσαν
 20 τῶν ἐν τῇ πόλει· τουτέων δὲ, ἔφη, ἐπήβολος γενόμενος, τοῦ λοιποῦ ἀμήνιτος εἶναι, καὶ δίκην οἱ ταύτην ἀποχρᾶν γενομένην.” Καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε, οἱ δὲ πάρεδροι εἶπαν ὑπολαβόντες· “Εὐνήριε, ταύτην δίκην Ἀπολλωνιῇται τῆς ἐκτυφλώσιος ἐκτίνουσί τοι κατὰ θεοπρόπια τὰ γινόμενα.” Ὁ μὲν δὴ πρὸς ταῦτα δεινὰ ἐποιεέτο,
 25 ἐνθεῦτεν πυθόμενος τὸν πάντα λόγον, ὡς ἐξαπατηθεῖς· οἱ δὲ πριάμενοι παρὰ τῶν ἐκτεμένων διδοῦσί οἱ τὰ εἶλετο. καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα ἔμφυτον μαντικὴν εἶχε, ὥστε καὶ οὐνομαστός γενέ-
 σθαι.

95. Τούτου δὴ ὁ Δηΐφορος ἐὼν παῖς τοῦ Εὐνήριου, ἀγόντων
 30 Κορινθίων, ἐμαντεύετο τῇ στρατιῇ. Ἦδη δὲ καὶ τότε ἤκουσα, ὡς ὁ Δηΐφορος ἐπιβατεύων τοῦ Εὐνήριου οὐνόματος, ἐξέλαμβανε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἔργα, οὐκ ἐὼν Εὐνήριου παῖς.

96. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὡς ἐκαλλιέρησε, ἀνήγον τὰς νῆας ἐκ τῆς
 35 Δήλου πρὸς τὴν Σάμον. ἐπεὶ δὲ ἐγένοντο τῆς Σαμῖος πρὸς Κα-
 λάμοις, οἱ μὲν αὐτοῦ ὀρμισσάμενοι κατὰ τὸ Ἰφραίον τὸ ταύτην, παρσκευάζοντο ἐς ναυμαχίην. οἱ δὲ Πέρσαι, πυθόμενοι σφείας

προσπλῖεν, ἀνῆγον καὶ αὐτοὶ πρὸς τὴν ἡπειρον τὰς νῆας τὰς ἄλλας, τὰς δὲ Φοινίκων ἀπῆκαν ἀποπλῖεν. βουλευομένοισι γὰρ σφι ἐδόκει ναυμαχίην μὴ ποιέσθαι· οὐ γὰρ ὡς ἐδόκειον ὁμοιοὶ εἶναι. ἐς δὲ τὴν ἡπειρον ἀπέπλεον, ὅπως ἔωσι, ὑπὸ τὸν πεζὸν στρατὸν τὸν σφέτερον, ἐόντα ἐν τῇ Μυκάλῃ· ὅς, κελεύσαντος Ξέρ- 5 ξου, καταλειμμένος τοῦ ἄλλου στρατοῦ, Ἰωνίην ἐφύλασσε. τοῦ πληθὸς μὲν ἔξ μυριάδες· ἐστρατήγεε δὲ αὐτοῦ Τιγράνης, κάλλετ τε καὶ μεγάθει ὑπερφέρων Περσέων. Ἐπὶ τοῦτον μὲν δὴ τὸν στρατὸν ἐβουλευσάντο καταφυγόντες οἱ τοῦ ναυτικοῦ στρατηγοὶ ἀνείρυσαι τὰς νῆας, καὶ περιβαλέσθαι ἔρκος, ἔρμα τῶν νεῶν, καὶ 10 σφείων αὐτέων κρησφύγετον.

97. Ταῦτα βουλευσάμενοι ἀνῆγοντο. ἀπικόμενοι δὲ παρὰ τὸ τῶν Ποτινέων ἱρὸν τῆς Μυκάλης ἐς Γαίσωνα τε καὶ Σκολοπόεντα, τῇ Δήμητρος Ἑλευσινίης ἐστὶν ἱρὸν, τὸ Φίλιστος ὁ Πασικλῆος ἰδρύσατο, Νελλεῶ τῷ Κόδρου ἐπισπόμενος ἐπὶ Μιλήτου κτιστύν· 15 ἐνθαῦτα τὰς τε νῆας ἀνείρυσαν, καὶ περιεβάλοντο ἔρκος καὶ λίθων καὶ ξύλων, δένδρεα ἐκκόψαντες ἡμερα, καὶ σκόλοπας περὶ τὸ ἔρκος κατέπηξαν. καὶ παρσκευάδατο ὡς πολιορκησόμενοι, καὶ ὡς νική- σοντες· ἐπ' ἀμφοτέρα ἐπιλεγόμενοι γὰρ παρσκευάδατο.

98. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ὡς ἐπύθοντο οἰχωκότας τοὺς βαρβάρους 20 ἐς τὴν ἡπειρον, ἤχθοντο ὡς ἐκπεφευγότεων· ἐν ἀπορίῃ τε εἶχοντο ὅ τι ποιέουσι, εἴτε ἀπαλλάσσωνται ὀπίσω, εἴτε καταπλέωσι ἐπ' Ἑλλησπόντου. τέλος δ' ἔδοξε τουτέων μὲν μηδέτερα ποιεῖν, ἐπιπλέειν δὲ ἐπὶ τὴν ἡπειρον. παρσκευασάμενοι ὡς ἐς ναυμαχίην καὶ ἀποβάθρας καὶ τὰ ἄλλα ὅσων ἔδωκε, ἔπλεον ἐπὶ τῆς Μυκάλης. 25 Ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ τε ἐγίνοντο τοῦ στρατοπέδου, καὶ οὐδεὶς ἐφαινετό σφι ἐπαναγόμενος, ἀλλὰ ὥρων νῆας ἀνελκυσμένας ἔσω τοῦ τείχεος, πολλὸν δὲ πεζὸν παρακεκριμένον παρὰ τὸν αἰγιαλόν· ἐνθαῦτα πρῶτον μὲν ἐν τῇ νυκτὶ παραπλέων, ἐγχερίψας τῷ αἰγιαλῷ τὰ μάλιστα Λευτυχίδης, ὑπὸ κήρυκος προηγόρευε τοῖσι Ἰωσι λέγων· “ Ἄν- 30 δρες Ἴωνες, ὅσοι ὑμῶν τυγχάνουσι ἐπακούοντες, μάθετε τὰ λέγω· πάντως γὰρ οὐδὲν συνήσουσι Πέρσαι τῶν ἐγὼ ὑμῖν ἐντελλομαι. ἐπεὰν συμμίσγωμεν, μεμνησθαι τινα χρὴ ἐλευθερίης μὲν πάντων πρῶτον, μετὰ δὲ, τοῦ συνθήματος Ἥβης. καὶ τὰδε ἴστω καὶ ὁ μὴ ἐσ ακούσας ὑμῶν πρὸς τοῦ ἐπακούσαντος.” αὐτὸς δὲ οὗτος 35 ἐὼν τυγχάνει νόος τοῦ πρήγματος καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ὁ ἐπ' Ἀρε-

μισίῳ. ἥ γὰρ δὴ λαθόντα τὰ ψήματα τοὺς βαρβάρους ἔμελλε τοὺς Ἴωνας πείσειν, ἥ ἔπειτα ἀνεμειχθέντα ἐς τοὺς βαρβάρους ποιήσειν ἀπίστους τοῖσι Ἕλλησι.

99. Λευιτυχίδεω δὲ ταῦτα ὑποθεμένου, δεύτερα δὴ τάδε ἐπο-
 5 ευν οἱ Ἕλληνες. πρὸςχόντες τὰς νῆας, ἀπέβησαν ἐς τὸν αἰγιαλόν·
 καὶ οὗτοι μὲν ἐτάσσοντο. Οἱ δὲ Πέρσαι, ὥς εἶδον τοὺς Ἕλληνας
 παρασκευαζομένους ἐς μάχην, καὶ τοῖσι Ἴωσι παραινέσαντας, τοῦτο
 μὲν, ὑπονοήσαντες τοὺς Σαμίους τὰ Ἑλλήνων φρονέειν, ἀπαιρέονται
 τὰ ὄπλα. οἱ γὰρ ὦν Σάμιοι, ἀπικομένων Ἀθηναίων αἰχμαλώτων
 1 ἐν τῇσι νηυσὶ τῶν βαρβάρων, τοὺς ἔλαβον ἀνὰ τὴν Ἀιτικήν λε-
 λειμμένους οἱ Ξέρξεω, τούτους λυσάμενοι πάντας, ἀποπέμπουσι
 ἐποδιάσαντες ἐς τὰς Ἀθήνας· τῶν εἵνεκεν οὐκ ἦκιστα ὑποψίην
 ἔχον, πεντακουσίας κεφαλὰς τῶν Ξέρξεω πολεμίων λυσάμενοι. τοῦ-
 το δὲ, τὰς διόδους τὰς ἐς τὰς κορυφὰς τῆς Μυκάλης φερούσας
 15 προστάσσουσι τοῖσι Μιλησίοισι φυλάσσειν, ὥς ἐπισταμένοιισι δῆ-
 θεν μάλιστα τὴν χώραν. ἐποίευν δὲ τούτου εἵνεκεν, ἵνα ἐκτὸς τοῦ
 στρατοπέδου ἔωσι. τούτους μὲν Ἴωνων τοῖσι καὶ κατεδόκεον
 νεοχμὸν ἂν τι ποιέειν δυνάμιος ἐπιλαβομένοιισι, τρόποισι τοιού-
 τοις προειφυλάσσοντο οἱ Πέρσαι. αὐτοὶ δὲ συνεφόρησαν τὰ
 20 γέγραφα ἔρκος εἶναι σφι.

100. Ὡς δὲ ἄρα παρεσκευάδατο τοῖσι Ἕλλησι, προσήϊσαν
 πρὸς τοὺς βαρβάρους. ἰοῦσι δὲ σφι φήμη τε ἐσέπτατο ἐς τὸ
 στρατόπεδον πᾶν, καὶ κηρυκῆιον ἐφάνη ἐπὶ τῆς κυματωγῆς κείμε-
 νον. ἥ δὲ φήμη διῆλθε σφι ὧδε, ὥς οἱ Ἕλληνες τὴν Μαρδονίου
 25 στρατιὴν νικῶεν ἐν Βοιωτοῖσι μαχόμενοι. Ἀῆλα δὴ πολλοῖσι
 τεκμηρίοις ἐστι τὰ θεῖα τῶν πρηγμάτων· εἰ καὶ τότε τῆς αὐτῆς
 ἡμέρης συμπιπτούσης τοῦ τε ἐν Πλαταιῇσι καὶ τοῦ ἐν Μυκάλῃ
 μέλλοντος ἔσεσθαι τρώματος, φήμη τοῖσι Ἕλλησι τοῖσι ταύτῃ
 ἐσαπίκετο, ὥστε θαρσύναι τε τὴν στρατιὴν πολλῷ μᾶλλον, καὶ
 30 ἐθελειν προθυμότερον κινδυνεύειν.

101. Καὶ τότε ἕτερον συνέπεισε γινόμενον, Δῆμητρος τεμένεια
 Ἐλευσινίης παρὰ ἀμφοτέρας τὰς συμβολὰς εἶναι. καὶ γὰρ δὴ ἐν
 τῇ Πλαταιίδι παρ' αὐτὸ τὸ Δημήτριον ἐγένετο (ὥς καὶ πρότερόν
 μοι εἴρηται) ἡ μάχη, καὶ ἐν Μυκάλῃ ἔμελλε ὡσαύτως ἔσεσθαι.
 35 γεγονέναι δὲ νίκην τῶν μετὰ Πανσάντῳ Ἑλλήνων, ὁρθῶς σφι ἡ
 φήμη συνέβαινε ἐλθοῦσα· τὸ μὲν γὰρ ἐν Πλαταιῇσι πρῶτ' ἔτι τῆς

ἡμέρης ἐγίνετο· τὸ δὲ ἐν Μυκάλῃ, περὶ Δελλῆν. ὅτι δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρης συνέβαινε γίνεσθαι μητὸς τε τοῦ αὐτοῦ, χρόνῳ οὐ πολλῷ σφι ὕστερον δῆλα ἀναμανθάνουσι ἐγίνετο. Ἦν δὲ ἀρῶνδῃ σφι πρὶν τὴν φήμην ἐσαπικέσθαι, οὐ τι περὶ σφείων αὐτέων οὔτω, ὥς τῶν Ἑλλήνων, μὴ περὶ Μαρδονίῳ πταίσῃ ἢ Ἑλλάς. ὥς μέντοι 5 ἢ κληδὼν αὐτῇ σφι ἐσέπιατο, μᾶλλον τι καὶ ταχύτερον τὴν πρόσσδον ἐποιεῦντο. Οἱ μὲν δὲ Ἕλληνες καὶ οἱ βάρβαροι ἔσπευδον ἐς τὴν μάχην, ὥς σφι καὶ αἱ νῆσοι καὶ ὁ Ἑλλήσποντος ἄεθλα προέκειτο.

102. Τοῖσι μὲν νυν Ἀθηναίοισι καὶ τοῖσι προσεχέσι τούτοις 10 τεταγμένοις, μέχρι κου τῶν ἡμισείων, ἡ ὁδὸς ἐγίνετο κατ' αἰγιαλὸν τε καὶ ἄπειδον χώρων· τοῖσι δὲ Λακεδαιμονίοισι καὶ τοῖσι ἐπεξῆς τούτοις τεταγμένοις, κατὰ τε χαράδρην καὶ οὖρεα. ἐν ᾧ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι περιήϊσαν, οὗτοι οἱ ἐπὶ τῷ εἰτέρῳ κίρῃ ἔτι καὶ δὴ ἐμάχοντο. Ἔως μὲν νυν τοῖσι Πέρῃσι ὄρθια ἦν τὰ γέγραφα, ἡμύ- 15 νοντό τε καὶ οὐδὲν ἔλασσον εἶχον τῇ μάχῃ. ἐπεὶ δὲ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν προσεχέων ὁ στρατὸς, ὅπως ἐωυτῶν γένηται τὸ ἔργον καὶ μὴ Λακεδαιμονίων, παρακελευσάμενοι, ἔργου εἶχοντο προθυμότερον, ἐνθουθεν ἤδη ἐπειροιοῦτο τὸ πρῆγμα. διωσάμενοι γὰρ τὰ γέγραφα οὗτοι, φερόμενοι ἐσέπισον ἄλλεις ἐς τοὺς Πέρσας· οἱ δὲ 20 δεξάμενοι, καὶ χρόνον συχνὸν ἀμυνόμενοι, τέλος ἔφηνγον ἐς τὸ τεῖχος. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Κορίνθιοι καὶ Σικυνῶνιοι καὶ Τροιζήνιοι, οὕτω γὰρ ἔσαν ἐπεξῆς τεταγμένοι, συνεπισπόμενοι συνεσέπιπτον ἐς τὸ τεῖχος. ὥς δὲ καὶ τὸ τεῖχος ἀραίρητο, οὐτ' ἔτι πρὸς ἄλκην ἐτράποντο οἱ βάρβαροι, πρὸς φυγὴν τε ὁρμέατο οἱ ἄλλοι, 25 πλὴν Περσέων. οὗτοι δὲ κατ' ὀλίγους γινόμενοι ἐμάχοντο τοῖσι αἰεὶ ἐς τὸ τεῖχος ἐσπίπτουσι Ἕλλησιν. καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν Περσικῶν δύο μὲν ἀποφεύγουσι, δύο δὲ τελευτῶσι. Ἀρταύτης μὲν καὶ Ἰθαμίτης, τοῦ ναυτικοῦ στρατηγέοντες, ἀποφεύγουσι· Μαρδόντης δὲ καὶ ὁ τοῦ πεζοῦ στρατηγὸς Τιγράνης μαχόμενοι 30 τελευτῶσι.

103. Ἔτι δὲ μαχομένων τῶν Περσέων, ἀπίκοντο Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ μετ' αὐτέων, καὶ τὰ λοιπὰ συνδιεχίριζον. Ἐπεσον δὲ καὶ αὐτέων τῶν Ἑλλήνων συχνοὶ ἐνθαῦτα· ἄλλοι τε, καὶ Σικυνῶνιοι, καὶ στρατηγὸς Περίλεως. Τῶν δὲ Σαμίων οἱ στρατευόμενοι, 35 ἐόντες τε ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῷ Μηδικῷ, καὶ ἀπαρηρημένοι τὰ

ὄπλα, ὥς εἶδον αὐτίκα κατ' ἀρχὰς γινομένην ἑτεραλκίᾳ τὴν μάχην, ἔρδον ὅσον ἐδυνέυτο, προσωφελέειν ἐθέλοντες τοῖσι Ἑλλήσι. Σαμίου δὲ ἰδόντες οἱ ἄλλοι Ἰωνίης ἄρξαντας, οὕτω δὴ καὶ αὐτοὶ ἀποσιάντες ἀπὸ Περσίων ἐπέθεντο τοῖσι βαρβάροις.

104. Μιλησίοισι δὲ προσετέτακτο μὲν τῶν Περσίων τὰς διόδους τηρεῖν, σωτηρίας εἵνεκά σφι· ὥς, ἣν ἄρα σφείας καταλαμβάνη οἷά περ κατέλαβε, ἔχοντες ἡγεμόνας σώζωνται ἐς τὰς κορυφὰς τῆς Μυκάλης. ἐτάχθησαν μὲν νυν ἐπὶ τοῦτο τὸ πρῆγμα οἱ Μιλήσιοι, τούτου τε εἵνεκεν, καὶ ἵνα μὴ παρόντες ἐν τῷ στρατοπέδῳ 10 τι νεοχμὸν ποίοιεν. οἱ δὲ πᾶν τὸ ἐναντίον τοῦ προσεταγμένου ἐποίουν· ἄλλας τε κατηγόμενοι σφι ὁδούς φεύγουσι, αἱ δὲ ἔφερον ἐς τοὺς πολεμίους, καὶ τέλος αὐτοὶ σφι ἐγίνοντο κτείνοντες πολεμιώτατοι. Οὕτω δὴ τὸ δεύτερον Ἰωνίῃ ἀπὸ Περσίων ἀπέστη.

105. Ἐν δὲ ταύτῃ τῇ μάχῃ Ἑλλήνων ἡρίστευσαν Ἀθηναῖοι· καὶ Ἀθηναίων, Ἑρμόλυκος ὁ Εὐθύνου, ἀνὴρ παγκράτιον ἐπασκήσας. τοῦτον δὲ τὸν Ἑρμόλυκον κατέλαβε ὕστερον τουτέων, 15 πολέμου ἕορτος Ἀθηναίοισι τε καὶ Καρυστίοισι, ἐν Κύρῳ τῆς Καρυστίης χώρας ἀποθανόντα ἐν μάχῃ, κείσθαι ἐπὶ Περαισιῶ. Μετὰ δὲ Ἀθηναίους, Κορίνθιοι καὶ Τροιζήτιοι καὶ Σικυνῶνιοι 20 ἡρίστευσαν.

106. Ἐπεὶ τε δὲ κατεργάσαντο οἱ Ἕλληνες τοὺς πολλοὺς, τοὺς μὲν μαχομένους, τοὺς δὲ καὶ φεύγοντας τῶν βαρβάρων, τὰς νῆας ἀνέπρησαν καὶ τὸ τεῖχος ἅπαν, τὴν ληΐην προἰξαγαγόντες 25 ἐς τὸν αἰγιαλόν· καὶ θησαυροὺς τινὰς χρημάτων εὗρον. ἐμπρήσαντες δὲ τὸ τεῖχος καὶ τὰς νῆας, ἀπέπλεον. Ἀπικόμενοι δὲ ἐς Σάμον οἱ Ἕλληνες ἐβουλευόντο περὶ ἀναστάσιος τῆς Ἰωνίης, καὶ ὅπη χρεὸν εἴη τῆς Ἑλλάδος κατοικίσαι, τῆς αὐτοὶ ἐγκρατεῖς ἔσαν· τὴν δὲ Ἰωνίην ἀπειῖναι τοῖσι βαρβάροις. ἀδύνατον γὰρ 30 εἶναι τοῖς σφι εἶναι ἑαυτούς, τε Ἰώνων προκατῆσθαι φρουρέοντας τὸν πάντα χρόνον, καὶ, ἑαυτῶν μὴ προκατημένων, Ἰώνας οὐδεμίαν ἐλπίδα ἔχον χαίροντας πρὸς τῶν Περσίων ἀπαλλάξειν. Πρὸς ταῦτα Πελοποννησίων μὲν τοῖσι ἐν τέλει εὐοῦσι ἐδόκεε, τῶν μηδισάντων ἑθνέων τῶν Ἑλληνικῶν τὰ ἐμπόρια ἐξαναστήσαντας, δοῦναι τὴν χώραν Ἰωσι ἐνοικῆσαι· Ἀθηναίοισι δὲ οὐκ ἐδόκεε 35 ἀρχὴν Ἰωνίῃν γενέσθαι ἀνάστατον, οὐδὲ Πελοποννησίους περὶ τῶν σφετέρων ἀποικιῶν βουλεύειν. ἀντιτείνοντων δὲ τουτέων, προ-

θύμως εἶσαν οἱ Πελοποννήσιοι. καὶ οὕτω δὴ Σαρμίους τε καὶ Χίους καὶ Λεσβίους, καὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας, οἳ ἔνυχον συστρατευόμενοι τοῖσι Ἕλλησι, ἐς τὸ οὐμμαχικὸν ἐποίησαντο, πίστι τε καταλαβόντες καὶ ὀρκίοισι, ἐμμένειν τε καὶ μὴ ἀποστήσεσθαι. τούτους δὲ καταλαβόντες ὀρκίοισι, ἔπλεον τὰς γιγύρας λύσοντες· ἔτι γὰρ ἐδόκειον ἐντεταμένους εὐρήσειν. οὗτοι μὲν δὴ ἐπ' Ἑλλησπόντου ἔπλεον.

107. Τῶν δὲ ἀποφυγόντων βαρβάρων, ἐς τὰ ἄκρα τε τῆς Μυκάλης κατειληθέντων, ἐόντων οὐ πολλῶν, ἐγένετο κομιδὴ ἐς Σάρδεις. πορευομένων δὲ κατ' ὁδὸν Μασίστης ὁ Δαρεῖον, παρα- 10
τυχῶν τῷ πάθει τῷ γεγονότι, τὸν στρατηγὸν Ἀρταύτην ἔλεγε πολλὰ τε καὶ κακὰ, ἄλλα τε καὶ γυναικὸς κακίῳ φᾶς αὐτὸν εἶναι, τοιαῦτα στρατηγήσαντα, καὶ ἄξιον εἶναι παντὸς κακοῦ, τὸν βασιλῆος οἶκον κακώσαντα. παρὰ δὲ τοῖσι Πέρυσι, γυναικὸς κακίῳ ἀκοῦσαι, δένγος μέγιστός ἐστι. ὁ δὲ, ἐπεὶ πολλὰ ἤκουσε, δεινὰ 15
ποιεῦμενος, σπᾶται ἐπὶ τὸν Μασίστην τὸν ἀνιάνκεια, ἀποκτεῖναι θέλων. καὶ μιν ἐπιθέοντα φρασθεὶς Ξειναγόρης ὁ Περηξίλειω, ἀνὴρ Ἀλικαρνησεύς, ὅπισθε ἑστεὺς αὐτοῦ Ἀρταύντιω, ὑρπάζει μέσον, καὶ ἐξάρας παῖει ἐς τὴν γῆν· καὶ ἐν τούτῳ οἱ δορυφόροι Μασίσιτω προέστησαν. ὁ δὲ Ξειναγόρης ταῦτα ἐργάσατο, χάριτα 20
αὐτῷ τε Μασίστη τιθέμενος καὶ Ξέρξῃ, ἐκσώζων τὸν ἀδελφεὸν τὸν ἐκείνου· καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἔργον Ξειναγόρης πάσης ἤρξε Κιλικίης, δόντος βασιλῆος. τῶν δὲ κατ' ὁδὸν πορευομένων, οὐδὲν ἔτι πλέον ἐγένετο τουτέων, ἀλλ' ἀπικνέσονται ἐς Σάρδεις. Ἐν δὲ τῇσι Σάρ- 25
δισι ἐτύγγανε ἑὼν βασιλεὺς ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου, ἐπεὶ τε ἐξ Ἀθηναίων, προσπταίσας τῇ ναυμαχίῃ, φygῶν ἀπῆκετο.

108. Τότε δὴ ἐν τῇσι Σάρδισι ἑὼν ἄρα, ἔρα τῆς Μασίσιτω γυναικὸς, ἐούσης καὶ ταύτης ἐνθαῦτα. ὥς δὲ οἱ προσπέμποντι οὐκ ἐδύνατο κατεργασθῆναι, οὐδὲ βίην προσέφερε, προμηθεύμενος τὸν ἀδελφεὸν Μασίστην· (τωιούτῳ δὲ τοῦτο ἔχε καὶ τὴν γυναῖκα· 30
εὖ γὰρ ἐπίστατο βίης οὐ τευξομένη·) ἐνθαῦτα δὴ Ξέρξης ἐργου-
νος τῶν ἄλλων, πρήσσει τὸν γάμον τοῦτον τῷ παιδί τῷ ἑωυτοῦ Δαρείῳ, θυγατέρα τῆς γυναικὸς ταύτης καὶ Μασίσιτω· δοκίω-
ν αὐτὴν μᾶλλον λάμψεσθαι, ἢν ταῦτα ποιήσῃ. ἁρμόσας δὲ, καὶ τὰ νομιζόμενα ποιήσας, ἀπήλαυσε ἐς Σοῦσα. Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖ τε ἀπῆ- 35
κετο, καὶ ἡγάγετο ἐς ἑωυτοῦ Δαρείῳ τὴν γυναῖκα, οὕτω δὴ τῆς

μεταπεμψάμενος τὸν ἀδελφεὸν λέγει τάδε· “Μασίστα, σὺ εἶς
 Δαρείου τε παῖς, καὶ ἐμὸς ἀδελφεός· πρὸς δ’ ἔτι τούτοις καὶ εἶς
 ἀνὴρ ἀγαθός. γυναικὶ δὴ ταύτῃ τῇ νῦν συνοικεῖς, μὴ συνοῖκες·
 ἀλλὰ τοι ἀντ’ αὐτῆς ἐγὼ δίδωμι θυγατέρα τὴν ἐμήν. ταύτῃ συν-
 οῖκες· τὴν δὲ νῦν ἔχεις, οὐ γὰρ δοκεῖ ἐμοὶ, μὴ ἔχε γυναῖκα.” 5
 Ὁ δὲ Μασίστης ἀποθωμάσας τὰ λεγόμενα λέγει τάδε· “Ἵν
 δέσποτα, τίνα μοι λόγον λέγεις ἄχρηστον, κελεύων με γυναῖκα, ἐκ
 τῆς μοι παῖδες νενηλίοι τέ εἰσι τρεῖς καὶ θυγατέρες, τῶν καὶ σὺ
 μίαν. τῷ παιδί τῷ σεωυτοῦ ἡγάγιο γυναῖκα· αὐτὴ τέ μοι κατὰ
 νόον τυγχάνει κάρτα ἐοῦσα· ταύτην με κελεύεις μετέντα θυγατέρα 10
 τὴν σεωυτοῦ γῆμαι; ἐγὼ δὲ, βασιλεῦ, μέγα μὲν ποιεῦμαι ἀξιεύμε-
 νος θυγατρὸς τῆς σῆς, ποιήσω μέντοι τουτέων οὐδέτερα· σὺ δὲ
 μηδαμῶς βίω, πρήγματος τοιοῦδος δεόμενος. ἀλλὰ τῇ τε σῇ θυ-
 γατρὶ ἀνὴρ ἄλλος φανήσεται ἐμεῦ οὐδὲν ἥσσω, ἐμὲ τε ἔα γυναικὶ
 τῇ ἐμῇ συνοικεῖν.” Ὁ μὲν δὴ τοιούτοις ἀμειβεται· Ξέρξης δὲ 15
 θυμωθεὶς λέγει τάδε· “Οὕτω δὴ τοι, Μασίστα, πέπρηχται· οὔτε
 γὰρ ἂν τοι δῶν θυγατέρα τὴν ἐμήν γῆμαι, οὔτε ἐκείνη πλεῦνα
 χρόνον συνοικήσεις· ὥς μάθης τὰ διδόμενα δέχεσθαι.” Ὁ δὲ,
 ὥς ταῦτα ἤκουσε, εἶπας τοσόνδε, ἐχώρει ἔξω· “Δέσποτα, οὐ δὴ
 κώ με ἀπώλεσας;” 20

112. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ διὰ μέσου χρόνῳ, ἐν τῷ Ξέρξης τῷ
 ἀδελφεῷ διελέγετο, ἡ Ἀμιστρίς, μεταπεμψαμένη τοὺς δορυφόρους
 τοῦ Ξέρξεω, διαλυμαίνεται τὴν γυναῖκα τὴν Μασίστειω· τοὺς τε
 μαζοὺς ἀποταμοῦσα κυσὶ προέβαλε, καὶ ῥίνα, καὶ ὦτα, καὶ χεῖλια·
 καὶ γλῶσσαν ἐκταμοῦσα, ἐς οἶκόν μιν ἀποπέμπει διαλελυμασμένην. 25

113. Ὁ δὲ Μασίστης οὐδὲν κω ἀκηκῶς τουτέων, ἐλπόμενος
 δὲ τί οἱ κακὸν εἶναι, ἐσπίπτει δρόμῳ ἐς τὰ οἰκία. ἰδὼν δὲ
 διεφθαρμένην τὴν γυναῖκα, αὐτίκα μετὰ ταῦτα συμβουλευσάμενος
 τοῖσι παισὶ, ἐπορεύετο ἐς Βάκτρα σὺν τε τοῖσι ἐωυτοῦ νιοῖσι, καὶ
 δὴ κού τισι καὶ ἄλλοις, ὥς ἀποστήσων ρομὸν τὸν Βάκτριον, καὶ 30
 ποιήσων τὰ μέγιστα κακῶν βασιλῆα· τὰ περ ἂν καὶ ἐγένετο, ὥς
 ἐμοὶ δοκεῖν, εἴπερ ἔφθη ἀναβὰς ἐς τοὺς Βακτρίους καὶ τοὺς
 Σάκας· καὶ γὰρ ἔστεργόν τέ μιν, καὶ ἦν ὑπαρχος τῶν Βακτρίων.
 ἀλλὰ γὰρ Ξέρξης, πυθόμενος ταῦτα ἐκείνον πρήσσοντα, πέμψας
 ἐπ’ αὐτὸν στρατιήν, ἐν τῇ ὁδῷ κατέκτεινε αὐτόν τε ἐκείνον καὶ 35
 τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ τὴν στρατιήν τὴν ἐκείνου. Κατὰ μὲν

τὸν ἔρωτα τὸν Ξέρξῃ καὶ τὸν Μασίστῃ θάνατον τοσαῦτα ἐγέ-
νετο.

114. Οἱ δὲ ἐκ Μυκάλης ὀρμηθέντες Ἕλληνες ἐπ' Ἑλλησπόν-
του, πρῶτον μὲν περὶ Λεκτὸν ὄρμεον ὑπὸ ἀνέμων ἀπολαμφθέντες·
6 ἐνθαῦτεν δὲ ἀπίκοντο ἐς Ἀβυδον, καὶ τὰς γεφύρας εὗρον διαλελυ-
μένας, τὰς ἐδόκεον εὐρήσειν ἔτι ἐντεταμένας· καὶ τουτέων οὐκ
ἤκιστα εἵνεκεν ἐς τὸν Ἑλλησποντον ἀπίκοντο. τοῖσι μὲν νυν ἀμφὶ
Λευχιδα Πελοποννησίοισι ἔδοξε ἀποπλέειν ἐς τὴν Ἑλλάδα·
Ἀθηναίοισι δὲ καὶ Ξανθίππῳ τῷ στρατηγῷ, αὐτοῦ ὑπομείναντας,
10 πειρᾶσθαι τῆς Χερσονήσου. Οἱ μὲν δὴ ἀπέπλεον· Ἀθηναῖοι δὲ,
ἐκ τῆς Ἀβύδου διαβαλόντες ἐς τὴν Χερσονήσον, Σησιὸν ἐπολιόρ-
κεον.

115. Ἐς δὲ τὴν Σησιὸν ταύτην, ὡς ἰόντος ἰσχυροτάτου τεύχεος
τῶν ταύτῃ, συνῆλθον, ὡς ἤκουσαν παρῆναι τοὺς Ἕλληνας ἐς τὸν
15 Ἑλλησποντον, ἔκ τε τῶν ἄλλων τῶν περιοικίδων, καὶ δὴ καὶ ἐκ
Καρδίας πόλιος Οἰόβαζος, ἀνὴρ Πέρσης, ὃς τὰ ἐκ τῶν γεφυρέων
ὄπλα ἐνθαῦτα ἦν κεκομικώς. εἶχον δὲ ταύτῃ ἐπιχώριοι Αἰολεῖς,
συνῆσαν δὲ Πέρσαι τε καὶ τῶν ἄλλων συμμαχῶν συχνὸς ὅμιλος.

116. Ἐτυράννευς δὲ τούτου τοῦ νομοῦ Ξέρξῃ ὑπαρχὸς Ἀρ-
20 ταύκτης, ἀνὴρ μὲν Πέρσης, δεινὸς δὲ καὶ ἀτάσθαλος. ὃς καὶ
βασιλῆα ἐλαύνοντα ἐπ' Ἀθήνας ἐξηπάτησε, τὰ Πρωτεσίλειω τοῦ
Ἰφίκλου χρήματα ἐξ Ἐλαιούντος ὑφελόμενος. ἐν γὰρ Ἐλαιούντι
τῆς Χερσονήσου ἐστὶ Πρωτεσίλειω τάφος τε, καὶ τέμενος περὶ
αὐτὸν, ἐνθα ἦν χρήματα πολλὰ, καὶ φιάλαι χρύσειαι καὶ ἀργύρεαι,
25 καὶ χαλκός, καὶ ἑσθῆς, καὶ ἄλλα ἀναθήματα, τὰ Ἀρταύκτης ἐσύλ-
λησε, βασιλῆος δόντος. λέγων δὲ τοιάδε Ξέρξεα διεβάλετο· “Δέ-
σποτα, ἔστι οἶκος ἀνδρὸς Ἕλληνος ἐνθαῦτα, ὃς ἐπὶ γῆν τὴν σὴν
στρατευσάμενος, δίκης κυρήσας, ἀπέθανε. τούτου μοι δὸς τὸν
οἶκον, ἵνα καὶ τις μάθῃ ἐπὶ γῆν τὴν σὴν μὴ στρατεύεσθαι.”
30 ταῦτα λέγων εὐπετέως ἔμελλε ἀναπείσειν Ξέρξεα δοῦναι ἀνδρὸς
οἶκον, οὐδὲν ὑποτοπηθέντα τῶν ἐκείνος ἐφρόνεε. Ἐπὶ γῆν δὲ τὴν
βασιλῆος στρατεύεσθαι Πρωτεσίλειον ἔλεγε, νοέων τοιάδε· τὴν
Ἀσίην πᾶσαν νομίζουσι ἔωντων εἶναι Πέρσαι, καὶ τοῦ αἰεὶ βασι-
λεύοντος. ἐπεὶ δὲ ἐδόθη τὰ χρήματα, ἐξ Ἐλαιούντος ἐς Σησιὸν
35 ἐξεφόρησε, καὶ τὸ τέμενος ἔσπειρε, καὶ ἐνέμετο· αὐτὸς τε ὅπως
ἀπίκοιτο ἐς Ἐλαιούντα ἐν τῷ αὐτῷ γυναιξὶ ἐμίσγεται. Τότε δὲ

ἐπολιορκέιτο ὑπὸ Ἀθηναίων, οὔτε παρεσκευασμένος ἐς πολιορκίην, οὔτε προαυδεκόμενος τοὺς Ἕλληνας· ἀφυλάκτῃ δὲ κως αὐτῷ ἐπέπισον.

117. Ἐπεὶ δὲ πολιορκεόμενοι οἱ σφι φθινόπωρον ἐπιγίγντο, καὶ ἡσαλλον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπὸ τε τῆς ἐαυτῶν ἀποδημέοντες, καὶ 5 οὐ δυνάμενοι ἐξελεῖν τὸ τεῖχος, ἐδίδοντό τε τῶν στρατηγῶν ὅπως ἀπάγοιεν σφίς ὁπίσσω· οἱ δὲ οὐκ ἔφασαν, πρὶν ἢ ἐξέλωσι, ἢ τὸ Ἀθηναίων κοινόν σφίς μεταπέμψηται· οὕτω δὲ ἕστεργον τὰ παρεόντα.

118. Οἱ δ' ἐν τῷ τεῖχεϊ ἐς πᾶν ἤδη κακοῦ ἀπιγμένοι ἔσαν, 10 οὕτω ὥστε τοὺς τόνους ἔφοντες τῶν κλινέων ἐσιτέοντο. ἐπεὶ τε δὲ οὐδὲ ταῦτα ἔτι εἶχον, οὕτω δὲ ὑπὸ νύκτα οἰχονται ἀποδράντες οἱ τε Πέρσαι καὶ ὁ Ἀρταῦκτης καὶ ὁ Οἰόβαζος, ὅπισθε τοῦ τεύχεος καταβάντες, τῇ ἣν ἐρημότατον τῶν πολεμίων. ὥς δὲ ἡμέρη ἐγίγντο, οἱ Χερσονησίται ἀπὸ τῶν πύργων ἐσήμηναν τοῖσι Ἀθηναίοις 15 τὸ γεγονός, καὶ τὰς πύλας ἀνοιξαν. τῶν δὲ οἱ μὲν πλεῖντες ἐδίωκον, οἱ δὲ τὴν πόλιν εἶχον.

119. Οἰόβαζον μὲν νυν ἐκφυγόντα ἐς τὴν Θρηϊκὴν Θρηϊκῆς Ἀψίνθιοι λαβόντες ἔθυσαν Πλεισιτώρῳ ἐπιχωρίῳ θεῷ, τρόπῳ τῷ σφετέρῳ· τοὺς δὲ μετ' ἐκείνου ἄλλῳ τρόπῳ ἐφόνευσαν. Οἱ δὲ 20 ἅμφοι τὸν Ἀρταῦκτην ὕστεροι ὁρμηθέντες φεύγειν, καὶ, ὥς καταλαμβάνοντο ὀλίγον ἐόντες ὑπὲρ Αἰγὸς Ποταμῶν, ἀλιζόμενοι χρόνον ἐπὶ συχνόν, οἱ μὲν ἀπέθανον, οἱ δὲ ζῶντες ἐλάμφθησαν. καὶ συνδήσαντές σφίς οἱ Ἕλληνες ἦγον ἐς Σηστόν· μετ' αὐτέων δὲ καὶ Ἀρταῦκτην δεδεμένον, αὐτόν τε καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ. 25

120. Καὶ τῶν τῶν φυλασσόντων λέγεται ὑπὸ Χερσονησιτέων ταρίχους ὀπτῶντι τέρας γενέσθαι τοιόνδε. οἱ τάριχοι ἐπὶ τῷ πυρὶ κείμενοι ἐπάλλοντό τε καὶ ἡσπαιρον, ὅπως περ ἰχθύες νεοάλωτοι. καὶ οἱ μὲν περιχυθέντες ἐθώμαζον. ὁ δὲ Ἀρταῦκτης, ὥς εἶδε τὸ τέρας, καλέσας τὸν ὀπτῶντα τοὺς ταρίχους, ἔφη· “Ἔεινε Ἀθηναῖε, 30 μῆδὲν φοβέο τὸ τέρας τοῦτο. οὐ γὰρ σοὶ πέφηνε· ἀλλ' ἐμοὶ σημαίνει ὁ ἐν Ἑλαιούντι Πρωτεσίλειος, ὅτι καὶ τεθνεὺς, καὶ τάριχος ἔων, δύναμιν πρὸς θεῶν ἔχει τὸν ἀδικέοντα σινέεσθαι. νῦν ὦν ἅποινά μοι τάδε ἐθέλω ἐπιθεῖναι· ἀντὶ μὲν χρημάτων τῶν ἔλαβον ἐκ τοῦ ἱεροῦ, ἑκατὸν τάλαντα καταθεῖναι τῷ θεῷ· ἀντὶ δ' 35 ἐμεινωτοῦ καὶ τοῦ παιδὸς ἀποδώσω τάλαντα διηκόσια Ἀθηναίοισι,

περιγενόμενος." Ταῦτα ὑπισχόμενος, τὸν στρατηγὸν Ξάνθιππον οὐκ ἔπειθε. οἱ γὰρ Ἐλαιούσιοι τῷ Πρωτεσίλειω τιμωρόντες ἐδέοντό μιν καταχρησθῆναι, καὶ αὐτοῦ τοῦ στρατηγοῦ ταύτη ὁ νόος ἔφερε. ἀπαγαγόντες δὲ αὐτὸν ἐς τὴν ἀκτὴν ἐς τὴν Ξέρξης
 5 ἔξευξε τὸν πόρον, οἱ δὲ λέγουσι ἐπὶ τὸν κολωνὸν τὸν ὑπὲρ Μαδύτου πόλιος, στανίδα προσπασσαλεύσαντες, ἀνεκρέμασαν· τὸν δὲ παῖδα ἐν ὀφθαλμοῖσι τοῦ Ἀρταῦκτεω κατέλευσαν.

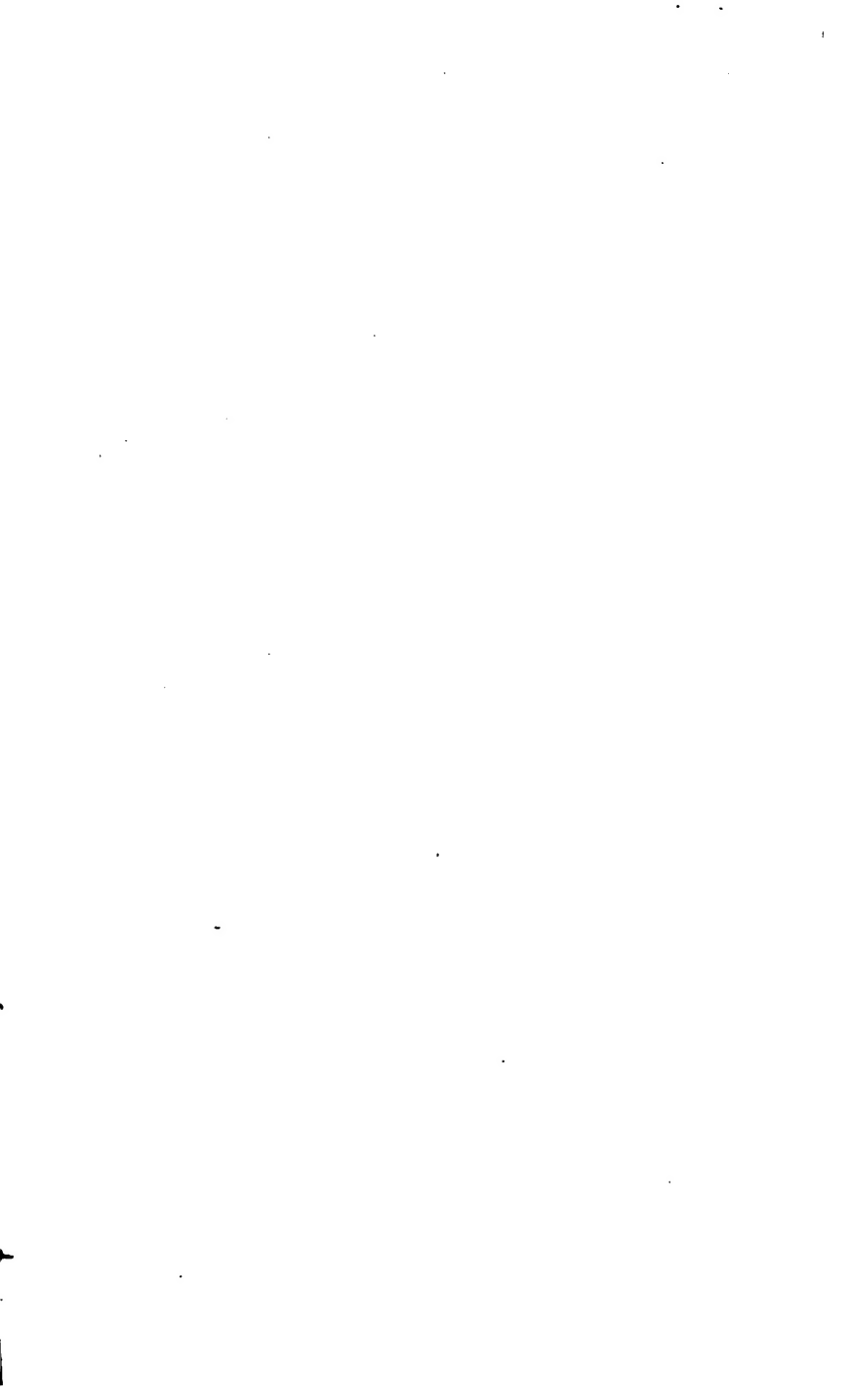
121. Ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ἀπέπλεον ἐς τὴν Ἑλλάδα, τὰ τε ἄλλα χρήματα ἄγοντες, καὶ δὴ καὶ τὰ ὅπλα τῶν γεφυρέων, ὥς
 10 ἀναθήσαντες ἐς τὰ ἱρά. καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο οὐδὲν ἔτι πλέον τουτέων ἐγένετο.

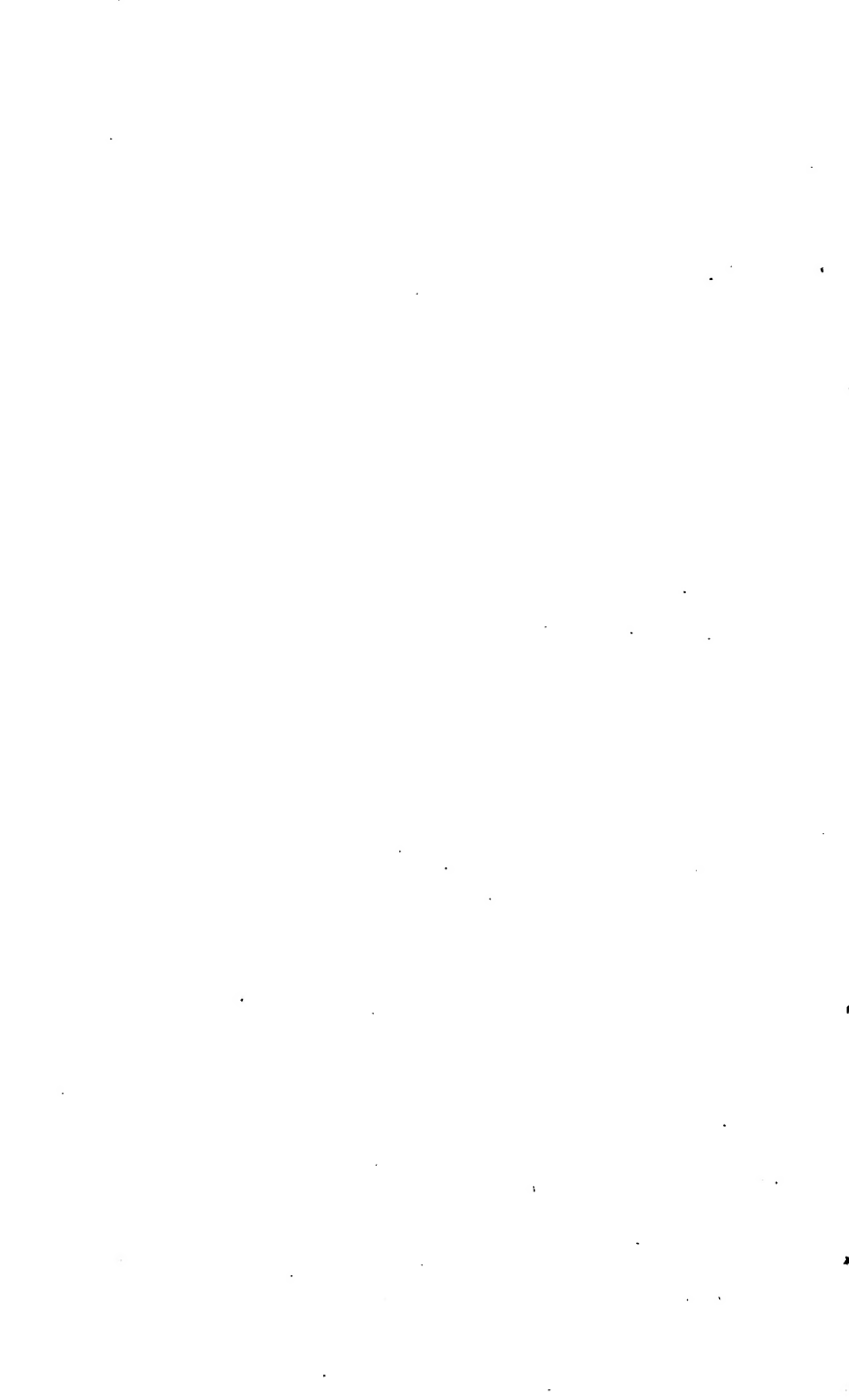
122. Τούτου δὲ τοῦ Ἀρταῦκτεω τοῦ ἀνακρεμασθέντος προπάτωρ Ἀρτεμβάρης ἐστὶ ὁ Πέρσῃσι ἐξηγησάμενος λόγον, τὸν ἐκείνοι ὑπολαβόντες Κύρῳ προσήνεικαν, λέγοντα τάδε· "Ἐπεὶ Ζεὺς
 15 Πέρσῃσι ἡγεμονίην διδοῖ, ἀνδρῶν δὲ σοὶ, Κῦρε, κατελὼν Ἀστυάγεα· φέρε, γῆν γὰρ ἐκτήμεθα ὀλίγην καὶ ταύτην τρηχέην, μεταναστάντες ἐκ ταύτης, ἄλλην ἔχωμεν ἀμείνω. εἰσὶ δὲ πολλαὶ μὲν ἀστυγείτονες, πολλαὶ δὲ καὶ ἐκαστέρω· τῶν μίαν σχόντες, πλείοσι ἐσόμεθα θωμαστότεροι. οἶκός δὲ ἄρχοντας ἀνδρας τοιαῦτα
 20 ποιεῖν· κότε γὰρ δὴ καὶ παρέξει κάλλιον, ἢ ὅτε γε ἀνθρώπων τε πολλῶν ἄρχομεν πάσης τε τῆς Ἀσίης;" Κῦρος δὲ ταῦτα ἀκούσας, καὶ οὐ θωμάσας τὸν λόγον, ἐκέλευε ποιεῖν ταῦτα· οὕτω δὲ αὐτοῖσι παραίνεις κελεύων παρασκευάζεσθαι, ὥς οὐκέτι ἄρξοντας, ἀλλ' ἀρξομένους. φιλέειν γὰρ ἐκ τῶν μαλακῶν χώρων μαλακοὺς
 25 ἀνδρας γίνεσθαι· οὐ γὰρ τοι τῆς αὐτῆς γῆς εἶναι, καρπὸν τε θωμαστὸν φύειν καὶ ἀνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια. ὥστε συγγόντες Πέρσαι οἴχοντο ἀποστάντες, ἐσωθέντες τῇ γνώμῃ πρὸς Κύρου· ἄρχειν τε εἴλοντο λυπρὴν οἰκίοντες μᾶλλον, ἢ πεδιάδα σπείροντες ἄλλοισι δουλεύειν.

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἩΡΟΔΟΤΟΥ ἘΝΑΤΗ.

This book should be returned to
the Library on or before the last date
stamped below.

A fine of five cents a day is incurred
by retaining it beyond the specified
time.

Please return promptly.